

ĂNTÎM IVIREANVL

PREȚICI

Ediție critică, studiu introductiv și glosar

DE

G. ȘTREMPEL

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

1962

Introducere

Personalitatea complexă a mitropolitului Antim Ivireanul îl situează în fruntea valorilor culturale din epoca brîncovenească și cu cît trece vremea, cercetările noi vin să precizeze și mai mult caracterul progresist și patriotic al vieții și activității sale. Într-adevăr, Antim Ivireanul s-a făcut ecoul năzuințelor poporului, ca patriot și ca mitropolit, luptînd pentru scuturarea opresiunii turcești și criticînd, de la înălțimea amvonului, nedreptățile sociale din vremea sa. Critica acestor nedreptăți n-a plăcut nici istoriografiei burgheze, cum n-a plăcut nici boierimii contemporane, căci numai așa ne putem explica de ce a fost trecută, vădit, sub tăcere de toți cei care s-au ocupat de Antim Ivireanul în orînduirea trecută.

Interesul pentru opera lui Antim Ivireanul s-a ivit în penultimul deceniu al veacului trecut, prin publicarea primelor ediții¹ ale Didahiilor, precedate de studii, mai mult entuziasmate decît științifice, asupra vieții și activității sale. Multe din adevărurile spuse atunci, cu privire la opera sa, au rămas valabile și astăzi. S-au strecurat însă și unele inadvertențe, pe care istoricii literari burghezi ai veacului al XX-lea nu s-au străduit să le îndrepte, sau nu s-au priceput, transmițîndu-le pînă în zilele noastre². Cît privește metoda de cercetare și interpretare a operei lui Antim Ivireanul, aceasta n-a ieșit din marginile idealismului și formalismului.

Pe de altă parte, biserica oficială, care a sprijinit publicarea unor ediții de omilii ale unor predicatori străini (și nu întotdeauna mai talentați decît Antim Ivireanul) n-a găsit cu cale să tipărească niciodată o ediție de predici ale marelui mitropolit.

¹ Vezi mai jos capitolul *ediții* la p. 63—65.

² Cum a fost, spre pildă, afirmația lui C. Erbiceanu după care manuscrisul găsit de el la mănăstirea Căldărușani și utilizat la editarea *Predicilor* ar fi autograful mitropolitului Antim, sau afirmația episcopului Melhisedec al Romanului care face din Antim Ivireanul un compilator al operei lui Ilie Miniati.

Astăzi istoriografia noastră literară, așezată pe o bază cu adevărat științifică, valorifică întregul tezaur al literaturii românești vechi, pe care o supune unui proces firesc de reconsiderare, în spirit marxist-leninist¹. Ocupîndu-ne așadar, de activitatea lui Antim Ivireanul, îl vom privi printr-o optică nouă și ne vom strădui să relevăm valoroasa sa contribuție ca patriot și ca scriitor la mersul înainte al istoriei societății în mijlocul căreia a trăit². Totodată vom menționa ceea ce s-a scris adevărat și vom supune unei critici drepte ceea ce s-a scris nedrept despre el.

Vremea în care a trăit Antim Ivireanul în Țara Românească (1690—1716) ne va interesa numai în măsura în care și-a lăsat amprenta în activitatea sa³, determinîndu-l să ia o atitudine sau alta față de diversele aspecte economice, sociale, politice, culturale din timpul vieții sale.

Din punct de vedere economic și social constatăm o întărire considerabilă a unei păтури subțiri de mari boieri, în frunte cu familia Cantacuzino, în miinile căreia se concentrează cea mai mare parte a pămînturilor din țară și care devine atotputernică pe domeniile ce le stăpînește. Prin privilegiile acordate de domn și prin abuzuri, care au jucat un rol foarte important în procesul de îmbogățire a boierilor, asistăm la îngrădirea și desființarea drepturilor țăranilor, la aservirea lor și la ocuparea satelor libere. Obiceiul aservirii silite, prin mărturii și acte false, pe care îl atestă atîtea documente ale timpului îl practicau, în egală măsură, și mănăstirile și boierii mari proprietari feudali⁴. Această spoliere îi era bine cunoscută mitropolitului Antim Ivireanul, care n-o va trece sub tăcere în opera sa.

Să amintim, de asemenea, excesiva exploatare fiscală la care erau supuse clasele de jos. Birurile au apăsător în totdeauna pe umerii populației sărace de la țară, care nu se bucura de privilegii și care s-a ridicat nu o dată, în veacurile trecute, împotriva

¹ Cf. articolul: *Valorificarea științifică a moștenirii literare*, în *Scînteia* nr. 4176, din 29.III.1958.

² M. Gafița, *Criterii în cercetarea moștenirii literare*, în *Gazeta literară* nr. 13 (211), din 27.III.1958.

³ Epoca lui Constantin Brîncoveanu, în care se desfășoară cea mai mare parte a vieții sale, este științific tratată în volumul III al *Tratatului de Istorie a Romîniei* (sub tipar) și nu ni se pare necesară o nouă prezentare amănunțită a ei în introducerea de față.

⁴ Pentru înțelegerea deplină a aspectelor economice în agricultură vezi: Șerban Papacostea, *Relațiile agrare în Țara Românească în prima jumătate a sec. XVIII*, în *Studii și materiale de istorie medie*, vol. III (1959), p. 230—321 (și extras).

inegalităților în repartizarea dărilor și a spoliilor de tot felul. Obligațiile fiscale, destul de apăsătoare și așa pînă în veacul al XVII-lea, se măresc și se înmulțesc în cea de-a doua jumătate a acestui secol. Fără îndoială că principala cauză a fiscalității excesive din vremea lui Brîncoveanu trebuie căutată în cererile nenumărate de bani și provizii ale turcilor, care, după asediul Vienei, coboară vertiginos pe panta decadenței¹. Dar la această cauză trebuie adăugată și setea de bani a lui Constantin Brîncoveanu. Acesta avînd familie numeroasă și vrînd să dea curții sale o strălucire demnă de un principe al Sfîntului imperiu roman, pe de altă parte vrînd să asigure pentru el și pentru ai săi un trai îmbelșugat după mazilirea pe care o aștepta, a supus țara la biruri atît de numeroase și de crunte, cum înaintea sa n-au mai fost². Cît privește jecmănirea poporului de către aparatul fiscal pe care l-a folosit Brîncoveanu, exemplul clu-

¹ Cf. C. C. Giurescu, *Istoria Romînilor*, vol. III, partea a 2-a, București, 1946, capitolul Organizarea financiară. — M. Berza, *Haraciul Moldovei și Țării Românești în sec. XV—XIX*, în *Studii și materiale de istorie medie*, vol. II, 1957, p. 7—45. — Idem, *Fazele exploatării Țării Românești de către Poartă*, în *Studii*, 1958, nr. 2, p. 59. — H. Chircă, *Veniturile vistieriei lui Constantin Brîncoveanu după condica vistieriei*, în *Studii și materiale de istorie medie*, vol. I (1956), p. 213—231.

² Unele documente ale vremii, favorabile sau ostile domniei lui Brîncoveanu relatează fiscalitatea domnului în scopul umplerii vistieriei personale. Cronică lui Radu Popescu, publicată în *Magazinul istoric pentru Dacia*, t. IV, București, 1847, relatează astfel la p. 21—22 rapacitatea lui Brîncoveanu: „... Se bucura, se veselea și se lăția în domnie, în avuție ce strîngea din țară (care alt domn n-au strîns nici s-au îmbogățit ca el de cînd este începutul țării)... A făcut adaos de haraci 240 de pungi peste 280, ce era țara mai înainte, numa să-i dea domnia și binele casii lui, iar pre săraca oia fără o au îngreuiat cu atîta haraci care nu putea să rădăce, ci era totdeauna în casne și în vaete și în lacrimi pentru greul care le venise”. Secretarul lui Brîncoveanu, Del Chiaro, în *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, Veneția, 1718, retipărită de N. Iorga în anul 1914 și tradusă (cu greșeli) în romînește de S. Cris-Cristian în 1929, aprecia „dibăcia” cu care domnul știa să exploateze, punînd în gura poporului zicala: „Il principe Costantino Brancovani sapeva pelar la gazzuola senza farla gridare” (= domnitorul Constantin Brîncoveanu știe să jupoale oia fără să o facă să tipe). Tot Del Chiaro, înșirînd capetele de acuzație aduse lui Brîncoveanu în 1714 menționează la punctul al treilea: „Che per accumulari esorbitanti somme di dinaro avea impoverito il paese con molte gravezze e rigorose imposizioni, che non erano state giammai in uso nel tempo de' principi suoi predecessori” (= că prin adunarea unor mari sume de bani a împovărat țara cu multe și grele impozite, care nu erau mai înainte în vigoare, în vremea domnitorilor, predecesorii săi). De altfel punctele cinci și șase cuprind tot cuzații în legătură cu acumularea de moșii și bani, depuși la băncile din Viena și Veneția. Nimeni nu se gîndește să absolve Poarta otomană de crima odioasă săvîrșită asupra lui Brîncoveanu și a familiei sale și nici să creadă că dragostea pentru popor i-a îndemnat pe turci să-l scoată din scaun, dar exploatarea crîncenă la care a supus Constantin Brîncoveanu Țara Romînească este un adevăr dureros și el trebuie subliniat ca atare.

cerului Constantin Știrbei, care a adus la săpă de lemn pe locuitorii unor ținuturi întregi, nu este singurul¹.

Pentru a scăpa de această puzderie de dări, care în vremea lui Brîncoveanu se ridicau la 42 !², țărani au recurs la o veche formă a luptei de clasă : fuga. Numai că în veacul al XVIII-lea fuga devenind fenomen de masă a obligat stăpînirea la anumite reforme fiscale care n-au adus pînă la urmă nici o ușurare în starea nenorocită a țăranimii. În mijlocul acestor clase sociale, boieri feudali și țărani deposezați de pămînt a trăit mitropolitul Antim Ivireanul.

★

Biografia mitropolitului Antim Ivireanul este greu de precizat, mai ales pentru perioada premergătoare aducerii sale în Țara Romînească³. Pînă astăzi nu se știe exact nici unde și nici cînd a văzut lumina zilei⁴. Unii din cei care s-au ocupat în treacăt de activitatea lui îl considerau născut dincolo de marea de Azov⁵; alții dimpotrivă credeau că s-a născut în sudul Dunării și că numele de Ivireanul și l-ar fi luat de la mănăstirea Ivir din muntele Athos, unde s-ar fi călugărit⁶. Alții pretindeau că el a venit în Țările Romîne încă din copilărie și că ar fi trăit prin Moldova⁷. Del Chiaro, secretarul lui Constantin Brîncoveanu, care l-a cunoscut de aproape, afirmă că mitropolitul Antim Ivireanul era originar din Iviria, denumirea veche a Georgiei, de unde a fost rob de turci și dus la Constantinopol⁸. De altfel Antim se numește el însuși *Ivireanul* în prefețele cărților tipărite

¹ Cf. *Istoria Țării Românești de la octombrie 1688 pînă la martie 1717* (Cronica anonimă), ediție întocmită de Constantin Grecescu, București, 1959, p. 70—75.

² C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 634—635.

³ Meritul de a fi schițat pentru prima dată biografia mitropolitului Antim îi revine episcopului Melhisedec al Romanului. Aceasta precede ediția Predicilor întocmită de I. Bianu în 1886, iar știrile despre mitropolit au rămas valabile, în cea mai mare parte, pînă astăzi și au fost folosite de toți biografi lui Antim.

⁴ Încercarea lui N. Dobrescu din monografia sa *Viața și faptele lui Antim Ivireanul, mitropolitul Ungrovlahiei*, Buc., 1910, p. 8, de a stabili vîrsta mitropolitului Antim ni se pare hazardată.

⁵ Cf. N. Iorga, *Istoria literaturii romîne în secolul al XVIII-lea*, vol. I, Buc., 1910, p. 419, nota 1.

⁶ Al. Odobescu, *Cîteva ore la Snagov*, în *Revista Romîna*, II (1862), p. 402.

⁷ *Condica sîntă*, publicată de Ghenadie Enăceanu, vol. I, Buc., 1886, p. 100; — (At. Mironescu), *Sfînta episcopie a eparhiei Rîmniceului-Noul Severin în trecut și acum*, Buc., 1906, p. 86.

⁸ *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia...* compoșta da Anton-Maria del Chiaro, fiorentino, Veneția, 1718, p. 42.

de el, sau prin grija sa, precum și în puținele manuscrise și documente ce i se atribuie și care au străbătut până la noi. Tot Del Chiaro ne dă și numele său mirenesc: Andrei¹. Cît privește pe părinții săi, aceștia se chemau Ioan și Maria, după cum reiese din manuscrisul *Așezămîntului mănăstirii Antim* păstrat la Biblioteca Acad. R.P.R. sub nr. 3342. La f. 13^v, unde sînt stabilite obligațiile copiilor ajutați de mănăstire să devină preoți, se spune că aceștia trebuie să facă sărindar și să pomenească pe Antim mitropolitul, *Ioan, Maria, Macarie ieromonahul și Theodosie arhiereul*. Ioan și Maria erau numele părinților săi, cum se obișnuiește în biserică la pomelnic, celelalte două erau numele binefăcătorilor săi de la începuturile vieții sale în Țara Românească.

Scăpat de robie, poate prin răscumpărarea patriarhiei ecumenice, a trăit în preajma acesteia unde i-a uimit pe cei din jur prin înclinațiile sale deosebite spre sculptura în lemn, pictură și broderie². Este de presupus că tot acolo a învățat grecește, limbă în care a tipărit cărți și că prin muncă a ajuns la oarecare stare materială, căci în conflictul ce s-a ivit între el și Brîncoveanu, în 1712, găsește prilejul să-i amintească acestuia că nu nevoile materiale l-au adus în Țara Românească și nici dorința de parvenire.

Constantin Brîncoveanu, care avea legături foarte strînse cu patriarhii orientului, inclusiv cu patriarhia de la Constantinopol, pe care îi ajuta bănește, a obținut încuviințarea de a-l aduce pe mult priceputul Andrei în Țara Românească, în scopul realizării planurilor sale culturale. Nu știm exact nici anul în care a venit la noi. Îl întîlnim pentru prima dată în octombrie 1691, tipărind la București o carte de literatură parenetică: *Învățăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon*³, în traducerea grecească modernă a lui Hrisant Notaras, viitorul patriarh al Ierusalimului, cu care Antim Ivireanul va avea legături toată viața, cînd bune, cînd rele. Data venirii trebuie situată deci între 1688—1690. Venit mirean în țară, îl întîlnim iscăbind, această primă carte tipărită, ca ieromonah Antim.

Cît privește locul unde a deprins Antim arta tipografică, credem că la venirea în țară această artă îi era străină și că la București și-a făcut ucenicia, pe lângă fostul episcop al Hușilor

¹ Del Chiaro, *op. și ed. cit.*, p. 220.

² Del Chiaro, p. 220.

³ I. Bianu și Nerva Hodș, *Bibliografia Românească Veche*, t. I, Buc., 1903, p. 324—326.

Mitrofan, care conducea tipografia domnească¹, iar nu la Buzău² și cu atât mai puțin în afara țării³.

În vara anului 1691 — mai exact la 10 iunie — Mitrofan este trecut episcop al Buzăului⁴, iar la conducerea treburilor tipografiei rămâne ieromonahul Antim, pînă în anul 1694. În această scurtă perioadă de timp el imprimă încă trei cărți: una la 1692 în grecește, *Slujba sf. Paraschiva și a sf. Grigore Decapolitul*⁵, alta la 1693, un *Liturghier greco-român*⁶, adevărat monument de artă tipografică, cu gravuri lucrate de mîna sa și ultima — și cea mai importantă pentru noi —, o *Psaltire* în romînește⁷. Dacă în *Liturghierul greco-român*, rolul lui Antim se rezumă la acela de gravor și tipograf, neputîndu-i atribui din text altceva decît un epilog, în care își cere iertare pentru greșile săvîrșite, în *Psaltirea* din 1694 — chiar dacă nu va fi fost tradusă în romînește de el⁸, — se vedește un fapt de cea mai mare importanță: Antim deprinsese limba romînească. Desprindem această realitate pe de o parte din dedicația către Constantin Brîncoveanu, „al meu de bine făcătoriu”, care ocupă trei pagini de la început și în care i se aduc laude domnitorului pentru sprijinirea activității tipografice, pe de altă parte din următoarele opt versuri la stema țării, semnate de „smeritul întru ieromonahi Anthim Ivireanul” nu lipsite de oarecari calități poetice:

„Prea luminata stemă a Țării Rumînești,
Cu care s-au încoronat vechii Băsărăbești,
Blagocestivului domn Costandin s-au dăruit,
Că den fericită a lor sămînță s-au odrăslit;
Și bunele lor fapte, cît poate, le plînește

¹ Cf. N. Dobrescu, *op. cit.*, p. 11.

² Cum afirmă N. Iorga în *Ist. lit. rom. în sec. XVIII*, I, p. 419.

³ N. Șerbănescu în studiul *Antim Ivireanul tipograf*, publicat în *Bis. Ort. Rom.*, LXXIV (1956), nr. 8—9, p. 694, pretinde că Antim ar fi învățat tiparul la Moscova sau la Kiev. În felul acesta ne-ar fi greu să ne explicăm împrejurările căderii în robie la turci. Dacă ar fi deprins această artă la Veneția, cu siguranță că Del Chiaro ar fi menționat în lucrarea sa, cum a menționat și alte amănunte despre Antim. În Orient și la Constantinopol nu existau tipografii la data aceasta, ca să putem admite o ucenicie a lui Antim acolo. Singurul loc unde putea învăța tiparul rămîne tipografia domnească de pe lângă mitropolie.

⁴ N. Iorga, *Istoria bisericii romînești*, ed. II, vol. II, Buc., 1930, p. 13.

⁵ *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 326—327.

⁶ *Ibidem*, p. 328—335.

⁷ *Ibidem*, p. 335—337.

⁸ Cf. Émile Picot, *Notice biographique et bibliographique sur l'imprimeur Anthime d'Ivir*, în *Nouveaux mélanges orientaux*, Paris, 1886, p. 531—532.

Și țara despre toți vrăjmașii o păzește
Dea-i Dumnezeu ani mulți, cu pace să stăpânească
Fericitul lui nume ca lui David să trăiască”.

Poate că în decursul aceluiași an, 1694, Antim se mută la mănăstirea Snagov, cu o parte din utilajul tipografic de la București, unde va continua și va dezvolta arta tipografică¹. În 1696 îl întâlnim egumen al acestei mănăstiri, dar nu este exclus ca în această calitate să fi fost trimis încă de la București². Trecerea lui în această demnitate ecleziastică poate fi considerată ca o recunoaștere a meritelor sale; însă plecarea lui de la Snagov, fără să renunțe formal la egumenie, întâmplată prin 1701³ s-a făcut în urma unor intrigi urite, cum face de altfel singur aluzie în scrisoarea trimisă lui Brincoveanu la 13 ianuarie 1712 : „... Nici mănăstirea Sneagovului o am luat-o cu de-a sila. Iar ce am lucrat în 7 ani, ce am făcut acolo (nu atîta din venitul casei, cît din sudorile feții mele), lucrurile acélea mărturisesc la toți și măcar că măria ta nu pohteai să es de acolo, iar cine au fost pricinuitoarii eșirii mele vor da seama înaintea lui Dumnezeu; iară încailea am eșit cu cinste și nimenea nu mi-au luat seama, căci să vedea că am făcut și am adaos, iară n-am stricat, nici datorie am lăsat”.

Într-adevăr la mănăstirea Snagov „a făcut și a adaos”, căci a pus bazele unei noi tipografii (deosebită de cea a mitropoliei de la București), cu posibilități de imprimare în românește grecește și arăbește. Dată fiind priceperea lui deosebită în arta tipografică și pasiunea pentru această îndeletnicire, care l-a urmărit întreaga sa viață, putem conchide că cea mai mare parte a utilajului de la Snagov, inclusiv turnarea literelor arăbești a fost rodul muncii sale⁴.

¹ N. Șerbănescu, *Istoria mănăstirii Snagov*, Buc., 1944, p. 66. Vezi și nota 16 de la p. 112, în care se vorbește despre un obiect de cult și un Minei pe Decembrie, reparate cu cheltuiala lui Antim, în 1694 și 1695.

² În lista egumenilor mănăstirii Snagov, dată de N. Șerbănescu, în *Istoria sa*, la p. 112, Antim Ivireanul este atestat documentar între 2 mai 1696 și 21 mai 1704.

³ Damian P. Bogdan, *Viața lui Antim Ivireanul*, în *Bis. Ort. Rom.*, LXXIV (1956), nr. 8—9, p. 680.

⁴ De altfel turnarea literelor arabe de către Antim este confirmată și de Atanasie, fost patriarh al Antiohiei, care în cuvîntul adresat către preoți, în *Liturghierul greco-român*, tipărit de Antim la Snagov în 1701, spune : „... Iară pázita de Dumnezeu și evsevioasa sa Înălțime (este vorba de Brincoveanu), a ordonat tipografului abil ce se afla pe lingă Înălțimea sa, prea cuviosul între ieromonahi, chir Antim Ivireanul, dîndu-i cu abundență și cele de cheltuială, ca să sape cu îngrijire litere arabice și făcînd nouă halcografie arabică să tipărească serviciul sfîntei Liturghii în amîndouă limbile, elenă și arabică...” *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 432.

Tot de la Snagov se trag originile încetățenirii definitive a tiparului la noi, prin ridicarea unor meșteri pricepuți — ucenici ai lui Antim Ivireanul — cum au fost Mihail Iștvanovici (pe care îl întîlnim tipărind cărți atît la Rîmnic, cît și la Bălgrad în Transilvania și la Tiflis în Georgia), Gheorghe Radovici (a cărui activitate se desfășoară la Tîrgoviște, de la 1710 înainte) și ieromonahul Dionisie Floru¹, care au continuat pe baze solide opera începută de Antim.

Din numărul de 14 cărți tipărite la Snagov (7 grecești, 4 romînești, 1 slavonească, 1 greco-romînă, 1 greco-arabă), merită să amintim — în afara *Liturghierului greco-arab* —, *Gramatica slavonească* din 1697 (o reeditare a gramaticii lui Meletie Smotritski) pentru uzul școlilor de slovenie și *Floarea darurilor*, tipărită în romînește la 1700, operă ce s-a bucurat de o largă răspîndire la noi, fiind tradusă încă din veacul al XVI-lea.

Reintors la București, în condiții puțin cunoscute, el reîncepe seria tipăriturilor în anul 1701, an în care încetează activitatea tipografiei de la Snagov, scoțînd de sub teascuri, pînă în 1705, nu mai puțin de 15 cărți. Cele mai multe — 11 la număr — sînt imprimate în limba greacă, sub influența curentului grecesc de la curtea lui Brîncoveanu, împotriva căruia Antim nu se ridicase încă. În limba romînă au fost tipărite doar un *Nou Testament* și un *Acatist*, iar în text paralel greco-arab un *Ceaslov*, la 1702, pentru nevoile ortodocșilor din dioceza Antiohiei, de către „ieromonahul Antim, georgian din naștere”. De altfel utilajul arăbesc de la Snagov a fost dăruit de Brîncoveanu patriarhului Athanasie al IV-lea Dabbas, care l-a folosit la imprimarea cărților de la Alep, în Siria². În felul acesta prima tipografie care a funcționat în orientul ortodox a fost o tipografie romînească. Ea a continuat să funcționeze la Alep pînă la 1724 cînd, în urma morții lui Athanasie Dabbas, a fost transferată la mănăstirea Balamand, lîngă Tripolis. Din cauza unor certuri între călugării mănăstirii, o parte a utilajului tipografic s-a mutat la mănăstirea Sf. Ioan din Saeg, în sudul Libanului, continuînd să funcționeze încă mulți ani³.

¹ Cf. N. Șerbănescu, *Antim Ivireanul tipograf*, p. 699, ca și prefețele cărților tipărite la Snagov, Rîmnic, București, Tîrgoviște, Tiflis.

² Cf. Dan Simonescu și Emil Muracade, *Tipar romînesc pentru arabi în sec. XVIII, în Cercetări literare*, III (1939) (și extras).

³ *Ibidem*, p. 5—6.

Calitățile deosebite ale lui Antim Ivireanul, munca pe care a desfășurat-o atât la București, cât și la Snagov, ca puțini alții din tagma lui, erau lucruri cunoscute atât de Constantin Brîncoveanu cât și de arhieriei vremii, romîni și greci, trăitori la curtea domnească. Așa se face că în 16 martie 1705 Antim a fost ales episcop al Rîmnicului, înlocuindu-l pe Ilarion, suspectat de simpatie pentru catolici, ca și de alte abateri de la canoane, și depus de un sinod de arhieriei, în frunte cu patriarhul Dosithei al Ierusalimului¹. În actul de alegere, dat de mitropolitul Teodosie, sînt arătați și ceilalți doi candidați, popa Ioasaf și Macarie protosinghelul².

Activitatea desfășurată de Antim ca episcop al Rîmnicului trebuie urmărită mai ales pe linia numeroaselor cărți imprimate în acest oraș. Se știe că, o dată cu trecerea la episcopia de Rîmnic, Antim a luat cu sine și utilajul tipografic românesc și grecesc de la Snagov „rodul muncii sale” instalînd acolo cea dintîi tipografie și veghind la tipărirea celor 10 cărți ieșite de sub

¹ Actul de caterisire al lui Ilarion în *Condica sîntă*, I, p. 95—97.

² Actul în *Condica sîntă*, p. 98—99. Afirmația lui At. Mironescu din *Sfînta episcopie a eparhiei Rîmnicului*, p. 90 că alegerea lui Antim ca episcop n-a fost privită cu ochi buni de clericii romîni, deoarece actul de alegere nu este semnat de nici un prelat romîn — nici măcar de mitropolitul Teodosie — nu ni se pare justificată. Actul este clar: „De vreme ce preasfînta episcopie de la Rîmnic au rămas fără de al ei adevărat episcop, pentru că episcopul Ilarion, care au fost la acea episcopie s-au catherisit după pravilă și s-a scos și din eparhia aceasta s-au lipsit; ci să nu fie această sfîntă episcopie a Rîmnicului fără de păstor *am dat voe* celor ce *ai*cea s-au aflat arhieriei, cu sfatul și cu voia prealuminatului și înălțatului mării sale, *domnul nostru* Io Costandin Basarab voevod, domnul Țării Rumînești, ca să facă socoteală ori pre care ar alege și ar afla obraz vrednic, ca să fie chivernisitoriu aceștii sfînte episcopii. Și adunîndu-se ei în biserica sfîntei mitropolii . . . întîi pre egumenul chir Anthim de la Snagov, al doilea pre duhovnicul chir popa Ioasaf, al treilea pre chir Macarie protosinghelul, care s-au arătat a fi mai de folos la această sfîntă episcopie. Drept aceasta li s-a scris numele lor întru această condică. Martie 16, leat 7213 (1705). Semnează: fost al Sofiei Metodie, fost al Antîrianopolei Climent, al Pogoniane Eutimie”. Învoire pentru alegere nu putea acorda un prelat străin, ci numai mitropolitul țării, căci numai pentru acesta era Brîncoveanu: *domnul nostru*. Brîncoveanu nu era nici domnul patriarhului ecumenic, nici al patriarhului Ierusalimului, nici al Alexandriei, nici al altor patriarhi sau mitropoliți străini; pentru aceștia era numai *domnul Țării Romînești*. Admitem că preoții și în general clerul românesc era sătul de vizitele prea dese și prea îndelungate ale arhieriei grece în țară, de influența ce o exercitau asupra lui Brîncoveanu și mai ales de pungile de bani luate de pe la biserici și mănăstiri; numai că Antim Ivireanul nu era grec și dovedise printr-o activitate de 15 ani calități cari îl îndreptăteau să ocupe înaintea tuturor episcopia vacantă a Rîmnicului. Și apoi mitropolitul Teodosie, care a lăsat prin testament, trei ani mai tîrziu, să fie înlocuit cu Antim îl cunoștea în-deajuns ca să nu se opună nici în 1705, la alegerea ca episcop de Rîmnic.

teascuri în numai trei ani. Una din primele cărți, intitulată *Tomul bucuriei*¹, septembrie 1705, tipărită în limba greacă este o ripostă dată de Antim tendințelor prozelite ale catolicilor, căci cartea nu este altceva decât o antologie de texte menite să combată primatul papal. Tipărirea în acest oraș, unde trăise Ilarion și unde influența catolicismului se făcea viu simțită, a *Tomului bucuriei*, a avut o mare importanță, căci focarele schismatice au fost definitiv stinse. De altfel trimiterea lui Antim în această episcopie n-a fost străină de rațiuni pravoslavnice. Prin energia sa și prin cultura teologică — recunoscute nu fără invidie de ceilalți arhierei — Antim era singurul în măsură la acea vreme să apere biserica românească de catolicism care, biruitor cu armele asupra turcilor — prin sabia habsburgică —, se dorea învingător și asupra bisericii ortodoxe.

Cît de limpede a văzut Antim pericolul catolicismului și pentru rominii din Transilvania reiese atît din trimiterea la Bălgrad a celui mai priceput tipograf al său, Mihai Iștvanovici², cît și din legăturile pe care le-a avut cu brașovenii, după alegerea sa ca mitropolit, pe care îi ajuta din punct de vedere religios³.

Legat de activitatea tipografică a lui Antim, atît ca episcop al Rîmnicului, cît și ca mitropolit, trebuie subliniat meritul covîrșitor pe care l-a avut la introducerea limbii romîne în biserică. Pînă spre sfîrșitul veacului al XVII-lea, slujbele de bază ale bisericii se țineau în limba slavonă. Cu domnia lui Șerban Cantacuzino și mai ales în vremea lui Brîncoveanu, datorită influenței și amestecului prelaților greci în treburile bisericii romîne, care mișunau la curtea lui Brîncoveanu, se încearcă introducerea limbii grecești în oficierea serviciilor religioase, cum menționam mai sus⁴. Dovadă numeroasele cărți religioase tipărite în grecește — este drept, nu atîta de cult, cît mai ales de doctrină teologică. Prin alegerea lui Antim ca episcop și apoi ca mitropolit el a pus stavilă acestei periculoase tendințe, făcîndu-se ecoul clerului român și al păstoriților, care cereau oficierea serviciilor religioase în limba romînească. Au fost tipărite, atît la

¹ *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 463—466.

² Care tipărește acolo două cărți în rominește: o *Bucavănă* și un *Chiriaco dromion* (sau *Evanghelie învățătoare*), în 1699. Cf. *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 369—370, 372—377.

³ Cf. I. Rămureanu, *Luptător pentru ortodoxie*, în *Bis. Ort. Rom.*, LXXIV (1956), nr. 8—9, p. 836—840.

⁴ N. Iorga, *Ist. bis. rom.*, II, p. 15—18.

Rîmnic cît și la Tîrgoviște, pentru prima dată în romînește cărțile de bază ale slujbelor bisericești și anume: *Antologhion* la Rîmnic, în 1705; *Molitvenic* în două ediții, la Rîmnic, în 1706 și la Tîrgoviște, în 1713; *Octoih slavo-romîn* la Rîmnic, în 1706 și *Octoih romînesc* la Tîrgoviște, în 1712; *Liturghier* la Tîrgoviște, în 1713; *Ceaslov slavo-romîn* la Tîrgoviște, în 1714 și *Ceaslov romînesc*, tot la Tîrgoviște, în 1715; *Catavasier* la Tîrgoviște, în două ediții, în anii 1714 și 1715¹. Cît privește traducerea în romînește a acestor cărți nu-i putem atribui lui Antim Ivireanul — cu oarecare certitudine — decît *Molitvenicul* de la Rîmnic, din 1706, „acum întîi într-acesta chip tipărit și așezat, după rînduiala celui grecesc... prin *osteneala* și toată cheltuiala iubitorului de Dumnezeu chir Anthim Ivireanul, episcopul Rîmnicului”. Tipărirea s-a făcut de către Mihai Iștvanovici². Celelalte opere au fost traduse, probabil de călugări și preoți ai episcopiei sau de unii meșteri tipografi. Ilustrarea cărților cu gravuri, frontispicii, majuscule și viniete, lucrate în xilogravură, unele dintre ele adevărate capodopere ale genului artistic, se datorește lui Antim, recunoscut de contemporani ca un mare artist³.

După numai trei ani de ședere pe scaunul episcopal de la Rîmnic, în viața lui Antim Ivireanul se produce un nou eveniment de seamă: mitropolitul Teodosie, mort la 27 ianuarie 1708, prin testamentul lăsat, își exprima dorința ca locul său să fie ocupat de episcopul de Rîmnic. Detaliile numirii și ale înscăunării lui Antim Ivireanul, pe care ni le-a transmis cronica logofătului Radu Grecianu⁴, merită să fie redată în întregime:

¹ *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 462, 467—468, 484—487, 495—497, 541—543, 551. — N. Șerbănescu, *Antim Ivireanul tipograf*, p. 728—747.

² Fiind cea mai des folosită carte preotească, cu care se inaugura am zice seria tipăriturilor în limba romînă, Antim redă pe pagina a treia unele texte din Biblie relative la oficierea serviciilor bisericești în limba națională și afirmațiile teologilor bisericii, că nu este interzisă slujirea Liturghiei „fîștece pravoslavnic în limba sa”. În felul acesta teoria limbilor sacre — și limba greacă ar fi fost cea mai sîntă dintre ele — este combătută de către Antim. *Molitvenicul* este prețios și pentru unele elemente biografice pe care le cuprinde elogiul adus de Mihai Ștefanovici lui Antim în prefață (printre altele confirmă știrile privitoare la aducerea lui în țară de către Brîncoveanu). Tot în prefață ne este întărită convingerea cu privire la rolul de traducător al lui Antim, prin sublinierea aceluiași ucenic tipograf Iștvanovici: „... Încă și cu îndreptarea cuvintelor de pe grece în limba noastră ai nevoit și ai făcut multă osteneală de o ai așezat și încă cite nu s-au aflat mai de nainte scoase rumînește, de iznoavă *le-ai tîlmăcit*” (sublinierea noastră).

³ Într-o lucrare monografică asupra lui Antim activitatea sa de gravor ar ocupa, fără îndoială, un capitol destul de întins.

⁴ Cf. *Viața lui Costandin Vodă Brîncoveanu de Radu vel logofăt Grecianu*, publicată de Ștefan D. Grecianu, Buc., 1906, p. 181—182.

„...După ce, deci, au răposat, gătind toate cele ce au trebuit ale pogribanii, au mers a doua zi Măria sa, prealuminatul domn, chemînd și pre amîndoi patriarșii, cel de Alexandria și cel de la Ierusalim, de au fost la slujba pogribanii și toți arhieriei cîți s-au aflat aici, preoți, egumeni și altă mulțime de norod, atît bisericesc cît și mirenesc, l-au slujit în sfînta mitropolie cu cînte mare, luîndu-și toți creștinii iertăciune cu sărutarea sfîntei lui mîini. După aceea, deci, s-au suit în casele vlădecești și împreună cu sfînții patriarși și arhieriei și cu toată boierimea, după ce deci măria sa vodă în casă au intrat, cu cei mai de sus pomeniți, au început a vorovi pentru alegere de vlădică, ca să se puie, pentru ca să păstorească turma lui Hristos cea pravoslavnică. Fiînd dar cu diata răposatului părinte mitropolit, chir Theodosie, ales ca să rămîie în urma lui păstoriu sfîntia sa părintele Rîmniceanu, chir Antim, care acea diată înaintea tuturor scoțîndu-se de s-au cetit, așa cu un cuvînt toți au zis către măria sa, atît părinții patriarși cît și alți arhieriei și boeri, că, precum bătrînul păstoriu, răposatul părinte, au hotărît și au ales pe acel pomenit episcop Rîmniceanu, el să fie arhieriu și vlădică, iar nu altul; și așa, văzînd măria sa că toți așa află și găsesce să fie, l-au chemat acolo în casa cea vlădicească și i-au dat cîrja...¹”. După aceea, spune cronica, Brîncoveanu l-a trimis pe Gligorașco Ciohodariu la patriarhia Constantinopolului, pentru a obține înscăunarea și transferarea de la episcopia Rîmnicului la mitropolia Țării Romînești. Acesta se întoarce la 19 februarie cu dispoziție către mitropolitul Climent,

¹ Am redat textual fragmentul din *Cronica* logofătului Radu Grecianu, privitor la împrejurările alegerii lui Antim ca mitropolit, pentru a înlătura atît afirmația lui N. Iorga din *Ist. lit. rom. în sec. XVIII*, p. 423 și a lui Sextil Pușcariu din *Istoria literaturii romîne, epoca veche*, Sibiu, 1930, p. 150, cît și aceea a lui At. Miromescu din *Sfînta episcopie a eparhiei Rîmnicului*, p. 95, că înscăunarea lui Antim a fost făcută „din porunca voievodului Constantin Brîncoveanu” și că din pricina aceasta în *Condica Sfîntă* nu se găsește nici un act de alegere și investitură (de altfel At. Miromescu, dovedește în aceeași lucrare, cu o pagină în urmă, cît de puțin l-a cunoscut și apreciat pe marele Antim Ivireanu cînd scrie: „Damaschin episcopul — este vorba de succesorul lui Antim la episcopia Rîmnicului, fost înainte episcop de Buzău — poate va fi fost unul dintre „vrăjmașii” de care se plînge Antim în scrisoarea către Brîncoveanu, de vreme ce el, episcop român, cu mult superior în erudiție lui Antim și mai vechiu în episcopat, nu fu băgat în seamă la scaunul de mitropolit al țării, ci fu preferat Antim, un străin, fiindcă alegătorii lui vor fi fost arhieriei străini”). Textul cronicii este prea evident în privința ridicării lui Antim — prin meritele sale — la treapta de mitropolit, pentru a admite explicații de altă natură, ieșite de sub condeiul unui tirziu urmaș al său pe același scaun, despre care istoria — dacă s-ar ocupa vreodată de el — n-ar avea de spus lucruri prea măgulitoare.

fost al Adrianopolului, ca să-i facă transferarea de la Rîmnic la „Vlădicia țării” lucru ce s-a făcut la 21 februarie 1708. A doua zi, fiind prima duminică a postului mare (duminica ortodoxiei) — continuă cronica — după slujba religioasă de la mitropolie, Brîncoveanu „au trimis pre dumnealui Ștefan Cantacuzino, marele postelnic cu carita cea frumoasă domnească și cu alaiu frumos la sfînta mitropolie, de l-au proscălisit¹ să vie la curte, pe carele, aducîndu-l pre scara cea mare pen divan, s-au împreunat cu mîria sa vodă, sărutîndu-i mîria sa mîna și făcîndu-i frumoasă orăție de păstoria ce i s-au dat...”.

Ni s-a păstrat, în fruntea Didahiilor și cuvîntarea pe care a rostit-o la înscăunare, izvorită din căldura elocinței sale, plină de poezie și de patos, înălțătoare și elocventă, cum niciodată nu se rostise alta în romînește pînă la el. Antim Ivireanul arată în felul aceasta că limba patriei sale adoptive este capabilă să exprime simțăminte măcar tot atît de înalte ca și limba greacă. El nu și-a rostit discursul de învestire în grecește, deși erau de față și doi patriarhi greci². Era încă o dovadă pe care o dădea asupra intențiilor sale de a ridica limba romînească la loc de cinste și de a-și contopi aspirațiile cu cele ale poporului, asupra căruia era chemat să păstrească. Parafrazînd un verset al Evangheliei de la Matei : „Veniți după mine și vă voi face pre voi pescari de oameni”, Antim arată, în modestia care l-a caracterizat toată viața, că nu meritele sale l-au ridicat la treapta arhierască, nu acestea l-au pus să păzească turma încunjurată și impresurată „de atîtea nevoi și scribe ce vin totdeauna, neîncetat, dela cei ce stăpînesc pămîntul acesta”, ci bunătatea lui Dumnezeu. Acesta l-a trimis „să vă fiu de mîngîiare la scribele robiei cei vavilonești a lumii aceștia... și dimpreună cu dumneavoastră să pătînesc la toate cîte va aduce ceasul și vremea pentru care lucru am datorie să priveghiez cu osîrdie și făr-de lene, zioa și noaptea și în tot ceasul, pentru folosul și spăsenia tuturor de obște, învățîndu-vă și îndreptîndu-vă... pre calea cea dreaptă”³. Aluziile directe la stăpînirea turcească și la nevoile poporului, ce decurgeau din această situație nenorocită, vor apărea și în alte predici ale sale. Antim Ivireanul se angaja să pătînească alături de păstoriți, să fie cu ei în toate nevoile și aspirațiile lor ; și nu s-a dezmințit,

¹ l-a poftit.

² Hrisant Notaras al Ierusalimului și Gherasim Palladas al Alexandriei.

³ Cf. ediția de față, p. 75.

pină la sfârșitul zilelor sale. Cuvîntarea se încheie cu urări adresate lui Constantin Brîncoveanu „al nostru de obște de mult bine făcătoriu”, căruia îi dorește „să supuie pre toți vrăjmașii cei văzuți și nevăzuți podnojie picioarilor mării sale”, precum și de pace și sănătate pentru ceilalți ascultători.

Ca mitropolit, Antim Ivireanul a dovedit contemporanilor și urmașilor nu numai calități de păstor și de orator, ci și de patriot și om politic. Patriotismul lui Antim s-a vădit pe două căi: una a fost aceea a atitudinii față de pretențiile abuzive ale patriarhiei Ierusalimului; a doua, pe care a mers toată viața și pentru care a și murit, a fost aceea a luptei împotriva stăpînirii turcești.

Conflictul cu patriarhia Ierusalimului a pornit de la pretențiile eruditului Hrisant Notaras ca mănăstirile și bisericile din Țara Romînească, care ajutau bănește această patriarhie, care erau „închinat”, să depindă exclusiv de Ierusalim, considerîndu-l pe Hrisant Notaras deplin stăpînitor, atît în treburile administrative cît și în cele religioase¹. Pretențiile sale mergeau atît de departe, încît a dat indicații călugărilor greci din țară, care administrau aceste mănăstiri și care slujeau în ele, să excludă de la pomenirile rituale atît numele patriarhului ecumenic cît și pe cel al mitropolitului Antim Ivireanul. Conflictul a izbucnit în anul 1710 și poate fi legat, fără greutate, și cu divergențele de păreri care au existat, cu siguranță, între Hrisant Notaras și Antim Ivireanul cu privire la stăpînirea turcească și atitudinea viitoare a noului mitropolit. În timp ce Hrisant Notaras slujea de emisar turcilor pentru o împăcare cu Rusia, Antim Ivireanul ducea o politică susținută în rîndul boerimii pentru o apropiere de Petru cel Mare, în vederea scuturării jugului otoman.

Antim Ivireanul s-a plîns patriarhului ecumenic, Atanasie al V-lea, despre amestecul abuziv al lui Hrisant Notaras în treburile bisericii Țării Romînești, cerîndu-i și explicații. Nu ni s-a păstrat, din păcate, decît o a doua scrisoare a lui Antim, prin care răspunde la dezlegarea pe care i-o dă patriarhia ecumenică, de a proceda după legile bisericești². Dar și această

¹ Despre acest conflict a se vedea N. Iorga, *Mitropolitul Antim Ivireanul în luptă cu Ierusalimul pentru drepturile bisericii sale în Bis. Ort. Rom.*, LII (1934), nr. 11—12, p. 721—725 și I. Rămureanu, *Luptător pentru ortodoxie*, în *Bis. Ort. Rom.*, LXXIV (1956), p. 846—853.

² Cf. N. Iorga, *Documente grecești privitoare la istoria romînilor*, în *Hurmuzaki*, XIV, 3, p. 79—82.

scrisoare este deosebit de prețioasă pentru noi, căci reia în comentarii și analizează abuzurile patriarhului Hrisant, pe un ton deosebit de vehement și plin de demnitate. Serie Antim, printre altele, în scrisoare: „...Și mai de ris ar fi să se spună că în Ungrovlahia se află mănăstiri supuse (patriarhului) Ierusalimului, sau altui patriarh... căci n-au fost vreodată, nici nu vor fi în Ungrovlahia mănăstiri supuse vreunuia dintre patriarhii eparhiilor streine, ci toate acestea sînt sub a noastră cîrmuire în care și cînd săvîrșim jertfa cea fără de sînge stăm numai noi pe sfîntul scaun, nu și (patriarhul) Ierusalimului!”

Referindu-se la dispozițiile ctitoricești ale domnilor vechi de a fi miluite unele patriarhii, din veniturile mănăstirilor și bisericilor clădite de ei, Antim Ivireanul spune că aceste dispoziții nu exclud datoria pe care o au preoții slujitori de a pomeni pe arhierii țării; și apoi „...a milui e obiceiul domnilor, dar a fura cele sfînte sub pretextul milii e cu totul fără de lege”. Pe același ton vehement arată Antim că bisericile din Țara Romînească, închinat o dată lui Dumnezeu nu pot fi închinat bisericii Sfîntului Mormînt „...căci nu e Dumnezeu biserica Sfîntului Mormînt, ci biserică... ca și celelalte biserici”. Iar dacă patriarhul ecumenic este dispus să renunțe la dreptul canonic de a fi pomenit în biserică, exclusiv, în întreaga lume ortodoxă, în favoarea patriarhului Hrisant, să-i comunice și lui „...ca să avem un singur patriarh, pe el, iar nu doi”. Dar, întrucît aceasta nu este posibil, fiind contrar canoanelor „...nici noi nu putem să-i dăm drepturile noastre, chiar înger dumnezeesc din cer de ne-ar porunci!”.

Demnitatea mitropolitului Antim Ivireanul și patriotismul său, legat de o problemă atît de delicată pentru el, cum a fost aceea a mănăstirilor ce ajutau patriarhia lui Hrisant Notaras (care-l consacrase mitropolit și cu care avea legături vechi), reiese și mai mult în relief dacă ne gîndim că mitropolitul Ghedeon, contemporanul său din Moldova, accepta cu smernie controlul călugărilor greci asupra averilor mănăstirilor Barnovschi, Galata, Sf. Sava etc. și nu se formaliza pentru încălcarea drepturilor bisericii Moldovei.

Protestul mitropolitului Antim pe lângă patriarhia din Constantinopol, pe care l-a cunoscut cu siguranță și Hrisant Notaras și ironia mușcătoare din scrisoarea a doua, la care ne refeream mai sus, au atras după sine o răcire a legăturilor dintre cei doi cărturari.

Timp de doi ani, pînă în septembrie 1712, n-a existat între ei nici un fel de corespondență. La 1 septembrie Antim rupe tăcerea, scriindu-i lui Hrisant prin vistiernicul Grigorașcu¹, într-un mod politicoș și condescendent, dar nu și concesiv față de hotărârile pe care le-a luat de comun acord cu patriarhul Constantinopolului. Din corespondența care a urmat între ei, pînă în august 1714², rezultă că supărarea lui Hrisant Notaras a dispărut greu, dar că Antim a continuat să rămînă statornic în atitudine și gata cu explicații suplimentare³.

Legăturile dintre ei s-au mărginit, în anii 1712—1714, la chestiuni de ordin tipografic, Antim făgăduind sprijin pentru înființarea unei tipografii la Constantinopol⁴ și pentru instruirea meșterului pe care îl găsisese, în acest scop, Hrisant Notaras⁵. Tot prin grija lui Antim s-a tipărit în grecește, în 1715, vasta lucrare a lui Dositei, predecesorul lui Hrisant la scaunul Ierusalimului și unchiul său, *Istoria patriarhilor Ierusalimului*⁶, îngrijită de Hrisant Notaras, lucrare începută, foarte probabil, cu un an în urmă. Într-una din scrisori⁷ se vorbește limpede și despre turnarea literelor la noi: „...Cartea s-a tipărit mai eu zăbavă de cum speram, dar nu din neîngrijirea tipografilor, ci din lipsa multor litere, căci mai mult de cincizeci de ocaș s-au turnat din nou, de vreme ce s-au stricat pe drum, din neluare aminte a oamenilor”.

Din august 1714, pînă în martie 1716, corespondența dintre cei doi prelați a fost iarăși întreruptă. Singura legătură pe care o cunoaștem între ei a fost întărirea, printr-o gramată cu data martie 1715, a *Așezămîntului* pentru ctitoria lui Antim, mănăstirea Tuturor Sfinților, care nu diferă însă ca text de gramata patriarhului ecumenic Cosma, dată la 20 septembrie 1714⁸.

¹ Cf. N. Iorga, *Documente grecești privitoare la istoria romînilor*, în *Hurmuzaki*, XIV, 3, p. 100.

² *Hurmuzaki*, XIV, 3, p. 105—107, 112—113, 115—117.

³ În scrisoarea din 15 noiembrie 1712 menționează: „...Dar, deoarece (cum se pare) n-a rămas Fericirea voastră lămurită, e de nevoie să-i aducem înaintea de alte îndreptățiri pentru arătarea mai deplină și întărirea multei noastre nevinovății, care, slavă domnului, nu ni lipsesc, căci avem mărturisitor cu noi adevărul...”. *Hurmuzaki*, XIV, 3, p. 105—106.

⁴ *Hurmuzaki*, p. 107.

⁵ *Ibidem*, p. 112.

⁶ *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 501—508.

⁷ Dată 24 iulie 1714, *Hurmuzaki*, p. 115.

⁸ Gramata patriarhiei ecumenice în *Hurmuzaki*, XIV, 1, p. 629—634, iar a lui Hrisant Notaras la p. 660—662 a aceluiași tom.

În 24 martie 1716, cînd este reluată corespondența, Antim Ivireanul se găsea într-o situație grea, cauzată de intrigile țesute în jurul său și de pîrile neconținute ale dușmanilor săi, căci îi scrie lui Hrisant Notaras, după introducerea de rigoare: „Fiind zilele rele, neconținute bănuielile și trimiterea nesigură am fost siliți și fără voie să tăcem atîta vreme... să nu dăm pricină de petrecere celor ce ne urmăresc cu răutatea ca să petreacă și ea să-și miște cu înșelăciune limba contra noastră...”¹. De altfel aceasta este ultima scrisoare a lui Antim către Hrisant Notaras, pe care o cunoaștem. Cîteva luni mai tîrziu el murea, ucis din porunca lui Nicolae Mavrocordat.

Cea de-a doua latură a patriotismului mitropolitului Antim Ivireanul se contopește cu lupta pe care a dus-o, pe toate căile, pentru înlăturarea stăpînirii turcești. El nutrea o ură neîmpăcată împotriva turcilor — ca unii ce-i cotropiseră țara și-l luaseră rob — și împotriva tuturor acelor care, din interese de clasă, acceptau jugul crîncenei exploatați otomane din primele decenii ale veacului al XVIII-lea. Atitudinea sa antiotomană trebuie explicată deci, pe de-o parte, prin trecutul său dramatic, pe de altă parte prin vădita lui apropiere de mase, în care vedea pe adevărații opozanți ai stăpînirii turcești. Antim Ivireanul vede limpede — ca mulți alții — că scăparea prin forțele proprii nu era posibilă și că numai printr-o alianță cu Rusia lui Petru cel Mare, se putea ajunge la rezultatele dorite de întregul popor. Posibilitatea acestei alianțe s-a ivit în vara anului 1711, cu prilejul unui nou război ruso-turc al cărui teatru a fost Moldova și al cărui epilog s-a desfășurat la Stănilești pe Prut. Constantin Brîncoveanu însuși, avea legături cu rușii, pe care îi îndemna să înceapă ostilitățile, făgăduindu-le ajutor deplin, mai ales în hrană și bani². Dar odată războiul început, Brîncoveanu și-a schimbat atitudinea, adoptînd o politică de duplicitate și așteptînd cu oastea la gura Urlăților, la Albești, să vadă de partea cui va fi victoria. De unde înainte vreme dorea apropierea rușilor, acuma propunea împăcarea beligeranților prin comisul Gheorghe Castriotul, trimis în solie la Petru cel Mare, la Iași³, cu buna știre a marelui vizir pe care tot Brîncoveanu

¹ Hurmuzaki, XIV, 3, p. 122.¹

² Cf. *Cronica* lui Radu Popescu, publicată în *Magazînul istoric pentru Dacia*, t. IV, p. 23.

³ *Cronica* lui Radu Grecianu, p. 198—199.

veanu îl poftea să se grăbească, pentru a surprinde trupele rusești în Moldova¹.

Curentul rusofil din Țara Românească, în fruntea căruia se afla mitropolitul Antim și Cantacuzinii, era însă foarte puternic și insista pe lângă domn să treacă de partea rușilor. Cum Brîncoveanu refuza cu încăpăținare, spătarul Toma Cantacuzino a trecut cu o parte a cavaleriei, prin munții Vrancei, în Moldova, unindu-se cu armatele rusești și cele ale lui Dimitre Cantemir. Această „trădare” făcută cu sfatul lui Antim² este relatată astfel de *Cronica* lui Radu Popescu: ... „Acolo la Urlați, fiind vlădica Antim și toți boiarii, văzînd pre Costandin vodă că este cu îndoială despre moscali, au făcut sfat vlădica cu o seamă de boiari, Toma spătariul Cantacuzinul, și cîțiva din ceilalți nenumiți, ca să se unească cu moscalii și să părăsească pre Costandin vodă, socotindu-l că-i este gîndul ca să înșale pre moscali, văzînd că unele din cele ce făgăduise să le dea ajutor, zaharele, bani, oaste, nu le dă; dintru care sfat ce se făcuse, s-au ales Toma spătariul Cantacuzinul și s-au dus la țarul cu cîțiva ai lui...”³.

În urma acestui fapt situația lui Brîncoveanu devine extrem de critică. Turcii aveau motive să-l bănuiască de hainire cu atît mai mult cu cît Toma Cantacuzino îi era văr. Cunoșcîndu-l pe Antim Ivireanul ca pe principalul susținător al politicii rusofile și părtaș la complotul lui Toma Cantacuzino, pe de altă parte temîndu-se de consecințele nefaste ce puteau urma din partea turcilor, în urma acestui act, Brîncoveanu și-a propus să-l înlăture pe Antim de pe scaunul mitropolitan. Conflictul ce urma să izbucnească a fost alimentat și de intrigile, bine țesute, ale unor episcopi invidioși și incapabili — în frunte cu Mitrofan de Nisa, duhovnicul lui Brîncoveanu, care-i va și urma, de altfel, în scaun — umbriți cu totul de cultura, demnitatea și ținuta morală a lui Antim, ca și a unora dintre boerii părtași politicii de duplicitate a domnului. Străin de aceste intrigi n-a fost nici Hrisant Notaras, căci tocmai din această vreme datează și conflictul mai sus amintit, în chestiunea încălcării drepturilor bisericii Ungrovlahiei.

¹ Vezi capitolul privitor la domnia lui Brîncoveanu din *Istoria Romîniei*, vol. III (sub tipar).

² Rolul lui Antim în politica rusofilă este subliniat și de *Cronica* lui Radu Grecianu. Cf. *ed. cit.*, p. 206.

³ *Magazin*, IV, p. 23.

Desfășurarea acestui conflict ni s-a păstrat, în parte, prin cele două apărări celebre prezentate în scris lui Constantin Brîncoveanu, în zilele de 13 ianuarie și 3 februarie 1712¹. În preambulul celei dintii Antim Ivireanul spune că duminică 11 ianuarie pe înserat, „la vreme de chindie”, a fost vizitat de Mitrofan de Nisa, duhovnicul domnului, care i-a cerut, din porunca acestuia, să demisioneze de bună voie, căci în caz contrar domnul îl va scoate cu sila și va scrie la patriarhia ecumenică să-l scoată și din tagma călugărească. Motivul acestei grave cereri era bănuiala domnului „pentru niște lucruri ce le-au adus întîmplările vremii de s-au făcut (acțiunea lui Toma Cantacuzino), cum să se fie făcut cu învățătura și îndemnarea noastră”. Antim îl scuză pe Brîncoveanu pentru această teribilă și nedreaptă măsură, căci el a fost „îndemnat de niște obraze mari bisericești și mirenești, pline de zavistii și de răutate”.

Două zile mai târziu, adică marți seara, el se înfățișează la curte și după ce vorbește „în taină” cu domnul îi spune că este gata să renunțe la scaun de bună voie, dar îl roagă să citească pe îndelete și scrisoarea pe care i-o înmînează, arătînd că învinuirile ce i se aduc sînt neîndreptățite. Întîmpinarea, pe care ne-o transmit toate cele trei copii cunoscute ale Predicilor, dovedește o logică limpede, o demnitate nealterată și un spirit de cinste și dreptate, străine de cei cari l-au acuzat. Ea poate fi considerată și ca cea mai veche apărare ce s-a păstrat în literatura dreptului vechi românesc.

În cele 12 puncte ale acestei prime întîmpinări Antim arată, printre altele, că nu l-a vorbit pe domn niciodată de rău; dacă în biserică a spus totuși lucruri cari nu-i vor fi plăcut acestuia, a făcut-o ca păstor sufletească, obligat să îndrepte greșelile, „iar nu cu vicleșug”. În țară, arată el la al treilea punct, n-a venit de voia sa, nici din pricina sărăciei. Realizările de la mănăstirea Snagov — a cărei egumenie n-a luat-o cu sila — și cele de la episcopia Rîmniceului sînt rezultatul osteneții și a sudorii feței sale. De altfel, arată el la punctul al patrulea, nu i-a trecut niciodată prin gînd să aspire la demnitatea de episcop „cunoscîndu-mă pre mine păcătos și mai nevrednic decît toți oamenii pămîntului” și cu atît mai puțin la cea de mitropolit căci „eram odihnit cu atîta și-mi ajungea din destul necazurile ce petrebeam”.

¹ Ediția de față, p. 293—299.

„Mitropolia n-am luat-o cu sila, nici cu mite, nici cu rugăciuni”. Dar o dată ajuns mitropolit și-a dat osteneala să merite această demnitate prin muncă trudnică, ziua și noaptea. Tot ce a vorbit ca mitropolit a fost „în slava lui Dumnezeu, spre cinstea măriei tale și spre folosul țării”.

Antim îi cunoaște pe autorii pîrelor („unii de aicea și alții din altă parte”) ca și motivele ce i-au îndemnat să calomnieze: „Răotatea și zavistia din lume nici au lipsit, nici va lipsi, pentru căci este pornit omul din tineretea lui spre cele viclene și nu să părăsește a nu zavistui binele și cinstea altuia...; pentru aceea... silesc cu vicleșug ca să te îndemne pre măriia ta să faci cele ce n-ai făcut în tinerete, spre sufleteasca vătămare și spre clewetirea oamenilor”. Cît despre calomnia că ar fi întocmit 24 capete de acuzație împotriva domnului, acestea nu sînt opera sa, ci opera unor intriganți; el — vlădica Antim — le-a arătat lui Mitrofan de Nisa chiar în seara de 11 ianuarie, fiind de față și mitropolitul de Adrianopol și a vrut să le arate și domnului și o dată cu aceasta să-i ceară și încuviințarea să-i afurisească pe respectivii calomniatori.

Nu poate renunța la scaunul mitropolitan, căci s-ar abate de la poruncile bisericești; dar dacă totuși domnul îi va porunci în mod insistent „vom face, pentru ca să nu socotești că-ți stăm împotrivă”. Il sfătuiește pe domn ca, înainte de a hotărî, să țină cumpăna dreaptă, să judece, căci nu este cu cale, nici nu se cuvine să fie lipsit la bătrînețe de turma ce i s-a încredințat și de munca și osteneala tineretelor.

Recunoaște că a îndatorat casa bisericii¹, dar domnul să vadă și sumedenia de realizări și atunci va recunoaște, nu greșeală, în aceasta, ci bună gospodărire. „... Și alta, pre aceste vremi aș pohti să știu, cine nu iaste datorin, din cîți ne fiêrbem întraceastă ticăloasă de țară? Că întii și pre măriia ta te auz totdeauna zicînd cum că iaste datoare țara cu doao sute și mai mult de pungi; oare acea datorie măriia ta o faci, au întîmplările vremii? Adevărat, întîmplările vremii; și acêstea au adus și pre alții și pre mine la datorie”.

În cea de-a doua scrisoare, mai scurtă, dar tot atît de demnă, trimisă la 3 februarie, îl înștiințează pe Brîncoveanu — care între

¹ Antim Ivireanul, care n-avea familie de căpătuit și de înzestrat, cum aveau alți prelați, n-a cheltuit, firește, din averea mitropoliei pentru sine. Cheltuieli-le, dacă au fost făcute în măsură mai mare decît se cuvenea, au fost făcute pentru folosul țării, căci tipografiile — pentru care va fi cheltuit — și mănăstirea ce-i poartă numele, rămîneau și după moartea sa, ale Țării Romînești.

timp se convinsese de rostul a trei din cele șapte pungi, cu care era datoare mitropolia —, că este gata să se retragă din scaun, numai ca să înceteze scandalul. Dacă i se vor înapoia zapisele de la datornici, va face și el scrisoarea legală de renunțare. Face din nou apel la spiritul de dreptate al domnului pe care îl sfătuiește să nu se pripească nici în chestiunile bisericești, cum nu se pripește nici în cele ale domniei.

Constantin Brîncoveanu a renunțat la intenția de a-l înlocui pe Antim, dar vechea armonie dintre ei se pare că n-a mai fost restabilă. Mai mult, unii istorici afirmă că Antim ar fi luat parte și la sfatul Cantacuzinilor, vinovați de mazilirea și moartea silnică a lui Brîncoveanu și a feciorilor săi¹.

Înainte de a continua relatarea vieții lui Antim Ivireanul sub domniile lui Ștefan Cantacuzino și Nicolae Mavrocordat se cuvine sublinia o altă realizare de seamă a mitropolitului Antim, în vremea domniei lui Brîncoveanu. Este vorba de trimiterea în Georgia a unei tipografii, lucrată probabil de el împreună cu ceilalți meșteri tipografi. Identificat cu aspirațiile țării sale adoptive, pentru care a lucrat și a pățimit, Antim Ivireanul n-a uitat Iviria și nici poporul din rîndul căruia s-a ridicat. Pentru dezvoltarea culturală a Georgiei l-a trimis acolo pe cel mai priceput tipograf al său, Mihai Ștefan sau Iștvanovici — cum semnează, de obicei, cărțile tipărite — care imprimă între anii 1709 și primăvara anului 1712, nu mai puțin de zece cărți. Tipografia a continuat să lucreze și după plecarea lui Mihai Iștvanovici în Olanda, pînă în 1722, fiind condusă de meșteri georgieni, ucenici ai acestuia². În prefața *Evangheliei*, tipărită la 1709³ Mihai Iștvanovici se roagă de iertare pentru greșeli căci, fiind străin, nu cunoaște limba, iar ajutoarele sale sînt fără experiență în meserie; iar în *Liturghierul* din 1710, același Mihai Iștvanovici „tipograf ungrovalah”, mulțumește lui Dumnezeu pentru terminarea cărții în șase versuri românești scrise în alfabet georgian :

„Precum ce-i străini doresc moșia să-și vază,
Cînd sînt într-alte țări, de nu pot să șază;

¹ N. Iorga în *Ist. bis. rom.*, II, p. 54, referindu-se la *Cronica Anonimă*. — Cf. și *Istoria Țării Românești de la octombrie 1688 pînă la martie 1717* (*Cronica anonimă*), ed. întocmită de Constantin Grecescu, Buc., 1959, p. 115.

² Dan Dumitrescu, *Activitatea tipografică a lui Mihai Ștefan în Gruzia în Studii*, XI (1958), nr. 4, p. 135—138.

³ *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 544.

Și ca cei ce-s pre mare bătuți de furtună
 Și roagă pre Dumnezeu de liniște bună,
 Așa și tipograful de-a cărții sfîrșire
 Laudă neîncetată dă și mulțumire”¹

În cele două exemplare din *Evangelhia georgiană*, păstrate la Academie, pe pagina a șasea, se află, în manuscris, dedicația lui Antim către Constantin Brîncoveanu, căruia i s-au prezentat volumele în dar, de ziua numelui, la 21 mai 1709. Din pricina grafiei stilizate nu ne putem da seama dacă avem în față un autograf al lui Antim—cu excepția semnăturii—sau este o transcriere meticuloasă a vreunui priceput grămatic. Oricum, conținutul care interesează este un cuvînt de laudă pentru domnul care a înlesnit și pămîntului „iverilor... să se îmbogățească cu tiparele limbii sale”, așa cum s-au îmbogățit Arabia, Elada și Ungrovlahia. Aceste patru țări, asemeni riurilor Edenului, au „adăpările tiparelor, carele... dau pretutindenea stătătoare și vecinică rodire”.

În timpul domniei lui Ștefan Cantacuzino, fiul stolnicului, cu care Antim Ivireanul era în relații bune, și-a văzut liniștit de mitropolie, de tipografiile de la București și Tîrgoviște (cea de la Rîmnice se pare că fusese transferată la Tîrgoviște, căci nu întîlnim nici o carte tipărită acolo cît timp a fost Antim mitropolit) ca și de ridicarea mănăstirii Tuturor Sfinților, actuala mănăstire Antim, gata în anul 1715².

Uciderea domnului Ștefan Cantacuzino și a stolnicului și înlocuirea lui cu Nicolae Mavrocordat, unealtă docilă în mîinile turcilor, precipită sfîrșitul dramatic al mitropolitului Antim Ivireanul. Toate năzuințele sale de a lupta pentru înlăturarea stăpînirii turcești sînt întunecate de politica acestui prim domn fanariot și dușman al Rusiei. Pe de altă parte din pricina unei perioade de aparentă acalmie în politica dintre ruși și turci, mitropolitul se înțelege cu o seamă de boieri pentru o apropiere de armatele imperiale, cu ajutorul cărora ar fi putut măcar înlocui pe Mavrocordat cu un domn pămîntean.

Așa se face că la cîteva luni numai de la intrarea sa în București³, N. Mavrocordat este obligat să fugă—la 18 august

¹ *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 484.

² Cf. Victor Brătulescu, *Mitropolitul Antim ctitor de lăcașuri sfînte*, în *Bis. Ort. Rom.*, LXXIV (1956), p. 817 și urm.

³ N. Mavrocordat a ocupat tronul Țării Romînești la 30 ianuarie 1716, venind din Moldova, unde înăugurase, tot el, începutul domniilor fanariote.

1716 — pe drumul Giurgiului din pricina vestilor că armate împărătești ar fi trecut pe la Cîineni spre Pitești și că se îndreaptă spre capitală¹. În fuga sa domnul era întovărășit și de mitropolitul Antim. Ajungînd la Călugăreni și poposind, Antim a cerut voie lui Mavrocordat să se întoarcă, întrucît nu era pregătit cu cele necesare pentru un drum atît de lung și invocînd datoria pe care o are ca mitropolit, să nu se despartă de credincioși. Mai mult, Mitrofan Grigoras afirmă în cronica sa² că Antim Ivireanul l-ar fi poftit pe N. Mavrocordat să-și continue singur drumul spre Dunăre „deoarece de acum înainte nu e nimic comun între el, domnul, și Țara Romînească”. O dată cu aceste argumente i-a arătat însă și o scrisoare primită tocmai atunci de la Ioan Abramios³, predicatorul curții, care îl înștiința că trupele austriace au intrat în București, aducînd ca domn pe Gheorghe, fiul lui Șerban Cantacuzino⁴. Plin de spaimă, N. Mavrocordat și-a continuat drumul spre Giurgiu insistînd pe lângă Antim să-l întovărășească și amenințîndu-l la despărțire, ce a avut loc la satul Odaia, că se va întoarce cu armate turcești și-i va cere socoteala pentru faptul că se înapoiază ca să ungă un nou domn⁵.

Din păcate știrea, că intrarea trupelor imperiale în București, a fost o ticluire a dușmanilor săi, a ajuns repede la urechile lui Mavrocordat, ce trecuse Dunărea la Ruscuc. Adunînd o oaste turcească și tătărăscă el s-a înapoiat, plin de minie, în capitală. După judecata sumară și pedepsirea cîtorva boieri și-a îndreptat mînia împotriva celui ce-l unse ca domn, cu cîteva luni în urmă, cerîndu-i demisia din scaunul mitropolitan și poftindu-l la curte. Abia ajuns aici a fost dat jos din rădvan de soldații turci, care l-au batjocorit, smulgîndu-i părul și barba și l-au închis într-o încăpere a curții domnești, împreună cu Ioan Abramios⁶. Constrîns, probabil prin amenințări, să-și dea

¹ Despre împrejurările fugii lui Mavrocordat și succesiunea evenimentelor vezi: *Cronica lui Radu Popescu*, în *Magazin*, IV, p. 49—51; Mitrofan Grigoras, *Cronica Țării Romînești* publicată de D. Russo în *Rev. Ist. Rom.*, IV (1934), p. 1—43, și republicată în *Studii istorice greco-romîne*, II, Buc., 1939, p. 409—461. Del Chiaro *op. cit.*, p. 210—220.

² D. Russo, *Studii istorice*, II, p. 443.

³ Despre Ioan Abramios și activitatea sa în Țara Romînească vezi articolul lui D. V. Economides, *Ioan Avramie* în *Bis. Ort. Rom.*, LXII (1944), nr. 4—6, p. 141—159.

⁴ Del Chiaro, p. 211.

⁵ *Ibidem*, p. 212.

⁶ *Ibidem*, p. 214.

demisia¹ el n-a depus rezistență; în locul său a fost ales Mitrofan de Nisa, unul din dușmanii săi, fostul duhovnic al lui Brincoveanu. Dar cum simpla demitere din scaun era o pedeapsă prea ușoară pentru mitropolitul „vădit fiind ca apostat și uneltitor”², Mavrocordat a cerut patriarhului ecumenic Ieremia al III-lea, „o trecătoare figură de îngăduit al turcilor”³, caterisirea, pe care acesta a trimis-o îndată⁴. Prin Gramata patriarhală⁵ Antim era acuzat de „revoluție și răscoală”, că „a întreprins meșteșuguri dezaprobatе și satanicești” (acestea erau, probabil, tipografiile), că se ocupa cu magia și că a participat la multe crime. „Iar culpa lui cea impie a revoluțiunei și a răscoalei o punem înainte, ca ceea ce este arătată și evidentă. S-a făcut deci, sceleratul, revoltant și *conspirator în contra puternicei împărății...*” „...A meditat cu precugetare revoluțiune și răscoală în contra puternicei împărății... și s-a făcut el singur demn de judecată, culpabil și vinovat de caterisirea canonică”, pentru care fapte este scos din rîndul arhierilor „și depărtat de mitropolia Ungrovlahiei”, dar nu scos din tagma călugărească⁶. În locul numelui de Antim, pe care l-a purtat ca arhiepiscop, i s-a dat numele pe care îl avea ca laic, cel de Andrei. Ultima parte a sentinței, detențiunea pe viață la mănăstirea Sf. Ecaterina din muntele Sinai n-a fost aplicată, căci, din porunca lui N. Mavrocordat, garda care îl întovărășea spre locul de exil l-a măcelărit pe drum, aruncându-i

¹ Del Chiaro, p. 219.

² Cum îl numește Spandonis, marele retor al Bisericii celei mari, într-o scrisoare din 20 septembrie 1716, către Hrisant Notaras. Cf. *Hurmuzaki*, XIV, 2, p. 796. — Mențiunea și la D. P. Bogdan, *Viața lui Antim Ivireanul în Bis. Ort. Rom.*, LXXIV (1956), p. 686, nota 38.

³ Cum îl numește N. Iorga, în *Ist. bis. rom.*, II. p. 56, dar unde îl confundă cu Cosma al III-lea.

⁴ Graba patriarhiei provine pe de o parte din lipsa de demnitate a lui Ieremia III—, pe de altă parte din pricina unui vechi conflict ce se ivise între Antim și patriarhia ecumenică, de pe urma averii rămase de la mitropolitul de Tirnova, din care, o parte a fost luată de Ioan Abramios, cu știrea lui Antim. Cf. scrisoarea patriarhiei ecumenice către Hrisant Notaras, din 25 martie 1715 în *Hurmuzaki*, XIV, I, p. 668—670.

⁵ Publicată, după o copie, în *Condica stntă*, p. 111—114.

⁶ Cum afirmă Del Chiaro, *op. și ed. cit.*, p. 219—220, căci n-ar fi avut nici un rost să fie condamnat la detențiune pe viață la o mănăstire, dacă ar fi fost tratat ca laic. De altfel copia actului de caterisire — dacă este autentică — încheie: „...rămînînd și zicîndu-se monahul Antim și fiind recunoscut ca unul din particulari și să nu îndrăznească nimenea... a-l onora ca pre un arhieriu, sau a-i săruta mîna lui sau a primi de la dînsul binecuvîntare și sîntîre...”, *Condica stntă*, p. 113—114.

corpul într-un afluent al Mariței, Tungia¹, în apropiere de Adrianopol, în prima jumătate a lunii septembrie 1716².

Poporul a primit cu întristare vestea morții mitropolitului Antim Ivireanul³; amintirea acestui măcel era vie încă în veacul trecut când, Ulysse de Marssilac, călător francez prin țara noastră scria că asupra casei Colfescului a căzut blestemul din pricina faptului că fiind mehmendar, adică șef de escortă, al mitropolitului Antim, l-a omorât⁴.

Mitrofan de Nisa care i-a urmat în scaun, nu s-a sfiit să denigreze, în corespondența cu Hrisant Notaras, memoria înaintașului său, dînd astfel pe față ura cu care l-a urmărit și în timpul vieții⁵.

O P E R A

Am trecut în revistă, schițîndu-i biografia, o latură a activității culturale a lui Antim Ivireanul, aceea de tipograf; aceasta a fost legată atît de strîns de viața sa, încît ne-ar fi fost greu să o tratăm într-un capitol separat. Ocupîndu-ne, în continuare, de opera sa propriu-zisă vom menționa că ea se compune din lucrări tipărite în timpul vieții sale și din lucrări rămase în manuscris sau tipărite foarte tîrziu, după moartea sa, aproape de zilele noastre.

Toate cele trei cărți tipărite, asupra cărora nu este îndoială că au fost elaborate de Antim⁶, trădează grija deosebită pe

¹ Al. Odobescu, în *Cîteva ore la Snagov*, p. 402 credea că Antim a fost aruncat în Dunăre. Identificarea riului Dulcia, în care, după Del Chiaro, p. 220 a fost aruncat Antim, cu Tungia, afluentul Mariței, o face D. Russo în *Studii istorice greco-romîne*, II, p. 454, nota 4.

² Precizarea datei la D. P. Bogdan, *Viața lui Antim Ivireanul*, în *Bis. Ort. Rom.*, LXXIV (1956), p. 688.

³ O spune și Del Chiaro la p. 220—221.

⁴ Mențiunea la N. Iorga, *Istoria Romînilor prin călători*, ed. II, vol. III, Buc., 1929, p. 347, folosită și de D. P. Bogdan în *op. cit.*, p. 689.

⁵ Cf. scrisoarea din 29 sept. 1716 în *Hurmuzaki* XIV, 3, p. 124—125. Încercările lui N. Iorga de a-l prezenta pe Mitrofan într-o lumină mai favorabilă decît îl așază rolul de intrigant și ambițios pe care l-a jucat neconținut, nu fac decît să-l coboare și mai mult în ochii cercetătorilor de astăzi. Vezi articolul *Între Antim și Mitrofan, mitropoliții Terții Românești* în *Bis. Ort. Rom.*, LIII (1935), nr. 1—2, p. 1—5 și 3—4, p. 113—117.

⁶ Unii cercetători atribuie lui Antim Ivireanul și cartea „*Sfătuirii creștine politice către . . . Ștefan Cantacuzino*”, tipărită în versuri grecești la București în 1715. Este de fapt o mică antologie de sentințe și maxime adunate, cum singur Antim spune în prefață, „din sentințele vechilor dascăli înțelepți” și nu o operă

care a avut-o atît ca episcop de Rîmnic, cît și ca mitropolit al Ungrovlahiei, pentru ridicarea teologică și materială a preoților din vremea sa. Cea dintîi, tipărită în anul 1705 este intitulată : „*Învățătură pre scurt pentru taina pocăinții*, acum într-acesta chip tocmită și tipărită în zilele prealuminatului domn Io Constandin B<asarab> B<rîncoveanu> voevod, cu cheltuiala cinstiului de bun neam a lui Șerban Cantacuzino, biv vel păharnic și cu bl<a>gosloveniia preasf<i>nțitului mitropolit, chir Theodosie, de iubitorul de D<u>mnezeu chir Anthim, episcopul Rîmnicului, la anul de la H<risto>s 1705¹”. De proporții reduse (cartea n-are decît 24 file de dimensiuni 14,5×10 cm), această lucrare se adresează atît credincioșilor, pe care îi îndeamnă la pocăință, cît și preoților — în partea finală — cărora le dă sfaturi asupra moralei după care trebuie să se conducă în viața lor, învățîndu-i totodată și cum trebuie să spovedească. Valoarea literară este scăzută și în afară de cuvîntul de la început, în care îi îndeamnă pe credincioși să deprindă cititul, nu interesează conținutul ei.

În noiembrie 1710 meșterul tipograf Gheorghe Radovici tipărește, tot la Tîrgoviște, o a doua lucrare a lui Antim Ivireanul. Este vorba de un îndreptar bisericesc pentru preoți, de ignoranța cărora mitropolitul era adînc mîhnit, căci în prefață li se adresează cu următoarele cuvinte : „...Dar oare ce aș putea nădăjdui de la voi? Sau ce fîl de ajutoriu aș putea să aștept din iscusirea voastră? Că între celălalte scîrbe ce am, de mă rănese la inimă, iaste aceasta cea mai grea, de mă întristez și mă mîhnesc mai mult că văz între preoții miei atîta prostie, atîta neînvățătură și atîta nedumireală, încît cunosc că nu puteți face vreun ajutoriu sau vreun folos ticăloasei turmei...” Cartea poartă titlul : „*Învățătură besericească la cîte mai trebuincioase și mai de folos pentru învățătura preoților*, acum într-acesta chip tipărită în sf<i>nta Mitropolie în Tîrgoviște,

originală. Cf. *Bibl. Rom. Veche*, I, 498—499. A fost publicată în traducere românească de C. Erbiceanu sub titlul : *Sfaturi creștine politice către ... Ioan Ștefan Cantacuzin voevod de ... Anthim din Ivir în Bis. Ort. Rom. XIV (1890—1891)*, p. 333—355 (și într-o broșură separată). Tot Erbiceanu o publică a doua oară, ca fiind necunoscută în articolul *Ceva despre Antim Ivireanu din Bis. Ort. Rom., XXX (1906—1907)*, p. 1201—1214 și 1346—1354. — Mențiunea și la N. Șerbănescu, *Antim Ivireanul tipograf*, p. 749, nota 219.

¹ Un exemplar se păstrează la Biblioteca Acad. R.P.R., C.V.R. nr. 149 A. Descrierea cărții a fost făcută de Ilie Corfus în *Revista Istorică Romînă*, XIV (1945), p. 498—499.

la anul de la Hristos 1710¹” și a fost difuzată gratuit preoților, după cum arată mențiunea de pe foaia de titlu: „Să să dea în dar preoților”] Textul, cuprins în cele 45 de file ale cărții, de dimensiuni 13,5×9,5 cm se împarte în trei părți: filele 8—27 (după prefață și scară) sînt ocupate de un mic catehism ce interesează atît pe credincioși cît mai ales pe preoți, care sînt datori să-l cunoască. Partea a doua (filele 28—35) este intitulată „Învățătura pentru ispovedanie” și se adresează numai preoților. Ultima parte și cea mai utilă preoților, căci li se dau îndrumări prețioase în activitatea pastorală, are menirea să îndrepte o seamă de greșeli grave din practica lor zilnică. „În partea a treia — spune Antim în prefață — s-au pus învățături pentru cîte lucruri s-au putut afla pînă întru acest ceas carele să fac cu necuviință și fără de cale și trebuie ca de acum înainte să nu se mai facă”.

În afara griii pentru ridicarea preoților, ce se desprinde și din paginile acestei lucrări, nici *Învățătura bisericească* nu interesează în mod deosebit istoria literaturii. Același lucru putem spune și despre cîrticea tipărită la 1714, tot de Gheorghe Radovici, în Tîrgoviște și intitulată: „*Capete de poruncă* la toată ceata bisericească, pentru ca să păzească fieștecarele din preoți și din diaconi, deplin și cu cinste, datorîia hotărului său ...²”.

Din a doua grupă a operelor lui Antim Ivireanul fac parte: *Așezmîntul Măndstirii Antim*, *Chipurile Vechiului și Noului Testament* și *Predicile*³.

¹ *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 481 și 548—550. O a doua ediție a acestei cărți a apărut, tot la București, în anul 1741, tipărită de popa Stoica Iacovici. Cf. *Bibl. Rom. Veche*, II, p. 54. A fost retipărită de C. Erbiceanu în *Bis. Ort. Rom.*, XVI (1892—93), p. 769—785 și XVII (1893—94), p. 129—146 și 225—242.

² *Bibl. Rom. Veche*, I, p. 492—493.

³ Cît privește copierea de către Antim a *Izvodului odoarelor, hrisoavelor și zapiselor Mitropoliei în anii 1695—1696* (ms. rom. 671), a *Istoriei Țării Românești* (ms. rom. 180) și a *Slujbei sfințului Antim* (ms. rom. 406), credem că nu-i putem atribui cu certitudine nici unul din manuscrise, cum o fac unii istorici (cf. N. Șerbănescu în *Bis. Ort. Rom.*, LXXIV (1956), p. 752—754, unde dă și o bogată bibliografie în legătură cu această problemă), deoarece: a) la data copierii *Izvodului*, Antim se pare că era la Snagov și nu la București (cf. mai sus, p. 11 nota 1). În numeroase pagini din *Izvod* sînt menționate, de aceeași mînă care a întocmit întreaga condiță, documente posterioare anilor 1695—1696 (la f. 108 v. este trecut un zapis din 7213 (1705), cînd Antim era episcop de Rîmnice; la f. 111 sînt trecute acte din anul 1696, cînd Antim tipărea cărți la Snagov; cazuri similare de documente se întîlnesc la ff.: 115, 121, 128^v, 147^v etc.). Manuscrisul a fost întocmit, după toate probabilitățile, de vreun gramătic ieșit de la școala sf. Gheorghe Vechi, căci grafia este asemănătoare cu a acestora. b) *Istoria Țării Românești* nu are nici o

*Așezământul mănăstirii Tuturor Sfinților*¹, considerat pe bună dreptate ca testament al mitropolitului Antim Ivireanul, trebuie pus în legătură cu ctitoria sa din București, care îi poartă numele. Mănăstirea Antim, cum este cunoscută astăzi, a fost înălțată de mitropolit între anii 1713—1715 din dorința de a i se perpetua amintirea și mai ales din dorința de a ajuta pe săraci din veniturile pe care le-ar fi putut realiza această ctitorie. De unde a avut banii necesari ridicării acestui lăcaș o spune singur în *Predoslovie* Așezământului: „...cu acea puțină agonisită ce mi-au dăruit mila lui Dumnezeu și am câștigat și eu cu multele osteneli și cu sudoarea fetei mele, am săvârșit-o și am înfrumusețat-o...”.

„Dară de vreme ce binele nu iaste bine, deaca nu să face bine”, — cum atît de plastic o spune în *Predoslovie* — a întocmit Așezământul, în care se precizează amănunțit obligațiile pe care le vor avea de urmat cei ce vor chivernisi, după moartea sa, această mănăstire. Manuscrisul este intitulat: „*Învățăături pentru așezământul cinstitei mănăstiri a Tuturor Sfinților, adecă capete 32 întru carele să coprind toată chiverniseala mănăstirii și rînduiala milelor ce s-au hotărît să se facă pre an la săraci și la lipsiți din venitul casei, acum într-aceasta chip așază în zilele prealuminatului și înălțatului domn Io Costandin B<rin-coveanu> B<asarab> voevod, de noi, smeritul mitropolit al Ungro-vlahiei Anthim Ivireanul, ctitorul, la leat 7221 <1713>, aprilie 24, în care an s-au început zidirea besericii*”. De dimensiuni 29×20 cm, Așezământul numără 35 foi, din care 31 scrise în

mențiune că ar fi copiată de Antim; un ochi mai atent distinge altă mînă decît aceea care a întocmit *Chipurile Vechiului și Noului Testament*, singurul manuscris de care ne îndoiim mai puțin că a fost întocmit de mîna lui Antim. Cît despre asemănarea dintre ms. 180 și textul *Didahiilor* găsit la mînă. Căldărușani și considerat autograful lui Antim Ivireanul, aceasta nu face decît să întărească convingerea că Istoria Țării Românești este rodul ostenelii altui copist. c) *Slujba sfîntului Antim* s-a scris din *porunca mitropolitului*, cum se menționează pe prima filă a manuscrisului 406, ceea ce nu înseamnă de loc că este scrisă de mitropolit, cum pretinde N. Șerbănescu. Credem că N. Iorga are dreptate cînd susține (în *Ist. lit. rom. în sec. XVIII*, I, p. 427) că meritul lui Antim este de a fi prelucrat slujba în românește (de fapt în text slavo-romîn). Copierea manuscrisului a fost făcută însă de Nicola preotul (Cf. G. Ștrempel, *Copiști de manuscrise românești pînă la 1800*, vol. I, Buc., 1959, p. 164—165, unde însă nu este menționat ms. 406), cum deducem din compararea minuțioasă a grafiei Pomelnicului mînă. *Cîmpulung* (ms. rom. 3722) cu cea a *Slujbei Sf. Antim*.

¹ Publicat cu caractere chirilice de Ghenadie Craioveanu în *Bis. Ort. Rom.*, IX (1885), p. 163—168, 211—229, după o copie de la începutul sec. XIX și urmat de cîteva considerațiuni asupra mănăstirii Antim. Tot aici este dat și textul grecesc și traducerea românească a inscripției de deasupra ușii.

grafia stilizată a lui Nicola preotul, de la măn. Cîmpulung, căruia îi atribuim copierea acestui monument de artă caligrafică românească, inclusiv semnătura lui Antim Ivireanul și ilustrarea paginilor cu frumoase ornamentații în culori și peniță¹.

Din primele patru foi, inițial albe, trei cuprind o poezie de dragoste de la sfîrșitul veacului trecut. Foile 4—35 sînt ocupate de *Așezămînt*, după care urmează 9 foi albe, nenumerate. Numerotarea originală a copistului începe abia la f. 9 a Bibliotecii și continuă, fără greșeli sau întreruperi, pînă la sfîrșit; ultima filă numerotată este 27.

După *Pinax* (f. 5—6) urmează *Predoslovie* (f. 7—8^v) și apoi cele 32 capete ale *Așezămîntului*².

Filele 32—34^v sînt ocupate de 8 dispoziții, către egumen, atît de ordin bisericesc cît mai ales administrativ. În sfîrșit f. 35^{r-v} cuprinde „cap osebit” așezat în anul 7224 <1716> martie 15, cînd credem că a fost copiat întregul manuscris, cu dispozițiuni ca „să se îndoiască” milele așezate pentru săraci în cele 12 capete. Dispozițiunea este luată în urma unui hrisov de danie făcut de Nicolae Mavrocordat — cum arată același „cap osebit” —, pentru care se vor face slujbe în toți anii, la 40 de biserici, plătite de mănăstire cu 40 de orți.

Textul *Așezămîntului* arată atît spiritul de gospodar al mitropolitului Antim Ivireanul, care a prevăzut totul, pînă

¹ A se compara *Așezămîntul* nementionat de subsemnatul în *Copiști...*, cu același ms. 3722 subscris de Nicola ierei la f. 6^v. Descrierea *Așezămîntului* la Damian P. Bogdan, *Legăturile Țărilor Romîne cu Georgia în Studii*, IV (1951), nr. 4, p. 154—156. — Cf. și N. Șerbănescu, *Manuscrisele lui Antim Ivireanul în Bis. Ori. Rom.*, LXXIV (1956) p. 755—756. Amîndoi greșesc cînd consideră *Așezămîntul* ca autograf al lui Antim Ivireanul.

² 1 Pentru să nu fie mănăstirea supusă f. 9^{r-v}; 2 Pentru egumen f. 10; 3 Pentru epitropi f. 10^v—12; 4 Pentru călugări f. 12^{r-v}; 5 Pentru preoți f. 12^v—13; 6 Pentru învățătura copiilor f. 13—14^v; 7 Pentru îngroparea celor morți f. 14^v—15; 8 Pentru mila celor închiși și săracilor f. 15; 9 Pentru îmbrăcămintele celor goli f. 15^v; 10 Pentru măritatul unii fete f. 15^v—16; 11 Pentru chiverniseala celor streini f. 16^{r-v}; 12 Pentru candelă f. 16^v; 13 Pentru cei 4 sfînți și pentru sîrindar f. 16^v—18; 14 Pentru liturghii f. 18^{r-v}; 15 Pentru simbrila slugilor și petrecaniia lor f. 18^v—19; 16 Pentru cei ce vor milui casa f. 19^v; 17 Pentru tipografie f. 20^{r-v}; 18 Pentru vivliotică f. 21; 19 Pentru înnoirea hrisoavelor f. 21—22; 20 Pentru lăcuirea arhierilor f. 22; 21 Pentru plocunul vlădicăi f. 22^v—23; 22 Pentru cercetarea bolnavilor f. 23^v—24; 23 Pentru pogrebania egumenului f. 24—25^v; 24 Pentru purtarea de grije a epitropilor f. 25^v—26^v; 25 Pentru zeciuiala banilor f. 26^v—27; 26 Pentru alăgerea egumenului f. 27—28; 27 Pentru venitul besericii f. 28—29; 28 Pentru schituri f. 29^{r-v}; 29 Pentru pomēnec f. 29^v; 30 Pentru cinstea epitropilor f. 29^v—30; 31 Pentru îndoirea milelor f. 30^{r-v}; 32 Pentru cetaniia capetelor f. 30—31.

în cele mai mici amănunte, cât mai ales grija pentru cei nevoiași și pentru dezvoltarea culturii. Mitropolitul hotărăște să se dea, în fiecare joi mari, îmbrăcăminte pentru trei săraci și pentru trei fete sărace (cap. 9), să se înzestreze în fiecare an la sf. Dumitru o fată de măritat cu 15 taleri (cap. 10). În fiecare simbătă din an să se dea celor închiși câte 20 de bani și în fiecare duminică, săracilor, câte 13 bani (cap. 8). Dispune să fie cercetați bolnavii, de la țigan pînă la personalul mănăstirii, fără nici o deosebire (cap. 22).

Antim Ivireanul sprijină printr-un capitol special din *Așezămînt* — al șaptelea — dezvoltarea învățămîntului în rîndul copiilor săraci, dispunînd ca trei copii între 10—15 ani să fie ajutați cu bani și cu îmbrăcăminte pentru deprinderea școlii slavonești și romînești și să fie înzestrați și cu câte 15 taleri cînd se vor căsători.

Grija sa pentru tipografie nu putea să lipsească nici din testament. În capitolul 17 hotărăște nu numai felul în care vor fi plătiți meșterii tipografi — 3 taleri de coală și câte 10 exemplare din fiecare carte tipărită, iar ajutoarelor lor câte un exemplar —, ci și continuarea neîntreruptă a acestui meșteșug în țară. „Las cu blestem — spune Antim — și aceasta să aibă datorie tipograful să învețe meșteșugul tipografiei, unul după altul, pentru ca să nu piară acest meșteșug din țară, nici să se părăsească lucrul cărților, pentru folosul țării și pentru ajutorul casei”.

În sfîrșit Antim se îngrijește și de „vivlioteca” mănăstirii, care avea inventarul său, dispunînd să nu se înstrăineze cărțile pe care le-a adunat acolo; orice carte împrumutată să fie restituită la termen.

Așezămîntul mănăstirii n-a putut fi aplicat după moartea mitropolitului, așa cum acesta ar fi dorit. La data întocmirii Așezămîntului, mănăstirea era plină de datorii, pe care ctitorul spera să le plătească cu vremea și să degreveze lăcașul de orice sarcini bănești. Chiar dacă ar fi murit înainte de plata datoriilor, urmașii lui la scaun pe de o parte, veniturile casei mănăstirii pe de altă parte, ar fi putut acoperi treptat sumele trebuincioase. Dar urmașul său n-a avut nici interes nici bună cuviință pentru respectarea acestor dorințe. Prin Gramata patriarhală din octombrie 1717¹, Mitrofan este autorizat să vîndă o parte din averea mănăstirii pentru plata datoriilor, iar ctitoria, din independentă, cum o dorea Antim, cade sub oblăduirea mitropoliei.

¹ Hurmuzaki, XIV, 2, p. 818—821.

În iulie 1709 Antim Ivireanul dăruia domnului Țării Românești manuscrisul uneia din cele mai originale și mai interesante opere ale sale, cunoscută sub titlul de „*Chipurile Vechiului și Noului Testament*”¹. Lucrarea nu este altceva decât o istorie ilustrată a Bibliei, a cărei cinci sute cinci portrete în medalion, reprezentând diverse personaje sînt legate între ele prin linii colorate, lăsînd impresia unui arbore genealogic. De altfel lucrarea este cunoscută și sub denumirea de *rodoslovie* sau *arborele genealogic al lui Iisus Hristos*, întrucît linia centrală este ocupată într-adevăr de strămoșii lui Iisus Hristos, așa cum sînt ei menționați în evangheliile de la Matei și de la Luca, urcînd însă pînă la Adam.

În afara celor 505 portrete lucrate în laviu, opera mai cuprinde 8 desene diferite și 3 schițe, toate elaborate de un desăvîrșit artist, căci nu vom întîlni două portrete care să semene între ele. De altfel valoarea artistică a acestei opere este mult mai mare decît cea literară și istorică, cu toate că textul este, la rîndul său, deosebit de interesant, trădînd pe un fin cunoscător atît al istoriei biblice, cît și al celei profane.

Manuscrisul se prezintă sub forma unui codice de 22 foi și are următorul titlu : „*Chipurile Vechiului și Noului Testament, adică obazele oamenilor celor vestiți ce să află în Sf<i>nta Scriptură, în Biblie și în Ev<an>g<he>lie și adunare pre scurt a istoriilor celor ce s-au făcut pe vrîmea lor, adevîrînd a fiește-căruia viața și faptele, atîta a celora ce au viețuit cu viață bună, cît și a celora ce au viețuit cu viață necurvioasă, începînd de la Adam și pogorînd pînă la H<risto>s, acum întîi într-acest chip alcătuită și așăzată, prin multă nevoință și osteneala preasf<i>ntitului mitropolit al U<n>grovlahiei, chir Anthim Ivireanul și închinată cu cucerie, spre semn de dragoste adevărată, prealuminatului și înălțatului, marelui domn și oblăduitoriu a toată Țara Rumînească Ion Constandin Brîncoveanul Basarav Voevod. Dat în vestitul oraș al Țîrgoviștei la anul de la zidirea lumii 7217 <1709> m<e>s<e>fi iul<e>)*”.

Titlul lucrării, așezat pe f. 2, arată categoric că opera este a lui Antim Ivireanul care a alcătuit-o și a așezat-o prin multă nevoință și osteneală. Cît privește manuscrisul de la Kiev,

¹ Manuscrisul a fost descoperit la Kiev de Ștefan Berechet, care l-a descris mai întîi sumar în *Documente slave de prin arhivele ruse*, Buc., 1920, p. 17—26 și apoi, ceva mai pe larg în *Comisiunea monumentelor istorice, Anuar II*, 1928, p. 125—135, sub titlul : *Un manuscris de zugrăveală al mitropolitului Antim*”.

acesta ridică problema copierii și ilustrării eventuale de altă mână decât cea a lui Antim. Mitropolitul nu se numea niciodată pe sine *preasfințitul mitropolit al Ungrovlahiei, chir Antim Ivireanul*, ci folosea întotdeauna epitete de smerenie, de supunere. În al doilea rând, grafia folosită în titlu, ca și aceea din versurile la stema țării este a lui Nicola ierei, amintit mai sus. Credem că cel puțin aceste două pagini trebuiesc atribuite preotului Nicola, socotindu-l, deocamdată, pe Antim Ivireanul ca autor nemijlocit al textului propriu-zis și al miniaturilor manuscrisului de la Kiev.

Înainte de titlul, așadar pe prima filă a manuscrisului, încadrată de lujeri și flori stilizate, sub stema țării, se găsesc 18 versuri omagiale, nu lipsite de oarecare calitate poetică, pe care le atribuim mitropolitului Antim, copiate însă de Nicola ierei.

După titlul operei, urmează cuvîntul lui Antim către Constantin Brîncoveanu, ce ocupă fila 3 pe ambele fețe. Acesta este redactat în termeni măgulitori și cuprinde unele aluzii relative la sprijinul pe care l-a acordat domnul lui Antim în ascensiunea sa și la înțelegerea deplină a caracterului lucrării, explicat în această dedicație. Aceasta se termină cu o frumoasă semnătură autografă: „Smeritul mitropolit al Ungrovlahiei, Anthim”.

Opera propriu-zisă începe cu fila 4, în care se povestește „zidirea lui Adam” și sfîrșește la fila 22. Textul este așezat pe două coloane, în lățimea manuscrisului și se continuă, de pe o pagină pe alta, pe aceeași coloană; nu se trece de pe o coloană pe cealaltă, în cadrul aceleiași pagini.

Armonia fiecărei pagini este desăvîrșită în așezarea textului și a miniaturilor.

Chipurile Vechiului și Noului Testament, mai mult decât oricare altă lucrare, dezvăluie cultura largă pe care a avut-o Antim Ivireanul. Într-adevăr, pe lângă o cunoaștere amănunțită a Vechiului Testament — izvor important în cercetarea istoriei antice — mitropolitul Antim face nenumărate trimiteri la o serie de istorici și comentatori, cu ale căror afirmații este sau nu de acord. Așa se referă la Strabo, la Josephus Flavius, la Philon, la Eusebius Hieronymus (traducătorul din l. ebraică în l. latină a vechiului Testament), la sf. Augustin, la sf. Ambrozie, la sf. Ioan Gură de Aur etc. Face aluzie la o seamă de evenimente și personaje, istorice sau mitologice, care dovedesc o cunoaștere temeinică a istoriei greco-romane.

Spre pildă, la f. 10, coloana II, vorbește de Palamed, alcătuitorul aflabetului grecesc; la f. 10^v, coloana I, vorbește de vremea în care „s-au izvodit danțul în Elada” și de vremea în care „au izvodit Carmentie slove latinilor”. Aminteste de Priam, de căderea Troiei, de începerea jocurilor olimpice, de întemeierea Romei, menționează vremea în care au trăit marii filozofi și tragedieni greci: Platon, Aristotel, Demostene, Sofocle și Euripide. Vorbește despre Zoroastru, despre Alexandru Macedon, despre expansiunea romană în Balcani și în Africa, despre Strabo, despre primul triumvirat și, cu lux de amănunte, despre stăpînitorii Iudeei, indiferent dacă au fost sau nu contemporani cu Iisus Hristos. Ne dă numeroase elemente de cronologie, precizînd diferențierile între un an solar și unul lunar, stabilind vremea cînd s-au petrecut diversele evenimente de seamă etc. O asemenea lucrare, chiar de compilație fiind, nu putea fi elaborată decît de un om de mare cultură, mai ales dacă ne gîndim la vremea și împrejurările în care a trăit Antim.

Mitropolitul Antim Ivireanul era și un bun cunoscător al literaturii populare privitoare la Vechiul și Noul Testament. Întîlnim intercalate în această operă două legende, pe care ni le transmit de altfel și alte manuscrise, unele mult mai vechi. Este vorba de legenda lemnului crucii, redată la f. 4 din manuscris și de legenda prorocirii sibilei, redată la f. 21, coloana II.

Cum este firesc într-o operă istorică, elementele epice abundă în *Chipurile Vechiului și Noului Testament*; în afară de versurile de care am amintit, și de cîteva comparații izbutite, în dedicația către Constantin Brîncoveanu nu întîlnim alte elemente lirice. Stilul sobru și foarte concis poate fi exemplificat prin următorul fragment de la f. 16^v, coloana II, în care este vorba de nașterea lui Cyrus: „Darie, împăratul Mîdiilor, au stricat Vavilonul și au omorît și pre Valtasar, împăratul Vavilonului. După aceea, văzînd un vis pentru fie-sa Mandana și vrînd ca să o smerească, o au dat după un om prost, ea, făcînd ea fecior, să nu ajungă împărat, să-l scoată pre el. Și făcînd ea copil cu omul acela, numele lui < a fost > Chir. Și aflînd împăratul l-au luat de l-au dat unui boiar de ai lui ca să-l omoare. Iar acela nu l-au omorît, ci l-au dat unui păstor, de-l creștea într-ascuns și cătră împăratul au zis că l-au omorît.

Și, crescînd Chir, cunoscînd pre el împăratul cum că-i iaste nepot, pentru răspunsurile lui cele înțelepte. Și fugînd Chir de frica moșu-său Darie, s-au dus la Persia. După aceea au venit

cu război asupra moșu-său Darie și biruindu-l, i-au luat împărăția”.

După manuscrisul păstrat la Kiev — a cărui cercetare ne-a fost posibilă printr-un exemplar fotocopiât — au fost lucrate două copii. Una dintre ele datează de la mijlocul veacului XVIII și se păstrează în colecțiile de manuscrise ale Bibliotecii Academiei R.P.R.¹, sub forma unui rului pe hîrtie ce măsoară 11,07 × 0,45 metri!² Copistul, popa Flor, a omis titlul, versurile la stema țării și dedicația lui Antim, poate cu intenția de a se da drept autorul lucrării, înlocuindu-le cu o foarte scurtă istorie a genezei, natural, după Pentateuch, ce lipsește la Antim. Textul, care diferă foarte puțin de cel al lui Antim este așezat în coloane perpendiculare pe lungimea manuscrisului, iar cele 503 portrete sînt legate între ele prin linii groase, colorate. Dintre portrete, 40 sînt colorate, iar celelalte lucrate în peniță.

O a doua copie, lucrată de C. Petrescu, zugrav, datează din lunile iulie și august ale anului 1847 și se păstrează în biblioteca mănăstirii Cernica. Manuscrisul este un în folio de 80,8 × 55,6 cm; lungimea manuscrisului este socotită dublu, dat fiind faptul că cele 18 foi sînt lucrate numai pe o parte, în lungimea lor. Pe lângă personajele cunoscute, și lucrate în laviu, cu mult gust, manuscrisul de la Cernica mai cuprinde 9 miniaturi remarcabile din punct de vedere artistic (Dumnezeu și animalele, f. 1; potopul, f. 2; construirea Turnului Babel, f. 3; corturile celor 12 seminții ale lui Izrael — înfîluite și în manuscrisele celelalte —, f. 7; Fecioara Maria, lucrată în aur pe fond albastru, singura miniatură în culori (celelalte sînt lucrate în laviu), f. 17; nașterea lui Hristos — ca în ms. de la Kiev, — răstignirea, învierea, Sf. Treime, toate la f. 18).

Textul este copiat după manuscrisul popii Flor, inclusiv povestirea facerii lumii.

Opera de căpetenie a mitropolitului Antim Ivireanul rămîn *Predicile*, sau Didahiile — după denumirea grecească —, pe care le-a ținut la unele dumineci și sărbători mari, în vremea păstoririi sale, fie la București, fie la Tîrgoviște. Valoarea lor istorico-literară și artistică este cu totul deosebită. Antim Ivireanul este primul mare orator bisericesc în limba romînă, care înlocuiește cazania seacă și stereotipă, ce se citea în biserică, cu predica vie, legată de viața de toate zilele, menită să biciuiască

¹ Suluri, nr. 7.

² Descrierea sumară, la G. Ștrempel, *Copiști ...*, I, p. 70.

și să îndrepte ștările de lucruri ce contraveneau moralei creștine și eticei sociale. Din punct de vedere literar și artistic predicile depășesc tot ceea ce s-a scris și s-a tipărit în românește pînă la acea dată, prin expresivitate, vigoare și lirism.

Discursuri s-au ținut în românește, cu siguranță și înainte de Antim Ivireanul. Mai ales la diferite împrejurări din viața oamenilor : căsătorii, înmormîntări, vor fi fost preoți și prelați care se vor fi adresat poporului în limba înțeleasă de ei. Puține dintre ele ni s-au păstrat, cum este, spre pildă, discursul funebru rostit la îngroparea Sofroniei Ciogole, în anul 1639¹. Antim Ivireanul a trăit într-o epocă de plină activitate omiletică. În vremea aceasta predică, în grecește, Hrisant Notaras ; în vremea aceasta trăiește la curtea lui Brîncoveanu cei doi cunoscuți predicatori ai săi, Gheorghe Maiota și Ioan Abramios ; tot contemporan cu Antim a fost Ilie Miniati, predicator la biserica greacă din Veneția, un adevărat Ioan Gură de Aur al veacului XVIII.

Ni s-au păstrat 28 predici ținute de Antim Ivireanul în timpul domniei lui Constantin Brîncoveanu și a lui Ștefan Cantacuzino ; din pricina relațiilor încordate cu Nicolae Mavrocordat și din pricina podagrei de care suferea sîntem înclinați să credem că în timpul domniei acestuia Antim nu a elaborat nici o predică nouă. Cele mai numeroase predici, cinci la număr, au fost ținute la Dumineca Floriilor, trei la Schimbarea la față, cîte două la sf. Constantin și Elena, Adormirea Maicii Domnului, sf. Dimitrie, sf. Nicolae, la Crăciun și la Dumineca lăsatului de brînză ; cîte una la : Tăierea împrejur, Bobotează, Întîmpinarea Domnului, Petru și Pavel, Intrarea în biserică a Maicii Domnului, la sf. Arhangheli, la Dumineca vameșului și una asupra pocăinții. La cele 28 de predici ținute la sîrbători mari și dumineci se adaugă alte șapte predici ocazionale : una la urcarea în scaun, pe care am amintit-o mai sus, trei cuvîntări funebre, un cuvînt la parastas, două cuvîntări la spovedanie. Se adaugă la numărul predicilor, chiar dacă n-au fost rostite, cele două apărări trimise lui Brîncoveanu în anul 1712, menționate, de asemeni, la însemnările biografice. Credem că predicile au fost alcătuite pe îndelete, în scris, reținute de mintea ageră a lui Antim și pronunțate la mitropolie, în fața credincioșilor.

Influența Predicilor asupra procesului de dezvoltare a limbii romîne literare a fost, din păcate, redusă, pe de o parte din pricina faptului că ele nu au văzut lumina tiparului nici în timpul

¹ I. Blănu, *Catalogul manuscrisurilor românești*, I, Buc., 1907, p. 375.

vieții lui Antim și nici îndată după moartea lui și pe de altă parte din pricina numărului mic de copii manuscrise ce au ajuns până la noi și care nu va fi fost prea mare nici în veacul XVIII.

Într-adevăr în colecțiile de manuscrise ale Bibliotecii Academiei R.P.R. nu se păstrează decît trei manuscrise ale Didahiilor. Două din variantele păstrate la Biblioteca Academiei R.P.R. au fost publicate, în ordinea descoperirii lor, începînd cu anul 1886; cea de-a treia variantă, cea mai veche, a rămas nu numai inedită, ci și necunoscută istoriei noastre literare¹.

Prima variantă, folosită de Ioan Bianu la ediția din 1886 a Predicilor, se păstrează la fondul de manuscrise românești sub nr. 524². Titlul complet, redat pe prima filă, numerotată mecanic este următorul: „*Didahii ce să numesc a fi făcute de răposatul Vlădica Anthim pe la praznice mari, scrise acum în zilele preainălțatului domn Io Alexandru Ioann Ipsilant v<oe>v<o>d, întru al șaptelea an al domniei mării sale și în zilele preasfințitului mitropolit al Ungrovlahiei chirio chir Grigorie, întru al doaozeci și unul de ani (ce s-au împlinit acum într-această lună iulie, în 28 dn<i>)* ai păstoriei preasfinții sale: 1781.

S-au scris de mine smeritul între ieromonahi Grigorie arhimandrit Deleanu, în sf<inta> Mitr<opolie> a Buc<ureștilor>, la anu<l> 1781, 7289 iulie 27 d<ni>, după altă cart<e> ce am găsit-o scrisă iar cu mîna”.

De dimensiuni 20 × 15 cm, manuscrisul numără 262 foi, scrise cursiv. Titlurile didahiilor, numeroase inițiale, unele citate din cărțile sfinte și trimiteri în text sînt scrise cu roșu. Tot cu roșu sînt redată colontitlurile și numele proprii de pe prima filă. Succesiunea textului este indicată, începînd cu prima predică (corespunzătoare filei nr. 4) de numerotarea originală a filelor. Arhimandritul Grigore Deleanu a numărat astfel 259 file, mai puțin trei file decît numerotarea Bibliotecii, ocupate de „scara” manuscrisului. Nu s-a păstrat legătura veche în piele.

Predicile se succed după cum urmează:

1. Scara acestii cărți ff. 2—3.

2. Didahia la înscăunarea lui Antim ca mitropolit, ff. 4—10^v.

3. Scrisoarea trimisă lui Constantin Brîncoveanu la 13 ianuarie 1712, ff. 11—16^v.

¹ O descriere sumară a ei la G. Ștrempel, *Copiști...*, I, p. 62—63.

² I. Bianu și R. Caracaș, *Catalogul manuscriselor românești*, II, Buc., 1913, p. 268—270.

4. Scrisoarea^{ne} trimisă lui Constantin Brincoveanu la 3 februarie 1712, ff. 16^v—18^v.
5. Cuvînt în luna lui avg<ust> 6, la Preobrajenîia d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s, ff. 19—27.
6. Al doilea cuvînt la Preobrajenîia d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s, ff. 27^v—38.
7. Cuvînt al 3<lea> la Preobrajenîia d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s, ff. 38—44.
8. Cuvînt la Uspeniîa B<o>g<o>r<o>d<i>îi, la avg<ust> 15, ff. 44—51.
9. Cuvînt al 2<-lea> la Adormirea preasfintii stăpînei noastre Născătoarei de D<u>m<ne>zeu și pururea Fecioarii Mariei, ff. 51^v—56.
10. Cuvînt în zioa sfîntului și marelui mucenic Dimitrie, izvorîtorîul de mir, asupra cutremurului, la oct<omvrie> 26 d<ni>, ff. 56^v—65.
11. Cuvînt al doilea, în 26 ale lui oct<omvrie>, asupra cutremurului și la marele mucenic Dimitrie, izvorîtorîul de mir, ff. 65^v—75^v.
12. Cuvînt la noemvrie 8, în zioa sfinților ingeri, ff. 76—88.
13. Cuvînt la intrarea în besêrică a Născătoarei de D<u>m<ne>zeu, la noem<vrie> 21, ff. 88^v—95.
14. Cuvînt la zioa sfîntului Nicolae, în luna dechemvrie 6, ff. 95^v—106.
15. Al doilea cuvînt la zioa sfîntului ierarh Nicolae, dechemvrie 6 d<ni>, ff. 106—113.
16. Cuvînt la zioa Nașterii lui H<risto>s, ff. 113^v—120.
17. Cuvînt al doilea la zioa Nașterii lui H<risto>s, ff. 120^v—129^v.
18. Cuvînt la cea după trup tăerê împrejur a d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s la ghen<arie> 1 d<ni>, ff. 130—132^v.
19. Cuvînt la B<o>goiavlenie, adică la ghen<arie> 6, ff. 132^v—145.
20. Cuvînt la Stretenîia d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s, la fev<ruarie> 2 d<ni>, ff. 145—151.
21. Cuvînt la Dumineca vameșului, ff. 151^v—160.
22. Cuvînt la Dumineca lăsatului de brînză, ff. 160^v—168.
23. Cuvînt al doilea la Dumineca lăsatului de brînză, ff. 168—178^v.
24. Cuvînt la Dumineca florilor, ff. 179—187.
25. Cuvînt al doilea la Dumineca florilor ff. 187—196.
26. Cuvînt al 3<-lea> la Dumineca florilor, ff. 196^v—207.
27. Cuvînt al 4<-lea> la Dumineca florilor, ff. 207^v—213.
28. Cuvînt al 5<-lea> la Dumineca florilor, ff. 213^v—224^v.
29. Cuvînt la sfinții împărați și întocma cu apost<olii>, Costandin și Elena, în luna lui mai 21 d<ni>, ff. 225—232.
30. Cuvînt al 2<-lea> la sfinții împărați și întocma cu apostolii Costandin și Elena, ff. 232^v—239^v.
31. Cuvînt la zioa sfinților apostoli Petru și Pavel, iunie 29, ff. 240—250.
32. Cuvînt pentru pocăință, ff. 250^v—262^v.

În ceea ce privește circulația manuscrisului, se știe că a aparținut episcopului Dionisie Romano al Buzăului, în a cărui bibliotecă l-a găsit episcopul Melhisedec al Romanului. Acesta l-a prezentat Academiei Române în ședința din 18 martie 1886, stăruiind să fie publicat ¹. În anul 1892, după cum arată eticheta de pe prima filă albă a manuscrisului, a intrat în colecțiile Bibliotecii. Cum manuscrisul este complet lipsit de însemnări — n-are nici măcar încercări de condei — nu putem stabili sub nici o formă care a fost soarta lui pînă în a doua jumătate a veacului trecut.

A doua variantă a Didahiilor, care a făcut destulă vîlvă la data la care a fost găsită, se păstrează la secțiunea manuscriselor sub cota 549 ². Manuscrisul nu are titlul. El numără 205 file de dimensiuni 20,5 × 15 cm, scrise în cursiva caracteristică deceniilor trei și patru ale veacului XVIII. Titlurile predicilor, unele inițiale, trimiteri marginale și citate biblice sînt scrise cu roșu. Colontitlurile sînt scrise, de asemenea, cu roșu.

Numerotația originală a filelor este defectuoasă. Ea începe cu fila 2 (corespunzătoare filei 2 din numerotarea mecanică a Bibliotecii) și continuă normal pînă la fila 28, numerotată de două ori. Filele 29—80 (corespunzătoare numerelor 30—81 din numerotația Bibliotecii) se succed normal. Fila 80 este numerotată de două ori, după care urmează o filă nenumerotată. Filele 82—129 (corespunzătoare filelor 83—130) se succed normal. Fila 130 este redată prin cifrele $\widetilde{PKI}$ (adică o sută douăzeci, zece și corespunde filei 131). De aici numerotația este încă și mai defectuoasă. Urmează filele 200—210 (corespunzătoare filelor 132—142 din numerotația Bibliotecii), apoi filele 300—304 (corespunzătoare filelor 143—147), fila 35 (corespunzătoare filei 148), filele 306—329 (corespunzătoare filelor 149—172). Fila 330 a fost redată în original $\widetilde{IIIKI}$, adică trei sute douăzeci, zece și corespunde filei 173). O mîină tîrzie a corectat numerotația filelor 330 și 331, în 331 respectiv 332 (filele 173—174). Fila 333 lipsește. Începînd cu fila următoare, 334, numerotația originală continuă neîntrerupt pînă la fila 363 (adică filele 175—204). Ultima filă, 205 nu face parte din corpul manuscrisului. Ea a fost adăugată mult mai tîrziu, la începutul veacului XIX și cuprinde, pe verso, scara didahiilor, întocmită de o mîină necunoscută.

¹ Cf. *Analele Academiei Române*, s. II, t. VIII (1885—1886), p. 80—81.

² Bîanu-Caracaș, *Catalog*..., II, p. 300.

Pe lângă numerotația originală a filelor, copistul a numărat și caietele manuscrisului, formate din câte 4 foi. Întîlnim, în felul acesta, 51 caiete. Numerotarea caietelor este făcută pe ultima lor pagină, jos. Caietul al 48-lea nu are decît 3 foi. Caietul al 50-lea este numerotat pe prima lui filă.

Legătura veche în piele, care se păstrează sub legătura modernă, tot în piele, datează de la sfîrșitul veacului XVIII, dacă nu chiar de la începutul celui următor. Înclinăm să credem că mîna care a alcătuit scara de la sfîrșitul manuscrisului s-a îngrijit și de legarea lui. Pe ambele scoarțe ale legăturii vechi, încadrate de chenare, este imprimată, la cald, în medalion, Fecioara Maria cu Iisus în brațe.

Orînduirea didahiilor manuscrisului 549 diferă mult de aceea urmată de arhimandritul Grigore Deleanu, în copia sa de la 1781, care grupase predicile aceleiași sărbători la un loc și încercase o succesiune cronologică a lor.

Ea se prezintă astfel :

1. Aăasta o am zis cînd m-am făcut mitrop<olit>, ff. 1—7.
2. Luna lui avgust 6, cazanie la Preobrajenîia d<o>mnului, ff. 7—13^v.
3. Cazanie la Adormirea preasf<i>nței Născătoarei de Dumnezeu, ff. 14—19^v.
4. La Dumineca vameșului, cuvînt de învățătură, ff. 20—26.
5. Cuvînt de învățătură la Stretenîia d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s, ff. 26^v—30^v.
6. Cuvînt de învățătură la Dumineca lăsatului de brînză, ff. 31—36^v.
7. Cazanie la V<o>vedenie B<ogorodi>țe, noem<vrie>, 21, ff. 37—42.
8. Luna lui dechemvrie 6, cazanie la sfîntul Nicolae, ff. 42^v—51.
9. Luna lui iunie 29 de zile, la sf<i>nții ap<o>st<o>li Petru și Pavel, ff. 51—57^v.
10. Cuvînt de învățătură la B<o>goiavlenie, ff. 58—66.
11. Cuvînt de învățătură la Preobrajenîia d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s, ff. 66^v—74.
12. Cuvînt de învățătură la sf<i>nții și întocma cu ap<o>st<o>lii împărați Constandin și Elena, ff. 74—79.
13. Cuvînt de învățătură la Dumineca florilor, ff. 79—85.
14. <Scrisoarea trimisă lui Constantin Brîncoveanu la 13 ianuarie 1712>, ff. 85^v—90.

15. <Scrisoarea trimisă lui Constantin Brînzoveanu la 3 februarie 1712> ff. 90—91^v.

16. Cuvînt de învățătură la Dumineca lăsat[ui]lui sec de brînză, f. 91^v—99.

17. Cuvînt de învățătură la Dumineca florilor, ff. 99^v—106.

18. Cuvînt de învățătură la sfîntii și întocma cu apostoli împărați Constandin și Elena, ff. 106^v—111.

19. Cuvînt de învățătură la Nașterea domnului nostru Iisus Hristos, ff. 111^v—116^v.

20. Cuvînt de învățătură la Obrezaniia lui Hristos, ff. 116^v—118.

21. Cuvînt de învățătură la Adormirea preasfînteii stăpînei noastre născătoareii de Dumnezeu și pururea fecioarii Maria, ff. 118^v—121^v.

22. Învățătură la sfîntul părintele nostru Nicolae, ff. 122—126.

23. Predoslovie la cuvîntul de învățătură în Dumineca florilor, ff. 127^{r-v}.

24. Cuvînt de învățătură și de umilință în Dumineca florilor, ff. 128—135.

25. <Învățătură la Preobrajanie>, ff. 135—139.

26. <Învățătură la 26 a lui octomvrie>, la sfîntii, Dimitrie>, ff. 139^v—145^v.

27. Învățătură la noemvrie 8, în zioa Soboru[ui]lui sfîntilor îngeri, ff. 146—155.

28. Cuvînt de învățătură în 26 ale lui octomvrie, asupra cutremurului și a marelui mîcîntenic Dimitrie, izvorîtorul de mir, ff. 155—162^v.

29. Cuvînt de învățătură în Dumineca florilor, ff. 162^v—167.

30. Cuvînt de învățătură asupra omului mort, ff. 167^v—170^v.

31. Învățătură cînd se face parastas, ff. 171—172.

32. Cuvînt de învățătură în 25 ale lui dichemvrie, la Nașterea domnului nostru Iisus Hristos, ff. 172^v—179^v.

33. Cuvînt de învățătură la Dumineca florilor, ff. 179^v—187.

34. Învățătură asupra pocăinții, ff. 187^v—195^v.

35. Cuvînt de învățătură la progrebaniia omului prestăvit, ff. 196—198.

36. Cuvînt de învățătură iară la prestăvirea omului, ff. 198—199^v.

37. Începătură și învățătură pentru ispovedanie, ff. 200—204.

Pe lângă cele 28 predici, două întâmpinări către domn și un Cuvînt pentru pocăință, pe care le întîlnim în manuscrisul arhimandritului Grigore Deleanu, manuscrisul 549 mai cuprinde, deci, trei cuvîntări la îngropăciune și o învățătură la spovedanie.

Manuscrisul a fost descoperit în vara anului 1887 la mănăstirea Căldărușani¹ de către Constantin Erbiceanu și a fost luat drept autograful mitropolitului Antim. Așa se explică de ce, la numai doi ani după editarea Didahiilor de către I. Bianu, Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii Publice aprobă și subvenționează o nouă ediție, îngrijită de profesorul Erbiceanu, în introducerea căreia alcătuitoarea face o descriere, după posibilitățile și metoda vremii, a manuscriselor „autografe” ale lui Antim.

Argumentele pe care își întemeiază Constantin Erbiceanu afirmația că manuscrisul 549 este autograful mitropolitului Antim nu sînt concludente. El afirmă la pag. VI din prefață, unde face descrierea manuscrisului că : „...La majoritatea discursurilor există și înflorituri în roș și negru, desemnate cu multă *abilitate*”, iar mai jos : „...Multe din înfloriturile sale la începutul predicilor sînt executate cu o artă de valoare...”

Oprindu-ne, deocamdată asupra acestor afirmații precizăm că frontispicii identice, în roșu și negru, întîlnim într-o serie de manuscrise copiate de dascăli atît înaintea anului 1700 cît și mai tîrziu, pînă pe la 1730. Spre pildă în ms. 3190, ff. 230, 258, 280, 292, manuscris copiat de Vlad grămăticul în ultimul deceniu al veacului XVII²; în ms. 2512, ff. 37^v, 46^v, 119, 125, 152 etc. copiat la anul 1693, de același Vlad grămăticul³, dar mai ales în mss : 37, f. 198^v; 58, ff. 31, 63^v; 1253, ff. 18, 22^v; 1299, ff. 33, 134^v, 141^v, 147, 209; 4225, f. 89, copiate de popa Stanciu de la Biserica Tuturor Sfinților din București, după anul 1722⁴. Cît privește „abilitatea” și „arta de valoare” a acestor frontispicii acestea rămîn, nu numai mai prejos decît neîntrecuta artă miniaturistică și ilustrativă a lui Antim Ivireanu, ci mai prejos chiar decît îndeminarea copiștilor mai sus amintiți.

Cît privește caracterizarea grafiei lui Antim, pe care Constantin Erbiceanu o face tot la pag. VI a prefeței, aceasta este nu numai prea sumară ci și naiv prezentată. El afirmă că „...Scrisoarea în manuscris nu-i nici prea îngrijită, ca aceea

¹ Dedesubtul filei 1 se află următoarea însemnare de la mijlocul veacului XVIII : „De obște a sf<intei> mîn<ăstiri> Că<ld>rușani”.

² Cf. G. Ștrempel, *Copiști...*, I, p. 272.

³ *Ibidem*, p. 270—271.

⁴ *Ibidem*, p. 224—227.

din documente, dar nici tocmai curent pusă, ca în alte lucrări literare ale sale, *mai ales în acelea traduse*". Într-adevăr, scrisoarea nu-i prea îngrijită, căci copistul, nu tocmai atent, a fost obligat să îndrepte (la colaționare) o sumedenie de greșeli comise, evident greșeli de copiere, nu de elaborare. Cît privește originalele unor texte „traduse” de către Antim Ivireanul, după cîte știm, asemenea texte nu ni s-au păstrat.

În sfîrșit, ultimul argument — decisiv am zice — la care apelează Constantin Erbiceanu în susținerea afirmației sale este legat de prezența *monogramei* lui Antim, la sfîrșitul unor predici. La p. VII din prefață el subliniază: „La finele mai multor predici, manuscriptul are subsemnătura sa prescurtată în *monogramă*”. La p. XXXVII este redat și un facsimil al *monogramei*.

Ceea ce considera Constantin Erbiceanu monograma mitropolitului Antim nu este altceva decît o vinietă finală, pe care o întîlnim, aidoma, de zeci de ori, în zeci de manuscrise copiate la sfîrșitul veacului XVII și în primele 2—3 decenii ale veacului următor¹.

Dar mai sînt cîteva elemente ce ne împiedică să considerăm manuscriptul 549 ca autograf al marelui mitropolit. Mai întîi, un om de cultura lui Antim Ivireanul și atît de deprins cu scrierea nu putea să comită greșelile grosolane pe care le întîlnim spre pildă în unele titluri de predici. Așa la f. 42^v, în loc de sfîntul *Nicolae* este scris *Nicolanie*; la f. 127, în loc de *Dumineca* florilor este scris *Dumica* florilor; la f. 146, în loc de zioa *Soborului* este scris zioa *Soborurului*; la f. 198, în loc de *învățătură* este scris *învățără*.

Evident avem de-a face cu un copist preocupat, nu de ideile cuprinse în text, ci de transcrierea fiecărui cuvînt, a fiecărei litere; de aici numeroasele greșeli de transcriere — atît de frecvente la copişti — îndreptate, de altă mină, la colaționarea manuscriptului.

În sfîrșit, Didahiile mitropolitului Antim, cuprind uneori texte biblice sau expresii filozofice redată în grecește; mai ales cele două scrisori trimise lui Constantin Brîncoveanu abundă în text grecesc. În manuscriptul 549, ff. 85—91^v, unde sînt redată aceste scrisori, a fost lăsat, inițial, loc gol de către copistul care

¹ Cf. ms. 1327, ff. 116^v, 189^v, copiat de Nicola grămăticul de la măn. Cîmpulung, la 1686; mss.: 37, ff. 67, 114^v, 192; 58, ff. 60, 127^v; 1299, ff. 87^v, 99, 239^v, 302 etc.; 1467, ff. 38, 85^v, 243^v, toate copiate de popa Stanciu, amintit mai sus; 2512, f. 245^v; 2517, ff. 43, 389^v, copiate de Vlad grămăticul, la finele sec. XVII.

nu ştia greceşte, pentru expresiile în limba greacă, completate ulterior de altă mână. Ori, dacă, manuscrisul de faţă ar fi autograful mitropolitului Antim Ivireanul, ar fi avut acesta nevoie să completeze expresiile greceşti, ulterior, ajutat de mână străină, el, care ştia greceşte măcar tot atîta cît ştia şi romîneşte ? ! Evident că nu.

În concluzie, manuscrisul 549 nu este autograful mitropolitului Antim, ci o copie lucrată între anii 1730 — 1740.

Cel de-al treilea manuscris, păstrat la secţiunea manuscriselor de la Biblioteca Academiei R.P.R. sub nr. 3460, a fost copiat de Efrem grămăticul în anii 1722 — 1725. Volumul numără 213 foi de dimensiuni 20×15 cm şi este copiat în grafia cursivă, specifică primei jumătăţi a veacului XVIII din Ţara Românească. Scrierea este foarte apropiată de aceea a manuscrisului 549, fără să fie totuşi vorba de acelaşi copist. Titlurile predicilor, iniţialele, unele trimiteri marginale şi cele cîteva colontitluri care există sînt scrise cu roşu. Întîlnim cîteva frontispicii, de aceeaşi factură ca în manuscrisul 549, la ff. 37, 143, 208 etc.

Foarte numeroase viniete finale, identice cu pseudomonograma lui Antim din mss. 549, întîlnim şi în această variantă. Manuscrisul este lipsit de numerotaţia originală a filelor. Paginaţia pe care o întîlnim, făcută cu cifre arabe, datează de la începutul veacului XIX şi numără 423 pagini. Copistul a numerotat caietele volumului; avem 26 caiete cu un număr inegal de foi. Caietele 1 — 6, 8, 10 — 16, 18 — 20, 22 — 26 au cîte opt foi; caietul 7 are şase foi; caietele 9 şi 17 au cîte douăsprezece foi; caietul 21 are şapte foi (fila 5 a fost tăiată de copist).

Legătura veche în piele, păstrată sub legătura modernă în pergamoid, datează din prima jumătate a veacului XVIII. Se disting încă, destul de bine, chenarele frumos ornate ale scoarţelor, imprimate, credem, la rece.

Manuscrisul a fost rău întreţinut, pînă la intrarea lui în patrimoniul Bibliotecii, căci primele nouă foi sînt distruse de umezeală. Identificarea manuscrisului a fost îngreunată, în bună măsură şi de faptul că predica la înscăunare, cu care începe textul, este distrusă, în lungime, pe două treimi din întinderea ei, iar primele file din a doua predică sînt şi ele distruse pe o treime din suprafaţă. Foile 11 — 54, chiar dacă nu au lipsuri în text, au suferit din pricina uzurii maxime a hîrtiei.

Succesiunea Didahiilor este identică cu aceea din manuscrisul 549. Sînt prezente, în plus, faţă de manuscrisul 549 titlurile învăţăturilor la Preobrajenie (ff. 135 — 139 din ms. 549) şi la

sf. Dimitrie (ff. 139^v—145^v din ms. 549). Aceste titluri sînt următoarele :

— Cuvînt de învățătură la Preobrajeniia d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s, ff. 137^v—142^v.

— Cuvînt de învățătură la octomvrie 26, în zioa sf<i>ntului și marelui mucenic Dimitrie, izvoritorîului de mir, asupra cutremurului, ff. 143—149^v.

Manuscrisul are cîteva însemnări care ne ajută să-i reconstituim trecutul. Copistul ne-a lăsat patru însemnări care fac lumină deplină în jurul vechimii manuscrisului. La f. 80 se spune : „Această carte iaste a popei Stanciului ot Toț<i> Sfințiii<sic>, scrisă de Efrem ucenicul lui. Sept<emvrie> 1 d<ni>, l<ea>t 7231<1722>, vă dni Io Nicolae voevod”.

Aproape aceeași însemnare o găsim și la f. 123 : „Această cârtică, ce să chiamă Didahiar, iaste a popei Stanciului ot Toț<i> Sf<i>nții, scrisă de un ucenic al sf<i>nției sale, anume Efrem, cu învățături foarte frumoase și de suflet folositoare. Noem<vrie> 1 <dn>i l<ea>t 7233<1724>”.

La f. 206^v, pe lângă însemnarea stereotipă, copistul ne dă și un element autobiografic : „Ostenitorîu la scrisul aceștii cărți, din porunca dascalului mieu, popei Stanciului, eu Efrem grămaticul>, s<i>nă Radului scutelnic, vă dni Io Nicolae voevod Noem<vrie> 11 dn<i>, l<ea>t 7233 <1724>”. Deasupra acestei însemnări întîlnim autograful posesorului cărții. „Az pop<a> Stanciul ot Toț<i> Sfinții am scris aicea”.

A patra însemnare, de pe ultima filă liminară, mai greu de citit din pricina uzurii hîrtiei, glăsuiește : „Această sf<i>ntă și d<u>mnezeiască cârtică iaste a moș popei Stanciului, și am scris-o eu, Efrem copilul, cu învățatura dascalului, în zilele prealuminatului și înălțatului domn Io Nicolae Alixandru voevod, în domniia a doaoa, la văleat 7233 <1725>”. În jurul acestei însemnări întîlnim numeroase încercări de condei, dintre care, una, amintește de posesorul cărții : „Această carte este a părintelui popii Stanciului”.

Manuscrisul, copiat pentru cunoscutul popa Stanciu, el însuși copist de texte religioase, dar și de numeroase cronici, a fost mai apoi cumpărat de la acesta, sau de la urmașii lui, de către un oarecare ieromonah Partenie, de la mănăstirea Sinaia, devenit egumen al schitului Lespezi ¹. Trei însemnări ale iero-

¹ Este vorba de schitul de pe valea Prahovei, în apropiere de Comarnic, clădit la 1661 de către Pirvu Cantacuzino, vel logofăt.

monahului Partenie, ne ajută să urmărim soarta manuscrisului, la mijlocul secolului XVIII. Una la f. 36^v spune: „Această carte iaste a robului lui Dumnezeu Parthenie, ier<o>m<onah> de la Sinaia; iun<ie>3, 7250 <1742>”. A doua însemnare de la f. 74^v, nedatată, dar care fiind scrisă cu aceeași cerneală poate fi atribuită anului 1742, precizează că Didahiarul a fost „cumpărat de mine, robul lui Dumnezeu Parthenie, ieromonah ot Sinaia; însă am cumpărat-o pentru ca să-mi fie de învățătură în spre folosul sufletesc”.

A treia mențiune, de la f. 207^v, făcută la schitul Lespezi, unde era egumen, încheie două pagini de interesante însemnări istorice intitulate de el: „Semnare pentru cine au făcut mănăstirea Dealului și cîț<i> domni sînt îngropat<i> acolo”. La sfîrșitul lor, vorbind despre Mihai Viteazul spune: „L<ea>t 7109 <1601> av<gust> 11 dn<i>, au ucis nēmții pe Mihai Vodă și capul l-au adus aicea în țară de l-au îngropat la mănăstirea Dealului, iar trupul lui l-au îngropat în Cîmpia Turdii, în Țara Ungurească. Și am scris eu Parthenie, eg<u>m<en> ot Lăspez<i>, sinaitul, noem<erie> 30 d<ni>, l<ea>t 7253 <1744>”.

Ultima însemnare veche de posesor pe care o întîlnim, la f. 213^v, datează din anul 1776. La sfîrșitul unei note despre un cutremur de pămînt din 19 februarie, într-o zi de vineri, acesta încheie: „...Az pisah Toad<e>r ierodiiac<on>”. Din păcate acesta nu ne dă nici o deslușire asupra metaniei sale, și nici de la cine avea manuscrisul.

Către sfîrșitul veacului XIX manuscrisul a ajuns în proprietatea Muzeului Național de Antichități, iar acesta, prin adresa nr. 241 din noiembrie 1909, menționată pe f. 2, l-a trecut în proprietatea Bibliotecii Academiei Romîne.

Manuscrisul a fost văzut de Ioan Bianu, care a dispus să fie trecut textul tipărit de la sfîrșit la imprimate și care a dat indicații cum să fie legat¹.

Dar cum îl va fi văzut în mare grabă, nu și-a dat seama că avea în mînă cea mai veche variantă a Predicilor, căci numai așa ne explicăm, de ce nu s-a făcut nici o mențiune despre prezența în colecțiile de manuscrise a acestui tom, cum era obiceiul pe vremea aceea. Ba mai mult, în inventarul fondului de manu-

¹ În însemnarea lui Bianu de la f. 1 se spune: „Folle tipărite de la sfîrșit au fost tecute la tipărituri. Trebuie dat la legat în scoarțele vechi de piele (sublinierea sa), dar să se cirpească cu băgare de seamă foile de la început, stricate de umezeală; cirpeala se face cu hîrtie transparentă. Bianu”. (Manuscrisul a fost reparat și legat prin grija noastră în anul 1957).

scrise românești, volumul nici nu este înregistrat sub titlul de Didahii ci sub acela de Cazanii. Cităm : „Cazanii la sărbătorile de peste an. Aciaștă carte ăaste a Popei Stancîului ot toț(i) Sfinții (din București), scrisă de Efrem ucenicul lui. Sept(em-brie) 1 d(ni) l(eat) 7231 (1722) vă dni Io Nicolae Voevod. Legat la un loc cu imprimatul : Î(n)vătătură î(n) sf(i)ntulū și marele postū”, carte pastorală a lui Daniil Mitropolitul Țării Românești (1720—1732), tipărită probabil în anii 1722—1723. Sec. XVIII, în 4° 1.

Episcopul Melhisedec al Romanului atribuia mitropolitului Antim un al doilea manuscris original de predici ². Ulterior s-a constatat — și n-a fost greu — că manuscrisul în cauză, nu numai că nu este original dar nu cuprinde nici măcar opera lui Antim Ivireanul. El cuprinde o culegere de predici diverse, printre care și una a lui Antim, cea ținută la Intrarea în biserică a Fecioarei Maria ³.

O ultimă chestiune care se cere precizată, în legătură cu manuscrisele prezentate mai sus, este aceea a filiațiunii lor. Pentru ms. 524, în care mîna copistului a intervenit, nu numai în orînduirea predicilor, ci și în text, nu putem stabili dacă vreuna din celelalte două copii i-a servit ca model. Cît privește ms. 549, acesta a fost copiat după ms. 3460. Din mulțimea exemplurilor, cu care putem proba această afirmație, căci sînt evidente aproape la fiecare pagină, ne vom opri, la întîmplare, asupra cîtorva :

1. La f. 34^v, rîndurile 4—5 din ms. 3460 (Cazania la Dumineca lăsatului de brînză), textul urmează astfel : „... nici din

¹ Pe lîngă variantele descrise mai sus, știm că există încă două manuscrise cu predicile mitropolitului Antim Ivireanul. Unul a fost oferit spre achiziționare Bibliotecii Academiei R.P.R. în anul 1958 dar pînă la urmă a rămas în depozit particular. Era o copie din jurul anului 1780, de dimensiuni aproximativ egale cu cele de mai sus. Pe prima filă era redat, în peniță, portretul unui mitropolit, într-o execuție mai puțin decît mediocră.

Un al doilea manuscris, păstrat tot în depozit particular, datînd din primul deceniu al veacului XIX, cu lipsuri la început și la sfîrșit, ne-a fost semnalat cu bunăvoință de pr. Paul Mihail din Iași. Din păcate nu l-am putut cerea.

² Descris în prefața ediției sale *Didachiile mitropolitului Ungroplahiei Antim Ivireanul, 1709—1716, făcute pentru toate duminicile...*, vol. II, Buc., 1889, unde încearcă să argumenteze că ms. este autograful lui Antim comparînd textul acestui ms., datat 1770—1780, cu documente originale, semnate de mitropolit. Cf. și Bianu-Caraș *Catalog*, II, p. 270—273.

³ Vezi Pr. Conf. Al. I. Ciurea, *Antim Ivireanul predicator și orator în Bis. Ort. Rom.*, LXXIV (1956), p. 781—784, ale cărui concluzii sînt juste, mai puțin presupunerea de la p. 782, nota 308, că ms. ar fi opera popii Flor; acesta era mort de mult la data cînd a fost elaborat ms. 525.

cei ce iubiă răsfățăările *s-au făcut sf<î>nt*, nici din cei ce-au viețuit trupeste *s-au făcut părtaș<i>* împărăției cerului..." Expresiile *s-au făcut sfânt* și *s-au făcut părtași* sînt așezate, una sub alta, în rîndurile 4—5 din ms. 3460. Copistul ms. 549 a scris primul *s-au făcut*, din rîndul 4, dar a continuat, nu cu textul *sfînt*... din același rînd 4, ci cu expresia *părtași împărăției cerului* din rîndul 5, situat imediat sub el. La colaționare, omiterea unui rînd a fost îndreptată marginal¹.

2. La f. 90 a ms. 3460 (textul primei scrisori către Brîncoveanu), Efrem grămaticul a așezat în subsolul paginii, drept custode, expresia *că iaste*, cu care ar fi trebuit să înceapă pagina următoare. Pagina următoare, începe însă cu o expresie grecească, iar primele cuvinte românești sînt *și de vei afla*; în felul acesta custodele *că iaste* nu avea nici un rost. La copierea ms. 549² copistul a copiat mecanic, în mijlocul rîndului și custodele ms. 3460, *că iaste*, ajutîndu-ne să descoperim modelul de care s-a folosit.

3. La f. 48^v, rîndul 3 de jos a ms. 3460 (Cazanie la sf. Nicolae), Efrem grămaticul a omis numele lui Moisi din expresia *ce-au dat Dumnezeu lui Moisi în muntele Sinai*, lăsînd însă loc gol pentru completare ulterioară, probabil cu roșu. Copistul ms. 549³, folosind textul lui Efrem grămaticul, și copiind mecanic, n-a mai lăsat spațiu liber pentru completare și, firește, n-a inclus, de la el, în text, nici numele lui Moisi.

De altfel numărul foarte mare de greșeli de copiere din ms. 549 și tendința copistului de a include, pe cît posibil, textul fiecărei pagini scrise de Efrem grămaticul pe cîte o pagină de a sa, vin să întărească concluzia dependenței ms. B, de ms. A.

O altă problemă ce se cere elucidată, este aceea a izvoarelor folosite de mitropolitul Antim la elaborarea Didahiilor. Și aici — ca și în afirmațiile lui C. Erbiceanu privitoare la „autograful” Didahiilor — majoritatea istoricilor literari burghezi au îmbrățișat teoriile emise de : episcopul Melhisedec⁴ (după care Antim Ivireanul ar fi fost puternic influențat în opera sa de marele pre-

¹ Ms. 549, f. 34^v, rîndul 8.

² Fila 89, rîndul 11.

³ Fila 48 rîndul 7 de jos.

⁴ În prefața vol. II al *Didahiilor*, p. XXIII—XXIV. De aceeași părere sînt, fără să explice, însă, de ce : N. Iorga în *Ist. lit. rom. în sec. XVIII*, I, p. 429—430 ; Sextil Pușcariu în *Istoria literaturii române, epoca veche*, Sibiu, 1930, p. 151 ; N. Cartoian în *Istoria literaturii române vechi*, III, Buc., 1945, p. 226.

dicator grec de la Venetia, Ilie Miniati) și de N. Iorga¹ (după care Hrisant Notaras ar fi fost modelul mitropolitului Antim), fără să cerceteze veridicitatea acestor teorii.

Contemporan fiind cu Ilie Miniati (care se pare că a trăit între anii 1669—1714), Antim Ivireanul n-a putut cunoaște în întregime opera acestuia, tipărită abia în 1718 la Leipzig, la doi ani după moartea sa. El putea să cunoască cel mult unele copii manuscrise pe care i le-ar fi adus fugarul de la Venetia, Ioan Abramios, predicatorul curții lui Brîncoveanu. Dar Ioan Abramios însuși vine în Țara Românească destul de târziu², la aproape doi ani de la alegerea lui Antim ca mitropolit, când cele mai multe din predicile lui Antim erau deja rostite. (Toate încercările noastre de a descoperi în colecțiile Academiei R.P.R. și în alte depozite de manuscrise vreo copie contemporană din predicile lui Ilie Miniati, care ar fi putut servi ca model lui Antim Ivireanul, au fost zadarnice.) În argumentările sale — destul de săracioase, — episcopul Melhisedec nu se referă niciodată la Didahiile propriu-zise ale lui Antim Ivireanul, ci la volumul al doilea de predici, descoperit de el, a cărui paternitate este astăzi exclusă. În sfârșit, din investigațiile personale întreprinse în opera lui Ilie Miniati, de a descoperi sursele de inspirație ale marelui nostru predicator, putem trage concluzia că Antim Ivireanul nu s-a inspirat din predicile acestuia.

În afirmația sa, de altfel neargumentată, N. Iorga s-a referit, probabil, la legăturile vechi și îndelungate dintre Antim și patriarhul Ierusalimului, socotind că acesta din urmă va fi avut o influență și ca predicator asupra lui Antim, fără să vadă cît de personale și cît de mult sînt legate predicile mitropolitului Antim Ivireanul de viața poporului român.

În elaborarea predicilor, Antim Ivireanul s-a folosit — ca și oricare alt orator bisericesc — de cărțile Vechiului și Noului Testament, de scrierile unor sfinți părinți și comentatori ai cărților sfinte pe care îi citează foarte adesea în predicile sale. Ca remarcabil cunoscător al Vechiului Testament, puține sînt cărțile acestei prime părți a Bibliei care să nu fie citate de către Antim Ivireanul. Astfel, din Pentateuch citează Facerea³,

¹ În *Ist. bis. rom.*, ed. II, t. II, p. 57, unde de asemeni, fără să explice, își schimbă punctul de vedere emis în *Ist. lit. sec. XVIII*.

² Cf. D. V. Economides, *op. cit.*, p. 143—144.

³ Vezi ed. de față, p. 85, 103, 126 etc.

Esîirea¹, Numerii², Deuteronomul³. Citează Cărțile împăraților⁴, Ezdra⁵, Cartea lui Iov⁶, foarte des Psaltirea, Pildele lui Solomon⁷, Ecclesiastul⁸; din profeti cel mai des citat este Isaia⁹, apoi Ieremia¹⁰, Iezechiil¹¹, Daniil¹², Avacum¹³, Maleahi¹⁴, Mihea¹⁵, Ioil¹⁶, Iona¹⁷, Zaharia¹⁸. Face trimiteri la Iudith¹⁹, la Isus fiul lui Sirah²⁰ etc. Folosește deseori citate din Evangheliile sinoptice, din evanghelia și Apocalipsul²¹ sf. Ioan Teologul, din Faptele apostolilor și Scrisorile sobornicești.

Din teologii și comentatorii cărților biblice Antim Ivireanul îi folosește pe: Atanasie cel Mare²², Dionisie Areopaghitul²³, Grigorie Bogoslovul²⁴, Efrem Sirul²⁵, foarte des pe Ion Gură de Aur²⁶, Vasile cel Mare²⁷, Theofilact arhiepiscopul Bulgariei²⁸, Eusebiu de Cezareea²⁹ (pentru viața lui Constantin cel Mare), Ioan Damaschinul³⁰ și alții. Antim Ivireanul nu compilează însă scrierile acestor predicatori sau comentatori, nu le împrumută nici ideile ci, considerîndu-i ca pe niște erudiți și autorizați teologi, îi folosește la întărirea afirmațiilor și argumentelor sale.

¹ Vezi *ed. de față*, p. 151, 202, 244 etc.

² *Ibidem*, p. 244.

³ *Ibidem*, p. 237.

⁴ *Ibidem*, p. 110, 216, 280 etc.

⁵ *Ibidem*, p. 226.

⁶ *Ibidem*, p. 144, 193, 277 etc.

⁷ *Ibidem*, p. 89, 119, 197 etc.

⁸ *Ibidem*, p. 173, 257.

⁹ *Ibidem*, p. 128, 134, 137 etc.

¹⁰ *Ibidem*, p. 75, 127, 147 etc.

¹¹ *Ibidem*, p. 89.

¹² *Ibidem*, p. 89, 285.

¹³ *Ibidem*, p. 89.

¹⁴ *Ibidem*, p. 143, 222.

¹⁵ *Ibidem*, p. 252.

¹⁶ *Ibidem*, p. 275, 287.

¹⁷ *Ibidem*, p. 217.

¹⁸ *Ibidem*, p. 175, 227, 251 etc.

¹⁹ *Ibidem*, p. 226.

²⁰ *Ibidem*, p. 144, 228.

²¹ *Ibidem*, p. 196, 288.

²² *Ibidem*, p. 237.

²³ *Ibidem*, p. 260.

²⁴ *Ibidem*, p. 106, 170, 292.

²⁵ *Ibidem*, p. 233.

²⁶ *Ibidem*, p. 106, 128, 213 etc.

²⁷ *Ibidem*, p. 170, 256, 271.

²⁸ *Ibidem*, p. 210, 213, 219 etc.

²⁹ *Ibidem*, p. 156.

³⁰ *Ibidem*, p. 138, 139, 198.

Dar nu numai scrierile canonice, admise îndeobște de biserică, au fost folosite de mitropolitul Antim Ivireanul la elaborarea predicilor. Așa cum am întâlnit în cuprinsul *Chipurilor Vechiului și Noului Testament* unele legende, privitoare la Adam sau la Sibile, întâlnim și în cuprinsul predicilor influențe ale scrierilor apocrife. Spre pildă legendele din predica la Intrarea în biserică a Maicii Domnului¹, în care se povestește umilința la care au fost supuși Ioachim și Ana de preot, înainte de nașterea fecioarei, nașterea acesteia, intrarea în biserică și prorociile lui Zaharia sînt toate luate dintr-o scriere necanonică, neinclusă între cărțile Noului Testament, cunoscută sub denumirea de Protoevanghelia lui Iacov, fratele Domnului². Tot apocrifă este și legenda trecerii sf. Ioan Botezătorul printr-un munte, inserată în predica la Bobotează³.

Antim Ivireanul este original în modul de a lega ideile teologice de viața cotidiană, în felul de a biciui, fără deosebire de poziție socială scăderile morale ale păstoriților, în dezvăluirea unora din nedreptățile sociale și în măiestria cuvîntului său. El n-a părăsit — firește — pătura scocială din care face parte și nici nu s-a așezat în fruntea celor exploatați, ca să înlătore cele peste 40 de dări pe care le suporta țăranul valah din vremea sa; dar dintre toți mitropoliții care s-au perindat vreodată în Ungrovlahia el a fost singurul care a văzut în beznă acestor nedreptăți și el a fost singurul care a îndrăznit să înfrunte boierimea pentru spoliurile ei. Original este Antim Ivireanul în elocința sa și mai ales în frumusețea limbii cu care îmbracă ideile predicilor sale. Procedeele sale stilistice, comparațiile și metaforele, imaginile plastice și epitetele îl așază printre cei mai mari scriitori ai literaturii noastre vechi.

Vasta cultură laică pe care ne-a dovedit-o Antim Ivireanul la elaborarea *Chipurilor Vechiului și Noului Testament* este evidentă și în cuprinsul Didahiilor. Sînt pomeniți unii filozofi și poeți greci ca : Anaxagoras⁴, Aristotel⁵, Democrit⁶, Anaximandru⁷,

¹ Vezi ed. de față, p. 112—114.

² Cf. N. Cartoian, *Cărțile populare în lit. rom.*, II, 1938, p. 63 și urm.

³ Vezi ed. de față, p. 134.

⁴ *Ibidem*, p. 243.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

Socrate¹, Hesiod², vorbește despre Artaxerxes³, Alexandru cel Mare⁴ (Del Chiaro îi atribuie, de altfel și tipărirea unei Alexandrii în românește), despre „Tumcuin împăratul Chitaiului”⁵, Tiberius⁶, împărăteasa Eudoxia⁷, soția lui Arcadius etc.

Pentru Antim, omul și toată lumea sînt făcute din 4 stihii, așa cum a citit el în scrierile filozofilor materialști greci : vînt, foc, apă și pămînt⁸.

Într-una din cuvîntările funebre Antim Ivireanul mîngîie familia celei moarte (care se pare că era fiica lui Vodă Brîncoveanu sau Pulcheria doamna lui N. Mavrocordat), amintind de pasărea phönix care prin moarte renaște la o nouă viață⁹. Este un neîndoișos indiciu că lui Antim nu-i era străină literatura populară. De altfel într-o altă predică, la Bobotează, îi îndeamnă pe ascultători să împărtășească familiilor din învățătura bisericească, așa cum ariciul — alt personaj al Fiziologului — duce hrană puilor săi : „Și cînd eșim de la biserică, să nu eșim deșărți, ci să facem cum face ariciul că, după ce merge la vie, întîi să sature el de struguri și apoi scutură vița de cad broboanele jos și să tăvălește pre dinsele de să înfig în ghimpii lui și duce și puilor”¹⁰. El cunoștea, cu siguranță și literatura populară medicală, după cum reiese din aluziile pe care la face la scorpie, la năpîrcă, la iarba de vindecare și la „tiriace, carele iaste împotriva veninului”¹¹.

Pe lîngă valoarea literară, predicile mitropolitului Antim Ivireanul constituie un interesant izvor de informație economică și politică, privind Țara Romînească din primele decenii ale veacului al XVIII-lea și dezvăluie numeroase aspecte sociale și morale — consecință firească a situației economice diferite în care se încadrau cele două clase sociale opuse : țărănimea și marii proprietari feudali.

În primul cuvînt adresat păstoriților, acela de la înscăunarea sa ca mitropolit, face aluzie la situația grea a turmei pe

¹ Vezi ed. de față, p. 173.

² *Ibidem*, 156.

³ *Ibidem*, p. 79.

⁴ *Ibidem*, p. 158.

⁵ *Ibidem*, p. 157.

⁶ *Ibidem*, p. 229.

⁷ *Ibidem*, p. 239.

⁸ *Ibidem*, p. 137.

⁹ *Ibidem*, p. 258.

¹⁰ *Ibidem*, p. 142.

¹¹ *Ibidem*, p. 185.

care o păstorește și pe care el o consideră mare „pentru buna închinăciunea și dreapta credință, care o păziți curată și nespurcată, fiind încu<n>giurați și îngrădiți între hotaralele celor striini de fel și impresurați de atâtea nevoi și scîrbe, ce vin totdeauna, neîncetat, de la cei ce stăpînesc pămîntul acesta”¹. „Ne-au impresurat scîrbele, nevoile, răotățile și necazurile”², se plînge Antim într-o predică la Adormirea Maicii Domnului. Dar tot el își întărește ascultătorii în credință și-i îndeamnă spre fapte bune, în predica la Dumineca vameșului, una din cele mai vehemente predici din cîte a ținut, în pofida acestor nevoi materiale de care nici el, mitropolitul, nu este scutit: „Încăș poate să zică fieștecine din voi, în gîndul său: dară noi avem nevoi grêle asupra noastră și nu putem să facem acêste ce zici. Ci eu încă zic că iaste așa și crez: numai că la greul acela sînt și eu pârtaș și într-acel jug ce trageți voi, trag și eu, dară n-am putere să zic, nici să gîndesc așa; căci că precum cêre împăratul dăjdi de la noi, așa ne cêre și Dumnezeu credință și fapte bune...”³. Aluzii la apăsătoarea stăpînire otomană se desprind și dintr-una din cele trei predici la Schimbarea la față, din care nu lipsesc însă nici ironiile la adresa celor ce pun nepăsarea față de poruncile lui Dumnezeu pe seama greutăților: „Ci aflăm pricini și zicem că nu putem să le facem, acêstia ce ne învață Hristos, că nu ne dă îndemină, căci avem case grêle și vrêmea nu ne slujaște, că sîntem supuș jugul păgînului și avem nevoi multe și supărări de toate părțile...”⁴.

Într-o frumoasă comparație, folosită într-o predică la sf. Dimitrie, ne vorbește despre „...neșteptatele pagube, înfricoșările vrăjmașilor, supărările, necazurile ce ne vin de la cei din afară, jafurile, robiile, dările cêle grêle și nesuferite...”⁵, iar mai jos, în aceeași predică, adaugă: „toți pătimesc, toți sînt în scîrbe, toți suspină supt jugul cel greu al nevoii”⁶. Firește că la întrebarea: „Cum dară să va mîntui norodul, cum să scuture acastă ticăloasă de țară sarcina cea grea a rêlelor ce o supără?”⁷ el nu găsește alt răspuns decît credința în ajutorul lui Dumnezeu. Răspunsul — un răspuns religios, — n-a fost îmbrățișat cu

¹ Vezi *ed. de față*, p. 74.

² *Ibidem*, p. 90.

³ *Ibidem*, p. 97.

⁴ *Ibidem*, p. 150.

⁵ *Ibidem*, p. 226.

⁶ *Ibidem*, p. 228.

⁷ *Ibidem*.

resemnare de către Antim, căci cele două încercări de a scutura jugul turcesc (printr-o colaborare cu Petru cel Mare și printr-o apropiere de austrieci), în care el a jucat primul rol, vădese un mitropolit dublat de un abil om politic, cum nu credem să mai fi fost altul în vremea lui Brîncoveanu, în afară, poate, de stolnicul Constantin Cantacuzino.

Direct, sau indirect, Antim Ivireanul biciuiește boierii pentru jafurile, nedreptățile și tratamentul neomenesc la care supuneau țărănimea, ridicîndu-se ca arhieru împotriva acestor „păcate”. În prima predică la Duminica lăsatului de brînză, îndemnîndu-i pe credincioși la milostenie, critică pe jefuitorii ce vor să-l împace pe Dumnezeu, plătind rugăciuni cu bani furati : „...Nu ca unii dintre noi, ce fac jafuri și fac cîte sînt mai rele pre pămînt, apoi să duce cu gînd ca acela de dă vreunui popă să-i facă sărindariu, ca să i să iarte păcatul și el, tot cu totul, stă în tina răutății”¹. Cît de bine a prins Antim Ivireanul scăderile morale ale boierilor se vede și dintr-o predică la Duminica florilor, în care vorbește despre spovedanie. După ce-i supune pe boieri unui necruțător proces de conștiință, pentru nepăsarea cu care au petrecut zilele postului mare, neglijînd spovedania, continuă : „...Alții iară au cîte doi d<u>hovnici, unul la țară și altul la oraș : la cel de la țară, ca la un om prost, spune păcatele cele ce socotește el că sînt mai mari, iar la cel de la oraș spune păcatele cele ce socotește el că sînt mai mici, neguțătorind și meștersugind taina ispovedaniei... Și la acea mincinoasă ispovedanie ce facem, cercăm să aflăm d<u>hovnic, om prost, pentru ca să se teamă de noi și să-i fie rușine de fetele noastre și ce vom zice noi, așa să fie, socotind în gîndurile noastre că, precum înșălăm pre dînsul, vom înșala și pre Dumnezeu... Și cînd mîrgem să ne ispoveduim, nu spunem duhovnicului că mîncăm carnea și munca fratelui nostru, creștinului, și-i bem sîngele și sudoarea fetei lui, cu lăcomiile și cu nesațiul ce avem ; ci spunem cum c-am mîncat la masă domnească miercurea și vinerea pește și în post raci și untdelemn și am băut vin. Nu spunem că ținem bălaurul cel cu 7 capete, zavistiia, încuibat în inimile noastre, de ne roade totdeauna ficații, ca rugina pre fier și ca cariul pre lemn... Nu spunem strîmbătățile ce facem totdeauna, clevetirile, voile veghiate, fătăriile, mozaviriile, vînzările și pîrile ce facem unul altuia, ca să-l surpăm din cinstea lui... Nu spunem că crîdem minciunile slugilor noastre mai

¹ Vezi ed. de față, p. 108.

vîrtos decît adevărul celui ce să năpăstuiaște, carele de s-ar și jura, nu-l crădem, nici îi facem dreptate, ci-l pedepsim cu atîta cruzime de inimă, cît, de am putea, l-am stinge și de pre fața pămîntului, ce zicem că fiind în valurile lumii nu putem să ne căutăm de suflet, ci dăm cîte un sărindariu, iară din jafuri, iar din nedreaptă agoniseală ! Nu spunem că pre carele îl vedem că jăfuiască și pradă și căznăște pre săraci îl lăudăm și-i zicem că iaste om înțelept..."¹.

Este evident că o asemenea predică nu era adresată poporului de jos, ci acelor care s-au asociat lui Mitrofan de Nisa în 1712, pentru îndepărtarea lui din scaun. De altfel Antim Ivi-reanul, fire aprigă cum se pare că era, cunoscînd nemulțumirile unora dintre boieri, pentru vehemența predicilor sale, nu se sfiește să-i înfrunte, adresîndu-le următoarele cuvinte ironice, la a doua predică din Dumineca lăsatului de brînză : „Și nu știu ce voiu să mai zic, că de grăim vreodată cîte vreun cuvînt, ca să folosim pre cineva și mai vîrtos pre înșine, pentru datorîia ce avem, cei mai mulți răpsesc zicînd : acum acesta s-au aflat mai de treabă și mai învățat decît alții, să ne puie pre noi la cale ; de la părinți așa ne-am pomenit și ne-am ținut și făr-de acēste învățături și tot acest feliu de obiçaîu am avut și nimenea n-au zis că sînt rēle, nici au silit să ne strice obiçaele. Ci de acasta voiu zice și eu că iaste așa, precum ziceți voi, că viîarmele ce zace la rădăcina hreanului, de-i va zice cineva să iasă de acoloa, să meargă la alte rădăcini mai bune și mai dulci, el zice că mai dulce decît hreanul nu iaste, căci acolo s-au născut și pentru acēia s-au pomenit. Așa și voi, pomenindu-vă într-acēste fapte și lucruri și nefiind cineva să vă învățe, cu adevărat, vă par amare acum vorbele mēle, nefiind obiçnuîți cu dînsele”².

Împotriva inegalităților sociale și a nedreptății cu care este tratată masa de nevoiași exploatați se ridică mitropolitul Antim și în predica de la Soborul sfinților îngeri, printr-o frumoasă antiteză :

„Nu să cuvine cîntea și lauda numai oamenilor celor mari și bogaț — spune el în introducere — căci sînt vrēdnici acestui dar și cei mici și smeriț. Că măcar că cei mari strălucesc cu hainele cēle de mult preț și cei mici n-au cu ce să-ș acopere trupul, cei mari să odihnesc pe așternuturi moi și frumoase, și cei mici să culcă pe pămîntul gol și pe pae ; acela însoțiț cu mulțime

¹ Vezi *ed. de față*, p. 164—165.

² *Ibidem*, p. 173.

de slugi, iar aceştia lipsiţi — pustii şi de ajutoriu şi de priiateni; aceia între răsfătări şi între bogăţii şi aceştia între primejdii şi între întristăciuni; însă cu toate aceştia mărimi despărţite, nu să cuvine celor mici mai puţină cinste şi dragoste decît aceia ce să cuvine celor mari şi bogaţi; nici iaste cu dreptate celor mari să li să închine lumea, şi pre cei mici să-i batjocorească...¹

Dar nici de data aceasta Antim nu poate împinge concluziile ce decurg din aceste nedreptăţi dincolo de marginile religiei: „...Cei mici au ingeri sprijinitori în ceriu, de pedepsesc pre cei ce-i obidesc”.

Cele mai numeroase critici pe care le aduce însă mitropolitul Antim Ivireanul, boierilor, izvorăsc din caracterul ticălos al acestor „neschimbători în rău”, cum îi numeşte el, întotdeauna intriganţi, răutăcioşi, plini de pizmă, vicleni, pîritori, într-un cuvînt plini de păcate vechi şi bine cultivate, pe care el nu le putea admite nici ca mitropolit şi nici ca om. Vorbind, în prima predică de la Dumineca lăsatului de brînză, de bunul obicei al boierilor de a se aduna seara la domnitor şi de a se ruga de iertăciune dezvăluie gîndul mincinos ce se ascunde în spatele acestei datini: „...Obîcaiul iaste frumos la vedere şi rău la pricepere; că nici ertăciunea ce cereţ de la stăpîni nu este curată, nici aceea ce luaţ unul de la altul, că iaste plină de pizmă şi de zavistie şi plină de răutate, că nu iaste cu gînd curat...”².

Într-altă predică, la sf. Nicolae, apostrofează astfel aceste păcate ale ascultătorilor: „Dară tu, căci urăşti pre fratele tău atîta cît nici în ochi nu vei să-l vezi, ci-i porţi pizmă şi-l zavistuieşti pre la unii şi pre la alţii, ca să-i faci pagubă şi să-l supui şi să-l sărăceşti, tu, adevărat, nu eşti creştin, nici om pe pămînt, ce eşti singur Satana, carele au pîrît pre Dumnezeu la Adam”³. În sfîrşit, într-o predică la Schimbarea la faţă, după ce critică imoralitatea, mai ales în rîndul credincioşilor avuţi conchide: „Iar noi ne pizmuim, ne zavistuim, ne pohtim răul unul altuia şi mijlocim în tot chipul să ne păgubim unul pre altul, nu numai de avere, ci mai vîrtos de cinste...”⁴.

Se cere subliniat şi un alt aspect al operei lui Antim Ivireanul, trecut cu vederea de istoriografia burgheză şi anume prezenţa elementelor realiste. Într-adevăr critica, aproape frecventă în predicile sale, pe care o aduce societăţii din vremea sa, alu-

¹ Vezi *ed. de faţă*, p. 231—232.

² *Ibidem*, p. 109.

³ *Ibidem*, p. 124.

⁴ *Ibidem*, p. 150.

ziile dese pe care le face — relative la situația economică grea a păstorilor, își au rădăcinile în cunoașterea vieții apăsătoare a acestora. Antim Ivireanul nu-și argumentează afirmațiile sale cu speculații teozofice, mai ales când este vorba să îndrepte „păcate” obișnuite. El înfățișează realitatea așa cum este, o arată acultătorilor și-i îndeamnă să nu persiste în greșală. El arată jaful boierilor de atunci din vremea lui; el nu se referă la întâmplări de mult trecute, sau imaginare, ci apasă cuvîntul și îndreaptă degetul spre boierii prezenți, apostrofîndu-i.

Sînt și alte aspecte negative ale societății din vremea sa pe care Antim Ivireanul le trece prin focul elocinței sale.

De pildă, înfierează faptele urite ale celor ce-și ocărăsc și-și bat părinții, ale celor ce necinstesc pe bătrîni și, firește, păcatele celor ce clevesc preoții și călugării, ale celor ce țin bisericile „ca niște grajduri” și n-au o ținută cuviincioasă în timpul serviciilor religioase.

Din punct de vedere literar abundența elementelor lirice este evidentă în predici. Cele cîteva povestiri (binefacerile sf. Nicolae, minunile proorocului Elisei, patimile sf. Constantin, împăratul Tiberiu și tînărul desfrînat etc.) nu stîrnesc cititorului vreun interes deosebit și nici nu ne îndreptățesc să vedem în Antim Ivireanul un mare povestitor. Bogăția elementelor lirice însă, pe care le întîlnim în fiecare pagină a predicilor, este surprinzătoare la un om care a învățat atît de tîrziu romînește.

Stilul mitropolitului Antim Ivireanul este natural: cum a gîndit, așa a și scris. El a știut să-și nuanțeze stilul cu imagini artistice în așa fel încît să fie ascultat cu plăcere și cu interes. Unele din aceste imagini sînt atît de plastice și atît de frumoase, încît par ieșite de sub condeul vreunui mare scriitor contemporan. Imaginea nopții, în timpul căreia sf. Nicolae va ajuta, pe ascuns, cele trei fete sărace, destinate pierzării, este metaforic redată: „Apoi... după ce au ascuns soarele toate razele lui și s-au stins de tot lumina zilei, întru întunerecul nopții și cînd cerul de osteneală au fost închis spre somn toți ochii lui, atît cît nici luna nu priveghiă, nici una din stălele cele mai mici avea deschise tîmplele lor de argint, atunce... aleargă cu mare grabă la acea săracă de casă...”¹ Sugestivă este comparația lunii, din prima predică la sf. Dimitrie: „Lumea ačasta iaste ca o mare ce să turbură, întru care niciodată n-au oamenii odihnă, nici liniște. Corăbiile între valuri sînt împărățiile, crăiile,

¹ Vezi *ed. de față*, p. 120.

domniile și orașele, mulțimea norodului, polițiile, suppușii, bogații și săracii, cei mari și cei mici, sînt cei ce călătoresc și să afle în nevoie. Vînturile c ele mari ce umfl a marea sînt nevoile c ele ce ne supără totdeauna; valurile ce luptă corabi a sînt nenorocirile carele să  nt mpl  în toate zilele; norii ce negresc văzduhul, fulgerile ce orbesc ochii, tunetele ce înfricoșează toată inima vitează sînt  nt mpl rile c ele de multe f liuri, neașteptatele pagube, înfricoșările vrăjmașilor, supărările...’’¹.

 n aceeași predică ne-a lăsat o plastică descriere a furtunii pe mare și a încercat o analiză a stărilor sufletești prin care au trecut apostolii în timpul primejdiei : „Mi să pare ca și când aș vedea înainte ochilor miei chipul ei : de toate părțile să sufle v nturi mari, să se str ng  împrejurul v ntului nori negri și deși, toată marea să spumeghe de minie și petutindenea să se înalte valurile, ca niște munți. Mi să pare că v z corabi a ap<0>st<0>lilor că o luptă cu multă s lb tie turburarea mării : de o parte o bat valurile, de altă parte o turbură v nturile; de o parte o rădică spre cer u, de altă parte o pogoară la iad. Mi să pare că v z pre f țele ap<0>st<0>lilor zugrăvită, de frică, moartea : unul să se cutremure, altul să se sp im nt ze; unul să se turbure, altul să strige și toți cu suspinuri și cu lacr mi să c ar , cu rugăminte, ajutor u...’’².

Stilul mitropolitului Antim Ivireanul se caracterizează și printr-o pronunțată notă de ironie, de pamflet, la care recurge foarte adeseori pentru a obține efectele dorite în predicile sale. Iată, spre exemplu, cîteva fragmente din predica la  nt mpinarea Domnului, în care scoate în evidență nerespectarea celor zece porunci de către credincioși, folosind ironia și pamfletul : „... A cincea poruncă zice să nu ucidem, iar noi, de nu putem ucide cu bățul sau cu sabi a, ucidem cu limba și de nu putem ucide pre alții, ne ucidem și ne omor m înșine pre noi, cu faptele c ele r le... A nooa poruncă zice să nu pohtim mu area vecinului nostru, iară noi mijlocim ca să știe și el de acel lucru ; iară să nu zică nimic, că apoi nu e bine de el. A zăcea poruncă zice să nu pohtim veri ce lucru strein, iară noi luom tot, să nu aibă cu ce să hrăni...’’³.

 n același stil antitetic critică vrajba și pizma dintre oameni, în cea de-a doua predică la Schimbarea la față : „... Hristos zice :

¹ Vezi *ed. de față*, p. 226.

² *Ibidem*, p. 224—225.

³ *Ibidem*, p. 102.

pacea mea o dau voao, iar noi, nu dea Dumnezeu să avem pace între noi, ce ne turburăm pururea, pentru fieștece, ca valurile mării cînd le suflă vîntul ¹.

Om de vastă cultură, cunoscător al literaturii omiletice, trăind într-o epocă de plină dezvoltare a predicii în limba greacă, Antim Ivireanul a deprins și a dezvoltat procedeele artistice ale întocmirii discursurilor, cu toată modestia pe care o afișează, de obicei, la începutul cuvîntărilor sale. Modul de adresare, deși nu figurează niciodată la începutul predicilor, reiese din primele propozițiuni, cînd urmărește să capteze atenția ascultătorilor, pe care îi numește, pe rînd: „Fetii mei iubiți”, „Iubiții mei ascultători”, „Blagosloviților creștini” etc. Introducerile în subiect sînt scurte și cuprind fie realități ale vieții de toate zilele, fie comentarii în jurul unor maxime, fie, mai ales, aluzii la sărbătoarea respectivă, despre care nu vorbește însă, declinîndu-și, cu modestie, competența. Alteori, mai ales în predicile în care critică vehement scăderile morale ale credincioșilor, pornește de la obligația sa de mitropolit de a învăța și a îndrepta păcatele.

În tratare, perfect delimitată de introducere și încheiere, nu se mulțumește cu explicații de suprafață, ci intră în adîncul problemelor enunțate, argumentînd cu texte biblice și scrieri ale marilor teologi, sau explicînd, el însuși, sensul unor precepte morale. Încheierile sînt întotdeauna domoale, calme, îngăduitoare, chiar în predicile în care s-a arătat sever și neînduplecat cu cei prezenți.

Limba lui Antim Ivireanul este o limbă naturală, pe înțelesul tuturor, lipsită de frazeologie inutilă, fără tirade și exagerări.

„Fraza lui Antim Ivireanul e cînd scurtă și paratactică, în ritm sacadat, cînd periodică, în ritm lin și unduios; cînd simplă, potolită și reținută, cînd complexă, amplă, plină de căldură. Exclamativ și admirativ uneori, incisiv și sarcastic alteori; retoric pe alocuri, plastic totdeauna, Antim Ivireanul își expune predicile într-o limbă expresivă, plină de nerv, convingătoare” ².

Frazele sînt construite de un om care minuia perfect limba și nu trădează niciodată, pe oratorul care a învățat atît de

¹ Vezi *ed. de față*, p. 149.

² Cf. Al. Rosetti și B. Cazacu. *Istoria limbii române literare*, I, Buc., 1961, p. 168.

tîrziu romînește. Limba vieaie a predicilor, cu bogăția de procedee artistice, face din opera lui Antim Ivireanul un prețios monument de limbă romînească, ce se citește cu plăcere și astăzi, după un sfert de mileniu de la data cînd a fost elaborată.

EDIȚII

Predicile mitropolitului Antim Ivireanul s-au publicat foarte tîrziu, la 170 de ani de la moartea sa. După apariția primei ediții, cea din 1886, a urmat însă o perioadă scurtă de timp în care s-au scos nu mai puțin de șase alte ediții, unele complete, altele prescurtate, pînă în anul 1915 cînd a apărut ultima dintre ele, aceea a lui P. V. Haneș. Din 1915 și pînă la apariția ediției de față, adică 45 de ani, opera de căpetenie a lui Antim n-a mai cunoscut altă ediție.

În ordine cronologică aceste ediții sînt următoarele:

1. *Predice făcute pe la praznice mari de Antim Ivirénul, mitropolitul Ungrovlachiei, 1709—1716. Publicate după manuscrisul de la 1781 cu cheltuiala Ministerului Cultelor și al Instrucțiunii publice de Prof. I. Bianu, Bibliotecarul Academiei Romîne. Cu notițe biografice, despre Mitropolitul Ungrovlachiei Antim Ivirénul de P. S. S. Episcopul Melchisedec. București, 1886. XXII + 218 p.*

Ediția lui I. Bianu nu este o ediție critică, în accepțiunea modernă a cuvîntului. Totuși, cum însuși pretinde în prefața sa de două pagini, a menționat în subsol toate schimbările, corecturile și ștersăturile datorate copistului. Transcrierea sa este fidelă. Cît privește remarca pe care au făcut-o unii editori sau cercetători ai lui Antim Ivireanul¹, că Bianu a grupat la un loc predicile aceleiași sărbători, aceasta este inexactă. Gruparea a făcut-o copistul Grigore Deleanu, pe care primul editor al predicilor l-a urmat întocmai. Singura modificare pe care a făcut-o Bianu în succesiunea manuscrisului a fost așezarea celor două apărări adresate lui Brincoveanu înaintea predicilor.

2. *Didahiile ținute în mitropolia din București de Antim Ivireanul, mitropolitul Ungro-Vlahiei, 1709—1716. Publicate după manuscrisul original cu cheltuiala Ministerului Cultelor și al*

¹ P. V. Haneș, în prefața ediției sale, p. XXIX și Pr. Conf. Al. I. Ciurea în loc. cit., p. 780.

Instrucțiunei Publice și corectate de Constantin Erbicénu, Profesor. Cu o prefață asupra Manuscriselor Mitropolitului Antim Ivirenul. *Cu notițe biografice* despre Mitropolitul Ungro-Vlahiei. Antim Ivirenul de P. S. S. *Episcopul Melhisedec*. București, 1888. XL + 245 p.

Apariția unei noi ediții a Predicilor, la interval atât de scurt de ediția Bianu o explică C. Erbiceanu în prefața de la p. III—V, unde anunța descoperirea „originalului” Antim. Tot el descrie la p. VI—XVII, alte manuscrise ale lui Antim, inclusiv copia considerată de Melhisedec originalul vol. II al Predicilor și un număr de șase zapise ale mitropolitului. Nici unul din manuscrisele descrise de Erbiceanu nu poate fi atribuit lui Antim¹. După studiul asupra manuscriselor urmează, la p. XVIII—XL, notița biografică a episcopului Melhisedec, tipărită și în ediția Bianu; nu sînt date, în plus, decît facsimile din anumite scrieri atribuite lui Antim și, firește, tot în facsimil, pseudomonograma.

Orînduirea Predicilor este aceea a ms. 549, pe care Erbiceanu a urmat-o întocmai. Cît privește transcrierea i s-a adus obiecțiunea² — întemeiată numai în parte — că în loc să folosească textul ms. 549, a folosit textul ediției Bianu. În realitate Erbiceanu a corectat un exemplar al ediției Bianu, cu manuscrisul 549, modificînd numai unele deosebiri textuale.

Nici ediția Erbiceanu nu este o ediție științifică. Nefolosirea aparatului critic, pe de o parte, inconsecvența în transcriere și modernizarea textului, pe de alta, situează ediția sa mai prejos decît aceea a lui Bianu, chiar dacă acesta a folosit un text mai tîrziu. Cît privește analiza literară a operei — ca să nu vorbim și de importanța ei din punct de vedere social — aceasta lipsește cu desăvîrșire.

După un an episcopul Melhisedec tipărea volumul al doilea al Didahiilor „făcute pentru toate duminicile”, cum îl numește el. În prefața volumului, Melhisedec încearcă pentru prima dată o analiză literară a predicilor și a limbii lor, după ce a făcut, în prealabil, o descriere a manuscrisului editat.

3. *Antim Ivirenul, Din Didahiile ținute în Mitropolia din București*. Notițe biografice de Dr. I. Cornoi, Bucuresci, 1895. 237 p.

¹ N. Șerbănescu, *Antim Ivireanul tipograf...*, p. 758.

² De către P. V. Haneș, în prefața ediției sale, la p. XXIX.

Ediția școlară a prof. I. Cornoî cuprinde zece predici din ediția Erbiceanu (două la Adormirea Maicii Domnului, la Dumineca vameșului, la Întîmpinarea Domnului, la Intrarea în biserică a Maicii Domnului, la sf. Petru și Pavel, la sf. Constantin și Elena, la nașterea lui Hristos, la Dumineca florilor, Învățătură asupra pocăinții); restul volumului, de la p. 112 — 237 este ocupat de omilii din volumul Melhisedec. La început, p. 3—8, găsim o însemnare biografică, urmată de o listă a tipăriturilor lui Antim — 48 la număr — și a manuscriselor. Cîteva cuvinte, ce se presupuneau a nu fi înțelese de școlari, sînt explicate în subsol.

În anul 1908 I. Cornoî a reeditat, fără nici o modificare de text, volumul său în 12°; n-a completat, noua ediție, nici măcar cu tabla de materii care ar fi fost necesară pentru orientarea în cuprinsul volumului.

4. *Predicile ținute la Mitropolia din București de Antim Ivireanu* (1709—1716). Vălenii de Munte, 1911. IV + 86 p.

Noua ediție, întocmită de N. Iorga pentru clerul românesc, cum însuși o spune în prefața de la p. III, cuprinde numai primele zece predici din ediția Erbiceanu. Cîteva arhaisme sînt explicate în subsolul paginilor.

5. Ultima ediție și cea mai bună, fără să fie nici aceea o ediție științifică, este a lui Petre V. Haneș, apărută în anul 1915 sub titlul: *Antim Ivireanu, Predici*, cu o prefață și indice de cuvinte de Petre V. Haneș. Buc., 1915. LIII + 256 p.

În prefață P. V. Haneș încadrează activitatea desfășurată de Antim în epoca brîncovenească, consacînd cîteva capitole domniei lui Constantin Brîncoveanu. Tot în prefață încearcă o sistematizare a unor probleme legate de viața și opera mitropolitului în următoarea ordine: Aducerea lui Antim Ivireanu în țară; Mitropolitul Antim ca om; Testamentul lui; Mitropolitul Antim ca om politic; Mitropolitul Antim ca orator religios; Obiceiul predicilor; Predicile lui Ivireanu; Mitropolitul Antim ca moralist; Predicile ca izvor de informații.

Tot el reproduce prefetele lui Bianu și Erbiceanu, studiul episcopului Melhisedec, apărut în edițiile din 1886 și 1888, precum și părerile lui Ovid Densusianu, expuse în Cursul de istoria literaturii romine și ale lui N. Iorga din Ist. lit. rom. în sec. XVIII. La sfîrșit, după o erată, este dat *un indice de cuvinte și forme* (p. 246—250). Ediția este ilustrată cu două facsimile: unul după o pagină din ms. 549, celălalt după un

fragment din Condica cu odoarele și zapisele mitropoliei (ms. rom. 671).

În ediția sa Haneș împarte textul în trei: *Predici* propriu-zise — în număr de 28 —, *Cuvîntări funebre* — în număr de 4 — și *Adaos* — în care include: Începătură și învățătură pentru ispovedanie, Cuvîntarea la alegerea sa de mitropolit și cele două întîmpinări adresate lui Brincoveanu.

Cît privește textul utilizat, el recunoaște¹ că s-a folosit de ediția lui Erbiceanu „cu următoarele modificări: peste tot *cătră*, *Hristos*, *pre*, *preste*, *să* (reflexivul), în loc de „cătref”, „Christos”, „pe”, „peste”, „se”, fiindcă așa e în original”. Unele arhaisme sau expresii rar folosite sînt explicate în subsol.

Editorul avînd la îndemînă două manuscrise, ar fi putut da o ediție științifică, cu o transcriere corectă a uneia dintre variante și cu note în subsol, cu o analiză literară a predicilor, cu un capitol științific asupra valorii sociale a operei și cu exprimarea unui punct de vedere personal, bine precizat, asupra rolului lui Antim Ivireanul în dezvoltarea literaturii romînești. Dar, asemenea celorlalți editori, a întocmit o ediție formală, omîtînd ceea ce este mai important de subliniat din viața și opera lui Antim Ivireanul: patriotismul său, valoarea artistică a operei și rolul pe care l-a avut în dezvoltarea limbii noastre literare.

Notă asupra ediției de față. Din cele trei manuscrise ale predicilor, pe care le-am putut cerceta, am luat ca text de bază manuscrisul 3460, pe care l-am însemnat în aparatul critic — în rarele cazuri ce s-au ivit — cu sigla A. Alegerea acestui manuscris este determinată de caracterizarea pe care am făcut-o mai sus la descrierea lui: este cel mai vechi text cunoscut, cel mai complet și, ca atare, cel mai apropiat de original.

Am reprodus în subsol toate deosebirile textuale, chiar pe acelea care nu schimbă cu nimic sensul frazelor, socotînd că ele sînt utile filologilor și lingviștilor, pentru care, în primul rînd, este întocmită această ediție. Prima variantă este aceea a manuscrisului 549, însemnat cu sigla B; cealaltă este aceea a manuscrisului 524, însemnat cu sigla C. Corecturile, foarte numeroase ale copiştilor acestor două manuscrise, au fost incluse în textul variantelor; atunci cînd lectura textului şters a fost posibilă, am redat și acest text, cu mențiunea de rigoare.

¹ În prefață, la p. XXIX.

Variantele aceluiași rînd au fost separate printr-o linie verticală/; cu două linii verticale// au fost separate rîndurile. Am utilizat lema] numai pentru a marca deosebiri esențiale dintre text și variante. Întregirea prescurtărilor pentru unele cuvinte sacre ca : Iisus Hristos, Dumnezeu, domnul, proroci, Evanghelie, sfînt, duh, David, duhovnic etc., a fost făcută cu croșete < > ; omiterile de text le-am însemnat cu paranteze drepte []. În general am respectat textul manuscrisului, neîntregind cuvintele decît acolo unde înțelegerea lor era îngreunată : ex. *đure<rule>*.

Orînduirea predicilor coincide cu cea a manuscrisului utilizat cu excepția întîmpinărilor către Constantin Brîncoveanu și a Învățăturii pentru ispovedanie (care nu este predică), trecute la finele volumului.

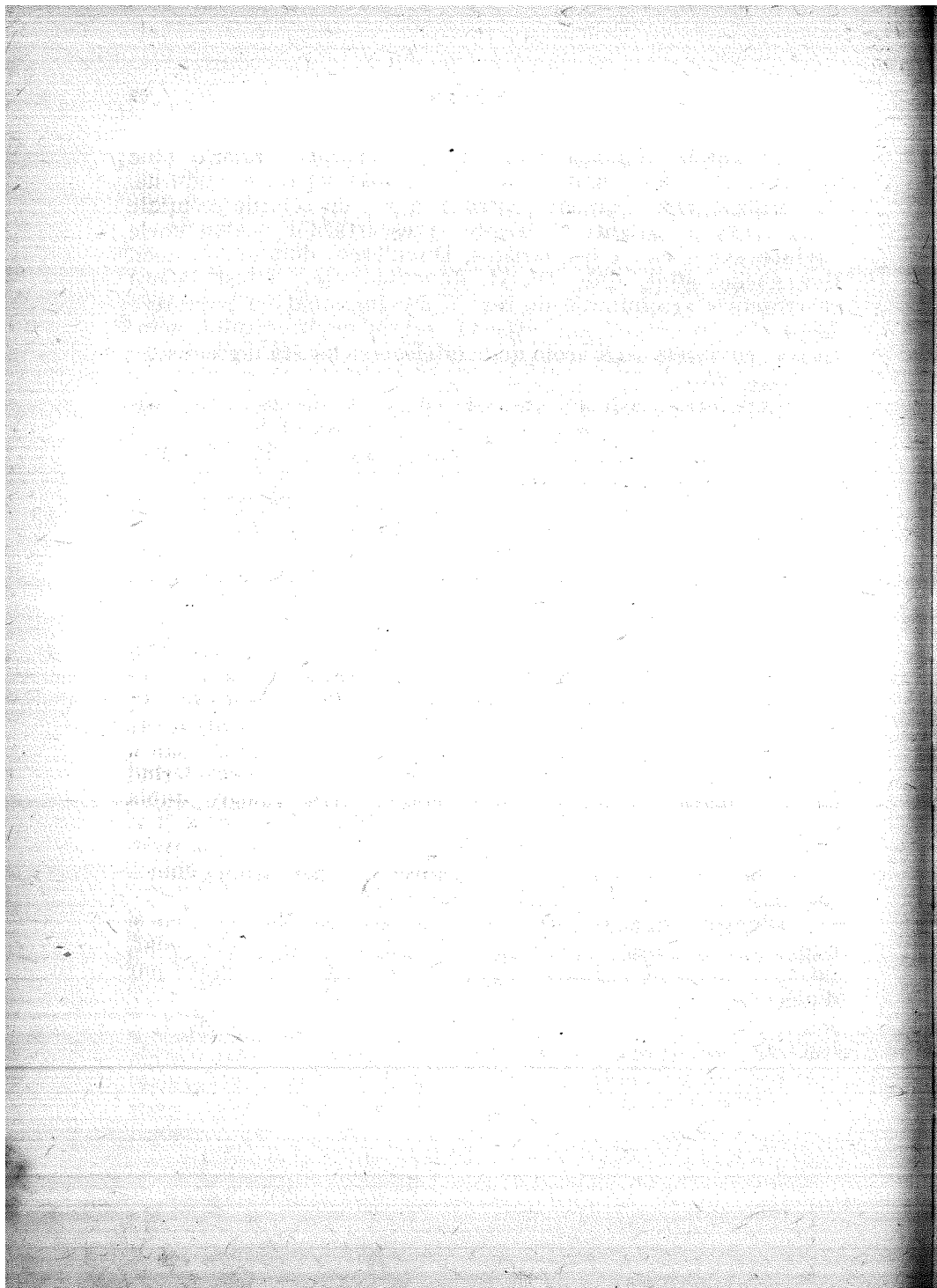
Transcrierea textului are un caracter fonetic : nu am adoptat, pentru fiecare semn chirilic, un semn latin.

Diftongul *ѣ* a fost redat cu *ea*, în cuvintele care au păstrat diftongarea (ex. *neam*) și cu *ě* în cuvintele nediftongate astăzi (*lěge*, *cěle*).

Diftongul *ѧ* a fost transcris, întotdeauna, *ia*. *ю* a fost transcris *iu*. Semnul *ѡ*, urmat de *a* sau *o*, a fost transcris prin *ě* (*ačasta*, *credinčos*) ; urmat de *ю* a fost transcris fără semn diacritic (*îneacăciune*, *întrebăciune*). *ѡѣ* a fost transcris *û* (*ûrmat*). Semnul *ѧ* a fost transcris, după caz, *i*, *în* sau *îm* (în ultimul caz înainte de labialele *p*, *b*). Semnul *ѧ* a fost transcris prin *ă* sau *î*, după valoarea pe care o cere lectura modernă, considerînd că în vremea lui Brîncoveanu semnul avea valoare dublă (semnul *ѧ* este întîlnit, de altfel, foarte rar). Semnele *ѧ* și *ѧ*, finale, care indică o consoană aspră sau moale n-au fost transcrise cu *u* final ; pe acesta l-am transcris numai atunci cînd a fost redat prin semnul chirilic respectiv *с*.

Glosarul cuprinde atît cuvintele arhaice din text, cît și expresiile al căror înțeles este schimbat astăzi. Am redat, de asemenea, neologismele — puține cîte sînt — și cuvinte pur dialectale.

G. Ș.

Predici

1576940

**AČAST[A O AM ZIS CÎND M-AM FĂCUT
MITROPO<LIT>]¹**

„V[eniți după mine și voi face pre voi păscari ² de oameni”].

Doftor[ii cei desăvîrșit și înțelepți] atunci mai mu[lt măresc lauda meșteșugului lor], nu cînd cu hier [și cu foc luptă patima 5 să o] supue, [după cum iaste liagîia războiului, ce] numai cînd ac[ela ce pătîmeste cu apipăeri] mîngăioase [și cu doftorii dulci vor afla] leacul boln[avului și cele înfrico]șate p[urunci ale meșteșugului doftoresc să] le opr[ească și oarecare zile cu mîncări] doftore[ști și hrănitoare potolind dure]rile, s[ă arate 10 pre acela [pre acela] ce pătîmeste mîn]tuit [de boală].

Așa ș[i preînțeleptul doftor al sufletelor] și al [trupurilor noastre, împăratul împăra]ți[lor H<ristos>, dumnezeul nostru, văzînd lumea că bol]năvi[ia cu patimile necredinții și să umfla 15 ca o rană cu înșălăcunile c]ele lumești [spre închinăciunea ido- lilor,] au socotit [cu multe feluri de mijloace și] au purtat de [grija pentru mîntuirea oamenilor și a neamului o]menesc, [de vreme ce acesta iaste lucrul cel din]tîi al bu[nătății lui, a mîntui pre omul] din mîinile [vrăjmașului și a-l aduce la fr]umusețîia cea [dîntîi și la vrednicîia de la [de la] carē] au 20 căzut pen[tru păcatul neascultării al s]trămoșului [Adam ș<i>

¹ Ačastă didahie au făcut răposatul vlădica Anthîm cînd s-au așăzat mitropolit U<n>g<rovlahiei> C// ³ lipsește C// ⁴ atunce C// ⁶ legea C/ ci C// ⁷ acela C/ pătîmeste C/ pipăiri C// ⁸ porunci C// ⁹ și în C// ¹⁰ lipsește și hrănitoare C// ¹¹ pătîmeste C// ¹³ d<u>mnezeul C// ¹⁴ necredinței C// ¹⁵ înșălăcunile C/ închinăciunea C// ¹⁷ lipsește oamenilor și a C// ¹⁸ vreme C/ dîntîu C// ¹⁹ a le C// ²⁰ frumusețea C/ care C// ²¹ și C//

¹ Textul așezat între paranteze drepte, fiind rupt în manuscrisul A, a fost completat după manuscrisul B.

² În ed. Erbiceanu, ca și în edițiile Iorga și P.V. Haneș: *vinători*. Citatul, luat din Evanghelia de la Matei, IV, 19 este: „Veniți după mine și vă voi face pe voi pescari de oameni”. Biblia, ed. 1936.

nu trimite ploae] de foc spre în[grozirea lumii, nici porneste
marea] ca o oaste [împotriva pământului, nici] înarmează [pu-
terile stihilor împotriva n]ecredinții, [ci numai o supune
cu blîndește] și cu mi[nuni și o trage spre dînsul cu fa]ceri
5 de bine [și cu cuvinte cerești o preface să se] mute de [pre
dînsa patimile cîte sufletesti], ce să umfla [ca o rană otrăvită].

Și vrînd [Dumnezeu cuvîntul ca să se arate în lume] mai
na[înte, pînă a nu să întrupa și a să f]lace om, au [trimis în
lume *proroci* să propoveduias]că la [oameni venirea lui cea
10 înfățășată]. Și [pentru aceasta n-au ales împărați și crai], să
facă pror[oci; n-au luat filosofi și ritor], să trimiță [propo-
veduitori venirii lui; n-au] pogorît d[in ceriu întunerece <i>
mulțime de] înger, ce [are pe lîngă dînsul, mii de mii, neso-
cotiți] și nenumă[raț, ci au trimis oameni] proști și [i] mai vîrtos
15 păstori de oi, ca] pre Moysi, [ca pre D<a>vid, ca pre Samuil
și] toată mulți[mea prorocilor, prin mijlocul a căro]ra au
sămînat [buna credință, nu în toate] lumea, ci n[umai la un
neam, la iudovi, carii] lăcuia într-o [parte a pământului, în
Iudeia.]

20 Dară de vr[eme ce Dumnezeu va pre toți oamenii] să-i
mîntuias[că și la cunoștința adevărului să vie], căci aceasta
[iaste mare sête la Dumnezeu a pohti] și a iubi [să se mîntu-
iască oamenii, pentru] aceasta nu s[ă odihniia Dumnezeu să fie
numai la iudo]vi buna cr[edință și cîtelealte limbi să fie] lipsite
25 de d[arul lui. Pentru aceasta au vrut să ră]sară lum[ina dumne-
zeirii lui în toată lumea]; și viînd îm[plinirea vremii, după
cum zice feri]citul [Pavel, vrut-au Dumnezeu să vie fiul lui],
să se na[sscă din muiare, să se facă supt lège, ca] pre cei [de
supt lège să-i răscumpere; s-au făcut om din născătoarea de
30 Dumnezeu] și p<u>r<u>rea [feçoară Mariia, au petrecut în
lume] împreună cu oa[menii și vrînd să tragă limbile la cu]-
noștința dum[nezeirii lui și să-i învete lucruri prea slă]vite
și [poruncă noao și viață cerească, cer]ca să afle slu[gi acestor
porunci; și n-au căutat cet]ăț, nu s-au ăitat [la mulțime de
35 oameni, nu s-au socotit slujba împăra]ților, s-au scîrbit de

1 pornește C// 4 blîndește C/ și cu]cu C// 5 să să C// 9 propove-
duiască C// 10 înfățășată C// 12 întunerece C/ și C// 13 pã C// 14 nenumărați C//
17 toată C// 20 dar C/ vreme C/ D<u>mnezeu C// 22 D<u>mnezeu C/ pohti C//
25 d<u>mnezeirii C// 28 să să C/ muere C/să să C/ lege C// 32 d<u>mnezeirii
C/ învete C// 33 viiață C// 34 cetăți C// 35 nu s-au socoti]n-au soco-
tit C//

puteria avuției, au ȳrit [biruința ritorilor, nu i-au tre]buit limbile [filosofilor, nu s-au slujit cu] arme, după cum [e obiceiul ostașilor, nici cu] alte meștersugu[ri asemenea acestora, pentru] ca să nu aibă [putere nimenea din cei necredin]oși să zică [că au tras la sine H<risto>s multimea] cu ȳnele ca [ac]eștea, 5 ci numai s-au slujit i]ară cu mij[locul cu carele au ales pre proroci]. Și ce face? [Au luat iară propoveduitori Ev<an>-ghe]liei nu [p]ăstori, ca pre proroci, ci p]ăscari, și v]in]ători [de p]ește și i-au trimis să propov]eduiască [lumii buna vestire și le încredin]țează în [m]inile lor și în limbile doftor]i]a lum]ii, 10 [zic]ându-le : „Veniți după mine și] vo]u fa[ce pre voi p]ăscari de oameni”. Încetați de a v]ă trudi [deasupra mării cei ne-]însufleți. [Mutăți pentru dragostea mea meșter]sugul cel p]ăsc]ăresc pre p]ăm]înt. Acoalea pre]d]însul trimiteți [și v]ă întin-deți mre]jile. V]inați] pentru mine v]i[n]atul credin]ții. Veniți] 15 după mine. Urm[ăți-mi mie, ȳcincii miei și] înv]ă]ătorii lu[m]ii. Lucrați pentru drago<s>tea] mea meștersug[ul vostru, pentru ceriuri].

V]ărsată iaste ca [apa mării pre p]ăm]înt închin]ăciunea idoleasc]ă. Zidirea iaste acoperit]ă cu] norul a mulți [dumnezei. 20 Ad]încul necre]din]ții în]eac]ă [toată lumea ; oamenii] să cufund]ă d[e valurile dr]ăcești. Lumea pute]de împut]ăciu[nea s]îngiurilor și să stric]ă cu jirtve[le c]ele stric]ăcoase]. Vo]u pune [asupra lor ispravnici și doftori,] pre voi, pre [p]ăscari. Patima ac]asta ch]i]a[m]ă meștersug[ul vostru. S]ă slujim cu] iarb]ă m]în[tui- 25 toare zidirea ce iaste în nevoi ;] veniți du[p]ă mine.

Iar]ă ei, l]ășind mre]jile], m]er]ser]ă [dup]ă d]însul. Într-un g]înd era] c]ăta ȳ[cin]icilor cu pohta st]ăp]înului ; și] ca nișt[e oameni drepti și proști de r]ăutate n-au v]iclenit] în mintea lor, nici ș-au [prepus în inima lor de acea ch]iem]are ; ci ca [niște oameni 30 blinzi și f]ăr-]de r]ăutate au [mers după d]însul, ca hierul du[p]ă piatra mag[nitului și ca p]ărul după] chihribariul cel[curat. Și cu put]eria m]întuitoriu[lui H<risto>s au rușinat pre cei] ce

1 puterea C/avuții C// 2 nu s-au slujit] n-au slujit C/ obiceiul C// 3 meștersuguri C/asemenea C// 4 putere C// 5 ȳnele C/aceștea C// 6 iar C/pe C// 7 iar C/propoveduitorii C/Evanghelii C// 8 pre]p]ă C/pescari C// 9 propoveduiască C// 10 după limbile ad. lor C// 13 meștersugul C// 14 trimiteți C// 15 întindeți C/ V]inați C/ Veniți C// 16 dupe B, C/ȳcincii C// 17 meștersugul C// 20 cu norul] de norul C// 22 împut]ăciunea C// 23 j]ărtvele B, C/cele C// 25 ch]iam]ă meștersugul C// 27 iar C/mers]ă C// 28 ȳcincilor C// 29 r]ăutate C// 30 chemare C// 31 herul C// 32 chihribarul B, C// 33 puterea C/ m]întuitorului B//

i-au văzut și ca[pe niște pești, cu mreaja b<o>g]osloviei
 au prins [mulțimea și au vînat] auzurile noroade[lor și au
 înduplecat inim]ile tiranilor [și sufletele împăraților le-au su-
 pus ; și [au făcut o izbîndă și o] biruință atîta [de frumoasă, cît
 5 n-au putut-]o face toate [împărățiile lumii. O]ameni făr-de[
 arme și nedichisiț de ale oșt]irii, săraci [de avuție, proști
 de învățătură], slabi [de post, blînzi pentru nerăutate] au
 înăl[țat nu steaguri de oaste], ci numai crucea, [semnul păcii,
 propoveduînd, nu] cu sunet de [tobe și de surle, ci numai cu ne]-
 10 putîncoasă [limbă și neînvățată, pe H<risto>s și] credința
 [și fulgerund, nu zic, cu fulgerile sabiilor, c]elor ascu[țite,
 ci numai cu strălucirile ûn]ei vieți bune, neumplînd pămînt[ul
 de oști, nici să acopere] marea de cor[ăbii cu vîtrile, ci numai
 făr-de] rane, făr-de [sînge, făr-de vătămăre, calcă] și supune
 15 toa[tă păgin<ă>tatea, biruiesc] iadul, sting în[șălăcunea, izgo-
 nesc mincuna], întind numele lui [H<risto>s și credința, cît
 iaste întins] pămîntul și lumea.

[Pentru aceia] dară nu iaste [minune, iubiții miei ascu]-
 tători și cins[tiț și de bun neam boiari, de] m-au rînduit [și
 20 pre mine Dumnezeu și m-au pus], om mic fiind [și smerit,
 păstor mic, la mică] turmă, la du[mneavoastră, pre carii eu nu
 vă] am, nici vă țiu [turmă mică, ci mare și în]altă; [mare
 pentru buna închinăcunea] și dreapt[a credință care o păziț
 curată] și nespurca[tă, fiind încugiurați și îngrădiți] între
 25 hotar[ăle celor striini de fel și împre]surați de atîta [nevoi (ce
 vin) și scribe ce vin] totdeauna, [neîncetat de la cei ce stă-
 pînesc] pămîntul a[cesta, înaltă pen]tru bun[a ascultare și
 supunerea carea ară]tați d[eapănarea cătră beserică și cătră]
 arhieru. [De vreme ce acêste doao întemeiază și întăresc]
 30 biserică, credința la [Dumnezeu și buna ascultare la bis]erică
 și [măcar că eu am fost mai mic și m]ai netrăbnic [decît toți,
 precum au fost și] David mai mic[între frați în casa tătine-

1 pe]pre C/ mreaja b<o>gosloviei]mreaja d<u>mn<e>ze'ască C// 3 sufle-
 tile C// 6 nedichisiți C// 8 steaguri C// 9 sunete C// 11 fulgerînd C// 12 ûnii C//
 13 vîtrele C// 15 înșălăcunea C// 18 aceia dar C// 19 cinstiți C/boeri C// 23 pen-
 tru buna închinăcunea]pentru închinăciune C/ dreaptă C/păziți C// 24 încun-
 giurați C// 25 streini C/fellu C/atitea C// 25—26 nevoi și scribe ce vin]nevoi
 (ce vin) și scribe ce vin A// 28 supunerea C/ care C/ deap<u>r<u>rea C/bisê-
 rică C// 29 vreme C/aceste C/întemeiază C// 30 beserică C/ beserică C// 31 ne-
 trebnic C// 32 în]și în C//

său], dară D<u>mn<e>zeu [n-au căutat la micșorarea și n]etreb-
 nicia mea, nu [s-au ținut la sărăciia mea și] streinătatea mea,
 [n-au socotit prostia și neștii]nța mea, ci au cău[tat la bogăția
 și noianul] bunătății sale și [au acoperit de cătră oameni
 to]ate spurcăciun[ile și fără de legile mele, carele] sînt mai 5
 multe de[cît perii capului meu și decît] năsipul mării [și m-au
 înălțat, nevrédnic fiind, la] această stepenă [și mare vrednicie
 a arhieriei]. Și m-au tri[mis la dumneavoastră să vă fiu păsto]r,
 părinte [sufletesc, rugător cătră Dumne]zeu pentru [buna
 sănătatea și spăseniia dum]neavoastră [și a cinstitelor dum-] 10
 neavoastră<case> purtă[tori de grijă la cele ce ar fi spre fol]osul
 mîntuinții [și să vă fiu de mîngiere la scîrbele ro]biei cei
 va[vilonești a lumii aceștiia, ca Ie]remiia [norodului lui Dum-
 nezeu și ca] Iosif, al [unsprăzēcilea fecor al patriarhului] Iacov,
 egyptênilor; și [dimpună cu dumneavoastră] să pățimesc 15
 la toate [cîte va aduce časul] și vrémia, pentru [care lucru am
 datorie] să priveghiez cu osîrdie [și fără de lene, zioa și] noaptea
 și în tot č[asul, pentru folosul și] sp<ă>seniia tuturor [de obște,
 învățîndu-vă și] îndreptîndu-vă cu fr[ica lui Dumnezeu, pre
 calea cea] dreaptă. [Și dumneavoastră încă aveți da]torie, 20
 cîte ce veț cuno[aste că vă învăț, fără de făț]arie și fără de
 [vicleșug, vă îndemn să le primiți] și să le faceți, [pentru
 folosul cel sufletesc al dumnea]voastră ș[i să vă supuneți ascultă-
 rii, că acea] ascultare ce [o faceți mie, o faceți lui H<ristos>s.
 Că zice] la 10 capet[e ale Lucăi : „Cel ce ascultă pre voi], pre 25
 mine asc[ultă și cel ce să leapădă de voi] să leapă[dă de mine
 și cel ce să leapădă de mi<ne>, să leapădă de cel [cel] ce m-au
 trimis pre mine”.] Așijderea [zice și fericitul Pavel, la 13]
 capete cătră o[vrei : „Fraților, pleca]ți-vă povățu[itorilor
 voștri și vă cuceriți] lor, că ei [priveghiază pentru sufletele 30
 voas]tre [cum ar fi să dea cuvînt ca cu bucurie] aceasta [să
 facă, iar nu suspinînd, că nu iaste] de folos voao [acăsta”].

1 dar C// 2 netrebniția C// 3 sărăciia mea și streinătatea]sărăciia și la
 streinătateaC/streinătatea B// 5 care C// 6 nesipulC// 7 înălțat] învățat A/
 nevrednic C// 8 arhieriei C/fiu C// 9 lipsește buna C// 10—11 cinstitelor caselor
 dumneavoastră C// 11 purtător C// 12 fiu C/mîngiere C// 13 Ieremiia C// 14
 unsprezecilea C/patriarhului C// 15 egiptenilor C// 16 vremea C// 18 spăseniia
 C// 21 veți C// 22 primiți C/faceți C// 24 faceți² C// 26—28 cel ce să leapădă de
 voi să leapădă de mine și cel ce să leapădă de mine să leapădă de cel ce m-au
 trimis] cel ce să leapădă de voi să leapădă de cel ce m-au trimis C// 30 prive-
 ghiază C/sufletele C// 31 bucuriia C//

Și mă rog bunătății lui și iubirii sale] de oameni să-mi lumi-
 neze [mintea ca să poci pro]povedui cuvîntul adevă[rului și
 să-mi întărească] inima întru frica lui, [ca să pociu păstori
 cuvînt]ătoarea turma lui cea [aleasă, care o au răscum]părat
 5 cu preascump singe[le său, din mîna vrăjmașului], după cum
 adeverează [Petr<u> ap<o>st<o>]lul zicînd: "... Știînd] că nu
 cu <lucruri> putrede, cu [argint sau cu aur v-ați răscumpărat
 d]in cea deșartă via[ță a voastră, ce era dată] de la părinți,
 ei [cu cînsti]t singe ca a unui miel făr-d]e prihană și [nespurcat
 10 H<risto>s". Iar Dumnezeu cel mare] și înalt, care[le iaste
 închinat de toate făpturi]le, izvorul [preaînțelepciunii, adîncul
 cel neîrmat] al bunătății [întru adevărat și adîncimea cea]
 nehotărîtă a[bunii îndurări, însuși ca un st]ăpîn și iubi[toriu
 de oameni, să trimiță darul] d<u>hului sf<i>nt [pre cînsti]t
 15 și cel de Dumnezeu încununa]t cap al prea[luminatului dom-
 nului] și al nostru de obște [de mult bine făcător, Io Costandin]
 Basarab voevod [și să-l blagoslovească dintru înălțimea] lăca-
 șului [său, ca pe Avraam, înmulțindu-i semi]nția din [neam în
 neam și să-l păzească cu întreaga]gă sîn<ă>tate [și cu lină pace,
 20 pînă la adînci bă]trînețe la preainălțat scaunul mării sale,
 [dîmpreună cu toa]ltă luminată casa mării [sale. Mina cea]
 tare și puternică și [brațul cel înalt al preainăl]țatului D<u>m-
 n<e>zeu să supue pr[e toți vrăjmașii ce-i vă]zuți și nevăzuți
 pod[nojie piçoarilor mării sale;] și să vă întărească [și pe
 25 dumeavoastră, de la mic] pînă la mare, [împreună cu toți ai
 dumeavoastră], întru credința [cea bună și dreaptă, întru
 cu]noștința a[devărului și întru nă]nă[dějdea veții] cei de
 vîci, [care iaste făgăduită de nemi]ncinosul D[umnezeu mai
 nainte de vîremile vîcilor, ale]șilor lui [și să vă povățuiască
 30 la tot lu]crul cel bun și [de folos, spre plăcerea lui, ferindu-vă]
 în toată vrē[mîa și în tot časul și în tot locul, de]vicleșuguri[le
 diiavolului să vă îngrădească] cu sf<i>ntii în[gerii săi și să vă
 înarmeze cu arma] dreptății [și să vă dăruiască pacea lui cea
 ce co]vîrșaste t[oață mintea, ca să petrēceț via]tă] cînsti]t
 35 [și curată, cu pace și cu sănăta]te; să pă[zească inimile voastre
 și gînduri]le voastre [în H<risto>s I<isus>s, după cum zice

1 lumineze C// 6 apostolul C// 8 viață C// 10 D<u>mnezeul C// 11 prea-
 înțelepciunii C// 13 iubitor C// 15 d<o>mnului C// 18 pre C/semînția C// 19
 sănătate C// 20 bătrînețe C// 21 mării C// 22 puternică C// 23 nevăzuți C// 27
 cunoștiința B/nădejdea C/vieții veții A// 29 vîremile C// 30 plăcerea C// 31
 vremea C// 32 sfinții C// 33 înarmeze C// 34 petreceți C/viață C/cînstită C//

Pavel, ca să] faceți cite [sint adevărate, cite sint cinstite, cite] 5
sint drepte, [cite sint curate, cite sint iubite, cite sint cu nume
bun] și laudate, cu rugăciunile și [cu bl<a>goslovenia pr<ea>
sf<i>nților arhieriei și în[tru H<risto>s iubiți frați] și deatocma
slujitori. Și [după petrecania vie]ții aceștia să ne învredni-
cas[că pre noi [pre noi] pre toți Dumnezeu cel [cel]] milostiv
la împără[ția cerului, ca să auzim fiește] carele din noi glasul
[acela : „Slugă bună și cre]dințoasă, preste [puțin ai fost cre-
dințos], pre mai multe [te voiu pune. Intră în]tru [bucuriia
domnului]”].

10

LUNA LUI AVGUST 6. CAZANIE LA PREOBRAJENIA D<O>MNULUI

„Luat-au I<isu>s pre Petr<u> și pre Iacov și pre Ioann,
fratele lui și i-au suit pre dînșii într-un munte înalt deosebi și
ș-au schimbat fața înain[tea lor]”].

15

Cuvintele acēștia sint ale [sf<i>nței Ev<an>g<he>lii, din-
tru] carele avem să înțelege[m] de [preaslăvita schimbarea]
fēții a d<O>mnului nostru [I<isu>s H<risto>s, ce s-au făcut în
mun]tele Thavorului. [Că vrînd ca să arate mă]rirea sa ūceni-
cilor [săi și noao, mai nainte cu] puținel, zice [Ev<an>g<helia> 20
cum că ūmblînd I<isu>s în părți]le Chesariei lu[i Filip, întreba
pre ūcenicii] săi zicînd : „Ci[ne îmi zic mie oamenii a fi?” Iar]
Petr<u> ap<O>st<O>lul [din de[de]sco<pe>rirea părintelui cerese]
dintre toat[e cēlelalte vorbe ale ūcenicilor i-au] zis cum că
ia[ste fiul lui Dumnezeu celui viu și] cu acest mi[jloc desco- 25
perînd tuturor mărirea sa cea] mare, [ocara patimii sale ūceni-
cilor] săi celor înt[ăriți întru această credință o au ară[tat zicînd
[că i să cade lui a mērgē în Ieru]salim și mu[lte a păți de bătrîni
și de la] arhieriei și de cărturari și a să omori și a treia zi a învia
din morți; care cuvinte auzindu-le Petr<u> și fiind încă cu 30

1 faceți C// 2 drepte C// 3 blagoslovenia C/preasf<i>nților B// 4 iubiți
frați C/întocma C// 5 aceștia C// 6 toți C/milostivul D<u>m<ne>zeu C// 9 pre]
peste C// 10 domnului d<O>mnului tău C// 11 Cuvînt în luna lui av<gust> 6, la
Preobrajenia d<O>mnului nostru I<isu>s H<risto>s C// 13 Ioan C// 16 acestea C/
Evangheliei C// 18 fatii B, feții C/ce au C// 20 evanghelistul C// 21 Chesarii C//
22 ucenicii C// 23 Petru apostolul C// 24 celelalte C/ucenicilor C// 26 ucenicilor
C// 27 această C// 28 merge C// 29 de la]deC/omori]hotări C/învia B, C// 30
Petru C//

conștiința trupească și necunoscînd mărirea ce era să vie dintru
 ocara patimilor, s-au nevoit ca să întoarcă pre domnul de la
 acest gînd, zicînd : „Departa de tine, d<oa>mne, să nu-ț [fie]
 5 ție acé[stia].” Căruia d<oa>mnul îi zise : „Du-te [de-na]poia
 mea, satano]. Sminteală-mi ești, că nu gînde[ști cele ce sînt
 ale lui Du]mnezeu, ci cele omeneshi”. [Cu care cuvinte do]jăn[iia
 domnul gîndul cel trupeș ce [era înrădăcinat cu greș]a[la păca-
 10 tului celui de [obște, în mintea oamenilor] și zice cum că-i
 iaste [sminteală, nu ca doară ar păți el] sminteală ci [pentru că
 cu acéle cuvinte îl opri]a[pre el Petr<u> de [la lucrarea mîntuirii
 noastre], dintru care cuvin[te putem cunoaște dragostea cea
 fi]erbinte a lui D<umne>zeu [care are cătră neamul omenesc, că]
 pentru fierbin[teala dragostei acești]a ș-au schimbat fa[ța
 înaintea [u]cnicilor, pentru ca să-i întărească] pre dînșii mai
 15 [mult în credință și să nu să smin]tească vâzînd [pre dascalul
 lor pătîmind pre cruce].

Drept acéia [lasă astăz de strălucéște întru dîns]ul lumina
 acéia a mării, care lumină va străluci și în trupurile sf<i>nților
 lui, cînd vor lua cununa cea desăvîrșit a bucuriei lor, întru care
 20 lumină toată făptura omenească, cea dînn afară, atîta s-au schim-
 bat cît obrazul lui străluci]a ca soarele și veșmintele lui era albe
 ca zăpada. Iară asămînarea ačasta a obrazului cu soarele și a
 veșmintelor cu zăpada, nu doară pentru acéia să asămînează
 cum că nu ar fi strălucit obrazul lui decît soarele, sau veșmintele
 25 lui nu ar fi fost mai albe decît zăpada, ci pentru că aici, în [lume,
 nu avem noi a]lt nimic mai strălucitor și mai [luminat decît
 soarele sau mai] alb decît zăpada. [Că pentru trupurile sf<i>n-
 30 ților] însuș d<oa>mnul zice [la 13 capete ale lui Ma[t]thei, că vor]
 străluci ca so[arele întru împără]ția părintelui lor] (carii sînt
 pre [lîngă H<risto>s ca și niște stéle) carii] iau lumina lor [de
 la acest soare al dreptății, că de ase]menează H<risto>s [pre
 lîngă toț sf<i>nții lui ca u]n soare pre] lîngă stéle, [și de vor stră-
 luci sf<i>nți ca soarele], cu cît mai virt[os va străluci soarele]

1 cunoștiință B, cunoștiință C// 2 d<oa>mnul B, C// 4 acestea C/zice B/din
 napela C// 5 sminteală îmi B/cele C// 6 do]jăn]ia B, C// 7 d<oa>mnul C// 9 doar
 C// 10 acelea C/Petru C/de la]de C// 12 Dumnezeu C// 13 dragostii C// 14 u]c-
 nicilor C 17 acela C/astăzi C/strălucéște C// 18 acela C// 19 bucurii C// 21 stră-
 luci]a B, C/soarele C// 22 asămînarea C/ca soarele B// 23 doar C/acela C/ase-
 mînează C// 24 după lui ad. margine mai mult C// 26 mai luminat și mai stră-
 lucitor C// 27 soarele C// 29 soarele C// 30 pă C/stele C/care C// 31 asemenează
 B. C/pă C// 32 toți C/pă C// 33 soarele C//

acesta al dreptății]. Și lumina a[ceasta, ochii cei slabi ai ūceni-
cilor] nu-i smintia, [ci mai virtos, cu o bucurie oare]carē,
d<u>mnezeiască, fi veselii. Și nu numai lumina această strălucia
în obrazul lui H<risto>s, ce și o frumusețe oarecarē și podoabă
nespusă să arăta întru dînsul, atita cît de s-ar aduna într-un
loc toată frumuseția și toată podoaba și cea pămîntească și cea
cerească, nici într-un chip n-ar putea ca să veselească ochii și
inimile celor ce ar privi spre dînsa, precum au veselit lumina
aceia ochii ūcnicilor lui H<risto>s. Și această bucurie, preste fire
a ūcenicilor lui H<risto>s nu din strălucirea luminii, ci mai mult
din luminata frumusețe [a mîntuitorului s]ă făcea, pentru care
lu[cru putem cunoaște bună]tea și dragostea lui[cea mare că,
cu această mărire pu]tea totdeauna să [strălucască, iar el din
buna voia] sa pentru noi au[închis razile strălucirii sale, ca să
p]oată răbda du[rori amară pentru noi și pentru] păcatele
noastre, [ca să poată face răsplătire mării] cei d<u>mn<e>-
zeești.

[Deci cine va fi acela carele va socoti] acēstia și [nu să va
aprinde cu totul de dragostia mîn]tuitoriu[lui acestuia? Și
cine nu să va mîn]una de putē[rea lui cea nespūsă, care tot-
deauna ar f]i putut ca să [strălucască cu această mărire?] Și
cine nu va iubi o bunătate ca această, pentru care (o, minune!)
au gonit de la sine o mărire ca această, ca să poată săvîrși mîn-
tuirea noastră? Că mai mare minune au fost a închide o mărire
ca această, strălucitoare, decît a străluci cu dînsa de<a>p<u>r<u>-
rea. Și nu numai singură mărirea lui H<risto>s veselii ochii
ūcenicilor, ce și a lui Moysi a lui Ilie, carii, împreună cu dom-
nul să arătase a fi cuprinși de lumina și de mărirea aceia. Că
precum nu era slobod înaintea împăratului Artaxerx a intra
cineva îmbrăcat în sac, așa nu s-au cuvenit nici înaintea împă-
ratului celui vécnic a sta slugile lui, fără numai a fi îm[brăcați
în lumină] și în strălucire; [că acesta era din toți părinții le]gii
vechi mai aleș [și mari; că ūnul era] nomothetis, [adecă

2 oarecare C// 3 dumnezeiască B, d<u>mnezeiască C/strălucia B, C// 4 ci
și B, C/frumusețe C/oarecare C// 6 frumuseția B, frumusețea C// 7 margine
n-ar putea B// 8 celora B// 9 aceia C/ucenicilor C// 9-10 margine Și această
bucurie preste fire a ūcenicilor lui H<risto>s B// 11 frumusețe B, frumusețe
C/ mîntuitorului C// 14 bunăvoie a sa C// 15 păcatile C// 16 mării C/dum-
nezești B, d<u>mnezești C// 18 acestea C// 19 dragostea C// 20 puterea C/cea
nespusă/cea mare și nespūsă C// 25 deap<u>r<u>rea B, p<u>r<u>rea C// 26 veselii
B, C// 27 ce]ci C/d<u>mnul B. C// 28 coprinși C/mărirea și de lumina C/acea C// 31
celui C/ îmbrăcați C// 32 acēstia]acesta A/ lēgii C//33 aleși C/și mai mari C/
grecește nomothetis C//

puitoriu de lege, iară cela]lalt era zil[otis, adecă întăritori aceştii legi]. Şi pre aceştia au v[rut d<o>mnul să se arate cu dînsul, pen]tru ca din lă[ge şi din pr<o>roci să ia mărturisire ome]nirea lui.

- [Oare ce gură ar putea grăi, ca să]adevereze c[u ce bucurie
5 şi veselie s-au împlut acei] doi lumina[ţi proroci, cînd pre
d<o>mnul şi mîntuitorii lor], de carele multe prorocise, nu
numai în trup, ci şi în mărire şi în strălucire îmbrăcat l-au
văzut. Că de vreme ce s-au învrednicit aceştia a-l vedea şi a-l
auzi pre d<o>mnul I<isu>s, de care ei de mult doriia ca să-l
10 vază şi nu numai ei ce şi toate neamurile, cu ce gură va putea
neştine să grăiască cu adevărat bucuriia lor şi mai virtos că
dintr-atîtea părinţi şi pror<o>ci ai legii vechi, numai ei s-au
învednicit a vedea o mărire ca aceasta? Şi de s-au bucurat
Symeon bătrînul atîta, văzînd pre mîntuitorul H<risto>s,
15 numai în scutece mişcînd, cît moartea care alt lucru mai groaz-
nic nu poate fi, cu ochii vesele o priviia, dară aceştia carii [pre
acestaş d<o>mn] întru mărire strălucînd l-au [văzut, ce vor fi
făcut şi cu ce] bucurie să vor fi bucu[rat şi cu ce veselie să vor fi
vesel]it? Încă şi sufle[tele aceliia care era închise în şinul lui
20 Avra]am, întorcîndu-[se Moysi şi spuindu-le lor celiia ce au
văzut], cunoscîndu-ş [ei a fi aproape zioa mîntuirii] şi a răs-
cumpărării [lor, cu ce dragoste vor fi aşteptat?].

- Iară de vré[me ce acéstiia toate sînt puse peste înţel]e-
geré, cu o [tăcere oarecaré, blindă şi cu o dragos]te, cu credin[ţă
25 trebue să le cinstim şi să le mărim.] Cuvios şi trebuinços lucru
socotesc a fi, ca să ştim la această preaslăvită mărire, aceşti
luminaţi pror<o>ci, ce cuvînte vor fi vorbit cu d<o>mnul?
Că înălţimea feteilor, înălţat lucru, oarece întreba şi veselii
măririi, vesel oarece şi frumos lucru poftiia. Că așa vedem că să
30 face şi la mesele şi ospetele celor mari, că sînt toate voioase şi
vesele, mîncările, băuturile, vorbele, jocurile şi cîntările: nimic
nu iaste de jale sau de întristăciune, ci toate de bucurie şi de
desfătare.

1 puitor C/ iar C/celălalt C/întăritori]rivnitor C// 2 lăgi C/aceştia B, C//
3 mărturisirea C// 4 adevereze C// 8 vreme C// 10 ce şi]ci şi B, C// 11 bucuriia
B, C// 12 dintratiia B/lăgi C// 13 ad. ulterior a vedea B// 16 ochi C/veseli
C/priviia B, C/dar C/aceştia B// 17 domn C// 19 sufletele C/acelea C// 20 ceea
C// 21 cunoşcindu-si B/cunoscîndu-şi C// 23 iar C/vreme C/acestea C/înţelegeré
C// 24 tăcere C// 27 luminaţi C/proroci B, prooroci C// 28 feteilor B, C// 29
veseli C/poftiia B, poftiia C// 30 mesele C/ospetele B, ospetele C// 31 veseli C// 32
întristăciune B// 33 desfătare C//

Cine iaste, dară, acela acum, carele să poată spune mărirea ziii acestiia, desăvîrșit și precum să cade? Că tot ce au fost mai slăvit în lăgia vechi [și] în cea noao, în ceriu și pre pămînt, la arătare a eșit, căci acolo au fost mai marii prorocilor, ai legii vechi și mai marii ap<o>st<o>lilor ai legii noao; din ceriu sf<i>nta 5 tro<i>ță s-au vădit și de pre pămînt preasf<i>n[ta] omenire a lui H<risto>s s-au arătat. Și la această ve[selie], mare și preaslăvită, mai mult de cît trei ap<o>st<o>li, [cari]i au fost mai iubiți, n-au fost chemați.

Să vedem [dară și vo]rba cea de veselie ce au fost. Vorbiia, 10 zice Luca, la [9 capete] pentru patimile domnului, carele era să se[implin]ească în Ier<u>s<a>lim; adecă vorbiia pentru patime, pentru moarte, pentru îngropare, pentru cruce, pentru legături, pentru scuiări, pentru palme, pentru ocări și pentru bătăile, carele eră ca să le îplinească în Ier<u>s<a>lim. Deci, dară, 15 au acēstia sînt cuvintele cele mari și de veselie, carele să cuveniia să se grăiască la o veselie ca aceasta? Acest fel de vorbă era să se amestece la o bucurie ca aceasta? Tocma aceasta iaste, că nu trebuie socotită această vorbă, după socoteala lui Petr<u>, pămîntēște, ci după socoteala lui H<risto>s, carele au ūrit cele 20 pămîntēști înaintea căruia nimic mai vrēdnic nu era decît pentru mărirea lui a răbda patemi și ocări; că mai marele judecătōriul lumii, D<u>mn<e>zeu, pentru ca să slobozească neamul omenesc din robii diavolului, acest preț de răscumpărare mai virtos au pohtit de la răscumpărătōriul neamului omenesc, ca să 25 se jărtvească el p[e]n[tru] om, cu moarte amară și plină de ocăr<i>, care dar [și] jărtvă atîta au fost de iubită înaintea lui, cît pentr[u] aca[stă] jărtvă au ertat toate greșalele din toț vēcii [cei trec]uți și ūșile ceriului, cele pînă atunce înc[uiate celo]r răscumpăraț, le-au deșchis și lumea au întors-o în[tru mila] 30 sa cea vechi. Că mai mult l-au imblînzit și l-au mi[lostivit] această jărtvă singură, decît precum îl miniiase răutățile și făr-de

1 dar C// 4 au eșit B, C/pror<o>rilor, B, prorocilor C/ legii C// 5 apostolilor C/lăgii C// 6 troiță B, C// 8 apostoli C// 9 iubiți C// 10 dar C// 11 d<u>mnului C// 12 Ierusalim C/ adică C//, 14 scuiări C// 15 Ierusalim C/dar C// 16 acestea C// 17 să se[și] C/ grăiască C/Acest]acel C/vorbe C//18 amestice C// 19 socotea B/Petru C// 20 pămîntēște C// 21 vrēdnic C// 22 patimi B, C/marile B, C/după marile ad. amar C// 23 Dumnezeu B// 25 răscumpărătōrul C/să se C//26 amară]omară B// 27 ocară B, C/după lui ad. D<u>mn<e>zeu C// 28 greșalile C/toți C/vēcii C// 29 incuete C// 30 răscumpărați C/ întors C// 31 cea vechi]cea bogată și vechi C// 32 miniese C

legile tuturor oamenilor dintru care putem cunoaște și putem înțelege că vorba aceasta au fost foarte vrednică unui mării ca aceia. Că ce lucru iaste mai iubit robului, decît slobozirea lui? Și ce iaste mai drag streinului, decît întoarcerea la moșia sa?

- 5 Fiind, drept aceia, înstreinați Moysi și Ilie de atîta vreme de moșia lor de care foarte doriia, ce ar fi putut grăi mai cu dragoste și mai cu dulceață, decît pentru moartea preotului acestui mare, pentru care moarte să da streinilor întoarcere la moșia lor? Așisderea și domnul, ce fîl de vorbă ar fi avut mai
10 iubită, decît vorba mintuirii și a răscumpărării lumii? Că atîta doriia de păharul acesta a-l bea, cît acea puțină vreme ce mai era ca să treacă pînă a-l bea, îi părea că sînt mii de ani. Căci cu sîtîia acestui păhar să lucra mintuirea sufletelor omenestîi, răscumpărarea lumii, stricarea puterii diavolului, înmulțirea cre-
15 dinții, ertăciunea păcatelor și slobozirea sufletelor. [Și] atîta să bucura de acestîia cît în locul bucurie[i ce] era înaintea lui, răbda crucea de-l muncia și b[ăt]ăile de-l căznia și spinii de-l în-
crunta și durorile suf[letul]u[i] de-l chinuia, de care chinuri asuda sudorile cîte crunte, negîdind nimica de rușine. Că de
20 au părut lui Iacov puțin 7 ani a sluji pentru Rahila, logodnica lui, de dragostea ce avea cătră dînsa, dară unui iubitoriu mare ca acesta, cum nu i-ar fi părut puține muncile și caznele, cu care iubita lui logodnică o răscumpăra și o curăția pre dînsa cu scăldarea neprețuitului său sînge și foarte frumoasă, făr-de
25 nici o hulă și întinăciune o făcea.

- Drept aceia nu i-au putut fi mai iubit și mai dulce decît a vorbi de lucrul acela, de carele el mult înseta. Cunoască, dară, acum fieștecarele dintru noi pohta cea nespusă, bunătatea
cea negrăită, mila cea bogată și dragostea cea desăvîrșit a
30 iubitorului de oameni D<u>mn<e>zeu, cu cită sete au primit (nu pentru sine, ei pentru noi, viermii cei lepădați) atîtea oste-
nele, durori, patime și moarte. Dară noi, acum, căci să nu prii-

1 legile C// 2 înțelege C/ vrednică C// 3 aceia C// 4 striinului B// 5 aceia C/ Moisi C/ vreme C// 6 întoarcerea B// 9 d<o>mnul C/ fel B, C// 11 doriia B, C/ vreme C// 11-12 margine cît acea puțină vreme ce mai era ca să treacă pînă a-l bea B// 13 setea C// 15 ertăciunea B// 16 acestea C/bucurii C// 17 muncia B, C/ bătăile de-l căznia/bătăirea cea multă de-l căznia B/căzne C/ de il C// 18 chinuia C// 19 sudorile, durorile C/nimic B// 20 au i-au C// 21 dragostea B/ dar C/iubitor B, C// 22 caznile și muncile C/muncile mincunile B// 23 logodnică B, C/ logodnă A/ curăția B, C// 25 întinăciune B// 26 aceia C// 28 dar C/ fieștecare C/bunătatea B// 30 Dumnezeu B// 31 lepădați C/atîta osteneală C// 32 dar C//

mim pentru dragostea lui și pentru binele ce ne-au făcut vreo scirbă, măcar cit de mică? Însă vorbindu-se aceștia și gătindu-se Moysi și Ilie [ca să s]e ducă, iară Petr<u> ca să nu să lipsească de o frum[os]ește și de o dulceață strălucitoare ca aceasta, zise : „Doamne, bine iaste noa[o a] fi aici; de vei vrea, să facem trei 5 colibi, ție una și lui Moysi una și una lui Ilie”, neștiind ce zice; că nici un lucru lumesc nu-ș aducea aminte, nici de mîncare, nici de băutură, nici de viață, nici de moarte, ci toate lucrurile, încă și de sine uitîndu-ș și fiind ca și un beat de dragostea acei frumoseți, numai de aceia înseta, numai aceia poftiia și numai 10 întru aceia a petrăce dep<u>r<u>rea să nevoia. Iară încăși luînd seama vorbeii și poștei lui Petr<u> o aflăm să fie supusă voi d<u>mnezești; că au zis : de vei vrea, să facem aici trei colibi, adecă de vei nărăvi.

După aceasta zice : „Că încă grăind el, iată nor luminat umbri 15 pre ei și iată glas din nor grăind : Acesta iaste fiul meu cel iubit, întru carele bine am voit, pre acesta-l ascultă”. Și tot cela ce poftțește ca să placă mie, prin credință și prin dragoste să fie una cu dînsul; că așa, cu dînsul și printr-însul să fie plăcut mie. Și pre acesta ascultă, că va deschide voao cale de mîntuire ș[i] 20 cu crucea va face voao scară spre împărăția ceriului. „Pre acesta ascultă” că el iaste calea și viața și dreptatea, el iaste cuvîntul meu și înțelepciunea mea; pre dînsul, drept aceia, ascultați, iară nu pre lume, nici înșălăciunile șarpelui celui de demult, nici îndămnările trupului, nici cuvintele fariseului, socotind strălu- 25 cirea și mărirea luminii care era întru dînsul și în Moysi și în Ilie și alte minuni, toate cîte aț văzut în loc de mărturie.

Și iarăș zice că, auzind ũcenicii, căzură pre fața lor și să temură foarte. De au adus cuvîntul acest dulce și mîngîitoriu al lui D<u>mn<e>zeu atîta frică, dară groaza judecătorului 30 ce va face? De îngrozeste așa îndemnarea a ținea lăgia, dară cînd va lua seama pentru lenevirea celor ce n-au împlinit

1 dragostia B// 2 lipsește măcar C/ acestea C// 3 Moisi C/ să să C/ iar C/ să nu se B// 4 frumusețe B/ frumusețe C/ zice B// 5 d<u>mne C/ a fi noao aici C// 6 Moisi B/ și una lui Ilie și lui Ilie alta C// 7 nu-ș C// 8 uitîndu-și C/ dragostia B// 10 frumoseți B, C/ aceia¹⁻² C/ poftiia C// 11 într-aceia C/petrăce C/iar C/ încăș B, C// 12 vorbi C/ poftii C// 13 aicea C// 14 adică C// 15 încă el grăind C// 17 acesta C/ ascultați C// 18 pohtește C/ pren¹ B// 19 una B// 20 ascultați B, C// 22 ascultați B, C/ viață B, viața C/ dreptate B// 23 înțelepciunea B, înțelepciunea C/ aceia C// 24 iar C/ înșălăciunile B// 25 îndămnările trupului îndămnările sufletului B/ îndemnările C/ ci socotind B// 26 și Moysi și Ilie B/ Moisi C//

- lăgia ce va lucra ? Și oare pentru ce la o veselie ca aceasta, întru care vrea să arate d<o>mnul mărirea și frumusețea sa, au adus ținutnicilor săi frica aceasta ? Cu adevărat nu iaste alta fără numai ca să ne învețe pre noi aceia ce iaste scris la al doilea psalom :
- 5 „Sluiți d<o>mnului cu frică și vă bucurați lui cu cutremur”. Că să cuvine omului a să bucura de o bunătate mare și a să teme și a să cutremura de o mărire mare. Cuvindu-se, drept aceia aceștia amindoa lui D<u>mn<e>zeu deap<u>r<u>rea, întru toate laudele și măririle lui, trebuiaște să le avem și să cerem
- 10 ajutorul și mila lui cea bogată. Că fără de mila lui nimic spre mintuirea sufletelor noastre nu vom putea face ; că însuș cu nemincioasa gura lui zice : „Fără de mine nimic nu puteți să faceți”. Și de vreme ce fără dînsul nu putem nimica, iară lui trebuie să-i zicem cu căldură, dintru adîncul inimii, să ne milu-
- 15 iască după marea mila sa și după mulțimea îndurărilor sale și să ne descopere ochii sufletului și ai trupului, ca să putem pricepe minunile sale ; să scoată din trupurile noastre, ceste de carne, inimile cele de piatră și să ne dea inimă de trup ca să ne temem de dînsul și să ne rușin de poruncile lui. Să ne lumineze inimile
- 20 noastre ca și ale apostolilor, să ne întărească depurarea asupra vrăjmașilor noștri celor văzuți și nevăzuți, să ne îndrepteze pre calea poruncilor sale și să ne dea sfîrșit bun, ca dep<u>r<u>rea să fie mărit și proslăvit în vécii vécilor. Amin.

CAZANIE LA ADORMIREA PREASF<I>NTEI NĂSCĂTOAREI DE D<U>MNEZEU

25

Pohta și dragostea ce văz la această cînstită și sf<i>ntă adunare mă îndeamnă și neștiind a vorbi, măcar că vorba mea nu iaste vrednică niciodată ca să îndulcăscă cu vreun mijloc

2 domnul B/ frumusețea B, frumusețea C// 3 ținutnicilor B// 4 învețe C/ aceia C/ psalm C// 5 sluiți C/ domnului B// 7 teme C/ cuvindu-să C// 8 acela C/ acestea C/ Dumnezeu B/ depurarea B// 9 laudile C/ trebuiește C/ să le avem] să le vedem B// 10 ajutorul C/ fără de B, C// 12 nemincinoasa B, C/ fără de C// 12-13 nu puteți face nimic C// 13 de vreme ce fără dînsul] de vreme ce fără de dînsul B/margine și de vreme ce B/ vreme C/ după putem ad. face B/ iar C// 15 mare B, C// 16 descopere C/ pricepe C// 17 ceste C/ cele C// 18 temem C// 19 rușinăm B, C/ lumineze C// 20 ap<o>st<o>llor B/ deap<u>r<u>rea B, C// 21 îndrepteze C/margine și nevăzuți B// 22 deap<u>r<u>rea C// 23 vécilor C// 24 Cuvînt la ăspenila b<o>g<o>r<o>d<i>ții, la avg<ust> 15 C/ 25 Dumnezeu B// 28 vrednică C//

auzirile ascultătorilor, iar încăș d<o>mnul H<risto>s, carele au săturat cu 5 pîini 5000 de suflete și au îndreptat sărăciia și neputința ȕcenicilor lui cu bogăția darului său, acelaș și înaintea dragostei voastre, prin mijlocul vorbelor mēle cēle neritoriceite va întinde masă d<u>hovnićască. 5

De multe ori au stătut în socoteala mea, ca doară aș putea afla ceva nou să zic întru cinstea și lauda preasf<i>nței Născătoarei de D<u>mn<e>zeu și p<u>r<u>rea feçoarei Mariei, dară n-am putut afla nimica. Nu doară că nu sînt cuvinte multe și de multe fēluri de vorbe a să grăi întru lauda mării ei, ci 10 pentru că fiind mintea mea turburată de norul neștiinții și mai vîrtos întunecată de socoteala d<u>mn<e>zeeștilor și prea lumnateelor ei daruri, îmi înfruntez și-mi ticăloșesc nevrednicia și neștiința învățaturii mēle. Că de vreme ce cei învățați și pedepsit întru bunătăt stau de să miră de mărirea ei, dară eu, 15 cel neînvătat și departe de toate bunătățile, ce voiu face? Drept acēia dară, îmi caut și făr-de voia mea a conteni de a mai iscodi să aflu înălțimea fecoriei ei, întru carē cu anevoe să sue gîndurile omeneshi și adîncimea darurilor ei, carele nu să pot vedea lesne nici cu ochii îngereshi, ci numai cu acel tituluș ce i s-au dat 20 mai nainte de toț vēcii de la părintele cel fără de început și vēcnicul D<u>mn<e>zeu, prin mijlocul îngerului Gavrîil. Acela și eu cu cucerie și cu multă frică îl voi zice, întru lauda și cinstea ei: „Bucură-te cēia ce ești plină de dar, d<o>mnul e cu tine”. Că mai mare și mai lăudat și mai cinstit tituluș decît 25 acesta nu s-au dat din vēcii, nimănu, nici să va da pînă în vēcii, fără numai ei; că au aflat har înaintea lui D<u>mn<e>zeu, care n-au aflat alta nici odată, după cum i-au zis îngerul. Iară de să va și afla și vreun (periergos), adecă prepuitoriu să zică cum că acēste cuvinte, de nu cu acest mijloc, iar într-alt chip s-au zis și 30 la alții, precum să vède în multe locuri ale sf<i>nței Scripturi, că întii la al patrulea cap al Facerii zice pentru Avel: „Că căută

1 I<isu>s H<risto>s B// 3 ȕcenicilor B/același C// 4 dragostii B, C/pren B/cele C// 5 d<u>hovnićască B, d<u>hovnićască C// 6 au/ām C/doar C// 8 Dumnezeu B/ feçoarii C/ dar C// 9 doar C// 10 fēluri B, fēlri C/ mării C// 12 d<u>mnezeștilor B, C// 13 ticăloșasc C// 14 neștița B/vreme C// 15 pedepsit B, C/bunătăți B, C/ dar C// 17 acela C/ dar C// 18 care B, C// 20 lesne vedea C/ acest B, acelaș C// 21 toți C/ vēcii B/ făr-de C// 22 preavēcnicul B/ Dumnezeu B// 23 voiu B, C/ 24 cinstia C/ cēia C// 26 nimenui B, nimunui C// 28 iar C// 29 fără paranteză periergos C/ adică C/ prepuitoriu/iscoditor C/că cu acestea C// 31 vede C//

- D<u>mn<e>zeu asupra lui și asupra darurilor lui”; pentru Enoh : „Și fu, zice, bine plăcut lui D<u>mn<e>zeu și nu să afla pentru că l-au mutat pre dinsul”; pentru Noe : „Că au aflat har înaintea d<o>mnului D<u>mn<e>zeu și-l păzi de potop”; pentru
- 5 Avraam : „Că crezu, zice, pre D<u>mn<e>zeu și i să socoti lui întru dreptate și-l făcu părinte a multe neamuri”; pentru Iosif : „Că era d<o>mnul cu dinsul și vărsă asupra-i milă și-i dăde lui har”; pentru Moysi, că i-au zis : „Și cuvîntul acesta carele ai zis tu ți-l voiu face pentru că ai aflat har înaintea mea și te știu
- 10 decît pre toți”; pentru D<a>v<i>d că i-au zis : „Aflat-am om după pofta inimii mele, pre fiul lui Iese, carele va împlini toate cêre-rile mele”. Și pentru ca să nu mai lungesc cu vorba, tuturor prorocilor și tuturor sf<i>nților și celor mai nainte de lege și celor după lege li s-au zis cuvînte de bucurie, prin mijlocul înger-ilor și li s-au dat de la D<u>mn<e>zeu dar și milă, însă acoperit.
- 15 Iară sf<i>nței feçoarei s-au dat cuvîntul bucuriei cei adevărate, care iaste mai presus decît toată mintea, în slavă și în cînste mai veselitoare, covîrșind pre toți cu darul și cu mila „Bucură-te cêia ce ești plină de dar, d<o>mnul e cu tine”. Și nu numai
- 20 pentru bucuriia ačasta ce i s-au dat să fericêște de toate nea-murile, ce și pentru numele ei cel preacinstit ce i s-au dăruit, de să numêște Mariam. Că precum iaste numele fiului ei mai presus decît toate numele, după cum zice fericitul Pavel : „Și i-au dăruit lui nume care iaste preste tot numele”, așa și numele
- 25 ei iaste preste tot numele, după al lui I<isu>s. Și precum întru numele lui I<isu>s să pleacă tot genuchîul celor cerești și celor pămîntesti și celor de supt bezne, așa iaste și ia, mai cinstită în cer decît heruvimii și mai slăvită fără de asămînare decît serafimii și pre pămînt mai închinată și mai fericită ca o împă-râteasă a lumii, de toț credinčoșii pămîntului și supt bezne mai
- 30 strașnică și mai înfricoșată asupra dracilor decît toți sf<i>nții; întru care nume Mariam, după a mea proastă socoteală, înțe-lêgem cum că cuprinde în sine trei lucruri : una pentrucă fiind

1 D<u>mnezeu B/și pentru B// 4 domnului Dumnezeu B, d<o>m<nu>lui D<u>m<ne>zeu C// 5 Dumnezeu B// 6 margine a multe B// 7 domnul B/ și dete C// 8 Moisi B// 10 David C// 11 pohta C/ cererile C// 14 pren B// 15 Dum-nezeu B// 16 iar C/ bucurii C/cei C// 18 toț B// 19 cêia C/ plină de dar/plină dar B// 21 margine numele B/ ci și B, C// 22 numêște C/ Mariam B, Mariam C// 23—24 între paranteze Și i-au dăruit ei nume care iaste preste tot numele C// 24 lui/iei C// 25 între C// 27 ia C// 28 cerlu C/ fără-de C// 30 toți C// 32 Mariam B, C// 33 înțelegem C/ cum că cuprinde/că coprinde C/ pentruca C//

numele acesta de trei (silaves), adecă de trei înjugări, să înțelege cum că au născut o față a sf<i>nteii troițe, pre fiul și cuvîntul lui D<u>mn<e>zeu; a dooa că are fieștecare înjugare cite 2 slove și să înțelege cele doao firi ale lui H<risto>s, adecă cea d<u>mn<e>zeiască și cea omenească; a treia că sînt 6 slove de toate 5 într-acest nume, cu carele înțelegem cele 6 taini mari și preste fire, adecă: bl<a>govestenia, nașterea, botezul, moartea pre cruce, învierea și înălțarea la ceriu. Cu bl<a>govestenia s-au descoperit taina cea mai nainte de toț vecii ascunsă; cu nașterea s-au împăcat ceriul cu pămîntul, adecă D<u>mn<e>zeu cu omul; cu 10 botezul ne-am îmbrăcat cu haina nestricăciunii; cu moartea ni s-au dat viața; cu învierea ni s-au dat bucuriia și cu înălțarea la ceriu, șădăria de-a dreapta lui D<u>mn<e>zeu, tatăl.

Așijderea și în cuvintele cele de bucurie ce i-au zis îngerul: „Bucură-te căia ce ești plină de dar, d<o>mnul e cu tine”, iar 15 înțelegem numele preasf<i>nteii troițe. Că în cuvîntul ce zice: bucură-te, să înțelege fiul, că el iaste toată bucuriia lumii; în cuvîntul ce zice: plină de dar, să înțelege d<u>hul sf<i>nt, prin care să dau toate darurile și în cuvîntul cel ce zice: d<o>mnul e cu tine, să înțelege tatăl, că el iaste d<o>mnul a toate, văzu- 20 telor și nevăzutele. D<u>mn<e>zeu însă, carele numai cu un cuvînt au făcut și au zidit toate lucrurile cele văzute și nevăzute, poate cu adevărat, cu cea desăvîrșit a lui preaputernicie, să facă stăle mai luminoase decît acēstea ce strălucesc pre ceriul și lună mai iscusită decît acēsta ce ne povățuiește noaptea și 25 soare mai strălucitoriu și mai luminat decît acesta, carele stinge cu lumina lui toate cēlialalte lumini și ceriuri mai mari și mai largi în rotocolime și pasări mai cu dulce glasuri și flori mai cu multe mirosuri și copaci mai nalți și mai roditori și vînturi mai sănătoase și văzduhuri mai de folos și hiară mai multe la număr 30

1 trei] 3 C/ syllaves C/ adică C/ trei²] 3 B, C/ înțelege C// 2 troițe C// 3 Dumnezeu B/ 2] doao C// 4 înțelege C/ cele C/ doao] 2 C/ adică C/ dumnezeiască B, d<u>mnezeiască C// 6 care B/ înțelegem toate C/ cele C// 7 adică C/ bl<a>govestenia B, blagovestenia C// 8 învierea C/ cer B/ bl<a>govestenia B, blagovestenia C// 9 toți C/ vecii B, C// 10 adică C// 11 nestricăciunii B// 12 viața B, C/ învierea C/ lipsește cu învierea ni s-au dat bucuriia B// 13 șăderea B, C// 14 cele C// 15 cea C/ domnul B// 16 înțelegem C/ troițe B, C// 17 înțelege C/ lipsește toată B// 18 plin B, C/ înțelege C// 19 carile B, carele C/ și cuvîntul B// 19—20 margine și în cuvîntul cel ce zice: d<o>mnul e cu tine A// 20 domnul B/ înțelege C// 21 însă D<u>mnezeu B// 24 stăle C/ acēstia B, acēstea C/ pre] pă C/ cer B// 25 povățuește C// 26 strălucitor C// 27 celelalte C/ margine mai² B// 30 hiară B//

și mai de multe feliuri și mai multe lumi decât aceasta ce lacuim
 poate să zidească în mărimă și în meștersug mai minunate;
 iară o zidire care să covârșască în vrednicie pre maica lui D<u>m-
 n<e>zeu nu va putea să facă niciodată, măcar că iaste preaputér-
 5 nic. Pentru că precum nu iaste cu puțință nu zic să socotească,
 ce nici cu mintea să gîndească neștine o ființă mai cuvioasă și
 mai naltă decât d<u>m<ne>zeirea, așa nici o zidire mai covir-
 șitoare decât aceia ce au născut pre un D<u>mn<e>zeu, carele
 s-au făcut om. Că pre dînsa o au ales D<u>mn<e>zeu, mai
 10 înainte decât toată zidirea, pentru ca să-i fie lăcaș věcinic, după
 cum grăiaște D<a>v<i>d : „Acesta iaste odihna mea în věcii
 věcilor și într-însa voiu lacui, pentru că o am ales.

Aleasă iaste, cu adevărat, ca soarele, pentru că iaste încunu-
 nată cu toate razele darurilor d<u>m<ne>zești și strălucște
 15 mai virtos între cēlēalalte lumin<i> ale cerului. Aleasă iaste
 și frumoasă ca luna, pentru că cu lumina sf<i>nțeniei stinge
 cēlēalalte stēle și pentru marea și mi<nu>nata strălucire de
 toate sireagurile stēlelor celor de taină să cînstēște, ca o împără-
 teasă. Aleasă iaste ca răvārsatul zorilor, pentru că ia au gonit
 20 noaptea și toată întunerecimea păcatului și au adus în lume zioa
 cea purtătoare de viață. Aleasă iaste, că iaste izvor carele cu
 curgerile cereștilor bunătăț adapă sf<i>nța biserică și tot sufle-
 tul creștinesc. Aleasă iaste, că iaste chiparos carele cu nălțimea
 covârșaste cerurile și pentru mirosul cel din fire s-au arătat
 25 departe de toată stricăciunea. Aleasă iaste, că iaste crin, că măcar
 de au și născut între mărăcinii nenorocirii cei de obște, iar
 nu ș-au pierdut nici odată podoaba albiēcunii. Aleasă iaste că
 iaste nor carele n-au ispitit nici o greime a păcatului. Aleasă
 iaste, penrucă iaste feçoară mai nainte de naștere, feçoară
 30 în naștere, feçoară și după naștere și iaste o adîncime neprecep-
 pută a bunătăților și o icoană însuflețită a frumuseților celor
 cerești. Iaste o grădină încuiată dintru care au eșit floarea cea

1 lipsește și mai de multe feliuri C/feliuri B// 2 meștersug C// 3 iar C/care C// 4 preaputernic B, C// 6 ci nici B, C// 7 d<u>mn<e>zeirea B, d<u>mnezeirea C// 8 aceia C// 10 nainte C/ věcinic C// 11 grăește C/ David C// 13 soarele B, C// 14 razele B, C/ dumnezești B d<u>mnezești C/ strălucște C// 15 intru B/ celelalte C/ lumini C// 16 sfințeniei C// 17 cēlēalalte B, celelalte C/ stēle C/ minunata C// 18 stēlelor C/ de]din C/ cînstēște C// 20 margine și toată întunerecimea păcatului și au adus în lume A// 21 vilață B, C/ că] penrucă C/ carile B// 22 bunătăți B, C/ biserică B// 24 și pentru]pentru C// 25 stricăciunea B// 26 cei C/ 27 nu au B/ albiēcunii B// 30 nepreceptută B, C// 31 frumuseților B, C/ 32 încuiată C/ care C//

nevesteșită și o fintină pecetluită, dintru care au curs izvorul vieții, Hristo>s.

Pre aceasta au văzut-o Moysi în muntele Synaei, ca un rug aprins și nu ardea. Pre aceasta au văzut-o Aaron, ca un toiag înflorit și plin de roadă. Pre aceasta au văzut-o Iacov, ca o 5 scară întărită, din pământ până în ceriu și îngerii lui D<u>mn<e>zeu să suia și să pogoria pre dînsa. Pre aceasta o au văzut-o Iezechiil ca o ușă încuiată, prin care nimenea n-au trecut. Pre aceasta o au văzut-o Ghedeon, ca o lină, Avvacum ca o dumberă 10 vă umbroasă, Daniil ca un munte și Solomon ca un pat.

Acasta astăzi să mută de pre pământ la ceriu; lasă întristăciunea și să duce la bucurie, lasă cele de jos și primește cele de sus; lasă cele stricăcoase și câștigă cele nemuritoare și veșnice. Astăzi își dă preasf<i>nt sufletul ei în mîinile firului ei și cu cîntări 15 îngerești și ap<o>s<t>olești să petreacă cinstit trupul ei în satul Ghethsimani, spre îngropare. Astăzi ceriul întinde sîmurile sale și primește pre cea ce au născut pre cea ce nu-l începe toată zidirea. Astăzi să minunează toate puterile cerești, zicînd una 20 către alta: cine iaste aceasta ce să sue din pustiu, adecă de pre pământ, la ceriu? Cine iaste aceasta care să ivește ca zorile, frumoasă ca luna și aleasă, ca soarele? Cine iaste aceasta ce să sue de pre pământ în ceriu, albită, înflorită, intru care hula nu iaste? Rădicaț porțile voastre, zic cetele cele îngerești, una către 25 alta și cu cîntări de laudă primiți pre împărăteasa ceriului și a pămîntului, care vine să lăcuiască den a dreapta împăratului D<u>mn<e>zeu, cu îmbrăcăminte cu aur îmbrăcată, împistrită, după cum zice D<a>v<i>d, căci aceasta iaste cea ce au împăcat ceriul cu pămîntul și pre D<u>mn<e>zeu cu omul. Acasta iaste bucuria celor drepti și nădejdea celor păcătoși.

Pre aceasta, dară și noi, cu toții trebuie cu dragoste, cu cucerie, cu inimă curată și cu cîntări de laudă să o cîntăm și să o 30 lăudăm, ca pre o maică a lui D<u>mn<e>zeu și cu bucurie sufle-

3 văzut-o C/ Sinai B/ Sinai C// 4 văzut-o C// 5 văzut-o C// 6 cer B/ Dumnezeu B// 7 suia B, C/ pogoria C/ o au văzut-o / au văzut-o C// 8 încuiată C/ care C/ nimeni B// 9 o au văzut-o / au văzut-o C// 12 întristăciunea B/ cele C/ primește C/ cele C// 13 cele C// 15 ap<o>st<o>lești B/ apostolești C/ petrece C// 17 primește C/ cea B, C// 18 după toate ad. cetele și C// 19 pustie B/ adică C// 20 Cine iaste acesta care / cine iaste care C/ ivește C// 21 soarele C// 22 care C// 23 Rădicaț / Deci rădicaț B, rădicați C/ cetele B// 24 primiți C// 25 care C/ împăratului B/ împăratului D<u>mn<e>zeu / tatălui D<u>mn<e>zeu C// 26 de aur B/ îmbrăcate C// 27 David C// 28 Dumnezeu B, D<u>mnezeu C// 29 nădejdea C// 30 dar C// 31 laude C// 32 Dumnezeu B//

- tească să prăznuim adormirea ei. Ce, o maică feçoară, acest norod ce stă înaintea măririi tale, văzînd înălțimea curățeniei tale și cunoscîndu-ș ei nevredniciia și smereniia lor, nu îndrăznesc, fără de mijlocitoriu ca să-ț aducă căzuta închinăciune și mulțemită, pentru multele faceri de bine și să se roage ca să te milostivești asupra lor? Pentru acēia eu, nevrēdnicul și mult păcătoșul robul tău, fiindu-le tată sufletesc, rînduit de fiul tău, prin mijlocul mieu să roagă cu toții, cu căldură, dintru adîncul inimii zicînd: stăpînă de D<u>mn<e>zeu născătoare, împărăteasa ceriului și a pămîntului, cinstea și slava creștinilor, cēia ce ești mai naltă decît ceriurile și mai curată decît soarele, feçoară prealăudată, nădejdia celor păcătoși și liniștea celor bătuți de valurile păcatelor, caută asupra norodului tău, vezi moștenirea ta, nu ne lăsa pre noi, păcătoșii, ci ne păziasțe și ne mintuiasțe de vicleșugurile diavolului, că ne-au împresurat scribele, nevoile, răutățile și necazurile. Dă-ne mînă de ajutoriu, feçoară, că perim. Nu te îndura de noi, că pre tine te avem ajutătoare și la tine nădăjduim, ca cu rugăciunile tale cēle preaputērnice și nebiruite, să îmblînzești pre fiul tău asupra noastră, ca să-ș întoarcă mila sa cea bogată spre noi; și încăș roagă cu căldură, ca să dea putere dintru înălțimea lăcașului său și prealuminatului nostru domn, pre carele promiia sa l-au ales și l-au pus preste acest norod, ca să poată chivernisi cu înțelepciune întreagă turma ce i s-au încredințat, în mulți ani luminat, cu fericită sănătate și să o apere de lupii cei văzuți și nevăzuți. Să păzească și toată cinstita această boerime de toate primejdiile și de toate vicleșugurile vicleanului și să le dea dragoste, uniciune, spor și ajutoriu întru toate; și să ne invrednicască pre toț de obște ca să petrecem toată viața noastră cinstită, curată și fără de prihană, ca cu o gură și cu o inimă pre dinsul de pururea să-l mărim și ție să zicem: „Bucură-te cēia ce ești plină de dar, d<o>mnul e cu tine”.

1 adormirea ei / adormirea C / Ci C // 2 mărimii C / curățeniei C // 3 cunoscîndu-și C // 4 fără de C / mijlocitor C / închinăciune B // 5 mulțumită B, C / să se lăse <e> C // 6 acela C / nevrednicul C // 10 cēia C / 12 nădejdea C // 14 păzește B, păzește C / mintuește C // 15 vicleșugurile B / diavolului B, C // 16 răutățile B, C / ajutor B, C // 18 rugăciunile B / preaputērnice C // 19 îmblînzește B // 20 încă il roagă C // 21 putere B, C / nălțimea C // 23 înțelepciune B // 24 lumați B // 25 sănătate C // 26 văzuți și nevăzuți B, C // 26 aceasta C // 27 uniciune B / sporiu C // 28 ajutor C / toți C // 29 petrecem C / fără de C // 30 ca cu oțu o B / deap<u>r<u>rea C // 31 cēia C //

LA DUMINECA VAMEȘULUI, CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

Pohta cea mare și dragostea cea curată, iar mai virtos să zic, datoriia cea părințească ce am cătră dragostea voastră m-au îndemnat astăzi de am venit aici, pentru ca să vă cercetăm sufleteste, de vreme ce m-au rînduit D<u>mn<e>zeu ca pre un nevrédnic să vă fiu păstor și părinte sufletesc și învățătoriu la lucrurile cele ce ar fi spre folosul mîntuinții sufletelor voastre. Pentru care lucru aveț datorie cu toții, de la mic pînă la mare, să mă ascultaț la cele ce vă învăț de bine și de folos, că acea ascultare nu o faceț mie, ci lui H<risto>s, după cum zice la 10 capete ale Lucăi : „Cel ce ascultă pre voi, pre mine ascultă și cel ce să leapădă de voi, de mine să leapădă”. Așijderea și fericitul Pavel zice la 13 capete cătră ovrei : „Fraților, plecați-vă învățătorilor voștri și vă cucerit lor, că ei priveghiază pentru sufletele voastre, ca cum ar fi să dea cuvînt, ca cu bucurie această să facă, iar nu suspinînd, că nu iaste de folos voao această”.

Drept acéia n-am pregetat, nici am lenevit, ca să nu fac datorie, după porunca stăpinului și învățătorului nostru H<risto>s, căruia mă și rog ca să-m dea putere să vă pociu spune ceva de folos ; ci vă pohtim de ascultare.

Precum ûn om casnic, vrînd ca să samene grîu curat în holda lui, pune multă nevointă de-l cërne și-l curată de neghină și de altele, așa și sf<i>nții părinții noștri au pus multă nevointă de au cernut cu ciurul chibzuelii toată sf<i>nta Scriptură și au ales ca niște grîu curat din toate bunătățile cîte ar putea fi aceste trei bunătăț mari : credința, nădējdia și dragostea și le-au sămînat în holda sf<i>nței bisărici, adecă în adunarea și în inima celor credinçoș. Și are datorie fieștecare creștin a le ținea și a le face, căci fără aceste trei bunătăț nu iaste cu putință nici cu ûn mijloc să se mîntuiască creștinul, măcar de ar zice

1 Cuvînt la dumineca vameșului C// 2 Pohta cea mare și dragostea|pohta, dragostea C// 3 părințească C// 4 astăz C/ cercetez C// 5 sufletește C/ vreme C/ Dumnezeu B// 6 nevrédnic C/ învățător C// 7 cele C// 9 ascultați B, C// 10 faceți B, C/ zece C// 13 ovrei B, C// 14 voștri B/ cucerit B, C/ priveghiază B/ sufletele C// 15 bucuria C// 17 acela C/ nici am|nici m-am B// 18 datorii C// 19 putere C/ poci B, C// 22 cerne C/ neghină B, C// 24 margine chibzuialii B// 26 aceste C/ bunătăți B, C/ nădējdea B, nădejdea C// 27 seminat C/ bisărici B, biserică C/ adică C// 28 și în inima|și inima C/ credinçoși B, C// 29 acestia B, aceste C/ 3 C/ bunătăți B, C// 30 să să C//

cine ce va vrea, căci aceștea sînt temeele creștinătății. Că precum nu iaste cu puțință a trăi neștine pre pămînt fără de hrană trupească și fără de îmbrăcăminte și fără de somn, așa nici fără de aceste trei bunătăți carele sînt, precum am zis și mai
5 sus, credința, nădejdea și dragostea. Ce întii voiu zice puține cuvinte pentru nădejde și pentru dragoste, apoi voiu zice, pre urmă și pentru credință, mai pre larg.

Nădejdea iaste o îndrăzneală adevărată către D<u>mnezeu, dată în inima omului, din d<u>mnezeiasca strălucire, ca să nu
10 să deznădăjduiască nici odată de darul lui D<u>mnezeu, ci să fie încredințat cum că va lua, prin pocăință, ertăciune păcatelor și veri ce altă cîrere, sau trecătoare, sau vîcnică. Și iaste nădejdia de 2 feliuri : una bună și alta rea. Bună iaste aceia cînd nădăjduiaște cineva la D<u>mn<e>zeu să se mîntuiască, sau alt bine
15 ce va să petreacă, că nici ostenêște, nici cheltuiaște nimic, cum zice D<a>v<i>d, că : „Cel ce nădăjduiaște spre D<u>mn<e>zeu mila îl va încungîtura”. Rea iaste aceia cînd nădăjduiaște cineva la om să-i facă vreun bine, sau vreo îndemină la lucrurile ceste trecătoare ale lumii, care nădejde iaste mîncinoasă și
20 deșartă, cum zice iarăș D<a>v<i>d : „Nu vă nădăjduiți pre boiari, pre fiii oamenilor, la carii nu iaste mîntuire”. Așijderea zice și Solomon : „Blestemat să fie tot cel ce nădăjduiaște spre om”.

Dragostea încă iaste o ũnire a mulți într-una și cale către
25 D<u>mn<e>zeu și vîrf tuturor bunătăților, după cum o adeverează și fericitul Pavel la 13 capete către corintheni, zicînd : „Decît credința și decît nădejdia iaste mai mare dragostea”. Și iaste și aceasta de 3 feliuri : una d<u>mn<e>zeiască, alta fi-rească și alta pătimitoare și rea. Dragostea cea d<u>mn<e>-
30 zeiască iaste aceia ce zice la a Dooa lege, la 6 capete : „Să ũu-

1 acestia B, aceste C/ temeurile B, temeile C// 2 făr-de C// 3 făr-de¹⁻² C// 4 făr-de C/ aceste 3 C/ bunătăți B, C/ care C/ și mai|mai C// 5 nădejdea C/ Ci B, C// 6 nădejde C/ pă C// 8 nădejdea C/ D<u>mn<e>zeu B// 9 d<u>mn<e>zeiască B, d<u>mn<e>zeiască C// 10 dăznădăjduiască B, C/ D<u>mn<e>zeu B// 11 ertăciune B// 12 cerere C/ nădejde C// 13 feluri B, feluri C/ aceia C/ nădăjdueste C// 14 Dumnezeu B, C/ să să C/ mîntuiască B/ 15 ostenêște C/ cheltueste C// 16 D<a>vid C/ nădăjdueste C/ D<u>mn<e>zeu|domnul B// 17 încungîtura B/ aceia C/ nădăjdueste C// 18 îndemină C// 19 ceste C/ nădejde C// 20 D<a>vid C/ nădăjduiți B, C/ spre boiari B, boeri C// 21 spre fiii B, fii C// 22 nădăjdueste C// 24 întru una B// 25 D<u>mnezeu B// 26 corintheni C// 27 nădejdea C// 28 feluri B, feluri C/ dumnezeiască C// 29 d<u>mnezeiască C// 30 aceia C/ lēgia B, 2 lege C/ cap. C//.

bești pre d<u>mnul D<u>mnezeul tău i proci; iar cea firească iaste căia ce iubesc părinții pre fii și fiii pre părinți și fieștecare pe ruda sa și pe priiatenii săi. Iar pentru dragostea cea pătimitoare și rea, nu vom zice nimic, pentrucăci fieștecare înțelept și temătoriu de D<u>mn<e>zeu o cunoaște că nu e bună; și pentru 5 acéia, lipsească vorba ei de la mijloc, ca să nu ne spurcăm auzul.

Credința iaste ființa celor nădăjduite și lucrurilor celor ce nu să văd dovediri, după cum zice ap<u>st<u>olul Pavel: „Și fără de credință nu iaste cu puțință nimeni să se mintuiască”, precum vedem această la toț sf<i>nții și la toț dreptii cei mai 10 înainte de lege și cei de după lege. Că pentru credința lor cea dreaptă au aflat har înaintea lui Dumnezeu și au făcut minuni mari și preste fire, făcînd folos și lor și altora; și era depururea ochii lui Dumnezeu asupra lor și cu urechile lui asculta rugăciunile lor, după cum zice D<a>v<i>d. Așijderea și în sf<i>nța 15 Ev<an>g<he>lie vedem, în bogate locuri, că cei ce mergea la d<u>mnul H<risto>s, cu credință, auziia din gura lui: „După credința voastră să se facă voao” și îndată să tămăduia, ver de ce boală ar fi fost. Și putem lua pildă și de pe vameșul acest de astăzi, ce pomenêște sf<i>nța Ev<an>g<he>lie, că bătîndu-ș 20 pieptul și zicînd cu credință: „D<u>mn<e>, fii milostiv mie, păcătosului”, să pogori îndreptat. Dară noi, acum, că ne numim creștini, de pe ce fapte bune socotiț că ne vom putea arăta creștinătatea și bl<a>goceștiia ce avem și să fim aleș și despărțiț de neamurile ce zicem noi că sint păgîni? Că de vom zice: de pe 25 credință, ne înșălăm, că noi credință nu avem; că de am avea credință am iubi pre D<u>mnezeu și am păzi cuvintele lui și am face, după puțință, poruncile lui. Că zice la Ioan, în 14 capete: „De mă iubêște neștine, cuvîntul meu va păzi”. Iar noi, în loc de a-l iubi și ai păzi cuvintele, îl înjurăm și-i ținem cuvintele de rîs și de batjocură, ca cînd ar fi niște basne. Iar de mă 30 veț întreba, în ce chip îl înjurăm, să vă spuîu: cînd înjurăm de lege pre cineva, pre Dumnezeu înjurăm. Că v-am spus mai

1 domnul B// 2 căia C/ și fii C/ pă C// 3 priiatenii B, prietînii C// 5 temător B, C/ D<u>mnezeu C/ nu iaste B// 6 aceia C// 8 apostolul C/ fără de C// 9 mintuiască B// 10 toți² B, C// 11 nainte B, C/ cei de după/cei după B, C/ lege² C// 12 D<u>mnezeu B// 13 deap<u>r<u>rea C// 14 D<u>mn<e>zeu B// 15 rugăciunile B, rug<ă>ciunile C/ D<a>vid C// 16 Evanghelie C// 18 veri C// 19 de pe/după C// 20 astăz C/ pomenêște C/ în sf<i>nța B/ Evanghelie C// 21 Doamne C// 22 Dar C// 23 de pe/după C/ socotiți B// 24 blagoceștiia B, C/ aleși C/ despărțiți B, dăspărțiți C// 25 de pe/după C// 27 D<u>mn<e>zeu B// 29 iubêște C// 31 batjocoră B// 32 veți B, C// 33 D<u>mn<e>zeu B, D<u>mnezeu C//

sus, că credința iaste numai de un fel și toți oamenii cred în D<u>mn<e>zeu, că D<u>mn<e>zeu iaste liagea și făcătorul legii; și pentru căci înjurăm lēgia, înjurăm pre D<u>mn<e>zeu și pentru acēia, iată dară, că n-avem credință.

- 5 De vom zice de pe nădăjde, că sîntem aleși din păgini, nici ačasta nu o avem, căci că de am avea credință, poate doară că am avea și nădăjde, că v-am spus mai sus că întii iaste să crează neștine în D<u>mnezeu, apoi să nădăjduiască.

- De vom zice de pe dragoste, că sîntem aleș din păgini,
10 nici acēia nu o avem, că zice Ioann : „De va zice cineva că iubește pre D<u>mnezeu și pre fratele lui îl iuraște, mincinos iaste; că de vrēme ce nu iubește pre fratele lui, că-l vede, dar pre D<u>mn<e>zeu, că nu-l vede, cumu-l va putea iubi?” Și iată, dară, că precum zic că neavînd dragoste între noi și nepoh-
15 tindu-ne binele, unu altuia, după porunca lui D<u>mn<e>zeu, n-avem nici credință, nici nădăjde, nici dragoste și sîntem mai răi, să mă ertaț, decît păgini. Că zice ap<o>st<o>lul Pavel : „Limbile n-au lēge și fac ale legii”. Iară noi, avînd lēge, facem tot împotriva legii și sîntem mai păcătoș decît toate neamurile
20 și decît toate limbile; și puteț cunoaște ačasta, că iaste așa cum zic, că ce neam înjură ca noi, de lēge, de cruce, de cuminecătură, de morți, de comîndare, de luminare, de suflet, de mormînt, de colivă, de prescure, de ispovedanie, de botez, de cununie și de toate tainele sf<i>ntei bisērici și ne ocărim și ne batjocorim
25 înșine lēgia ? ! Cine din păgini face ačasta, sau cine-ș măscărește lēgia ca noi ? Oare nu înjurăm cu acēstia toate pre D<u>mn<e>zeu ? Oare nu ocărim cu acēstia poruncile lui ? Că el singur ne-au arătat și ne-au învățat acēste taini, ca prin mijlocul lor să ne curățim de păcate și să-l îmblînzim asupra noastră la scîrbe și
30 la nevoi.

1 feliu C/ toți B, C// 2 D<u>mnezeu² B/ lēgia B, legea C/ făcătoru C// 3 legea C// 4 acēia C/ dar C// 5 dupe B, după C/ nădejde C// 6 doară|dară B, dar C// 7 după avea ad. credință C/ nădejde B, nădejde C// 8 D<u>mn<e>zeu B// 9 de pe dragoste|după nădejde C/ aleși C// 10 acēia C/ după Ioan ad. ev<an>g<he>listul că B// 11 iubește C/ D<u>mn<e>zeu B/ pre|pă C/ îl iuraște|uraște C// 12 vreme C/ iubește C/ pre|pă C/ lui|său C/ vede C// 13 vede C/ cum îl C// 14 lipsește dară B/ dar C// 16 nu avem C/ nădejde B, nădejde C// 17 ertați B, C/ apostolul C// 18 lege C/ Iară noi avem lēge și facem B/ Iar C// 19 păcătoși B, C// 20 puteți B, C// 21 cuminecătură B// 22 comîndare|pomene C// 24 tainele B, C/ besērici B, bis<e>rici C// 25 legea C/ măscărește C// 26 legea C/ acestea C// 27 acestea C// 28 aceste C//

Dară noi, deaca auzim pre cineva că înjură [în jurăminte] de cele ce am zis, în loc de a-l certa și a-l înfrunta, ca pre un om fără-de socoteală, noao ne pare bine și rîdem. De sînt acēstia lucruri creștinești, zică cine are D<u>mn<e>zeu.

Încăș, pe lingă acēstia toate, mai adaogem cu răutatea 5 că pre părinții noștri îi ocărîm și-i batem; pre bătrîni îi necinstim, pre domni și pre boiari îi blestemăm, pre arhieriei nu-i ținem într-o nimica, pre călugări îi clevetim, pe preoț îi ocărîm, besericile le ținem ca niște grajduri și cînd mîrgem la dîsele, în loc de a asculta slujbele și a ne ruga lui D<u>mn<e>zeu, 10 să ne iarte păcatele, iar noi vorbim și rîdem și facem cu ochiul, unul altuia, mai rău decît pe la cîrcîume. Sărbătorile și praznicile nu le ținem, ca o nimica, ci atunce facem cele mai rele, de bucurăm pe dracul și atunce vindem și cumpărăm. Și în scurte vorbe, ne-am abătut cu toții din calea dreptății și împreună 15 ne-am netrebut, după cum zice David și nu sîntem pînă întru unul a cunoaște și a cerca pre d<o>mnul. Căci fiind orbiț de deșărtăciunile cele lumești, nu ne bucurăm la altceva fără-numai la lucrurile întunerecului veacului acestuia; și sîntem porniț cu toții spre răutăț, ca o roată cînd dă de vale și nu să poate opri 20 și sîntem toț, cu totul, ca niște dobitoace necurate, tăvălindu-ne în răsăfăciunile cele spurcate și de nimica. Și acēstia toate nu să trag dintr-alta, fără numai din necredința noastră; că ni s-au împietrit inimile întru răutăț, ca a lui faraon și ūmblăm ca niște cai sirepi, fără-de zăbală și fără-de rușine, pînă vom 25 cădea în[tr-o] vreo propastie și vom peri. Cu acēste fapte ne lăudăm că sîntem creștini! O, vai, de capetele noastre! Și cu creștinătatea ce avem poate că vom fi socotind că numai căci ne numim creștini ne vom spăsi! Ba! Ci mai mare osîndă vom să luom, de nu ne vom pocăi și de nu ne vom lăsa de răutățile 30 noastre. Că zice H<risto>s: „Nu cei ce-m zic mie d<oa>mne,

1 Dar C// 2 cele C// 3 aceste C// 5 aceste C// 6—7 pre bătrîni îi necinstim]pre bătrîni îi ocărîm și-i batem și-i necinstim C// 7 pre boiari și pre domni B// 8 întru C/ nimic B/ clăvetim B/ preoți B, C// 9 bisericile C/ grajduri C/ mergem C// 10 Dumnezeu B// 11 erte C/ păcatele C// 12 cîrcîume B, C// 13 nimic B, nemica C/ atunce C/ rele C// 14 atunce C// 15 lipsește din calea dreptății C// 16 împreună ne-am netrebut]împreună netrebniți ne-am făcut C/ D<a>v<i>d B, D<a>vid C/ nu sîntem pînă întru unul]nu iaste pînă la unul C// 17 domnul B/ orbiți C// 18 fără B, C// 19 întunerecului C/ porniți B, C// 20 răutăți B, C// 21 toți B, C/ tăvălindu-se C// 22 răsăfăciunile C/ acestea C// 24 răutăți B, C// 25 sirepi]învierșunați C/ fără-de]fără C// 26 aceste C// 27 capetele C// 30 luăm C//

d<oa>mne, vor intra întru împărăția cerului, ci cei ce fac voia mea". Spuneți-m, rogu-vă, că eu poate că-m voi fi eșit din fire, care voe a lui H<risto>s facem, sau care poruncă ținem? Eu nu poci cunoaște altceva, fără-numai un nume uscat și sec, 5 ce avem fără-de nici o faptă bună. Și încă stăm de ne mirăm căci nu ne face D<u>mn<e>zeu pe voia noastră, pentru căci ne numim creștini! Ba încă bine că nu ne prăpădește ca pe sodomiteni, că vedem depărtarea lui D<u>mn<e>zeu cu ochii noștri și cunoaștem că din răutățile noastre ne vin atîta feliuri 10 de boale și atîtea feliuri de morți și alte nevoi și scirbe și nici decum nu ne venim în fire, ca să ne părăsim de răutățile noastre.

Ci iată, că vă zic, iubiților miei și vă învăț cu ne mirăm D<u>mn<e>zeu, ca un părinte suflesc și păstoriu ce vă sînt, să vă veniți în fire și să vă căiți de lucrurile cele necuvioase, că 15 D<u>mn<e>zeu iaste m<i>l<o>stiv și deaca va vedea întoarcerea noastră și pocăința cea bună, ne va erta. Că zice prin rostul Isaiei: „Întoarceți-vă către mine și mă voi întoarce și eu către voi". Și vă poruncesc tuturor, citiți sinteți cu meștersug și cu neguțătorii, veri de ce breaslă, ca de acum înainte, duminicile și sărbătorile cele mari ce să numesc domnești și ale 20 Maicăi Precistii și a unora din sf<i>nții cei numiți, să vă închiideți prăvăliile și nici să vindeți, nici să cumpărați, nu numai de la creștini, ce nici de la turci, nici de la alții, nici să lucrați și precum zic să faceți, că nefăcînd să știți bine că vă voi pedepsi 25 besericește, cu pravila și pre dreptate, nefăcîndu-vă nici o năpaste. Și încăș, pre carii să vor arăta semeți și tari de cap și nu să vor supune dreptății și poruncii besericești îi vom pedepsi și cu domniia. Și nimeni să nu socotească, din voi și să zică în inima lui: dară ce treabă are vlădica cu noi, nu-ș 30 caută vlădicia lui, ci să amestecă întru ale noastre?! De n-ați știut pînă acum și de n-au fost nimeni să vă învețe, iată că acum veți ști, că am treabă cu toți oamenii citiți sînt în Țara

1 va C// 4 pocu B, C/ fără un nume B/ fără C/ sec|semn B// 6 pă C/ căci| că C// 7 prăpădește C// 8 sodomiteni C// 9 feliuri B, C// 10 atîta C/ feliuri B, C// 13 D<u>mnezeu C/ păstor B, C// 14 veniți B, C/ căiți B, C/ cele C// 15 D<u>mnezeu C/ milostiv B, C// 17 voi B// 18 citiți C/ sinteți B, C/ meștersug C// 19 negoțitorie B/ ver B/ braslă B// 20 duminicile B/ cele C// 21 precistii C/ unora B/ numiți B, C// 22 închiideți B, C/ vindeți B, C/ cumpărați B, C// 23 ci B, C/ ce nici de la turci, nici de la alții|ci nici de la altă limbă ce nu sînt de legea noastră C/ lucrați C// 24 știți B, C// 25 besericește B, bisericește C/ pre|pă C// 26 încăși B// 27 bisericești C// 29 dar C// 30 amestecă B, C/ n-ați C// 31 învețe C// 32 toți B, C//

Rumînească, de la mic pînă la mare și pînă la un copil de țîță
afară din păgîni și din cea ce nu sînt de o lege cu noi; căci în
seama mea v-au dat stăpînul H<risto>s să vă pasc sufleteste,
ca pre niște oi cuvîntătoare și de gîtul meu spînzură sufletele
voastre și de la mine va să vă cără pre toț, iar nu de la alții, 5
pînă cînd vă voi fi păstoriu. Ci vă caută în scurte cuvinte
să mă ascultaț, de veț fi creștini și de vă țineț ai lui H<risto>s,
că precum nu pot fi oile făr-de păstoriu, așa nici norodul făr-de
arhiereu și veri ce va păsa cuiva la cële sufletești, alerge la
mine ca la un părinte, că-l voi vindeca, cu ajutoriul lui H<ris- 10
to>s. Încăș poate să zică fiește cine din voi, în gîndul său:
dară noi avem nevoi grële, asupra noastră și nu putem să facem
aceste ce zici; ci eu încă zic, că iaste așa și crez. Numai la greul
acela sînt și eu părtaș și într-acel jug ce trageț voi trag și eu;
dară n-am putere să zic nici să gîndesc așa, căci că precum cêre 15
împăratul dăjdi de la noi, așa ne cêre și D<u>mn<e>zeu credință
și fapte bune. Că zice H<risto>s la Ev<an>g<he>lie: „Daț
ale chesariului, chesariului și ale lui D<u>mn<e>zeu lui D<u>m-
n<e>zeu”. Să nu socotiț că-i va fi milă lui D<u>mn<e>zeu
de noi, să ne iarte pentru căci avem nevoi, deaca nu vom face 20
după putință și poruncile lui, ce ne va băga de unde nu vom
putea să mai eșim. Ci să lăsăm năravurile cële rële și obicêele
cële necuvioase, ca doară s-ar milostivi D<u>mn<e>zeu asupra
noastră să ne iarte și să ne chivernisească cu mila lui cea bo-
gată, căruia mă și rog să tipărească și să pecetluiască în inimile 25
voastre acêstia cîte v-am vorbit, ca să nu le ăițaț ei, după putință
depururea să le faceț și precum înțelepțește pre cei orbi și
pre cei sfărîmaț îi îndreptează așa să ne înțelepțească și pre
noi și să ne îndrepteze pre calea cea dreaptă a mîntuinții, ca
depururea să mărim și să proslăvim numele lui cel sf<i>nt și 30
preasf<i>nt. Amin.

2 lege C// 3 sufletește C// 4 sufletile C// 5 să cără C/toți C// 6 voi B//
păstor C// 7 ascultați C/țineți B, C// 8 păstor C// 33 cele C/alerge C//10 un B//
ajutorul B, C// 11 Încăș C// 12 dar C// 13 aceste C/zic B// 14 trageți B, C//15
dar C/putere C/cere C// 16 cere C/D<u>mnezeu C// 17 Evanghelie C/Dați C// 18
chesarului 1-2 B, C/D<u>mnezeu 1-2 C// 19 socotiți C// 20 erte C/pentru căci/căci
C// 21 ci B, C// 22 obicêele C// 23 cele C/doar C// 25 șters să pecetluiască, mar-
gine să înrădăcineze B/in/intru B// 26 acestea C/uitați B, C/ci/și B// 27 dea-
p<u>r<u>rea C/faceti C/înțelepțește C// 28 sfărîmați C// 29 îndrepteze C/mîn-
tuirii C// 30 deap<u>r<u>rea C/repetă și 1 B//

**CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA STRETEȚIA
DOMNULUI NOSTRU I<ISU>S H<RISTO>S**

A povesti lucruri minunate, iaste dată oamenilor celor învă-
țat. A îndulci cu vorba auzurile ascultărilor, iaste dată rito-
5 rilor. A descoperi taini mari și preste fire, iaste dată celor ce
sînt desăvîrșit întru bunătați. Iar în mine, neaflîndu-se nici
unele de acēstia, nu va putea numeni să auză nimic de folos.

Drept acēia, cu multă jălanie în ticăloșesc nevrednicia
și-m caut și făr-de voia mea a tăcea, iar apoi cunoscîndu-mi
10 datoria ce am și temîndu-mă ca să nu caz în osînda slugii cei
viclene, cu cuviință iaste, după putință, să povestesc de-apu-
rura lucrurile d<o>mnului, căruia mă și rog, cu multă ūmilință,
să-m dezlege gîngăvia limbii și să-m lumineze mintea, ca să
poci zice puține cuvinte întru slava lui cea negrăită. Ci vă
15 pohtesc de ascultare.

Cum că iaste fečoriia o bunătate mare, naltă și minunată,
iaste lucru dovedit și înfățișat la cei înțelepți; pentru carea
nu sînt eu vrēdnic a grăi și a lăuda măririle ei. Iar pentru căci
praznicul de astăzi aduce la mijloc, ca o cunună neveștejită,
20 toată slava fečoriei, desăvîrșit și o pune înaintea fiilor celor
hrăniți cu hrana cea sufletească, ne îndeamnă, după putință,
a zice puține cuvinte pentru dînsa. Astăzi să deschide sfatul
pror<o>ilor celor d<u>mnezești și sēmele cēle închipuite
ale preaslăvitei zilei acēstia, împreună cu sfîrșitul lor, să pro-
25 poveduesc adunării cei besericești. Astăzi, sfîrșitul cel adevărat
al sfatului celui din ceput, prin fapte cu mărire lumii s-au
arătat. Astăzi, slava domnului și a sf<i>ntei fečoare descoperit
o privim. Astăzi, bucuria cea cerească, pre carea toate neamu-
rile cu dragoste o aștepta, sf<i>ntul praznic de astăzi o dă
30 neamului omenesc. Au trecut cēle vechi și au înflorit cēle noao,

1 lipsește de învățatură C// 2 d<o>mnului B, C/după H<risto>s ad. la fe-
v<ruarie 2 C// 3 dat C// 4 învățați B, C/aūzurile B/ascultătorilor B, C/dat
C// 5 taine C/dat C// 6 în|întru B// 7 ūnile B, C/acestea C// 8 aceia C/jălanie
obidă C/ticăloșăsc C// 11 deap<u>r<u>rea C// 13 dezlege C/lumineze C// 16 înaltă
B, C// 17 care B, C// 18 sînt eu vrēdnic|sînt vrednic C// 20 fečorii C/desăvîrșit
B, C// 21 hrăniți B// 22 deschide C// 23 d<u>mn<e>zeești B, dumnzeești C/
semnile C/cele C// 24 zilii B, C/sf<i>brșitul B// 25 bisericești B, besericești C/
Astăzi B, C/sf<i>șitul B// 26 sfatului|sfîntului C// 27 d<o>mnului C/și al C/sfinte
fečoarei B/fečoarii C// 28 care C// 30 vechi B//

carele nu să mai învechesc. Nu mai stăpânește de acum porunca cea tare a legii, ce mila domnului împărătește; pre toți îi trage la sine, cu mintuire și îndelung răbdare, nici pedepsște, ca pre Ozan acela odinioară, carele au îndrăznit de s-au atins de care nu era să se atingă. Că D<u>mn<e>zeu, pre toț chiemînd 5 la sine, frica nu poate să zăticească. Strigă zicînd: „Venîț după mine toț cei osteniț și însărcinaț.” Și cine nu va alerga? Întru ale sale au venit d<o>mnul, nu prin umbră, ci chiar și înfățișat să aduce, ca pre un jărtăvnic pre pămînt, cu pohfală de sicriul cel însufletit, adecă de sf<i>nta feçoară, de care 10 sicriu s-au atins vameșul și s-au îndreptat, s-au apropiat curva și s-au făcut curată, s-au lipit bubosul și s-au tămăduit. Acest sicriu pre nimeni nu ăraște, pre nimeni nu gonêște, de nimeni nu să scribêște, nici suferêște a duce cêlă mîntuitoare și pre nimeni nu face părtaș stricăciunii, că iubituriul 15 de oameni, D<u>mn<e>zeu, să odihnește într-însa. Aceștia sint darurile milii cei noao. Aăasta s-au făcut întii supt soare (nou), carea nu s-au mai făcut, nici să va mai face. Că cêlă ce rînduise D<u>mn<e>zeu, pentru multa milostivire și îndurare ce avea cătră noi, au venit însuș și au împlinit pentru iubirea 20 de oameni, cêlă ce i să cuveniia lui. Pentru care lucru adevărat au răsunit d<u>mn<e>zeiasca trîmbiță, fericitul Pavel, zicînd: „Cêlă vechi au trecut, iată s-au făcut toate noao”.

Drept acêlă, ce voiu putea cuprinde cu mintea mea, sau ce lucru vrêdnic voiu putea grăi asupra zilei acêștia? Nu poci 25 să mă întinz unde nu ajung, nu poci să vorbesc cêlă ce nu știu. Îm mărturisesc nevredniciia și neputința; nu îndrăznesc a mai zice nimica. Că biruiaște și covîrșăște mai presus decît toată priceperea minții omenêști graiul pomenirii și feçoriia sf<i>ntei feçoarei acêștia. Că de poate afla cineva mai mare 30 și mai slăvit decît pre D<u>mn<e>zeu, poate că doară va afla

1 care B/stăpînește C// 2 ci B, C/d<o>mnului C/împărătește C// 3 îndălungă B/pedepsește C// 4 care B/îndreznit B// 5 D<u>mnezeu C/toți C/chemînd C// 6 Veniți B, C// 7 toți C/toți cei ce osteniți B/osteniți C/însărcinați C// 8 chiifar B// 9 înfățișat B/jărtvenic B, C/pohvală C// 10 sicriul B, C/adică C/sfînta B// 11 după îndreptat ad. și B/apropiîat B, C// 13 sicriu B, C/nimenia C/lipsește pre nimeni nu gonêște C// 14 scribêște C/să ferește/suferêște A// 15 mîntuituioare B/stricăciunii B// 16 Dumnezeu B/odihnește C/Aceștea C// 17 întiiu B, C// 18 care C/cêlă B, C// 19 D<u>mnezeu C/multă B/milostivirea B// 20 însuși C// 21 cêlă C// 22 d<u>mnezeiască B, C/trîmbiță B, C// 24 acêlă C/coprinde C// 25 zilii B, C// 26 pocu C/cele C// 27 neputința mea C// 28 nimic C/biruește C// 29 priceperea C// 31 doar C//

- mai mare și mai cinstită decît pre sf<i>nta feçoară, care feçoară, ca alt ceriu gînditoriu, ține în brațele sale pre făcătorul ceriului și al pămîntului, pre fiul său, carele iaste născut din tatăl mai nainte decît lucafărul și-l aduce astăzi la biserică, ca pre
- 5 un cap ce iaste al bisericii, să-l închine d<o>mnului, celuia ce i să închină toată făptura și i să pleacă tot genuchîul. Că pentru bunătatea lui cea de margine să supune legii, celace au dat lēgia lui Moysi în muntele lui Horiv. Să suppose poruncii celace numai cu porunca au făcut toate cēle văzute și nevăzute.
- 10 Să smerēște cēla de carele să cutremură toată zidirea. Priimēște ca un milostiv, de să pune în brațele dreptului Simeon, celace iaste numai însuși drept. Duce poclon la beserică cēla ce sînt toate ale lui, duce poclon la beserică 2 pasări, cēla ce au făcut cu ūn cuvînt toate pasările în văzduh; duce poclon 2 turturēle,
- 15 ca să arate cēle 2 voi a d<u>mn<e>zeirii și a omenirii. Duce o părēche de turturēle curate ca să facă părēche curată lui D<u>mn<e>zeu pre omul, ca să facă amîndoa o una, ca să împreune cēle vechi cu cēle noao, cēle cerești cu cēle pămîntești, cēle de jos cu cēle de sus. Duce poclon lucru curat, cēla ce iaste numai
- 20 însuși curat, ca să arate că s-au născut din maică curată și să arate și curățenie besericii și al credinții. Duce acēle 2 pasări ca să facă preoții jărtvă, arătînd cu această jărtva cēia ce era să se facă pre sine tatălui pentru noi. Zice sf<i>nta feçoară cătră Simeon : „Priimēște, cinstite și fericite bătrîne, pre acest
- 25 prunc, carele au sărăcit de voia lui, a căruia bogăție nu să poate spune; priimēște pre acest prunc, carele iaste mai vechiu decît toț vechii; priimēște pre acest prunc ce vezi, pre carele nici ingerii nu-l pot vedea, cuprinde-l cu brațele tale pre carele nu-l poate cuprinde toată lumea. Adevărat, mic iaste de vîrstă,
- 30 iară anii nu i să știu. Mic iaste, iară iaste preste toate măririre mai mare. Mic iaste la vedēre, iar iaste mare la pricepere.

1 cinstit C// 2 gînditor C/brațele C/cerului B, C// 4 lucafăru C/astăz C/beserică B, beserică C// 5 besericii B, bisericii C/domnului B/ce să închină B// 7 supune C/lēgii C// 8 lēge B, legea C/supune C// 10 smerēște C/cēla de carele] cēla ce de carele B, cēla pentru carele C/priimēște C// 11 brațele B, C// 12 însuș B, C// 12—13 *marginē* Duce poclon la beserică cēla ce sînt toate ale lui B/poclon C/biserică C// 13 2]doao C// 14 plocon C/turturēle C// 15 cele C/al ¹⁻²] a C/dumnezeirii C// 16 părēche ¹⁻² C// 17 ca să facă amîndoa o una]carele era întinat pentru păcat B/ca să] ca să-și B// 18 cele ²⁻³ C// 19 cele C/poclon C// 20 însuș B, însuș el C// 21 și al] și C/acele C// 22 *repetă* cēia B, cēia C// 23 să să C// 24 Priimēște C// 25 care B// 26 priimēște C// 27 toți C/vecii C/priimēște C// 28 coprinde-l C/brațele C/carile C// 29 coprinde C// 30 iar C/iară ¹] dar C/peste B, C/măririre B// 31 vedere C/pricepere C//.

În beserică iaste acum împreună cu noi, iar în ceru şade în scaunul slavei sale şi în cară de heruvimi. În chipul slugii să vede, iară iaste stăpîn peste toate”.

Şi luindu-l Symeon în braţe, fiind pornit de d<u>hul sf<i>nt, au zis : „Cu adevărat, tu eşti stăpînul a toată făptura, 5 tu eşti mîntuitorul lumii, tu eşti D<u>mn<e>zeul nostru, pre tine cu mare pohtă te aşteptăm, de tine doriîm, de tine însetoşam, pre tine adăst de atîta vrême. Ție mă închin, pre tine te rog ca celuia ce eşti stăpînul vieţii şi al morţii, tu mă slobozeşte cu pace acum, din lumea această şi din trupul acest stri- 10 căcos, că te-am văzut cu ochii miei mîntuitorul meu. Slobozeşte-mă dintru această viaţă, să merg în iad, să spuû de venirea ta în lume, să-i mîngăiu pre acei ticăloş şi dosădiţ ce sînt întru închisoare de atîtea ani. Să le spuû bucurie amăriţilor, să le spuû cum că te-am văzut cu ochii miei şi cum că te-am apipăit 15 cu mîinile mele şi cum că te-am ţinut în braţe şi cum că ai împlinit toate ale legii şi vei să pătimesti şi vei să te omori pentru mîntuirea tuturor şi vei să te pogori şi în iad, ca să ne scoţ pre toţ de la muncă şi să ne sui, împreună cu tine, la ceru, să ne faci ũna cu tatăl. Aşa te rog, stăpîne, mîngăierea şi slava 20 norodului tău, lui Israil, lumina cea descoperită a limbilor celor dintru întunerec, slobozeşte-mă cu pace, ca să măresc numele tău cel preaslăvit”.

Acesta iaste praznicul besericii noastre de astăzi, iubiţilor miei. Acesta iaste sfîrşitul tainelor celor vechi şi începutul 25 tainelor celor noao. Astăzi s-au împlinit toate ale legii cei vechi şi să încep cele noao. Şi de vrême ce H<risto>s, D<u>mn<e>zeul nostru cel adevărat, carele iaste lăgia şi făcătorul legii, s-au supus legii, ca să ne arate noao că iaste cu cale şi cu dreptate să ne supunem legii. Drept ce, să nu ascultăm, ci stăm împotriva 30 legii şi lui D<u>mn<e>zeu, ca cînd ni-ar fi vrăjmaş de moarte. 10 porunci sînt scrise în lege şi nici ũna nu ţinem. Porunca

1 /biserică C// 2 cară]casă C// 3 vede C//iar C// 4 luindu-l B, C/Simeon B, C// 6 D<u>mnezeul C// 7 aşteptam C// 8 atita vrême]atîtea ani B/vrême C// 9 slobozeşte C// 12 slobozeşte-mă C/dintr-astă C/viaţă C// 13 ticăloşi C/dosădiţi B, C// 15 pipăit B, C// 16 mele C// 17 plinit C// 19 să ne scoţ]să scoţi C/toţi C// 20 mîngăierea C// 21 tău, Israil B// 22 întunerec C/slobozeşte-mă C// 23 cel preaslăvit]cel preasf<i>nţit şi slăvit B// 24 bisericii C// 25 tainilor B, C// 26 tainilor B/astăz C/ale]a B// 27 cele C/vrême C/Dumnezeul C// 28 legea C// 30 Drept ce]decî pentru ce C/să? dar B/împotriva C// 31 şi lui] şi a lui B/D<u>mnezeu C/ne-ar B, C// 32 lipseşte 10 porunci sînt scrise în lege şi nici ũna nu ţinem C//

cea dintîi zice să nu avem alt d<u>mn<e>zeu înaintea lui, iară noi avem pre mamonul nedreptății. A dooa poruncă zice să nu luom numele domnului în deșărt, iară noi îl purtăm prin gurile noastre, ca o nimica. A treia poruncă zice să sf<i>nțim
 5 simbăta, adecă să cinstim și să ținem praznicile, iară noi atunce facem lucrurile cele mai multe și lucrurile cele mai necuvioase. A patra poruncă zice să cinstim pre părinții noștri, iară noi îi ocărîm și-i și batem. A cincea poruncă zice să nu ūcidem, iar noi, de nu putem ūcide cu bățul, sau cu sabiia, ūcidem cu limba
 10 și, de nu putem ūcide pre alții, ne ūcidem și ne omorîm înșine pre noi, cu faptele cele răle. A șasea poruncă zice să nu preacurvim, iară noi facem altele mai răle și mai spurcate, carele nu le poci grăi. A șaptea poruncă zice să nu furăm, iară noi luom de față, cu sila. A opta poruncă zice să nu mărturisim
 15 strîmb, iară noi jurăm cu mîinile pre sf<i>nta Ev<an>g<he>lie ca să nu ne piîardem cinstea și piîardem pre D<u>mn<e>zeu. A nooa poruncă zice să nu pohtim muîarea vecinului nostru, iară noi mijlocim ca să știe și el de acel lucru, iară să nu zică nimic, că apoi nu e bine de el. A zăcea poruncă zice să nu pohtim
 20 veri ce lucru strein, iară noi luom tot, să nu aibă cu ce să hrăni. Și iată, dară, că nici ūna din cele zăce porunci nu ținem, nici facem. Iar de va socoti cineva din noi cum că vorbele acăstia nu sînt adevărat, îl las în seama cugetului său și de nu-l va bate cugetul în sine, atunce poate că acel om va fi au prea
 25 sf<i>nt și drept înaintea lui D<u>mn<e>zeu, au iaste nesimțitorîu.

Ce tu, d<oa>mne, cela ce pentru bunătatea ta cea de margine și multa milostivire ai voit de ai luat trupul firii noastre cei slabe și ai împlinit toate ale legii, îndură-te și ne luminează
 30 și noao mințile și inimile, ca să ne arătăm împlinitori legii și ale poruncilor tale și ne miluiaște ca ūn milostiv, după mulțimea îndurărilor tale, ca depururea să mărim numele tău cel prea slăvit. Amin.

2 iar C// 3 luăm B/d<oa>mnului B, C/dășărt C/ iar C// 4 a 3 ia B// 5 adică C/iar C/atuncea C// 6 cele C// 7 iar C// 8 și-i și-i B, C// 11 faptele C/cele C/șase C// 12 iar C/rele C/care B, C// 13 șapte C/iar C// 14 luăm C// 15 strîmb B, C/iar C/pă C/sf<i>nta Ev<an>g<he>lie] Evanghelie C// 16 pierdem ¹⁻² C/cinstia B// C// 17 muerea C// 18 iar ¹⁻² C// 19 zăcea B, zecea C// 20 striin B, C/iar C/luăm C// 21 dar C/cele C/10 C// 22 iar și B// 23 aștea C/adevărate, B, C// 24 atuncea B, atunci C// 25 D<u>mnezeu B// 26 nesimțitor C// 27 ce tu] ci tu B, C/cela ce]ce C/cea de]cea fără de C/de margine]nemărginită B// 28 nostre B// 29 și ne luminează]luminează-ne C// 31 și ale]și C/miluește C// 32 deap<u>r<u>rea C//

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINECA LĂSATULUI DE BRÎNZĂ

Astăzi n-am a spune alt nimic înaintea dragostei voastre ca să vă ospitez sufletește, fără numai puține cuvinte de învățatură, carele mă rog să le ascultați tot cu dragoste, neîntin- 5
du-vă atita la neputința și neștiința învățăturilor mele, cât la pohta și dragostea ce am de-a pururea către înțelepția voastră. Și măcar că nu iaste cu putință să folosiți dintr-insele, iară ajutorind D<u>mn<e>zeu, nici de tot fără de folos nu veți rămînea. 10

Vedem în sf<î>nta Scriptură, la 2 capete ale Facerii, cum că D<u>mn<e>zeu au poruncit lui Adam ca din tot lemnul ce iaste în grădină, cu mîncare, să mănînce, iar din lemnul a pricêpe binele și răul să nu mănînce, că în ce zi va mîncea, cu moarte va muri. Tîlcul acestor cuvinte cu adevărat iaste mare și adînc 15
și numai dascalilor iaste dată să o tîlcuiască, după cum să cade; iar eu, după putință, voiu zice foarte pre scurt numai cêle ce mă voiu pricêpe că sînt drêpte.

Cuvintele acêlia ce zic: „Din tot lemnul ce iaste în grădină, cu mîncare, să mănînci”, socotesc că nu voiu greși de voiu zice 20
că din toată învățătura cea dreaptă și din toate cuvintele lui D<u>mn<e>zeu, ce sînt în grădina sf<î>nteii biserici ai răsăritului, ca o hrană sufletească, cu bucurie tot creștinul, cu dulceață să mănînce. Și ne putem încredința de aceasta și de pe cuvintele ce zice H<risto>s la Matthei, în 4 capete că: „Nu 25
numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul carele iase din gura lui D<u>mn<e>zeu”. „Iară din lemnul ce zice a pricêpe binele și răul să nu mîncăți, că în ce zi veți mîncea, cu moarte veți muri”, poci zice și pentru aceasta cum că de păcatul ce să face cu pricêpere, fieștecarele să se ferească, că în ce zi îl va 30
face, cu moarte va muri. Că mai rea moarte, decît a fi neștine prin păcat despărțit de D<u>mn<e>zeu, nu iaste alta. Că zice

1 lipsește de învățatură C// 3 dragostii C// 4 sufletește C// 5 care C/as-
culțați C/toți C// 6 mele C// 7 de-apurîurea B, deap<u>r<u>rea C// 9 iar
C/făr-de C// 10 veți B, C// 11 cap C// 12 ca|că C// 13 pricêpe C// 16 dat C/tîl-
cuîască B// 17 pe C/cele C// 18 ce mă voiu|ce nu mă voiu B/pricepe C/drepte
C// 19 acelea C// 20 mănînce B, C// 22 biserici C/a C// 24 de pe|după C// 26, care
C// 27 Iar C/pricepe C// 28 veți C// 29 veți C/pociu B// 30 pricêpere C/fieștecare
C/să să C// 32 Dumnezeu C//

Ioann, la 3 capete, că : „Cel ce face păcatul de la diavolul iaste, că din ceput diavolul păcătuiaște”.

Iară putem zice și într-alt chip, că în toate zilele ce sînt în grădina anului, cēlia ce sînt spre hrana trupului rînduite
5 cu socoteală și făr-de viclesug, fieștecarele să mănînce. Iar din postul cel hotărît pentru folosul cel sufletesc, carele cu pricē-
perea noastră îl putem face bine și rău, nimeni să nu-l strice,
că în ce zi îl va strica, cu moarte va muri; pentru căci că calcă
porunca lui D<u>mn<e>zeu și mai rea moarte, decît a călca
10 neștine porunca lui D<u>mn<e>zeu, nu iaste alta; că va fi izgonit de dînsul din grădina besēricii, ca și Adam din raiu.

Și dintr-acēste puține cuvinte ce am zis să poate înțelēge cum că, volnicia mîncării ce au dat D<u>mn<e>zeu lui Adam, să adevăra și lēgea postului, iar mai vîrtos să zic, să încredința
15 porunca lui D<u>mn<e>zeu, pentru ca să cunoască Adam că are mai mare peste dînsul și cum că nu iaste volnic a călca porunca, că în ce zi o va călca, cu moarte va muri. Drept acēia, acela însuș făcătorul și poruncitorul lui Adam, în zilele cēle de apoi arătîndu-să pre pămînt și cu oamenii împreună viețuind,
20 pentru ca să ne arate noao cum că iaste cu cale și cu dreptate să ne supunem poruncii lui D<u>mn<e>zeu și cum că iaste foarte de folos să postim, întîi el însuș au postit 40 de zile și 40 de nopți, precum să vēde la Luca, în 4 capete, puind postul acesta înaintea ochilor noștri, ca să privim într-însa ca într-o
25 oglindă, în toată viața noastră și să ne aducem aminte de pa-costea ce s-au întîmplat lui Adam din călcarea poruncii și din mîncare.

Pentru acēia trebuiaște dară și noi, de vrēme ce ne-au învrednicit D<u>mn<e>zeu și am ajuns ca să întrăm de mîne
30 în călătoria sf<i>ntului post, cu pohtă și cu dragoste să priimim porunca stăpînului și după putință să facem și cēle poruncite. Și pentru căci avem a mērgе la războiu asupra vrājmașului sufle-telor noastre, trebue să ne gătim ca niște ostași vitēji ai lui H<risto>s, încingîndu-ne mijloacele noastre cu adevărul, după

1 Ioan B, C/cap C/că cel ce/că ce B// 2 diavolul B/păcătuiește C// 3 Iar C// 4 cele C// 7 priceperea C/să nu C// 8—9 căci că calcă porunca lui D<u>mn<e>-zeu// pentru că a lui D<u>m<ne>zeu poruncă o calcă C// 10 D<u>mnezeu C// 12 aceste C/ înțelege C// 13 D<u>mnezeu B// 14 lēgiă B, legea C// 15 D<u>mnezeu B// 17 după porunca, ad. lui D<u>mnezeu B/aceia C// 18 lipsește acela C/făcătorul/ făcătorul acela C/ poruncitorul B// 19 arătîndu-se B, C// 20 ca să ne/că să B// 22 întîi B// 23 cap. C// 24 lipsește într-însa C// 25 viața B, C// 28 acela C/trebuește C/dar C/vreme C// 29 Dumnezeu C// 30 călătoria B, C// 32 merge C// 33 ostași C/viteji C// 34 mijloacele C//

cum zice fericitul Pavel și să ne încălțăm piçoarele cu gătirea Ev<an>g<he>lei păcii și să ne îmbrăcăm cu zaoa dreptății și să punem coiful mîntuirii pre capetele noastre și să luom pavăza credinții în mîinile noastre, cu carele vom putea stinge toate săgețile vicleanului cele arzătoare și sabia d<u>hului, care iaste graiul lui D<u>mn<e>zeu; pentru că nu iaste lupta noastră spre sînge și trup, ci cătră domnii, cătră puteri, cătră 5
țitorii lumii întunerecului veacului acestuia, spre vicleșugul duhurilor celor de supt ceru.

Vrînd, drept acéia, a face această călătorie asupra vrăjma- 10
șului sufletelor noastre, precum am și mai zis, trebuie să luom, împreună cu noi 5 lucruri, să ne fie ca o merinde la vrîme de primejdie, care lucruri sînt acěstia: ispovedaniia, rugăciunea, postul, milosteniia și dragostea. Cu ispovedaniia să ne spălăm păcatele, mărturisindu-ne înaintea d<u>hovnicilor noștri, cu 15
irică și cu inimă înfrîntă, ca înaintea lui D<u>mn<e>zeu; pîrîndu-ne înșine pre noi, iar nu să dăm pricina la alții sau să zicem că de nevoe am făcut, sau prin neputință, că nu ne vom folosi nimic, precum nu s-au folosit nici Adam; că vrînd D<u>m-
n<e>zeu să-l aducă la pocăință, în loc de a-ș cunoaște greșala 20
și a-ș mărturisi păcatul, el făcea pre D<u>mn<e>zeu vinovat, căci i-au dat muîare și muîarea iară să cura pre șarpe. Și să fie ispovedaniia noastră cu nădêjde bună cum că ne va erta D<u>mn<e>zeu, iar nu cu deznădăjduire, precum au făcut Cain zicînd că: „Mai mare iaste vina mea decît a mi să erta 25
mie”. Așijderea și Iuda, măcar că s-au mărturisit înaintea arhiereilor cum că au greșit de au vîndut sînge nevinovat, iară nu i-au folosit nimic acea ispovedanie, căci era cu deznădăjduire. Și ispovedaniia trebuie să o facem cu gînd ca acela ca să nu mai greșim înainte; că faraon măcar că s-au mărturisit, 30
zicînd: „Greșit-am d<o>mnului”, iar n-au folosit nimic, căci nu gîndia a să părăsi de răutăț și pentru acéia au și perit. Nici să fie ispovedaniia noastră cu deznădăjduire, ca a Iudei,

2 Evanghelii C// 3 capetile C/luăm C// 5 d<u>h<u>lui C// 8 întunerecului C// 10 acela C// 12 vreme C// 13 acestea C/rugăciunea B// 15 păcatele C/d<u>-h<o>vnicilor C// 17 să dăm pricina]să aruncăm pricina C// 18 neputință]neștiință C// 20 a-și C/grașala B// 21 D<u>mnezeu B// 22 muere C/muera C/ iar C// 23 nădejde C// 24 margine cu dăznădăjduire B/dăznădăjduire C// 28 iar C// 29 dăznădăjduire C// 32 nu gîndia] nu vrea C/răutăți B, C/acela C// 33 dăznădăjduire C/ ca a Iudei] ca Iudii, precum am zis mai sus C//

că și el, măcar că s-au mărturisit înaintea arhierilor cum că au greșit de au vîndut sînge nevinovat, iar nu i-au folosit nimic aceea ispovedanie, că au fost cu deznădăjduire, ci să avem nădejde bună că de ne vom ispovedui cu inimă curată și cu gînd ca acela
 5 ca să nu mai greșim ne va erta D<u>mn<e>zeu și vom auzi ca D<a>v<i>d : „Și d<o>mnul au mutat păcatul tău ; nu vei muri”.

Cu rugăciunea să cîerem de la D<u>mn<e>zeu mîntuire sufletelor noastre că ni-o va da, după cum singur H<risto>s zice : „Cereți că să va da voao”. Că rugăciunea ce să face cu căldură,
 10 den inimă, pătrunde ceriurile și intră în urechile lui D<u>mnezeu. Zice și sf<i>ntul Ioann Zlatoŭst, cum că unde să face rugăciunea cu mulțemită, vine darului d<u>hului sf<i>nt și dracii să gonesc și toată puterea potrivnicului să depărtează și fuge. Și iarăși într-alt loc zice cum că rugăciunea iaste pază
 15 curățeniei, pecetea fecătoriei, oprăște miniei, țînere mîndriei, curățenie zavistiei, pierzare ūrgiei și temeiu păcii ; și, în scurte cuvinte, cela ce face rugăciune, vorbește cu D<u>mn<e>zeu.

Cu postul să ne ușurăm trupul, să ne limpezim mintea și să ne bucurăm cu sufletul, ca să vie darul lui D<u>mn<e>zeu
 20 asupra noastră, care post trebuie să-l facem cu rugăciuni amestecat. Că precum nu sînt dulci bucatele făr-de sare, așa nici postul făr-de rugăciuni. La a doaoa carte, la începerea postului zice sf<i>ntul Grigorie cum că postul iaste pace de obște a sufletului și a trupului, traîu făr-de turburare, petrecanie cu
 25 bună întocmire, viață ce veselăște pre D<u>mn<e>zeu și întristează pre vrăjmașul ; că precum sînt păzitori celor ce postesc sf<i>nții îngeri și-i feresc de toate primejdiile, așa sînt și celor ce nu postesc păzitori dracii și-i îndeamnă la multe păcate.

Drept aceia trebuie să ne ostenim ca să nu avem pîrtășie
 30 cu diavolul, că nu s-au făcut nimeni ūcnic bunătăților din cei

1 că și|ca și B// 1—3 lipsește că și el, măcar să s-au mărturisit înaintea arhierilor cum că au greșit de au vîndut sînge nevinovat, iar nu i-au folosit nimic aceea ispovedanie, că au fost cu deznădăjduire C// 3 nădejde C// 5 D<u>mnezeu B, Dumnezeu C// 6 David B, D<a>vid C// 7 rugăciunea B/cerem C/D<u>mnezeu C// 9 Cereți B, cereți C/rugăciunea B// 10 din B, C/ceriule B/D<u>mn<e>zeu B // 11 Ioan B/unde B// 12 rugăciunea B/mulțemită B, mulțămită C/darul C// 13 puterea C/protivnicului C/dăpărtează C// 14 iarăs B, C/rugăciunea B// 15 curățeniei C/pecetea C/oprire C/minii C/ținere C/mîndrii B, mîndrii C// 16 zavistiei C/urgii C// 17 rugăciune B/vorbește C// 20 rugăciuni C/amestecatu B// 21 bucatile C// 22 postol B/rugăciuni B/doao B, 2 C/începerea C// 25 viață B, C/veselește C/Dumnezeu C// 26—27 sînt păzitori sfinții îngeri celor ce postesc C// 27—28 așa sînt păzitori dracii și celor ce nu postesc C// 29 aceia C/împărtășire C// 30 diavolul B/ucenic C//

ce s-au îndeștulat în mîncări, după pohta lor, nici din cei ce iubiă răsfățările s-au făcut sf<i>nt, nici din cei ce-au viețuit trupęste s-au făcut pãrtaș împãrãției ceriului. Știu bine cã nu ne va lãsa obiçaiful și nãrãvul cel rãu ca sã ne postim de bucate; ce încailea sã ne postim de rãutãț, cã spre mîncare (n-am cum 5 mai zice într-alt chip) ne îndeamnã blestematul acesta, de pîntece, darã a face rãu n-avem îndemnãtor pre nimeni. Cã trupului îi trebuiaște mîncare, iar sufletului nu-i trebuiaște rãutãț; și din mîncare cunoști (la focul) ȕarece dulcãțã, iar din rãutate nu sã cunoaște alt nimic, fãrã numai vãtãmare de suflet și 10 cãlcare de lęge.

Cu milosteniã sã îmblînzim pre D<u>mn<e>zeu, dînd cu dragoste milã, din agonisitele noastre cële drępte, lipsiților, sãracilor, streinilor, bolnavilor și celor <ce> sînt întru închisori. Și atunce vom fi și noi miluiț de D<u>mn<e>zeu, după cum zice 15 la cële zęce fericiri; iar de vom da milã din jafurile ce facem, mai multã osîndã vom cîștiga și de sã va luneca cineva cu firea și va zice în mintea lui cã nu știu ce grãesc, lãsîndu-se în nãdejdia cuvîntului lui Ioann ce zice: „Facet și voi milostenie din mamonul nedreptãții”, trebuiaște acela ce va gîndi acel 20 lucru sã meargã întii sã întrebę pre cei ce știu și tilcuesc sf<i>nta Scripturã, fãr-de vicleșug, sã vazã cu ce gînd l-au zis Ioann acel cuvînt, apoi sã gîndeascã rãu asupra mea. Gîndul lui Ioann iaste acesta: facet, zice, și voi m<i>l<o>stenie din mamonul nedreptãții. În ce chip? Cu lacrãmi, cu inimã înfrîntã 25 și cu gînd ca acela ca sã nu mai faci dupã acęia strîmbãtate nimãnui, nici sã jãfuiți și apoi, atunce va fi acea m<i>l<o>stenie priimitã; care lucru sã poate încredința și de pe Zacheu, cã au zis: „Iatã, jumãtate de avuția mea o dau sãracilor și de am nãpãstuit pre cineva cu ceva îi întore împãtrat”. Auzit-aț ce 30 zice Zacheu, cãruia au zis H<risto>s: „Astãzi sã fãcu mîntuire casei aceștia, pentru cã și acesta fiu lui Avraam iaste”, adecã

2—3 *margin*e sf<i>nt, nici din cei ce au viețuit trupęste s-au făcut B// 3 *impãrãții* C// 4 *obiçeu*l B// 5 *ce*lci B, C/*incai* C/*rãutãti* B, C// 6 *ne îndeamnã*] de îndemnãm B// 7 *dar* C// 8 *trebuește* ¹⁻² C/*rãutãti* B, C// 9 *din*] de C/*cunoaște* B, C// 12 D<u>mnezeu B/*dînd*] miluind C// 13 *șters* milã C/*agosit*e B/*cele* C/*drepte* C/*pã* lipsiți C// 14 *pã* sãraci C/*pã* streini C/*pã* bolnavi C/*celor*]celor ce B, *pã* cei C// 15 *atuncea* C/*miluiți* B, C/*Dumnezeu* B, C// 16 *cele* C/ 10 B, C// 17 *de se* B// 19 *nãdejdea* B, *nãdejdea* C/*dupã* lui ad. evanghelistului C/*Ioan* B/*faceți* B// 20 *trebuește* C// 21 *intîiu* B, C/*întrebe* C// 24 *faceți* B, C/*milostenie* B, C// 26 *aceia* C// 27 *nime-ni*u B/*atuncea* C/*milostenie* B, C// 28 *de pe*] dupã C// 29 *avuție* B/*o dau*] dau C// 30 *pre*]pã C/*Auzit-ați* B, C// 31 *i-au* C// 32 *casii* B, C/*fiul* B, C/*adicã* C//

au făcut cu gînd și cu inimă ca a lui Avraam acea milostenie, iar nu ca unii dintre noi ce fac jafuri și fac cîte sînt mai rele pre pămînt, apoi să duce cu gînd ca acela ce dă vreunui popă să-i facă sărindariu ca să i să iarte păcatul și el tot cu totul stă în tina răutății. Nu așa, ticăloșii de noi, nu așa, că D<u>mn<e>zeu nu să înșală !

Cu dragoste să ne încredințăm că de vom iubi pre vecinii noștri după porunca lui D<u>mn<e>zeu, ca înșine pre noi și le vom face bine vom fi și noi d<u>mn<e>zei și fii celui de sus, după cum zice D<a>v<i>d. Că dragostea iaste singur D<u>mn<e>zeu și cela ce rămîne în dragoste, în D<u>mn<e>zeu rămîne și D<u>mn<e>zeu într-însul, după cum zice Ioann : „Și de vom erta greșalele tuturor celor ce nî-au greșit noao, ne va erta și D<u>mn<e>zeu greșalele noastre”. Că ce folos iaste trupul să fie deșărt de bucate, iar sufletul a-l ūmplea de păcate; ce folos iaste a fi galbeni și ofilit de post, iar de pizmă și de ūrîciune a fi aprins; ce folos iaste a nu bea vin și a fi beat de veninul mîniei; ce folos iaste a nu minca carne și cu hulele a rumpe carnea fraților noștri; ce folos iaste a ne conteni de cîte ce sînt, ūneori slobode și a face acēlia ce nu sînt nici odată, cu vreun mijloc, slobode. Că D<u>mn<e>zeu pre acēia iubēște și-i cinstēște pre carii să feresc de cîte oprite. Că acēste puține cuvinte, ce-am vorbit aț înțeles lupta noastră cu cine iaste și cu ce fel de arme și de merinde ne trebuiaște să mērgem asupra lui și cu ce mijloc să-l biruim.

Drept acēia fieștecarele, după putință, să nu lenevească a să nevoi, că nu va greși. Am înțeles cum că iaste obiței de vă adunaț de seară în divan și faceț puțină orație înaintea d<o>mnului și după acēia cēreți ertăciune; și măcar că nu mi

2 dintru B// 4 sārindar B, C/erte C// 5 D<u>mnezeu B, C// 8 Dumnezeu B// 9 d<u>mnezei C// 10 David C/Dumnezeu B/margine Că dragostea iaste singur Dumnezeu B// 11 margine și cela ce B/Dumnezeu B, D<u>mn<e>zeu C// 12 D<u>mnezeu B// 13 greșalile C/ne-au B, C// 14 D<u>mnezeu B/greșalile C/lipsește iaste C// 16 galben B, C/urîciune B// 17 veninul/vinul C/mîniei C// 18 hule C// 19 conteni/opri C/cele C/ūniori B, C// 20 acelea C// 21 D<u>mnezeu C/ūbește C/cinstēște C// 22 cele C/Că/leu C/acēstia B, aceste C/ce am/iam C// 24 lipsește și de merinde C/trebuēște C/mergem C// 26 acēia C/fieștecarile C/să nu/ să nu să B// 27 că nu va greși/ că lenevindū-să rău va greși C// 27 Am în-țeles/ vedem C/obiței B, obiței C// 28 adunați C// 29 domnului B/ertăciune C/ertăciune B// 27—3 textul șters și completat astfel: vă adunați de la unul pînă la altul și cēreți ertăciune, care foarte obiței bun iaste acesta și faptă cuvioasă a cere ertăciune unul de la altul și nu numai C//

s-au întâmplat pînă acum să văz cu ochii, iar foarte mi-au plăcut și am fericit obișaiul acesta, că iaste lucru cuvios a cere ertăciune de la stăpînii și mai marii noștri, nu numai într-astă zi, căci vom să înțrăm în zilele sfîntului post, ci poci zice că să cuvine să cerem ertăciune în toate zilele, că precum greșim înaintea 5 lui D<u>mn<e>zeu în tot časul, așa greșim de pururea și înaintea mai marilor noștri, cu cuvîntul și cu fapta, cu voe și fără-voe, prin știință și prin neștiință, de față și pre ascuns. Iar apoi, luînd seama cu tot denadinsul sfîrșitul acestui lucru, foarte mă întristez, că obișaiul iaste frumos la vedere și rău la pricēpere; 10 că nici ertăciunea ce cereț de la stăpîni nu iaste curată, nici acēia ce luată ūnul de la altul, că iaste plină de pizmă și de zavistie și plină de răutate, că nu iaste cu gînd curat.

Ci vă rog, iubiții miei, pentru preascump singele lui H<ris-to>s, care ș-au vărsat pentru noi, păcătoșii, să vă părăsiți de 15 acēia, că veț cădea în osîndă, dintru carea osîndă eu, nevrēdnicul și mult păcătosul rog pre milostivul și iubitōriul de oameni, D<u>mn<e>zeu, ca să ne mîntuiască pre toți și să ne învredniască să petrecem sfîntul post cu pace, cu sântate, cu viață curată și cu spă<s<e>nie sufletească, ca să putem vedea și 20 luminata lui înviere. Amin.

CAZANIE LA V<O>VEDENIE B<OGORODI>ȚE NOEM<VRIE>21

Puțin ajutoriu va putea lua ūn bogat de la ūn sărac și puțină laudă va auzi ūn cinstit de la ūn neînvățat. Drept acēia 25 dară și eu, știindu-mi sărăciia bunătăților și slăbiciunea învățaturii, stau de mă mir ce voiu face. Că de o parte ūtîndu-mă măririlor prea sfîntei feçoarei Mariei a căriia intrarea cea cu

3 într-astă B, întru această C/căci|ce C// 4 pociu C// 5 cerem C/ertăciune B// 6 deapurare B, deap<u>r<u>rea C/tipsește și C// 7 mai marilor noștri| oamenilor C// 8 față|vață B// 8-10 șters Iar apoi, luînd seama cu tot denadinsul sfîrșitul acestui lucru, foarte mă întristez C// 10 că| însă C/obiceul C/vedere B, C/și rău la pricēpere| dar iaste rău într-ascuns C// 11 ertăciunea B/ cereți C/stăpînii| cei mari C// 12 acēia C/luați C/că|ci C// 14 iubiții miei| creștinilor C// 15 ș-au| s-au B, C// 16 acēia C/ ca să nu cădeți C/care B, C// 17 șters nevrēdnicul și mult păcătosul C// 18 mîntuiască B, C// 19 petrecem C/sântate B, C/viață B, C// 20 spăsenie B, C// 21 înviere C// 22-23 Cuvînt la intrarea în beserică a născătoare de D<u>m<e>zeu, la noem<vrie> 21 C// 24 ajutor C// 25 acēia C// 26 dar C//

pohfală în beserică astăz prăznuim ; de altă parte, văzind atâtea cinstite obraze, împodobite cu florile bunătaților și cu înțelepciune, mă spăimîntez și nu cutez a grăi. Că ce tărie are ticăloasa mea limbă, a lăuda și a cinsti cu vrednicie pre una ca aceasta, carea iaste aleasă și întru tot îmbunătățită mai nainte decît
 5 toată zidirea, după cum zice la Cîntarea cîntărilor? Sau ce putere are izvorul meu cel cu o picătură de apă, să adape o grădină sufletească ca aceasta? Iară încăși, de vrîme ce darul d<u>hului sf<i>nt, carele pururea tămăduiaște cele neputin-
 10 țeose și celiă care nu sînt desăvîrșit le împlin_ește, acelaș să-m dea și mie putere și ajutoriu, ca să pociu zice puține cuvinte în slava lui D<u>mn<e>zeu și întru cinstea și lauda Născătoarei de D<u>mn<e>zeu.

Vede-să în sf<i>nta Scriptură, la a treia carte a Împăraților, la al 6<lea> cap, cum că împăratul Solomon au făcut casa d<o>mnului cu trei despărțituri ; și în despărțitura cea dintîiu sta mulțimea norodului, întru a dooa despărțitură sta arhieriei și preoții, iară întru a treia despărțitură era sf<i>nta sf<i>ntelor, întru carea nu putea să între nimenea, fără numai arhierul,
 20 într-un an odată, de tămîia locul acela și să ruga lui D<u>mn<e>zeu pentru mîntuirea lui și a norodului, precum zice fericitul Pavel, la al 9 <lea> cap cătră evrei : „La cortul cel dintîi pururea întra preoții, de făcea slujbele, iară la cel de al doilea, într-un an odată, singur arhierul, nu făr-de sînge carele aducea pentru
 25 dînsul și pentru necunoștințele norodului”. Carea beserică despărțitura cea dintîi, unde sta norodul să închipuia cerului, carele stă de-asupra noastră, unde iaste văzduhul și sînt acoloa toate pasările cele zburătoare ; iară a dooa despărțitură, unde sta arhieriei și preoții să închipuia cerului al doilea, carele stă
 30 deasupra cerului dintîi, unde sînt puterile cele cerești, adică îngerii și sufletele dreptilor ; iară a treia despărțitură, unde era sf<i>nta sf<i>ntelor și întra într-un an odată numai arhierul,

1 pohvală C/astăzi B, C// 2 înțelepciune B// 5 care C/îmbunătățită B// 6 Cîntarea]Carta B// 7 putere C// 8 încăș C/vrîme C// 9 p<u>r<u>rea C/tămădu_ește C// 10 celiă]cele C/carele B/ împlin_ește C/același C// 11 putere C/ajutor C// 12 D<u>mnezeu B/ cinstia B/ născătoarii B// 13 D<u>mnezeu B// 14 Vede-să C/3 C// 15 al șaselea B// 16 3 C/despărțituri C/ și în] și C/dăspărțitura C/dintîi C// 17 dăspărțitură C// 18 iar C/dăspărțitură C/era]sta C// 19 care C/fără numai] fără B// 22 dintîiu B, C/p<u>r<u>rea C// 23 iar C// 25 necunoștințele B, necunoștiința C/Care C// 26 dăspărțitoarea C/dintîiu B// 28 iar C// dăspărțitură C// 29 cerului B/stea C// 30 dintîiu B/cele C/adică C// 31 sufletele C/iar C/dăspărțitură C//

să închipuia, al treilea ceriu, carele stă deasupra celui de al doilea, întru carele nu intră nimenea, fără numai adevăratul arhiereu H<risto>s, D<u>mn<e>zeul nostru.

Și de pohtiț ca să vă încredințaț cum că beserica acēia era închipuirea ceriului, ascultați de vedeți ce zice fericitul 5 Pavel, iară la al 9 <lea> cap către evrei : „Pentru că nu în sf<i>nte făcute de mîni au intrat H<risto>s, pildă celor adevărate, ci într-acestași ceriu să se arate acum fēții lui D<u>mn<e>zeu pentru noi”. Și pentru ce să numiia sf<i>nta sf<i>ntelor? Nu pentru alta, fără numai căci era într-însa cēle doao table ale 10 legii ce au dat D<u>mn<e>zeu lui Moysi în muntele lui Horiv și toiagul cel înflorit al lui Aaron și năstrapa cea cu mană și cădēlnița cea de aur și lada legii. Iară eu pociu zice că să numiia mai vîrtos sf<i>nta sf<i>ntelor nu pentru căci era stă- 15 tătore într-însa numai cēle lucruri trecătoare, carele închipuia multe taini ale besericii noastre, ce și pentru căci s-au învrednicit a lăcui într-însa 12 ani sf<i>nta sf<i>ntelor cea adevărată, adecă sf<i>nta feçoară, carea au născut mai presus de fire pre sf<i>ntul sf<i>ntilor, pre Mesia cel făgăduit.

Și cum că să închipuia beserica acēia ceriului iaste lucru 20 dovedit, căci ia iaste ceriul cel adevărat carele au răsărit pre soarele dreptății și în pîntecile ei au lăcuit ca întru al treilea ceriu o față a sf<i>ntei tro<i>țe, fiul și cuvîntul lui D<u>mn<e>zeu, I<isu>s H<risto>s, adevăratul arhiereu, de au zidit a do<ua> 25 oară neamul omenesc și să ruga lui D<u>mn<e>zeu tatăl pentru mîntuirea lui Adam și a necunoștinței lui. Iară pricina pentru căci au intrat sf<i>nta feçoară, de au lăcuit atîtea ani la acel loc sf<i>nt, măcar că iaste știut la toț iară încăș cu cuviință iaste să o spunem și noi.

În vremile cēle de demult era obicei la jidovi și care om 30 nu făcea coconi era hulit și ūrit de toț, măcar de ar fi fost de neam cît de mare și bogat ; și cînd ducea darurile lui la beserică le priimiia preotul pre ūrna tuturor și sta la beserică mai jos

2 fără B, C// 4 pohtiți B, C/ încredințați C/ acēia C// 5 ascultați B// 6 iar C/ ovrei B// 7 mîni B, C// 8 într-acestaș C/ să să C// 9 pentru ce să| pentru ce B// 10 cele C/ 2 C// 11 lēgii C/ Moisi C/ muntele Horiv C// 13 cădēlnița B, C/ aūr B/ iar C// 15 *marginē* într-însa numai acēle lucruri trecătoare B// 16 bisericii C/ ci și B, C// 18 adică B, C/ care C// 19 sfîntul B, C// 20 biserica C/ acēia C/ cerului C// 21 dovedit B, C/ căci ia iaste| căci iaste B, C/ care B// 22 soarele B, C/ pîntecile B, C// 23 troițe B, C// 24 d<oua> C// 26—27 Iară pentru pricina căci B// 28 toți B, C/ iar C// 30 obicei C// 31 toți B, C// 32 biserică C// 33 mai pre urma C/ biserică C//

decît toţ şi bucate nimeni nu mîncea cu el, ci-l ţinea toţ ca pre
 5 un ūrgisit de D<u>mn<e>zeu. Deci Ioachim şi Anna, fiind
 sterpi, s-au întîmplat, într-o sărbătoare mare ce avea jidovii,
 prin neştiinţă şi fără-de nici un viclesug, ca nişte oameni bogat
 şi de neam împărătesc ce era, au dus darurile lor mai nainte
 10 decît alţii la biserică. Şi, văzîndu-i preotul, atîta i-au înfruntat
 şi i-au dojenit, cît i-au scos din biserică cu mare ruşine şi cu
 multă ūrgie i-au gonit, împreună cu darurile ce adusese. (Oare
 ce jale şi scîrbă socotiţ că vor fi luat în inima lor nişte oameni
 15 mari ca aceia ?) Iară ei, bl<a>g<o>s<lo>viţii, au priimit înfrun-
 tarea şi ūrgia preotului cu multă cucerie şi plecîndu-ş capetele,
 să ducea plîngînd cu amar la casa lor, neziicînd nimic, nimănuî.

Iară acum să nu carea cumva să îndrăznească preotul, sau
 arhierul, să înfruntēze pre cineva, nu pentru căci nu are
 15 coconi, ci pentru căci face fără-delegi şi strîmbătăt, că apoi iaste
 vinovat morţii. Iară măcar că avea Ioachim şi Anna multă
 jale în inima lor, pentru ūriciunea şi hula ce avea de cătră toţ
 pentru stîrpiciunea lor, iară de pururea să ruga, cu lacrimi,
 20 dintru adîncul inimii lor, stăpînului firii, ca să facă milă cu ei,
 să le dezlege stîrpiciunea şi să le dăruiască roadă pîntecelui lor ;
 nu doară pentru ca să le rămie după moartea lor feçori să-i po-
 menească, după cum pohtesc oamenii ceşti de acuma, sau să
 le moştenească moşiile şi avērea, ce numai cu făgăduială ca
 25 aceia ca, de vor naşte vreun prunc, au parte bărbătească, au
 parte fāmeiască, să-l închine lui D<u>mn<e>zeu.

Vedeţ dară, acum, pohtă şi dragoste creştinească, vedeţ
 căldura de inimă, vedeţ rîvnă. Cine să află acum, pre aceste
 vremi, au din cei bogat, au din cei săraci, măcar de ar avea
 100 de feçori, să închine ūnul lui D<u>mn<e>zeu ? O ţin lucru
 30 necuvios şi lucru de nimica, zicînd multe cuvinte deşarte, carele
 mă ruşinez a le grāi. Însă D<u>mn<e>zeu, după cum zice
 D<a>v<i>d : „Voia celora ce să tem de dînsul va face si rugă-
 cîunea lor va asculta”. Împlinindu-se sorocul sfatului lui D<u>m-

1 toţi¹⁻² C//4 bogaţi C//5 daruri B//6 biserică C//7 dojenit C/ bis<e>rică C//9
 socotiţi B, C/ oameni] oani B//10 iar C/ blagosloviţii B, C//11 plecîndu-şi C/ca-
 petile C//13 iar acuma C/care C//14 înfrunteze C/ căci] că C// 15 cuconi B/fără-
 delēgi B/ strîmbătăti C// 16 iar C//17 inima] ima B/ūriciunea B/ toţi C//18 stîr-
 picîunea B/iar C/ deap<u><u>rea C//20 dezlege C/stîrpiciunea B/dăruiască B/
 pîntecelui B//21 doar C// 23 avēria B, avērea C/ci B, C/ făgăduială B//24 aceia C//25
 fāmeiască C/să-l] să să C// 25 Dumnezeu C// 26 Vedeţi¹⁻² B, C/dar C// 27 căldură
 B, C/ de] din C/vedeţi B, C/ aceste C// 28 bogaţi C// 29 100] 20 B, o sută C// 32
 David C//33 rugăcîunea B/ repetă] lui B, C//

n<e>zeu, cel mai nainte de toț vécii și sosind vrēmea și časul acela, aflīndu-se și vase alēse ca acēlia, bine voi D<u>mn<e>zeu dă dāzlegă sterpicīunea Annei și nāscu prin făgāduintă, după cum au nāscut Sarra pre Isaac, Revecca pre Iacov, Rahil pre Iosif, fāmēia lui Manoe pre Sampson, Anna, fāmēia lui Elcana 5 pre Samuil și Elisaveth pre Ioann Botezătorul. Așa și fericita Anna fāmēia lui Ioachim nāscu scaun sf<i>nt lui D<u>mn<e>zeu, pre feçoara Mariia, ca să se odihnească pre dīnsa cela ce să odihnește pre scaunele cēle īngerești și-ș găti luiș, cerīu īnsu-
fleit, cela ce au īntārit cerīurile cu īnțelepciunea sa și pāmīntul 10 l-au īntemeiat pre ape, de carele să cutremură toate adīncurile și beznele iadului. Și au avut mare dreptate Ioachim și Anna ca să nască pre ūna ca aceasta din pīntecele lor; una pentru că era amīndoi de neam īmpārātesc și să trāgea din sementīia lui D<a>v<i>d și era foarte dreptī și buni īnaintea lui D<u>m- 15 n<e>zeu și alta că au cīstīgat această roadă bl<a>g<o>s<l>ovitā cu multā durēre de inimā, cu multe rugāciuni, cu multe m<i>-l<o>stenii și cu multe lacrāmi, după cum zice D<a>v<i>d : „Cei ce samānā cu lacrimi, cu bucurie vor secera”. Și au cīstīgat ade-vārat o bucurie ca acēia, cīt nu o au putut cīstīga alți pārinți 20 din vēcī, nici vor cīstīga, nici numele ce au cīstīgat ei a să numi pārinți ai lui D<u>mn<e>zeu.

Drept acēia, trecīnd 3 ani după nāsterea feçoarei, o duserā pārinți ei la besēricā cu multā pofalā de feçoare, cu făclii aprinse, după pr<o>rociā lui D<a>v<i>d, să o īchine lui 25 D<u>mn<e>zeu, după făgāduīala lor. Și sosīnd la ūșa besēricīi, fericita Anna zise cătrā preot, cu credință și cu multā cucerie : „Priimēște, preote a lui D<u>mn<e>zeu, pre această cocoanā, că iaste roada pīntecelui mīeu, pre carea o am cīstīgat cu multā durēre de inimā, prin rugāciuni cu lacrāmi amestecate și o așază 30 īn casa d<o>mnului, că lui i-o am făgāduit, pentru căci au făcut milā cu mine și au rădicat deasupra mea hula norodului;

1 toți B, C/ vecii B, C/ vrēmīa B, vremea C// 2 acelea C// 3 de B, C/ dezlegă B, C/ Anii B/ după]dupre C// 4 Revecca C// 5 fāmēia B, C/ Manoe C/ femeia² B, fāmēia C/ Elcana C// 7 fāmēia C// 9 odihnește C/ scaunīle B, C/ cele C// 10 cerīurile] cerīule B/ īnțelepciunea B// 11 īntemeiat C// 12 besnile C// 13 pīntecile B, C// 15 David C// 16 blagoslovitā C// 17 durere C/ rugāciuni B/ m<i>l<o>stenie B, milostenii C// 18 margine și cu multe lacrāmi, după cum zice D<a>v<i>d B/ David C// 20 acēia C// 21 lipsește nici² C// 23 acēia C// 24 bisēricā C/ pohfalā B, pohvalā C// 25 prorociā C/ David C// 26 făgāduīala B/ bisēricīi C// 27 zice B/ multe B// 28 Priimēște C/ a] al B, C// 29 roadă B/ care C// 30 durere C// 31 i-am făgāduit-o C//

- primiște-o fără de nici o îndoială și sîrguiaște de o du în beserică, fără de nici o zăbavă, că lui D<u>mn<e>zeu o am închinat". Care cuvinte auzindu-le preotul Zahariia și văzînd și pe preasf<i>nta feçoară, să minună și zise cu bucurie mare și cu glas
- 5 de pror<o>cie către feçoară: „Tu ești cu adevărat ușa cea de gînd a vieții, carea o au văzut pror<o>cul Iezechiil închisă; ce-m caută și făr-de voia mea a-ț deschide ușile besericii ca să intri într-însa să lăcuești, că cu adevărat mai virtos pentru tine au făcut Solomon, cu înțelepciunea ce i-au dat D<u>mn<e>zeu,
- 10 acest lăcaș și ție au închipuit-o cunoscîndu-ț feceria cu ochii cei de gînd ai pror<o>ciei lui. Și ție ți să cuvine ca să lăcuești într-însa, că acelia cîte sta într-însa ție să închipuia. Drept aceia, deaca s-au arătat adevărul, trebue să se rădăce umbra. Întră, fiica lui D<u>mn<e>zeu, cu bucurie și te veselște într-însa, că am cunoscut cu adevărat că s-au apropiat mîntuirea
- 15 lui Israil, carea va să vie înfățișat să se nască din tine; întră preacurată, voioasă și veselă, de te fă lăcaș desfătat preainălțatului I<isu>s, carele iaste mîntuitorul lumii; întră la locul cel ales, cea ce ești aleasă mai înainte de vîci, ca să te hrănești cu hrană cerească, carea va să-ț fie trimisă de la părintele vîcilor, prin ingerii săi; întră în sf<i>nta sf<i>ntelor, ca ceiă ce ți să cuvine să auzi tainele cele ascunse și preaslăvite ce s-au grăit în cămă-
- 20 rîle cele cerești, că tu vei să naști pre ziditorul a toată făptura; întră de te fă mijlocitoare mîntuirii omeneshi".
- 25 Și întorcîndu-să preotul Zahariia zise și către părinți: „Bucurați-vă și voi, soție sf<i>ntă, părăche bl<a>goslovită, Ioachim și Anno, căci v-aț învrednicit de v-aț făcut părinți a unii prunci sf<i>nte ca aceștia. Fericiți sînteți, cu toată fericea, că de pe semnele darurilor ce văz că are această cocoană
- 30 asupra ei, cunosc adevărat cu d<u>hul pror<o>ciei că ia iaste acoperămîntul goliciunii strămoșilor, oglinda pror<o>cilor și izbăvirea lumii".

Deci, cu aceste puține cuvinte ce am zis, înțelegerea noastră cea de pre urmă iaste cum că pentru 2 lucruri au intrat sf<i>nta

1 primește-o C/ făr-de C/ îndoială C/ sîrguește C/ biserică C// 2 făr-de C// 3 pe/pe B// 4 feçoara B, C// 5 prorocie B, C// 6 care C/ prorocul B, C/ ci-m B, C// 7 a-ți C/ bisericii C/intrii C// 9 înțelepțunea B/ Dumnezeu B// 10 cunoscîndu-ți C// 11 prorociei B// prorociei C// 12 acēlea B, acelea C// 13 aceia C/ să să C// 14 Dumnezeu C// 16 care B, C// 17 veselă C// 19 cea C/ nainte C/ veci B, C// 20 care B, C/ să-ți B// 21 lipsește săi B/ sîntelor B// 22 tainile C/cele C/ cămările B, C// 25 întorcîndu-se B, C/ părinții ei B// 26 blagoslovită C// 27 v-ați ¹⁻² B, C// 29 de pe/după C/ semnele C// 30 prorociei B// 31 prorocilor B, C// 33 aceste C/ înțelegerea C// 34 de prejdu pre C//

feçoară în sf<î>nta sf<î>ntelor : ūna pentru ca să se curățească de păcatul cel strămoșesc prin mijlocul cuvîntului celui de bucurie ce aștepta să-i vie cu arhanghelul Gavriil și alta, ca un vas ales ce era prin venirea sf<î>ntului d<u>h și prin umbrirea puterii celui de sus să primească în pîntecele ei pre fiul și cuvîntul lui D<u>mn<e>zeu. Drept aceia dară trebuiaște și noi, cînd vom intra în sf<î>nta besêrică, să ne curățim întîi de păcatele noastre și de cugetele cele viclene și apoi cu cunoștință întreagă să ne facem vase alêse, să primim, prin darul d<u>hului sf<î>nt, cuvîntul lui D<u>mn<e>zeu în inimile noastre și așa, cu acest mijloc, vom fi adevărați prăznuitori, măcar că pe preasf<î>nta feçoară, de vreme ce iaste și să numește pricina tuturor bunătăților, nu iaste cu puțință nici cu ūn mijloc să o cinstim și să o prăznuim, precum să cade. Pentru că cîntea ei biruiaște toată limba și covîrșaste tot cugetul omenesc, iară încăș trebuie cu frică și cu bucurie ; cu frică pentru păcat și cu bucurie pentru mîntuire să-i zicem toț cu ūn glas : „Lauda cea îngerească, bucură-te, cea ce ești plină de dar, d<o>mnul e cu tine”. A căruia mila cea nespusă și darul cel bogat să fie pururea cu noi toți.

**LUNA LUI DECHEMBRIE 6,
CAZANIE LA SF<Î>NTUL NICOLAE**

*Slăvit sôfie
Domnul*

Pentru căci iaste omul făcut de D<u>mn<e>zeu, îndoit, de suflet cuvîntătoriu și de trup simțitoriu, are și bunătăți îndoite : sufletești și trupești. Și sînt bunătățile cele sufletești 4 : vitejiia, înțelepciunea, dreptatea și curățeniia. Bunătățile cele trupești încă sînt 4 : tăriia, întregimea, frumoseția și sănătatea. Și dintr-acêste bunătăți ale sufletului și ale trupului nasc alte 4 bunătăți de obște : credința, nădejdiia, dragostea

1 să să C// 2 strămoșesc C// 3 arhanghelul A// 5 celui| cei C/ pîntecele B, C// 6 Dumnezeu C/ aceia C/ dar C/ trebuiește C// 8 cugetile C/ viclene C/ cunoștință B// 9 alese C/ prin| pre B// 11 adevărați C// 12 feçoara C/ vreme C/ numește C// 14 biruește C// 15 iar C/ încăși C// 16—17 *margin*e și cu bucurie pentru mîntuire B// 17 toți C// 18 cea C// 19 p<u>r<u>rea C// 20 după toți *ad.* Amin. C// 21—22 Cuvînt la zioa sfîntului Nicolae. în luna dechembrie 6 C/ sfîntului B// 24 cuvîntător C/ simțitor C/ bunătăți B, C// 25 cele C/ 26 înțelepciunea B// 27 cele C/ frumoseția B, frumuseța C// 28 dintre acêste B/ bunătăți B, C// 29 bunătăți B, C/ nădejdea B, nădejdea C//

și smereniia. Deci pe aceste patru bunătăți ca pe 4 temelii nemișcate, voiu să-m întemeiez vorba ce voiu să fac astăzi, cu ajutoriul lui Dumnezeu, înaintea dragostii voastre. Ce întâi voiu să vă spuîu, foarte pe scurt, a fieștecăriia bunătate, puterea și lucrarea ce are, pentru ca să se pricâpă mai lesne călia 5 ce voiu să grăesc, apoi vom întinde vorba înaintea, de vom zice, după putință, cîte va aduce căsul și ne va lumina D<u>mn<e>zeu, de la carele cerem și ajutor. Ci vă pohtesc să ascultați cu dragoste, ca să aveți și plată de la D<u>mn<e>zeu.

„Credința, după cum zice fericitul Pavel la 11 capete cătră 10 evrei, iaste ființa celor nădăjduite și lucrurilor celor ce nu să văd dovediri și fără de credință nu iaste cu putință nimeni să fie plăcut înaintea lui D<u>mn<e>zeu, nici să se apropie de el”. Și, pentru ca să vă încredințat cum că iaste cuvîntul acesta adevărat, ascultați de vedeți că zice H<risto>s cătră ap<o>st<o>li la 15 16 capete ale lui Marco : „Mărgeț în toată lumea, propoveduiți ev<an>ghea la toată zidirea și cela ce va crede și să va boțea, să va spăsi ; iar cel ce nu va crede, să va osîndi”. Iată dară că fără de credință nu iaste cu putință să ne mîntuim și să știți că lăcașul ei iaste inima omului și viața ei, faptele cele bune, după 20 cum zice ap<o>st<o>lul Iacov : „Că precum trupul omului iaste mort făr-de suflet, așa și credința iaste moartă, făr-de fapte bune”. Și nimeni să nu socotească în mintea lui cum că cu credința singură să va mîntui, de nu va face și fapte bune, că va greși. Și iată că v-am spus, cu puține cuvinte, puteria credinții. Auziți 25 și al nădejdi.

Nădejdia iaste o îndrăzneală adevărată cătră D<u>mn<e>zeu, dată în inima omului din d<u>mn<e>zeiasca strălucire, ca să nu să deznădăjduiască niciodată de darul lui D<u>mn<e>zeu, ci să fie încredințat cum că va lua, prin pocăință, ertă- 30 cîune păcatelor și veri ce altă cîrere, sau trecătoare, sau vécnică. Și să încredințeară și să adeverează nădăjdia ačasta

1 pre B, pă C/ aceste C/ bunătăți B, C/ pre B// 2 lipsește voiu¹ C/ să-mi B// 3 ajutoru C/ D<u>mn<e>zeu B/ Ci C// 4 pă C// fieștecăriia B/ putere B, puterea C// 5 priceapă B/ celea C// 7 dup C/ valne va C// 8 cerem C/ ajutoriu B/ ascultați B, C// 10 cap C// 12 făr-de C/ iaste nimeni cu putință C// 13 Dumnezeu B//, 14 încredințați B, C// 15 ascultați B, C/ apóstoli C// 16 cap C/ Mărgeți B, mergeți C/ propoveduiți B, C// 17 evanghelîia C/ crede C// 18 crede C/ dar C// 19 făr-de C/ iaste B/ știți B, C// 20 viața B, C// 21 apostolul B, C// 25 lipsește cu B, C/ puterea C/ Auziți C// 27 Nădejdea B, nădejdea C/ Dumnezeu B// 28 dumnezeiasca B, d<u>mnezefasca C// 29 dăznădăjduiască B, dăznădăjduiască C/ D<u>mnezeu C// 30 pocăința C// 31 cerere C/ trecătoare] stricătoare C/ vécnică B, C// 32 nădejdea B, nădejdea C//

în inima omului întâi cu ajutoriul și cu darul lui H<risto>s, că el iaste toată nădejdia noastră, după cum zice ap<o>st<o>lul Pavel către corintheni : „După porunca lui D<u>mn<e>zeu, mîntuitorului nostru și d<o>mnul I<isu>s H<risto>s, al nădejdiei noastre, că printr-însul luom toate”, precum însuș 5 H<risto>s învață și zice : „Și cîte veț cere întru numele meu, aceasta voiu face, ca să se mărească părintele întru fiul”. Și în darul acesta a lui H<risto>s, toată nădejdia noastră să întemeiază.

Iată că ați înțeles puterea nădejdiei ; să vă spuîu acum și 10 a dragostii.

Dragostea încă iaste, după cum zice fericitul Pavel, mai mare decît credința și de cît nădejdia, temelul și vârful tuturor bunătăților, carea ūnește pre mulți întru una și face cale către 15 D<u>mn<e>zeu tuturor celor care o iubesc ; carea dragoste singur H<risto>s o adeverează la 22 de capete ale lui Matthei, zicînd că : „Întru acêle 2 porunci, a iubi neștine pre D<u>mn<e>zeu și pre aproapele său razimă toată lēgia și prorocii”.

Ați înțeles și puterea dragostii ; să vă spuîu acum și a smereniei. Smereniia încă iaste sfîrșitul, legătura și pecetea 20 tuturor bunătăților, căci că de ar face neștine toate bunătățile lumii și smerenie să nu aibă, toate-s pierdute, toate-s stricate, toate-s de nimica și osteneala lor iaste în deșărt. Pentru căci smereniia iaste maică tuturor bunătăților și precum maica pune multă nevointă din fireasca dragoste ce are de hrănește pre copiii 25 săi, ca să-i crească și-i fereste de toate ca să nu li să întimple vreo primejdie și-i va piîarde, așa și smereniia hrăniaste bunătățile de cresc și le fereste de toate primejdiile, ca să nu piară. Pentru căci păcatul cel dintîi și mai mare decît toate păcatele iaste mîndriia, carea o au izvodit și au născut singur 30 satana, carele era înger și să numiia Lucafăr, pentru multa lumină ce avea ; care mîndrie l-au surpat și l-au pogorit, cu toată čata lui, întru cêle mai de jos prăpăstii ale iadului. Și

1 întîiu B, C// 2 nădejdea B, nădejdea C/ apostolul C// 3 corintheni C/ D<u>mnezeu C// 6 cere C// 7 să să C// 8 daru C/ al B, C/ nădejdea B, nădejdea C/ întemeiază C// 10 puteria B, puterea C// 11 dragostei C// 13 nădejdea B, nădejdea C// 14 care C/ unește C/ ūna B// 15 Dumnezeu B/ ce o/ ce-l B/ care C// 16 lipsește de C// 17 acele C// 18 legea C// 19 Ațiîam C/ puteria B, puterea C/ dragostei C// 20 smerenii C/ pecetea C// 22 smereniia B// 23 iasteîlar B/ dășărt C// 25 hrănește C/ copii C// 26 ferește C// 27 pierde C/ hrănește B, hrănește C// 28 ferește C/ piîară B// 29 dintîiu B, C/ păcatile C// 30 care C//

- dintr-atîta lumină ce avea s-au făcut decît toate negrețele și decît toate întunerecile mai negru și mai întunecat și iaste să se osîndească în vîci nesfîrșit pentru căci nu are tîmăduială, nici vindecare rana lui, că fiind duh, nu are pocăință.
- 5 Și cu acest păcat al mîndriei, pentru multa lui zavistie, au înșălat și pe ticălosul Adam, de l-au surpat din cinstea lui și l-au adus la moarte și l-au pogorît și pre dînsul în iad. Și precum păcatul mîndriei au avut putere de au pogorît pre Lucafăr, pînă la cîte mai de jos prăpăstii ale iadului, așa și bunătatea
- 10 smereniei are mai multă putere decît mîndria; că au făcut pre singur D<u>mn<e>zeu, carele iaste făcătorul Lucafărului și s-au plecat atîta, cît au lăsat ceriurile și toată slava și lauda ce avea de toate puterile cerești, de s-au pogorît pre pămînt și s-au făcut om și s-au smerit pînă la moarte, după cum zice
- 15 fericitul Pavel, moarte de cruce; și s-au pogorît și pînă la iad de au scos pre Adam, cu tot neamul lui și l-au suit, împreună cu dînsul la ceriu, unde au fost și mai înainte. Iară Lucafărul n-au putut să se mai sue, căci îl atîrnă păcatul în jos. Că păcatul să asemînă pietrii și-i caută să meargă la maica ei, în
- 20 pămînt, de unde și iaste. Iar bunătatea să aseamînă focului și iaste să meargă sus, în văzduh, unde-i iaste matca, că D<u>mn<e>zeu iaste foc mistuitoriu și pară de foc supțire, precum l-au văzut pror<o>cul Ilie. Și precum un om are în casa lui aur, argint, scule și alte haine și cînd iase din casă pune lacăt și
- 25 încue, pentru ca să nu meargă vreun hoț să i le fure, să se păgubească, așa și smereniia încue, ca cu un lacăt, toate bunătățile, ca să nu meargă hoțul cel de obște, diavolul, să le fure și să va păgubi de osteneala ce-au făcut.
- Și iată că, după putință, cu scurte vorbe v-am spus puterea
- 30 și lucrarea acelor 4 bunătăți, carele trebuiaște, cu toții cîț le-ați auzit, să le însemnați în inima voastră și să le păziți și, după putință, să le și faceți; și atunce veți fi fericți după cum zice

1 negrețile B, negrețile C// 2 întunerecele B, întunericile C// 3 nesfîrșit B, nesfîrșiti C/ tîmăduială B// 5 mîndrii C/ a lui B// 6 pă C// 8 mîndrii C/ putere C// 9 prăpastii B// 10 smerenii C/ putere C// 11 făcătorul C// 16 după suit ad. pre dînsul C/ împreună B// 17 dînsul] el C/ nainte C/ Iar C// 19 aseamînă B/ și C// 20 asemînă C// 22 mistuitor C// 23 prorocul B, C/ un B// 24 iase B, C// 25 să C// 26 un B// 27 diavolul B// 28 osteneala B// 29 puterea C// 30 bunătăți B, C/ trebuie C/ cîți B, C/ le-ați C// 31 însemnați B, C/ păziți B, C// 32 faceți B, C atuncea B, C/ veți B, C/ fericiti B, C/ dup C//

H<risto>s: „Fericiți cei ce aud cuvîntul lui D<u>mn<e>zeu și-l păzesc pre dînsul”.

Pre aceste 4 bunătăți ce-am zis mai sus și v-am spus a fieștecăruia puterea și lucrarea, ca pre o piatră în patru fete, carea nu să poate mișca ș-au zidit toți sf<i>nții și toți dreptii, ca niște înțelepți, casa bunătăților sale și, după cuvîntul Ev<an>-g<he>liei: „Să pogori ploae și veniră riurile și suflară vînturile și loviră casa aceia și nu căzu, că era întemeiată pre piatră”, care piatră iaste H<risto>s, după cum zice fericitul Pavel, dintru care înțelepți și sf<i>nți și drepti iaste unul și acest 10 fericit și deapaurarea pomenit, marele Nicolae, arhiereul Mirelor Lichiei, făcătorul de minuni, a căruia pomenire săvîrșim astăzi, întru acest sf<i>nt lăcaș; carele stă de-asupra muntelui besericii ca o cetate păzită de D<u>mn<e>zeu și întărită de toate patru părțile cu 4 tunuri d<u>hovnicești: cu credința, 15 cu nădejdia, cu dragostia și cu smereniia. Și cu tunul credinții goneste departe pre vrăjmașii besericii, peeretici; cu tunul nădejdiei aduce pre cei deznădăjduiți cătră D<u>mn<e>zeu; cu tunul dragostei ajută celor săraci și lipsiți; cu tunul smereniei sue pe cei păcătoși la ceriu. Stă nemîșcat în muntele credinții și al nădejdiei și nu să poate ascunde; stă întemeiat în muntele 20 dragostei și al smereniei și nu să poate pitula. Să vede de departe, că iaste la loc înalt; luminează ca o făclie aprinsă în casa d<o>mnului, în curțile D<u>mn<e>zeului nostru. Faptele lui cele bune strălucesc tuturor celor din casă, nu sînt ascunse supt 25 obroc; luminează în toată lumea, ca lumina soarelui, minunile lui. Cunoscute-s de toți facerile lui de bine și milosteniile, primite-s de toți blîndețele lui și să bucură toți de pomenirea lui, după cum zice Solomon: „Lăudîndu-se dreptul, să veselesc noroadale”. Îl mărturisesc pre dînsul adevărul lucrurilor, 30 cum că iaste îndreptătorul credinții și chipul blîndeții și dascalul înfrînării, precum îl cîntă beserica și pentru aceia au agonisit

1 Fericiți B, C/ D<u>mnezeu C// 3 aceste C/ bunătăți B, C// 4 fieștecăruia B/ puterea C/ piatră B// 5 care C/ toți¹ B, C/ toți² C// 7 Evanghelii C/ venire B, veni C// 8 aceia C/ întemeiată C/ pă C/ piatră B// 11 deap<u>r<u>rea B, C/marile B/ Mirilor B// 14 bisericii C/ Dumnezeu B// 15 de toate de cite C/ părți C// 16 nădejdea B, nădejdea C/ dragostea B, C/ tunul/tunul B// 17 goneste C/ pă C/bisericii C/ pe/pre C// 18 nădejdiei B/ deznădăjduiți B, dăjnădăjduiți C/ D<u>mnezeu B, C/ 19 dragostii B/ lipsiți C/ smerinii C// 20 pă C/ păcătoși C// 21 întemeiat B// 22 dragostei credinții B/ smerinii C/ vede C/ lipsește de C// 24 domnului B/ Dumnezeului B, D<u>mnezeului C/ cele C// 27 toți C// 28 toți¹ C/ blîndețele C/ toți² B, C// 30 noroadale C/ mărturesc B// 31 blîndeții C// 32 biserica C/ aceia C//

prin smerenie cele înalte și prin sărăcie cele bogate. Acesta au urmat dascalului și învățătorului său H<risto>s, păstorului celui bun și adevărat, care ș-au pus sufletul pentru oi. Acesta au păzit porunca lui D<u>mn<e>zeu desăvârșit și l-au
 5 iubit și pre dînsul și pre aproapele său, ca însuș pre sine. Îl dovedește ajutoriul ce au făcut din destul cu mulți galbeni celor 3 feçoare, carele sta în cumpănă să-ș piarză feçoriia lor; că înțelegînd sf<i>ntul cum că acel ticălos de tată al fêtelor, pentru că să gonească sărăciia din casa lui, au socotit să chiame
 10 în casa lui, pe Afrodita, adecă curviia și pentru ca să cîștige puțin aur și argint, ca să se poată chivernisi, au vrut să vînză feçoriia fêtelor lui. Și oftînd cu amar din mijlocul inimii lui și plîngînd cu lacrimi fierbinți zicea: „3 feçoare, carele să vād ca 3 bunătăți ale raîului, vor să se schimbe și vor să
 15 se prefacă spre 3 răutăți ale iadului și pentru puțin cîștig vor să piarză o avuție carea iaste mai cinstită decît toate avuțiile ce sînt ascunse supt munți, sau decît toate cîte ocolêște toată lumea; și acea frumosête luminată ca a soarelui iaste să-ș piarză lumina și podoaba și să se facă scaun, sau să zic
 20 mai chiiar cuib întunecaților draci.

Deci acêștia ce am zis mai sus, înțelegîndu-le sf<i>ntul, au zis în sine: ba, diavole, nu voiu lăsa să se lipsească ceriul de stêle frumoase ca acêștia, nu voiu să cîștige iadul suflete atît de curate și flori așa de frumoase. Eu, o, dragoste mincinoasă,
 25 voiu să-ț sfărîm săgețile, carele fără de rană omor; eu, Luçă-fărule, voiu să-ț sparg toate mrejiile și-ț voiu pîiarde tot vicleșugul. Așa au vorbit sf<i>ntul, apoi, pe urmă, după ce au ascuns soarele toate razele lui și s-au stins de tot lumina zilei între întunêrecul nopții și cînd ceriul, de osteneală, au fost
 30 închis spre somn toț ochii lui, atîta cît nici luna nu priveghiia, nici ûna din stêlele cele mai mici avea deșchise tîmplele lor cele de argint, atunce ca cînd ar fi fost nu făcător de bine, ci ca un hoț, aleargă cu mare grabă la acea săracă de casă și arun-

2 învățătorului său] învățătorului B// 3 s-au C// 4 Dumnezeu B// 6 dovedește C/ au]l-au C// 7 piarză B// 8 fetelor C// 9 cheme C// 10 pre C/ adică C// 12 fêtelor C/ din mijlocul]dintr-adîncul B// 13 care C// 15 să C/ prifacă B/ răutăți B, C// 16 piarză B/ care C// 17 ocolește C// 18 frumusețe B, frumusețe C// 19 piarză B// 20 chiiar B, chiiar C/ cuibi C// 21 acestea C// 22 în]întru C/ dilavole B/ să C// 23 stele C/ acestea C/ voi B// 25 să-ți B, C/ care C/ făr-de C// 26 să-ți B, C/ pîiarde B, pierde C// 27 pă C/ urmă B// 28 soarile B, soarele C/ razile B, C/ zillii B, C// 29 întunerecul C// 30 toți B, C// 31 stêle B, stelile C// 32 atunce B, C/ făcătoriu B// 33 în B//

cînd în lăuntru, nu zic odată, sau de doao ori, ci de trei ori, mulți galbeni, au gonit cu această sărăciia și tot răul și tot cugetul necuvios și au mîntuit feçoriia acelor 3 feçoare din cursele diavolului.

Auzit-aț fapta sf<i>ntului? Priceput-aț fierbințeala inimii 5
lui spre a face bine? Înțeles-aț puteria dragostei cătră aproapele? Afle-să și acum vreunul, au din cei bogat, au din cei săraci, după ce va cunoaște lipsa și sărăciia fratelui său, creștinului, carele iaste aproapele său, să-i facă ajutor la nevoia lui, cu dragoste curată și fără-de fățarie, de nu va avea putere cu bani 10 sau cu altcevaș, măcar cu un sfat bun, sau cu un cuvînt de mîngîiare și nu numai eu, ci toț creștinii cei ce să tem de D<u>-mn<e>zeu, îl vor ținea întocma cu sf<i>ntul Nicolae și cu alți sf<i>nți, că atîta iaste D<u>mn<e>zeu de mulțemit și priimator, cu multă dragoste de cel puțin a aceluia ce o va face cu credință 15 și cu dragoste, ca și de cel mult a aceluia ce poate face. Și putem lua pildă de pe cei doi fileri ai văduvei, că au fost priimit foarte de H<risto>s și de pe plata celor ce au lucrat în vie la časul al 11, că li-au plătit ca și celor din časul cel dintii. Că de am face cu acest mijloc bine vecinilor noștri, cum au făcut sf<i>nții 20 și cum ne învață sf<i>nțele Scripturi, sau mai virtos să zic, cum ne învață singur H<risto>s, carele iaste începutul și sfirșitul tuturor, oare ce bine socotiț că am avea? Oare ce spor ni-ar da Dumnezeu în toate? Că zice prorocul David: „Voia celor ce să tem de dînsul va face și rugăciunea lor va asculta”. 25 Oare n-am fi și noi drepti, n-am fi și noi sf<i>nți? Că așa ne poruncește H<risto>s: „Faceți-vă sf<i>nți, că eu sf<i>nt sint”.

Cu fapte bune să face omul lăudat și sf<i>nt, iară nu cu fapte rele. Nici nume vestit va putea să lase neștine, după moarte, cu răutăț. Iară noi acum, de facem vreodată cuiva 30 vreun bine sau vreo îndemină, cît de puțin, o facem mai mult cu fățarie, pentru ca să ne laude oamenii și de nu să va supune intru toate, după pohta noastră, vom să-i scoatem binele acela

1 2 C/ 3 C// 3 trei C/ cursile B// 4 diavolului B// 5 Auzit-ați B, C/ Priceput-ați C// 6 Înțeles-ați B, C/ puterea C/ de aproapele C// 7 Află-să C/ bogați B, C// 9 ajutoriu B// 10 putere C/ ban B// 12 mîngiere C/ toți B, C/ creștini C// 14 că/ cu C/ Dumnezeu B/ mulțemit B, mulțumit C/ priimatoru B// 17 du pe B, C/ 2 C/ priimiti B, C// 19 le-au B, C/ lipsește din časul cel B, lipsește cel C/ dintii B// 22 lipsește singur C// 23 socotiți B, C// 24 ne-ar B, C/ pror<o>cul C/ D<a>vid C// 25 celora C// 26 lipsește n-am fi și noi drepti C// 27 poruncește C// 28 iar C// 30 răutăți C/ Iar C/ cuiva bine vreodată C/ lipsește cuiva B// 31 puțină C//

pe nas, imputîndu-i totdeauna și blestemîndu-l, îi zicem să-l osîndească binele ce i-am făcut și ne lăudăm cătră ūinii și cătră alții.

Dară dascălul nostru H<risto>s nu ne învață așa, ci zice : cînd facem milostenie sau alt bine, să nu știe stînga ce face dreapta. Deci, cine va vrea să isprăvească desăvîrșit și precum să cade aceste ce zic, aibă în loc de pămînt dragostea, că acoloa să va înrădăcina credința, ca ūn copaci și-ș va da roada sa la vrămea sa, după cum zice David : că toț copacii și toate erburile, răzimînd în pămînt cresc și să măresc și-ș dau roada, iar deaca nu razimă în pămînt să ūsucă și pier. Așa și credința, răzimînd în dragoste crește și să mărește și face toate rodirile bunătăților, căci pămîntul credinții iaste dragostea. La cële zēce porunci ce-au dat D<u>mn<e>zeu lui <Moisi> în muntele Synaii, porunca cea dintîi și mai mare iaste pentru dragoste ; că n-au zis să crezi în d<o>mnul D<u>mn<e>zeul tău, ci „să iubești pre d<o>mnul D<u>mnezeul tău, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău și din toată vîrteutē ta și pre aproapele tău ca însuț pre tine”.

Și oare pentru ce au zis „ Să iubești pre aproapele tău, ca însuț pre tine” ? Pentru doao lucruri : ūna, pentru ca să arăt dragostea carea au arătat și arată totdeauna D<u>mn<e>zeu cătră tine și alta pentru căci fieștecare om să iubește pre sine mai vîrtos decît toate lucrurile și-ș pohtēste einstea și binele ; și pentru acēia au zis să iubească cu acest mijloc pre aproapele său. Că să ferească D<u>mn<e>zeu, cînd ți să va aprinde casa, sau cînd te vor năpădi niscăi hoț, vecinul tău cel de aproape va să vie să-ț ajute, iar nu frate-tău sau altcineva din ruda ta, că aceia sînt departe ; că cel ce iubește cu dreptate, acela și crede. Că zice sf<i>ntul Ioann B<o>goslovul : „De va zice cineva că iubește pre D<u>mn<e>zeu și pre fratele lui îl ūraște, mincinos iaste ; că cel ce nu iubește pre fratele lui, că l-au văzut (și-l vĕde totdeauna), dară pre D<u>mn<e>zeu, că nu l-au văzut, cum îl

4 Dar C// 7 aceste C/ dragoste B/ acoloa B// 8 copaciu B/ și-și C// 9 vrēmă B, vremea C/ D<a>vid C/ toți B, C// 11 ūsucă B// 12 crește C/ mărește C// 13 căci că C/ credinței C/ dragoste B/ cele C/ 10 C// 14 după lui ad. Moysi C/margine Moysi B// 15 Sinaii C/ dintîi B, C// 16 domnul C// 19 însuți B, C// 20 aproapele B// 21 însuți B// 22 arăți B, C/ carea-u C// 23 iubește C// 24 după decît ad. pre C/ pohtēste C// 25 acēia C// 26 Că] ca B// 27 hoți C// 28 să-ți B, C/ frati-tău C/ acēia B// 29 iubește C/ crede C// 30 Ioan C/ B<o>goslov B, B<o>g<o>slov C/ zice că iubește cineva B/ iubește C// 31 pă² C/ fratile C// 32 iubește C/ pă C/ fratile C/ vede C// 33 dar C//

va putea iubi? Pentru aceasta și d<u>mnul H<risto>s au zis cătră ũcnicii lui : „De pe aceasta vor cunoaște toți că-mi sînteț ũcnici, de veț avea dragoste între voi”.

Dară acum, tu, ticăloa<s>e oame, te numești creștin și ũcnic lui H<risto>s? Dară unde iaste dragostea ce ai cătră 5 fratele tău? Ce fel de ascultare faci dascalului și învățătorului tău? Încăileă zi că nu ești creștin, că-ț faci mai multă osîndă. Nu te nădăjdui că numai cu numele ce ai, de te numești creștin, că te vei mîntui, că zice H<risto>s : „Nu cei ce-m zic mie D<oa>mne, D<oa>mne, vor intra întru împărăția cerului, ci 10 cei ce fac voia mea”. Voia lui H<risto>s nu iaste alta, fără numai dragostea; și cel ce are dragoste cătră aproapele său și-i pohtêște binele, acela face toate poruncile lui D<u>mn<e>zeu, că cel ce rămîne în dragoste, rămîne în D<u>mn<e>zeu și D<u>mn<e>zeu într-însul, după cum zice Ioann. 15

Iară acum creștinii noștri atîta stau împotriva lui D<u>mn<e>zeu, cît îl fac și mincinos și sf<i>nta Scriptură zic că sînt basne și aflări omenestii. Și zic : dară cum voiu să iubesc pre vecinul meu, că-m iaste vrăjmaș? De vrême ce zici că-ț iaste vrăjmaș, nu te numi creștin; ce zi că ești un păgîn și ũn om 20 fără lege și fără obraz. Că stăpînu-tău H<risto>s îț poruncêște să iubești pre vrăjmașii tăi și să le faci bine și tu îi stai împotrivă și nu vei să-l ascuți. Dară nu-ț îai seama că tu ești om și mîine, pomîine vei să mori și va să te mănînce pămîntul și viermii. Și de să va întîmpla să-ț stea împotrivă sluga ta, 25 sau argatul tău, nu te mîinii pre dînsul și-l baț? Dară H<risto>s, că iaste d<u>mn<e>zeul cel adevărat și va să judece toată lumea, pentru neascultarea ce-i faci, oare socotești că nu te va pedepsi și te va bate cu osînda în veci? Iată dară că nu-ț iaste vrăjmaș, vrăjmașul tău, ci mai virtos priiaten, că te duce la 30 bine, deaca vei face cum te învață H<risto>s; iară de nu vei face așa, îț ești tu însuț vrăjmaș și pierzător sufletului tău. Că de ar fi ascultat Adam porunca lui D<u>mn<e>zeu, n-ar

2 ucenicii C/ Dupe B, După C/ că-mi] cum B/ sînteți B, C// 3 ucenici C/ veți B// 4 Dar C/ ticăloase B, C// 5 ucenic C/ Dar C// 6 învățătorului C// 7 că-ți B, că îț C// 8—9 Nu te nădăjdui că te vei mîntui numai cu numele ce ai, de te numești creștin C// 9 căci² C/ după Nu ad. toți B/ cea C// 11 lipsește Voia C/ fără C// 13 pohteste C// 14 D<u>mn<e>zeu ¹⁻² B// 15 Ioan C// 16 Iar C/ creștini C/ D<u>mn<e>zeu B// 18 afări A/ dar C// 19 vreme C/ că-ț]că B// 20 ci zi B, C// 21 lege C/ stăpînă-tău C/ îți B/ poruncêște C// 23 Dar C/ nu îai B, ei C// 24 poimînă B// 25 să-ți B// 26 bați B, C/ Dar C// 27 d<u>mn<e>zeul B// 29 dar C/ nu-ți B, C// 30 prietin C// 31 iar C//

- fi venit la atîta osîndă neamul omenesc; și noi acum, de am asculta pe H<risto>s, n-am fi într-atîtea scîrbe și nevoi. Pavel ap<o>st<o>lul zice la 13 capete cătră corintheni: „De voîu grăi, cu limbile oamenilor și cu ale îngerilor și dragoste să nu aibu, făcutu-m-am ca o aramă răsunătoare, sau ca o tobă bătînd; și de voîu avea pror<o>cie și voîu ști tainele toate și toată înțelegerea și de voîu avea toată credința cît măgurile a le muta, iară dragoste să nu aibu, nimic nu sînt. Și de voîu da toată avêrea mea și de-m voîu da trupul meu să-l arz și dragoste să nu aibu, nimic nu folosesc”. Auzit-ai ce zice? Dară tu, căci urăști pre fratele tău atîta cît nici în ochi nu vei să-l vezi, ci-i porți pizmă și-l zavistuești pre la ũni și pre la alții, ca să-i faci pagubă și să-l supui să-l sărăcești, tu, adevărat, nu ești creștin, nici om pe pămînt, ce ești singur Satana, carele ai pîrit pre D<u>mn<e>zeu la Adam. Și care preot iaste acela de te ispoveduîaște și te lasă pre tine, cela ce pîrăști, de te cumineci? Acela, adevărat, nu iaste preot, ci iaste singur Iuda și vînzător lui H<risto>s și nu i să va erta nici popei, nici ace-luia, măcar de ar face cîte alte bunătăți. Că zice H<risto>s: 20 „Milă pohtesc, iară nu jărtvă”.

- Pentru aceasta dară, iubiții miei întru H<risto>s frați și bl<a>g<o>sloviți creștini, cît v-ați adunat astăzi ca să prăznuiți și să vă bucurați de pomenirea sf<i>ntului, trebue, după cît va fi puțința a fieștecăriia, luînd pildă de pe faptele sf<i>n-tului, să ne asămînăm lui și să iubim întîi pre D<u>mn<e>zeu, după cum iaste scris la porunca cea dintîi și pe aproapele nostru; să iubim pre vrăjmașii noștri și să le facem bine. Să cînstim pre părinții noștri, atîta pre cei ce ne-au născut, cît și pre cei suflotești, carii sînt cuvioșii călugări și cucêrnecii 30 preot. Să ne ferim, din cît ne va fi puțința, de curvie, de beție, de zavistii, de vînzări, de apucări, de năpăști și de alte multe ca acêstia, că sînt toate aflări ale începătorîului de răutăți

2 pre C// 3 apostolul C// 5 aib C// 6 bătînd] răsunînd C/ prorocie C/ tainele C// 7 înțelegerea C// 7-8 cît măgurile a le muta] cît și munți a muta C// 8 iar C/ aib C// 9 averea C/ arză B// 10 aib C// 11 Dar C/ pe C// 12 pe] pă C// 14 care C// 15 D<u>mnezeu B, C// 16 ispoveduește C// 17 cumineci B// 18 vînzătoriu B, vînzătorul C/ nu i să] nu să C/ va mai B/ ba nici² B// 19 oricîte B/ bunătăți B, C// 20 iar C// 21 dar C/ frați B, C// 22 blagosloviți B, C/ cîți v-ați B, C// 23 bucurați B, C/ după] din C// 24 fieștecăriia C/ de pe] din C/ faptele C// 25 să ne asămînăm] să urmăm C/ pe B/ D<u>mnezeu B// 26 după cum] precum C/ dintîi B// 29-30 cucêrnicii preoți B, C// 31 zavistie B, C/ altele B// 32: acestea C/ răutăți B, C//

al diavolului, pentru ca să ne despartă de H<risto>s, d<o>mnul nostru și să-ș bată joc de noi, după pohta lui. Și deaca vom păzi această cite am zis, atunci vom fi creștini buni și adevărați ucenici a adevăratului H<risto>s D<u>mn<e>zeu și fără de nici o îndoială să avem nădejde bună că aici, întru această lume vom petrece viață painică și fără de turburare, iară în cea viitoare ne vom bucura și ne vom veseli împreună cu sf<i>ntul Nicolae și cu toți sf<i>nții, întru împărția cerului, carea cu toții să o dobîndim, prin darul d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s, a căruia milă rugăm să fie pururea cu voi. Amin. 10

**LUNA LUI IUNIE 29 DE ZILE. CAZANIE
LA SF<I>NȚII AP<O>ST<O>LI PETRU ȘI PAVEL**

Atîta sînt de mari vredniciile ale slăviților ap<o>st<o>li Petru și Pavel, carii să prăznuiesc astăzi, cît nu iaste cu puțință limba omenească a le grăi. 15

Atîta sînt de multe învățăturile lor cele vrédnice de minune cît întrec la număr nășipul mării și stélele cerului. Atîta sînt de minunate vitejiile lor, cît nu e să o pricápă toată limba pămîntească și să nu să minunéze toată mintea omenească. Atîta sînt de slăvite faptele lor, cît covîrșesc tot cuvîntul și fac fără de 20 graiu toată mintea spre lauda lor și spre cinstea pomenirii lor.

Deci nu mă pricep ce voi să fac astăzi, pentru ca să împlinesc lauda prăznirii lor. Să vorbesc? Dară ce cuvînt vrédnic va putea să aducă mintea mea cea proastă și neștiința învățurii mele, ca să poată mări, după cum să cade vredniciilor lor cele mari? Să tac iar? Mă tem că mă voi osîndi, ca un 25

1 dăspartă C// 3 acestea C/ adevărați C// 4 ucenici C/ a adevăratului H<risto>s] lui H<risto>s adevăratului C/ D<u>mnezeu B// 5 îndoială B/ nădejde C/ într-astă C// 6 petrece ● viață B, C/ iar C// 7 margine împreună B// 8 toți C/ care C// 9 domnului B// 10 p<u>r<u>rea C/ după voi ad. cu toți C// 11 lipsește Cazanie B// 11—12 Cuvînt la zioa sfinților apostoli Petru și Pavel, iunie 29 C// 13 Atît C/ vredniciile B/ apostoli B, C// 15 limbă C/ a leja C// 16 Atît C/ cele C/ vrednice C/ minuni C// 17 stelile C/ cerului B/ Atît C// 18 să ojsă le B// 18—19 cît nu e să o pricápă toată limba pămîntească și să nu să minunéze toată mintea omenească] cît limba pămîntească și mintea omenească nu poate a o pricepe C// 19 lipsește toată B/ Și atît C// 20 faptele C/ covîrșesc B, C/ lipsește tot cuvîntul B// 23 Dar C/ vrédnic C// 25 mele C/ vredniciile B, C// 26 cele C//

nemulțemitor și ca cela ce ascunde facerile cele mari de bine, carele ei au arătat în poliția cea creștinească, în beserica cea pravoslavnică și peste tot pământul ce iaste supt soare luminînd limbile cele întunecate, povățuind la credința cea
5 adevărată oile cele rătăcite, sporind și adăogînd mulțime de credincoș în beserica lui H<risto>s.

Și pentru ca să biruesc, drept acēia, nepriceperea minții mele, îi voiu asemîna cu cei doi luminători mari, adecă cu soarele și cu luna și așa apropiindu-mă puțințel de minunatele lor
10 fapte, cu asemînarea acelor luminaț luminător, voiu da îndrăzneală neputinții mele, spre a face lauda lor, fugind cu ačasta împreună și de semnul nemulțumirii.

La capul cel dintîi al Facerii spune Moysi cum că D<u>mnezeu au făcut doi luminători mari : unul mai mare și altul
15 mai mic ; și pre cel mai mare, adec pre soare, întru stăpînirea zillii, iar pre cel mai mic, adecă pre lună, întru stăpînirea nopții. Și pre aceștea, i-au făcut pentru întărirea trebuincoasei chiverisirii a toată lumea. Și iarăș acestaș D<u>mn<e>zeu, făcîndu-se om, au pus alți doi luminători, pentru întărirea și întemeierea besericii : pre cel mai mare, adecă pre Petru, pentru
20 ca să fie întru stăpînirea zillii a d<u>mn<e>zeestii cunoștințe întru jidovime ; iară pre cel mai mic, adecă pre Pavel, întru stăpînirea întunecatei nopți a închinării de idoli, la limbi, pentru ca să răsipească cu strălucirea minunilor și cu lumina
25 învățaturii norii cei întunecaț ai înșălăciunii.

Și, pentru ca să începem de la luminătorul cel mare, de la soare, zicem cum că iaste soarele vîrf celorlalțe stēle și le covîrșaste cu lumina pe toate și de la răsărit pîn-la apus, tot pământul și toate ũnghîurile lui luminează, încălziaște, ingrașă
30 și răvarsă pretutindinea razele lui. Cine nu va mărturisi cum că vredniciile acēstia să cuvin lui Petru, de vrēme ce el au fost vîrf cētei ap<o>st<o>lești și mai întii în rînduiala ũcenicilor

1 nemulțămitor C/ cele C// 2 care C/ biserică C// 4 cele C// 5 cele C// 6 credincoși B, C/ biserica C// 7 aceia C// 8 mele C/ adică C/ soarele B, C// 9 minunatele C// 10 asemînarea B, C/ luminați luminători B, C// 11 mele C// 12 nemulțămirii B, C// 13 dintîiu B/ Moisi C/ D<u>mn<e>zeu B// 15 adecă B, adică C// 16 adică C// 17 acēstia B// 18 D<u>mnezeu B// 20 întemeierea B, întemeerea C/ bisericii C/ adică C/ pre²] pe C// 21 dumnezeestii C/ cunoștinți C// 22 iar C/ adică C// 23 întunecatii C// 25 întunecați B, C/ înșălăciunii B// 26 începem C/ luminătorul C/ lipsește de la C// 27 soarele B, C/ celorlalțe C/ stele C// 28 pînă B, C// 29 încălzeste C// 30 pretutindenea B, C/ razele B, C// 31 acestea C/ vrēme C// 32 apostolești C/ întiiu C/ rînduiala B/ ũcnicilor B//

și au întins pururea, ca alt soare, de taină, peste tot pământul razele darurilor și a facerilor de bine? Au încungîurat toată Iudea, Antiohia, Pontul, Galatiia, Cappadochia, Assia și Vithania, gonind cu lumina d<u>mn<e>zeeștilor cuvinte, întunerecul necredinței, dînd daruri de tămăduiri la toată nepu-
tința și vindecînd pre cei ce rău să chinuia, de vicleonii draci. 5
Și mai virtos că numai singură umbra acestui soare atîta era la toț făcătoare de bine, precum să vede la Faptele ap<o>s-
t<o>lilor, la 5 capete: „Cît și la ultiță scotea pre cei bolnavi și-i punea în așternuturi și în paturi ca, viind Petru, măcar 10
umbra lui să umbrîze pre fieștecăre dintru dînșii”.

Căldura soarelui are lucrare firească a dărui copacilor, erburilor, pietrilor scumpe și plodurilor pământului viețuitoare, umejoasă și îngrășătoare putere spre creștere. Așijderea și căldura cea viețuitoare a soarelui celui de taină a lui Petru, 15
asemenea au stătut aceștii puteri; că raza cea mai mică č-au trimis la cela ce au fost din pîntecele maicii lui olog, carele șădea înaintea ușii besericii ce să chiuma Frumoasă, îndată l-au tămăduit, pentru că zicîndu-i de grabă: „Caută la noi”,
îndatăș i s-au întărit talpele și gleznele. 20

Cu această putere viețuitoare a lui Petru s-au rădicat sănă-
tos din pat și oare care om, anume Enea, carele zăcea de 8 ani, slăbănog. Cu această și la Iopi, lucru de minune la toți, au înviat pre Tavitha, ce murise.

Are soarele și altă a sa lucrare, că trece prin crăpăturile 25
ușilor și prin găurile păreților și cele mai din lăuntru ale caselor le iscodêște și le luminează. Și de la Petru n-au fost lipsită această putere, de vrême ce, după cum zice Ieremia la 17 capete:
„Adincă iaste inima decît toate și om iaste și cine-l va cunoaște pre el”. Însă această o au iscoditu-o și au atins cu razele lui, 30
precum să vede adevărat la Anania și la Samfira, a căroră mincinosul cuget cu moarte făr-de veste i-au certat. Au iscodit

1 p<u>r<u>rea B, C// 2 razile B, C// 3 Iudeia B, C/ Antiohia B, C/ Capa-
dochia C/ Assia B, Asia C// 4 Vithania B, C/d<u>mn<e>zeeștilor B, C// 5 întune-
recul C/ necredinții B, C// 6 vicleonii C// 8 toți B, C/ vede C/ Faptele C/ aposto-
lilor C// 11 umbreze C// 14 îngrășitoare B/ putere C/ creștere C// 16 asemenea C/
ce au C// 17 pîntecele B, C// 18 chiamă C// 19 degrab B, C// 20 îndată C/ glez-
nile C// 21 putere C// 22 Eneia B, Ennea C/ carele care C/ opt C// 23 Iopii
C/toț B/ înviat B, C// 25 soarele C/ trece C// 26 cele C// 27 iscodește C/
lipsit B// 28 putere C/ vrême C/ Ieremia B, C/ cap. C// 30 o au/ au C/ isco-
dit-o B, C/ razile B, C// 31 vede C/ Anania B, C/ Sapia C// 32 veste C//

căle ascunse ale inimii lui Simon vrăjitorul și au descoperit vicleșugul cel ascuns al inimii sale, pentru care lucru în față l-au înfruntat, zicînd : „Că întru amărăciunea fierii și întru legătura nedreptății te văz că ești; pocăiește-te, drept acéia,
 5 de răutatea aceasta și te roagă lui D<u>mn<e>zeu, ca doară ți s-ar erta ție cugetul inimii tale”.

S-au aflat întinăciuni la soarele cel simțitor, prin mijlocul ochianurilor, de astronomii cești de pe urmă, lucru necunoscut de cei vechi și cu totul neadevărat. Deci, să mărturisim și noi
 10 cum că s-au aflat oarecare întinăciuni și la soarele nostru cel de taină, la Petru. Și oare nu era mare întinăciune, cînd în curtea arhierului s-au lepădat de 3 ori de învățătorul său? Nu era mare întinăciune cînd în grădină, fugind, au lăsat singur pre
 15 dulcele I<isu>s? Aceste însă întinături, cu lacrimile ce vărsa adeseori, dintru adîncul inimii, le-au spălat și au rămas cu totul curat, atîta cît s-au arătat ca alt soare, luminînd în casa celui înalt.

Zice de aceasta și cel cu Gura de Aur, Ioann, la tîlcul Psalmului 48, cum că mulți împăraț au rădicat cetăț și au făcut
 20 zidiri minunate și puindu-ș numele s-au dus, iară nimic nu s-au folosit, ce au încetat și uitării s-au dat pomenirea lor. Iară pascariul Petru nici unele de acěstia făcînd, luminează mai mult decît soarele și după moarte.

Să trecem acum de la luminătorul cel mare la cel mai mic,
 25 de la soare la lună, de la vasul luminat la vasul cel ales, de la Petru la Pavel. Multe felîuri de vrednicii, stăpîniri și puteri dau filosofii să aibă luna. Și întîi zic cum că luna iaste podoaba nopții, asămînătoare soarelui și stăpînă mării; aceste însă vrednicii cu dreptate să cuvin vasului celui ales și cu cale iaste
 30 să se numească podoaba nopții, de vreme ce s-au trimis de la D<u>mn<e>zeu, pentru ca să lumineze limbile dintru întunerecul slujirii de idoli, precum o au zis mai nainte Isaia : „Te-am dat spre lumină limbilor, să fii spre mîntuire pînă la marginile pămîntului”.

1 cele C/ vrăjitoru C// 3 amărăciunea B// 4 pocăiești-te C/ aceia C// 5 D<u>mnezeu C/ doar C// 7 soarele C/ simțitoru B// 8 ochianurilor B, ochianelor C/ cei C/ de pe/după B// 10 soarele C// 11 întinăciune B// 12 învățătoru C// 14 Iisus C/Aceste C/tipește însă B// 15 adeseori C// 19 Psalmului C/impărați B, C/cetăți B, C// 20 puindu-și C/iar C// 21 ci C/ Iar C// 22 unele B, C/acestea C// 23 soarele C// 24 trecem C/ luminătoru C// 25 după vasul ad. cel B// 27 întîi B// 28 aceste însă] însă aceste B, acestea C// 30 vreme C// 31 lumineze C// 32 întunerecul C/ Isaia C// 34 marginele B//

Noapte întunecată au fost atunci în toată lumea, cînd argintul și aurul, pietrele și lămnele să slujia ca niște d<u>m-n<e>zei și omul să abătea cu toate puterile sufletului spre acéia ce iubiă Luțifer și dracii, carii ca niște nașteri ale iadului și ca niște fii ai înșis răutății, alta nu pohtiă, alta nu iubiă, fără numai răutatea, păginiia, răsfătăciunile trupului, nerușinarea obiceiurilor, uitarea desăvîrșit a celor sf<i>nte, apucările de la streini, iubirile de argint și trufiile; cînd să călca pravilele lui D<u>mn<e>zeu și să huliă acéia ale ʹirii, cînd era lipsit oamenii de suflet, sufletul de D<u>mn<e>zeu și D<u>mnezeu 10 de slujba și închinăciunea ce i să cuveniă. Deci, pentru ca să gonească această noapte întunecată și pentru ca să lumineze o întunecare împuțită ca aceasta, au ales D<u>mn<e>zeu pre Pavel, ca luminînd ca altă lună luminată în lume, să răsipească întunerecul închinăciunei de idoli și pentru ca să adevereze 15 acéia ce zice: „Norodul carele ședea întru întunerec au văzut lumină mare”.

Să cuvine lui Pavel și a dooa stăpînire a lumii, căci iaste asemănătoriu soarelui, pentru căci Pavel s-au arătat întru toate desăvîrșit, asămînătoriu lui Petru. Deci cu cuvință iaste 20 și putem să zicem acel cuvînt al Isaiei: „Și va fi lumina lunii ca lumina soarelui”. Și cine nu va mărturisi cum că Pavel s-au arătat asămînător lui Petru? Smerit era Petru, de vreme ce după acea minunată vînătorie a peștilor au zis lui I<isu>s: „Eși de la mine, că om păcătos sînt, d<oa>mne”. Iară mai 25 smerit la spălarea picioarelor, cînd cu răspuns desăvîrșit au zis: „Nu-mi vei spăla picioarele în v&eci”. Și încăș mai smerit s-au aflat la moarte, vrînd ca să moară pre cruce cu capul în jos.

Și Pavel nu s-au asemînat lui Petru cu smereniia, chiemîn- 30 du-se pre sine mai decît apostolii și cum că nu iaste v&ednic a să numi ap<o>st<o>l? Și să mărturisiă pre sine întîi și mai i

1 atuncea C// 2 margine și lămnele B, lămnele C// 3 abătîia C/ acéia C// 4 Luțiferul B, Lucifer C// 5 însuș C/fără B, C// 6 răsfătăciunile B, răsfătăciunile C// 7 obiceiurilor B, obiceiurilor C// 8 strin B, strîni C/ să bucura cînd C/pravilele C// 9 acelea C/lipsiți B, C// 12 naapte B/ lumineze C// 14 ca ¹] și B/ risipească B// 15 întunerecul C/ închinăciunii C/ adevereze C// 16 acéia C/ Norodu C/ șădea B, C/ întunerec C// 19 asămînător C/ că C// 20 asămătoriu B, asămînător C// 21 Isaii C// 22 s-au] nu s-au B// 23 asămănătoriu B/ vreme C// 25 doamne B/ Iar C// 26 picioarilor B, C// 27 picioarele B, C/ veci C// 30 nu]au nu B/ asămînat B, C/chemîndu-se C// 31 pă C/ ap<o>st<o>lii B/ v&ednic C// 32 apostol C/ întîiu B, C//

- mare păcătos (zicînd) : „H<risto>s I<isu>s au venit în lume să mîntuiască pre păcătoș, carele cel dintîi sint eu”. Răbdătoriu era Petru, răbdător și Pavel. Amîndoi cu bucurie au răbdat lanțurile, bătăile, închisorile, goanele și bucurîndu-să mergea
- 5 de spre fața adunării, căci pentru numele lui I<isu>s să învredniciră a să necinsti; au plîns cu amar Petru greșala lui. Și Pavel, cite lacrimi n-au vărsat căci, prin neștiință, întîi era hulitoriu și gonaci și ocăritoriu besericii lui D<u>mnezeu. Mare nevoe au fost lui Petru cînd, întrebîndu-se de 3 ori : „Petre,
- 10 iubești-mă”, cu totul întristîndu-se au răspuns : „D<oa>mne, tu știi că te iubeșc”. Și Pavel, atîta era de fierbinte în dragostea lui H<risto>s, cît veri ce feliu de muncă, toate zidirile cele văzute și nevăzute, nici decum, întru nimica, nu le-au socotit (zicînd) : „Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui H<ris-
- 15 to>s? Necazul, au supărarea, au gonirea, au foametea, au golă-tatea, au primejdîia, au sabîia? Pentru că adevérit sint că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici începătorile, nici puterile, nici altă oarecare zidire va putea pre noi să ne ūsibească de dragostea lui D<u>mn<e>zeu”.
- 20 Cu ūmbra lui Petru să tîmăduia mulțime de bolnavi și nu puțini din cei ce era chinuiți de d<u>hurile cele necurate; și măhrămile și ștergătorile lui Pavel goniia toată boala și duhurile cele viclene de la trupurile bolnavilor. Au rădicat Petru pre cel ce era olog din pîntecele mîne-sa, lîngă ūșa besé-
- 25 ricii. Asemenea au făcut și Pavel în Listra. Au înviiat Petru pre Tavitha, moartă fiind și Pavel au înviiat pre Eftih, tînărul carele căzuse din a treia strașină. Asemenea au fost amîndoi întru osteneli, întru necazuri, pentru H<risto>s, în rivnă pentru mîntuirea sufletelor, în minuni, în moarte și la îngropăciuni,
- 30 pentru căci amîndoi în Roma, mărturisind, s-au îngropat.
- Vredniciia cea după urmă a lunii iaste să stăpînească marea, care lucru să cuvine și lui Pavel, pentru căci de 3 ori s-au sfărîmat corabiia cu el; o noapte și o zi întru adîncul

1 fără paranteze zicînd C// 2 păcătoși C//care C/dintîu C/răbdător C// 3 răbdătoriu B//după răbdător ad. era C// 4 goanile C/ mergia B// 6 cinsti C/ grașala B// 7 n-aujau C/căci C/ B/întîu B, C// 8 hulitor C/ ocăritor C/D<u>mn<e>zeu B// 9 întrebîndu-să C// 10 iubește-mă C/intristîndu-să B/Doamne C// 12 fel C/cele C// 13 n-au B// 16 adevărate B// 17 viața B, C// 18 osebească B, osibească C// 21 chinuiți B, C/duhurile B/cele C// 23 după cele ad. necurate și B/viclene C// 24 pîntecile B, C// 25 bisericii C/ Asemenea C/ înviiat B, C// 26 pe C/ înviiat B, C// 27 Asemenea C// 29 sufletilor C// 31 urmă B/lunii I lumii C//

(mării) au făcut și de s-au și biruit de cumplitale valurile mării, iară pururea nevătămat s-au aflat într-acea înecătură.

Între cēlēlalte idiomata adecă alsăuiri ce are luna are și acasta: cînd iaste plină să scoală asupră-i cîinii, ca niște vrăjmaș, cu luptă și nu încetează a o lătra, neputînd suferi 5 lumina ei; și cu acēstia toate, ia fiind curată și nevinovată, luminează și călătorește călătoria ei, făr-de zăticneală. Cîț cîini sălbateci s-au sculat, turbaț, asupra lui Pavel, lătrînd. Au lătrat asupra lui Pavel tot Efesul, pentru căci învăța de față cum că, acei (idoli) ce să fac de mîini, nu-s d<u>mnezei. Au 10 lătrat asupră-i la Iconiia, cînd s-au pornit limbile și jidovii să ūcigă cu pietri pre Pavel. Fost-au lătrat de Elima vrăjitorul, carele din strălucirile lunii noastre, cei de taină, lui Pavel, au rămas orb. Fost-au lătrat, la cea mai de pe urmă, de cîțva jidovi carii, s-au blestemat ei singuri pre sine, nici 15 să mănînce, nici să bea, pînă nu vor ūcide pre Pavel. Însă cu acēste goane, scîrbe și nevoi, făr-de frică au ūrmat calea lui, strigînd neîncetat: „Cine ne va despărți de dragostea lui H<risto>s? Lasă, să se minie jidovii, să se scoale tiranii, să latre cîinii cei sălbateci; eu calea voiu săvîrși, credința voiu 20 păzi”. Cine dară să nu mărturisească cum că Pavel au strălucit între limbi, ca luna plină în zilele ei?

Făr-de prepus iaste, drept acēia că Petru au stătut în besērică, ca alt luminător mare, pentru căci s-au arătat ca soarele luminînd peste besērica celui înalt. Iară Pavel au fost 25 stătut luminătoru mai mic, însă asămînător soarelui, cu lumina, cu strălucirea, cu bunătățile, cu vrednicia și cu slava.

Acum voiu întoarce cuvîntul meu cătră tine, țară creștină, și dinpreună cu tine mă voiu bucura, pentru căci ai în loc de acoperemînt pre verhovnicii apostoli Petru și Pavel 30 și ai tipărit, în corona ta, chipul crucii, pentru ca să nădăjduști a lua roadă de bună viețuire din lemnul vieții. Nu s-au întors corbul, odinioară, în chivotul lui Noe, pentru căci au așteptat să între mai cu multă norocire, aicea, în tine și pentru

1 fără paranteze mării C/ valurile] valuri ale C// 2 iar C/p<u>r<u>rea B, C/ întru acea B// 3 cēlēlalte B, celelalte C/adică C// 5 vrăjmași C// 6 aceste C// 7 călătorește C/ cîți B, căci C// 8 sălbatici B/ turbați B, C// 10 fără paranteze idoli C/ d<u>mnezei C// 12 pietrii C// 13 vrăjitorul C/ care C/ lui] ale lui C// 14 urmă B// 15 cîțiva B, C// 17 aceste C/ calla B// 18 dăspărți C// 21 dar C/ lipsește cum C// 23 acēia C// 24 biserică C/luminătoru B// 25 soarele C/biserica C/ iar C// 26 luminător C/ asemînător C// 27 și cu] și C// 28 voi B// 33 întorsul B//

ca să aducă veștile liniștei, nu cu frunză de maslin, ci cu ramura
 crucii în gură; s-au întors pasărea în brațele tale, cinstită țară
 și să laudă cu pohvală între soare și între lună. Soarele de-a
 dreapta și luna de-a stînga sînt slăviții apostoli Petru și Pavel
 5 și închipuiește semnul cum că cei ce sînt întii cu șădărea ap<o>s-
 t<o>li au purtare de grije pentru folosul norodului tău, adevă
 celor drepti și celor păcătoși; celor drepti, ce sînt de-a dreapta,
 pentru căci soarele luminează zioa, că iaste și semnul darului
 și celor păcătoși ce sînt de-a stînga, pentru căci luna lumi-
 10 nează noaptea, că iaste semnul păcatului.

Săltează, drept aceia, cu glas de bucurie și te veselēște,
 pentru căci ai ajutători ca aceștea și folositori mari și biruitori
 fierbinți ca aceștea.

Voi iară, o dascali mari ai lumii, văzînd ūserdiia norodului
 15 ce stă împrejur și toată creștinească politiia această, spre lauda,
 spre cinstea și spre prăznuirea voastră, nu ne lipsiți de călduroasa
 voastră folosință și de putērnicul vostru acoperemint, ci căutați
 din ceriu, ca niște luminători mari tării cei de sus, spre noi
 carii șădem întru întunērecul și ūmbra morții. Mîngiați-ne
 20 pre noi, ticăloșii, cei ce ședem în valea plîngerii; mijlociți pen-
 tru norodul d<o>mnului, pentru pravoslavnică beserică, pentru
 preoțiia împărătească și mai ales vă rugați lui I<isu>s celui
 răstignit, a căruia Ev<an>g<he>liia cu atitea ostenēle și trude,
 goane și munci, închisori și bătăi, crucea și moartea în toată
 25 lumea o aț propoveduit. Să păzească în ani mulți, întru lumi-
 natul lui scaun, pre cucērnecul rugătoriu, pre prăznuitoriu
 numelui vostru, pre cinstitoriu pomenirei voastre, pre creștinul
 nostru d<o>mn, ca întru creștineasca întemeiere a înălțimei
 sale să fim și noi, cu toții, cu liniște sufletească și trupească,
 30 mai presus de toată ispita celora ce stau împotriva creștinătății,
 să propoveduim în mulți ani numele vostru, să prăznuim stra-
 daniia voastră, să sărbăm luminat cu cuviință slăvita voastră
 pomenire. Amin.

1 liniștii C// 2 brațile B, C// 3 pohfală B/ Soarele C// 5 închipuește C/
 întii B, C/șădăria B, șădărea C/ apostoli C// 6 grijă B, C/ adică C// 7 păcătoși C//
 8 soarele B, C// 11 aceia C/veselēște C// 12 ajutori B, C/aceștia B// 14 iar C/ osir-
 diia B, C// 15 întrejur A// 16 cinstia B// 17 putērnicul C/ căutați B, C// 18 tării C//
 19 întunērecul B, întunerecul C/ Mîngiați-ne C// 20 șădem B, C/ valia B/ mijlo-
 ciți B, C// 21 biserică C// 22 rugați C// 23 Evanghelia C/ atita B, C/ ostenēle B, oste-
 nele C// 24 în bătăi B// 25 ați B, C// 26 prea B/ cucērnecul B/ tipsește pre cucē-
 necul rugătoriu C// 27 numelui neamului B/ pomeniri C// 28 domn B, C/ înteme-
 ere C// 30 de] dect B/ împotriva C// 32 luminat cu cuviință] cu luminată
 cuviință B//

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA B<O>GOIAVLENIE

Luminat și cinstit au fost praznicul ce au trecut, al Nașterii d<o>mnului H<risto>s, bl<a>g<o>s<lo>viților creștini, iară mai luminat și mai cinstit iaste acest de astăzi, căci acolo au arătat steaoua pe H<risto>s, cum că s-au născut, iar aici mărturis⁵ ește tatăl din ceriu pre cel ce să botează, zicînd : „Acesta iaste fiul meu cel iubit întru carele bine am voit”. Acolo vrăjitorii cu darurile lor i s-au închinat, ca unui D<u>mn<e>zeu și împărat, iar aici ingeri cerești, ca unui D<u>mn<e>zeu adevărat și om desăvîrșit îi slujesc. Acolo era ca un prunc mic, înfășat ¹⁰ și pus în iasle, iar aici ca un D<u>mn<e>zeu desăvîrșit și om desăvîrșit să botează în apa Iordanului, pentru ca să spël tot neamul omenesc din spurcăciunea păcatului celui strămoșesc. Acolo ingerul cel mare Gavriil slujia cu cucerie, iară aicea ingerul și înainte mergătorul Ioann slujăste taina. ¹⁵

Deci dară decît sînt lucrurile praznicului de astăzi mai luminate, cu atîta sînt și mai mari decît ale praznicului ce au trecut. Pentru ačasta dară, de vrēme ce să botează H<risto>s, să ne botezăm și noi, nu că doară că nu sîntem botezaț cu sf<i>ntul botez, adecă cu apă și cu d<u>h, ci pentru căci am ²⁰ întinat cu păcatele noastre sf<i>ntul botez. Trebuie să ne spălăm cu lacrimile pocăinții, ca să ne facem curăț, după cum zice pror<o>cul Isaia : „Lăsînd vicleșugurile dintru inimile voastre și faptele cēle rēle, de carele să bucură vrăjmașul nostru diavolul” și să ne îmbrăcăm cu noul Adam, cu d<o>mnul nostru ²⁵ I<isu>s H<risto>s, după cum zice fericitul Pavel, pentru ca să ne putem sui și noi la ceriu curați și luminați, ca și H<risto>s și cît am priimit propoveduirea lui, de am și greșit, să alergăm că ne va priimi H<risto>s, ca un oue și iubitoriu.

Botează-se H<risto>s, ca să sf<i>nțească apele. Botează-se ³⁰ H<risto>s, ca să ne arate taina. Mina pror<o>cului slujăste,

1 Cuvînt la B<O>goiavlenie, adică la ghen<arie> 6 C// 3 blagoslovivîților B, blagosloviți C/ iar C/ 5 mărturisește C// 8 Dumnezeu B// 9 unui B// 10 slujăsc C/ în B/după mic ad. și B// 11 în B/ desăvîrșit/ deplin C// 12 spele C// 14 iar B, C// 15 lipsește ingerul B/tainii B// 16 dar C/decît/ cu cît C// 18 dar C/vreme C// 19 nu că/ nu B/doar C/botezați B, C// 20 adică C// 22 curați C// 23 prorocul B, C/Isaia B, C// 24 cele C// 26 lipsește după cum zice fericitul Pavel C/că B// 27 sui și noi/ și noi sui C/luminați B, C// 28 cîți C// 29 în B/iubitoriu/ de oameni iubitor C// 30 Botează-să ² C// 31 prorocului B, C//

ca să aducă veștile liniștei, nu cu frunză de maslin, ci cu ramura crucii în gură; s-au întors pasărea în brațele tale, cinstită țară și să laudă cu pohvală între soare și între lună. Soarele de-a dreapta și luna de-a stînga sînt slăviții apostoli Petru și Pavel
 5 și închipuiește semnul cum că cei ce sînt întii cu șăderea ap<o>st<o>li au purtare de grije pentru folosul norodului tău, adecă celor drepti și celor păcătoși; celor drepti, ce sînt de-a dreapta, pentru căci soarele luminează zioa, că iaste și semnul darului și celor păcătoși ce sînt de-a stînga, pentru căci luna lumi-
 10 nează noaptea, că iaste semnul păcatului.

Săltează, drept acēia, cu glas de bucurie și te veselēște, pentru căci ai ajutatori ca aceștea și folositori mari și biruitori fierbinți ca aceștea.

Voi iară, o dascali mari ai lumii, văzînd ūserdiia norodului
 15 ce stă împrejur și toată creștinească politiia acasta, spre lauda, spre cinstea și spre prăznuirea voastră, nu ne lipsiți de călduroasa voastră folosință și de puternicul vostru acoperemînt, ci căutați din ceriu, ca niște luminători mari tării ei cei de sus, spre noi carii șădem întru întunerecul și ūmbra morții. Mingiați-ne
 20 pre noi, ticăloșii, cei ce ședem în valea plîngerii; mijlociți pentru norodul d<o>mnului, pentru pravoslavnică beserică, pentru preoția împărătească și mai ales vă rugați lui I<isu>s celui răstignit, a căruia Ev<an>g<he>liia cu atitea ostenele și trude, goane și munci, închisori și bătăi, crucea și moartea în toată
 25 lumea o aș propoveduit. Să păzească în ani mulți, întru luminatul lui scaun, pre cucernecul rugătoriu, pre prăznuitorul numelui vostru, pre cinstitorul pomenirii voastre, pre creștinul nostru d<o>mn, ca întru creștineasca întemeiere a înălțimei sale să fim și noi, cu toții, cu liniște sufletească și trupească,
 30 mai presus de toată ispita celora ce stau împotriva creștinătății, să propoveduim în mulți ani numele vostru, să prăznuim stradanii voastră, să sărbăm luminat cu cuviință slăvita voastră pomenire. Amin.

1 liniștii C// 2 brațile B, C// 3 pohfală B/ Soarele C// 5 închipuește C/ întiia B, C/șăderia B, șăderea C/ apostoli C// 6 grijă B, C/ adică C// 7 păcătoși C// 8 soarele B, C// 11 aceia C/veselește C// 12 ajutori B, C/aceștia B// 14 iar C/ osir-
 diia B, C// 15 împrejur A// 16 cinstia B// 17 puternicul C/ căutați B, C// 18 tării C//
 19 înunerecul B, întunerecul C/ Mingiați-ne C// 20 șădem B, C/ valia B/ mijlo-
 ciți B, C// 21 biserică C// 22 rugați C// 23 Evanghelii C/ atita B, C/ ostenele B, oste-
 nele C// 24 în bătăi B// 25 ați B, C// 26 prea B/ cucernicul B/ lipsește pre cucēr-
 necul rugătoriu C// 27 numelui neamului B/ pomeniri C// 28 domn B, C/ înteme-
 ere C// 30 de] decît B/ împotriva C// 32 luminat cu cuviință] cu luminată
 cuviință B//

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA B<O>GOIAVLENIE

Luminat și cinstit au fost praznicul ce au trecut, al Nașterii d<o>mnului H<risto>s, bl<a>g<o>s<lo>viților creștini, iară mai luminat și mai cinstit iaste acest de astăzi, căci acolo au arătat steaua pe H<risto>s, cum că s-au născut, iar aici mărturis⁵ ește tatăl din ceriu pre cel ce să botează, zicînd : „Acesta iaste fiul meu cel iubit întru carele bine am voit”. Acolo vrăjitorii cu darurile lor i s-au închinat, ca ũnui D<u>mn<e>zeu și împărat, iar aici îngeri cerești, ca ũnui D<u>mn<e>zeu adevărat și om desăvîrșit îi slujesc. Acolo era ca un prunc mic, înfășat ¹⁰ și pus în iasle, iar aici ca un D<u>mn<e>zeu desăvîrșit și om desăvîrșit să botează în apa Iordanului, pentru ca să spăl tot neamul omenesc din spurcăciunea păcatului celui strămoșesc. Acolo îngerul cel mare Gavriil slujifa cu cucerie, iară aicea îngerul și înainte mergătorîl Ioann slujaște taina. ¹⁵

Deci dară decît sînt lucrurile praznicului de astăzi mai luminate, cu atîta sînt și mai mari decît ale praznicului ce au trecut. Pentru ačasta dară, de vrîme ce să botează H<risto>s, să ne botezăm și noi, nu că doară că nu sîntem botezaț cu sf<i>ntul botez, adecă cu apă și cu d<u>h, ci pentru căci am ²⁰ întinat cu păcatele noastre sf<i>ntul botez. Trebuie să ne spălăm cu lacrămile pocăinții, ca să ne facem curaț, după cum zice pror<o>cul Isaia : „Lăsînd vicleșugurile dintru inimile voastre și faptele cële rële, de carele să bucură vrăjmașul nostru diavolul” și să ne îmbrăcăm cu noul Adam, cu d<o>mnul nostru ²⁵ I<isu>s H<risto>s, după cum zice fericitul Pavel, pentru ca să ne putem sui și noi la ceriu curați și luminaț, ca și H<risto>s și cîț am priimit propoveduirea lui, de am și greșit, să alergăm că ne va priimi H<risto>s, ca un ou și iubitîrîu.

Botează-se H<risto>s, ca să sf<i>nțească apele. Botează-se ³⁰ H<risto>s, ca să ne arate taina. Mina pror<o>cului slujaște,

1 Cuvînt la B<o>goiavlenie, adică la ghen<arie> 6 C// 3 blagoslovîților B, blagosloviți C/ iar C/ 5 mărturisește C// 8 Dumnezeu B// 9 unui B// 10 slujăsc C/ ũn B/după mic ad. și B// 11 ũn B/ desăvîrșit] deplin C// 12 spele C// 14 iar B, C// 15 lipsește îngerul B/tainii B// 16 dar C/decît] cu cît C// 18 dar C/vreme C// 19 nu că] nu B/doar C/botezați B, C// 20 adică C// 22 curați C// 23 prorocul B, C/Isaia B, C// 24 cele C// 26 lipsește după cum zice fericitul Pavel C/că B// 27 sui și noi] și noi sui C/luminați B, C// 28 cîți C// 29 ũn B/iubitîrîu] de oameni iubitîr C// 30 Botează-să ² C// 31 prorocului B, C//

- ca să botêze mîna tatălui, adecă pre fiul și cuvîntu lui D<u>m-
n<e>zeu. Om slujaste și om să botează; însuș Ioann, ca un rob
slujaste și H<risto>s ca un om să botează. Pentru această dară și
noi, ca niște robi adevărați și înțelepți, să slujim taina cu inimă
5 curată, după cum zice pror<o>cul D<a>v<i>d. Minte bună și
credincoasă să avem, ca să pricêpem taina drept; și cine iaste
credincoș și drept, să alerge ca să auză ce zice D<a>v<i>d:
„Venîț cătră dînsul (adecă cătră d<o>mnul) și vă luminați și
fêțele voastre nu să vor rușina”, ca să se albească păcatele
10 noastre ca zăpada, duple cum zice Isaia. Și cine iaste credin-
coș și temător de D<u>mn<e>zeu, să mărească și să laude
taina, că mărire ca această primêște D<u>mn<e>zeu ca o tămîe
cu bună mireazmă, iar cine iaste păgîn și ispititor de tainele
noastre să lipsească din beserică și să se depărtêze, pentru
15 ca să nu vie ũrgiia lui D<u>mn<e>zeu asupră-i și să va bîntui;
că și Moysi, cînd s-au suit în muntele Sinaii, ca să priimească
tabelele legii ce i-au dat D<u>mn<e>zeu, așa au poruncit ca să
nu să apropie de muntele acela nice o hiară sau vreun dobitoc,
iar de să va apropiia, să fie ũcis cu pietri de mulțimea jidovilor.
20 Asemenea iaste și acuma. Taina avem de sârbăm și prăz-
nuim și vom să ne suim sus nu cu trupul, sau în munte ca
Moysi, ci cu mintea, la mari și la înalte gînduri; ci numai cîț
sînt credincoș să se apropie cu mintea ca să pricâpă taina praz-
nicului de astăzi.
- 25 După nașterea d<o>mnului H<risto>s, rămîind batjo-
corit și amăgit Irod împăratul de vrăjitori, s-au mîniat foarte
și au trimis la Vithleem și în toate hotarile lui de au junghiat
14 mii de coconi mici cîte de 2 ani și mai jos, între care coconi
era și cînstitul Ioan, prunc mic în brațele maică-sa Elisaftei.
30 Și, vrînd ca să-l junghie și pre el, s-au desfăcut muntele dîn
voia lui D<u>mn<e>zeu și au trecut de cêia parte maică-sa cu

1 boteze C/adică C/cuvîntul B, C// 2 Ioan C/ ũn B// 3 dar C// 5 prorocul
B, C/D<a>vid C// 6 pricâpă C// 7 alerge C/ David C// 8 Veniți C/adică C/ luminat
B// 9 fêțele B, fêțele C/să C// 10 Isaia B, C// 11 temătoru B/ D<u>mnezeu B,
Dumnezeu C// 12 priimește C/D<u>mnezeu B// 13 ispititoru B/ tainile C// 14 bisê-
rică C/dăpărtêze B, depărtêze C// 16 Moisi C/Sinai C// 17 lēgii C/ I-au C/ au I-au C//
18 nu se B/de]di B/nici B, C/hiah B// 20 Asemenea C/ Taină C// 22 Moisi C/
ci numai cîț] deci numai acela cîț C// 23 credincoși C/să C// 26 mîniat C//
26—27 margine împăratul de vrăjitori, s-au mîniat foarte și au trimis B// 27
Vithleem B/ junghiat B, C// 28 14000 C/cîte de] cîte B// 29 Ioann B/ brațile B,
C// 30 junghe C// 31 din voia] den vrerea C/ceia B, C//

dînsul. Și îngerul d<u>mnului l-au luat de l-au dus în pustie și-l hrăniă acolo, pînă au venit în vîrstă de s-au făcut de 33 de ani și 3 luni, a căruia hrană era vlăstarile copacilor și miare sălbatecă. Și au venit cuvîntu d<u>mnului de i-au zis să lase pustia și să meargă în părțile Iudeii să propoveduiască noroadelor pocăință. Și acolo mergea mulțimea jidovimei de-ș măr- 5 turisiia păcatele lor și să boteza de el în apa Iordanului și-l întrebă pre el zicînd : „Au doară ești tu pror<u>cul? Iar el au zis : nu sînt”, nu că doară nu era el pror<u>c, ci nu l-au întreat de iaste pror<u>c, ci numai de iaste el pror<u>cul 10 acela de carele au zis Moysi că : „Proroc va rădica noa d<u>mnul D<u>mn<u>zeul nostru dintru frații noștri”, adecă iaste să vie în pror<u>c mare din neamu jidovese și socotiia jidovii cum că iaste Ioann pror<u>cul acela și pentru acēia îl întreba. Iar el le-au răspuns și le-au zis : „Nu sînt eu acela, ci iaste să 15 vie după mine, a căruia nu sînt eu vîrednic să-i dezleg curēlele încălțămintelor lui”, adecă nu pocîu pricepe cum s-au născut. Adevărat, mai pre urmă s-au născut decît mine ca un om, iară ca un D<u>mn<u>zeu ce iaste mai nainte decît mine s-au născut, în anii d<u>mn<u>zeirii. „Și eu vă botez pre voi numai 20 cu apă, iar el vă va boteza cu d<u>h sf<i>nt și cu foc. În mîna lui iaste lopata și vîntură pleavă din grîu”; adecă iaste cunoscătoriu de inimi ca un D<u>mn<u>zeu și cunoaște pre cei păcătoș și pre cei drepți. Deci pre cei păcătoși îi osîndeste în focul cel de vēc, iar pre cei drepți îi adună la împărăția ceriului. 25

Și vorbind Ioann cu mulțimea jidovilor zise iară : „Nu sînt eu cel ce socotiț, ci iată că vine”. Și așa vorbind cu noroadele, sosi și H<risto>s să se botēze. Iară Ioann, deaca l-au văzut zise cătră jidovi : „Iată mielul lui D<u>mn<u>zeu, carele rădică păcatul lumii. Acesta iaste fiul lui D<u>mn<u>zeu 30

1 d<u>mnului lui D<u>mnezeu B// 2 și-l] și să C// 3 vlăstarile C/ miere C// 4 sălbatăcă B, sălbatică C/ cuvîntul B, C// 5 pustii B/ Iudei C// 6 noradelor B/ pocăința C/ jidovimii C// 7 păcate B, păcatile C/ de el] de la el B// 8 doar C/ prorocul B, C// 9 doar C/ proroc C// 10 proroc C/ cî]dar C/ după iaste¹ ad. el C/ proroc B/ prorocul B, C// 11 carile C/ Moisi C/ Pror<u>c B// 12 D<u>mnezeul B, C/ nostru] vostru B/ noștri] voștri B/ adică C// 13 proroc C/ neam B, neamul C// 14 iaste Ioann] Ioan iaste C/ prorocul C/ acela C// 15 iar] er B// 16 căruia C/ vrednic C/ să B// 16—17 curēlele încălțămintelor lui] încălțămintele cărărilor lui C// 17 adică C/ poc C/ pricepe C// 18 pă C/ în B// 19 iar C/ D<u>mnezeu B// 20 dumnezeirii C// 21 d<u>hul B// 22 adică C/ cunoscător C// 23 în B/ păcătoși C// 24 osîndeste C// 25 margine drepți B/ cerului B// 26 iar C// 27 socoti B, C// 28 noroadile C/ să să C/ boteze C/ iar C// 29 D<u>mnezeu B/ carile B// 30 păcatele B, C//

- celui adevărat ce vă spuneam". Atunce au mers H<risto>s la Ioan și i-au zis : „Vino de mă botează, căci pentru aceasta am venit". Iară Ioann i-au zis : „Mie trebuie să mă botez de tine, sau să mărturisesc alt botez pentru numele tău și tu vei
- 5 să te botez eu? Apa Iordanului, văzîndu-te, au fugit de frica ta înapoi, dară eu cum voi cuteza să te botez, de vreme ce Moysi, văzătorul de D<u>mn<e>zeu și marele pror<o>c, nu îndrăzniă să văză fața ta, dară eu cum voi să mă ating de sf<i>ntul tău creștet, cu mîini păcătoase? Iarba pămîntului
- 10 sînt, dar cum mă voi apropia de focul cel nesuferit? Tu mă sf<i>ntește, d<oa>mne, tu mă botează, stăpine, tu mă curățește de tina păcatului, mîntuitoriule, că eu nu cutez, nici sînt vrednic să te botez". Zise H<risto>s : „Ioanne, lasă cuvintele acēstia acuma, că nu iaste vreme de a înmulți vorba;
- 15 vremea purtării de grijă iaste. Pentru aceasta m-am făcut om, pentru aceasta m-am îmbrăcat în trup, pentru aceasta m-am arătat sărac și m-am arătat smerit, pentru ca să împlinesc toată dreptatea. Ci vino, de mă botează, ca să se îplinească purtarea mea de grijă și toată plecăciunea mea".
- 20 Atunce au apucat cinstitul Ioan și l-au botezat și s-au pogorît d<u>hul sf<i>nt în chipul porunbului pre capul lui H<risto>s și glas din ceru s-au auzit zicînd cum că : „Acesta iaste fiul meu cel iubit, cu carele am purtat de grijă pentru mîntuirea omenească". Și atunce au eșit H<risto>s din rîu, botezat.
- 25 Și cum că s-au botezat H<risto>s, așa ne învață d<u>mn<e>zeeshii ev<an>g<he>liști; iar încăș avem la praznicul de astăzi eiteva întrebăciuni, carele sînt trebuinçoase a le ști. Și întii iaste : pentru ce H<risto>s, fiind făr-de păcate, s-au botezat? A dooa : pentru ce s-au botezat în apa Iordanului și nu într-alt
- 30 rîu? A treia : pentru ce s-au pogorît d<u>hul sf<i>nt pre capul lui H<risto>s și pentru ce în chipul porunbului? A patra : cite botezuri sînt? A cincea : pentru ce iaste botezul de apă și de d<u>h? Acēste 5 întrebăciuni avem astăzi foarte de folos

2 Ioann B, C/ căci că C// 3 Iar C/Mie în<i> B/Mie] eu C// 4 vei] vii B// 5 după văzîndu-te ad. pre tine B// 6 dar C/vreme C// 7 văzătoru C/ lipsește de B/marile B/proroc B, C// 8 dar C// 9 creștet B, C// 10 dară B// 11 sfîntește C/ după botează ad. d<oa>mne și C/curățește C// 13 vrednic C// 14 aceste C/vremea C// 15 vrēmia B, vremea C// 16 trup]trut B// 19 plecăciunea B/mia² B// 20 Atuncea B, C// 21 porumbului B// 22 cer C// 24 atuncea B, C// 25 d<u>mnezeeshii C// 26 evangheliști C/încăși C// 27 întrebăcuni B/întii B, C// 33 Aceste C/ cinci C/întrebăcuni B/ lipsește astăzi B//

a le ști; mai sînt și altele, ci noi le lăsăm pentru lungimea vorbei și vom zice numai pentru această, foarte pre scurt. Deci, cît v-ați adunat astăzi la sfînta biserică, pentru ca să prăznuiți praznicul, deschideți-vă ochii, nu numai ai trupului, ce și ai sufletului, pentru ca să pricepeți ce vom să zicem, că nu sînt lucruri lumești, ce iaste taină mare și înfricoșată, carea s-au făcut pentru mîntuirea omenească. 5

Întrebăciunea dintîi iaste: pentru ce H<risto>s, fiind fără de păcate, s-au botezat? Zicem, că botezul iaste mîntuirea păcatelor omului și curățenie de păcatul cel strămoșesc, iară H<risto>s fiind fără-de păcate, după cum zice pror<oc>cul Isaia: „Că păcat n-au făcut, nici vicleșug în gura lui nu s-au aflat”, pentru ce, dară, s-au botezat? Zicem la aceasta cum că sînt 4 stihii, dintru carele s-au făcut omul și toată lumea și iar întru acelea stihii, va să se topească omul, pînă la a dooa venire a d<om>nului H<risto>s, dintru carele iară va să se închiîage. Deci stihia cea dintîi și mai de treabă iaste vîntul, că fără de răsufare nu poate trăi omul nici un čas. A dooa stihie și mai înaltă iaste focul, nu numai acest ce vedem cu ochii și ne slujim cu dinsul, ce și focul cel din văzd<u>h. A treia stihie iaste apa și a patra stihie iaste pămîntul. Deci dintr-aceste 4 stihii iaste omul făcut și, pentru căci sînt alcătuirile trupului omenesc, era cu cale să se sfîntească cu pogorîrea d<om>nului. Deci vîntul și focul s-au sfîntit cu pogorîrea cuvîntului lui D<u>m-n<e>zeu, iar pămîntul s-au sfîntit cînd au născut trupęste în peșteră. Și să cădea să se sfîntească și apa, de vrîme ce iaste din cele 4 stihii și într-alt chip nu să putea să se sfîntească, de nu s-ar fi botezat d<om>nul, trupęste, în Iordan, arătîndu-ne mai virtos și taina cea mai mare a credinței noastre: și alta, pentru ca să sfărîme capetele șarpilor, adică a dracilor ce era în apă, după cum zice D<a>v<i>d: „Tu ai zdrobit capetele bălaurilor în apă”. 30

1 lesăm B/ vorbii C// 2 aceste C/prelpă C/ cîți C// 3 v-ați C/biserică C/ prăznuiți B, C// 4 ce și ci C// 5 pricepeți B, pricepeți C// 6 ce/ci C// care C// 8 Cea dintîi întrebăciune C// fără-de C// 9 după Zicem ad. margine la aceasta B// 10 strămoșesc C/iar C// 11 prorocul B, C/ Isaia C// 13 dar C/ zicem și B// 14 care C// 15 aceia B, acelea C// 16 a d<om>nului H<risto>s] a lui H<risto>s, d<om>nului nostru C/iar C// închege C/ 17 dintîi B/ fără-de C// 20 ci și B, C văzduh B, C// 21 dintr-aceste C// 22 făcutu B// 23 să C/ sfîntască C/Deci ci C// 25 trupește C// 26 să C/vrîme C// 27 să se C// 28 trupește C// 29 credinți B, C// 30 sfărîme B, C/ capetele C/adică C/a]ale B// 31 David C//

A dooa întrebăciune era : pentru ce s-au botezat H<risto>s în Iordan și nu într-alt rîu? Zicem și la această că fiind rîul acela sf<i>nt<i> de cît alte rîuri, pentru minunile ce s-au făcut într-insul, au mers și H<risto>s iară la acela, care minuni
 5 sînt acēstia : întîi, cînd au trecut Iisus Naviin cu tot norodul jidovesc prin mijlocul apei și nu s-au ȳdat nimeni, pentru că intrase 12 preoț de ținea chivotul pre spatele lor și apa să dedese înapoi din porunca d<u>mn<e>zeiască, pînă au trecut tot norodul. A dooa minune, cînd au lovit pror<o>cul Ilie cu cojocul
 10 său apa și s-au desfăcut, de au trecut el, cu ȳcnicul său, ca pre ȳscat. A treia minune, cînd s-au scăldat de 7 ori Neeman boiariul, sfētnicul împăratului de la Siriia, după cuvîntul pror<o>cului Elisei și s-au tāmăduit de bubele ce avea. A patra minune pe vrēmea pror<o>cului Elisei, mergînd niște oameni să tae
 15 lēmnē de casă pre lîngă țārmurile Iordanului, fiind și pror<o>cul împreună cu dînșii, au căzut toporul ūnuia din coadă și s-au înecat în apă; iar Elisei, luînd coada toporului și mergînd la țārmurile apei, întinse coada spre apă și zise : „Arată, d<oa>mne minune” și îndată sări toporul din apă și să puse în coadă,
 20 care minune închipuiaște sf<i>ntul botez, după cum serie sf<i>ntul Ioann Damaschin la un tropar al canonului de la Înălțarea cinstitei cruci, la a patra peasnă. Deci, pentru acēste minuni s-au botezat și H<risto>s într-acel rîu.

A treia întrebăciune iaste : pentru ce s-au pogorît d<u>hul
 25 sf<i>nt și zicem : cînd să boteza H<risto>s s-au deschis cerȳurile și au mărturisit tatăl pre fiul, zicînd : „Acesta iaste fiul meu cel iubit, întru carele bine am voit”? Deci de vrēme ce au mărturisit tatăl, socotiia jidovii că pentru Ioann s-au făcut glasul acela, pentru că-l știia ca pre un pror<o>c și fiu de pro-
 30 r<o>c și sf<i>nt și pentru ca să nu zică norodul cum că lui Ioann îi zice „fiu iubit”, pentru această s-au pogorît d<u>hul sf<i>nt pre capul lui H<risto>s, de l-au arătat și l-au mărturisit tatăl de sus. Iar pentru ce s-au arătat d<u>hul sf<i>nt în chipul porunbului, să vă spuū o istorie din Tistamentul cel vechiu, măcar

4 iar C// 5 aceste C/ întîi C/ Navi C// 7 preoți C/spatele] capetile C/ dēse B, didese C// 8 d<u>mnezeiască C// 9 prorocul B, C// 10 ȳcnicul C// 12 sfet-
 nicul C/Syriia B, C/prorocului B, C// 13 bubele] boalile C// 14 pā C/vrēme C/proro-
 cului B, C//15 prorocul B, C//16 toporu C//17 înecat] afundat 18—19 lipsește și zise :
 „Arată d<oa>mne minune” și îndată sări toporul din apă B// 19 toporu C// 20
 închipuește C//21 ūn B// 22 aceste C//23 lipsește și C// 25 deschis C//27 care C/vre-
 me C// 29 proroc B, C//30 proroc C// 32 mărturisit B// 34 Testamentul C//

că o știți mai tot. Cînd au făcut D<u>mn<e>zeu potopul și au înecat tot pămîntul pentru păcatele omenești și au șters tot faptul dupe fața pămîntului, din om pînă în dobitoac, s-au mîntuit numai Noe, cu toată casa lui, în corabiia ce făcuse din poruncă d<u>mn<e>zeiască. Și împreună cu dînsul era și din 5 dobitoacele pămîntului și din pasările cerului, după cum scrie mai pre larg la cartea Facerii. Iară după ce au încetat apa potopului, au trimis Noe din corabie pre corbul, să vadă, ostoi-tu-s-au apa potopului, au ba. Iar el mergînd și aflînd stîrvurile, s-au așăzat pre iale și nu s-au mai întors înapoi să dea veste. 10 Și văzînd Noe zăbava corbului, au trimis pre porunb; iar el fiind pasăre curată, n-au vrut să șază pre tină, ce au luat o ramură cu frunză de maslin în gură și o au dus în corabie și așa au cunoscut Noe cum că s-au ostoit apa potopului. Deci pentru acîia s-au arătat și d<u>h sf<i>nt în chip de porunb 15 pre capul lui H<risto>s, arătînd cum că s-au ostoit potopul păcatelor omenești; și alta, că porunbul iaste întreg, adecă făr-de răutate, după cum zice H<ristos>s la sf<i>nta Ev<an>g<he>lie : „Faceți-vă înțelepți ca șărpîi și întregi ca porunbii”.

A patra întrebăciune iaste cum că am zis : cîte botezuri 20 sînt ? Și zicem că sînt 8, precum scrie și sf<i>ntul Ioan Damaschin la a 4 carte a B<o>gosloviei lui : botezul dintîi iaste al potopului, spre tăierea păcatului. Al doilea botez iaste al lui Moysi, cînd au trecut pre jidovi prin Marea Roșie. Al treilea botez iaste al legii, că de să spurca cineva pînă nu-ș spăla cu 25 apă trupul și hainele, nu intra în tabără. Al patruilea botez iaste al lui Ioann, însă spre pocăință numai. Al cincilea botez iaste al lui H<risto>s, cu carele nî-am botezat și noi, creștinii. Al șaselea botez iaste al pocăinței și al lacrămilor, cu carele curățim botezul cel dintîi ce am întinat. Al șaptelea botez 30 iaste al muceniei, carele iaste și mai bun și mai cinstit, că nu să tîme să se mai spurce cu păcate botezul acesta, carele l-au arătat întîi H<risto>s, că ș-au vărsat prea cinstit și scump

1. toți B, C// 2 păcatile C// 3 dupe] după B, de pe C/ din] de la C/ în] la C// 5 dumnezeiască B, d<u>mnezeiască C// 6 dobitoacile C/ după cum] dupprecum C// 7 Iar C// 10 iale C// 11 lipsește Noe C// 12 ci B, C// 13 adus C// 15 aceia C/d<u>hul B// 16 capu C/ potopul] apa potopului C// 17 adică C// 18 Evanghelie C// 19 întregi] proști C// 21 Ioann, B, C// 22 patra C/dintîi B// 23 tăierea C// 24 Moisi C/ treilea B// 25 de să va C// 26 hainile C/patrulea B// 27 cincilea B// 28 ne-am B, C// 29 pocăinții B, C// 30 dintîi B// 31 mucenii C// 32 teme C/ care C// 33 întîi B, C/ ș-au] s-au C//

sîngele său pre cruce și toți m<u>cnicii cu acest botez s-au botezat și s-au învrednicit împărăției ceriului. Al optulea botez, cel mai de pre urmă, iaste al focului celui nestins, ce va să munască pre cei păcătoș, după cum zice la un tropar al cano-
 5 nului de astăzi, la a 6 peasnă : „Cu focul cel de pe urmă botează H<risto>s pre cei protivnici și neînțelegători de d<u>mn<e>-zeirea lui.

A cincea întrebăciune iaste : botezul pentru ce iaste de apă și de d<u>h ? Și zicem că fiind omu îndoit, adecă cu trup
 10 și cu suflet și fiind trupul simțitoriu trebuiaște, cînd îl întinăm, să-l spălăm cu apă, că apa încă iaste simțitoare. Iară sufletul fiind făr-de materie, d<u>hul sf<i>nt îl curăță și-l luminează și-l mîntuiaște de păcate.

Aceste întrebăciuni avem la praznicul de astăzi, precum
 15 le-ați și auzit. Deci pentru ačasta trebuiaște, bl<a>g<oslo>vi-ților creștini, cît ne-am botezat în numele sf<i>nteii și cinstite tro<i>țe, să ne ferim de toate lucrurile și faptele drăcești, ca să nu ne întinăm sf<i>ntul botez cu păcatele, nici să călcăm făgă-
 20 duințele ce ni-am făgăduit lui H<risto>s. Și pentru ca să prii-mească D<u>mn<e>zeu praznicile și sărbătorile noastre, trebue să păzim, după cît ni-ar fi putința, poruncile lui și să purtăm grijă pentru mîntuirea noastră și pentru împărăția ceriului, căci acolo ne iaste lăcașul, după cum zice fericitul Pavel :
 25 „Petrecerea noastră în ceriuri iaste”. Să nu ne lunecăm cu firea spre lucrurile cele deșarte ale lumii, pentru că sînt toate trecă-toare și mincinoase. Să ne ferim de ūcideri, de curvii și de prea-curvii, de beții și de apucări. Să nu ținem pizmă ūnul altuia, nici să ne vindem cu pîra, ūnul pre altul, cu cruzie de inimă și cu nemilostivnicia, pentru ca să ne păgubim și să ne sărăcim ūnul
 30 pre altul, duple cum vedem totdeauna că fac mulți, netemîndu-să nici de D<u>mn<e>zeu, nici de păcat, nici îș aduc aminte de moarte sau de osîndă ; să numese numai cu numele creștini, iar

1 mucenici C// 2 împărății C// 3 de pre]du pre C// 4 muncească B/păcătoși B, C/ūn B// 5 dupe C// 6 d<u>mnezeirea C// 8 den B// 9 den B/om B, C/ adică C// 10 simțitor C/trebuește C// 11 lipsește încă C/Iar C// 12 lipsește sf<i>nt B// 13 mîntuește C// 14 Aceste C/întrebăciuni B/avem] avum B// 15 le-aț C/ trebuiește C/blagosloviților B, C// 16 cît] căci B, cît C/ cinstitei B, C// 17 troițe B, C// 18 păcatile C// 19 făgăduințele B, C/ne-am B, C// 20 Dumnezeu B// 21 după păzim, ad. margine poruncile lui B/ne-ar B, ne va fi C// 24 Petrecerea C/margine Filipien>, cap. 3, stih 20 B// 25 cele C// 26 ucideri C// 30 duple] depre B/ șters totdeauna că C/ mulți] unii C/netemîndu-se C// 32 să numesc] numindu-să C//

cu inima sînt departe de D<u>mn<e>zeu, după cum zice Isaia și faptele lor nu sînt păgînești, ci mai vîrtos voi zice că sînt drăcești, că numai diavolul nu pohtêște binele omului, pentru că iaste vrăjmaș și mincinos din ceput, după cum zice H<risto>s. Să nu ne trufim întru inimile noastre, veri pentru ce bine am 5 face, că ne vom pîiarde plata ostenêlii și în scurt să ne ferim de toate lucrurile cêlre rêle și necuvioase, carele ne vatămă la suflet și să bucură vrăjmașul nostru diavolul de iale, ci numai să pohtim pururea să facem fapte bune și plăcute lui D<u>mn<e>zeu, pentru că rămîn făr-de moarte și vom lua plată la ceriuri 10 pentru iale.

Să alergăm la sf<i>nte beserici, de nu în toate zilele, pentru multe neputințe și nevoi ale noastre ce ne vin totdeauna din valurile lumii, măcar duminicile și sărbătorile; căci că 15 pentru aceasta s-au rînduit acêste sf<i>nte zile: una pentru ca să ne odihnim și noi și dobitoacele noastre de trudele și de ostenêlele ce facem peste toată săptămîna; a dooa, pentru ca să mulțemim și să dăm laudă lui D<u>mn<e>zeu, pentru multele și nespusele facerile de bine ce au arătat cătră noi și ne arată 20 totdeauna și ne ține și ne chivernisește ca un milostiv; a treia, să auzim cîntările și slujbele cêlia ce să fac pentru folosul cel sufletesc. Că precum nu poate trăi trupul omului făr-de hrană simțitoare, așa nici sufletul nu poate trăi fără de hrana cea d<u>hovnicască, care iaste cuvîntul lui D<u>mn<e>zeu, după cum zice H<risto>s la Ev<an>g<he>lie: „Nu numai cu pîine va trăi 25 omul, ci cu tot cuvîntul carele iase din gura lui D<u>mn<e>zeu”. Iar nu să mîrgem pe la hore și pe la jocuri și pe la cîrcîume, dupre cum ne iaste obiçaîul, că în loc de a ne folosi, ne păgubim și sufletește și trupește. Iar de ne trebuie să ne adunăm

1 D<u>mnezeu C/ Isaia C/ *margin*e Isaia, cap. 19, stîh 13 B//2 faptele C/ păgînești] creștinești B// 3 pohtêste C/ pentru căci C// 4 din ceput C// 6 pierde C/ osteneli C// 8 diavol C/ iale C// 9 p<u>r<u>rea B, C/ D<u>mnezeu B, C// 11 ele C// 12 beserici B, biserici C/ de nu] nu vă zic C// 13—14 că aceasta nu e cu putințe pentru valurile lumii ci C// 14 *margin*e lumii B/duminicile B, C// 15 aceste C// 16 dobitoacele B, C/ trude B, trurile C// 17 ostenêle B, ostenelile C// 18 mulțămim B, mulțumim C// 19 de] B// 20 chivernisește C/în B// 21 cîntările și slujbele] d<u>m<ne>zelașca slujbă C/șters celea C// 23 făr-de C// 24 D<u>mnezeu C/ dup C// 25 *Evangh*elie C/*margin*e Mathei, cap. IV, s<ti>h 4 B// 26 iase B, C// 27 Dumnzeu B, D<u>mnezeu C/ mîrgem C/jocori B// 27—28 pe la hore și pe la jocuri și pe la cîrcîume, dupre cum ne iaste obiçaîul] șters și *ad.* pă la ospete și pă la băuturi, cum fac unii C// 28 obiçelul B// 29 sufletește C/ trupește C//

- pre la hore, ca să privim, mai bună horă decît a căstă a besăricii și mai frumoasă priveală și mai cuvioasă adunare nu socotesc nici cunosc a fi alta decît a căstă. Că vedem cu ochii, afară din mulțimea oamenilor ce s-au adunat, pre d<u>mnul nostru I<isu>s
- 5 H<risto>s, ca un împărat vécinic și pre cinstită maică-sa, pre sf<i>nții ingeri, pre ap<o>st<o>li, pre mucenici și pre toț sf<i>nții. Iar cu ũrechile auzim faptele și lucrurile cēle minunate ce au făcut pre pămînt și ne bucurăm și sufletēște și trupēște, că nu păgubim nimic, ci mai vîrtos cîștigăm sf<i>nțenie și milă de la
- 10 D<u>mn<e>zeu. Și cînd eșim de la besărică, să nu eșim deșărți, ci să facem cum face ariciul că, după ce mērges la vie, întii să sature el de struguri și apoi scutură vița de cad broboanele jos și să tăvălēște pre dînsele de să înfig în ghimpii lui și duce și puilor. Așa să ducem și noi, fieștecine, pre la casele noastre,
- 15 copiilor și celor ce n-au mers la besărică, din cuvintele ce am auzit din sf<i>nta Ev<an>g<he>lie și dintr-alte cărți, ca să-i hrănim și pre dînșii cu hrana cea sufletească. Și după acēia să ne păzim mintea de cugetele cēle viclène și trupurile noastre să le ferim de toate spurcăciunile. Să avem dragoste cătră toți, să facem
- 20 m<i>l<o>stenie la săraci, să iubim pre cei streini, să căutăm pre cei bolnavi și pre cei din chisori să-i cercetăm. Să facem bine vrăjmașilor noștri, după cum ne învață H<risto>s. Să avem răbdare la nevoi și la scîrbe, să ne supunem celor mai mari, domnii și stăpînii noștri. Să ascultăm și să cinstim pre părinții
- 25 noștri. Să ne cucerim cu cuviință d<u>hovnicilor noștri și preoților și călugărilor, că așa place lui D<u>mn<e>zeu. Și acēstia toate păzindu-le și făcîndu-le, să avem nădējde bună și făr-de îndoială cătră D<u>mn<e>zeu că aici, întru a căstă viață, vom

29—2 șters de la Iar și ad. că mai bună adunare decît a bisăricii și mai frumoasă priveală și mai cuvioasă faptă C// 3—4 Că afară din mulțimea oamenilor ce s-au adunat vedem cu ochii noștri B, Că vedem cu ochii (afară din oamenii ce sînt adunați) C// 5 ũn B/vécinic C/ cinstita C// 6 apostoli B, C/ toți C// 7 faptele C/ cele C// 8 sufletește C/trupește C/că și C// 10 biserică C// 11 călcă el B/ merge C/întîu B, C// 12 broboanele C// 13 tăvălēște C/ după înfig ad. margine broboanele B// 15 biserică C// 16 Evanghelie C// 18 de] și B// 17—19 șters și după... spurcăciunile C// 20 milostenie B, C/ striini B, C// 21 închisori C// 23—24 domnii și stăpînii noștri C// 24—25 lipsește Să ascultăm și să cinstim pre părinții noștri B] Precum și fecorii să asculte și să cinstească pre părinții lor C// 25—26 Să avem evlavie cătră duhovnici și preoți și călugări C// 26 acēstia C// 27 după făcîndu-le ad. margine să nu ne trufim la urmă pentru fapta bună ce am face, că apoi ne perdem plata binelui, ci smerindu-ne C/ nădējde C/șters și C// 28 D<u>mnezeu C/că] și așa C/margine a căstă B/viață B, C//

petrețe viață bună și fără de întristare, iar în cea viitoare ne va învrednici și ne va pune în numărul celor drepti, ca să ne bucurăm în veți nesfârșiți într-o cea fericire, lăudând și binecuvîntînd numele tatălui și al fiului și al sfîntului d<u>h, a căruia iaste mărirea și tîneria în veți. Amin.

5

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA PREOBRAJENIĂ D<O>MNULUI NOSTRU I<ISU>S H<RISTO>S

„Luat-au I<isu>s pre Petru și pre Ioann și pre Iacov, frațele lui și i-au suit pre dîșii într-un munte înalt deosebi și s-au schimbat înaintea lor. Și au strălucit fața lui ca soarele, iar 10 hainele lui să făcură albe ca lumina”.

De vreme ce soarele cest simțitoriu, cînd răsare și să înalță de pre pămînt să face pricină și mijlocitor a multor bunătăți, că întinzîndu-ș razele luminează pămîntul și marea, gonêște și răsipește toată căța și negura, încălzêște și hrănêște toate ne- 15 murile dobitoacelor și, în scurt să zic, toate le însuflețește și le înviază și pre toate împreună le bucură și le veselêște, dară cu cît mai vîrtos soarele cel de gînd al dreptății, fiul și cuvîntul lui D<u>mn<e>zeu tatăl, d<o>mnul nostru I<isu>s H<risto>s (pentru carele zice pror<o>cul Malahie la 4 capete : „Va răsări 20 voao, celora ce vă tîmeț de numele meu, soarele dreptății”), carele s-au suit și au răsărit astăzi în muntele Thavorului, întinzînd razele și strălucirile mărire d<u>mn<e>zeirii lui.

N-ar fi dat viță morților, ca lui Moysi, n-ar fi luminat pre vii, ca pre Ilie, n-ar fi gonit prepusul și cugetul cel potrivnic 25 din mintea ap<o>st<o>lilor, n-ar fi înrădăcinat și n-ar fi crescut mai multă credință în inima lor, nu le-ar fi dat să-l cunoască luminat, cum că el iaste Mesia cel adevărat, H<risto>s și cum că

1 petrece C/ viață C/viitoare C// 2 șters și ne ve pune C// 4 d<u>h<u>lui sfînt C// 5 tîneria B, C/veci B// 6 al doilea cuvînt la C// 8 Ioan C// 9 fratele C// 10 soarele C// 11 hainele C// 12 vreme C/ soarele B, C/ simțitor C// 14 razele B/ gonêște C// 15 răsipește C/încălzêște C/ hrănêște C/toate neamurile] toată feliurimea C// 16 dobitoacilor C/ însuflețește C// 17 înviază B, C/ veselêște B, veselește C/dar C// 18 soarele C// 19 margine tatăl B// 20 prorocul B, C/ Malahia C// 21 tîmeți B, C/ soarele B, C/ drăptății B// 23 razele B, C/ mărirei B, măriri C/d<u>mnezeirii C// 24 viță] viață B, C// 26 apostolilor C// 27 după cunoască ad. mai B//

- de voia lui merge spre moarte, neavînd vină de moarte și să cunoască cum că numai pre dînsul să cuvine să-l iubească, iar cēlialalte toate să le aibă ca niște gunoaie. Drept aceia poh-tesc pre înțeleptiia voastră să-mi dați puținică ascultare cu
- 5 dragoste, ca să înțelegeți de iaste cu cale și de să cuvine să avem și noi dragoste cătră H<risto>s, ca ap<o>st<o>lii.

- Vedem la al doilea cap a preaînțeleptului Sirah că învață pre cea ce va vrea să slujască lui D<u>mn<e>zeu, ce i să cuvine să primească, zicînd : „Fiule, de vei vrea să te apropii a sluji
- 10 d<o>mnului D<u>mn<e>zeu, gătēște sufletul tău spre ispită”. Pentru aceia, dară trebuiaște cea ce slujaște lui D<u>mn<e>zeu să aștepte ispitele și războiul vicleanului diavol, iar să nu să deznădăjduiască, ci mai vîrtos atunce să aștepte mai mult ajutor și mai multă putere de la D<u>mn<e>zeu (numai să
- 15 stea cu credință adevărată, cu nădejde bună și să ție dreptatea și să urmăze bunătățile și faptele cele bune), că nu-l va lăsa D<u>mn<e>zeu să se ispitească preste puțința lui, ci fără de zăbavă îi va înceta scîrba și ispita-o va goni de la dînsul, precum o vedem aceasta luminat că s-au făcut la mulți, în multe locuri.
- 20 Că, întîi lui Avraam i-au poruncit D<u>mn<e>zeu să se sue în munte și însuș, cu mîinile lui să junghe și să jărtvuiască pre ūnul născut, iubit, fiul său, pre Isaac. Oare n-au fost grea această cērerē, ce au pohtit D<u>mn<e>zeu de la dînsul? Oare n-au fost mare și nesuferită durere de inimă aceasta? Iară
- 25 vāzîndu-i D<u>mn<e>zeu credința și cum că n-au lenevit, nici au zăbovit a o face aceasta, îndată i-au rădicat întristarea și scîrba, prin mijlocul îngerului, zicîndu-i : „Avraame, Avraame, nu pune mîna ta pre copil”. Și norodul cel jidovesc cît necaz petrecea în Eghypet, fiind robiț în mîinile lui faraon; iar pentru
- 30 ca să-i mîntuiască D<u>mn<e>zeu din scîrbe, cîtă putere nebiruită au arătat cu cele 10 rane, prin mijlocul lui Moysi. Așijderea și dreptul și mult pătimașul Iov, ca într-o clipă de čas au pierdut, nu numai mulțimea dobitoacelor, casele, fecōrii,

1 merge C//3 celelalte C/aceia C//4 să-m C/dați C//5 înțelegeți C//6 apostolii C//7 doilea B/a]al B// 8—10 margine ce i să cuvine să primească, zicînd : „Fiule, de vei vrea să te apro<pii> a sluji domnului D<u>mn<e>zeu B// 10 domnului C/gătēște C// 11 aceia C/dar C/trebuește C// 12 aștepte C/ispitile B/diavolul B// 13 deznădăjduiască B, dāznădăjduiască C/atuncea C/aștepte C// 14 ajutoriu B/ putere C// 15 nādejde C//16 faptile C/cele C/margine D<u>mnezeu B/ fără de C// 20 întîiu C// 23 aceasta B/ cērerē C// 24 durēria B/ Iar C// 26 au C// 29 Eghipet B, C/robiți B, C// 30 putere C// 31 au arătat după Moysi B// 32 ca] care C// 33 casile C//

fetele și toată avuția ce avea, ci și trupul lui s-au umplut de bube și de viermi și zăcea într-un gunoier. Iar pentru căci au răbdat ispitele cu mare vitejie de inimă, fără de zăbavă i-au dat D<u>mn<e>zeu îndoit căia ce au pierdut.

Însă cu aceste vorbe ce am zis, socoteala noastră nu iaste 5 alta, fără-numai ca să arătăm taina de astăzi a schimbării fetei lui H<risto>s, cu carea au dat mare ajutor ap<o>st<o>lilor la nevoia necredinții, ce era să cază. Că văzînd ap<o>st<o>lii pe H<risto>s într-atîta lipsă și sărăcie, cît nici capul nu avea 10 unde să și-l plăce și într-atîta smerenie de margine și într-atîta hulă, ce-i făcea jidovii, să turbura în cugetul lor, ca niște oameni proști ce era; și pentru aceia au început a nu-l crede, socotind cum că nu va fi acesta Mesia cel adevărat și mai virtos că 15 peste puține zile era să moară cu moarte nicinstită. Drept aceia, ce alt ar fi trebuit la această nevoie a necredinții, fără numai ajutor de la fiul lui D<u>mn<e>zeu de la H<risto>s, carele cu adevărat le-au dat mare putere și mare ajutor. Că i-au suit într-un munte și s-au schimbat înaintea lor, arătîndu- 20 le lumina d<u>mn<e>zeirii lui (pre cît era cu puțină să vază cu ochii omenești), luminînd și mărinind firea cea omenească ce era îmbrăcat, care lumină s-au vărsat și pe hainele lui, ca să dea cu aceasta ap<o>st<o>lilor o îndrăzneală și un ajutor mare și să-i adevăreze și să-i încredințeze cum că acest sărac și smerit la vedere, carele era hulit pentru multa a lui smerenie, măcar că peste puține zile să va da legat în minile jidovilor 25 să se hulească, să se batjocorească, să se scuie, să se bată cu palma peste obraz, să se muncască, să se rănească și la cea de apoi să se și răstignească ca un făcător de rele. Iar să nu socotească că iaste numai om singur, ci iaste și D<u>mn<e>zeu desăvîrșit și adevărat și pentru aceasta s-au schimbat înaintea 30 lor.

La 3 lucruri trebuia mare ajutor ap<o>st<o>lilor, ca să scape de nevoia și de ispita cea mare a necredinții: întîi să

1 fetele C// 3 ispitele B/fără zăbavă C// 4 celea C// 5 aceste C//6 fără B, C/fetei C// 7 care C/apostolilor C// 8 apostolii C// 10 de margine] mare C/ într-atîta B/ 11 hule B// 12 aceia C/ crede C// 14 necinstită B, C// 16 ajutoriu C// 17 putere C// 19 d<u>mnezeirii B, dumnezeirii C// 21 ce] cu core B/ hainele C// 22 apostolilor B, C/ ajutoriu B// 23 adevăreze C/ încredințeze C// 24 vedere C/ a lui] lui C// 25 minile C//26 să să¹⁻⁴ C/batjocurească C// 27 preste C/ să să¹⁻² C/cea] cea C// 28 să să C/făcător C// 29 margine și D<u>mn<e>zeu B// 32 apostolilor C// 33 necredinței C/întîi C//

- cuveniia să crează cum că H<risto>s iaste adevăratul Mesia ; a dooa, văzindu-l pre cruce, mort, le trebuia ajutor să nu-și piarză credința, nici să socotească cum că acesta nu iaste D<u>m-n<e>zeu ; a treia, să le dea pricină să-l iubească cu dragoste
- 5 fierbinte. Deci, la aceste cîte trêle să vede astăzi cum că au dat H<risto>s cu schimbarea fêții lui mare ajutor ap<o>st<o>lilor, pentru ca să-l cunoască că el iaste Mesia cel adevărat și pentru acêia le aduce trei martur, vrédnici de crezut : pre Moysi, pre Ilie și pre tatăl lui cel ceresc. „Și iată — zice ev<an>g<he>
- 10 listul — să arată lor Moysi și Ilie, grăind cu dînsul de eșirea lui, carea vrea să se plinească în Ier<u>s<a>lim”. Și tatăl, cu glas îl mărturisește din nor : „Și iată glas din nor zicînd : acesta iaste fiul meu cel iubit, întru carele bine am vrut, pre acesta ascultați”. Și pentru ca să le ajute apostolilor să nu iasă din
- 15 credință, văzindu-l pre cruce, zice mai înainte că vorbește cu Moysi și cu Ilie pentru moartea cea de pe cruce, carea vrea să ia, pentru ca să-i facă după cum am zis, să-l iubească cu dragoste fierbinte și pentru acêia au descoperit puținel slava d<u>mn<e>zeirii lui, cu carea au mărit firea cea omenească
- 20 și va să mărească și pre sf<i>nții lui, la a dooa venire.
- „Și să arată lor Moysi și Ilie, grăind cu dînsul”. Minunată vorbă și alése soții are astăzi H<risto>s, cu adevărat și i să cuveniia să aibă soții ca acêstia, pentru că H<risto>s iaste Mesia, că Moysi iaste făcătoriu de lege, Ilie iaste pror<o>c
- 25 mare ; H<risto>s iaste mîntuitoriu lumii. Moysi iaste mîntuitoriu jidovilor, Ilie va să fie mîntuitoriu celor drepti, mai nainte puțin de judecată. H<risto>s iaste dătător de lege, Moysi învățător de lege și Ilie rîvnitor de lege. Vedet, dară, ce soții alése are și cum să aseamănă în oarecarele : Moysi au
- 30 murit, Ilie n-au murit. Și oare ce poate fi acasta, de s-au însoțit H<risto>s cu un drept din cei morți și cu un drept din cei vii ? Pentru căci la judecata cea viitoare vor să se judece viii și morții

2 ajutoriu B/nu-ș B, C// 3 pîlărză B// 5 herbinte C/aceste C// 6 fêții C/ apostolilor B, C// 7 lipsește și B// 8 acêia] ce C/marturi B, C/vrednici C/ Moisi C// 9 și pre Ilie C/evanghelistul C// 11 care C/să să C/ Er<u>s<a>lim B, Ierusalim C// 12 mărturisește C/nori¹⁻² C// 14 ascultați C// 15 nainte C/vorbește C// 16 de pe] după B, dupe C/caria B, care C// 18 acela C// 19 d<u>mnezeirii C// 20 margine va să mărească A/ dooa C// 22 aleasă soție B, alese soții C// 23 acestea C// 24 făcător C/proroc B, C// 25 mîntuitoriu² B// 27 margine puțin B// 28 după Moysi ad. iaste B/rîvnitori B/ Vedet C/dar C// 29 cum să] cum să B/oarecarele] oarecare chip B/șters și cum să asamină în oarecarele : Moysi C// 30 lipsește au murit, Ilie n-au murit. Și C/ oare]are A// 32 să să C/vii C/și] cu B//

și vor să se veselească la împărăția ceriului cîț vii vor fi drepti și cîț morți vor fi drepti. Și de vreme ce taina această de astăzi, a schimbării lui H<risto>s închipuiește și iaste ca un aravon acei măriri ai împărăției ceriului, pentru aceasta au adus la mijloc unul din cei morți, pre Moysi și unul din cei vii, 5 pre Ilie. Și cum că vor să vie la împărăția ceriului, împreună, viii și morții ni-o adeverează fericitul Pavel, la 15 capete către Corintheni, zicînd : „Toț nu vor adormi, iar toț ne vom schimba de trupul acest stricăčos și ne vom face nestricăčos”.

„Și să arată lor Moysi și Ilie”. Oare pentru ce? Pentru 10 patru lucruri : una pentru ca să scoată de la norod acea soco-teală mincinoasă, ce avea asupra lui H<risto>s, că unui îi zicea că iaste Ilie, alții îi zicea că iaste Ieremia, sau unul din proroci ; a dooa, pentru ca să cunoască jidovii cum că H<risto>s nu iaste împotriva legii lui Moysi și pentru aceasta stă cu dragoste 15 de vorbêște cu singur făcătorul legii, cu Moysi și cu rîvnitorul legii, cu Ilie ; a treia pentru ca să se arate cum că iaste d<o>mn și stăpînitor, al vieții și al morții și stăpînește pe cei vii și pe cei morți și, cînd îi chiamă, vin, precum adeverează poeticul la un tropar de astăzi de la a opta peasnă, zicînd : „Ca celuia 20 ce stăpînești cerul și împărătești pămîntul și domnești cele dedesupt, au stătut înaintea ta Hr<i>stoase, de pre pămînt ap<o>st<o>lii, iar ca de la ceru Thesviteanu Ilie și Moysi din cei morți” ; a patra, să vază ap<o>st<o>lii în ce chip au eintit pre acești 2 proroci, pre Moysi, căci avea mare blindêțe și 25 pre Ilie, căci avea mare rîvnă spre credință, pentru ca să se asemene și lor, să fie blînzi și rîvnitori, acolo unde vor vedea că iaste în nevoe credința și închinăciunea lui D<u>mn<e>zcu. Și pentru acêste 4 pricini, ce am zis, au adus la mijloc pre Moysi și pre Ilie. Iar mai vîrtos să zic că i-au adus pentru ca să mărtu- 30 risească ap<o>st<o>lilor cum că iaste Mesia, măcar că n-ar fi trebuit această mărturie să o aducem la mijloc fiind mărturia tatălui din ceru mai vrêdnică decît a pror<o>cilor : „Și iată glas

1—2 cîți C// 2 vreme C// 3 închipuește C// 4 acei C// împărății C// 6 Ilie A// 7 vii C// 8 Corintheni B, C// Toți C/ ad. margine iar toț ne vom schimba, adecă> nu vom muri toț B// toți C// 9 nestricăčos B// 13 Ieremia B, C// 14 dooa C// 15 împotriva C// legii C// 16 vorbește C// șters cu¹ B// făcătoru C// legii C// Moisi B// rîvnitorul C// 17 legii C// 18 stăpînește C// 19 chiamă B// 20 un B// Că C// 21 cele C// 22 ta/ lui B// H<risto>s B// 23 apostolii B, C// Thesviteanu C// 24 apostolii B, C// 25 blindêțe C// 26 să să C// 27 asamine C// lipsește lor C// 29 aceste C// a/ u/ am C// 31 apostolilor C// 33 vrêdnică C// prorocilor B, C//

din nor zicînd : acesta iaste fiîl meu cel iubit, întu care bine am vrut ; pre acesta ascultă¹”.

O, ce mărturie credincoasă și adevărată iaste ačasta ! O, ce bunătate și fericire au cîștigat acei ce au ascultat pre cel mărturisit și au ūrmat lui, după porunca părintelui celui ceresc !
 5 Că adevărat, de s-au și pedepsit întreacă lume puțin, după cum zice preaînțeleptul Solomon, iară cu mari bunătăți și fericiri s-au dăruit : „Căci D<u>mn<e>zeu i-au ispitit pre dînșii și i-au aflat luiși vrédnici, ca aurul în ulcea i-au lămurit pre ei
 10 și ca o jărtvă de ardere întreagă i-au primit pre ei”. Puțin au ostenit, adevărat, iară mare plată au luat. În scurtă vrème au fost în scirbe, iară în vrème nesfîrșită să vor bucura, că nu-s vrédnice patemile vremii de acum cătră mărirea cea viitoare, după cum zice fericitul Pavel.

15 Și iată glas din nor zicînd : „Acesta iaste fiîl meu cel iubit, întu carele bine am vrut ; pre acesta ascultă²”. Oare acest cuvînt ce zice tatăl : „Pre acesta ascultă³”, numai ap<e>s-t<o>lilor să fie zis să-l asculte, au și noao ? Mie mi să pare să-l fie zis și noao să-l ascultăm, de vrème ce ne ținem creștini
 20 și uénici ai lui H<risto>s. Acuma, dară, trebue să înțelegem întii lucrarea acestui cuvînt : „Ascultă⁴”, ce va să zică, apoi cêlălalte le vom înțelegé pre lesne. Acest „ascultă⁵” aici nu să înțelegé cuvîntul cel gol, ce iase din gura omului și-l ascultăm cu ūrechile, căci acela nu să numește ascultare, ci auzire, ce
 25 să înțelegé sfîrșitul faptului, adecă ca cum am zice ūnii slugi : du-te de fă, iată ce și el auzind cuvîntul să supune ascultării și mêrge de face. Așa și D<u>mn<e>zeu tatăl ne zice noao : „Pre acesta ascultă⁶”, adecă ca ce ne va porunci H<risto>s să facem, să ne supunem ascultării și să săvîrșim lucrul după
 30 pohta lui, pentru binele nostru.

Să vedem dară acum de ținem porunca lui D<u>mn<e>zeu și de ascultăm pre H<risto>s la cêle ce ne învață. Eu socotesc să fim departe de acea ascultare, cît e ceriul de pă<mi>nt ;

1 carele C// 2 ascultați B, C// 3 iaste B// 7 iar C/ mare B// 9 luiș B/vrednici C// 10 margine întreagă B// 11 iar C/vreme C// 12 iar B, C/vreme C// 13 vrednice C/patimile B, C// 16 care C/voit C/ascultați B, C// 17 ascultați B,C// 18 apostollor C/fi C// 19 vreme C// 20 ueniți C/ai lui] lui B/ dar C/ înțelegem C/întîu B// 21 Asculți B, C// 22 cêlălalte B, cêlălalte C/înțelege C/Ačasta B, C/ascultați B,C// 23 înțelege C/ după înțelegé ad. singur B/ și-l] să-l B/ascultăm] ascultați C// 24 numește B// 25 ce să] ci să C/înțelege C/sfîrșitul B/adică C// 27 merge C// 28 ascultați B, C/adică C/lipsește ca B/ca ce]orice C// 31 dar C// 32 cele C// 33 pămint B, C//

pentru căci H<risto>s zice la Ioan în 14 capete : „Cela ce are poruncile mele și le păzește pre iale, acela iaste cela ce mă iubește”. Acuma dară, de vom zice că iubim pe H<risto>s, să vedem care poruncă a lui ținem.

H<risto>s zice : „Scirbe veț avea în lume”. Noi nu pohtim 5 să avem nici o scirbă, iar de și avem vreo scirbă, o avem pentru căci nu ni să împlinește pohta, iar nu pentru dragostea lui.

H<risto>s zice : „Pacea mea o dau voao”, iar noi, nu dea D<u>mn<e>zeu să avem pace între noi, ce ne turburăm pururea, 10 pentru fieștece, ca valurile mării cînd le suflă vîntul.

H<risto>s zice : „Nu judecareț, ca să nu vă judecaț”, iar noi deaputêria fi nu iaste nici zi, nici čas să nu judecăm de rău, nu numa pre cei ce-i știm ce și pre cei ce nu-i știm.

H<risto>s zice : „Precum pohtiț voi să vă facă voao oa- 15 menii, faceț și voi lor”. Noi pohtim să ne cinstească toț, să ne dea toț pocloane și daruri, să ne laude, să ne fericăscă, să ne grăiască de bine, să facă toț după pohta noastră, să nu ne stea nimenea împotrivă, nici să ne zică nimica, de am face ver ce rău; iară noi pohtim să osîndim pre toț, să nu dăm nimărui, nimica, să nu facem nimărui nici ũn bine, nici să se 20 folosească nimenea de noi. Pre toț îi hulim, pre toț îi grăim de rău, pre toț îi pîrim, pre toț îi luom în rîs și în batjocură, tutu- rora le zicem că sînt nebuni și fără nici o socoteală numai pre noi însine, voiu cuteza a zice, ne facem mai înțelepți și decît D<u>mn<e>zeu și nu ne aducem aminte că înțelepciunea lumii 25 aceștiia iaste nebunie înaintea lui D<u>mn<e>zeu.

H<risto>s zice : „Poruncă noao vă dau voao, ca să iubiț ũnul pre altul”, iar noi ne ũrim și ne căutăm ponciș ũnul altuia, ca cînd ne-am fi ũcis părinții, sau ne-am fi făcut alt rău, ceva.

H<risto>s zice că : „Cine să va rușina de mine și de cuvintele 30 mele într-aastă rudă prea curvare și păcătoasă și fiilul ome- nesc să va rușina de el, cînd va veni întru slava tatălui său,

2 mele C/păzește C/ iale C// 3 iubește C/Acum B,C/dar C// 4 lipsește a lui C//5
veți C// 7 împlinește C// 8—9 iar noi, nu dea D<u>mn<e>zeu să avem] iar noi nu
voim să avem C// 9 întru B/ce] ci C/p<u>r<u>rea B, C// 11 judecareți B, C/
judecați B, C// 12 deaputêria fi nu iaste] de-ar fi cu puțință să nu ne treacă
C/să nu judecăm de rău] cu judecarea și cu grăirea de rău C// 13 numai B,C/
ce-i] ce fi C/ci și B, C// 15 faceți B, C/cinstească B, C/toți B,C/ 16 toți B, C/
plocoane C// 17 grăiască C/să nu facă B/toți B,C// 18 nimeni B, C/împotrivă B,
C// 19 veri B, C/ iar C/toți B, C// 20 nimerui¹⁻² B// 21 toți¹⁻²B, C// 22 toți¹⁻²
C/luim B, luăm C//24 după facem ad. și C//27 iubiți C//28 ũrim B//29 ne-ar¹⁻² B//

cu îngerii cei sf<i>nți", iară noi nici de dînsul ne rușinăm nici
 cuvintele lui le ținem în seamă, ca o nimica, nici cele ce ne
 învață spre folosul și mîntuirea sufletelor noastre le păzim,
 ci aflăm pricini și zicem că nu putem să le facem acēstia ce ne
 5 învață H<risto>s, că nu ne dă îndemină, căci avem case grēle
 și vremea nu ne slujaste, că sîntem supuș supt jugul păgînului
 și avem nevoi multe și supărări de toate părțile. Dară cēlia ce
 pohtim noi, cum le putem face toate, deplin, făr-de nici o
 zăticneală? Pre D<u>mn<e>zeu nu vom să-l ascultăm, la cēle ce
 10 ne învață să facem, pentru binele și folosul nostru cel sufletesc,
 ce ne par, învățăturile lui, grēle și rēle și pentru acēia nu-l
 cinstim, ca cînd nî-ar fi vrăjmaș de moarte. Iar pre oamenii
 cei ce nu să tem de D<u>mn<e>zeu, nici să rușinează de fēțele
 15 omenēști îi ascultăm la cēle ce ne învață să le facem, spre pier-
 zarea sufletelor noastre și spre necinstea noastră și spre a ne
 cleveti toț și a ne blestema pentru nedreptățile ce facem;
 și priimim învățăturile lor cu dragoste și le facem cu mare
 pohtă și ne bucurăm de iale, ca de mare avuție și-i lăudăm
 cătră toț, ca pre niște priiateni și făcători de bine și-i cinstim
 20 pentru căci ne răpun sufletele, cu învățăturile lor, mai vîrtos
 decît pre D<u>mn<e>zeu, carele pohtēște pre toț oamenii să
 se mîntuiască.

H<risto>s zice: „De pe ačasta vor cunoaște toț că-mi
 sînteț ũcenici, de veț avea dragoste între voi", iar noi ne pizmu-
 25 im, ne zavistuim, ne pohtim răul ũnui altuia și mijlocim în tot
 chipul să ne păgubim ũnui pre altul, nu numai de avēre, ci
 mai vîrtos de cinste; și facem cu ačasta păcat împotriva d<u>-
 hului sf<i>nt. Dară D<u>mn<e>zeu n-au făcut lumea numai
 30 pētr-un om, ci pentru toț, nici împărăția ceriului pentru ũnui
 ci pentru toți. Că de ar fi făcut D<u>mn<e>zeu lumea numai
 pentru un om, ce ar fi trebuit să mai facă și pre Eva și apoi

1 iar C// 2 nemica C/cēle B, C// 4 acestea C// 5 îndămină C/grele C//6
 vremea C/supuși C// 7 Dar C/celea C// 9 cele C// 11 pare B/aceia C// 12 ne-ar
 B, C/oameni C// 13 D<u>m<ne>zeu B/fētile B, fētile C// 14 cele C// 16 toți
 C// 17 și le] și să le C// 18 iale C/și-i] și C// 19 toți C/prietini C/ și-i] și fi C//20
 sufletele C// 21 D<u>mn<e>zeu B/pohtēște B, pohtēște C/ toți B, C// 22
 mîntuiască C// 23 De pe]dupe B, după C/toți B,C/că-mi] cum C// 24 sîntem
 C/ũcenici B, ũcenici C/veți C// 27 împotriva B, C// 28 Dar C/n-au] de ar fi B// 29
 pentru un B, C/toți C// 29—31 lipsește ci pentru toț, nici împărăția ceriului
 pentru ũnui, ci pentru toți. Că de ar fi făcut D<u>mn<e>zeu lumea numai
 pentru un om B//

să-i blagoslovească și să le zică : „Crêșteț și vă înmulțiț și
 ămpleț pămîntul și domniț pre dînsul”, iar de și iaste cineva să
 arate dragoste cătră altul, iaste mincinos și viclean, că o face
 au de vreo frică, au de vreo rușine, au pentru vreun cîștig rău.

H<risto>s zice : „Daț ale chesarîului, chesarîului și ale lui 5
 D<u>mn<e>zeu lui D<u>mn<e>zeu, iar noi nici mai marilor noștri,
 atîta celor besericești, cît și celor mirenești, nu le dăm căzuta
 cinste nici lui D<u>mn<e>zeu, nici ne supunem lor cu dreptate,
 ci cu viclenie și cu răutate și în loc de a-i iubi și a ne cuceri lor, noi
 îi grăim de rău și-i ponosluim. Dară să vedem ce zice D<u>m- 10
 n<e>zeu pentru dîșii la cartea Eșirii, la 22 de capete : „Pre
 dumnezeii tăi să nu-i grăești de rău și pre boiarîul norodului
 tău să nu-l vorbești de rău”. Tilcutorii Sf<i>ntei Scripturi
 înțeleg să fie d<u>mnezei arhieriei, păstorii și dascalii besericii ;
 boiarîul norodului înțeleg a fi împărații, domnii și judecătorii. 15
 Acuma, dară, asupra a căroră pornim limba noastră cea bles-
 temată și grăim de rău, al căroră cinste rădicăm, al căroră
 nume ocărim ? Pre sêmne al arhieriei, al domnilor și al stăpî-
 nilor noștri, pentru carii ne poruncêște D<u>mn<e>zeu să nu-i
 grăim de rău, iar noi făr-de nici o socoteală punem gura noastră, 20
 după cum zice D<a>vid, la ceriu, cu atîta sêmetrie și obrăz-
 nicie, neaducîndu-ne aminte nicidecum de osîndă. Și pentru
 căci iaste cugetul nostru viclean și înaintea lui D<u>mn<e>zeu
 și înaintea oamenilor, pentru aceia petrecem o viață bleste-
 mată și turburată, o viață plină de frică și de uriciune, plină 25
 de nevoe și de necazuri. Și iată, dară, că ne vădesc lucrurile
 și faptele, că nici ascultăm pe H<risto>s, nici îl iubim, că de
 l-am iubi am face poruncile lui ; ci ūmblăm de capetele noastre,
 făcînd fieștecarele ce ni să pare și ce ne place, neaducîndu-ne
 aminte nici de moarte, nici de judecată și de nu ne vom îndrepta 30
 cu adevărat, vom să greșim rău și vom să mîergem răului.

Drept aceia, iubiții miei, trebuie să facem mintea noastră
 muntele Thavorului, ca să vie lumina adevărată să o vedem

1 Crêșteți B, creșteți C/ înmulțiți B, C// 2 ămpleți B, C/ domniț|domniți B
 stăpniți C// 4 cîștig| creștin B// 5 Dați B, C/chesarului¹⁻² B// 7 bisericești C//
 9 noi| nui B// 10 Dar C// 12 d<u>mn<e>zeii B, d<u>mnezei C/boiarul B// 14 d<u>m-
 n<e>zeii B/arhieriei C/ bisericii C// 15 boiarîul B, boiarul C// 16 dar C/a căroră] că-
 rora C// 18 Pă sêmne C// 19 poruncêște C// 21 D<a>v<i>d B, David C// 24 aceia
 C/petrecem C/viață B, C// 25 viață B, C/ uriciune B// 26 necazur C/ dar C//
 27 faptele C// 28 capetile C// 29 făcîd B/ ni să place C// 31 vom greși rău și vom
 merge în munca de veci C/după răului ad. margine la rău iar nu la bine B// 32 aceia
 C/șters iubiții miei și ad. creștinilor C// 33 Thavorului B/lumina cea C/

cu ochii cei de gînd ai sufletului, să ne arătăm și noi cu osîr-
die în dragostea lui H<risto>s, ca apostolii, să ne asămînăm
lui Moysi și lui Ilie, rîvnitori și nelenevoși în poruncile lui, pentru
ca să ne putem sui și noi, împreună cu H<risto>s, în mintea
5 cea oblăduitoare a sufletului să vedem cu gîndul slava aceia
și norul cel luminat și să auzim glasul cel părintesc: „Acesta
iaste fiul meu cel iubit” i proci. Și la cea de pe urmă să ne
învrednicim să împărățim împreună cu el.

Așa, stăpîne Hristoaase, te rugăm noi, ticăloșii și nevrădnicii
10 robii tăi, carii ne-ai răscumpărat cu prea scump sîngele tău
din mîinile vrăjmașului celui viclean să te milostivești pentru
mulțimea îndurărilor tale, să luminezi ochii sufletelor noastre
ce-i întunecat, cu lumina cunoștinții tale și să aprinzi în ini-
mle noastre cele împietrite văpaia dragostei tale și să ne învred-
15 nițești cu darul tău să te ascultăm și să facem cu pohtă cite ne
poruncești și să te iubim din tot sufletul, aici, într-aastă viață
ticăloasă și plină de scîrbe; iară în cea viitoare să ne învredni-
cești mării și luminii slavei d<u>mn<e>zării tale, ca de puru-
rea să te mărim, împreună cu făr-de început părintele tău
20 și cu presf<i>ntul și bunul și de viață începătorul tău d<u>h,
în veci nesfîrșiți. Amin.

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA SF<I>NȚII ȘI ÎNTOCMA CU AP<O>ST<O>LII ÎMPĂRAȚ COSTANDIN ȘI ELENA

„Cu slavă și cu cinste l-ai încununat pre dînsul”.

25 Cei ce să cunosc pre sine avuț, aceia pot să dea daruri vrăd-
nice unui împărat și cei ce să cunosc pre sine învățaț, aceia
pot să-i facă și căzuta laudă. Iar eu, cunoscîndu-mă pre mine
foarte sărac de fapte bune și slab de învățătură, n-am să aduc

2 asemînăm B// 3 nelenevoș B// 5 aceia C// 7 de pe/după B, după C/urmă
B// 9 Hristoa>se B, C/nevrădnicii C// 12 după luminezi ad. margine cu lumina
cunoștinții tale C// 13 întunecați C/șters lumina cunoștinții tale și ad. văpaia
dragostei tale C// 14 șters văpaia dragostei tale C/ dragostii B/învrednicim C//
16 poruncești B, C/viață B, C// 17 iar C// 18 învrednicești luminii și slavei
C/d<u>mn<e>zeești B, d<u> mnezării C// 19 p<u>r<u>rea B, deap<u>r<u>rea C/
cu cel B, C// 20 viață B, C/ începătorul C/ margine d<u>h B// 21 vici C//
22—23 Cuvînt la sfinții împărați și întocma cu apost<olii> Costandin și Elena,
în luna lui mai 21 C// 23 împărați B// 25 avuți B, C/ aceia C/ vrădnice C// 26
învățați B, C//

alt dar vrednic, nici altă laudă cuvioasă, de D<u>mn<e>zeu încununatului, marelui împărat și întocma cu ap<o>st<o>lii Constandin, fără numai cap plecat și cugetul meu cel cuciarinic. Drept acēia, întru cinstea lui am a zice, înaintea dragostei voastre puține cuvinte, nu cu obrăznicie, ci cu multă cucerie; 5 nu cu vorbe ritoricești și alcătuite, ci cuvinte smerite și prosta-tece, nu după cum să cuvine, ci după puțință. Ci vă pohtesc să ascultați cu dragoste. Și iară cu cucerie iscodesc să aflu tîlcuitorii Sf<i>n<tei> Scripturi la Faptele ap<o>st<o>lilor, oare dintr-atîtea daruri mari, cu carele din d<u>mn<e>zeiescul dar 10 s-au îmbogățit fericitul Pavel, care dar să fie cel mai mare și mai ales, cu carele în cîte patru părți ale lumii s-au arătat minunat și vestit? Și zic ūnii cum să fie învățătura cea cerească, cu care au vînat toate limbile, au dezrădăcinat din toate locu-urile păgînatatea și au întins de la răsărit pînă la apus numele 15 lui H<r<i>sto>s și credința. Alții zic cum să fie descoperirile ce au luat, că fiind încă în trup s-au răpit pînă la al treilea ceriu, au văzut frumusețile cele cerești, au auzit cuvinte nespuse, carele nu iaste slobod omului a le grăi. Alții iară zic cum să fie fost minunile cele făr-de asămînare ce făcea, cu carele au luminat 20 credința, de vreme ce nu numai cu glasul vindeca și cu cuvîntul făcea sēme ce și cu ūmbra și cu hainele făcea minuni. Iar apoi cu toții să ūnesc la vorbă și zic cum că nici ūn dar mai mult nu l-au mărit pre Pavel ca chemarea lui. Și adevărat au stătut prea minunat, de vreme ce pentru întoarcerea lui Pavel nici 25 învățătura ap<o>st<o>lilor au lucrat, nici putēria minunilor, ce lucrul acesta l-au săvîrșit însuș cuvîntul lui D<u>mn<e>zeu; și au făcut fiul lui D<u>mn<e>zeu numai pentru Pavel acēia ce au făcut pentru tot neamul omenesc. Și de s-au pogorît acolo din sînul tatălui pentru toț oamenii, aici iară însuș pentru 30 Pavel au lăsat ceriul și s-au pogorît trupēște, cu toată d<u>mn<e>zeiasca lui slavă, pentru ca să-l întoarcă. Și de vreme ce

1 vrednic C/D<u>mnezeu C// 2 apostolii B,C//3 Costandin B, C/ cugetul meu cel cuciarinic]cuget cucernic C// 4 aceia C/ cinstia B/dragostii B// 6 prostatie B, C// 8 ascultați B/lipsește Și iară B, C/ afflu C// 9 tîlcuitorii] mîntuitorii B/ Faptele C/ apostolilor B, C// 10 dintr-atîta B, C/ d<u>mnezeescul C// 12 4 C// 13 lipsește cum C// 14 vînat]avut B// locurile]lucrurile B// 17 treilia C/cer C/18 au] și au B/frumusețile B, frumusețile C/cele C//19care C/ iar C lipsește cum C//20 cele C/ carile B, care C// 21 vreme C// 22 sēme C/ ci și B, C/haimile C// 23 unesc B// 24 chemarea C/25 minunat] luminat C/ vreme C//26 apostolilor B, C/ putēria B, puterea C// 27 ci B, C// 28 aceia C// 29 de s-au] de au C//30 toți B, C/iar C// 31 trupește C//32 d<u>mnezeiasca C/ vreme C//

acea chemare face pre Pavel atîta de minunat, cît nici ap<o>-st<o>l, nici m<u>čnic nu iaste întocma mărîrilor lui, dară pentru vredniciile de D<u>mn<e>zeu încununatului meu Constandin, ce voîu <pu>tea zice? Carele asemenea ca Pavel au luat
5 întoarcerea lui asemenea și chemarea; din cerîu fu chemat Pavel, din cerîu s-au chemat și Constandin, după cum îl cîntă besERICA.

Pavel cu glas de lumină, precum spune Luca la Faptele ap<o>st<o>lilor: „Văzuîu, zice, pre cale încungiurîndu-mă lu-
10 mină” și Constandin cu slove alcătuite de stēle și cu glas purtător de lumină, precum mărturisēște istoriia: „Întru acesta biru-iaște”. Acolo Pavel, în miazăzi, aici Constandin în miazăzi; acolo Pavel de I<isu>s ce s-au răstignit, aici Constandin, prin crucea lui I<isu>s. Și de vrēme ce acolo mărturisēște cel cu
15 limba și cu inima de aur, Ioann, cum că nu-i iaste limba is-cusită spre a spune mărîrile lui Pavel, dară eu, că n-am nici limba aceleuîa cu vorba de aur, nici bogăția graîului, ce voîu putea să aduc spre lauda lui Constandin, carele la chemare au luat darul lui Pavel?

20 Drept acēia, cunoscîndu-mi neputința neștiinții mēle, îmi caută și făr-de voe a lăsa într-o parte toate cēlălalte mari vrednicii și lucruri minunate ce au făcut în multe părți ale lumii, acest minunat și sf<i>nt împărat și voîu zice cu puține cuvinte, numai pentru un lucru; ce ascultaț, să auziț.

25 Oare pentru ce, sf<i>ntului Constandin i s-au dat acest tituluș, de-l numēște sf<i>nta besERICA numai pe dînsul cu acēste trei numiri: de D<u>mn<e>zeu încununat, mare îm-părat și întocma cu ap<o>st<o>lii? Și zicem, întii, cum că iaste de D<u>mn<e>zeu încununat[at]. În ce chip? Ūna, pentru

1 chemare C/apostol B, C// 2 mucenic B, C/dar C// 3 Dumnezeu B/ lipsește meu C/Gostandin B, C// 4 putea B, C/Care C/asemenea C// 5 aseme-nea C/chemarea C/chemat C// 6 chemat C/Costandin B, C// 7 biserica C/după be-șERICA ad. τήν κλήσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος < = chemarea nu de la oameni luînd > B// 8 Faptele C// 9 apostolilor B, C/încungiurîndu-mă C// 10 Cos-standin B, C/stele C/ purtătoriu B// 11 mărturisēște C/ biruēște C// 12 miazăzi¹⁻² B/Costandin B, C// 13 după Pavel ad. s-au chemat C/ce s-au/cel C/Costandin B, C// 14 vreme C/ mărturisēște C// 16 dar C// 18 Costandin B, C/care C/che- mare C// 19 după Pavel, ad. în paranteză și iar de vei vrea A, B// 20 aceia C/mele C// 21 în C/celealte C// 22 multe] toate B, C/părți ale] părțile C// 24 ascultați C/a-uziți B, C// 25 Costandin B, C// 26 numește C/biserică C/pă C// 27 aceste C/3 C/încoronat C// 28 apostolii B, C/întîiu B// 29 D<u>mnezeu C/încununat B, C//

că pre ceilalți împărați îi aleg oamenii de-i fac împărați și-i încunună cu cunună de aur și cu pietri scumpe, iar pre marele Constandin, pentru bunătatea și curățeniia inimii sale însuș D<u>mn<e>zeu l-au ales din limbi, ca pre Pavel din jidovi și l-au chemat, cu glas ceresc, la vredniciia împărăției și l-au 5 încununat cu cununa darului celui de sus, cu arma bunavoirii, după cum zice D<a>v<i>d; și alta, că peste noapte i s-au arătat în vis d<o>mnul H<risto>s, zicîndu-i: „Acel semn ce ți-am arătat astăzi pe ceriu iaste arma acēia cu carea am mîntuit din minile diavolului tot neamul omenesc, acela să aibi și tu ca un 10 steag rădicat, să meargă înaintea ta, la toate războaiele și cu darul acelui vei birui pre toți vrăjmașii norodului ce ți-am încredințat să-l paști și vei fi pururea biruitoru și izbăvitor. A dooa, de vrēme ce împărăția iaste un dar desăvîrșit, carele să pogoră de sus, de la părintele luminelor, asupra celor aleși și 15 îmbunătățat, pentru vredniciia lui îi dēde D<u>mn<e>zeu de să făcu împărat întii al creștinilor, ca să îndreptēze pre cei răzvrătiți, să păzească turma lui H<risto>s de lupii cei gînditori și cu praștia d<u>hului sf<i>nt să-i gonească și besērica lui D<u>mn<e>zeu, ce era călcată și gēnea de supt tirani, 20 să o rădice și să o veselească. Căci cununa cea împărătească are despărteală de mitra cea arhierească și împăratul carele să nevoiaște pentru binele și folosul norodului său, atîta la cēle trupești și trecătoare, cît și la cēle sufletești și d<u>hovnicești, măcar că nu are acea vrednicie (arhierească), iară 25 plata îi iaste de la D<u>mn<e>zeu întocma cu ep<i>scopii cu carii ar fi mai rîvnitori și să face și el diadoh ap<o>st<o>rilor, carii sînt împărați și preoți ai besēricii, de vrēme ce dinpreună lucrează cu D<u>mn<e>zeu, pentru mîntuirea lumii. Drept acēia, pre dreptate zice marele Constandin sf<i>n- 30 ților părinți de la săborul cel dintii: „Voi în besērică, iar eu afară

1 împărați B, C// 2 încununează B/pietre C/marile B// 3 Costandin B, C/ curățenia B// 5 chemat C/învrednicia B/împărății C// 6 buneivoiri B, C// 7 David C// 9 pă C/ aceia C/ care C/ 10 minile B, C/ diavolului B// 12 toți B, C/ te-am C// 13 p<u>r<u>rea B, C/ biruitor C// 14 vreme C// 15 luminilor B/ aleș B// 16 îmbunătățați B, C/dete C// 17 întîu C/îndrepteze C// 18 răzvrătiți B, C// 19 d<u>h<u>lui C/biserica C// 20 Dumnezeu C/gemea/legea C// 22 dăspărteală C// 23 nevoește C/ lipsește său B// 24 cele² C/ d<u>h<u>v<u>nicești C// 25 iar C// 26 episcopii C// 27 diadoh B/apostolilor C// 28 împărații B, împărați C/preoții B, preoți C/ bisēricii C/ vreme C// 30 aceia C/prepă C/ Costandin B, C// 31 soboru C/ dintîu B/biserică C//

- de beserică sînt pus de D<u>mn<e>zeu ep<i>scop''. Pentru
 aceia, dară să nu socotească împărații și stăpîntorii pămîn-
 tului cum că i-au pus D<u>mn<e>zeu să șază pre scaun frumos
 numai spre vedere înaintea ochilor omenesți, împodobîți cu
 5 veșminte scumpe, cu cununa în cap și cu schiptrul cel de aur
 în mînă, că numai singură dreptatea iaste de-i face cinstiț
 la norod. Pentru aceia zicea și înțeleptul Isiod, cum că împă-
 rații pentru doao lucruri s-au rînduit, de oameni, să fie : una,
 pentru ca să le facă dreptate și alta, ca să rădice strîmbătățile
 10 de la mijloc. Pentru aceia pror<o>cul D<a>v<i>d, ca din
 gura norodului zicea : „D<u>mn<e>zeule, judecata dă-o îm-
 păratului și dreptatea fiului împăratului; căci cînd într-o
 politie strălucște dreptatea sînt cei suppuș pururea norociți.
 Că zicea un filosof : anul cel bun nu-l face atîta mulțimea rodu-
 15 rilor, cît îl face dreptatea stăpîntoriului. Și altul iar fu întrebât,
 care <cu>vînt iaste mai bun, pentru ca să trăiască omul bine
 și mulțemit? Au răspuns : acela nunai, carele păzește dreptatea
 întocma, la toț.

- Al doilea nume din tituluș iaste : pentru ce să numește
 20 sf<i>ntul Constandin mare împărat? Și zicem : pentru căci
 iaste de D<u>mn<e>zeu încunumat; urmează, drept aceia,
 să fie și mare. Și cum să nu fie mare unul ca acela, pre carele
 D<u>mn<e>zeu l-au încunumat? Iar nu zic pentru aceasta că
 iaste mare, ci numai pre cum scrie Evsevie, că lumea l-au numit
 25 pre sf<i>ntul Constandin mare împărat, nu atîta pentru bi-
 ruințele cele mari ce au făcut la războaie, cît pentru marile
 faceri de bine ce au făcut suppușilor lui. Și încăș adaoge de
 zice cum că nici cu un mijloc nu să bucura, pînă cînd vedea
 pre vreunul trist înaintea lui. Hrana și îmbrăcămintele nu le
 30 avea săracii de la alții, fără numai de la el. Nenumăraț era
 mulțimea săracilor carii alerga la el să le ajute și nici unul
 nu să întorcea deșărt de dorita mîngîiare. Iar nici pentru aceasta
 îi vom zice că iaste mare, că mă uit la pror<o>ciia ce zice

1 din biserică C/D<u> m<ne>zeu B/episcop C// 2 aceia C/dar C// 4 vedere C// 6 cinstiți B, C// 7 aceia C// 8 2 C/după rînduit ad. deasupra rîndului, să fie stăpîntor B// 10 aceia C/ prorocu C/David C// 11 D<u>mnezeule C/judecata C// 13 strălucește C/ suppuși B, supuși C/ p<u>r<u>rea C/ norociți C// 16 cuvînt B, vînt C/trăiască B// 17 mulțămit C/păzește C// 18 toți C// 19 numește C// 20 Costandin B, C/ împărat mare C// 21 Dumnezeu B, C/aceia C// 22 margine Și cum să nu fie mare B/care C// 24 Efsevie C// 25 Costandin B, C// 26 cele C// 27 fa- cerile de bine cele mari C/ supușilor C// 28 sters pînă B// 30 nenumărați B, C// 32 întorciia C/dășărt C/mîngăere C// 33 prorociia B, C//

D<a>v<i>d pentru H<risto>s la psalm 70 zicînd : „Și să vor închina lui toț împărații pămîntului, toate limbile vor sluji lui”. Și socotesc că această pror<o>cie numai pe vrîmea marelui Constandin s-au împlinit. În ce chip ? Lui i s-au suppus toț împărații pămîntului și pentru căci era el capul tuturor împăraților și închinîndu-se el lui H<risto>s, prin mijlocul lui toț s-au închinat și cu pilda lui au luat frumusețea credinții ; și pentru această s-au numit mare, pentru căci tuturor celor mai mari ai pămîntului el era singur țitor.

Și voiu zice că iaste mare și pentru căci au stătut pentru 10 beserica lui D<u>mn<e>zeu și s-au arătat împărat credinços pentru plata creștinătății sale au suppus D<u>mn<e>zeu supț picoarele lui toată lumea atîta cît și de la India au venit sol cu daruri mari de i s-au închinat lui, pentru ca să-l cunoască pre el că le iaste împărat, de vrîme ce vîstia armelor lui și multa 15 a lui creștinătate îl mărturisîia peste tot pămîntul domn și stăpîn a toatei lumi.

Al treilea nume din tituluș iaste : pentru ce să numește sf<i>ntul Constandin întocma cu ap<o>st<o>lii ? Că el, să încunjure cetăț, orașă și sate, ca ap<o>st<o>lii, n-au încunjurat ; 20 nici au umblat să propovăduiască numele lui H<risto>s și credința, ca dîșii ; să ostenească cu călătorie pe jos, să asude, să flămînzească și să însetoșaze ca ei, n-au făcut ; să se închiză ca Petru în temniță, cu lanțul de gît, să se bată cu toîage, ca Pavel, să se spînzure de copaci ca Andrei și să se pedep- 25 sească cu de toate feliurile de munci și de cazne și la cea de apoi să-i tae capul, ca celorlalți ap<o>st<o>li, nicăiri nu să vede. Dară apoi cum și pentru ce să fie întocma cu ap<o>st<o>lii ? Pentru căci acêce ce au făcut ap<o>st<o>lii, cu osteneala lor și cu propoveduirea, el le-au făcut însuș, cu a sa pildă. Căci 30 puterea împăraților și al domnilor iaste să prefacă și să întoarcă voința norodului, după cum vor vrea ei ; și această nu o pot face ca alt mijloc, fără numai cînd vor face întîi ei acêce ce pohtesc să se facă de alții, precum au făcut Tumcuin, îm-

1 David C/70] 71 B// 2 toți C// 3 prorocie B, C/ pe] pre B, pă C/vrîmea C// 4 Costantin B, C/ supus C// 5 toți C// 7 toți C/frumusețea B, frumusețea C// 9 țitor B, țitoriu C// 10 voi B// 11 biserica C// 12 supus C// 13 picoarele B, C/ India B, C// 15 vreme C/vestea C// 15—16 multa lui C// 18 numește C// 19 Costandin B, C/apostolii B, C/încunjure C// 20 cetăți C/apostolii C/încunjurat C/ 21 umblat B/ preveduiscă C// 22 pă C// 23 flămînzescă C/îsetoșaze C// 24 lanț C/să să C/toege C// 25 Andrei C// 26 feliurile B, C// 27 celorlalți C/apostoli C// 28 vede C// Dar C/ca apostolii C// 29 acelea C/apostolii C// 30 propoveduirea B// 31 puterea C/ al] a B, C// 33 ca]cu B, C/ acêce C// 34 să să C//

păratul Chitaifului că, puindu-ș întâi el mîna pre coarnele plu-
gului, s-au îndemnat toți supușii lui de s-au apucat de lucrul
pămîntului. Așijderea și marele Alixandru, cînd ocolise os-
trovul Tyrului, pentru căci au luat el întâi pe umerile sale
5 un braț de lemne, s-au îndemnat toată oastea lui de au luat
pietri și lîmne cu mîinile lor de au umplut gîrla și au făcut
trecătoare și au mers de o au luat.

Așa și marele Constandin, cu a sa pildă și cu a sa crești-
nătate, au făcut pre toți suppușii lui creștini și acéia ce
10 n-au putut să o isprăvească desăvîrșit toț ap<o>st<o>lii cu
propovăduirea, fieștecarele unde i s-au fost dat soarta, au
isprăvit el singur, cu poruncile ce au dat în toată lumea și au
întins numele lui H<risto>s și credința, cît iaste întins pămîn-
tul și lumea. Drept acéia, cu dreptate iaste să se numească
15 întocma cu ap<o>st<o>lii, căci au împlinit și slujba și numirea
ap<o>st<o>lilor.

Acuma dară, de vrême ce pentru smereniia, pentru marile
faceri de bine și pentru creștinătatea lui cea desăvîrșit au ciș-
tigat acest tituluș de să numește de D<u>mn<e>zeu încunurat,
20 mare împărat și întocma cu ap<o>st<o>lii, cine să va îndoi
cu firea, cum că nu are și mare îndrăzneală cătră D<u>mn<e>-
zeu. Drept acéia dară, mă rog și eu, măcar că sînt și nevréd-
nic, să mijloască cu călduroasele lui rugăciuni pre mult mi-
lostivul și îndurătorul D<u>mn<e>zeu, ca să te păzească pre
25 măriia ta, încunurat cu slavă și cu cinstea, întreg și sănătos,
în mulți ani, cu multă fericire. Amin.

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINECA FLORILOR

Pofta cea mare și dragostea cea curată, sau, mai vîrtos să
zic, datoriia cea părintească ce am cătră înțelepția voastră
30 mă îndeamnă p<u>r<u>rea ca să nu lenevesc a vă cerceta, după
putință, cu învățăturile cele sufletești. Că de pe aceasta mă voiu

1 coarnile C// 2 toți B, C// 4 Tirului B, C/întîiu B/pă C// 5 lemne C//6
lemne C/mîinile B, C/împlut B// 7 de o au] de au B// 8 marile B/ Costandin B,
C// 9 supușii C/aceia C// 10 toți C/apostolii C// 11 fieștecare C// 14 aceia C// 15 apos-
tolii C// 16 apostolilor C// 17 Acum C/dar C/vreme C// 17—18 facerile cele mari C//
19 de să] de su B/ numește C/încunurat de D<u>mn<e>zeu C// 20 apost<o>lii B,
apostolii C// 22 Drept acéia dară]îndrăznesc dar de C/nevrednic C// 23 rugăciuni
B, C// 24 îndurătoru C/păzească]mărească C// 25 cinste B/săn<ă>tos C// 26 lipsește
multă C//27 lipsește de învățătură C//28 Pohta B, C//31 de pe]dupe B/ mă] vă C//

cunoaște cu adevărat că vă sînt părinte sufletesc și păstoriu, cînd voiu pofti cîntea, folosul și sp<i>seniia sufletelor voastre. Și dumnezevoastră iară de pe această vă veți arăta cum sînteți adevărați fii sufletești și turmă alesă și sf<i>ntă, cînd veți priimi cu dragoste cîlia ce vă învăț și după putință fieștecarele dintru voi le va ținea și le va face. 5

Drept aceia, iubiții miei ascultători, cît v-ați adunat la această cuvioasă și sufletească adunare, măcar că iaste astăzi duminica ce să numește de obște a florilor, iar n-am a zice pentru dînsa nimica. Ūna, pentru că fiind praznicul domnesc și trebuind la dînsa multă materie și multă vorbă ca să descoperim cevaș, cît de puțin, întru cîntea și lauda ei neștiința ne conține și alta, pentru căci știu că într-această săptămînă silște fieștecarele dintru voi să se grijască, pentru ca să se învredniască să se cuminece, ūnii la joi mari și alții sîmbătă și duminică, în zioa de Paști. Drept aceia, pentru acel lucru avem datorie mai vîrtos și trebue să zicem cîlia ce ne va lumina d<o>mnul H<risto>s, de la carele cerem și ajutor. Ci vă pohtesc să ascultați cu dragoste cîlia ce voiu să zic; și socotesc că de nu veți lua vreun folos din zisele mele, iară pagubă știu bine că <nu> veți avea. 20

Din cîte 7 taini ce ține sf<i>nta și dumnezeiasca beserică a răsăritului iaste cea dintîi la rînduială și mai mare decît toate, sfîntul botez. Și fără dînsa nu poate nimenea să între întru împărăția cerului; că așa zice d<o>mnul H<risto>s la Ioann, în 3 capete: „De nu să va naște neștine din apă și din d<u>h, nu va putea să între întru împărăția lui D<u>mn<e>zeu”, care botez face pre om fericit, sf<i>nt, desăvîrșit și fiu lui D<u>mn<e>zeu, după dar. Iară eu îndrăznesc și zic cum că iaste taina pocăinții întocma cu sf<i>ntul botez, în cînte și în lucrare și socotesc că nu voiu greși de aceasta. Pentru ce? Pentru căci 30

1 păstor C// 2 pohti B, C/spăseniia B, C// 3 iarăși B, iar C/de pe]după B dupe C// 4 adevărați B, C/ veți B// 5 celea C/învăți B/fieștecare C/ dinC// 6 după voi ad. să să nevoiască a le ținea și a le face C// 7 aceia C/cîți C/v-atiC// 9 numește C// 10 nimic C// 11 cevași C// 12 conținește] zăticnește C// 13 lipsește că C/ silēs!e C/repēt! fiește B// 14 lipsește să se grijască, pentru C// 15 lipsește și¹ C/ și² alții C// 16 Paște B// 16—17 Pentru care avem datorie să zicem cele C// 17 ciala B//18 care C/ și ajutor cerem C/ascultați C// 19 lipsește cîlia ce voiu să zic; și socotesc C/după că ad. și C// 20 zisele] zilele B/mele C/iară] dar nici C/lipsește știu bine că C/veți B, C// 21 cele C/margine și dumnezeiasca A, B, d<u>mnezeiasca C/biserica C// 22 dintîi B, C/rînduială B, C// 23 botez] betez A/ Și fără dînsa] făr-de care C/dînsul B/nimeni nu poate C// 25 3] 13 B/ cap. C// 26 intra C/ Dumnezeu B, D<u>mnezeu C// 28 Iar C//

acële 4 daruri ce dă sf<i>ntul botez omului, păcatul strică și le
 întină și din fericit să face ticălos, din sf<i>nt păcătos, din săvir-
 șit să face netrăbnic și de nimica și din fiul lui D<u>mn<e>zeu
 să face fiul diavolului; că așa zice Ioann în 3 capete: „Cela ce
 5 face păcatul de la diavolul iaste, că din <în>ceput diavolul
 păcătuiaște”. Și cum că taina pocăinții cu sf<i>ntul botez iaste
 întocma în cinste și în lucrare o putem adevveri cu multe dovêde,
 dintru carele vom zice 1,2.

La al optulea cap al Facerii zice D<u>mn<e>zeu cătră Noe :
 10 „Nu voiu mai adaoge de acum a blestema pământul pentru
 faptele oamenilor, pentru că zace cugetul omului spre cële rële,
 din tinerêțele lui. Deci nu voiu mai adaoge a omori tot trupul
 viu, după cum am făcut”, arătînd cu această multa a lui îndelunga
 răbdare. Pentru acēia potopul acela, după cum zic dascalii
 15 besericii, însemna sf<i>ntul botez; că precum apa potopului au
 spălat tot păcatul și toată făr-de lēgia de pe fața pământului, cu
 aceea înecăciune ce au făcut, de s-au concentrat tot trupul viu, așa
 și apa sf<i>ntului botez au spălat și au șters tot păcatul cel
 strămoșesc și al voinții de la neamul omenesc. Iar apoi știind
 20 D<u>mn<e>zeu că nu să va părăsi diavolul pentru răutatea lui
 cea multă, nici va conțeni de a zavistui și a vicieni pre ticălosul
 om și a-l îndemna cu o mie de mijloace ca să strice haina sf<i>n-
 tului botez și să o zmolească cu zmoala păcatului, pentru acēia,
 ca un părinte al milelor și al îndurărilor, au dat omului această
 25 mare vindecare a pocăinții, ca prin mijlocul ei să vie iară la cînstea
 cea dintîi și din fiul neascultării și al pierzării să se facă iarăși
 fiul lui D<u>mn<e>zeu și din mort să se facă viu și din pierdut,
 aflat. Că așa zice la Luca în 15 capete: „Fiul meu acesta era
 mort și au înviat și pierdut era și s-au aflat”. Zice D<u>mn<e>zeu
 30 și la Isaia, la capul cel dintîi: „Spălați-vă și vă curățiți, scoateți
 vicleșugurile din sufletele voastre înaintea ochilor miei și veniți

1 acelea C/ le strică B/3 netrebnic C/fiū B, C// 4 diavolului B/3] 13 B/cap.
 C// 5 diavolul¹⁻² B// 6 păcătuiaște B, păcătuște C// 7 și în] și B/dovezi C// 8
 din care una, doao, vom zice C// 9 8 C/ cap. C/Dumnezeu B, D<u>mnezeu C//11
 faptele C/cele C// 12 tinerêțile B, tinerețele C// 13 multa lui îndelungă C// 14
 acela C//15 bisericii C// 16 liagia B, legea C/dupe C// 17 înecăciune B/ concentrat
 mistuit C// 18 lipsește apa B/sf<i>ntul B/ad. margine spală și curățește A, spală
 și curățește C// 19 strămoșesc C// 20 Dumnezeu C/diavolul B// 23 acela C//24
 mililor B// 25 iar C// 26 dintîi B, C/ să să C/ iară C//27 fiū C// 28 cap, C// 29
 înviat B, C/lipsește și³ C// 30 Isaia B, C/capu C/dintîi B/ Spălați-vă C/cu-
 rățiți B, C/scoateți B, C// 31 sufletele C/ veniți C//

să ne întrebăm, zice d<u>mnul și de vor fi păcatele voastre ca mohoricăunea, ca zăpada le voiu albi, iar de vor fi ca rușala, ca lina le voiu albi”.

Luaț seama, rogu-vă, cu minte întreagă și înțelegeț aceste cuvinte ce zice D<u>mn<e>zeu prin Isaia, că aceia ce zice : „Spă-
lați-vă și vă curățiți”, nu că zice doară să ne spălăm cu apa
căstă proastă, ce bem și ne slujim cu dinsa, carea nu are alt fără
numa a spăla piălea trupului, ce zice să ne spălăm și să ne cură-
țim păcatele, cu apa sf<i>ntei pocăințe și cu lacrimi. Și iarăș
zice : „Scoate vicleșugurile din sufletele voastre înaintea ochilor
miei”, adecă zice să ne ispoveduim, nu cu buzele, ci cu inima și
cu gând ca acela, ca să nu mai păcătuim, că D<u>mn<e>zeu fiind
tot ochiu, le vede toate și le cunoaște și nu să uită la mărturi-
sirea buzelor, carele sînt scule spre slujba trupului, ci să uită
la adîncul inimii ; că el iaste cela ce ispitêște inimile și răunchii,
după cum zice D<a>v<i>d, la al 7 Psalom : „Că de nu ne vom căi
de la inimă, zice, și de nu ne vom întoarce cătră dînsul, sabiia
sa o va luci și arcul lui l-au încordat și l-au gătit pre el și într-
însul au gătit vasele morții (și) săgețile sale celor arzători le-au
lucrat”. Că pocăința atunce iaste pocăință, cînd merge neșine
de bună voia lui, făr-de nici un fel de pricină, să se ispovedu-
iască la d<u>hovnicul lui, cu umilință, cu înfrîngere de inimă cu
lacrimi fierbinți și cu gând desăvîrșit, ca să se părăsească de
păcate, căci acêstia sînt temeiul ei ; și atunce iaste cuvîntul
acela ce zice : „Veniți să ne întrebăm”, adecă atunce vom avea
îndrăzneală să mîrgem înaintea lui și să ne deschidem gura și
să ne spunem jalba ce avem de vrăjmașul nostru, să-i spunem
stricăcăunea ce ne face. Și el să făgăduiască că rușalele cele mai
mari ce ar avea păcatele noastre, carele sînt ale singelui, adecă
uciderele, el le va albi și le va curăți, ca însuș pre sine ; că zăpada
și oaia iaste omenirea lui, precum hainele lui le-am arătat albe
ca zăpada în muntele Thavorului, după cum zice la Marco în
9 capete.

1 păcatele C// 2 mohoricăunea B/albi face albe B// 4 Luați B, C/ mîntea C/întelêgeți B, întelegeț C/ aceste C// 5 Isaia C/ aceia C// 6 curățiți B, C/ doar C// 7 acasta C/ care C// 8 numai B, C/ pielea C/ ci C// 9 păcatele C// 10 Scoateți B/ sufletele C// 11 adică C// buzile B// 13 vede C// 14 care C/ lipsește scule C// 15 cel C/ ispitește C// 16 David B, C/ Psalm B, C// 19 vasele C/lipsește paranteza C// 20 atuncia C/ merge C/ niștine B// 21 un B/ ispoveduiască B, C// 24 acîastia B, acestea C// 25 Veniți C/ adică C/atunci C// 26 mergem C/ deschidem C// 28 stricăcăunea B/ făgăduiește C/ că cu C/ rușalile C/ cele C// 29 păcatele C/ care C/ adică C// 30 după zăpada ad. iaste C// hainile C/ le-am] le-au B// 33 cap. C//

Drept aceia ce altă mai mare¹ bunătate, sau mai multă ertă-
ciune decît această pohtiț? Să facă pre cei ispoveduiț albi și
curaț ca trupul lui „carele făr-de lège n-au făcut, nici viclesug
nu s-au aflat în gura lui”.

- 5 Iată dară că taina pocăinții cu sf<i>ntul botez, după cum
am zis, iaste întoema în cînste și în lucrare. Că precum acela
spală păcatul cel strămoșesc și face pre om fericit, sf<i>nt,
desăvîrșit și fiu lui D<u>mn<e>zeu, după dar, așa și sf<i>nta
pocăință face pre om din mort viu, din pierdut aflat, din necins-
10 tit cinstit și sf<i>nt și din fiul neascultării fiul lui D<u>mn<e>zeu.

- Cînd au poruncit D<u>mn<e>zeu lui Noe să facă corabiia,
spun istoricii cum să o fie făcut într-o 100 de ani, nu pentru
alta, făr- numai pentru ca să aibă oamenii vrême să-ș vie în fire,
să se căiască de păcatele lor. Și într-acea sută de ani le propove-
15 duia dreptul Noe, cum că va să facă D<u>mn<e>zeu potop și va
să înce tot pămîntul și tot trupul viu va să-l omoare. Iar oa-
menii nici decum nu-l credea, ci îl lua în rîs și în batjocură,
zicîndu-i că nu știe nici ce grăiaște, nici ce face. Așijderea și cînd
au început a ploa ar fi putut D<u>mn<e>zeu numai într-o zi să
20 facă potopul, dară n-au vrut, ci au ploat 40 de zile și 40 de nopți,
arătînd și cu această multa a lui îndelungă răbdare, dînd vrême
oamenilor să se căiască și nici cu această nu ș-au venit în fire. Iar
apoi văzînd oamenii că să înmulțește apa și de ce mergea să
îmfia în sus au început a să sui pre case, pre movile, pre munți
25 și pre copaci, dară nu era cu putință să se folosească nimica. Că
corabiia o închisese D<u>mn<e>zeu pre dinnafară și luase chiele
și pentru căci nu mai era nici o nădejde de mîntuire s-au con-
cenit tot trupul de la om pînă la dobitoc.

- Așa și noao, creștinilor, nu 100 de ani ci 1710 de ani ni s-au
30 propoveduit prin mijlocul lui Noe celui adevărat, I<isu>s
H<risto>s, carele ne-au mîntuit cu corabiia trupului său, de
potopul păcatului celui strămoșesc, cum că va să facă potopul

1 aceia C/ ertăciune B// 2 pohtiți B, C/ ispoveduiți B, C// 3 curați C/ care
C// 5 dar C// 7 strămoșesc C// 8 Dumnezeu B// 10 margine pierzării A/ după
neascultării ad. margine și al pierzării B/fiu² B// 12 fie] fi C/sută C// 13 fără
B, C// 14 să să C/căiască B/ păcatile C// 16 oameni C// 18 grăește C// 20 dar
C// 21 a lui] lui C/ răbdarea C/ vreme C// 22 să să C/ căiască B, C// 23 înmulțește
C/ mergia B// 24 umfla C// 25 dar C/ să să C// 26 închisese C/ dinafară C/ chiele
B, cheile C// 27 nădejde C/concenit] pierdut C// 29 o sută B, C// 29—30 șters și
ad. ci mai bine de o mie de ani sînt de cînd ni să tot propoveduește C// 31 ca-
rele]cela ce C/ni-au B/ său]sau B// 32 strămoșesc B, C//

cel cumplit și amar, potopul cel plin de scîrbă și de întristare, potopul cel groaznic și înfricoșat al judecății. Și de nu ne vom veni în fire, ca să ne părăsim de răutățile și să ne căim, ne vom îneca în vîci nesfîrșiți, în noianul focului celui nestins.

Și această veste ni să dă p<u>r<u>rea prin gura besericii, 5 prin propoveduirea Ev<an>g<he>liei și prin învățătura dascalilor, dară nicidecum nu ne venim în fire, să ne căim și să ne părăsim de răutăț; ci de ce vedem mai vîrtos că să înmulțește apa potopului pierzării noastre, în loc de a alerga în corabiia pocăinții să ne mîntuim, de acēia ne lunecăm cu firea și socotim 10 că doară nu va fi nimica și îndelungăm vrēmea ba astăzi, ba mîne, ba poimîne, pînă ne vine časul și perim cu totul și trupēste și sufletēste. Și putem cunoaște această cum că iaste așa de pe cuvintele ce voiu să zic. De cînd au întrat săptămîna cea dintîi a sf<i>ntului post, din cît ne aflăm aici de față, oare ispo- 15 veduitu-s-au vreunul, după cum să cuvine? Făcut-au cu dragoste canonul ce i-au dat d<u>hovnicul? Păzitu-s-au pre sine, după putință, curat și nevinovat? Petrecut-au creștinește, după rînduiala și porunca bisericii, cu posturi, cu rugăciuni și cu alte faceri de bine? Mi să pare să nu fie făcut nici ūntul acesta; iar 20 pentru ca să nu minț, poate că vor fi făcut vreunii din cei proști. Iar noi, cei ce ne ținem mai mari, mai vrēdnici, mai înțelepți și mai cunoscători, am mutat vrēmea din săptămînă în săptămînă, petrecînd cu mîncări de toate feliurile, cu băuturi îndestulate și cu toate pohtele trupului nostru; iar de suflet n-am purtat 25 grijă nici decum, ca cînd am fi nesimțitori. Și tocma acum, în săptămîna častă de pre urmă ne ispoveduim, ca să ne grijim 3 zile și la Joi mari să ne cuminecăm. Iar ce fēl de ispovedanie facem știe D<u>mn<e>zeu, că mi-e rușine a o spune.

Ūnii să ispoveduesc de frica vreunor întîmplări, alții pentru 30 un običaju, alții de rușinea omenească, alții de frica stăpînilor; alții iară au cîte doi d<u>hovnici, ūnul la țară și altul la oraș; la cel de la țară, ca la un om prost, spune păcatele cēle ce soco-

■ [3 după răutățile ad. ulterior noastre B// 4 veci B, C/noianul B// 5 veste C// 6 Evanghelii C// 7 dar C// 8 răutăți B, C/ înmulțește C// 10 de acēia] noi C// 11 doar C/ nimic C/ vrēmea C// 12 pînă] pîne B// 14 de pe] dupe B, după C// 15 dintîiu B/ cîți C/ vreunul B// 18 creștinește C// 19 rînduiala C/ besericii B, bisericii C// 21 vreunii B, vreunul C// 22 vrēdnici C// 23 tot mutăm vrēmea C// 24 feliurile B, C// 25 pohtile C/ nu purtăm C// 27 pre] pe C/ grijim] postim B, gătim C// 28 fel B, C// 29 că mi-e] îmi iaste C// 31 ūn B/ običaju B, obiceiur C// 32 iar C/d<u>h<o>vnici B, C// 33 ūn B/ păcatele C/ cele C//

- 5 tēște el că sînt mai mari, iar la cel de la oraș spune păcatele cele
 ce socotește el că sînt mai mici, neguțătorînd și meștersugînd
 taina ispovedaniei. Și, în scurte cuvinte, nici unul din noi nu
 vom să ne ispoveduim de bună voe, pentru evlavie și cu gînd
 10 desăvîrșit, ca să ne părăsim de păcate, ci numai în vederea
 oamenilor, pentru pricinile ce am zis, pînă ne vom cumineca,
 apoi iară ne întorcem, să mă ertaț, ca cîinele la borăturile sale
 și ca scoarfa la tăvăliturile de împuciciune, după cum zice frun-
 tașul ap<o>st<o>lilor, Petru, în doao capete la a dooa carte. Aci,
 15 în pripă ne ispoveduim și ne cuminecăm și acii în pripă, iarăș
 ne apucăm de păcatele cele obișnuite și atîta ne bucurăm de
 iale și ne pare bine, căci le facem ca cînd am cîștiga mare bogăție
 și mare bunătate și ne laudăm într-insele, după cum zice D<a>-
 v<i>d : „Să laudă păcătosul, întru pohteile sufletului său și cel
 20 ce face strîmbătate bine să cuvintează”. Și la acea mincinoasă
 ispovedanie, ce facem? Cercăm să aflăm d<u>hovnic om prost,
 pentru ca să se teamă de noi și să-i fie rușine de fetele noastre
 și ce vom zice noi așa să fie, socotînd în gîndurile noastre că,
 precum înșălăm pre dînsul, vom înșala și pre D<u>mn<e>zeu.
 25 Dară D<u>mn<e>zeu nu să înșală, ce ne înșălăm noi înșine, spre
 peirea noastră cea sufletească. Și cînd mergem să ne ispove-
 duim nu spunem d<u>hovnicului că mîncăm carnea și munca
 fratelui nostru, creștinului, și-i bem sîngele și sudoarea fetei
 lui cu lăcomiile și cu nesațiul ce avem, ci spunem cum c-am
 30 mîncat la masa domnească, mîercurea și vinerea, pște și în post
 raci și unt de lemn, și am băut vin. Nu spunem că ținem bălau-
 rul cel cu 7 capete, zavistiia, încuibat în inimile noastre, de ne
 roade totdeauna ficatîi, ca rugina pre fier și ca cariul pre lemn,
 ce zicem că n-am făcut nimănui nici un rău. Nu spunem strîm-
 30 bătățile ce facem totdeauna, clevetirile, voile veghiate, fățăriile,
 mozaviriile, vînzările și pîrăle ce facem unul altuia, ca să-l sur-

1 socotește C/ că] cit B/ lipsește cele C// 2 socotește C/lipsește el C/ nego-
 tătorînd B/ meștersugînd B, meștersugînd C// 3 ispovedanii C// 5 vederea B,
 vederea C// 7 iar C/ ertați C/ cîinile C// 8 împuciciune C// 9 apostolilor C/ dooa
 B, 2 C/ cap. C/ 2 C// 11 păcatile C// cele C// 12 iale C// 13 D<a>vid C// 15–16 is-
 povedanie mincinoasă C// 16 d<u>h<o>vnic C// 17 să să C/ fetele B, fetile C// 20
 Dar C/ D<u>mnezeu C/ ce] ci B, C// 21 mergem C// 22 d<u>h<o>vnicului C// 23
 și-i] și C/ feții C// 24 c-am] că am C// 25 la masa domnească] la o masă boe-
 rească C// 26 undelemn B// 27 încuibată C// 28 hier B/ carul B// 29 ci C/ un
 B// 30 veghiete C//

păm din cinstea lui, ce zicem : am face milă, ce nu ne dă îndemînă, că avem nevoi multe și dări și avem casă grea și copilaș ca-n gloată și oameni mulți carii să ocrotesc pre lingă noi. Nu spunem că credem minciunile slugilor noastre mai virtos decît adevărul celui ce să năpăstuiaște, carele, de s-ar și jura, nu-l credem, nici îi facem dreptate, ci-l pedepsim cu atîta cruzime de inimă cît de am putea l-am stinge și de pre fața pămîntului; ce zicem că fiind în valurile lumii nu putem să ne căutăm de suflet, ci dăm cîte un sărindariu, iară din jafuri, iar din nedreaptă agoniseală. Nu spunem că pre carele îl vedem, că jăfuiaște și pradă și căzneste pre săraci, îl laudăm și-i zicem că iaste om înțelept, îi ajunge mintea la toate și iaste vrédnic și face dreptăți, iar pre carele îl vedem că nu să amestecă într-acélla îl facem blestemat, mojić și nevrednic și cum că nu-i ajunge mintea să facă judecăți și dreptate, neaducîndu-ne aminte de cuvîntul ce zice Isaia la capul 64 că : „Pentru necurățeniia noastră dreptatea noastră înaintea lui D<u>m<e>zeu iaste ca cirpa muerii ce are pre sine (și sintem necurați)”. Și pentru ca să nu mai lungesc cu vorba, toate răutățile cîte facem avem vrême și mijloace ca acélla de le săvirșim după pohta inimii noastre, iar pentru cële suflețești nu putem afla vrême.

Drept acéla, iubiții miei ascultători, mă rog pentru numele lui I<is>u>s H<risto>s, carele ș-au vărsat preacinstit și scump sîngele său, de ni-au răscumpărat din robii diavolului, să ne venim în fire și să ne luom seama, că acéștiia ce facem ne duc pre calea periciunii. Și de vrême ce nu ni-am lăsat năravul nostru cel rău, să lucrăm în viaa d<o>mnului spăseniia sufletelor nostre, din časul cel dintîi al sf<i>ntului post, în cailea să lucrăm acum la časul al 11. Și el, fiind milostiv ca un stăpîn îndurătoru, ne va da plata deplin, a căruia slava iaste în vécî. Amin.

1 cinstia B/ ce¹⁻²] ci C/ milostenie C/ îndămînă B, mîna C// 2 copilaș C// 3 ca-n] cam C// 4 credem C/ virto B// 5 năpăstuiaște] numește B, năpăstește C/ care C// 6 credem C// 8 ce] ci C// 9 ci dăm] *margin*e și cînd dăm și B, așijderea de dăm C/ un B/ sărindar B, C/iar B, C/nedreptate agonisite îl dăm C// 10 De vedem pre cineva că jăfuește C// 11 căzneste C/ pre] pă C/ după săraci *ad.* nu-l spunem ci C// 12 îi] il C/ vrednic C// 13 care C/ amestică B, amestică C/ într-acelea C// 14 mojić C/ nevrednic C// 15 judecăți drēpte B// 16 Isaia B, C/ cap. C/ noastră] ne iaste C// 19 vreme C// 20 acelea C/ după acelea *ad.* și bună îndămînare C/ cele C// 21 vreme C// 22 aceia C// 23 lipsește Iisus C/ care C// 24 ne-au B, C/ diavolului B// 25 luăm C/ acestea C// 26 vreme C/ ni-am] ne-au B, C// 28 dintîiu B, C// 29 *margin*e ca un stăpîn B/ îndurător C//

**CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ
LA DUMINECA LĂSATULUI SEC DE BRÎNZĂ**

- Fieștecare vinătoriu își gătște sculele și ciniile meștersugului său, adică cel ce prinde pasări zburătoare face lațuri, clucse și mreji; iar cel ce vinează hiară sălbatece își face pușcă, cursă de hier, gropi și altele ca aceștia. Așijderea și păscariul își face undițe, cîrlige, plasă, sac și cîte îl învață meștersugul său, ca să dobîndească și să cîștige ceea ce pohtêște; iar cel ce va vrea să vîneze oameni, cu ce scule socotiți că ar putea să-i vîneze? (Că oamenii încă să vînează și să prind ca și peștii, după cum zice H<risto>s la sf<i>nta Ev<an>g<he>lie, la al 4 cap.al lui Matthei: „Veniți după mine și vă voi face pre voi păscari de oameni”.) Nu socotesc cu alt cu nimic ca să-i poată vîna, fără numai cu învățătura și cu cuvîntul. Căci pentru om nu iaste nici
- 15 undiță, nici vreun feliu de mreajă, ca învățătura cea împletită de cuvinte cu carele să vînează și să ûnește cu D<u>mn<e>zeu și să fericêște cu dînsul, în vîci! Aastă mreajă a învățaturii, puindu-să din dreapta și din stînga, iaste foarte de folos și pentru cêste de acum și pentru cêle ce vor să fie.
- 20 Aastă undiță a cuvintelor și cu mărturiile d<u>hului sf<i>nt prind pre om dintru adîncu păcatelor, ca pre pêștele dintru adîncul apei și-l scoate la lumina cunoștinței de D<u>mn<e>zeu. Deci pentru aăasta, bl<a>g<o>s<lo>viților creștini, cîți v-ați adunat astăzi la aastă cuvioasă și sufletească adunare, am dato-
- 25 rie, ca un păscar sufletesc ce m-au rînduit D<u>mn<e>zeu ca pre un nevrednic, să întinz mreaja învățaturii și să puî undița cuvîntului înaintea dragostei voastre și, ajutorînd iubitorîl de oameni, D<u>mn<e>zeu, am nădêjde bună și făr-de îndoială, cum că voi scoate dintru adîncul turburăcunii păcatului mult

1—2 Cuvînt al doilea la Dumineca lăsatului de brînză C// 3 vinător B, C/ gătêște C/ sculele C/ ciniile] cinii ale B/ meștersugului C// 4 adică C/ zburătoare B// 5 vînează C/ hiară B/ sălbatici B, C/ își B// 6 her C/ altele C/ acestea C/ pășarul B, păscarii C// 7 fac C/ meștersugul C// 8 ceea C/ pohtêște C// 9 vîneze C// 10 vînez] vîzêze B, vîneze C// 11 lipsește sf<i>nta B/ Evanghelie C/ patru B// 12 lipsește pre voi C// 13 lipsește cu 2 C// 15 feliu B, C// 16 ûnește B/ Dumnezeu B// 17 fericêște C/ vîci B, C// 18 puindu-se B, puînd C// 19 ceste C/ cele C// 21 prînd] margine trage B, scoate C/ adîncul B, C/ pêștile B, pești C// 22 D<u>mnezeu C// 23 bl<a>gosloviților B, blagosloviților C// 25 ûn B/ pășar B// 26 ûn B/ nevrednic C// 28 Dumnezeu B/ nădêjde C/ îndoială B, C// 29 turburăcunii C//

vînat, căci cunosc voința inimii voastră cea bună și dragostea ce aveți spre ascultarea celor de folos, cu care vînat voiu putea face masă cinstită și desfătăta lui D<u>mn<e>zeu. Că nu să bucură nici să veselēște D<u>mn<e>zeu cu altcevaș mai mult ca cînd s-ar întoarce cineva din cei păcătoși dintru greșalele lui la pocăință, după cum zice la sf<i>nta Ev<an>g<he>lie : „Că mare bucurie să face în ceriu pentru un păcătos ce să căiaște”; și iarăș prin rostul pror<o>cului zice D<u>mn<e>zeu : „Că nu voesc moartea păcătosului, precum pohtesc să se întoarcă și să fie viu”. Pentru această dară, vă pohtesc ca să vă deschideți urechile inimilor voastre și să ascultați cuvintele ce voiu să grăesc, pentru ca să vă folosiți voi cu ascultarea și eu cu zisele. Că zice Pavel ap<o>st<o>klul : „Fericiți cei ce grăesc în urechile celor ce ascultă”; și apoi trebuie să faceți roadă sufletească din cele ce veți auzi, pentru ca să nu vă fie ascultarea și osteneala în deșărt, că arătîndu-vă ca pomii cei fără-de roadă și ca vițele cele stérpe, ce folos veți avea de ascultarea voastră și de osteneala ce ați făcut ?

Iată că au sosit, cu ajutoiul lui D<u>mn<e>zeu, să începem de mine călătoria sf<i>ntului post. Și pentru căci avem a mēge la războiu asupra vrăjmașului sufletelor noastre, trebuie să ne gătim ca niște ostaș viteji ai lui H<risto>s, învingîndu-ne mijloacele noastre cu adevărul, după cum zice d<u>mn<e>zeescul Pavel și să ne încălțăm piçoarele cu gătirea Ev<an>g<he>liei și să ne îmbrăcăm cu zaoa dreptății și să punem coiful mîntuirii pre capetele noastre și să luom pavăza credinții în mîinile noastre, cu carele vom putea stinge toate săgețile celui viclean, cele arzătoare și sabiia d<u>hului carele iaste graiul lui D<u>mn<e>zeu. Pentru că nu iaste lupta noastră spre sînge și trup, ci cătră domnii, cătră puteri, cătră țiiitorii lumii întunērecului veacului acestuia, spre dūhurile vicleșugului celor de supt ceriu. Și avem datorie cu toții, din mic pînă la mare, bărbat și mueri, copii și fēte, bătrîni și tineri, însurați și neînsurați, să facem trei lucruri :

1 voastre B, C// 3 Dumnezeu C// 4 veselește C// 5 greșalile C// 6 lipsește la B, C// 7 pocăiaște B, căește C// 8 prorocului B, C// 9 precum pohtesc] ci ca C// 10 dar C// 11 ascultați B, C// 13 apostolul C// 14 cele C// 15 veți B/ dășărt C// 16 roadă B, C/ răadă A/ vițele B/ sterpe C// 17 veți B, C/ ați B// 19 începem C// 20 merge C// 21 războaie B// 22 ostași C/ viteji C// 23 mijloacele B, C/d<u>mnezeescul C// 24 piçoarele B, C/ Evanghelii C// 25 drăptății B// 26 capetele C/ luăm C// 27 care B/ cele C// 28 care C// 29 margine Efes<eni>, 6 B// 30 întunērecului C// 31 vicleanului B/ celor] celui C// 32 din] de la C/ bărbăți B, C// 33 fete C/ neînesuruți B//

- intii, să ne ducem fieşteciine la d<u>hovnicul său, să ne mărturisim păcatele, cu multă cucerie şi cu înfringere de inimă, spunind cu îndrăzneală şi fără-de nici o temere, toate câte am făcut, sau cu cuvîntul, sau cu fapta, sau cu cugetul, de voe sau fără-de voe,
- 5 prin ştiinţă sau prin neştiinţă, pentru căci ispovedania iaste una din cele şapte taini ale sf<i>ntei bisărici şi cînd ne ispoveduim, lui D<u>mn<e>zeu ne ispoveduim, iar nu preotului. Iară de va zice cineva, în cugetul său, dară deaca ne ispoveduim lui D<u>mn<e>zeu, preotul ce mai trebuiaşte, că el încă iaste om păcătos,
- 10 ca şi mine? Adevărat, păcătos, iaste, ca şi tine, iar are dar de la D<u>mn<e>zeu, prin lucrarea d<u>hului sf<i>nt şi are putere de la d<o>mnul H<risto>s, ca ce va lega şi ce va dezlega pre pămînt să fie legat şi dezlegat şi în ceru, după cum zice la capul cel dintii al lui Ioann : „Cărora veţi lăsa păcatele, lăstate vor fi
- 15 şi cărora veţi ţinea, ţinute vor fi”. Şi nu numai mirării să cade să se ispoveduiască, ci mai virtos şi noi cei besericeşti, adecă : diaconii, preoţii, călugării, arhierii, căci noi încă sîntem păcătoşi şi greşiţ înaintea lui D<u>mn<e>zeu, mai cu mult decît cei proşti ; şi ce greşale facem, mai mult prin ştiinţă le facem şi, de nu ne
- 20 vom pocăi, vom să avem mai multă osîndă decît cei ce greşesc prin neştiinţă, după cum zice la sf<i>nta Ev<an>g<he>lie, la 12 capete ale Lucăi : „Că cel ce cunoaşte mult, mult să va pedepsi şi celui ce i s-au dat mult, mult i să va şi cêre”. Şi această taină a ispovedaniei n-au făcutu-o D<u>mn<e>zeu cu acest mijloc pentru
- 25 alta, fără numai pentru căci așa cum au făcut neştine păcatul cu om şi ş-au dezvălit ruşinea la curvă şi s-au îmbrăţişat cu diavolul şi ş-au spurcat trupul, așa iară trebue să meargă la om, adecă la d<u>hovnic, să-ş descopere toate păcatele lui : pentru căci cu omul au făcut păcatul şi iară cu omul trebue să-l strice şi să-l
- 30 piarză, precum au făcut şi H<risto>s cu noi ; că pentru omul, adecă pentru Adam am eşit din raîu şi pentru omul iară, adecă pentru H<risto>s am intrat în raîu. Că, măcar de n-ai mărturisi

1 intiiu C// 2 păcatile C// 3 temere C// 5 ispovedaniia B, C// 6 cele C// 7 C/ biserici C// 7 D<u>mnezeu C/ iar C// 8 dar C/D<u>mnezeu C// 9 trebuşte C// 11 D<u>mnezeu C/ putere C// 12 domnul B, C// 13 lipseşte să fie legat şi dezlegat şi în ceru C/capul] cuvîntul C// 14 dintii C/ veţ B// 15 veţ C/ mirenii C// 16 să să C/ cei] ceşti C/ bisericeşti C/ adică C// 17 diiaconii B/ pătoşi B, păcătoşi C// 18 greşiţi C/ lipseşte cu C// 20 grăşesc B, greşasc C// 21 lipseşte la B/ Evan-ghele C// 22 cap. C/ pedepsi B// 24 ispovedanii C/ făcut-o C// 26 ş-au] s-au B, C// 27 ş-au] s-au B, C/ iar C/ adică C// 28 d<u>h<o>vnic C/ păcatile C/ cu] că C// 29 iar C// 30 piarză C// 31 adică C/ iar C/ adică C//

tu lui D<u>mn<e>zeu păcatele tale, el le știe; că înaintea lui sînt scrise și cele nelucrate de noi. Au doară nu știia D<u>m-n<e>zeu unde iaste Adam, cît s-au ascuns de fața lui pentru greșala ce au făcut? Ci-l întreba: „Adame, unde ești?” dîndu-i pricină ca doară s-ar căi și ar zice: „D<oa>mne, greșit-am și am călcat porunca ta și m-am dezgolit de darul tău și fiindu-mi rușine să stau de față, m-am ascuns” (Dară unde vei să te ascunzi, ticăloase, din naintea lui D<u>mn<e>zeu, că de te vei sui în ceriu, el acoloa iaste lăcuioriu; de te vei pogori în iad, iaste de față, de te vei duce la marginea mării, îi ajunge mîna). Ci el atunce așa l-au ajuns mintea și au răspuns într-acel fêlîu; iar nu i-au folosit nimic, căci nu s-au căit. Au de ūciderea lui Avel, nu știia D<u>mn<e>zeu? Și întreba pre Cain zicîndu-i: Ūnde iaste fratele tău Avel?” Și nici el n-au vrut să zică că au greșit, ci ca un blestemat au zis: „Dară au păzitor sînt eu fratelui meu”? Și așa au luat blestem. Și cînd era H<risto>s pre pămînt zicea cătră ap<o>st<o>li: „Cine mă va mărturisi înaintea oamenilor, mărturisi-l voi și eu pre dînsul înaintea tatălui meu; iar cine să va lepăda de mine înaintea oamenilor, mă voi lepăda și eu de dînsul înaintea tatălui meu”. 5 10 15 20

Iată dară, că cu acêste cuvinte să cunoaște chiar că pohtêște D<u>mn<e>zeu, nu numai pre dînsul să-l mărturisim înaintea oamenilor, ce și pre noi să ne mărturisim cum că sîntem greșit lui D<u>mn<e>zeu, pentru ca să ni să iarte păcatele. Și cînd ne ispoveduim să nu ne rușinăm de d<u>hovnicul și vom 25 ascunde cevaș păcatele noastre, măcar cît de puțin, că nu ne vom folosi nimic. Că vedem în sf<i>nțele cărți că mulți, ne-spuindu-ș păcatele toate la d<u>hovnic, s-au osîndit în munca iadului. Și, pentru ca să nu cădem și noi în osîndă, trebuie să spunem toate deplin, pentru ca să luom și ertăciune desăvîrșit. 30 Și apoi, deaca ne vom ispovedui, ce canon ne va da d<u>hovnicul, să-l priimim cu multă dragoste și să-l facem deplin; că precum ūn om, cînd iaste dator cuiva cu niscare bani, pînă nu-i

1 păcatile C/ căci C// 2 cele C// 3 Dumnezeu C// 4 Ci îl C/ repetă unde B// 5 doar C// 7 Dar C// 8 Dumnezeu C// 9 lăcuior C/ iad B// 11 atunce B, *lipsește* C/ fêlîu B, C// 13 Dumnezeu B, C// 15 Dar C/ păzitoriu B// 17 apostoli C// 21 dar C/ aceste C/ chîfar C/ pohtêște C// 23 ci C// 24 greșiți B, C/ Dumnezeu C/ ca să ne iarte B/ iarte C/ păcatile C// 25 d<u>hovnicul C/ după d<u>hovnicul ad. nostru B// 26 ca să ascundem niscăi păcate, măcar C/ cevași B// 27 margine în Sfînta Scriptură B// 28 ne-spuindu-și B, C/ păcatile C/ d<u>hovnic C// 30 luăm B// 31 *ipsește* da B/ d<u>hovnicul C// 33 datoriu B/ niscariva B, niscăi C//

va plăti nu să țină mintuit, așa și cea ce are canon de la d<u>-hovnicul său și nu-l face, nu să va putea mintui de păcate. De deația să ne ferim, veri cu ce mijloc am putea, de păcate.

- A dooa, trebuiaște să postim, pentru că postul acesta iaste
 5 zeciuiala anului și l-au arătat singur H<risto>s; că sf<i>nția sa încă au postit 40 de zile și 40 de nopți, precum să vede la Luca în 4 capete, care post trebuiaște să-l facem, cu rugăciuni. Că precum nu sînt dulci bucatele făr-de sare, așa nici postul făr-de rugăciune. Zice sf<i>ntul Vasilie, la cartea lui cea dintîi,
 10 la al doilea cuvînt ce vorovêște pentru post, cum că sînt la fieștecare beserică îngerî de scriu pre cei ce postesc. Ci să căutăm și noi să nu ne păgubim de scrierea îngerului, pentru puținică dulceață a mîncării. Așijderea și sf<i>ntul Grigorie zice la a dooa carte, la începerea postului, cum că postul iaste pace de obște
 15 al sufletului și al trupului, traîu făr-de turburare, petrecanie cu bună tocmire, viață ce veselêște pre D<u>mn<e>zeu și întristează pre vrăjmașul; că precum sînt păzitori, celor ce postesc, sf<i>nții îngerî și-i feresc de toate primejdiile, așa sînt și celor ce nu postesc, păzitori, dracii și-i îndeamnă la multe păcate. Deci,
 20 pentru această trebue să ne postim, pentru ca să nu avem, pîrtășie cu diavolul; că nu s-au făcut nimea învățat, sau înțelept, din cei ce s-au răsfațat în mîncări, nici din cei ce au alergat la veselii s-au făcut učenîc bunătăților, nici iubitorîu de răsfațaciuni, sf<i>nt; nice cel <ce> viețuiaște trupêște, pîrtăș împărăției cerîului.

- 25 Pentru aceasta dară, tot omul credinços și iubitorîu de D<u>mn<e>zeu, cu bucurie și cu veselie să vie la zilele cêle de post, pentru căci nici unul din cei triști nu iaste viteaz la începutul stradaniei. Nu te face trist ca copîii ce-i duc la școală; nu răpști împotriva zilelor celor curate, nu cerca sfîrșitul săptă-
 30 mîinii, ca sfîrșitul ernîi venirea verîi; nu pohti simbăta pentru beții, ca și jidovîi; nu număra zilele postului, precum așteaptă argatul cel rău plata simbriei; nu te întrista căci nu fumeagă cuhnîia ta, sau bucătariul căci n-au stătit lîngă foc.

2 d<u>h<o>vnicul C// 3 Și deaceia C// 4 trebue C// 5 zeciuiala B, C// 6 vede C// 7 cap. C/ trebue C/ rugăciuni B// 8 bucatile C// 9 rugăciuni B/ dintîi B// 10 ce] și B// 11 biserică C// 13 lipsește și B// 14 începerea C// 15 trupului sufletului C// 16 viață C/ D<u>mnezeu C// 17—18 sfinții îngerî celor ce postesc C// 20 împărțire C// 21 nimeni B, C// 23 učenîc C/ iubitor C// 24 nici C/ cel ce B, C/ viețuește C/ împărății C// 25 dar C/ iubitor C// 26 D<u>mnezeu C/ cele C// 27 căci] că C// 28 stradanîilor C/ copîi C// 30 după ernîi ad. cu C// 32 simbrii C// 33 bucătaru C//

Mă rușinez a spune de posomorirea celor mîncăcoș, în ce chip să tînguesc în zilele cele de post : cască adese, să culcă puțin și iară să secoală ; dorm în silă și silesc să treacă zilele și să nu le pricâpă. Să îngreuiază asupra soarelui, căci zăbovește a înopta ; nomesc zilele postului mai mari decît cēlialalte ; să fac cum că 5 au durere la stomah și amețeli de cap și stricăciune obiçaui-lui lor, carele nu sînt sēmne ale postului, ci ale nesațiului. Cu nepohtă să duc la masă ; răpșesc asupra vērzelor, înjură legumile zicînd : în zadar s-au adus în lume. Să fac și cunoscători de firi ; iubitorii de mîncări beau apa făr-de răsufolare, ca cînd 10 ar fi luat de la doftor vreo băutură făr-de dulțăță de vindecare. Și cei mai mulți meștersuguesc băutura, mîngîindu-ș pohta lor ūnii cu bragă, alții cu bēre, alții cu șerbet, alții cu livej, alții cu mied.

Nu amesteca postul cu meștersugitele tale pofte, că nu vei 15 rămînea nepedepsit. Nu aduce la mijloc boale mincinoase. Nu zice minciuni asupra postului, cum că iaste făcător de boale, pentru căci iaste făcător de sănătate. Numai pentru obiçauiul tău cel rău să socotește postu la tine vrăjmaș, dară nu iaste, firește greu. Obicnuiaște-te pre tine cu postul și cu vrēme ți 20 să va face ție ușor și va lăcui în tine. Iar de vei avea soții mîncările și băuturile nu vei avea dragoste niciodată spre post, ci mai vîrtos să va arăta la tine strein și greu și neobičnuit ; căci viața cea postitoare iaste asemînare vieții ce-i nestricate, ce va să fie. Ci să fugim de iubirea de mîncări, cît vom putea, 25 pentru că nu iaste putîntă nici decum ūn om să fie și iubitoriu de mîncări și iubitoriu de D<u>mne<u>zeu.

Și cînd ne postim trebuie să nu postim numai de bucate, ci mai vîrtos să ne postim de rēle ; căci ne vătămăm sufletēște, adecă de hule, de înjurături, de zavistii, de minii, de ūrgii, 30 de clevete, de pîrăle ce aveți obiçaui de vă pîrîți ūnul pre altul,

1 mîncăcoși B, C// 2 cele C/ adesea C// 3 iar C/ zilile C// 4 priceapă B/ îngreuiază B/ zăbovește C// 5 numesc B, C/ mare B/ cēlialalte B, celelalte C// 6 durere C/ amețesc C/ obiçuiului B, obiçuiului C// 7 lipsește lor B/ semne C/ sațiului B// 8 verzelor C// 12 meștersuguesc C/ margine mîngîindu-ș B, mîngîindu-și C// 13 bere C/ șărbet C/ liverj B// 15 meștersugitele C/ pohte B, C// 16 nepedepsit B// 17 făcătoriu B// 18 făcătoriu B/ obiçeu C// 19 socotești C/ postul B, C/ dar C// 20 firește C/ Obicnuești-te C/ vreme C// 21 în] întru C// 24 viața B, C/ asămînare B, C// 25 lipsește să fie C// 26 margine și iubitoriu B, iubitor C// 27 iubitor C/D<u>mnezeu B// 28 trebu B// 29 sufletește C// 30 adică C// 31 pîrile B/obiçeu C//

ca să vă sărăciți, care lucru îl face numai singur diavolul, că el iaste vrăjmaș neamului omenesc; și cine are acel obicei de pîraște pre fratele său, creștinul, pentru ca să-l păgubească și să-l sărăcască, să se lase de acel lucru; că toate păcatele cite
 5 va face după ce să va ispovedui și-ș va face canonul ce-i va da d<u>hovnicul i să vor erta, iar acel păcat, al pîrăi, nu i să va erta nici cu țin mijloc, că iaste mai mare decît uciderea. Și iată că vă poruncesc și voao, preoților, cine ar veni la voi să se ispoveduiască și va avea acel păcat al pîrăi, de să va apuca
 10 acel om înaintea voastră, cu chezășie bună, cum că nu va mai pîri pre nimeni, în viața lui, voi să faceți ertăciune, dîndu-i și canon, apoi să se și cuminice; iară de nu va avea să se părăsească, să-l lipsiți nu numai de la sf<i>nta taină, ce și de la beserică, pentru căci stă împotriva lui D<u>mn<e>zeu și să
 15 asămînă diavolului.

Al treilea lucru, trebuiaște să facem m<i>l<o>stenie. Ci acuma la acest cuvînt, puteț să gîndiți întru inimile voastre și să ziceți: dară noi sîntem săraci și nevoiaș și cum vom putea să facem m<i>l<o>stenie, că n-avem bani? M<i>l<o>steniia
 20 iaste de multe feliuri, după cum serie în sf<i>nta Ev<an>g<he>lie la 25 de capete a lui Matthei, stih 35: „Și carele dintr-acelea iț va da îndemină, fă, că aceia iaste m<i>l<o>stenie”, adecă: „Flămînd am fost și mi-iaț dat de am mîncat, am fost însetoșat și mi-aț dat de am băut, strein am fost și
 25 m-aț priimit, gol am fost și m-ați îmbrăcat, bolnav am fost și m-aț căutat, în temniță am fost și aț venit la mine”. Și afară dintr-aceștia mai sînt și alte feliuri de milostenii; că de vei îndemna pre cineva să facă vreun bine, milostenie iaste; de vei sfătui pre cineva la lucrurile cele sufletești, m<i>l<o>stenie
 30 iaste; de vei mîngîia inima vreunui scîrbit, cu cuvinte, milostenie iaste și în scurte cuvinte, de vei da țin pahar de apă răce

2 lipsește acel C/ obicei C// 3 fratele C/ creștinu C// 4 păcatile C// 6 d<u>hovnicul C/ i să va B/ pîrii B, C/ nu să va C// 8—9 să să C/ 9 ispoveduiască C/ pîrii B, pîrii C// 9—10 de va da acel om înaintea voastră făgăduială și să va chezășui, cum că C// 11 pre] pă C/ viața B, C/ voi să faceți] voi să-i dați C// 11—12 dîndu-i și canon] dar să-l și canonisiți C// 12 să să C/ cuminice B, C/ iar C/ să să C// 13 lipsiți, B, C/ ci și B, C// 14 biserică C// 15 cu diavolul B// 16 trebuie C/ milostenie B, C// 17 puteți B, C// 18 ziceți B, C/ dar C/ nevoiaș, B, nevoiași C// 19 milostenie B, C/ Milosteniia B, C// 20 feliuri B, C/ Evanghelie C// 21 cap. C/ Matth C// 22 dintr-acelea C/ îndemină C/ aceia C/ milostenie B, C// 23 adică C/ mițați B, mi-aț C// 24 mi-iați B/ striin B// 26 m-ați C/ ați C// 27 dintr-acestea C/ feliuri B, C// 29 cele C/ milostenie C//

cuiva, în numele lui H<risto>s, adevărat să știi că nu-ți vei piiarde plata, după cum zice la al 9 cap a lui Marco.

Iată dară că să pot face milosteniile și făr-ă> bani; ci numai pentru multa a noastră mîndrie ce ne înălțăm și ne trufim, ca cînd am ajunge tocmă la ceriu și ca cum niciodată nu vom să murim, așa hrăpim și lăcomim și sîntem porniți cu totul spre răutăți, cît nu ne putem opri. Și nice cuvintele lui D<u>mn<e>zeu ne domolesc, nici munca iadului ne înțelepțește. Și nu știu ce voiu să mai zic, că de grăim vreodată cîte vreun cuvînt ca să folosim pre cineva și mai virtos pre înșine, pentru datoriia ce avem, cei mai mulți răpsesc, zicînd : acum acesta s-au aflat mai de treabă și mai învățat decît alții, să ne pue pre noi la cale. De la părinți așa ne-am pomenit și ne-am ținut și făr-de acēste învățături și tot acest feliu de obiçaîu am avut și nimenea n-au zis că sînt rēle, nici au silit să ne strice obiçaele. Ci de acāsta voiu zice și eu că iaste așa precum ziceți voi; că viiarmele ce zace la rădăcina hreanului, de-i va zice cineva să iasă de acoloa să meargă la alte rădăcini mai bune și mai dulci, el zice că mai dulce decît hreanul nu iaste, căci acolo s-au născut și întru acēia s-au pomenit. Așa și voi, pomenindu-vă într-acēste fapte și lucruri și nefiind cineva să vă învețe, cu adevărat vă par amar acum vorbele mēle, nefiind obiçnuiți cu dinsele; Iar cînd vom sta cu mintea noastră la socoteala cea adevărată, după cum zice ūn filosof : să ne cunoaștem pre sine, adecă să ne luom seama să vedem din ceput ce-am fost și acuma ce sîntem și după moarte ce vom să ne facem, că sfîrșitul a tot cuvîntul, după cum zice Eclisiastul la al 12 cap : „De D<u>mn<e>zeu să ne tēmem și poruncile lui să le păzim, căci acāsta iaste în tot omul, că toate facerea D<u>mn<e>zeu o va duce la judecată întru tot ce e trecut cu vedēria, ori bine, ori rău”. Și așa precepînd cuvintele acēstea ce vorovesc și de să vor lipi de inimile voastre atuncea știu bine că aț zice că nu vă învăț nici vă sfătuesc de rău. Ci acāstă vină tot o dau să fie mai mult a preoților, pentru căci ei sînt sarea

1 nu-ți C// 2 pierde C/ noalea B// 3 dar C/ făr-de C// 4 multa noastră C// 5 cum] cînd B// 7 răutăți, B, C/ nici C// 8 Dumn<e>zeu B/ înțelepțește C// 12 acuma C// 14 aceste C/ feliu B, C// 15 obiçeu C// 16 obiçele C// 17 viermele C// 18 iasă B, C// 20 acēia C// 21 într-aceste C// 22 învețe C/ pare amară C/ mele C// 25 sine] noi înșine C/ adică C/ luăm C// 27 Eclisiastul B, C// 28 Dumnezeu B/ temem C// 29 toată C/ facerea] ad. și făptura B// 30 judecată C/ trecut] stricat C// 31 vederea C/ paranteză ori bine ori rău C/ pricepînd B, C/ aceștea C// 32 vorbesc C/ atunci C// 33 ați B/ învăți B//

- pământului, după cum zice H<risto>s; și de să va împuti sarea, cu ce să va săra? Adecă, fiind ei proști și de carte și de chibzuială, cu ce vor putea învăța norodul? Că întâi temeîl, cel mai mare, frica lui D<u>mn<e>zeu, nu iaste la dînsii; că de ar fi, ar fi și înțelepți, după cum zice Solomon: „Începătura înțelepćunii <este> frica lui D<u>mn<e>zeu”. Și de nu-ș vor veni în fire, ca să se îndrepteze spre cële ce au datorie să facă vor să aibă mare osîndă de la D<u>mn<e>zeu; iară și voi, încă aveți datorie să alergați la d<u>hovnici de ispravă, la carii ați cunoaște că sînt mai învățați ca să vă îndrepteze spre cële de folos, iar nu la fieștecare blestemat. Că unul ce să ține doftor și nu știe a vindeca ranele, ce folos va să facă celui rănit? Așa și cel ce să ține d<u>hovnic, deaca nu știe carte și tainele bisericii și deaca n-are frica lui D<u>mn<e>zeu, ce folos va să facă celui ce merge la dînsul să se ispoveduiască?

- Acestia toate cite am grăit, avînd datorie le-am grăit, iar D<u>mn<e>zeu cel ce înțelepțește pre orbi și îndreptează pre cei sfărîmat, să vă înțeleptească și pre voi și să vă îndrepteze spre cële de folos și să vă învrednicască și pre voi și pre noi ca să trecem sf<i>ntul post cu pace, cu sănătate, cu ertare de păcate; să ajungem și la sf<i>nta și purtătoarea de viață invîiere a d<o>mnului și mîntuitorîului nostru I<isu>s H<risto>s, a căruia slava și cinstea în vécii vécilor. Amin.

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINECA FLORILOR

- 25 „Mergeț în satul carele iaste înaintea voastră și numaidecît veți găsi o asină legată și mînzul cu ia. Dezlegîndu-o, o aduceți și, de va zice cineva ceva, veți zice că acestîa d<o>mnului trebuie și numai decît va trimite pre iale”.

- Cum va putea fi adevărat d<o>mnul tuturor făpturilor
30 a-i fi lipsă de niște dobitoace ca acestîa? Că de i-au fost lipsă

2 Adică C// 5 lipsește ar fi C// 6 înțelepciunii C/ Dumnezeu B// 7 îndrepteze C/ cele C// 8 D<u>mnezeu C/ iar C// 9 d<u>h<o>vnici C/ aț B, C// 10 îndrepteză B, îndrepteze C/ cele C// 11 blestemat] neînvățat C// 12 ranile C// 13 d<u>h<o>vnic C/ tainele C// 15 merge C/ ispoveduiască B, C// 16 Aceste C/ avînd] după C// 17 D<u>mnezeu C/ înțelepțește C// 18 sfărîmați C/ înțeleptească B, înțeleptască C/ îndrepteze C/ cele C// 19 trecem C// 21 purtătoare C/ viață B, C/ inviere C// 22 mîntuitorului C/ căruia e B, căruia iaste C// 23 lipsește și C/ cîntia B/ vecii vecilor C// 24 Cuvînt al doilea la Dumineca Florilor C// 25 Mergeți B, mergeți C/ care C// 26 aduceț mie B// 27 veț C/ acestea C/ domnului B// 28 iale C// 30 acestea C/i-au B//

de cară și de căruțe, ca să meargă undevaș, are el cu mult mai slăvite și mai lăudate cară decît acēstia; că zice David, psalm 17: „S-au suit pe heruvimi și au zburat; zburat-au pe arepile vîntului”. De sînt, drept acēia, carăle lui D<u>mn<e>zeu acēstia, cum i-au fost lipsă a să purta de niște dobitoace netrēbnice, ca acēstia? Lipsă i-au fost nu numai pentru sine, ci mai vîrtos pentru mine, că mă îngroziiă pre mine mai de demult mărirea acēia de care iaste scris: „Înfriçoșat iaste cea ce ia sufletele boiarilor, infriçoșat iaste mai mult decît împărății pămîntului”. Și iarăș zice într-alt loc: „D<u>mn<e>zeu izbîndirilor, d<o>mnul D<u>mn<e>zeu izbîndirilor slobod au lucrat”, de care frică și groază fiind cuprins și începătoriul neamului omenesc, strămoșul nostru Adam, s-au ascuns și <n-a> cutezat ca să iasă înaintea infriçoșatei fēței lui D<u>mn<e>zeu, pentru că ačastași D<u>mn<e>zeu, precum iaste infriçoșat și groaznic, așa iaste de blînd și de smerit. Că n-au vrut neamul omenesc cu groază și cu infriçoșare să-l întoarcă de la rătăcire, ci cu blîndēte și cu faceri de bine. Pentru acēia zice că i-au fost lipsă tocma de acēste dobitoace, pre care fu dus, smerit și cu blîndēte, în Ier<u>s<a>lim. Iar pentru că mai de-nainte arătase din destul mărirea îngrozirii și a dreptății, să cuveniiă drept acēia a arăta celor muritori tocma și mulțimea blîndēțelor și a milostivirii, vrînd ca să se îplinească și pror<o>ciia pror<o>cului Zahariei care au zis? „Spuneț fēței Sionului: iată împăratul tău vine la tine blînd și șezînd pre asin și pre mînz, fiul cei de supt jug”, cu care cuvinte d<u>hul sf<i>nt groaza carea o putea socoti norodul, pentru numele cel împărătesc, făcînd pomenire de blîndēte și de smerenie, minunat o au potolit întru atîta cît

1 car C// 1—2 decît aceste cu mult mai slăvite și mai lăudate cară are C// 2 margine psalm 17 A, B// 3 zhorat¹ B/aripile B, C// 4 vînturilor C/ Deci cu toate că Dumnezeu are acest felu de cară, dar cum C// 5 și s-au purtat C/necuvîn-
 6 dobitoace C// 6 acestea C// 7 acēia C// 8 lipsește iaste C/ sufletele C/ margine
 Psalm 75 A, B/ boiarilor C// 10 D<u>mnezeul C// 11 D<u>mnezeul B, C/ slobod
 au lucrat] cu îndrăzneală au stătut C// 12 coprins C/ începătorul C// 13 după și ad.
 n-au B/ nu cuteza C/ iasă B, C// 14 fēții B, feții C/ aceștia B/ pentru că ačastași
 D<u>mn<e>zeu] carele C// 16 și smerit C// 16—17 Că n-au vrut pe neamul ome-
 nesc să-l întoarcă de la rătăcire cu groază și cu infriçoșare C// 17 blîndēte C// 18
 acēia C// 18—19 i-au fost lipsă de alt<e> dobitoace, mai cinstite; și s-au purtat
 pre asină, pre care fu dus C// 19 Undēte C/ Ierusalim C// 21 drăptății B/ acēia
 C// 22 blîndēților B, blîndēțelor C// 23 lipsește și C/ prorocia B, C/ prorocului B,
 C/ Zaharii C// 24 Spune-ți B, C/ fēții B, fetii C// 25 Iasnă B/ cei] celui C/ jog B// 26
 carea] cu care C// 28 blîndēte C//

nu era nimic așa de sărac și de lepădat, carele să socotească că nu va putea merge la împăratul cel cu numele smérin și sărac.

- Deci spre arătarea aceştii faceri de bine, iubite, cu adevărat
- 5 i-au fost lipsă lui D<u>mn<e>zeu de acéle dobitoace. Că precum împărații cu alt feliu de haine cînd merg la vînat, cu alt fel cînd merg la îngropăciuni și cu alt fel de haine cînd merg la nunte, așa și D<u>mn<e>zeu, după vremi să înfrumusețează. Drept acéia, cu alt fel de podoabă va veni cînd va judeca lumea,
 - 10 că va veni pre norii ceriului, cu putere și cu slavă mare; că așa să cuvine, mai virtos judecătoriului. Iară acuma, pentru că nu vine să judece, ci vine pentru ca să răscumpere și să întoarcă cătră sine neamul omenesc, precum însuș grăiaște, n-au trimis D<u>mn<e>zeu pre fiul său în lume, ca să judece
 - 15 lumea, ci pentru ca să mintuiască lumea printr-însul. Și tocma pentru aceasta i-au trebuit să vie îmbrăcat cu blindete și cu smerenie, ca nu doară viind cu altă slavă oarecarea mai mare, să se spară oamenii și să fugă de dînsul, precum odinioară iîdovii în muntele Sinaii, spăriindu-se, au fugit, neputînd răbda
 - 20 groaza și mărirea lui. Că de ar avea cineva ochi ca acéia cu carii ca într-o oglindă, măcar cît de puținel să poată vedea acea făr-de săvîrșit și nespūsă mare adîncime a facerilor de bine a lui D<u>mn<e>zeu, acela adevărat n-ar putea să se oprească ca să nu să aprinză de dragoste și de bucurie și ca să nu ves-
 - 25 tească de pururea laudele d<u>mn<e>zeești și ca să nu să răpească în minte de minunea ũnor facer<i> de bine, ca acéștia. Și carii socotesc, drept acéia, acéste faceri de bine zioa și noaptea, oare de ce bucurie vor fi cuprinși? Și cu ce veselie să vor răs-făța și ce sărbători vor prăznui? Ce psalmi și ce cîntări vor
 - 30 cînta? Că adevărat, nu numai cu psalmi și cu cîntări de veselie trebuiaște să prăznuim o facere de bine că această, ce și preste

1 care C// 2 putia B/merge C/smerit B, C// 4 lipsește iubite B// 5 acelea C// 6 alt] un B/feliu B, fel C/ după vînat ad. să arată și C/feliu ² B// 7 feliu B/lipsește de haine C// 8 nuntă B, C/D<u>mnezeu B/infrumusețează B, infrumusețază C// 9 Drept acéia] Deci C/ feliu B, C// 10 putere C// 11 judecătorului C/Iar C// 12 răscumpere B// 13 neamu C/ grăește C// 14 Dumnezeu C// 15 mintuiască C// 16 blindete C// 17 doar C/ oarecare C// 18 sperie C// 19 muntile C/Sinai C/spəriindu-să C// 20 acéia B// 22 făr-de sfîrșit C// 25 de-ap<u>r<u>rea C/laudile C/după laudele ad. cèle B/d<u>mnezești C// 26 minte B/ faceri B, C/acestea C// 27 acéia C/ aceste C// 26—27 margine ca acéștia. Și care socotesc, drept acéia, aceste faceri de bine B// 28 coprinși C// 30 Că] cu C// 31 trebuie C/ci și C//

fire (putem a zice) oarecare lucru de bucurie mare să facem și cu veselie din destul să prăznuim. Și, pentru ca să nu fie bucuriia și veseliia noastră în deșert, trebuie să cunoaștem cu ochii cei sufletești prăznuirea vremii aceștiia, ca să nu ne zică și noao pror<o>cul : „Ūliul pre cerū au cunoscut vrēmea sa, 5 turtureaoa, rindureaoa și barza au cunoscut vrēmea venirii lor, iar norodul meu n-au cunoscut judecata lui D<u>mn<e>zeu”. Că ūrit lucru va fi și necuvios, cînd pasărilor vor cunoaște vrēmea lor și după vrēmea acēia iș vor ști schimba lăcașurile sale. Iar noi, vremile cēle rînduite de sf<i>nta besērică, spre spāsēniia 10 sufletelor noastre nu le vom cunoaște; că precum trupurilor celor vii așa și sufletelor le iaste de lipsă schimbarea vremilor, că faptelor bune, celor de multe felūri, iară de multe felūri de vremi le lipsesc, ca să le sporească. Care lucru, bāgîndu-l de seamă besērica noastră, ca o maică dulce și iūbitoare de fii, 15 de pururea priveghînd și rugîndu-să pentru noi, au rînduit schimbarea vremilor, pentru că cu această schimbare de vremi, nu numa ūrirea lucrurilor celor sufletești să o schimbe (carele <lu>cru mult a ne strica au putut) ce și spre faceri de bine și spre cuvîntări d<u>mn<e>zești ne îndeamnă. Că pentru acēia 20 toată acea vrēme care iaste de la Dumineca întrării d<u>mnului I<isu>s H<risto>s în Ier<u>s<a>lim, pînă la zioa patimilor, au rînduit besērica noastră ca să fie vrēmea canonisirii și a pocăinții; iar din zioa acēia, pînă la Paști iaste a întristării și a amărăciunii; iar de la Paști pînă la Rusalii iaste vrēmea bucuriei și a veseliei 25 sufletești. Că acēle taine le-au rînduit D<u>mn<e>zeu ca pre acēste vremi să se săvîrșască, care făcînd ageră firea omului, a mulți faptele cēle bune îl îndeamnă.

Iară acuma, pentru că iaste vrēmea sau zioa întrării d<u>mnului nostru în Ier<u>s<a>lim, puteț, doară, întreba ceva 30 besērica noastră cu această sf<i>ntă vrēme, sau mai vîrtos să zic : ce pohtește de la noi ? Pohtește vrēmea această cugetul cel

1 fără paranteză putem zice C// 3 deșărt B, dășărt C// 5 prorocul B, C/ cer C/ vrēmea C// 6 vrēmea C/ venirii B, C// 7 Dumnezeu B// 8 ūrit B/ lipsește va fi C/ vrēmea C// 9 vrēmea C/ acēia C/ vor ști a-ș C// 10 bisērică C// 11 lipsește noastre C/ trupurile C// 12 lipsește și B// 13 iar C// 13-14 lipsește de vremi B// 15 bisērica C// 16 deap<u>r<u>rea C/ rugîndu-se B, C// 18 numai B, C// 19 lucru B/ lipsește textul din paranteze C/ci și C/ facerea C// 20 d<u>mnezești C/ acēia C// 21 lipsește toată acea B/ vrēmea acēia C// 22 Ierusalim C// 23 vrēmea C// 24 acēia C// 25 vrēmea C/ veselii C// 26 acelea C/ taini C/ D<u>mnezeu B// 27 aceste C// 28 faptele C/ lipsește îl C// 29 iar C/ vrēmea C// 30 Er<u>-s<a>lim B, Ierusalim C/ puteți B, C/ doar C// 31 bisērica C/ vrēme C// 32 pohtește B/ Pohtște B, Pohtește C/ vrēmea C//

- bun a sufletului nostru cătră D<u>mn<e>zeu, mîntuitorîl nostru; pohtêște dreptatea, pohtêște dragostea cea adevărată, pohtêște și mărire din inima smerită, pentru că toată mîntuînța omului de la D<u>mn<e>zeu iaste și omul nu vrea să meargă
- 5 cătră D<u>mn<e>zeu, ci D<u>mn<e>zeu s-au milostivit și au venit la om. Iar de veț întreba, la ce au venit? Venit-au (precum însuș zice), ca să caute și să mîntuiască ce era perit și au venit ca să arate lumină celora ce era întrun-tunêrec și șădea în
- 10 ūmbra morții. Venit-au ca să mîntuiască pre cei robiț și pre cei rătăciți să-i aducă la cale și pre cei streini la moșiile lor și pre cei morți să-i învîiaze spre viață și pre vrăjmașii și pizmașii lui D<u>mn<e>zeu să-i împace cu D<u>mn<e>zeu tatăl și, făcîndu-i părtași d<u>hului său celui sfînt, să-i facă moșneni împărăției sale. Venit-au, drept acêia, robilor răscumpărare,
- 15 morților învîiare și viață, bolnavilor vraci, rătăciților cale dreaptă. Și, luînd D<u>mn<e>zeu trup, mergea după cela care fugise de la dînsul, că fugise de la binele cel mare omul cel orb și nebun întrun atîta cît nu l-au putut înturna cu nici ūn glas de strigare pror<o>čască, ca să se întoarcă de pre calea rătăcirii.
- 20 Pentru acêiaș însuș D<u>mn<e>zeu, întrupîndu-se, s-au apropiat de cel ce fugiia, ca să-l întoarcă cătră sine; de spre care lucru învață ap<o>st<o>lul cînd zice că d<u>mnul H<risto>s n-au luat din îngeri, ci din sămînța lui Avraam au priimit. A priimi să zice, care prinde ūnul dintru vrăjmașii săi și fiind
- 25 volnic ca să-l omoară, nu-l omoară, ci-l face șieș fiu și moștean în casa sa.

Așa au primit, drept acêia și mîntuitorîl nostru, sămînța lui Avraam; iar de vei vrea, cu puțîntele cuvînte, ca să înțelegi la ce au venit, ascultă de vezi ce zice prin Isaia pro-

30 r<o>cul: „D<u>hul d<u>mnului preste mine, pentru care m-au ūns, a binevesti săracilor, m-au trimis a vindeca pre cei zdrobiți cu inima, a propovedui celor robiț ertare și orbilor vedere;

1 al B, C/ sufletelor noastre C/ D<u>mnezeu C// 2—3 pohtêște¹⁻³ C/ *margine* Lucka> 1 B// 6 veți C// 7 însuși B/ după mîntuiască *ad.* pre cel B// 8 întunêric C/ *margine* Isaia 61 B// 9 mîntuiască B/ robiți B, C// 10 striin B// 11 învieze C/ vîiață B, C// 12 Dumnezeu B// 13 părtași B/ moșneni B, moșneni C// 14 împărății C/ acêia C// 15 învîiere C/ vîiață, B, C// 16 mergîa C// 17 *margine* de la dînsul, că fugise de la binele cel mar<e> omul cel B// 19 prorocască C// 20 acêia C/ însuși C/ apropiat B, C// 22 apostolul C// 24 vrăjmași C// 25 omoare¹ C/ șie-ș<ad> și luiș B, și eiș C// 27 acêia C// 28 puțîntele B, puțintele C// 29 de vezi ce zice] de vei zice ceva B/ Isaia C/ prorocul B, C/ *ad. margine* Isaia, 18 B// 31 binevesti B// 32 robiți B, C/ vedere C//

a chema domnului ai priimit, ca să mîngie tot jalnicul și ca să puîu tărie tuturor celorla ce jăluiesc în Sion și ca să le dau lor coroană pentru cenușă, ûntul veseliei pentru suspine, haina bucuriei pentru întristare". Ce iaste, drept, acéia, mai dulce decît cuvintele acéstia? Ce iaste mai frumos și ce iaste mai 5 iubit? De iaste, drept acéia, trimis H<risto>s de la D<u>mn<e>-zeu tatăl spre săvîrșirea acestor faceri de bine, să fie bl<a>g<o>s<lo>vită venirea lui în lume și să fie bl<a>g<o>s<lo>vit și acela ce l-au trimis pre el la noi și să fie bl<a>g<o>s<lo>vit și acela ce vine, a căruia facere de bine astăz cu asămene glasuri 10 strigînd, pruncii o propoveduesc : „Bl<a>g<o>s<lo>vit iaste cel ce vine în numele d<o>mnului, Osanna întru cei de sus", care cuvînt nu numai astăzi, ci în toată viața noastră, limbile, rosturile și gurile noastre să-l grăiască. Ačasta iaste, dară taina acéia care începe a prăznui beserica noastră astăzi și ne arată 15 noao vaetele, plînsurile, suspinile și dorirea părinților celorl din lēgia vēche, carii cu atîta dragoste doriia de venirea lui H<risto>s, precum iș zice cătră ũcnicii săi : „Fericiți sînt ochii carii vād ce vedeți ; că adevăr zic voao : mulți împărați și pror<o>ci au vrut să vază ce vedeți voi și n-au văzut și să auză ce auziț voi 20 și n-au auzit". Că aceștea toț au luat numai făgăduința aceștii faceri de bine, iară nu moștenirea, precum (grăiaște și ap<o>s<t<o>lul) ; după credință muriră aceștea toții, nepriimind făgăduința ci de departe privindu-o. Frumos grăiaște privindu-o, că precum fac acéia carii ũn lucru foarte iubit îl vād de departe, iar 25 la el ca să meargă nu pot, carii cu ochii vāzîndu-l, iar cu cugetul și cu sufletul dorind, îl privesc, care lucru făcea sf<i>ntul acela patriarh, carele cu atîțea ani murind înaintea lui H<risto>s zicea : „Mîntuirea ta voiu aștepta, d<oa>mne și oasele mēle să vor odihni întru nādājduire". Pentru care lucru mie mi să 30 pare a fi părinții cei de demult asămenea acelora pre carii îi ia și-i învăluește furtuna cea de noapte pre mare și vād lumină oare ũnde, departe, într-un loc de nādējde pusă, spre

1 chema B, C/ d<o>mnului C/ ca să să C/ jalnic B// 3 coronă C/ veselii C// 4 bucurii C/ acéia C// 5 aceștea C// 6 acéia C// 7 blagoslovită B, binecuvîntată C// 8 blagoslovit B, binecuvîntat C// 9 pre el la noi/ în lume C// 10 astăzi C/asemenea C// 11 Blagoslovit C/iaste/ C// 13 viața B, C// 14 grăiască B/ dar C// 15 acéia C/începe C// 16 vaetile B, C/suspînurile B/dorirea/ durērea B// 17 liagia B, legea C/veche C// 18 ișjinsuș C/ũcnicii C// 19 vād cēle ce vedeți voi B/proroci B, C// 20 după vază ad. cēle B/după auză ad. cēle B/auziți C// 21 acéstia C/toți B, C// 22 iar C/grăește C/apostolul B, C// 23 muriră/ mārire B/aceștia C/toți C// 24 șters privindu-o B/grăește C// 28 patriarh C/carele/ce C/atîția B// 29 mele C// 31 asemenea C// 32 ia C/învăluēște C// 33 nādējde C//

care silesc ca să o ajungă cei învăluți; și adese cu ochii cătră dinsa privesc și pinzele le îndreptează ca să meargă (din cît pot) într-acolo; și acēia, de nu pot amintrilea, cu ochii și cu suflitul o cuprind.

- 5 Așijderea și părinții noștri cei de demult, întorcîndu-ș
ochii spre lumina cea adevărată, spre d<o>mnul nostru I<isu>s
H<risto>s (care cu lumina sa ūmbra și întunērecul lumii aceștiia
l-au stricat) cu smerenie-ș tindea mînile sale și spre acēia din
10 tot cugetul doriia și spre acēia degrab, ca să sosească pohtiia,
strigînd cu pror<o>cul: „În degrab să ne ia pre noi, pre din-
nainte, milele tale, d<oa>mne, că nî-am supărat foarte, spre
care strigare îi îndemna și de D<u>mn<e>zeu cuvîntătorîul
pror<o>cul Isaia, zicînd: „Carii vă aduceți aminte de D<u>m-
n<e>zeu nu tăcereș și nu fiș muș, pînă cînd va pune lauda
15 Ier<u>s<a>limului pre pămînt”. Zice și înt-alt loc: „Pentru
Sion nu voiu tăcea și pentru Ier<u>s<a>lim nu mă voiu odihni,
pînă cînd va eși ca lumina dreptul lui și mîntuitorîul lui ca o
făclie aprinsă”. Adecă pentru marea dragoste cu carea iubesc
besērica și adunarea celor credincoș, nu voiu tăcea nici mă
20 voiu odihni, ci de pururea cu rugăciunile mēle voiu striga
cătră ūrechile milostivirii d<u>mn<e>zeești, pînă cînd va tri-
mite pe dreptul acela de carele toate neamurile doresc, carele
ca răsărta soarelui și ca făcliia cea aprinsă întunērecul lumii
va strica și lumina cea adevărată, adecă luminata cunoștiņa
25 lucrurilor d<u>mn<e>zeeșt o arăta ochilor oamenilor celor
muritori să făgăduiaște; și precum au făgăduit au și săvîrșit,
slobozind dintru adîncul inimii, cu căldură cuvîntul acela:
„Rouraș ceriurile de sus și norii să ploao dreptul, să se
deschiză pămîntul și să arate pre mîntuitorîul”. Ce zici, pro-
30 r<o>cule? Ce pohtești? De pohtești ca să es din ceriu și din-
t<re> nori cel drept, cum zici pămîntului ca să-l arate pre mîn-

1 adesea C// 2 pinzile C// 3 acēia C/ șters amintrilea și ad. alt chip B, aminterea C// 4 coprind C// 7 întunerecul C// 8 îș tindea B, C/mînile B, C/aceia C// 9 spre|spră B/ acēia C// 10 prorocul B, C/ În degrab| degrab C/ să ne ia| ad. și să ne întimpine B, C/ lipsește pre dinnaite C// 11 ne-am B/ că nî-am supărat foarte|că am sārăcit foarte C// 12 și D<u>mnezeu prin cuvîntătorîul C// 13 prorocul C/ Isaia C/ Dumnezeu B// 14 tăcereși B, tăcereși C/ fiți C/ muți C// 15 Ierusalimului C/ într-alt B, C// 16 Ierusalim C// 17 dreptu C// 18 Adică C/ care C// 19 biserica C/ credincoși C// 20 deap<u>r<u>rea C// 21 d<u>mnezeești C// 23 întunerecul C// 24 adică C// 25 d<u>mn<e>zeești B, d<u>mnezeești C/ o va B// 26 făgăduește C// 28 Rîurați B, C/ploă C/dreptul|dreptate B/să să C// 29 zice C/prorocule B, C// 30 d'ntre B, C// 31 să-l| să C//

tuitoarul și cum poate fi ca ceriul cu norii să ivească pre cel drept și pământul să-l arate? Amîndoaă sînt adevărate, din ceriul și de pre pământ deodată a să ivi: din ceriul, pentru că iaste fiul lui D<u>mn<e>zeu, de pre pământ pentru că iaste fiul omenesc. Pentru aceia strig cătră ceriul și cătră pământ, 5 ca să ne arate noao pre dreptul și mîntuitoarul acela al lumii.

Drept aceia aceste cuvinte, aceste strigări și aceste dorințe ale sf<i>nților părinți, beserica întru această vreme ni le arată celor mai denainte făgăduindu-le, iară noao dîndu-ne mila sa. Că ce doriia sf<i>nții aceia părinți, noi avem; și ce milă așteapta 10 ei, pre noi ne-au întimpinat; și ce priviia ei de departe, noi cu ev<an>g<he>listul avem astăz: „Carele era din ceput, care am auzit, care am văzut cu ochii noștri, care am privit și mîinile noastre au pipăit pentru cuvîntul vieții, pre acela vestim și mărturisim voao viața cea vécinică, care au fost la părintele, iară 15 acum s-au arătat”, a căruia arătare atîta bucurie ne aduce noao, mai multă decît aceia ce avea părinții cei sf<i>nți de demult, a căruia așteptare cu drag și cu dorire mă îndeamnă ca să zic acest cuvînt: „Sărută-mă pre mine <cu> sărutarea gurii sale”, că toți cît era din d<u>h, cu d<u>hul cunoștea cîtă milă era să vërse 20 pre buzele aceluia. Dorind și el, drept aceia, ca să fie părtaș ũnii bunătați ca aceștia zice din tot sufletul ca să mă sărute pre mine cu sărutarea gurei sale; care cuvînt atîta face ca și cînd ar zice: pre Moysi nu-l auz căci iaste la limbă împiedecat, buzele Isaiei sînt întinate, Ieremiia a grăi nu știe pentru că iaste prunc și 25 toți pror<o>cii au amuțit; ei el însuș să-mi grăiască mie și să-mi deschiză voia părintelui său și în ființa sa pre mine să mă învêțe, a căruia prealubita ființă pre mine să mă înoiască și riurile învățăturilor lui să se facă în mine izvor de apă mîntuitoare întru viața cea vécinică.

Vedeți, drept aceia, fraților, ce taină mare prăznuiaște 30 beserica noastră întru această vreme, care taină cei de demult întru atîtea ani de la începutul lumii au dorit și n-au ciștigat-o. Iar noi, întru această vreme avînd-o, o prăznuim. De aici lesne

4—5 lipsește lui D<u>m<e>zeu, de pre pământ pentru că iaste fiul C// 5 aceia C// 6 dreptul C// 7 aceia C/ aceste ¹⁻³ C// 8 biserica C/ această C/ vreme C// 9 iar C// 10 aceia B// 11 întimpinat C// 12 evanghelistul C/ astăzi B, C// 13 noștrii C// 15 viața C/ iar C// 17 mult C/ aceia C// 18 așteptare B/ dorire] durere B// 20 toț B/ margine cu d<u>hul B/ verse C// 21 buzele C/ aceia C/ părtași C// 23 gurii C/ cînd] cit C// 24 împiedicat C/ buzele C// 25 că] căci C// 26 toț B/ prorocii B, C/ cî] ce B/ grăiască B// 27 învêțe C// 28 iubită B/ înoiască B// 30 viața B, C/ vécinică B, C// 31 aceia C/ prăznuiește C// 32 biserica C/ vreme C// 33 atîția B/ margine lumii B/ciștigat B, C// 34 vreme C//

- iaste a înțelege ce pohtște de la noi pricina aceştii sf<i>n<u>te
vremi : pohtște nevoița sf<i>ntelor rugăciuni, laude d<u>m-
n<e>zești, mulțemite pentru binele ce am luat de la D<u>m-
n<e>zen, împărțirea milosteniei, posturi, împreunare adese cu
5 preasf<i>n<u>tele taine, curățeniia sufletului, carele acēstia toate
gătesc sălaș întru inimile noastre, spre venirea d<u>mnului și ne
îndeamnă spre faceri de bine. Că cu aceste podoabe de fapte bune
logodnica chiamă cătră sine pre iubitul mire zicînd : patul inimii
mele infrum<u>șetăt iaste cu florile doririlor d<u>mn<e>zești
10 și casa mea iaste cu lēmnele cēle mirositoare și nestricate a
facerilor de bine întemeiată. Că pre acest fēl de sălaș și mirele
bucuros să pleacă și rămīne acoalea pînă cînd trēce zioa și ūmbra
să pleacă. Spre prăznuire adevărată acestor taine trebue 'ca
să-ș rinduiască omul vrēme în toate zilele ; iar de nu vom face
15 nici ūnele de acēstia, de ce folos vor fi noao acēste sf<i>n<u>te
vremi ? Trebuiaște, dară, pentru ačasta ca să ne facem și noi soț
vremii și să ne nevoim spre prăznuirea intrării trupesti a d<u>mn-
nului nostru I<isu>s H<risto>s în Ier<u>s<a>lim și spre ascu-
tarea patimilor sf<i>n<u>ției sale să ne gătīm, ca să putem striga și
20 noi ca tilharul : „Adu-ț aminte, d<u>mn<e>, cînd vei veni întru
împărăția ta” și cu moartea sa, omorînd moartea, să ne dăru-
iască viața cea dorită. Amin.

**CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA SF<I>NȚII ȘI ÎNTOCMA
CU AP<O>ST<O>LII ÎMPĂRAȚ COSTANDIN ȘI ELENA**

- 25 „Tot cel se să smerēște să va înălța”.
Nu iaste cu puțință să ajungă neștine la liniștia mîntuirii,
de nu va trēce întii prin ūșa răbdării. Nu iaste cu puțință să se
sue în cereasca cetate a fericirii de nu va intra prin calea sme-
reniei. Nu iaste cu puțință să se înalțe în čata sf<i>n<u>ților, de nu
30 să va smeri cu d<u>hul aici, jos, în orașul celor pămîntești. Nu

1 înțelege C/ pohtște C// 2 pohtște C/ d<u>mnezești C// 3 mulțamite B, C/ Dumnezeu C// 4 milostenii C/ adesea C// 5 taini C/ care B, C/ aceste C// 7 aceste C// 8 chiamă B/ myre C// 9 mele C/ infrumusețat C/ d<u>mnezești C// 10 lēmnele C/ cele C// 11 întemeiată B, C/ fel B, C/ mirile B// 12 acollia B/ trece C// 14 rinduiască B/ vrēmea B, vreme C// 15 ūnele B, C/de ¹ din B/acestea C/ aceste C// 16 Trebuește C/ dar C/ ačas B/ soți C// 18 Ierusalim C// 19 sf<i>n<u>ții B, C// 20 tilharu C/Adu-ți B/Adu-ț aminte] Pomenēsti-ne pre noi C// 22 dăruiască C/ vița B, C// 23—24 Cuvînt al 2-la sfinții împărați și întocma cu apostolii Costandin și Elena C// 24 apost<u>lii B/împărați B// 25 lipsește să C/smerēște C// 26 liniștea C// 27 trece C/ întiiu B/ să să C// 29 smerenii C// 30 orașu C//

iaste cu putință să împărătească împreună cu H<risto>s la ceriu, de nu va urma aici urmele lui H<risto>s cu crucea. Nu iaste cu putință a rămînea cuiva nume vestit în lume, cu fapte rele și necuvioase.

Acăsta cunoscînd și marele Constandin, cine va putea să 5 povestească smereniia lui cea mare? Cine va putea să scoată la arătare creștinătatea lui cea desăvîrșit și cugetul lui cel creștinesc, pentru ca să se învredniască d<u>mn<e>zeeștilor făgădueli, pentru <ca> să se împărtășească bucuriei cei nespuse a împărăției ceriului? Căci cînd au răsărit în lumina lumii aceștiia 10 și au lăsat brațele cele părințești, eșind din Vretaniia, de n-au și fost încă creștin, iară fugiia de cugetul cel păgînesc; și ȕri-ciunea ce arăta cătră lucrurile cele păgînești închipuia procopseala cea viitoare, ce era să facă în creștinătate. Și oare n-au arătat mare creștinătate? Că auzind nedreptățile cele păgînești ale lui 15 Maxentie ce făcea asupra creștinilor au rădicat asupra-i războiu și măcar că era în nevoie, atita cît era să se biruiască de Maxentie, iar l-au încredințat biruitoriu și i-au sporit bărbăția sufletului spre luptă, neadormita proniia lui D<u>mn<e>zeu cu o închipuire de cruce pre ceriu carea zicea cu slove de stăle: „Cu acesta să biruești”, dintru care arătare, întărindu-se bun credin- 20 čosul Constandin, atita de tare s-au luptat cu păgînul de Maxentie, cît l-au biruit desăvîrșit și l-au înecat în apa Tyverului.

Luînd, drept acăia, îndrăzneală de pe acăste sămne cerești bl<a>gocestivul împărat atita au procopsit în creștinătate, cît 25 face să se minuneze toț cei ce aud.

Omul iaste dobitoc, iubitoc de sine. Că de ce nu să apucă? Și ce nu să ostenește? Și cu ce nu să silăște, pentru odihna, liniștea și paza sănătății lui? Că fiind sănătos, ce nu face, pentru ca să apere și să depărteze cele ce supără sănătatea? Cîta chel- 30 tuială face, pentru ca să stea împotriva gerului ernii, împotriva arșitei verii? Fiînd bolnav, cît să cheltuiaște, cît pătimăște, cît rabdă, pentru ca să-și cîștige ce-au pierdut? Nu bagă în

3 după lume ad. de va fi C// 4 rele C// 5 marile C/ Costandin B, C// 8 să să C// d<u>mnezeștilor C// 10 împărății C// 11 brațele B/ cele C/ părințești C// 12 iar C// 13 cele C// 15 cele C// 17 după în ad. mare C/ se se B/ biruiască B// 18 biruitor C// 19—20 Cu o] ca o B// 20 pre] pă C/ care C/ stăle C// 21 lipsește întărindu-se C// 22 Constandin B, C// lipsește de² C// 23 Tyverului B, C// 24 acăia C/ aceste C/ sămne C// 25 blagocestivul C// 26 lipsește face C/ minuneze C/ toți C// 27 de ce] di ce C// 28 nu ostenește C/ silăște C// 30 depărteze C/ cele C// 31 cheltuială B, C// lipsește pentru C/ gerului C// 32 arsurii C/ cheltuiește C/ pătimește C// 33 să-ș B, C//

- seamă a-ș cheltui averia, a gusta doftorii amară, a să adăpa cu băuturi grețoase, a-ș vărsa singele; și nu iaste nici un lucru ca să nu-l facă pentru sănătatea lui și pentru mîntuirea cea trupească. De pe această poate să priăpă fieștecarele cît iaste <de>
- 5 dulce sănătatea și cît iaste de iubitör pre sine omul. Deci aceea pohtă a sănătății carea poate atita la ceilalți să facă cele puțin-
 10 choase și cele neputinchoase, n-au putut nici decum să facă nimica bl<a>goceștivului Constandin. N-au putut, zic, măcar cît de puțin să-l mișce din călduroasa lui bl<a>goceștie, pentru că fiind
 15 rănit iubitörul de D<u>mn<e>zeu de cumplite bube peste tot trupul era o minune celor ce-l vedea. N-au putut meșterșugul cel doftoreșc să afle mijlocire vindecătoare și doftorii iscusiți pentru această boală nevindecată. Iară zavistiia cea jidovească
 20 această sfătuia pre împăratul să ũcigă atitea prunci cît să-ș poată spăla trupul lui într-acei singe cald al pruncilor celor omorîț; și așa, cufundînd patima, acolea înlăuntru, s-ar fi mîntuit împăratul.

- Ce socotiț, oare, să fie primit sfatul acesta, iubitörul de H<risto>s, să se fie apucat de doftoria, această, credinchoșul?
- 20 Ba, nu s-au apucat. Dară ce? O, de credința cea desăvîrșit a credinchoșului împărat au zis cu glas mare: mai bine voeșc să moriu eu, bolnav și pentru dragosteä lui D<u>mn<e>zeu, decît să-mi iau sănătatea mea și să-mi răscumpări mîntuireä mea cu atita singe nevinovat. Răspuns adevărat de împărat credinchoș.
- 25 Mai bine au socotit viața altora decît a lui. (Oare) nu s-au arătat cu această faptă, adevărat ũrmător lui H<risto>s? Mi să pare să fie săltat ceriul cu toț îngerii săi. De acest glas bl<a>goceștiv al răspunsului au săltat sufletele celor drepti și cetele cerești, heruvimii și serafimii s-au bucurat pentru această curată cunoștință a
 30 dragosteä cătră D<u>mn<e>zeu, a iubitörului de D<u>mn<e>zeu

1 averea C// 2 a-ș] a C/ singe C// 3 ca să] să C// 4 De pe] După C/ aceste C/ poate] toate C// 5 de dulce C// 6 care C/ cēialalți B/ cele C// 7 cele C// 8 blagoceștivului C/ Costandin B, C// 9 puțintel C/ blagoceștie C// 10 între paranteze iubitörul de D<u>mn<e>zeu C/ preste C// 11 meșterșugul C// 12 iscusițe C// 13 Iar C// 14 atitea B // 15 omorîți, B, C// 18—19 Oare pă sfatul acesta priimit-au credinchoșul și iubitörul de H<risto>s împărat ca să să apuce de doftoria această? C// 18 socotiți B, priimit B// 20—21 Ba! Dar ce au zis blagoslovitul încă cu glas mare C// 20 de] din B// 23 răscumper B, răscumpăr C/ lipsește mea² C// 24 adevărat răspuns C/ lipsește credinchoș C// 25 vița B, C/ fără paranteze oare C// 27 toți B, C/ bl<a>goceștiv] fericit C// 28 sufletele C/ cetele B, cetile C// 29 după bucurat ad. foarte C// 30 dragostii B, C/ a iubitörului de D<u>mn<e>zeu] a pravoslavnicului împărat C//

Constandin. Și aceasta o adeverez din săvârșitul cel de pe urmă. Că peste noapte i-au descoperit însuș împăratul împăraților, prin rostul slăviților apostoli (Petru și Pavel) cum că pentru credința lui cea desăvârșită s-au hirotonit de la D<u>mn<e>zeu întoacma cu ap<o>st<o>lii și i-au dăruit nu numai sănătatea trupului ce și a sufletului, botezându-se de sf<i>ntul Silivestru. S-au botezat, drept aceia în baia a dooa <a> nașterii și s-au curățit de toată boala. O, de înălțimea credinții lui Costandin ! Și cine poate măcar cu mintea să te ajungă ! Și de vreme ce atita credință au arătat credinciosul împărat mai înainte de a să îmbrăca cu haina cea luminată a credinții prin botez, socotiți de vedeți la câtă înălțime s-au suit după podoaba credinții.

Să turbura liniștea cea bisericească de dobitoacășca pornirea eresului arianesc și pravoslaviia credinții să lupta de valurile necredinții. Și la atita nevoie au strălucit steaoa cea luminoasă, bl<a>gocestivul Costandin. Și, adunînd la Nichea săborul cel lăudat, au potolit turburarea besericii. Și precum firea naște iarba cea de vindecare la locul unde răsare odrasla cea purtătoare de moarte, precum să vede : are otravă de moarte scorpiia, iar după moarte să prefăce trupul ei iarbă de vindecare ; mușcă năpîrca de moarte, iar din trupul ei să face tiriiacl, carele iaste împotriva veninului, într-această chip au rînduit d<u>mnezeiasca pronia ca pe vremile necuratului Arie să strălucească bl<a>g<o>cestivul Costandin, pentru ca să răsipească cu lumina credinții norul eresului arianesc.

Aici, adevărat, să cuveniia să aibi minte îngerească, pentru ca să scoți la arătare legile cele sf<i>nte, ce însuș au scris, spre sporul creștinătății și al credinții celor credincioși, mulțimea bisericii carele în multe locuri, în slava lui D<u>mn<e>zeu, cu mare cuviință au făcut, milosteniile către cei lipsiți, ajutoriul

1 Costandin B, C/ adevărez B/ sfîrșitul C/ de pe/ după C// 3 ap<o>stoli B/ fără paranteză Petru și Pavel C// 4 după D<u>mn<e>zeu ad. a fi C/ apostolii B, C/ ci și B, C// 7 aceia C/ a dooa a B, C/ șters de B// 8 O, mare înălțime a credinții C/ Costandin B, C// 9 vreme C// 10 nainte C// 11 socotiți B, C/ vedeți B, C// 12 după C// 13 liniștia B/ bisericească C// 14 arianesc C// 16 blagocestivul B, C/ Costantin B, C/ Nicheia C/ soborul C// 17 bisericii C// 19 vede C/ scorpiia are otravă de moarte C// 19—22 între paranteze scorpiia are otravă .. împotriva veninului C// 21 năpîrca mușcă C/ tiriiacl B// 22 carele] ce C/ după veninului ad. așa C/ într-acest C// 23 d<u>mn<e>zeiasca, B, dumnezeiasca C/ pronie B, C/ pre C// 24 bl<a>gocestivul B, blagocestivul C/ Costandin B, C// 25 arianesc B, C// 26 aibă B, aib C// 28 sporul C/ credincioși C// 29 bisericilor C/ care C// 30 margine cu mare B/ lipsiți B, C/ ajutoru C//

cătră cei săraci și dragostea cea creștinească cătră toți și toate, pentru întărirea și întemeierea credinții.

Deci de au strălucit atîta marele și întocma cu ap<o>st<o>-
lii în credință, socotiți cît s-au înălțat în smerenie, care iaste
5 roada credinții. Socotiți [în] pre preaslăvitul împărat că au
numărat mai mult biruințe și pohfale, decît zile a vieții lui.
Socotiți îndestulata lărgime a stăpînirii lui, carea începea de la
răsărit și să sfîrșia la apus. Și cu toate aceste pricini, carele îl
îndemna spre mîndrie ca pre un împărat și împărat înfricoșat,
10 slăvit și purtător de biruință, vedeți-l cît iaste de despărțit de
acéia ce să cuvenia să-l arate vrednicia; să cuvenia ca un
hirotonit întocma cu ap<o>st<o>-lii, nu de oamenii, ci de însuși
arhiereul cel desăvîrșit H<risto>s, să șază întîi la sf<i>nțele
săboară, iară ca un smérin nu s-au arătat niciodată să șază de
15 nu vrea <a> ședeă întîi toț părinții și nu în scaun nalt, împără-
tesc, ci în scaun scund și prost. Ajungea, ca un bl<a>gocestiv
împărat să poruncască să se zidească beserici, să se rădice case
de rugăciuni și alte zidiri plăcute lui D<u>mn<e>zeu. Iar ca un
smerit ce era însuș să pogoriă din scaunul lui cel înalt și lepăda
20 schiptrul lui din mînă și scotea haina cea împărătească de pe
trupul lui și-ș goliă capul de cununa cea de mult preț și aducea
pre umerile lui pietri și cu mîinile lui iubitóru de D<u>mn<e>-
zeu săpa cu ceilalți lucrători la temeele besericilor.

O, smerenie fără margine ! Veniți aici, voi lăcitorii pustiiu-
25 lui, carii ați stătut pilde minunate și dascalii ai smereniei, veniți,
zic și vă minunați de smerenia împăratului celui ce iaste întocma
cu ap<o>st<o>-lii; mărturisiți cum că au ajuns pînă la nu mai
înainte. Pentru căci voi de ați și înfrînat dobitoceștile patimi

1 creștinănească B/ toț B// 2 întemeerea C// 3 marile B, C/ apostolii B, C// 4 după credință ad. Costantin C/socotiți, B, C// 5—6 Că aflindu-să întru îndestulată lărgime a stăpînirii lui C// 5 pre] pe B// 6 biruință B// 7 Socotiți B/care C// 8—11. Nici cum nu s-au îndemnat spre mîndrie, ci mare despărțire au avut de aceia ce să cuvenia C// 9 ún B// 10 purtătoru B// 11 ún B// 12 și fiind hirotonit C/ apostolii C/ oameni B, C/ însuș B, C// 13 lipsește cel desăvîrșit C// 11—14 să cuvenia măcar la sfintele săboară să șază mai întîiu, iar el, ca un smerit ce era, nu s-au arătat C// 13 întîiu B// 14 soboară B/ smérin ad. și smerit B// 15 șadea C/ întîiu B/ toți B, C/ după părinții ad. apoi șadea și el C/ scaun B// 16 scund] stînd B/ Ajungia B/ blagocestiv B, C// 17 biserici C// 18 Dumnezeu B/ ún B// 19 lipsește ce era C/ pogoriă C/ nalt C// 20 de pe] după C// 22 umerile B, C/ iubitóru C// 23 temeile C/ bisericilor C// 24 fără] ce B/ fără margine] nemărginită C/ Veniți C// 25 dascalii B/ smereni C// 26 minunați B, C// 26—27 paranteze celui ce iaste întocma cu apostolii C// 27 27—28 lipsește mărturisiți cum că au ajuns pînă la nu mai înainte C// 27 sters nu mai înainte și ad. cele mai înalte C// 28 ați B, C//

ale trupului, de ați smerit trupul, de ați lepădat dășărtăciunile pohtelor, de ați iubit ținerea, de ați urit mîndria, de ați trăit în curățenie, de v-ați făcut cu măsurăciunea smeriți, nu iaste minune, pentru căci despărțindu-vă de lume și iubind sărăciia lesne ați gătit sufletul vostru la smerenie, pentru căci bine știm că sărăciia smerеște pre om. Iar marele Constandin în luciul lumii aceștiia, împărat mare, stăpînitor lumii, cu domnie lată, cu stăpînire desăvîrșit, cu mărire nespūsă și să nu să mîndrească, ci mai vîrtos să se arate desăvîrșit pildă smereniei. Nu iaste minune minunilor? Nu iaste semn de mare sf<i>ntenție? 10 Nu iaste dovadă a unui dar mare de la D<u>mn<e>z<u> în ceriuri? Și pentru căci au strălucit în bunătățile cele mai alēse, peste măsură, marele și întocma cu ap<o>st<o>lii, Constandin, învață cu a sa pildă toată adunarea credincoșilor, toate cētele oamenilor, carii dinpreună sārbează și prăznuesc pomenirea lui, să călătorească cu îndrăzneală sf<i>ntă pre calea mîntuirii, pentru ca să se învredniască d<u>mn<e>z<u>eeștilor făgăduieli, pentru ca să se facă părtași cereștilor bucurii și fericirilor celor de pururea. Învață, drept aceia, pre cei bogați, pentru căci fiind el prea bogat făcea comoară în ceriuri, după ev<an>g<he>li- 20 căasca poruncă. Învață pre cei de neam bun, pentru căci fiind el prea de neam bun au pohtit viețuirea și petrecaniia cetății cei de sus. Învață pre împărați, pentru că împărățind el cu atîta putere să siliia pururea să cîștige moștenirea făgăduielor lui H<risto>s. Învață pre mēseri și pre sāraci, pentru că 25 de vrēme ce bogăția și mărirea s-au biruit de pohta bunătății, cum să nu sporească pre lesne sărăciia, care iaste pricină spre facere de bine, după cum zice D<a>v<i>d?

Bucură-te, drept aceia, acolo sus, la împărățiile cele mari a d<u>mn<e>z<u>eeștii māriri, o, bl<a>gocește împărate! Sue-te 30 la înălțimea d<u>mn<e>z<u>eeștilor fericiri, unde cea desăvîrșit smerenie te-au suit. Culēge rodurile credinții tale cei peste mās-

1 ați² B, C/ deșărtăciunile C// 2 ați¹ C/ ținēria B/ ați³ B, C// 3 de v-ați făcut cu măsurăciunea smeriți/ de ați petrecut în smerenie C// 5 sărăciia C/ ați C/ la/ spre C/ pentru că C// 6 lipsește bine știm că C/ smeriaste B, smerеște C/ marile B/ Costandin B, C// 7 lumii/ mării C/ stăpînitoriu B// 9 mîndriască B/ să să C/ smerenii C// 11 dovadă C// 12 cele C// 13 apostolii C/ Costandin B, C// 14 cētile B, C// 17 d<u>mn<e>z<u>eeștilor B, C// 18 părtaş B/ bucuriei C// 19 p<u>r<u>rea C/ aceia C// 20 evangheliacă C// 24 putere C/ p<u>r<u>rea B// 25 făgăduielilor C/ meseri C// 26 vrēme C// 28 faceri B/ David C// 29 aceia C/ împărățiile B// 30 lipsește a d<u>mn<e>z<u>eeștii māriri B/ d<u>mn<e>z<u>eeștii C/ blagocestive B// 31 dumnezeștilor C// 32 Culege C//

ră în ceriuri, carele aici, jos, pre pământ, ai săminat tu. Iară să nu ne laș nici pre noi săraci de folosirile, de acoperemîntul și de rugăciunile tale cele fierbinți cătră D<u>mn<e>zeu și mai virtos te roagă fiului și cuvîntului lui D<u>mn<e>zeu, să pă-
 5 zească întreg și cu fericire chipul cel viu al bunătăților tale, pre adevăratul moștenitor creștinătății tale, pre iubitului de H<ris-
 to>s și creștinul nostru domn. Supune supt piçoarele credin-
 10 čosului lui suflet slabi și făr-de putere pre vrăjmașii mării tale, pre cum ai supus pre protivnicii credinții, pentru ca să lu-
 mineze în mulți ani, întru stăpînirea sa, creștinătatea, pentru ca domnind el să împărătească dreptatea, pentru ca să ție cu slo-
 bozenie bunătatea, să nu aibă obraz strîmbătatea.

Și așa să se mărească D<u>mn<e>zeu, să se cinstească dreapta credință, carea nădăjduim să o cîștigăm prin darul tău,
 15 pentru căci acesta însuș avînd numele tău să face asămîna-
 toriu desăvîrșit bunătăților tale. Amin.

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA NAȘTEREA D<O>MNULUI NOSTRU I<ISU>S H<RISTO>S

„Că nu pre ingeri cîndva au luat, ci sămînța lui Avraam
 20 au luat”, zice fericitul Pavel în 2 capete cătră Evrei.

Doao firi mai alēse și mai de cinste au făcut D<u>mn<e>zeu, adecă cea îngerească și cea omenească; căci că pre inger și pre om i-au făcut D<u>mn<e>zeu după chipul său, precum zice la capul cel dintîi al Facerii : „Să facem om după chipul nostru și
 25 după asămînare”. Însă nu pentru trup ci pentru suflet iaste făcut omul după chipul lui D<u>mn<e>zeu, căci că D<u>mn<e>-zeu nu are trup, ci iaste d<u>h, după cum zice H<risto>s : „D<u>h

1 Iar C// 2 lași B, C/ de acoperemîntul] acoperemîntului tău C// 6 moșteni-
 toriu B// 7 Supune C/piçoarele B, C// 8 lipsește lui C/putere C/mării B, C// 9
 șters tale și ad. sale B/sale C/ protivnicii B, protivniții C/lumineze C// 10
 lipsește pentru C// 11 pentru ca să] să să C// 12 obraz ad. și loc B// 13 Dumnezeu
 C/să să C// 14 care C/să o] să C// 15 asămînător C// 17—18 Cuvînt la zîoa naș-
 terii lui H<risto>s C// 18 domnului B// 19 pre]prin B// 20 lipsește zice fericitul Pavel
 în 2 capete cătră Evrei C// 21 șters mai ales și C/Dumnezeu C/după D<u>mn<e>zeu
 ad. după chipu său C// 22 adică C/ingeri B// 22—23 șters căci că pre ingeri ... chi-
 pul său C// 24 dintîiu B// 25 asemînare C// 26 Dumnezeu² B, C// 27 duh C//

iaste D<u>mn<e>zeu". Îngerul încă iaste d<u>h, că așa zice pror<o>cul D<a>v<i>d : „Cela ce face pre îngerii săi d<u>huri". Și sufletul omului iaste d<u>h, că iarăș acestaș pror<o>c zice : „Lua-vei duhul lor și să vor sfîrși și în țărina sa să vor întoarce".

D<u>mn<e>zeu iaste nevăzut, îngerul iaste nevăzut și 5 sufletul omului iaste nevăzut. D<u>mn<e>zeu iaste nemuritoriu, îngerul iaste nemuritoriu și sufletul omului iaste nemuritoriu. D<u>mn<e>zeu are înțelegere și voe, îngerul are înțelegere și voe și sufletul omului are înțelegere și voe. Deci amîndoa firile acēlia era căzute, pentru truflia : îngerul pentru căci au 10 pohtit să fie asēmenea lui D<u>mn<e>zeu, după cum zice la Isaia în 14 capete : „Sui-mă-voiu deasupra norilor și voiu fi asēmene celui de sus înalt", și pentru acēia l-au înbeznat D<u>mn<e>zeu întru prăpastiile iadului și omul iară vrea să fie asēmene lui Dumnezeu, că auzind din gura șarpelui că în ce zi va mînca din lemnul cunoștinții să va face D<u>mn<e>zeu ; și 15 pentru căci au mîncat, fu izgonit și el din grădina desfătării și luo blestem ca să între în pămîntul dintru carele s-au luat.

Iar acum D<u>mn<e>zeu dăruiaște omului mila sa, că au luat spre sine firea lui cea căzută, iar îngerului nu va să-i arate 20 acea milă ; și pentru acēia n-au luat spre sine firea lui, după cum zice fericitul Pavel : „Că nu pre îngerii cîndva au luat, ci sāmînța lui Avraam au luat".

Drept acēia am a zice înaintea dragostei voastre, în vorba ce voiu să fac astăz (patru) pricinile pentru ce au luat D<u>mn<e>zeu firea omenească și n-au luat cea îngerească ; așijderea și pentru ce au luat spre sine fiul lui D<u>mn<e>zeu firea ome- 25 nească și n-au luat altă față a d<u>mn<e>zeirei, adecă tatăl, sau d<u>hul sf<i>nt, care pricini le vom spune foarte pre scurt, pentru ca să nu vă dăm supărare. Ci mă rog lui D<u>mn<e>zeu 30 să-mi dea ajutoriu și pre dumneavoastră vă pohtesc să ascultaț cu dragoste.

1 că așa] cum C//2 prorocul B, C/D<a>vid C// 3 iarăși B/că iarăș acestaș] precum acēlaș C// 4 d<u>hul B,C// 5 D<u>mnezeu C/nevăzut ²] asēmenea C// 6 iaste nevăzut] asēmenea C/nemuritor C// 7 iaste nemuritoriu ¹⁻²] asēmenea C// 8 Dumnezeu C/ înțelegere C// 8—9 înțelegere și voe] asēmenea C// 9 înțelegere și voe] asēmenea C//10 acelea C//11 asēmenea C/șters după C//12 Isaia C/ cap. C/norului B//13 asēmenea C/ acēia C// 14 prăpăstiile C/iar C/asēmenea C// 15 D<u>mn<e>zeu B// 18 luă C//19 dăruiește C// 21 acēia C// 24—25 Drept deci, ca să pricepeți avem 4 pricini : pentru ce au luat C// 26—27 *marginē* D<u>mn<e>zeu firea ome- nească și n-au luat cea îngerească ; așijderea și pentru ce au luat B// 26 *șters* așijderea C// 28 *șters* altă față a d<u>mnezeirei, adecă B/d<u>mnezeirii C/adică C// 29—32 *șters de la care pricini C// 29 scurt] scut B// 31 ascultați B//*

Pricina cea dintii, pentru care au luat D<u>mn<e>zeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească iaste că îngerii n-au perit toți, ci au rămas din ei mulți, iar oamenii era căzuți toți, pentru păcatul născutului celui dintii. Și ne putem încredința
 5 de aceasta din pilda ce zice d<o>mnul H<risto>s la Luca, în 15 capete, zicînd : „Care om dintru voi, avînd 100 de oi și, pierzînd una dintr-însele, au nu va lăsa cele 99 în pustie și va merge după cea pierdută, pînă o va afla ; și, aflînd-o, o pune pe umărul lui, bucurîndu-să”. Omul acela să înțeleagă a fi d<o>mnul H<risto>s.
 10 Că așa zice pror<o>cul D<a>v<i>d : „Eși-va omul la lucrul său și la lucrarea sa pînă în seară”. Iar cele 99 de oi să înțeleg cele 9 cete de îngeri pre carii, lăsîndu-i H<risto>s în ceriu, au venit pre pămînt să caute oaia cea rătăcită, adecă firea cea omenească, carea era depărtată de D<u>mn<e>zeu, pentru păcat și era rătă-
 15 cită în lume. Că așa zice D<a>v<i>d către Dumnezeu : „Rătăciu ca o oae pierdută, încărcă pre robul tău”.

Aflat-au H<risto>s pre acea oae rătăcită și au luat-o pre umerile sale, adecă au luat spre sine firea omului, după cuvîntul ap<o>st<o>lului d<o>mnului <care> zice : „Să arată
 20 în trup”. Încă putem înțelege aceasta și dintr-altă pildă a lui H<risto>s, carele zice : „Care muîare avînd 10 bani și va piiarde unul dintr-înșii, au nu aprind<e> luminare și mătură casa și caută cu dinadinsul, pînă-l găsește?” Muîarea acéia să înțeleagă a dooa față a d<u>mn<e>zeirii, carele lăsînd în ceriu 9 bani,
 25 adecă 9 cete de îngeri, s-au pogorît pre pămînt să caute banul cel pierdut, adecă firea omenească, cu luminarea aprinsă, adecă cu învățăturile cele d<u>mn<e>zești. Că așa zice D<a>v<i>d : „Luminătorîul piçoarelor mele iaste lēgia ta și lumina cărărilor mele”.

1 șters cea dintii C// 3 toți¹ B, C/căzuți B, C/lipsește toți² B, toți² C// 4 născutului celui dintii] șters și ad. lui Adam C/dintîiu B// 5 lipsește d<o>mnul C// 6 cap. C/ o sută B// 7 merge C// 8 aceea C// 9 bucurîndu-se B/ înțelege B, înțelege C/lipsește a fi C// 10 margine pror<o>cul B, prorocul C/ D<a>vid C/lucrul] cucrul B// 11 pînă seara B, C/cele C/lipsește cele² C// 12 cete C// 13 să]ca să B/ adică C// 14 care C/dăpărtată C// 15 rătăcit B/ David C/D<u>m<ne>zeu C/ Rătăcit-am C// 16 ca o] ca B/ încărcă] caută C// 17 luat-o C// 18 umerile B/adică C// 19 apostolului B, C/șters d<o>mnului C/care C// 20 înțelege C// 21 carele] ce C/muere C/piiarde B, pierde C// 22 aprinde B/luminarea B, C// 23 denadinsul B, C/Muerea C/aceia C/îngelege B, înțelege C// 24 dumnezeirii C// 25 adică C// 26 adică C/făclia C/ adică C// 27 d<u>mnezești C/ D<a>vid, psalm 118 C// 28 Făclie C/piçoarilor B, C/iaste] C/lēgia C/lumină C//

Aflat-au banul acela al doilea chip al d<u>mn<e>zeirii, adică fiul lui D<u>mn<e>zeu, că s-au îmbrăcat cu trup omenească, după cuvîntul ev<an>g<he>listului Ioann : „Și cuvîntul trup s-au făcut”. Drept aceia îngerii n-au fost perit toț, căci că au mai rămas din ei 9 cete în ceriu, iar firea omenească era toată pierdută, carea să înțelege oăia și banul cel pierdut și H<risto>s l-au aflat. 5

A dooa pricină pentru care au luat D<u>mn<e>zeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, căci că omul au greșit din slăbiciune, avînd pre sine trup, carele l-au plecat pre lesne la păcat. Iar îngerul au greșit din firea cea rea, neavînd trup pre sine. Că în trei chipuri greșaste omul : sau din slăbiciune, sau din neștiință, sau din firea cea rea. Deci păcatul din slăbiciune iaste împotriva lui D<u>mn<e>zeu tatăl, căci că tatăl să chiamă întru tot puternic. Păcatul dintru neștiință iaste împotriva fiului, că fiul lui D<u>mn<e>zeu să chiamă înțelepciune. Păcatul din firea cea rea iaste împotriva d<u>hului sf<i>nt, căci că d<u>hul sf<i>nt să chiamă bun. Deci care om va greși din slăbiciune, sau din neștiință, îl va erta d<o>mnul mai lesne, de să va pocăi. Că așa zice D<a>v<i>d : „Păcatul tineretelor mēle ș-a neștiinții mēle nu-l pomene”. Iar cine greșaste din firea cea rea împotriva d<u>hului sf<i>nt, omului aceluia nu-i iartă D<u>mn<e>zeu lesne păcatul. Că așa zice d<o>mnul H<risto>s : „Tot păcatul și hula să vă erta oamenilor, iar hula care iaste spre d<u>hul sf<i>nt nu să va erta oamenilor”. 25

Și sînt păcate de moarte 7, carele sînt și înprotiva d<u>hului sf<i>nt, făr-de nici o greșală, de vrēme ce sînt neertate, deaca nu să va face la dînsele căzuta vindecare ; păcatul cel dintii iaste trufiia, dintru carele să naște semeția și neascultarea ; al doilea iaste zavistiia, dintru carele să naște vrăjmășia și ūciderea ; al treilea iaste iubirea de argint, carele să numește a doua închinare de idoli, dintru carele să nasc toate rēlele ; al patrulea iaste călcarea de lege, adică nebăgarea

1 dumnezeirii C// 2 adică C// 3 evanghelistului C/Ioan C// 4 acela C/toți B, C// 6 care C/înțelege C// 8 A dooa] Alaltă C/lipsește spre sine B// 15 chiamă B/pu-
ternic C//16 chiamă B//18 chiamă B//19 d<o>mnul] D<u>m<ne>zeu C//20 D<a>vid
C// 21 tinereților B, C/mele ¹⁻² C/ș-a] și al B, C/pomeni B, C// 23 lipsește lesne
C// 27 împotriva B, C// 28 vreme C// 30 dintiū B// 31 zivistia B/din C// 32 ucide-
rea B/care C// 33 numește C/șters a dooa C/dintru carele] dintr-însa C// 34 rēlele
C/adică C//

în seamă celor hotărâte și așazate în legi și în pravile, dintru carele să naște necredința și lepădarea de D<u>mn<e>zeu; al cincilea iaste sâminarea de vrajbă între fraț și între priiateni, care păcat l-au aflat singur satana; și cine are acel nărav iaste
 5 asemenea diavolului; al șaselea iaste nădăjdăia cea necuvioasă ce are neștine la multe mila lui D<u>mn<e>zeu și nu să părăsește de păcate, socotind că-l va erta, dintru carele să naște netemerea de D<u>mn<e>zeu și toată necurăția; al șaptelea, cel mai de pre urmă și mai mare și mai rău decît toate iaste
 10 ocaania, adecă deznădăjduirea de mila lui D<u>mn<e>zeu, socotind că nu-l va erta nici cu un mijloc, dintru carele să naște moartea cea sufletească și munca cea vécnică a iadului. Și cine va avea vreunul dintr-aceste păcate și nu va vrea să se părăsească de dînsul, mai bine să nu-l fie născut mumă-sa, că
 15 „îi iaste cerbicea lui vină de hier și fruntea lui de aramă”, după cum zice Isaia în 48 de capete.

Și pentru acéia au luat d<o>mnul spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, căci omul au greșit din slăbiciune împotriva lui D<u>mn<e>zeu tatăl, iar îngerul au greșit din
 20 firea lui cea rea, împotriva d<u>hului sf<î>nt.

A treia pricină pentru care au luat d<o>mnul spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească iaste că îngerul au greșit de bună voia lui, iar pre ticălosul om l-au înșălat șarpele. Că a dooa chipuri iaste păcatul: unul iaste chiar al nostru, carele-l
 25 facem noi înșine, iar altul iaste păcatul cel striin, care îl face alt om și rămînem și noi părtaș acelui păcat strein. Și ne čartă D<u>mn<e>zeu și pentru păcatele cele streine, precum iaste și în trupul omenesc. Că pentru un mădular, cînd iaste bolnav, pătinesc toate mădulările, așijderea și în lumea carea să chiamă
 30 trup, adecă beserica lui H<risto>s, creștinii, pentru un om rău pre mulți oameni buni îi čartă D<u>mn<e>zeu, precum se vede această în multe cărți și în multe istorii, că s-au făcut de multe ori, în bogate locuri. Că după cuvîntul ap<o>st<o>lului ce zice

1 celor} cîlor B//2 care C// 3 cincilea B/ iaste vrajba ce să pricinuește între frați C/frați B/prietini C// 5 asemenea C/diavolului C/nădējdea B, nădejdea C// 7 părăsește C// 8 netemerea C// 9 duple C/pre/ pe B// 10 ocaania B, lipsește C/lipsește adecă C/dejnădăjduirea B, dăznădăjduirea C// 11 un B/care C// 13 vreunu C/dintr-aceste C/să să C// 16 Isaia B, C/cap. C// 17 acéia C/d<o>mnul/ D<u>m<ne>zeu C/firea cea C// 21 A treia/ Altă C/care B//23 de/ din B/Că a/ Că în C// 24 dooa C/chilar B/care îl C// 25 strein C// 26 părtași C/ striin B// 27 Dumnezeu, B/păcatile C// 28 un B// 29—30 șters care să chiamă adică biserica lui H<risto>s C// 29 chiamă B// 30 lipsește creștinii C// 31 lipsește buni C/vede C// 33 apostolului C//

că „puțin aluat toată frământătura dospăște”, așa și răutatea și păcatul unuia pricinuiăște la mulți mare pacoste. Drept aceia prorocul David să ruga lui D<u>mn<e>zeu să-l cruce de păcatul cel strein. Pentru aceia au luat D<u>mn<e>zeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească, căci că 5
îngerul au greșit de bună voia sa, iară omul au greșit dintru înșălăciune, a cărui păcat iaste părtaș și îngerul cel rău, adecă diavolul, pentru că el au înșălat pre om, prin mijlocul șarpelui.

A patra pricină pentru care au luat D<u>mn<e>zeu spre sine firea omenească, iar nu cea îngerească iaste căci că îngerul 10
era mai de cinste decît omul; pentru aceia era datoriu și mai tare să se ferească de păcat. Că cine iaste mai de cinste i să cade să fie mai cu omenie; că îngerii sînt stēle, iar omul iaste putrejune. Că așa zice în cartea lui Iov în 25 de capete: „Stēlele sînt necurate înaintea lui, dară cu cît mai vîrtos omul, 15
fiind putrejune și fečorul lui viărme”. (Drept aceia să cade omului celui sufletesc, adecă celui besericesc) să fie mai cu omenie decît mireanul, pentru ca să ia pildă și învățatură fieștecine de la el, vîzînd faptele lui cēle bune. Pentru aceia și H<risto>s, pre oamenii cei sufletești îi număște sare, zicînd: 20
„Voi sînteți sarea pămîntului”; deci de să va strica sarea, cu ce să va mai sara? Îi număște, lumină, zicînd: „Voi sînteți lumina lumii”. Și iarăș: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca, vîzînd faptele voastre cēle bune, să mărească pre părintele vostru cel ceresc”. (Îi număște cetate, 25
zicînd: „Nu să poate ascunde cetatea în vîrfurile muntelui”. Îi număște făclie aprinsă, zicînd: „Nimeni nu aprinde făclie să o pue supt obroc, ci în sfēșnic, ca să lumineze tuturor celor ce sînt în casă”). Că nu să minie D<u>mn<e>zeu atîta pre omul cel prost cînd face păcat, cît să minie pre omul cel bise- 30
ricesc și pre omul cel de cinste. Și pentru aceia li să cade să fie mai cu omenie și nu li să cădea să facă păcat.

1 dospăște C// 2 pricinuește C// 3 aceia C/prorocul C/D<a>vid C/D<u>mnezeu C// 4 cruce, *ad.* și ferească B, izbăvească C/aceia C/D<u>mnezeu C// 6 iar B, C// 7 adică C// 8 diavolul B// 9 A patra] altă C// 11 aceia C/dator C// 14 Stēlele C// 15 dar C/repeta margine mai vîrtos B// 16 fečorîl B, fečoru C/vierme C// 16—17 fără paranteze C// 16 aceia C// 17 adică C/bisericesc C// 19 faptele C/cele C/aceia C// 20 oameni C/număște C// 22 număște C/margine lumină B// 23 lumineze C// 24 faptele C// 25 pre tatăl vostru cel din ceruri C/fără paranteză C/număște C// 26 tipsește să C// 27 număște C// 28 și o pune B/sfēșnic C/lumineze C// 29 fără paranteză C// 31 besericesc B/aceia C//

- Deci pentru aceste patru pricini, ce-am zis, au luat D<u>-mn<e>zeu firea cea omenească, iar nu cea îngerească. Iar pentru ce au luat fiul lui D<u>-mn<e>zeu firea omenească, iar nu altă față a d<u>-mn<e>zeirii, adevă tatăl, sau d<u>-hul sf<i>-nt, încă sînt 4 pricini. Una, pentru căci să chiamo fiul lui D<u>-mn<e>zeu înțelepciune au luat chipu omului ca să vindece nepriceperea omului, prin carea au căzut în păcat. A dooa, ca cea ce iaste fiul lui D<u>-mn<e>zeu, fără de ani, să se facă și fiu omului, supt ani. A treia, precum s-au făcut fiul lui D<u>-mnezeu fiul omului, să se facă și fiul omului fiul lui D<u>-mn<e>zeu, după cuvîntul lui Ioann : „Și dăde lor putere a fi fii lui D<u>-mn<e>zeu”. A patra, fiind fiul fața cea de mijloc, s-au făcut mijlocitoriu de au făcut pace întru D<u>-mn<e>zeu și între om, după cum zice fericitul Pavel : „Că unul iaste mijlocitoriu lui D<u>-mn<e>zeu și oamenilor, omul H<risto>s I<isu>s”.

- Iar pentru nașterea d<o>-mnului H<risto>s, ce prăznuiaște astăzi luminat sf<i>-nta biserică, în ce chip s-au născut fiul lui D<u>-mn<e>zeu din tată fără de mumă și cum s-au întrupat din mumă fără de tată, nu trebuiaște iscoadă, de vreme ce iaste taina foarte mare, adîncă și peste fire, ci numai cu credință și cu măriri de cuvîntări să ne închinăm lui, ca unui soare al dreptății ce au răsărit din pîntecele feçoarei, noao celora ce șădeam întru întunerecul și umbra morții ; și din călduroasa inimă să-i mulțemim pentru multa și nemăsurata milă ce au făcut cu noi, de-am înorit firea noastră cea căzută, cu nașterea sa, căruia și eu mă rog, nevrednicul, ca unuia ce iaste unul născut fiu al lui D<u>-mn<e>zeu și D<u>-mn<e>zeu adevărat, să dăruiască prealuminatului sănătate, viață norocită și bună întemeiere, întru cinstit și luminat scaunul mării sale, împreună cu toată luminata casa mării sale și împreună cu dumnea-voastră cu toți și cu tot norodul creștinesc ca depurarea să prăznuie în mulți ani, luminat, cu toate cele bune și de folos.

1 aceste C/4 C// 3 D<u>-mnezeu C// 4 d<u>-mnezeirii, B, C/adică C// 5 chiamo B// 6 chipul B/nepriceperea C/care B// 8 să să C// 10 D<u>-mn<e>zeu B/să să B/fiu ² B/D<u>-mnezeu C// 11 Ioan C/dete C/putere C// 13 mijlocitor C// 15 mijlocitoriu B/și] și a C// 16 prăznuiește C// 17 șters astăzi C/beserică B// 19 trebuiește C/iscoadă, *ad.* și să ispitim mai mult B/vreme C// 21 unui B// 22 pîntecele B, C/feçoarii B// 23 întunerecu C// 24 mulțumim C// 25 de-am de-au C// 25—26 cu nașterea sa firea noastră cea căzută C// 26 nevrednicul C// 28 dăruiască B/după prealuminatului *ad.* nostru domn B, C/ viață B, C// 29 întemeiere C/scaunu C/margine întru cinstit și luminat scaunul mării sale B// 30 mării B, C/lipsește luminata B// 31 toți B, C/deap<u>-r<u>rea C// 32 prăznuieți C/Amin B//

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA OBRĂZANIÎA LUI H<RISTO>S

Și cînd s-au umeplut 8 zile ca să tae pruncu împrejur, chemat-au numele lui I<isu>s, carele au fost zis de înger mai înainte, pînă a nu să zemisli el în pîntece”.

Zice la cartea Facerii, în 17 capete, cum că au tocmit D<u>mn<e>zeu cu Avraam împăcare și spre semn de adevărîntă i-au poruncit D<u>mn<e>zeu, zicîndu-i: „Acesta iaste făgăduința carea vei păzi între mijlocul meu și între voi și între mijlocul semenției tale, după tine între neamurile lor, să se tae voao împrejur toată partea bărbătească și va fi făgăduința mea peste trupul vostru, întru făgăduința večnică. Și copilul carele nu să va tăia împrejur a opta zi să va piarde sufletul acela din rudeniia lui, căci au stricat făgăduința mea”, arătînd cu această tăiere împrejur 4 lucruri: una pentru ca să se cunoască cei crezuț întru D<u>mn<e>zeu; a dooa, pentru ca să rămîie semenție lui Avraam slobodă de păcatul născutului celui dintîi; a treia, pentru ca să facă pre Avraam părinte a multe neamuri credincoase, pentru adevărata credință ce au arătat și el cătră D<u>mn<e>zeu; a patra, pentru căci din neamul lui Avraam au vrut să se nască H<risto>s.

Deci, pentru semnul împăcării aceia care s-au tocmit cu noi au priimit H<risto>s tăierea împrejur, după cum zice Luca ev<an>g<he>listul: „Și cînd s-au umplut 8 zile ca să tae pruncu împrejur, chemat-au numele lui I<isu>s”, care nume iaste cu adevărat mai presus decît tot numele, după cum zice fericitul Pavel, „că să înțelege mîntuitor”. Și să poate adevveri și de pe alte multe numiri cum să să chîmă I<isu>s mîntuitoriu neamului omenesc, iară mai vîrtos de pă aceste opt nume ce voiu să zic.

1—2 Cuvînt la cea după trup tăerea împrejur a d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s, la ghen<arie> 1 d<ni> C// 4 îngerî C// 5 nainte B, C/zămisli B, C// 9 care C// 10 seminții B, seminții C// 11 să să C/împrejur voao C// 12 preste C/večnică C// 13 copilu C/ care C/8 B/pierde C// 14 lipsește mea B// 15 tăere C/patru C// 16 după cunoască ad. margine jidovii dintr-alte neamuri cum că sint oamenii B/crezuți B, C// 17 seminția B, C// 18 dintîu B, C// 19 părinte] tată C// 23 împăcării] împărătii C// 24 tăerea C// 25 evanghelistul C/umeplut B// 27 lipsește cu C// 28 că să] că C/înțelege C/mîntuitoriu B, C// 29 de pe] după C/chîmă B/mîntuitoriu C// 30 iar C/ de pă] după C/aceste C/8 C//

Întîi să chiamă viață de vîci, după cum zice Ioann la 17 cap : „Iară ačasta iaste viața de vîci, ca să te cunoască pe tine ūnul D<u>mn<e>zeu și pre I<isu>s H<risto>s, pre carele ai trimis”. A dooa să chiamă mărire, că așa zice D<a>v<i>d :
 5 „Sătura-mă-voiu cînd mi să va arăta mărirea ta”. A treia să chiamă odihnă, că așa zice H<risto>s : „Luaț jugul meu spre voi și vă învățaț de la mine că sînt blind și smerit cu inima și veț afla odihnă sufletelor voastre”. A patra să chiamă veselie, că așa zice Ioann la Apocalipsis, în 19 capete : „Să ne
 10 bucurăm și să ne veselim și să dăm mărire lui, că au venit nunta mielului (adecă a lui H<risto>s) și muliarea lui s-au gătit spre sine” (adecă beserica). A cincea să chiamă împărăție, că așa va să zică H<risto>s la judecata cea înfricoșată, către oamenii cei drepți : „Veniți, bl<a>gosloviții părintelui meu
 15 și moșteniți împărăția, carea iaste gătită voao mai nainte de începutul lumii”. A șasea să chiamă coroaă, că așa zice Ioann la Apocalipsis : „Ține ce ai dobîndit, ca să nu ȳa nimeni co-roana ta”. A șaptea să chiamă ban că așa zice la Math<ei>, în 20 de capete : „Și deaca veni seara, tuturor le dăde plata tot,
 20 întocma, cite ūn ban”. A opta să chiamă cină, că așa zice la Luca în 14 capete : „Ūn om oarecarele făcu cină și chiemă pre mulți și ei nu vrea să meargă, puind fiește-carele, la mijloc pricinii : ūnul că au cumpărat holdă și mărge să o vază ; altul că au cumpărat părechi de boi și mărge să-i ispitească ; altul
 25 că au luat muliare și pentru acēia nu pot să meargă”, carii să înțeleg a fi oamenii cei păcătoș și iubitori de cēle lumești, carii nu să vor învrednici să mănînce din cina acēia, adecă nu vor vedea fața lui D<u>um<e>zeu.

Deci, de pe acēste nume ce am zis, să înțelegēț I<isus>
 30 mîntuitoriu. Că au mîntuit neamul omenesc din tirăniia diavolului și le-au arătat calea vieții de vîci.

1 Întîiu B/chiamă B/vîiață B, C/veci B/Ioan C// 2 Iar C/vîiața B, C/veci B/pre B, C// 4 chiamă B/David B, C// 5 repetă cînd A// 6 chiamă B/Luați B, C// 7 învățați B, C// 8 veți B, C/chiamă B// 9 cap. C// 11 adică C/muliarea ad. și mireasa B, murea C// 12 adică C/biserica C/chiamă B// 13 lipșește H<risto>s B// 14 blagosloviții B, C// 15 moșteniți B/care C// 16 șase C/chiamă B/corona C// 18 corona C/chiamă B/Matthei B, C// 19 20. cap. C/ dete C// 20 ban, ad. și dinar B/chiamă/chia B/lași B// 21 cap. C/oarecare C/chemă C// 23 merge C// 24 merge C/ispitească] cerce C// 25 muere C/aceia C/merge C// 26 păcătoși C/ cele C// 27 cina]masa C/aceia C/adică C// 29 de pe]după B, C/aceste C/înțelegēți B, înțeleg C// 29—30 margine că I<isu>s să zice mîntuitoriu B// 30 mîntuitor C/diavolului B//

Și au priimit de s-au tăiat împrejur pentru doao lucruri :
 ūna, pentru ca să îplinească lēgia, ca un făcător de lēge și să
 ne dea și noao pildă să ne suppunem legii ; alta și pentru ca să
 se astupe toată gura hulitoare și clevețnică a eriticilor, carii
 zicea că n-au luat trup, ci s-au născut după nălucire. Iar pentru
 ce s-au tăiat împrejur a opta zi să înțelege că la al optulea
 veac va să tae H<risto>s împrejur, cu judecata cea înfricoșată,
 ca cu o sabie cu doao rosturi toate răutățile și tot fēlul de ne-
 dreptăți din lume ; și pre cei păcătoși îi va arunca în matca
 focului celui nestins, iar pre cei drepti îi va aduna la împă-
 răția sa cea vēcnică, carea și noi, cu toții să o dobîndim.

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ
LA ADORMIREA PREASF<I>NTEI STĂPÎNEI NOASTRE
NĂSCĂTOAREI DE D<U>MN<E>ZEU ȘI PURUREA
FEÇOAREI MARIA

„Că căută spre smereniia slujnicii sale că, iată, de acum
 mă vor ferici toate neamurile”.

„Pomenirea dreptilor cu laude, zice preaînțeleptul So-
 lomon, și bl<a>g<o>s<lo>veniia d<o>mnului pre capetele lor”.
 Drept acēia toț sf<i>nții, fără de nici ūn prepus sint drept
 înaintea lui D<u>mn<e>zeu și sint bl<a>g<o>s<lo>viț. Iar
 mai dreaptă și mai bl<a>g<o>s<lo>vită în ceriu și pre pămînt
 nu iaste alta decît feçoara Maria, pentru căci s-au învrednicit
 de au născut, ca o sf<i>ntă ce iaste decît toți sf<i>nții, pre
 sf<i>ntul și adevăratul drept, pre bl<a>g<o>s<lo>vitul I<isu>s,
 a căruia preasf<i>nta adormire prăznuiaște luminat astăzi
 sf<i>nta besērică. Și măcar că eu nu sint vrēdnic a zice nimica
 întru cinstea și lauda ei, pentru întunecarea ce are mintea mea,

1 2 C// 2 lēgea C/ūn B/făcătoriu B// 3 supunem C// 6 înțelege C/al
 8 lea B// 7 judecata C// 8 2 C/rosturi ad. margine și ascuțituri B, ascuțituri C/
 fēlu B, C// 10 margine celui B// 11 care C// 12—13 Cuvînt al 2 la adormirea
 preasfintii C// 14 Născătoarii B// 15 feçoarii B, C/Mariei C// 16 au căutat C// 17
 repetă mă B// 19 blagosloveniia B, C/domnului C/capetele|catele B, capetile
 C// 20 acela C/toți C/făr-de C/drepți B, C// 21 bl<a>g<o>s<lo>viți B, blagoslo-
 viți C// 22 blagoslovită C// 23 Maria B, C// 25—26 șter sși ad. d<o>mnul D<u>m-
 nezeu și mîntuitorul nostru I<isu>s H<risto>s ai căria adormire luminat o
 prăznuește C// 27 sfînta noastră bis<e>rică C/vrednic C// 28 cinstia B//

de mulțimea păcatelor, iară încăș, după puțină vom zice călea ce ne va lumina prin rugăciunile ei, lumina cea adevărată, H<risto>s. Ce vă pohtesc să ascultaț cu dragoste.

„Că căută spre smereniă” i proci.

- 5 Fără de nici un prepus să cunoaște cu socoteală dreaptă cum că D<u>mn<e>zeu iaste preaputernic, pentru căci are puteria întocma cu voința și poate să facă cite va vrea, după cum zice pror<o>cul D<a>v<i>d : „Toate cite au vrut au făcut d<o>mnul. Drept aceia, de ar fi vrut ar fi putut și nefăcându-se
- 10 om, cu alt mijloc să mîntuiască pre om din mîinile diavolului, iar n-au vrut. Și de veț întreba pentru ce, pentru căci au vrut să arate la această taină a întrupării 4 alsăuri firești : bunătatea, înțelepciunea, puteria și dreptatea. Și întii au arătat bună-
- 15 tatea pentru căci nu s-au îndemnat să mîntuiască pre om din niscai bunătăți ale lui, fiind rob păcatului, după cum zice fericitul Pavel : „Nici dintr-altceva, fără numai dintru a sa singură bunătate ; că precum s-au îndemnat din ceput, dintru a sa bunătate, de au zidit pre om, așa și acum s-au îndemnat să-l mîntuiască”.

- 20 A dooa, au arătat înțelepciunea, pentru căci ca unul numai singur ce iaste înțelept au aflat mijlocire ca aceia ca să mîntuiască pre om. În ce chip ? Să împreune dumnezeirea și să se facă el însuș D<u>mn<e>zeu și om ; ca un om să se lupte pentru om cu vicleanul diavolul și ca un D<u>mn<e>zeu să biruiască
- 25 și să mîntuiască pre om, precum vom zice și mai jos.

- A treia, au arătat puteria, pentru căci ca un D<u>mn<e>zeu puternic au putut de au făcut un lucru mare și înfricoșat, ca acesta. Că zice Ioann Damaschin : „Ce iaste mai mare decît a să face D<u>mn<e>zeu om, ziditoriul să se facă zidire, făcă-
- 30 toriul facere, D<u>mn<e>zeul cel fără-de materie să se facă om cu materie, cel nevăzut să se facă văzut, stăpînul să se facă rob

1 iar C/cele C// 3 Ci C/ascultați B, C// 4 Că au căutat spre smereniă slujnicii sale C// 5 Fără-de C// 6 preaputernic C// 7 putere C// 8 prorocul B, C/D<a>vid C// 9 d<o>mnul au făcut B/aceia C// 10 mîntuiască C/mîinile B, C/diavolului B// 11 veți B, C// 12 ale sale B/după firești *ad. fapte bune, adică C// 13 puterea C// 14 mîntuiască B// 15 bunătaț B// 16 fără C// 19 mîntuiască B// 20 unul ce B// 21 aceia C// 22—25 margine* În ce chip ? Să împreune dumnezeirea și omenirea și să se facă el însuș Dumnezeu și om ; ca un om să se lupte pentru om cu vicleanul diavolul și ca un Dumnezeu să biruiască și să mîntuiască pre om B// 22 d<u>mnezeirea C/ să să C// 23 să să C// 26 puterea C// 27 puternic C// 28 Ioan C// 29 ziditoru C/făcătorul C// 30 facere *ad. și făptura B/D<u>mnezeul C/fără materie C/să să C// 31 să să¹⁻² C//*

și D<u>mn<e>zeu cel înalt să se facă om smerit. Și, împreunînd aceste doao împotriviri de margine, să păzească a fieștecăria firea neschimbata, să rămîie cel nezidit, nezidit și cel zidit, zidit și cel nevăzut, nevăzut. Și în scurte cuvinte să rămîie d<u>mn<e>zeirea, d<u>mn<e>zeire și omenirea, omenire și nici firea d<u>mn<e>zeirii să se prefacă în firea omenirii, nici omenirea să se prefacă în firea d<u>mn<e>zeirii, care lucru iaste mai puternic și mai minunat, să poată păzi fieștecare fire alsăurile ei cële firești și după împreunare”.

A patra, au arătat dreptatea. În ce chip? Pentru că n-au vrut să se lupte cu vicleanul diavol cu d<u>mn<e>zeirea descoperită, ci s-au îmbrăcat cu trup, pentru căci că ar fi putut zice diavolul cătră D<u>mn<e>zeu, îndreptîndu-se : eu cu om mă lupt, iar nu cu D<u>mn<e>zeu și nu iaste cu dreptate tu, D<u>mn<e>zeu fiind, să te lupți cu mine, tu ziditorîl și făcătorîl să te lupți cu mine, zidirea și făptura; ci mă lasă pre mine, ca pre o zidire, să mă lupt cu altă zidire, carele iaste omul.

Drept acēia, D<u>mn<e>zeu, carele p<u>r<u>rea să îndreptează cătră tot și biruîaste la judecata lui, după cum zice D<a>v<i>d, ce face? Pentru ca să nu mai aibă diavolul cuvînt a să îndrepta și să zică cum că-i face D<u>mn<e>zeu strîmbătate, pentru ačasta s-au îmbrăcat acestaș D<u>mn<e>zeu cu trup și să face om adevărat, pentru ca să se lupte ca un om și să biruiască ca un D<u>mn<e>zeu pre vrăjmașul firii omenēști, pre care fire o au fost biruit diavolul, ca iarăși, acēia să biruiască pre diavolul : biruitul să se facă biruitorîu și biruitorîl să se facă biruit; cu mijlocirea ce au biruit să se biruiască; au înșălat pre om, făgăduindu-i să se facă D<u>mn<e>zeu, să înșălă și el, pentru căci vedea om și au căzut în mîinile d<u>mn<e>zeirii, ce era ascunsă în omenire.

Drept acēia, pentru ca să păzească D<u>mn<e>zeu dreptatea, să face om, luînd trup din preacuratele sîngiuri ale preasf<i>ntei feçoarei. Și socotind adîncimea minunei, rămîiu fărăde graiu și mă minunez, căci că nu aflu cuvinte întocma la cînste,

2 aceste C/2 C/împotriviri C// 5 d<u>mnezeirea C/d<u>mnezeire C// 6 d<u>mnezeirii C/prifacă B// 7 prifacă B/d<u>mnezeirii C// 8 puternic C// 9 cele C// 11 să să C/dumnezeirea B, d<u>mnezeirea C// 13 după om ad. počiu să C// 14 nu|nici C// 18 acēia C/Dumnezeu B// 19 toți B, C/biruește C// 20 David C/diavolul B// 22 D<u>mn<e>zeu B/cu| în C// 23 să să C// 24 biruiască B/ ūn B// 25 iarăș B, C/biruiască B// 26 să să C/biruitor C// 26—27 să să C// 27 să să C// 29 mîinile B, C/dumnezeirii B// 31 acēia C/D<u>mnezeu ca să păzească C// 32 preacuratele C// 33 feçoarii B/Și|Însă eu C//

- ca lucrul, pentru ca să laud minunatul acesta dar. Cum să măresc izvorul iubirii de oameni? Cum voiu să propoveduesc mulțimea îndurărilor? Cum voiu să îndrăznesc la noianul feçoarii și să ispitesc adîncimea tainii cei peste fire? Și cum voiu să povestesc
- 5 pentru tine, feçoară, nu căci ai născut din tine cu trup pre fiul și cuvîntul lui D<u>mn<e>zeu, care naștere iaste mai presus de fire, ci pentru căci te-ai făcut maică și ai rămas feçoară. Că din fire iaste ūnii mueri feçoară să fie feçoară numai în cită vreme va păzi feçoriia și mumă nu poate să fie deaca iaste
- 10 feçoară și o muare carea au născut prunc nu poate să mai fie feçoară. Iar la tine, vrînd cel ce s-au născut din tine, au schimbat rînduiala firii, ca un făcătoriu al firii și ai rămas și după naștere iarăș feçoară. O, lucru preaslăvit și tăiare de fire! O, pîntece sf<i>nt și vas d<u>mn<e>zeesc! Întru tine, cu adevărat, s-au
- 15 spart zapisul păcatului. În tine s-au făcut D<u>mn<e>zeu om, fără de a-ș schimba d<u>mn<e>zeirea. Drept acéia, cu ce limbă voiu putea să măresc feçoriia ta și nașterea ta cea preste fire? Că prin mijlocul tău ne-am învrednicit să cîștigăm bunătățile cele mari. Cu ce flori de laudă voiu putea împleti cununa feço-
- 20 rieii tale, ca unuia ce ești încununată cu toate florile bunătăților, de tatăl cel ceresc? Pentru căci ai încununat neamul nostru cu slavă și cu cinste, ce fel de darîu vrêdnice aducem? Că toate cîte-s ale lumii, nu sînt vrêdnice înaintea ta. Că de te voiu numi cer, ești mai nalt, că ai născut pre făcătorîul cerîului. De
- 25 te voiu numi închipuirea lui D<u>mn<e>zeu, destoinic ești. De te voi numi d<oa>m[am]nă îngerilor, întru toate a fi te adeverează și ver ce alt aș putea zice și aș putea să te numesc, nu iaste destul, cătră lauda măririlor tale.

- Bucură-te, drept accia, că tu singură ai pror<o>cit, că
- 30 te vor ferici toate neamurile și adevărat că te fericesc, pentru căci cu smereniia ta cea de margine ne-ai arătat cătră ziditorîul tău, te-ai făcut pricină de s-au smerit cel ce iaste din fire nesmerit și au priimit de au lăsat sînul tatălui și au venit de au

2 izvorul B// 3 noianul B// 4 tainei B// 5 după fiul ad. și; șters din tine B// 9 vreme C// 10 muere C/repetă care B, care C// 12 făcător C/dupe C// 13 iarăși C// 14 d<u>mnezeesc C// 15 În]întru B// 16 fără de C/d<u>mnezeirea C/aceia C// 19 cele C// 20 feçoarei B, feçorii C/șters cu unia și ad. cea C// 22 daruri B, C/vrednice C// 23 vrednice C// 24 ceriu B, C/naltă B, C/după cerîului ad. margine De te voi numi muma neamurilor B// 25 destoinică B, C// 26 d<o>amnă B, domn C// 27 veri B, C// 28 dăstul C// 29 aceia C/prorocit B, C// 31 șters cea de margine C/ne-ai]că ai B, care ai C// 33 smerit B//

sălăsluit în preacuratul și sf<i>ntul pîntecile tău. O, fericită și sf<i>ntă smereniă a feçoarii, cîtă putere ai ! Că au făcut de s-au smerit pînă la moarte cea de carele fuge ceriul de groaza lui și i să smerească toate și ai înălțat pre omul cel din fire smerit și l-ai făcut de au cîștigat lăcașurile și fericile cele cerești. Fericit iaste, cu adevărat și preafericit cine au putut cîștiga pre această 5 bl<a>g<o>s<lo>vită smerenie, că s-au cinstit și de oameni și de D<u>mn<e>zeu.

Și de vrème ce tu, fericită feçoară, după cum ai zis că au căutat d<o>mnul pre smereniă ta și te-au înălțat de pre pămînt 10 la ceri, pentru ca să împărătești, împreună cu el, caută spre noi, ticăloșii, robii tăi, cu umilintă și mîngăe pre judecătoria cel înfricoșat, pre fiul tău, cu rugăciunile tale cele călduroase, să ne mintuiască de scîrbele și de nevoile ce ne-au împresurat. Și precum cu d<u>mn<e>zeiasca putere într-o mică de čas au 15 adunat din toată lumea pre ap<o>st<o>li ca să petreacă preacinstit și sf<i>nt trupul tău spre îngropare, cu laude și cu cîntări, așa să adune și mintea noastră cea împrăștiată, întru dășărtăciunile cele lumești și să o lumineze ca dep<u>r<u>rea pre dînsul să-l mărim și să-l lăudăm. Iară ție, ca unui adevărate 20 născătoare de D<u>mn<e>zeu, să-ț cîntăm cu cucerie cîntarea cea îngerească : „Bucură-te cea ce ești cu bun dar dăruită, d<o>mnul cu tine”.

ÎNVĂȚĂTURĂ

LA SF<I>NTUL PĂRINTELE NOSTRU NICOLAE

25

„Eu sînt păstorul cel bun ; păstorul cel bun sufletul lui pune pentru oi”.

Aducîndu-mi aminte de rîvna cea mare și de dragostea cea multă ce are păstorul cel bun cătră oile sale, foarte mă minunez și laud credința și dragostea inimii sale ce are spre paza lor, 30

2 sf<i>nta B/putere C// 4 și să C/lipsește cel C// 5 l-au B/cele C// 7 blagoslovită C/lipsește și¹ B// 9 vreme C/au zis B// 11 împărătești B, C// 12 lipsește ticăloșii B// 13 cele C/călduroase B// 14 mintuiesc B// 15 dumnezeiasca C/putere C// 16 apostoli C/precinstit B// 18 șters să adune C/lipsește noastră B/împrăștiată B, C// 19 deșărtăciunile B, C/cele C/după lumești ad. să o adune C/lumineze C/deap<u>r<u>rea C// 20 iar C// 22 cea C// 23 d<o>mnul e C// 24—25 Al doilea cuvînt la zioa sfîntului ierarh Nicolae. Dechem<vrie> 6 d<ni> C// 26 păstorul¹⁻² C// 28—1 șters Aducîndu-mi aminte... precum vedem că era C//

precum vedem că era fericitul acela și credințosul rob al lui D<u>mn<e>zeu, Moysi, carele au fost păstorii norodului israil-tenesc. Că văzînd ȳrgiia lui D<u>mn<e>zeu că era foarte mare și groaznică asupra jidovilor, atîta cît li să cuveniia și pierzare, 5 iar n-au vrut pentru dragostea oilor să fugă să se mîntuiască el singur, ci, mai vîrtos, după cum zice la 22 de capete la Eșire, au stătut împotriva lui D<u>mn<e>zeu și cu minie au început a-i zice : „Rogu-mă, d<oa>mne, greșit-au norodul acesta greșală mare și ș-au făcut lor d<u>mn<e>zei de aur; și acum, de vrei 10 să lași păcatul lor, lasă-l, iar de nu, stinge-mă și pre mine din cartea <în> carea m-ai scris”.

Auzit-aț rîvna și dragostea cea mare a aceluî păstor? Cu adevărat, iubiții miei ascultători, stau de mă mir de acēle cuvinte mari și grēle ce au grăit Moysi cu atîta minie. Iar mai 15 mult mă minunez de îndelunga răbdarea și de multa iubire de oameni a lui Dumnezeu, cum nu l-au dat pierzării, împreună cu jidovii cei fără-de lēge; că lui D<u>mn<e>zeu, nu numai Moysi, ce și toată lumea nu-i iaste nici de o trebuință, după cum zice D<a>v<i>d la psalm 16 : „Bunătățile mele nu-ț trebuesc”. Iar 20 pentru ca să nu mă depărtez cu vorba zic cum că Dumnezeu nu s-au ȳitat la acēle cuvinte ale lui Moisi, ce-l îndemna spre minie; ci mai vîrtos s-au ȳitat la dragostea lui cea mare ce avea cătră oile sale, ca să nu pată rău și cum că mai bine au priimit să moară împreună cu oile lui și pentru acēia n-au vrut D<u>m- 25 n<e>zeu să facă acea stricăciune mare ca să-i piarză. Mare era, cu adevărat, dragostea lui Moysi spre jidovi, iar mai mare au fost dragostea lui H<risto>s spre tot neamul omenesc. Căci Moysi numai pentru ȳn norod pohtiia să moară, iar H<risto>s pentru toată lumea. Și Moysi nu zice : piiarde-mă numai pre 30 mine și lasă pre jidovi, iar H<risto>s acastă poftă avea, nefiind

1 șters acela C// 2 care C/păstor C// 3 Că văzînd|cu toate că au văzut C/șters foarte C// 4 șters atîta C// 5 iar|dar C// 6 după vîrtos deschide paranteză C/cap. C/după Eșire închide paranteză C// 9 dumn<e>zei B, dumnezei C/vrei| vei C// 10 laș B// 11 care C// 12—13 șters Auzita-ți rîvna și dragostea cea mare a aceluî păstor? Cu adevărat, iubiții miei ascultători, stau de mă mir și ad. Să să mire cineva C// 13 acelea C// 14 grele C// 17 lege C// 18 ci și B, C// 19 tipsește D<a>v<i>d B, D<a>vid C/Că bunătățile C/nu-ți C// 19—20 șters Iar pentru ca să nu mă depărtez cu vorba zic cum că C// 20 D<u>mnezeu C// 21 acelea C/Moysi B, C// 22 tipsește lui C// 23 șters și cum că mai bine au priimit și ad. că-l vedea că e bucuros C// 24 și|ci C/aceia C// 25 șters să facă acea stricăciune mare C/să-i|să-l C/piarză C// 26 Moisi B// 29 pierde-mă C//

vinovat să moară și toată lumea să trăiască, precum zice și la sf<i>nta Ev<a>ng<he>lie de astăzi : „Sufletul meu puin pentru oi”. Și într-alt loc iară zice că : „Să cade să se înalte fiul omenesc, ca tot cela ce va crede într-însul să nu piară, ci să aibă viață večnică”. Deci de pe aceste vorbe ce-am zis vom putea cunoaște dragostea cea adevărată și credința păstoriiului celui bun ; ci mă rog să ascultați.

Sînt mulți în lume de să numesc că sînt păstori și zic cum că poartă grijă de oi ; ci o zic, ticăloșii, numai cu cuvîntul, iar cu fapta sînt departe, cîtu e ceriul de pămînt, pentru căci nu poartă grijă pentru folosul oilor lor, ci să nevoesc numai pentru folosul lor, cărora nu să cuvine să le zică neștine păstori, ci năemiț, sau, mai virtos să zic, furi și tîlhari ; că lasă oile lor de le mănîncă lupii și ei sar pe aîurea, în turmele cële streine să fure și să junghe și să piarză. Pentru carii zice d<o>mnul H<risto>s, la Matthei, în 7 capete : „Luați-vă aminte de pr<o>ci mincinoș, carii vin cătră voi, în veșmintele oilor îmbrăcaț iar pe din lăuntru sînt lupi răpitori, pre carii din rodul lor (zice) îi veți cunoaște pre ei”, adecă de pe faptele lor cële necuvioase. Și iarăși la 23 de capete, pe ũnii ca aceștea îi numește fățarnici, orbi, nebuni și mormînte spoite pe dinn afară. Fățarnici îi numește pentru căci să arată cu înșălăciuni înaintea oamenilor și să fac pre sine cum că sînt sf<i>nți și drepti. Orbi îi numește pentru căci nu vor să învețe pre oameni cële ce să cuvin și sînt drepte și adevărate, ce-i învață și-i îndeamnă pururea la lucrurile cële vătămătoare de suflet. Nebuni îi numește, pentru căci calcă poruncile cële mai mari ale lui D<u>mn<e>zeu și cărcă lucruri deșarte și de nimica. Mormînte spoite pe dinn afară îi numește, pentru căci să fac ei mai învățați, mai drepti, mai

1 trăiască B// 2 Evanghelie C// 3—7 șters Și într-alt loc... să ascultați C// 4 piară B// 8 mult C// 9 grija C// 10 cit C/șters pentrucăci C// 11 lipsește lor B, C// 12 folosul venitul C/cuvinecade C// 13 năemiți B, năimiți C/ șters să zic C// 14 striine B// 15 piarză B/care C// 16 cap. B, C/paranteze la Matthei, în 7 cap. C/Luați-vă, ad. și păziți-vă B// 17 proroci B, C/mincinoși C/veșmintele ad. și pei B/șters veșmintele oilor și ad. piei de oi pă din afară C/îmbrăcați B, C// 18 pe|pă C// 18—19 pre ei din rodul lor, zice, îi veți cunoaște C// 19 veț B/de pe|dupe B, C/necuvioasă B// 20 iarăș C/la 23 cap. C/ pă C/acestia B, acestia C/numește C// 21 denn C/șters îi numește C// 23 șters îi numește C// 24 învețe C/cele C/ șters să cuvin și C/după și ad. cële ce B// 25 drepte C/p<u>r<u>rea B, C/lucruri C// 26 șters cële C/șters îi numește C// 27 șters mai C// 28 pă C// 29 șters îi numește C/învățat B//

buni și mai vrednici decât sf<i>nții părinți și decât ap<o>st<o>lii și nu țin în seamă într-o nimica cele ce au zis ei și le-au așăzat, spre cinstea besericii, spre întemeierea credinții și a creștinătății și spre folosul cel <de> obște, ca niște călcători de lege ce
 5 sint. Opresc și pe alții, cu o mie de mijloace, să nu le ție, pentru ca să-i osindească împreună cu dînșii, pentru binele cel mare ce le fac și mila ce le dau, pentru care lucru vor să ia, ticăloșii, mai multă osîndă de la D<u>mn<e>zeu.

„Păstorul cel bun sufletul lui pune pentru oi”.

- 10 La cartea cea dintîi către Timothei, la al 3 cap., zice fericitul Pavel cum că ep<i>scopul trebuie să fie făr-de prihană, întreg la minte, cu bună rînduială, iubitoriu de streini, învățătoriu bun, nesfădnic, blînd, neînvrăjbitoriu, neîubitoriu de argint, casei sale bine îndreptătoriu, că de nu va ști a-ș îndrepta
 15 casa sa, cum va purta grijă de beserica lui D<u>mn<e>zeu? Drept aceia nu eu, ci socoteala cea dreaptă află cum că păstorului celui bun i să cuvine să aibă trei lucruri: una, credință curată, a dooa, înțelepciune întreagă și a treia, să aibă toiag în mînă. Cu credința cea curată să caute și să pohtească p<u>
 20 r<u>rea binele și folosul oilor lui, nu numai celor sănătoase și zdravene, ce și celor bolnave și struncinate. Cu înțelepciunea să păstorească pre oameni, dînd învățătură fieștecăruia după, vîrsta și rînduiala lui, că precum sînt boale de multe feliuri și nu să pot vindeca tot cu un felîu de doftorii, așa nici cu un
 25 felîu de învățătură nu să pot odihni, nici să pot îndrepta toate firile omenești, ci unii cu un felîu, alții cu alt fel; că altă învățătură trebuie bărbatului și alta muerii; altă îndreptare trebuie
 30 bătrînului și alta tînarului; altă povățuire trebuie bogatului și alta săracului; altă mîngîiare trebuie celui vesel și alta celui trist; altă vindecare trebuie celui sănătos și alta celui bolnav; altă înfruntare trebuie stăpînului și alta slugii; altă îndemnare trebuie celui îndrăzneți și alta celui fricos; altă îmbunare trebuie

1 vrednici C/apostolii C// 2 și întru nimic nu țin în seamă C/cele C/li-au B// 3 cinstia B/bisericii C/întemeierea B, întemeierea C/margine și a creștinătății B, lipsește C// 4 de C/ca|ci ca C// 4-5 șters ce sint C// 5 pre B, C/margine ad. cu mii de mijlociri B// 6 șters pentru C/să-l|să să C// 6-8 șters pentru binele... la D<u>mn<e>zeu C// 9 lui|ș C// 10 paranteze La cartea cea dintîi C/dintîu B// 11 după Pavel ad. zice C/episcopul C// 12 orînduială C/iubitor C/striini B/ învățător C// 13 neînvrăjbitor C/neîubitor C// 14 casii C/îndreptător C// 15 biserica C/Dumnezeu C// 16 șters Drept aceia și ad. Deci C! șters află și ad. o dă C/păstorul C// 17 cel C/șters una și ad. întii C// 18 toiag B// 21 ci și B, C// 23 rînduiala B, C/feliuri B, C// 24 felîu B, fel C// 25 fel B// 26 fel¹ B, C/fel² B, felîu C/ șters că C// 27 trebuie² B, C// 29 mîngăere C// 32 îndrăzneț C//

celui blind și alta celui minios; altă vorbă trebuie celui învățat și alta celui neînvățat. Și, în scurte cuvinte, pre fieștecările, după vîrsta sa și după rînduiala sa, precum am și mai zis, trebuia să-l odihnească cu învățătura, cu toiagul ce ține în mînă 5 adecă stăpînirea și cu darul d<u>ului sf<i>nt să pedepsească atîta pre oi cît și pre lupii cei de gînd și pre hiarăle cele sălbatece ce vin asupra oilor. Pentru căci adevărat că de ce rămîn oile nepedepsite, de atîta cad în mai multe și nenumărate patemi. Așijderea și lupii, cînd nu vād toiag în mîna păstorîului, răpesc oile fără de nici o frică și le mănîncă. Pentru toiagul acesta 10 zice D<a>v<i>d la psalm 22 : „Toiagul tău și varga ta această m-au mîngîiat”. Cu sf<i>ntul toiag au mîntuit Moysi norodul cel jidovesc și pre faraon l-au înecat.

Drept acēia păstorîul carele va vrea să păstorească pre lege și pre dreptate trebuie p<u>r<u>rea să ție toiagul în mînă, 15 adecă dojana și înfruntarea și după vremi să pedepsească pre oi și să gonească hiarăle, căci acesta iaste sfîrșitul cel bun a păstoriei sale, ca să ție oile și să le păzească cu săn<ă>tatea cea d<u>hovnicască, adecă cu învățătura. Aastă sănătate iaste p<u>r<u>rea datorîul să o dea oilor lui; iar de va fi 20 vreuna din oi beteagă trebuie și făr-de voia ei să o lege și să o pue jos să-i tae carnea cea putredă, să o lēpede și să-i pue căzuta doftorie, neuitîndu-se nimic la zvîrliturile piçoarelor ei cu carele poate să-i mijloască și vătămare, au la obraz, au la mînă, au la picior. Și așa, cu această faptă bună și cu această mijlocire 25 va avea păstorîul cel bun despărțeală de năemiț, pentru căci năemiții nu pase oile pentru ca să le folosească, ci numai pentru plata ce apucă de la iale; și cînd vēde pre lup viind de departe

2 margine și alta celui neînvățat B// 3 rînduiala B, C/șters precum am și mai zis C/trebuie B/să cade C// 4 toiagul C// 5 adică C// 6 hiarale B/cele C/sălbatic B, C// 7 că de ce/ cu cît C// 8 nepedepsite B/de/ cu C/patimi B, C// 9 toiag B// 10 făr-de B, C/toiagul C// 11 D<a>vid C/Toiagul B, C/acestea B, acest C// 12 mîngîiat C/șters sfîntul C/toiag B, toiagul C// 14 Drept acēia] Deci C/care C// 15 pre] pă C/toiagul B, C// 16 adică C/dup C/oil/ om C// 17 hiarăle B// 18 păstorii C/sănătatea B, C// 19 adică C// 20 pururea B/dator C/ lipsește păstorîul B, păstorul C// 21 vreuna B// 21—22 șters să o lege și să o pue jos C// 22 lepede C// 23 nimic/nimeni B/șters zvîrliturile piçoarelor și ad. zmîcinătura C/care B, C// 24—25 șters să-i mijloască și vătămare, au la obraz, au la mînă, au la picior și ad. singură să s<e> vatăme mai rău C// 25 piçoare B// 26 păstorul C/despărneață B/năemiți B, năemiți C// 26—27 șters pentru căci năemiții și ad. carii C// 27 șters nu C/șters pentru ca să le folosească, ci C/margine ci numai B/pîntru B// 28 de la] de B/ele C/vede C//

adecă pre diavolul, ei lasă oile și fug, pentru căci sînt năemiți și nu poartă grijă pentru oi. Ci să ferească D<u>mn<e>zeu și să mintuiască toate turmele de păstori ca aceștea, ca și de moartea ciumei.

5 „Păstorul cel bun sufletul lui pune pentru oi”.

Cînd au vrut d<o>mnul nostru H<risto>s să se înalțe la ceriu, s-au făgăduit ucenicilor lui că nu-i va lăsa săraci, ci le va trimite alt mîngăitoriu, pre d<u>hul sf<i>nt, carele îi va învăța pre ei toate și-i va povățui întru tot adevărul, care făgăduială au rămas, necurmat, la toți arhieriei ce au păstorit, după
10 vremi, turmele sale pînă în zioa de astăzi și va fi pînă va sta lumea; și acea făgăduială să înțelege și la tot norodul creștinesc. Că precum zice Sinesie, că nu vor lipsi împăratului niciodată ostaș, așa nu vor lipsi nici păstori din beserica lui H<risto>s
15 pentru ca să mîngăe pre norodul cel ales al lui D<u>mn<e>zeu, cu cele bune și de folos, dintru cari păstori au fost unul și fericitul și minunatul Nicolae, ep<i>scopul Mirelor Lichiei, făcătorul de minuni, a căruia prăznuim, astăzi, cinstita pomenire, carele s-au arătat adevărat următoriu dascalului și învățătorului său, lui H<risto>s; și au înmulțit talantul ce i s-au încredințat, nu îndoit ci întreit, că s-au nevoit de au săvîrșit trei
20 bunătăți mari: una spre cinstea și lauda stăpînului său H<risto>s, a dooa spre întemeierea credinții cei de obște a toatei politiei creștinești și a treia spre folosul turmei sale ce i s-au încredințat.
25 Deci bunătatea ce-au arătat spre cinstea și lauda stăpînului H<risto>s iaste credința cea adevărată, dragostea cea curată, rugăciunile cele neîncetate, posturile, vărsările de lacrimi, smereniia de margine, bdeniile, vorbele cele curate cătră D<u>mn<e>zeu și ostenelele cele de multe feliuri, carele acestia toate
30 fiind împreunate la un loc, arăta o dragoste peste măsură cătră D<u>mn<e>zeu. Și pentru acēia l-au iubit și D<u>mn<e>zeu pe dînsul și l-au făcut vestit și lăudat în toată lumea.

1 adică C/năemiț B, năemiți C// 2 Ci D<u>mnezeu ferească C// 3 șters toate turmele și ad. pre tăt norodu creștinăsc C/ aceștia B// 4 cūmei B// 6 I<isu>s H<risto>s C// 7 ucenicilor C// 9 margine învăța C/care] acastă C// 10 făgăduială C/șters necurmat și ad. întreagă C// 12—16 șters și acea făgăduială... bune și de folos C// 14 ostași B// 16 din care C/care B// 17 șters Nicolae și ad. Spiridon C/ șters Mirelor Lichiei și ad. Trimithundeii C/Licheiei B/făcătoru C// 18 a căruia cinstita pomenire o prăznuim astăzi C// 19 următor C// 22 cinstia B// 23 doao C/întemeierea C/politiei C// 25 cinstia B/stă<pi>nului B// 27 cele C/după posturile ad. și B// 28 de margine] nemărginită C/ lipsește cele B// 29 Dumnezeu B/ostenelele C/feliuri B, C/aceștea C// 30 în B// 31 acēia C//

Iar bunătatea č-au arătat de obște iaste aceia č-au făcut înaintea credinčosului și marelui împărat Constandin și înaintea a tot săborului ce să adunase în Nichea, de-au înfruntat pre începătoriul de aresuri, pre Arie, și ca pre un mincinos și huli-
toriu împotriva dreptății l-au lovit și cu palma preste obraz 5
și i-au pecetluit spurecata și clevetnica lui gură cu amuțeala
și au mărturisit de față pre fiul și cuvîntul tatălui a fi de o
ființă și întocma cu tatăl și cu d<u>hul sf<i>nt.

Iar bunătatea č-au arătat spre folosul turmei sale și în viață și după moarte iaste dragostea cea peste măsură, învăță-
turile cele cuvioase, milosteniile cele îndestulate, tămăduirile 10
cele de multe feliuri, blîndețele cătră toți, mîntuirile de morți,
din închisori, din mări și alte multe și nenumărate faceri de
bine, carele nefiind ticăloasa mea limbă vrédnică a le povesti,
după cum să cade, le las asupra celor mai aleși și mai desăvîrșit 15
întu știința învățaturii, ca să le adevăreze ei mai pre larg.

Iar eu plecîndu-mi capul cu cucerie, mă rog împăratului celui din nălțime și a toate țîitoriului D<u>mn<e>zeu ca, cu rugăciunile cele fierbinți ale acestui prea cuvios păstor, să dăru-
iască prea luminatului domnului nostru viață pačnică și noro- 20
cită cu întreagă sănătate și biruință asupra vrăjmașilor celor
văzuți și nevăzuți. Și pentru această puținică osteneală și chel-
tuială trecătoare ce au făcut întu lauda lui D<u>mn<e>zeu
și întu cinstea sf<i>ntului, de au împodobit această sf<i>ntă
casă, după viața a mulți ani fericiți să-i facă odihnă la împărăția 25
cerîului și să-i dăruiască bunătățile cele večnice și de-a p<u>-
r<u>rea stătătoare. Și dumneavoastră, celor ce sînt de față și
celor ce lipsesc, tuturor, să vă dea săn<ă>tate, viață curată,
sp<ă>senie sufletească, sporiu și ajutor întu toate cele bune
și de folos. Așijderea și tuturor creștinilor, ca dinpreună să 30
mărim și să lăudăm, p<u>r<u>rea numele lui cel sf<i>nt și
preasf<i>nt. Amin.

1 ce au¹⁻² B, C/acea C// 2 Costandin împărat C/Costandin B// 3 soborului C/Nichea B, C// 4 eresuri B, C/Aria C// 5 hulator C/și cu] cu B/peste B// 7 mărtusit B/tatului B// 9 ce au C// 10 viață B, C// 11 cele¹⁻² C// 12 feliuri B, C/blîndețele B, blîndețele C// 14 vrednică C// 16 adevăreze C// 19 păstoriu B// 20 viață C// 22 nevăzuți B, C// 23 cheltuială B, C/laudă C/Dumnezeu C// 24 cinstia B// 25 viața B, C/fericiți B, C// 26 cele C/večnice C/deapurarea B// 27 sînteți B, sînteț C// 28 sănătate B, C/viață B, C// 29 spăsenie B, C/spor C/ajutoriu B// 31 purura B//

PREDOSLOVIE LA CUVÎNTUL DE ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN DUMINECA FLORILOR

O, cît sînt de minunate s  mnele bucuriei, ce arată astăzi Ier<u>s<a>limul, la întrarea d<o>mnului H<risto>s ! Ca pre un
5 biruitor   il priimește. Toată cetatea   se întru   nt  mpinarea
lui. Norodul   i mul  imea, toată rînduiala i să   chin   cu cucerie
  i toată v  rsta il c  nste  te cu laude.   unii a  stern hainele lor pre
p  m  nt ca să treacă   i al  ii cu frunzele copacilor   i împodobesc
calea. Al  ii merg înainte cu st  lp  ri   i alții   i urma cu ramuri.
10 Al  ii il slăvesc ca pre un fiu al lui D<a>v<i>d : „Osana, fiul
lui D<a>v<i>d”   i al  ii il propoveduesc împărat lui Israil :
„Bl<a>goslovit cel ce vine în numele d<o>mnului, împăratul
lui Israil”.   i pentru ca să fie bucuria mai cu mult minunată,
pînă   i pruncii cei f  r-de r  otote, cu ramuri în m  ini   i cu laudele
15 striga : „Osana, celui dintru înălțime”.

Dară oare de   nde at  tea g  lasuri veselitoare ? De   nde
at  tea m  riri ? Din ce pricină at  ta bucurie la norod   i at  ta
c  inste mîntuitorîului H<risto>s ? Ne-o spune, feții miei, ev<an>
g<he>listul Ioan la ev<an>g<he>lia de astăzi, zicînd : „Pentru
20 ac  ia il   i   nt  mpin   pre el norodul că auzise că au făcut el
acest semn !   nviiarea cea trupească a lui Lazar au dat pricină
norodului să f  c   cătră H<risto>s o priimin   neobi  nuit   ca
a  asta, să al  rge întru   nt  mpinarea lui cu st  lp  ri, să-l mărească
cu laude : „Osanna, fiul lui D<a>v<i>d”.

25   i gîndul cel de t  in   a ac  stii   nvieri   mi dă mie pricină
să fac a<s>t  zi, înainte dragostei voastre, a  ast   vorbă. Însă
voiu să vă arăt cui să   chipuia  te acest Lazar   i a c  t   mil   are
trebuin  , pentru ca să înviiaze, cela ce zace ca Lazar mort
de patru zile în groapă. Ce asculta  i cu dragoste, de poht  i să
30 vă folosi  i suflet  te.

1—2 Cuvînt al 3 la Dumineca Florilor C// 2 Dumica B// 3 semnele C/bucurii
C// 4 Ierusalimul C/d<o>m<nu>lui C// 5 biruitor C/priimește C/  se C/  nt  mpinarea C// 6 lipse  te   i C// 7 c  nste  te C/hainile C// 8 frunzele C// 9 lipse  te Al  ii
merg înainte cu st  lp  ri B/  rma B// 10   n B/David C/Osanna C// 11 David C/
  mp  ratul C// 12—13 lipse  te Bl<a>goslovit cel ce vine   n numele d<o>mnului,
  mp  ratul lui Israil C// 12 Bl<a>g<o>slovit e B// 14 pruncii proro  ii B/r  otate
B, C/laude C// 15 Osanna C// 16 Dar C/lipse  te oare C/at  ta B, C// 17 at  ta B, C//
18 evanghelistul C// 19 Ioann B/ev<an>g<he>lia B, evanghelia C// 20 ac  ia C/
  nt  mpin   C// 21   nviiarea B/  nvierea C/Lazăr B// 23 alerge C/  nt  mpinarea C//
24 Osana B/David C// 26 astăzi B,C/ dragostii C// 27   chipuie  te C/Lazăr B, C//
28   nviiaze B,   nvieze C/Lazăr B// 29 Ci B, C/ascultaț B// 30 suflet  te C//

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ȘI DE ȪMILINȚĂ ÎN DUMINECA FLORILOR

Nu socotesc să fie nici unul din cei ce au puținică știinȚă den sf<i>nta Ev<an>g<he>lie, carele să nu poată înȚeleȚe fără multe tălmăcituri, cui să închipuiaște acest Lazar, pentru carele pre larg povestește ev<an>g<he>lia lui Ioann. Ajungă să știe cum că păcatul iaste moartea sufletului, pentru ca să cunoască îndată cum că mort ca acesta carele zace imputit în groapă altul nu iaste fără numai păcătosul (carele, măcar că trăiaște, măcar că vorbește, măcar că să bucură și să răsfată p<u>r<u>rea, iară iaste mort, pentru căci sufletu carele iaste partea cea mai aleasă și mai stăpînitoare al sinelui său iaste mort, pentru căci îi lipsēște darul cel d<u>mn<e>zeesc, carele îi iaste viaȚa cea adevărată).

Și dintru acēste puține cuvinte pre lesne au înȚeles fiește-carele cui închipuiaște Lazar. Dară nu știu de va înȚeleȚe așa pre lesne și cēle pentru ale lui Lazar că, fiind mijlociri ca acēlea, dau pricină fieștecătuia să gîndească și să se minuneze. Pentru căci la acest Lazar mort vedem atita despre partea lui H<risto>s cît și despre partea norodului, oarecari despărteli, oarecari sēmne alēse, carele la alȚi morȚi ce-au înviiat H<risto>s nici să văd, nici vreunul din ev<an>g<he>liști o povestește. Noi știm cum că H<risto>s, afară din Lazar, au înviiat și pe alȚi 2 morȚi, precum să vȚede la Math<ei>, în 9 capete și la Luca în 7, adecă pre fata lui Iair și pre feȥorul văduvei : pre cēia la Capernaum și pre cela la Cetatea Nain ; pre acēia de 12 ani și pre acesta tînăr de vîrstă ; pre acēia singură născută și pre acesta singur născut ; pre acēia în casa tătîne-său și pre acesta la ūșa cetăȚii. Și, cu toate acēstea, nici la fata acēia, nici la acest feȥor n-au

1—2 lipsește C// 4 din C/Evanghelie C/înȚeleȚe C// 5 tălmăciri C/cui] cum C/închipuește C/Lazăr B/ care C// 6 povestește C/ev<an>g<he>liia B, evanghelii C/Ioan C// 7 cunoască] nu nască B// 9 fără paranteză C/ trăește C// 10 vorbește C// 11 iar C/sufletul B/ care C/ margine mai B// 13 lipsește C/d<u>mnezeesc C/ viaȚa B, C// 14 fără paranteză C// 15 aceste C// 16 după cui ad. să B/închipuește C/Lazăr B, C/Dar C/înȚeleȚe C// 17 cele C/Lazăr B, C/ lipsește ca acēlea C/ acēia B// 18 minuneze C// 21 semne C/alese C/care C/înviat B, C// 22 evangheliști C/ povestește C// 23 Lazăr B/ înviiat B, C/doi C// 24 vede C/Mathei B, C/ adică C// 25 feȥorul C/ văduvii C/cēia C// 26 acēia C// 27 acēia C// 28 acēia C/ ūșa B// 29 acēstia B, acestea C/ acēia C//

- făcut norodul vreo arătare, nici au eșit cu stilpări și cu ramuri întru întimpinarea lui H<risto>s, precum au făcut astăzi, la învierea lui Lazar. Că și cei mici și cei mari striga: „Bine e cuvîntat cel ce vine în numele d<o>mnului; Osanna, celui
 5 dintru înălțime”. Dară (oare pentru ce) această despărțeață între cei doi morți și între cest de al treilea? Nu era minuni și acēle doao, precum iaste și această de a treia? Nu era acestaș H<risto>s ce au înviiat și pre cei doi morți, precum au înviiat și pre acest de al treilea? Dară apoi pentru ce, la învierea lui Lazar, atîta
 10 bucurie, atîta cinste, atîta mărire și la acei doi morți numai o mulțemită proastă cătră D<u>mn<e>zeu și nu mai mult? Pentru ca să pricepem taina acestui cuvînt să cuvine să socotim pre acești morți, nu după slova ev<an>g<he>liceștii istorii, ci după d<u>h și după taina gîndului ev<an>g<he>liceș.
- 15 D<u>mn<e>zeeshii părinți să ũnesc într-un gînd și zic cum că și acești doi morți sînt închipuiri păcătosului, precum iaste și Lazar închipuire păcătosului, precum am și mai zis. Însă cîte trei morții nu sînt închipuiri numai ũnuia singur păcătos, ci a multor feliuri de păcătoși. Pentru căci alt păcătos să înțelege
 20 fata lui Iair și altul fečorul văduvei și altul Lazar. Fata cea moartă a lui Iair, ce au murit în casă, închipuiaște pre păcătosul acela care păcătuiaște cu mintea și cu voința, adecă carele să află în voința ca aceia să păcătuiască, dară păcatul încă nu l-au isprăvit cu lucrul sau pentru căci nu i-au dat vrēme în-
 25 demînă, sau pentru căci n-au avut putere să facă aceia ce poh-tiia. Închipuiaște încă și celuia carele, au din nesocotința au din nepricepere, au din pornirea tineretelor, sau, precum zice d<u>mn<e>zeescul Theofilact, din slăbiciunea firii omeneshii fiind biruit, cade, făr-de vēste, în cursele păcatului. Încăș în-
 30 chipuiaște și celuia ce au greșit adevărat, iar păcatul lui iaste, pentru ca să zic așa, ascuns în casă, nu s-au vădit în lume nici

3 învierea B, învierea C/ Lazăr B// 5 Dar C/fără paranteze C// 6 acest C/acelea C// 7 2 C// 8 pe¹ C/înviat² B, C// 9 Dar C/invierea C/Lazăr B, C// 11 mulțumită B, C// 12 pricepem C/ a acestui C// 13 evangheliceștii C// 14 evan-ghelicesc C// 15 D<u>mnezeeshii C// 17 Lazăr B// 17—18 Însă morții cîte trei C// 19 feliuri B, C/păcătoș B/ înțelege C// 20 fečoriul B/văduvii C/Lazăr B// 21 în-chipuește C// 22 păcătuiește C/ adică C/care C// 23 aceia C/dar C// 24 vremea C// 25 în dămînă C/putere C/ aceia C// 26 Închipuiaște B, închipuește C/ celuia C/care C// 27 nepricepere C/pornirea C/tineretilor C// 28 d<u>mnezeescul C// 29 veste C// 29—30 Încăș închipuiaște] Mai închipuește încă C// 30 celuia C/iar] dar C// 31 lipsește pentru ca să zic așa C/casă]taină C// 31—1 nevădit în lume și nefăcut cunoscut [cunoscut] la oameni C//

s-au făcut cunoscut la oameni. Iar feçorul veduvei, carele să aduce în pat, afară din cetate, închipuiaşte păcătoşului aceluia carele au săvîrşit cu lucrul păcatul şi s-au înduleit pre sine, sau cu lăcomiia, sau cu strîmbătatea, sau cu curviia şi cu altele asemenea. Închipuiaşte încă şi celuia ce au adaos la păcatul cel dintîi şi al doilea şi, călcînd o poruncă a lui D<u>mn<e>zeu, nu s-au temut să calce şi a dooa şi a treia ; şi ačasta nu în taină, ca cel dintîi, ci de faţă, făr-de ruşine şi făr-de frică, în mijlocul cetăţii şi în vedăria tuturor oamenilor, cu scandilă de obşte şi cu paguba vecinului său.

Al treilea mort, carele iaste Lazar, ne adeverează pre cel ce au îmbătrînit în păcat şi s-au obiçnuit în răutate şi nu poartă grija niciodată pentru mîntuirea sufletului său. Toată zioa curveşte, preacurveşte, năpăstuişte, apucă, nu să ruşinează de oameni, nu să tême de D<u>mn<e>zeu, nu ascultă învăţături, nu priimêşte sfaturi ; plîng înaintea lui săracii şi nu i să face milă de ei ; strigă văduvele pentru căci nu le face dreptate şi nimic nu grijaşte ; suspină vecinul, pentru căci îi ține al său şi nu ascultă. Acest păcătoş, nu numai că iaste îngropat în groapa păcatului, făr-de graiu, făr-de d<u>h, făr-de simțire, făr-de nădējdia mîntuirii, ce iaste încă, ca şi Lazar, legat de mîini şi de picioare, cu fășuri, adevă strîns tare de legăturile păcatelor lui, după cum zice s<fin>t duh la 5 capete ale pildelor : „Fieştecarele să strînge cu şirurile păcatelor sale, făr-de a putea să săvîrşască vreo bunătate sau vreun lucru plăcut lui D<u>mn<e>zeu. Are şi fața lui cu giulgiu legată ; fiind orbit de păcat nu cunoaşte ticăloasa lui întîmplare, nu vede adîncul întru carele să află ; nu socoteşte muncile cële de vēcî ce-l aşteaptă. Zace şi deasupra lui piatră grea, carea iaste putēria obiçaîului celui virtos, care obiçaîu apasă şi îngreuiază sufletul lui atîta, cît nu-l lasă să se scoale din groapa ticăloşiei, nici lasă să răsufle”.

Deci precum pentru Lazar zicea Martha, „D<oa>mne, iată pute”, așa mai cu cuviință putem să zicem şi noi cum că acest

1 văduvii C// 2 să închipuiaşte B, închipueşte C// 4 altile C//5 asemenea C/Inchipueşte C/aceluia C// 6 dintîiu C// 8 dintîiu B, C// 9 vederea B, C/ scandălă C/ dă C// 11 Lazăr C// 13 grija C/lipseşte niciodată C// 14 preacurveşte C/năpăstueşte C// 16 priimêşte C// 20 duh C// 21 nădējdea B, nădejdea C/ci C/încă] tocmă C/Lazăr B// 22 de] cu B/şi înfășat cu strînsoare tare de legăturile C// 23 păcatului C/ale] a C// 24 Fieştecare C/şirurile ad. şi legăturile B// 26 giulgiu B, C/legat C// 28 socoteşte C/de] din C/veci B, C// 29 piatră B/care C/puterea C/obiçîului B, obiçîului C// 30 carea B/obiçeu B, obiçeu C/ îngreuiază B/atît C// 31 ticăloşii C// 32 Lazăr B// 33 lipseşte cum B//

păcătos iaste adevărat imputit, de vreme ce nu patru zile, ce săptămîni și luni și ani și vremi, să află îngropat în groapa păcatului.

- Acum dară să vedem drept ce să face atîta bucurie la în-
- 5 viiarea lui Lazar și nu să face la înviarea celorlalți morți (ačasta iaste pricina), pentru căci măcar că înaintea puterii lui D<u>mn<e>zeu nu iaste nici un lucru cu anevoe, sau cu neputință, iar în socoteala omenească mai cu anevoe și mai de minune să vede înviarea unui mort, pre carele l-au văzut în
- 10 groapă de patru zile și imputit, precum era Lazar, decît înviarea unui mort, pre carele îl ducea să-l îngroape, ca pe fečorul văduvei, sau altui mort, carele numai atunce, în grab, au murit, ca fata lui Iair, pentru ca să cunoască păcătosul carele ș-au cheltuit toată viața în păcat și au îmbătrînit în răutăți și s-au
- 15 înstreinat de tot din darul lui D<u>mn<e>zeu și s-au făcut slugă păcatelor și rob diavolului, cît iaste de cu anevoe întorcerea lui și cum că din groapa obiçafului celui rău nu iaste cu putință, niciodată, să iasă, fără numai cu mare osteneală, cu neaseminată pocăință și cu o milă a lui D<u>mn<e>zeu, mai
- 20 aleasă. Și, de vă prepuneț la ačasta, socotiți rogu-vă aceia ce au făcut H<risto>s cînd au înviiat pre cei trei morți și veț înțelege adevărul.

- La mortul cel dintii, carele era fata lui Iair, zice ev<an>g<he>listul Matthei cum cînd au mers H<risto>s să o înviiaze
- 25 n-au zis nici un cuvînt, numai au apucat-o de mină și s-au sculat fata.

La al doilea mort, la fečorul văduvei, zice ev<an>g<he>listul Luca cum că s-au atins de coșciug și numai atîta zise: „Voinice, ție zic: scoală! Și șazu mortul”.

- 30 Iar la al treilea, la Lazar, ce n-au zis și ce n-au făcut dulcele I<isu>s, să-l înviiaze. Cetiț la Ioan în 11 capete și vedeți. Întii

1 vreme C/4 C/ce²] și C// 4 dar C// 5 înviarea B, învierea C/ Lazăr B/la] și la B/ înviarea B, învierea C/ celorlalți C// 6 lipsesc parantezele B, C/pen-
trucă B/ lipsește puterii C// 9 vede C/ înviarea B, învierea C/pre carele] ce C//
10 4 C/Lazăr B, C/înviarea B, învierea C// 11 căre C/pre C/văduvii C// 12 atun-
cea C/grab] groapă C// 14 viiata B, C// 16 diavolului C// 17 obiceiului C//
18 iasă B, C// 19 neasăminată B, C/ Dumnezeu B// 20 prepuneți B, C/ aceia
C//21 înviiat B, C/3 C/veți B//22 înțelege C//23 dinti B/care C/evangelistul C// 24
înviaze B, învieze C// 27 fečoru C/văduvii C/evangelistul C// 28 zice B/voinice,
ad. și tinărul B// 30 3 C/Lazăr, B, C// 31 înviiaze B, învieze C/Cetiți B, C/Ioann B/
lipsește și vedeți. Întii C/Inti B//

zice : „Gemu cu d<u>hul și să turbură pre sine”. A dooa, din ochii lui cei d<u>mn<e>zești au curs lacrimi : „Și lăcrămă I<isu>s”. A treia : „Au rădicat ochii în sus și s-au rugat pentru dînsul lui D<u>mn<e>zeu tatăl : „Părinte, mulțemescu-ți că m-ai ascultat”. Și la cea de pe urmă, cu glas groaznic, cu carele 5 au turburat tot iadul, aduse pre Lazar dintru întunerecul morții la lumina vieții : „Glas mare strigă : Lazare eși afară. Și eși mortul”.

Acum spuneți-mi, ce închipuiaște ačasta ? Ce ne învață ačastă mijlocire despărțită, cu care au înviiat H<risto>s pre 10 cei trei morți : pre cel dintii, cu atingerea mîinii, pre al doilea cu ũn cuvînt prost și pre al treilea cu lacrimi, cu rugăciune și cu glas mare ? D<u>mn<e>zeescul Zlatoust și sf<i>ntul Theofilact și toți tîlcuitorii sf<i>ntei Ev<an>g<he>lii zic cum că ačasta au vrut să ne învêțe H<risto>s, domnul vieții și al morții, că 15 păcătosul carele iaste mort în darul lui D<u>mn<e>zeu, pentru căci au păcătuit din nesocoteală și din slăbiciunea firii, înviiază pre lesne, lasă păcatul și vine în pocăință, cu atingerea d<u>m<e>zeescului dar. Așijderea și celalalt, carele au căzut din dragostea lui D<u>mn<e>zeu de doao ori și de trei ori ; iară încă 20 fiind tînăr în răutate și acesta, cu ajutoriul lui D<u>mn<e>zeu, cu învățăturile Ev<an>g<he>liei, de nu să va căi astăzi, să va căi mîne : lasă răutatea și iară să întoarce pre calea mîntuîntei. Iar al treilea, carele au îmbătrînit în păcat și s-au obișnuit în desfătări și în deșărtăciunile cêle lumești, în pohtele lui cêle 25 rêle, nu iaste cu puțință să se întoarcă pre lesne ci, au rămîne făr-de căință și moare în păcat, de vrême ce, după cum zice David : „Departe e de la păcătoș mîntuirea”, pentru căci în toată viața lui n-au cercat îndreptările lui D<u>mn<e>zeu, sau, pentru ca să vie în căință trebuiaște un ajutoriu tare, de sus, ũn 30 cuvînt viu al lui D<u>mn<e>zeu, carele să va în tot chipul să-l

1 ce zice C/Gemu *ad.* și să mîhni B/*șlers* pre sine B// 1—2 Au curs lacrimi din ochii lui cei d<u>m<e>zești. Că zice C// 3 *lipsește* A treia : Au rădicat ochii în sus C// 4 mulțemescu-ți B, C// 5 de pe| după C/urmă B// 6 Lazăr B/întunerecul C// 7 Cu glas B, C/eși *ad.* și vino B// 9 închipuiaște B, închipuește C/Ce ne| cine B// 10 dăspărțită C/înviat B, C// 11 *margin*e trei B, 3 C/dintîiu B// 12 rugăciuni C// 13 D<u>mnezescul C/*lipsește* sf<i>ntul C// 14 Ev<an>g<he>liei B, Evanghelii C// 15 să ne| să B/învețe C// 16 care C// 17 înviiază B, C// 19 d<u>mnezescului C/ celălalt C// 20 *lipsește* și de trei ori B/ iară încă| dar C// 21 ajutoru C// 22 Evanghelii C// 23 iar C/ mîntuîntii B, C// 25 dăsfătări C/dășărtăciunile B, C/ cele C/pohtile C/cele C// 27 vrême C// 28 D<a>v<i>d B/ păcătos C/in| intru C// 29 viața B, C// 30 trebuiește C/ajutor C// 31 care C//

rădici din păcat, precum ău rădicat și pre Lazar din groapă. Și de vreme <ce> ăcasta nu să întâmplă niciodată, sau să întâmplă foarte rar, pentru căci nu are D<u>mn<e>zeu datorie să mintuiască pre nimenea cu de-a sila, pentru ăcasta, cînd
 5 să va întâmpla vreo minune ca ăcasta și să va căi ũnul ca acesta, învechit în păcat, cînd să va întâmpla să s<e> înviiaze ũn mort ca acesta, de patru zile, să se întoarcă în casa cea părințească, un fiu ca acesta preacurvariu să se afle o oae rătăcită ca ăcasta și ũn filiar ca acesta pierdut, adevărat fiind ăcastă minune a
 10 milostivirii lui D<u>mn<e>zeu, mare bucurie să face în ceriu și pre pămînt, a căriia bucurie iaste închipuirea ăcasta ce s-au făcut astăzi în Ier<u>s<a>lim, pentru înviarea lui Lazar. Pentru căci să bucură D<u>mn<e>zeu, să bucură ingerii, să veselēște toată besērica, carea au cîștigat. Iară pre iubitul său fiu, a căriia
 15 era desăvîrșit deznădăjduită mintuirea, iată dară cîtă neîndemînă, cîte împiedecări și cîte împotriviri are (po)căința păcătosului, carele au îmbătrînit în păcat.

Dară putea-voiu crēde eu, iubiții miei, cum că aici, între turma mea cea cuvîntătoare, să fie oi ca ăcēștia, rătăcite, Lazari
 20 ca ăcēștea, păcătoș ca ăcēștea, împietriți la inimă și necăitori? Credința voastră cea multă nu mă lasă să o crez (ăcasta). Iar de să va întâmpla, din depărtarea d<u>mn<e>zeiască, să se afle cineva întru ăcastă nevoe ticăloasă și vrēdnică de plîns, cu multă scîrbă de inimă îmi întore cuvîntul cătră dînsul și-i
 25 zic, precum zicea H<risto>s cătră jidovi, pentru Lazar: „Ūnde l-ați pus pre dînsul”? Ūnde ți-ai pus, păcătosome, sufletul tău cel iscusit, cel frumos, cel minunat, cel vrēdnic? Ūnde ți-ai îngropat partea cea mai aleasă al sinelui tău, zidirea cea mai iscusită a d<u>mn<e>zeeshii puteri, soția cea iubită a ingerilor?
 30 Ūnde iaste frumuseția acēia a închipuirii cei d<u>mn<e>zeeshii? Ūnde iaste podoaba a darului celui d<u>mn<e>zeesc? Ūnde iaste

1 Lazăr C// 2 vreme ce C// 3 Dumnezeu nu are C// 4 mintuiască B// 5 vreo] o C// 5—6 lipsește vreo minune ca ăcasta și să va căi ũnul ca acesta, învechit în păcat, cînd să va întâmpla B// 6 înviiaze B, să învieze C/ũn] vreun C// 7 4 C// 9 filiar B, filer C// 10 Dumnezeu C// 11 lipsește închipuirea C// 12 Er<u>s<a>lim B, Ierusalim C/înviarea B, învierea C/Lazăr B, C// 13 D<u>mnezeu C/veselește C// 14 biserica C/ care C/Iar C// 15 dar C/cîte C// 16 împiedicări C/împotriviri C/căința C// 17 care C// 18 Dar C/crede C// 19 ăcēștea C// 20 păcătoși C/ăcēștia C/necăitori] nepocăiți C// 22 d<u>mnezeiască C// 23 vrēdnică C// 24 lipsește îmi C// 25 Lazăr B// 26 l-aț B/țe-ai B, C// 27 vrēdnic C/țe-ai C// 29 d<u>mnezeeshii C// 30 frumuseția B, frumuseța C/lipsește acēia C// 31 d<u>mnezeesc C//

slava? Unde sînt frumuseţele lui c ele minunate, carele îl ar ata mai luminat dec t soarele?

A a, f ar-de socoteală, ai lăsat să se piarză păcatul  i să-l v nture, ca   arina v ntul. Dară cum nu te milostive ti asupra ? Cum nu-  plingi nenorocirea? Plinge pentru tine bes rica. 5 Pl ng drept i. Plinge  ngerul, păzitorul sufletului tău, pentru căci v de, aiave, pierzarea ta.  i tu nu ver i o lacr m , nu te întristezi, nu vii în c in  . O, fi ule, carele e ti mort, Lazare  ngropatul  în groapa nesim tirii, e i afară ! Vino odată în sine- i. Vezi- i tic lo ia ta. Lasă acel obicei u r u al păcatului, carele 10 te-au omorit  i te-au desp r it de D<u>mn<e>zeu, carele te-au zidit : „ ntoarce i-vă cătră mine,  i mă vo u întoarce cătră voi”, zice D<u>mn<e>zeu, prin rostul pror<o>cului Malahiei, cătră to i păcătoșii.

Adevărat, feții miei, milostiv iaste D<u>mn<e>zeu  i în- 15 delung răbdătoriu  i poht  te întoarcerea  i mîntuirea tuturor ; că pentru ac ia au priimit crucea  i moartea. Ci numai în lucru trebuia te, f r-de carele nu iaste cu putin  să vie nicio-dată păcătosul în c in  , care lucru nici arată H<rsto>s la  nviiarea lui Lazar. Putea, adevărat, m ntuitorul să  nviaze 20 pre Lazar a a precum să afla închis în morm nt, iar n-au vrut. Ci întii au poruncit să rădice piatra de pre morm nt  i atunce l-au  nviat. Dară  ti i pentru ce? Pentru ca să  n teleg  păcătoșii cum c  de nu vor r dica deasupra lor piatra obicei ului celui rău, cu neputin  iaste să  nviaze  i să se căiască. „Luat  25 piatra”. Acastă piatră trebuie să o rădice (de pe inima sa)  ubitorul de argint ; să dea înapoi lucru cel strein, să nu facă str mb tate, să nu jăfuiască ; iar de nu, nu va învia. Acastă piatră trebuie să o rădice  ubitorul de desfătări ; să lase pohteale lui c ele r le, voile trupului ; iar de nu, nu să va scula. Acastă 30 piatră să cuvine să rădice zavistnicul, pre ac sta pizm tarul,

1 frumuse ile B, frumuse ile C/cele C// 2 soarele B// 3 să se] să le B/piarză B// 4 ca] cu B/ Dar C/asupra- i C// 5 biserica C// 7 aevea C/ nu te]  i tu nu te C// 9 groaba B/nesim tirii B, C// 10 Vezi-  B/obice u B, obicei  C// 11 d sp r tit C/ carele] ce C// 13 prorocului B, C// 16 răbdător C/ pohtește C// 17 ac a C// 18 trebuiește C/care C// 20  nvilarea B,  nvierea C/Lazăr C/ nvilaze B// 20—21 margine Putea, cu adevărat, m ntuitorul să învieze pre Lazar C// 21 Lazăr B/margine închis B// 22 p iatra B/după morm nt ad. de-o parte C/atunca C// 23  nviat B, C/Dară ad.  i oare B, Dar C// 24 lor] lui B/p iatra B/obice ului B, obicei ului C// 25  nvilaze B,  nvieze C// 26 p iatra B/p iatr  C/ f r  paranteze C/pre C// 27 lucru B, C// 28 lipse te nu³ B// 29 piatră B/d sf tori B, C/pohteale C// 30 lipse te nu² B//31 margine piatră B/ să o B, C/ lipse te pre ac sta C/pizm torul B, pizm tarul C//

pre această trufașul, pre această clevețnicul. Să nu necinstească cu clevețirea pre fratele său; să nu hrănească vrajba în inima lui; să nu voiască răutatea altuia; să nu să trufească asupra altora. Iar de nu, nici mîntuire va afla, nici să va scula din
5 groapa păcatului.

Dară ce voiu zice? Mă tem că să va prinde la noi cuvîntul Isaiei ce zice la al șaselea cap: „S-au îngrășat inima norodului acestuia și cu urechile greu au înțeles și ochii lor au închis”; și această iaste pricina.

10 Cînd au vrut David să se lupte cu Goliath, alte arme n-au luat la el, fără numai o praștie și cinci pietri din rîu. Și ce s-au întîmplat? Îndată cum au aruncat piatra cea dintîi, zice Scriptura, la întîia carte a Împăraților, la 17 capete, cum că au rănit pre streinul de fîl în frunte și, surpîndu-l jos, l-au
15 omorît. Goliath iaste păcatul; D<a>v<i>d, carele să luptă asupra păcatului iaste propoveduitorul Ev<a>ng<he>liei; pietrile sînt cuvintele lui D<u>mn<e>zeu și praștia iaste puterea dumnezeescului dar.

Împotriva acestui Goliath o, cîți Davizi, cîți propoveduitori Ev<a>ng<he>liei s-au luptat cu puterea d<u>hului sf<i>nt și într-alte vremi și în ceste de acum. Au zvirlit asupra păcatului nu cu un cuvînt ev<a>ng<he>licesc, nu cu o piatră, precum au făcut David, ci cu multe și de multe feliuri de cuvinte și învățături. Și de vreme ce sf<i>nta Scriptură nu să dă lenevirii,
25 nici încetează propoveduirea Ev<a>ng<he>liei, dară ce, oare căzut-a cu această Goliath? Oare omorîtu-s-au întru voi păcatul? Dară unde sînt semnele mîntuirii voastre? Unde sînt semnele biruinții? Știu că astăzi ați luat, cu toții, din mîna bisericii, stîlpările și ramurile carele, pentru că sînt semnele biruinții,
30 vădesc că le-ați luat; pentru căci într-aceste zile ați biruit pre vrăjmașii voștri, pre diavolul și pre păcatul.

Dară, oare, fi-va, această adevărat? Măcar de ar da D<u>mn<e>zeu să fie așa! O, cită bucurie s-ar fi făcut în ceriu pentru

1 trufașu C/ pre] pă C// 2 său] tău B// 3 voiască B, C// 6 Dar C/ noi] voi B, C// 7 Isaii C/ 6-lea B, 6 C/ îngroșat B, îngropat C// 10 D<a>v<i>d B// 11 lipsește numai C/ pietrii C/ Și] Dar C// 12 piatra B/ dintîiu B// 14 fel B, C// 15 Goliath B, C/ David C/ care C// 16 propoveduitoru C/ Evanghelii C// 17 puterea C// 18 d<u>mnezeescului C// 20 Evanghelii C/ puteria B, puterea C// 21 ceste C// 22 nu ca¹⁻² C/ evanghelicesc C/ piatră B// 23 făcăt B/ D<a>v<i>d B/ margine feliuri B, feliuri C// 24 vreme C// 25 Evanghelii C/ dar C// 27 Dar C/ semnele¹⁻² C/ semnile C// 28 besericii B, bisericii C// 29 semnile C// 30 vădesc] vedem C/ ați B, C// 32 Dar C// 33 cer C//

voi ! Ci mă tem că voi țineți semnele biruinții și biruitoriu iaste diavolul, pentru căci nu văz pocăință, nu văz ispovedanie adevărată, nu văz vreo bunătate carea să veselească pre îngeri și să întristeze pre diavolul.

Însă aveți încă, iubiții miei, vreme de mintuință. V-au 5 rămas și aceste zile ale patemilor celor mintuitoare, întru carele fiul lui D<u>mn<e>zeu ș-au vărsat prea sf<i>ntul singele său pentru mintuirea sufletelor voastre. Deci, întru aceste sf<i>nte zile faceți cele ce n-ați isprăvit în toată vremea (căstă bine priimită) a sf<i>ntului post sau din nesocotință, sau din zătic- 10 neala vrăjmașului. Lăsați jafurile. Lăsați strîmbătățile, vrăj-mășile, curviile și scandilele.

Proroc<u>l Iona, cînd propoveduia pocăință în Ninevi, zicea cătră norod : „Încă 3 zile și Ninevi să va strica”. Asē- menea vă zic și eu astăzi : încă 3 zile v-au rămas : luni, marți 15 și miercuri ; cine întru aceste 3 zile nu să va căi și nu-ș va ispo-vedui păcatele, creștinește, cu omilință și înfrîngere de inimă și să se cuminece la joi mari cu sf<i>nte taine, adevărat, pentru unul ca acela rămîne puținică nădējde de mintuință.

Și fieștecarele să gîndească cu socoteală aceste ce zic. 20 Și D<u>mn<e>zeu să lumineze pre toți să faceți aceia ce iaste de folos pentru sufletele voastre.

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA PREOBRAJENIA D<O>MNULUI NOSTRU I<ISU>S H<RISTO>S

„Și iată glas din nor zicînd : „Acesta iaste fiul meu cel 25 iubit întru carele bine am vrut ; pre acesta ascultați”.

N-au văzut pămîntul alt lucru mai slăvit, decît acest de astăzi, nici au cunoscut lumea, časta văzută, altă minune mai luminată. Fiul și cuvîntul lui D<u>mn<e>zeu, carele au făcut semne și minuni nenumărate, n-au făcut altă faptă mai presus 30

1 semnele C/biruitor C// 2 diavolul B// 3 care C// 4 întristeze C/margine pre B// 5 Însă încă aveți vreme de mintuință, iubiții miei C// 6 aceste C/patimilor B, C/care C// 7 Dumnezeu B/ sfînt C// 8 aceste C// 9 cele C/ vreme C/ această B// 12 scandalile B, scādălile C// 13 Prorocul B, C/ Ioana B, C// 14 trei C/margine va C// 15 Asemenea C// 16 aceste C// 17 păcatile C/creștinește C/ ūmilință B, C/ și] și cu B, C// 18 taini B, C// 19 nădejde C// 20 fieștecare B/aceste C// 21 să vă C/lumineze C/toț B/cefa C// 22 sufletile C// 23 Cuvînt al 3 la C// 23—24 tipsește B// 25 și] I B// 26 ascultaț B// 27 decit] de C// 28 văzută] văzătoare C// 29 luminat B/ D<u>mnezeu C// 30 semne C//

decît el, sau asemenea. În vîrful muntelui Thavorului au vrut să arate ap<u>st<u>lilor prealuminata slava d<u>mn<e>zeirii sale. Drept aceia ş-au schimbat şi faţa şi chipul şi într-o clipă de čas s-au arătat precum era, mai înainte de vîci, împodobit
 5 cu toate frumuseţile cerîului, luminat cu toată lumina d<u>mn<e>zeirii. Razele ce eşia din d<u>mn<e>zeiasca lui faţă biruia strălucirile soarelui şi albiciunea hainelor lui întrecea strălucirile luminii. Moysi şi Ilie, mai aleşii prorocilor era mărturii acestui preaslăvit lucru şi privitori ai neapropiîatei mării era Petru,
 10 Iacov şi Ioann, mai marii ap<u>st<u>lilor. În chip de nor luminat ce umbria şi muntele şi pre ap<u>st<u>li, s-au arătat d<u>uhul sf<i>nt; şi pentru ca să cunoască fieştecarele cum că să afla toată sf<i>nta tro<i>ţă la acest lucru preaslăvit, părintele cel făr-de început au adevărat cum că iaste de faţă,
 15 cu cuvintele ce au zis cătră ap<u>st<u>li: „Acesta iasté fiîul meu cel iubit, pre acesta ascultaţi”.

O, fericiţ ochii ap<u>st<u>lilor carii s-au învrednicit de au văzut mărirea acestii înfricoşate înfrumuseţări! Că ce taine nu să închiîae întru acest lucru preaslăvit, sau ce învă-
 20 ţături sufleteşti şi mintuitoare nu ne dă această înfrumuseţare a mintuitorîului! Nu ajunge cunoştinţa omenească să le pri-
 căpă, nici minte îngerească să le cuprinză. Şi pentru aceasta, cunoscîndu-mă şi eu nevrédnic şi departe de toată ştiinţa, nu îndrăznesc să întru întru atîta adîncime şi cîstind taina aceasta
 25 a d<u>mn<e>zeestii înfrumuseţării, cu cap plecat şi cu cuciar-nică tăcere trec cu cuvîntul, spre puţinică învăţătură, carea socotesc să fie foarte folositoare de suflete şi mintuitoare la cea ce vor să asculte cu dragoste.

Mă ūit la această d<u>mn<e>zeiască şi înfricoşată înfru-
 30 museţare, cînd părintele cel fără de ani cu glas viu, de sus, au mărturisit cum că acest înfrumuseţat I<isu>s iaste fiîul său cel iubit. Altă învăţătură nu să vède ca să fie dat apostolilor celor ce era de faţă, fără numai aceasta să-l asculte: „Pre dînsul ascultaţi”. Nu le-au zis să laude pre fiîul său, nici să-l slăvească,

1 asemenea C/Thavorulu B// 2 apostolilor C/d<u>mnezeirii C// 3 aceia C/s-au C// 4 nainte C/veci C// 5 dumnezeirii C// 6 Razele C/d<u>mnezeiasca C// 7 hainilor C// 8 Moisi B// 9 privitor C// 10 Ioan C/marilor C/apostolilor C// 11 apos<u>li B, apostoli C// 13 toată] taină C/troită C// 15 apostoli C// 16 lipseşte cel iubit B// 17 fericiţi C/apostolilor C// 19 închee B, C// 22 priceapă B/co-prinză C// 23 nevrédnic C// 24 lipseşte să întru C// 25 d<u>mnezeirii C/cucernică B, cucernică C// 26 tăcere C/care C// 29 d<u>mnezeiască C// 30 făr-de B, C// 32 vede C/ca să] să C/dată B/lipseşte apostolilor B//

nici să mărească lucrurile lui, nici să-i proveduiască numele, nici să se minunăze de învățătura lui, nici să-ș răpue viața lor pentru dînsul, nici să rabde scîrbe, necazuri, nevoi și altele ca acēstia, asēmene; ce numai să fie ascultători, să aibă ascultare, să supue voința lor supt voia acestuia, ūnuia singur 5 născut, fiului său, carele să înfrumuseța. „Pre dînsul ascultați”.

Și, cercînd cu denadînsul, ca să înțeleg pricina, am cunoscut din sfînta Scriptură și din cea vechē și din cea noao și de la d<u>mn<e>zeestii dascali cum că această poruncă iaste 10 foarte tainică și nu să putea să să dea apostolilor alta mai iscusită, mai folositoare și mai de suflet mintuitoare decît această, adecă decît ascultarea. Și pricina iaste că cine are ascultare, acela are împreună și toate darurile și toate bunătățile; acela iaste întreg la minte, acela iaste răbdătoriu, acela iaste smerit acela iaste blînd, acela iaste ertătoriu, acela iaste iubitriu de streini, cucîarnic, pačnic și, în scurte cuvinte, acela iaste lăcașul tuturor bunătăților și vasul tuturor darurilor. Și cum că iaste adevărul așa, o dovedește d<u>mn<e>zeiasca Ev<an>g<he>lie. Povestește ev<an>g<he>listul Ioan Botezătoriu 20 la capul cel dîntii cum că, văzînd Ioan Botezătoriu pre H<risto>s mergînd cătră dînsul, fiind cu totul plin de bucurie pentru darul ce lua, au început a mărturisi înaintea tuturor și a zice: „Iată mielul lui D<u>mn<e>zeu, carele rădică păcatul lumii”, la care cuvinte ale lui Ioann stau de să miră dascalii beséricii. Oare pentru ce fiind atîtea păcate în lume, 25 carele trebuia să se știargă de fiul lui D<u>mn<e>zeu, n-au zis: Carele rădică păcatele lumii, ci „păcatul”. Și, iară, zicînd „păcatul”, nehotărît, care era acel păcat al lumii ce vrea să-l pierză H<risto>s și să lase cialiale?

D<u>mn<e>zeescul Theofilact, tălmăcînd acest cuvînt al 30 Ev<an>g<he>liei zice că păcatul lumii iaste neascultătoarea pre carea au rădicat-o d<o>mnul de la mijloc, făcîndu-se pre

1 propoveduiască C// 2 minuțe B, minuneze C/ vița B, C// 3 pentru cătră B/ 4 acēstea B, acestea C/ asēmenea B, asemenea C/ci B, C// 5 supue C// 8 lipsește și din cea vechē B/ veche C// 9 d<u>mnezeestii C// 10 să se B/ap<o>st<o>lor B// 12 adică C// 14 răbdător C// 15 ertător C/iubitor C// 16 striini C/cucîrnic B, cucîrnic C// 18 dovedește C/ d<u>mnezeiasca C// 19 Evanghelie C/ Povestește C/evangelistul C/Ioann B/șters Botezătoriu B, Botezătoru C// 20 dîntii B/Ioann B/lipsește Ioan Botezătoriu C// 24 Ioan C// 25 bisericii C/atita C// 26 trebuia B/ șteargă B, C// 27 Care C/păcatele C// 28 carele B/să-l) să B// 29 piarză B// cēlelalte B, cēlelalte C// 30 D<u>mnezeescul C/tlucînd C// 31 Evanghelii C// 32 care C/rădicat B//

- sine ascultătoriu pînă la moarte; au numit-o Ioann păcatul lumii, ca cînd n-ar fi fost alt păcat mai mare în lume decît neascultarea. Și au zis păcat, iar nu păcate, pentru căci numai întru aceia singură neascultare să cuprindă toate păcatele.
- 5 Drept aceia zicînd cum că păcatul acela l-au șters d<u>mnul nostru arată cum că au șters împreună toate și cēlălalte păcate; și de vrēme ce cu împotriva s-au vindecat împotrivirea, după cum zice Theofilact, adecă neascultarea lumii cu ascultarea lui H<risto>s, urmăază făr-de nici un prepus că precum
- 10 neascultarea iaste începutul și rădăcina tuturor păcatelor, așa și ascultarea iaste izvorul și mumă tuturor bunătăților. Pentru aceia D<u>mn<e>zeu tatăl pre dreptate au dat ap<u>st<u>-lilor numai această poruncă a ascultării în vrēmea înfrumusețării, pentru căci întru dinsa să alcătuesc toate bunătățile și toate
- 15 darurile. Și-m adeverez mai mult cuvîntul mărturiia lui Iacov, fratele d<u>mnului la al doilea cap, zicînd cum că Avraam, cînd au mers să junghe pre fiu-său pre Isaac, numește jărtva aceia lucruri— Iacov o zice multe—; jărtva era ūna, iar nu multe. Deci și lucrul ūnul era, iar nu multe și să cuveniia
- 20 să o zică cu număr de ūnul, iar nu cu număr de mulți. Taina iaste aceasta; lucrul acesta al jărtvei lui Avraam era lucrul ascultării și de vrēme ce ūnde iaste ascultarea acolo sînt adunate toate bunătățile, acolo sînt toate lucrurile cēle bune. Pentru aceia cu cale au zis Iacov cum că Avraam s-au îndreptat din
- 25 lucruri, iar nu din lucru, pentru căci înaintea lui D<u>mn<e>zeu i s-au socotit ascultare, nu ca o bunătate ci ca multe bunătăți, atîta iaste de minunată, atîta-i de aleasă și d<u>mn<e>-zeiască bunătatea ascultării.

- Pentru aceia și d<u>hul sf<i>nt, la cartea cea dintîi a
- 30 împăraților, în 15 capete zice: „Mai bună iaste ascultarea decît jărtvele: „Mai bine place lui D<u>mn<e>zeu ascultarea decît jărtvele, pentru căci cine jărtvuiăște, aduce lui D<u>mn<e>-zeu lucru strein, iar cine-l ascultă supune voința sa lui D<u>-

1 ascultător C/numit B/Ioan C// 3 *marginē* păcat, iar C// 4 *lipsește* întru C/ aceia C/neascultarea B, C/șters să C/coprindă C/păcatele C// 5 aceia C// 6 cēlălalte C// 7 vrēme C/împotrivirea¹ C// 8 adică C// 9 fără nici C/ūn B// 12 aceia C/ pre]pă C/*lipsește* au dat C/apostolilor C// 13 vrēmea C/*după* înfrumusețării *ad.* le-au dat C// 15. Și-m] Și C/adeverează B, C/mărturiia] mîntuirea B// 17 fiul B, C/Isac B/numește C// 18 aceia C// 21 al] a C// 22 vrēme C// 24 aceia C// 26 ascultarea C// 27 atîta-i] atîta e B, atîta iaste C/d<u>mnezeiască C// 29 aceia C/dintîi B, C// 32 jărtvuește C// 33 cine îl C/supune C//

mn<e>zeu și slobozenia, dintru care ascultare ce altă jărtvă poate să se afle mai plăcută lui D<u>mn<e>zeu? Și d<u>mn<e>zeescul Efrem, la cuvîntul ce face pentru ascultare zice: O ascultare poate mai mult decît toate bunătățile.

Și pentru această vedem, atîta în Scriptura vechi, cît și în cea noao, cum că cîți s-au arătat ascultători lui D<u>mn<e>zeu, toți au cîștigat și plată mai aleasă. Lui Noe i-au poruncit D<u>mn<e>zeu să facă chivotul și l-au făcut, fără de a-ș pre-pune altceva rău în gîndul lui, sau deșert.

Lui Avraam i-au poruncit, zicîndu-i: „Eși din pămîntul tău și din rudenia ta și te du în pămîntul în carele îți voiu arăta” și nimic nu s-au îndoit.

Iară lui Avram, a dooa oară, i-au poruncit să junghe pre fiu-său, pre Isaac și nimic nu s-au întristat, ci cu bucurie au priimit porunca.

Lui Isaac, că s-au supus ascultării și au priimit să jărtvuiască pentru dragostea lui D<u>mn<e>zeu și nu s-au temut.

Lui Moysi i-au poruncit să meargă în Eghipt să mintuiască pre norodul lui Israil din robie și măcar că era făicav la limbă și vedea și multe împiedecări, fiind la mijloc împărat tiran și crud la inimă, iar nu s-au îngrijit.

Lui Petru i-au puruncit H<risto>s să ũmble ore pre ape și vedea că iaste lucru cu nevoe și cu neputință, iară n-au eșit din poruncă.

Pavel, mergînd pre cale și căzînd jos de pre cal de frica videniei ce au văzut, au zis: „D<oa>mne, ce poruncești să fac?” și ce i-au zis glasul au ascultat, neîndoindu-se.

Și pentru aceia, aceștia toți s-au cinstit, s-au lăudat și s-au mărit înaintea lui D<u>mn<e>zeu și au luat dar pentru ascultarea lor; că Noe s-au arătat mintuitor lumii; Avraam s-au făcut părinte a multe neamuri; Isaac s-au făcut fiu bl<a>-g<o>s<lo>veniei și închipurile lui H<risto>s; Moysi, căpetenie

2 dumnezeescul C// 5 lipsește atîta B, atît C// 6 că ori cîți C// 7 toți C// 8—9 fără a nu socoti în gîndul lui ceva rău sau în dășart C// 9 deșert B// 11 după arăta ad. eu C// 13 Iarăș B/a doară C/după poruncit ad. Dumnezeu C// 14 fiul B, C// 15—17 după porunca: supuinđu-să ascultării și au priimit să jărtvuiască pre fii-său pentru dragostea lui D<u>mn<e>zeu și nu s-au temut C// 16 să B/jărtvuiască B// 19 făicav ad. și gîngav B, gîngav C// 20 împiedicări C// 22 Petre C/poruncit B, C/apă B// 23 iar B, C// 25 de pre] după C// 26 videnii C// 27 neîndoindu-să C// 28 aceia C/aceștia B, aceștia C/toți B// 30 mintuitoru B// 31 sau²] au C// 32 bl<a>g<o>sloveniei B, blagoslovenii C/închipuri B/Moisi B//

lui Israil și iubit lui D<u>mn<e>zeu; Petru s-au făcut verhovnic ap<o>st<o>lilor, căruia i s-au încredințat și chielele împărăției cerului și Pavel, dascal limbilor, vas ales și văzătoriu cereștilor
 5 lui D<u>mn<e>zeu și mai nainte de lege și după lege, s-au făcut fii darului și să bucură cu îngerii întru împărăția cerului.

Acuma, dară, o poruncă folositoare ca această și mîntuitoare iaste, cineva din noi să o păzească? Noi, toată zioa și la rugăciuni și la împreunări și la vorbe și la fieștece lucru al nostru,
 10 chemăm pre D<u>mn<e>zeu și-l numim domn. Și de-l numim domn și stăpîn, unde ne iaste suppunerea ce arătăm, ca niște slugi la domnul nostru? Sluga face voia domnului său, dară noi care voe facem, acestui domn al nostru? Care din poruncile lui păzim? Care dragoste avem cătră dînsul și ce cînte îi facem?
 15 O zice însuș D<u>mn<e>zeu, prin rostul Malahiei, la capul cel dintîi: „Și de sînt eu domnul, unde iaste frica mea? Cine iaste din voi, să se teamă de mine, să mă cîntească, să se rușineze de mine?¹⁾ „Nu iaste, pînă la ûnul — zice D<a>v<i>d la psalm 3—, toț s-au abătut împreună, netrēbnici s-au făcut; nu iaste
 20 cel ce face bunătate, nu iaste, pînă la ûnul”.

1 vārhovnic B// 2 apostolilor C/împărății C// 3 dascalul C/ văzător C// 4 bunnătăți B, C/ acēstia B, acēstia C/ cîț B/supus C// 7 dar C/acaste C// 10 chemăm C/Dumnezeu B/d<o>mn B// 11 d<o>mn B/unde iaste C/supunerea C// 12 d<o>mnul C/dar C// 13 d<o>mn C// 15 însuși C/D<u>mnezeu B/Malahii C// 16 dintîiu B/d<o>mn B// 17 să să² C/rușineze C// 18 Ascultă dar ce zice David la psalm 52 C/psalm 30 B// 19 toți B, C/ netrebnici C//

¹⁾ Urmează o cruce și o mențiune marginală: de la acest semn treci la list. 133. Textul, ce urma să înlocuiască finalul predicii, — în ipoteza în care domnul s-ar fi aflat de față — ocupă în întregime f. 159 din ms. A, ff.: 154^v—155 din ms. B și ff. 87^v—88 din ms. C: „Că cela ce să tēme de D<u>mn<e>zeu, — zice Ioan cel cu rostul de aur — nu iscodēște, ce crēde, îmblînzēște, jărtvuiăște, cîns-tēște, mārēște, cîntă, și laudă”.

Însă precum nu lipsesc împăratului ostaș credincoși, așa nu lipsesc nici lui D<u>mn<e>zeu fii cuciarnici, carii să tem de el și-l cînstesc, dintru care fii cuciarnici și credincoș, cel mai ales ești măriia ta, prea înălțate doamne, carele mai mult decît toți te temi de D<u>mn<e>zeu, de vrēme ce mai mult decît toț te închini lui și-l asculți mai mult decît fieștecarele, îl cînstești și-l lauzi. Pentru măriia ta putem zice acēia ce zice D<u>mn<e>zeu pentru D<a>v<i>d: „Înălțat-am prē ce ales din norodul meu. Aflat-am pre D<a>v<i>d, sluga mea; cu ûnt sf<i>nt l-am ûns pre el”. Măriia ta ești cel ales din zeci de mii, după cum zice Scriptura, carele,

Drept acéia nu iaste minune de nu ne ascultă nici pre noi fiii noștri, nici ni să suppun slugile și patemile noastre, carele în toate zilele oștesc asupra sufletului; iaste această dreaptă judecată a lui D<u>mn<e>zeu. Zice fericitul Pavel la capul cel dintii cătră Romani, stih 29 : să fim plini de toată nedreptatea, 5 cu curvie, cu vicleșug, cu lăcomie, cu răutate, pline de zavistie, de ūcidere, de price, de înșălăciune, de nărav rău; să fim șoptitori, clevetnici, ūriț de D<u>mn<e>zeu, ocarnici, mîndri, semeți, aflători de rēle, la părinți neascultători și, în scurte cuvinte, să fim robi lumii, trupului și diavolului, pentru căci, 10 cunoscînd pre D<u>mn<e>zeu, nu-l cinstim ca pre un D<u>mn<e>zeu, nu-l ascultăm ca pre un domn, nu ne suppunem lui, ca ūnui stăpîn; și cum că iaste adevărul așa, adeverează-o dragostea și ūnirea ce avem.

1 aceia C/margine nici B// 2 fii C/suppus B, supun C/patimile B, C/ care B//3 această C// 5 dintiū B, C/stih 28 C/după stih 28 ad. Fraților, precum n-au adevărit păgînii a avea pre D<u>mnezeu în cunoștință, așa i-au dat pre ei D<u>m<ne>zeu întru minte nepricepută a face cele ce nu să cad : plini a fi de toată C// 6 de curvie C/de viclenie C/cu³⁻⁴] de C/plini B, C/ zavistie] pizmă C// 7 price] sfadă C/năravuri C/rēle C// 8 șoptitori (a fi) C/clevetnici] grăitori de rău C/ūriți B, urtitori C/ocăritori C/mîndri]măreți C// 9 semeți] trufași C/la] de C/după neascultători ad. fără minte, neînpăcăoși, fără dragoste, fără milostivire, care în scurte cuvinte zicem : „fiilor, să nu fim robi C// 10 diavolului B// 11 repetă nu-l cinstim B/ūn B// 12 ūn B/supunem B// 14 dragoste B/unirea B//11—14 și de vreme că pe D<u>m<ne>zeu îl chemăm și îl numim domn și stăpîn, să-l cinstim dar ca pre un D<u>m<ne>zeu, să-l ascultăm ca pre un domn, pentru că judecata lui D<u>m<ne>zeu iaste după dreptate asupra celorla ce fac fapte rele și nu să pocăesc. Iar de ne vom supune ascultării lui D<u>m<ne>zeu, ca să lăsăm tot felul de păcat și să urmăim lui și să-l ascultăm cu rîvnă, precum apostolii, ne vom învrednici și noi, aici, de vom petrece viață liniștită; iar acolo de vom vedea și noi d<u>mnezeasca lui strălucire, a căruia slavă și stăpînire iaste în veci nesfîrșiți. Amin. C//

cu faptele tale cēle bune cinstești pre D<u>mn<e>zeu, cu facerile de bine îl îmblînzești, și cu multa-ț credință mărești și lauz numele lui cel sf<i>nt.

Drept acéia, precum pentru D<a>v<i>d s-au făgăduit să-l înalțe mai virtos decît împărații pămîntului să-i păzească în vēcii vēcilor semenția lui și scaunul lui ca zilelei cerului, așa mîna lui cea prea puternică va fi p<u>r<u>rea, spre paza domniei tale; va tăia de la fața ta pre vrăjmașii tăi, va înfrînge pre cei ce te ūrăsc și va păzi în vēcii semenția ta și scaunul tău. „Că voia celorla ce să tem de el va face — zice David — și rugăciunea lor va auzi și-i va mîntui pre dinșii”. Acestui dar să va învrednici și fieștecarele din voi, feții miei, de veț asculta cu cucerie și cu dragoste glasul părintelui celui făr-de ani și veți face învățăturile înfrumusețatului H<risto>s, fiului său, al căruia darul și mila cea bogată rugăm pururea să fie spre mîntuirea sufletelor voastre. Amin.

**CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA OCTOMVRIE 26,
ÎN ZIOA SF<Î>NTULUI ȘI MARELUI MUCENIC DIMITRIE,
IZVORÎTORIULUI DE MIR, ASUPRA CUTREMURULUI**

„D<oa>mne, mîntuiește-ne, că perim”. Math<ei>, 8.

- 5 Pomenirea marelui m<u>čenic Dimitrie, ce să prăznuiește
astăzi în toată lumea, ce alt așteaptă de la adunarea iubitorilor
de prăznuire, fără numai laude și cîntări. Însă eu, cunoscîndu-mă
nevrédnic și slab întru știință, nu îndrăznesc să-i împletesc
cununi de laude, nici să-i vestesc precum să cuvine măririle
10 minunilor lui. Căci altă învățătură cărcă muceniceștile lui
luptări și alt prăznuitoriu trebuie pentru lunatele lui nevoițe.
Drept acéia las să laude alții lucrurile lui cèle slăvite, alții să
povestească cea preste firea omenească bărbăția sufletului
său și alții să spuie vitejiia cea mare, cu care au răbdad ranele
15 și moartea. Iară eu, ca un neputinčos la vorbă, precum mă
îndemn să mă minunez de iale cu mintea, așa și a le cinsti mă
silesc cu tăcéria și mă întore cu vorba iară, la începutul cel
dintîi: „D<oa>mne, mîntuiește-ne, că perim”.

- Pentru ca să arăt înaintea dragostei voastre nevoia ce
20 au petrecut apostolii în corabie și grabnic ajutoriu ce le-au
dat H<risto>s în mijlocul mării și nădăjduesc, cu darul sf<î>n-
tului, să vă folosiți sufletêște. Ce vă pohtesc să ascultați cu
dragoste și cu socotință.

- Înfricoșat lucru socotesc, cu adevărat, să fie stătut turbu-
25 rarea mării de astăzi, de vreme ce și sf<î>nta Ev<an>g<he>lie
o numêște mare (zicînd): „Și iată cutremur mare să făcu în
mare”. Mi să pare ca cînd ași vedea înaintea ochilor miei chipul
ei, de toate părțile să sufle vînturi mari, să se strîngă împre-
jurul vîntului nori negri și deși, toată marea să spumege de
30 minie și petutindenea să se înalțe valurile, ca niște munți.

1—3 *lipsește* B, Cuvînt în zioa sfîntului și marelui mucenic Dimitrie, izvo-
ritoriul de myr, asupra cutremurului, la oct<omvrie> 26 d<ni> C// 4 mîntuești-ne
C// *margine* Matthei 8 B, *lipsește* C// 5 mucenic C//prăznuește C// 6 toato B// 7 fără
B, C// 8 nevrednic C//împletesc B// 11 prăznuitor C//luminatile C// 12 aacéia B,
aceia C// 14 ranile C// 15 Iar C// 17 tăcerea C//iar C//*lipsește* cel C// 18 mîntuești-ne C//
19 dragostii B// 20 ap<o>st<o>lii B//ajutor C// 22 sufletește C//Ci C// 25 vreme C//*lip-*
sește și C//sfînta B//Evangelhie C// 26 numește C// 27 aş B, C// 28 să sufle| să să
afle C//să să C// 29 negrii C//deș B// 30 petutindinea C//

Mi să pare că văz corabiia ap<0>st<0>lilor că o luptă cu multă
sălbăticie turburarea mării : de o parte o bat valurile, de altă
parte o turbură vînturile; de o parte o rădică spre ceriu, de
altă parte o pogoară la iad. Mi să pare că văz pre fetele ap<0>-
st<0>lilor zugrăvită, de frică, moartea : unul să se cutremure, 5
altul să se spăimînteze; unul să se turbure, altul să strige și
toți cu suspinuri și cu lacrimi să cără, cu rugămintă, ajutoriu
de la H<risto>s, ce dormiia : D<0a>mne, mîntuiește-ne că
perim”.

Eu însă nu mă minunez nici pentru turburarea mării, 10
pentru căci fiind o stihie nestatornică, așa îi iaste pururea din
fire, cînd să fie lină și cînd să se turbure, nici pentru turburarea
ap<0>st<0>lilor, pentru căci nevoia aduce pururea turburare
și frică la oameni, ce mă minunez, cum s-au întîmplat că,
îndată ce au alergat și îndată ce s-au rugat, îndată au luat 15
și ajutoriul. „Și să făcu liniște mare”, zice Ev<an>g<he>lia.
Au încetat valurile, au perit întunerecul, s-au împrăștiat norii,
s-au smerit marea și corabiia întreagă și fără-de nici o vătămare,
au ajuns la adăpostea.

Cercînd eu pricina aceștii minuni ce s-au făcut fără-de 20
zăbavă, afflu de la tî<l>cuitorii sf<i>nței Ev<an>g<he>lii cum
că alta n-au fost, fără numai rugăciunea ce au făcut ap<0>st<0>-
lii cu un glas și cu un suflet; toți deodată au strigat, toți
s-au rugat, toți au cerșut deodată ajutor : „D<0a>mne, mîn-
tuiește-ne, că perim”. Și pentru aceia d<0>mnul au ascultat, 25
îndată rugăciunea lor și pre toți i-au mîntuit, pre toți i-au păzit;
n-au lăsat să piară nici unul în turburarea mării.

Drept aceia și d<u>mn<e>zeescul Theofilact : doarme,
zice, d<0>mnul, pentru ca să alerge ap<0>st<0>lii, ce era înfri-
coșat la ajutoriul lui, să-l roage și să ia pricină din rugăciunea 30
lor cea de obște, să-i mîntuiască din nevoe.

1 apostolilor C/că o| ca o B, că să C/margine cu multă B// 2 valuri B//
3 o bat vînturile și o turbă C// 4 fetele B, C// 5 apostolilor C/moartea zugră-
vită; că de frică unul să cutremura C// 6 altul să spăimînta; unul să turbura,
altul striga C// 7 toți B/căară ad. margine și cerea C/ajutor C// 8 mîntuiește-ne C//
11 așa] și C/aste C/p<u>r<u>rea B, C// 13 apostolilor C/p<u>r<u>rea B, C// 14 ci
B, C// 16 Ev<an>g<he>liia B, Evanghelii C// 17 întunerecul C/împrăștiat B,
C// 19 adăpostea B// 21 tilcitorii B, C/Ev<an>g<he>liei B, Evanghelii
C// 22 apostolii C// 23 un ¹⁻² B, toți²] tot B// 24 cerșut] cerut C/ajutoriu
B/mîntuiește-ne C// 25 aceia C/domnul C// 26 toți B, C// 27 n-au] nu i-au B/
piară B/lipsește unul B// 28 aceia C// 29 alerge C/apostolii C/înfricoși B, C// 30
să-l] să se C// 31 mîntuiască C//

Cu adevărat, mare învățătură ni să dă noao cu ačasta, pentru ca să luom pildă, să ne rugăm și noi lui D<u>mn<e>zeu la nevoile noastre cele de obște. Lumea ačasta iaste ca o mare ce să turbură, întru care niciodată n-au oamenii odihnă, nici
 5 liniște. Corăbiile între valuri sînt împărățiile, crăiile, domniile și orașele, mulțimea norodului, polițiile, suppușii, bogații și săracii, cei mari și cei mici, sînt cei ce călătorese și să află în nevoe. Vînturile cele mari ce ūmflă marea sînt nevoile cele ce ne supără totdeauna. Valurile ce luptă corabiia sînt nenorocirile carele să întîmplă în toate zilele. Norii ce negrese
 10 văzduhul, fulgerile ce orbesc ochii, tunetele ce înfricoșază toată inima vitează sînt întîmplările cele de multe feliuri, neașteptatele pagube, înfricoșările vrăjmașilor, supărările, necazurile ce ne vin de la cei dinn afară, jafurile, robiile, dările cele grele
 15 și nesuferite, carele le lasă D<u>mn<e>zeu și ne încungiură, pentru ca să cunoască credința noastră și să ne vază răbdarea.

Acuma dară, pentru ca să se mîntuiască norodul de acēstia și să lēpede deasupra lor nevoia cea grea, oare care iaste mijlocirea mîntuirii? Acea mijlocire ne-o învață cu pilda lor norodul
 20 cel israiltenesc, cînd să supăra de oștile lui Hananeu, împăratul Arad<ului>, în pustiu; ne-o învață lăcuiitorii din Vetulua, cînd s-au ocolit în cetatea lor de oastea cea groaznică a lui Olofern; ne-o învață Esdra, cînd să întorcea cu norodul lui Israil în Ier<u>s<a>lim, mîntuit din robiia Vavilonului; ne-o
 25 învață ninevitēnii, cînd au scăpat de periciunea, carea de spre partea lui D<u>mn<e>zeu le-au fost spus pror<o>cul Iona. Toț aceștea, pentru căci s-au rugat cu ūn glas și cu ūn gînd și au cerșut de la D<u>mn<e>zeu ajutoriu, s-au mîntuit.

Zice sf<i>nta Scriptură: „Și să rugă Israil rugă domnului
 30 și auzi d<o>mnul glasul lui Israil și dēde pre Hananeu supt mîna lui”. Și lăcuiitorii ce <e>ra ocoliț în Vetulua au strigat cătră d<o>mnul, cu toții deodată, neîncetat și au ascultat d<o>mnul rugăciunea lor și i-au mîntuit din mîinile lui Olofern.

2 luăm C// 3 cele C// 4 oameni C// 6 orașale C/supuși C// 7—8 șters sînt cei ce călătorese și să află în nevoe C// 8 cele ¹⁻² C// 10 care B, carile C/zilile C// 12 feluri B, feliri C// neașteptatle C// 14 den C// grele C// 15 care B, C// 17 dar C/acestea C// 18 lepede C// 21 margine Numere, cap. 21 A, B/pustiū B, C// 23 margine Iudith, 4 A, B// 24 Ierusalim C/margine I, cap. 8 A, B, lipsește C// 25 ninevitēni C/care C// 26 prorocul B, C/Ioana B// 27 Toți B, Toții C/acēștiia B, acēștiia C// 28 cerșut] cerut C/ajutor C// 29 d<o>mnului B// 30 dete C// 31 era B, C/ocoliți B// 33 mîinile B, C//

Zice Esdra : „Am cerșut de la D<u>mn<e>zeul nostru cale dreaptă noao și coconilor noștri și la toată agonisita noastră și ne-au ascultat pre noi”. Și iară ninevitēni au strigat cătră D<u>mn<e>zeu, neîncetat și s-au îmbrăcat în saci, de la mare pînă la mic ; și văzu d<o>mnul lacrămile lor și n-au stricat pre ei, nici dobitoacele, nici cetatea lor. 5

Drept acēia, zice D<a>v<i>d la psalm 21 : „Pre tine au nădăjduit părinții noștri, nădăjduiră și ai izbăvit pre dînșii ; cătră tine au strigat și s-au mîntuit”.

Dară ce mai cerc eu din istoriile Scripturii și din pildele ei să învăț în ce chip să fugim din întîmplările și nevoile ce ne vin ? Însuș D<u>mn<e>zeu ne învață, prin rostul lui D<a>v<i>d, la psalm 49 (zicînd) : „Și mă chiamă pre mine în zioa necazului tău și te voiu scoate și mă vei proslăvi”. Și la psalm 90 : „Striga-va cătră mine și voiu asculta pre el. Cu dînsul sînt în necaz, scoate-voiu pre dînsul”. Și iarăș prin rostul prorocului Isaiei, la 41 de capete zice : „Și să vor bucura lipsiții, pentru că vor cēre și eu voiu asculta, D<u>mn<e>zeul lui Israil și nu voi părăsi pre ei”. Asēmene zice și la 29 de capete ale Ieremiei și la al 10 a Zahariei. Și d<o>mnul nostru I<isu>s H<risto>s ačasta ne învață în sf<i>nta Ev<an>g<he>lie : „Cēreți (zice) și să va da voao”. Și, pentru ca să ne încredințăm mai mult cum că făgăduiala lui iaste nemincinoasă, adaoge la 11 capete ale lui Marco : „Toate cîte veți cēre rugîndu-vă, să crēdeț că veț lua și vor fi voao”. Și de pe ačasta putem cunoaște cum că nu iaste alt lucru mai de folos și mai cuvinčos decît a ne ruga, împreună cu toții, să cērem de la D<u>mn<e>zeu ajutoriu și să alergăm la milostivirea lui. De am ținea acest sfat și ačastă învățătură, ce ne dă d<o>mnul și să-l facem cînd ne încungîură întîmplările și nevoile cēle mari, o cît ajutoriu și cîtă mîngî- iare am lua de la nemăsurata mila lui D<u>mn<e>zeu. D<u>mn<e>zeu iaste tată de obște al tuturor. Pre toț ne iubește ca 30

1 cerșut] cerut C/D<u>mnezeul C// 2 coconilor] fiilor C, ad. și fečorilor B// 3 iar C/ninevitēni C// 5 lacrimile] corectat lucrurile B// 6 dobitoacele C// 7 acēia C/D<a>vid C/lipsește la C/Spre B, C// 8 nădăjduit-au și i-ai C// 10 Dar C// 11 învăți B/dîn] de C// 12 David B, C// 13 lipsește la C/fără paranteze C/chiamă B// 16 Isaiei C// 17 41 cap. C// 18 cere C/D<u>mnezeu B, D<u>mnezeul C/voiu C// 19 Asēmenea B, C/29 cap. C/Ieremii C// 20 a] al C/Zaharii C/domnul B// 21 lipsește în C/Evanghelie C/cereți C/fără paranteze C// 23 făgăduiala B, C// 24 veț B/cere C/crēdeți B, credeți C// 25 veți B, C/de pe] dupe B, după C// 27 cerem C/ajutor B, C// 30 cele C/ajutor C/mîngiere C// 32 toți B, C/iubește C//

pre niște adevărați fii ai lui și nu poate răbda milostivirea lui cea iubitoare de oameni să ne aflăm pururea în ticăloșii și în nevoi, ce numai așteaptă rugăciunea noastră; ia aminte să auză glasurile noastre; stă p<u>r<u>rea cu urechile deschise, 5 pentru ca să ne asculte, îndată ce vom chiea numele lui cel sf<i>nt.

Dară ce voiū să zic de nesimțirea cea mare a oamenilor acestui veac? Toți pătimesc, toți sînt în scîrbe, toți suspină supt jugul cel greu al nevoei. Dară iaste cineva să zică, împreună 10 cu D<a>v<i>d: „Cătră d<o>mnul, cînd m-am necăjit am strigat?” S-au zice cineva, vreodată, lui D<u>mn<e>zeu, întru supărările lui: miluiaște-mă, d<oa>mne și mă ascultă? Noi pohtim să ne ajute D<u>mn<e>zeu și să ne facă milă, făr-de a-l ruga. Dară cine iaste împăratul acela, sau cine iaste stăpî- 15 nitorîul acela, carele să împartă milă norodului său, sau să ușureze pre suppușii lui de dările cele grële, făr-de a-l ruga și făr-de a-i dovedi nevoia lor? Sau, să zic mai bine, carele iaste tatăl acela ce dă piine fecărilor lui, făr-de a-i cêre? Și aceia ce nu face ũn împărat cu norodul său și ũn tată cu fecării 20 lui, fără de rugăciune, v<r>eș să o facă D<u>mn<e>zeu cu noi, netrebnicii, din voința sa, fără de a ne ruga lui? „Sărac trufaș au urît sufletul meu”, zice d<o>mnul la 25 de capete ale lui Sirah. Nu poate răbda D<u>mn<e>zeu nici cu un mijloc pre acei ce sînt lipsiți, ticăloș, nenorociț și apoi să înaltă și stau 25 îngînaț întru ale sale și nu vor să se arate cum că au trebuință. Și cine socotiți să fie aceștea? Noi sîntem, cu toții, carii pătimim atîta scîrbe nesuferite și stăm în cumpănă să perim de nevoi, de nenorociri și cu toate acê<s>ția nu ne smerim înaintea lui D<u>mn<e>zeu, nu ne plecăm cerbicea de trufia cea multă 30 ce avem, nu alergăm cu suspinuri și cu lacrimi să cêrem ajutorîu de la D<u>mn<e>zeu.

Și cum dară să va mîntui norodul, cum să scuture acastă ticăloasă de țară sarcina cea grea a rēlelor ce o supără? Noi

1 fii adevărați C// 2 p<u>r<u>rea B, C// 3 ci B, C// 5 chiea C// 7 Dar C// 8 scîrbă C// 9 nevoii B, nevoi C// Dar C// 10 David B, C/năcăjit C, nejit B// 12 miluiește-mă C// 13 ne facă milă] șters și ad. milostivească asupra-ne C// 14 Dar C// 16 ușureze C/supușii C/ cele C/ grele C// 17 făr-dă B/ care C// 18 fecărilor său C/cere C// 19 aceia C// 20 făr-de B, C/ v<r>eși C// 21 netrebnicii C/ făr-de C/ Pre săracu C// 22 au urît] arăt B/ iipsește de C/ 23 un B// 24 ticăloși C/nenorociți B, C// 25 îngînați B, C/ să să C// 27 atîtea B// 28 aceste C// 29 Dumnezeu C/cerbicia C// 30 cerem C/ajutor C// 31 Dumnezeu C// 32 dar C/șters scuture și ad. va ușura C// 33 după țară ad. de C/șters ce o supără și ad. cu care iaste îngreuiată C//

socotim numai cu puterea noastră și cu înțelepciunea noastră, carea iaste nebulie înaintea lui D<u>mn<e>zeu, să chivernisim norodul și să-l apărăm de rele? Dară în zadar trudem. Că zice H<risto>s : „Fără-de mine nu veți putea face nimic”. Și David iară, la psalm 126 : „De nu va păzi d<o>mnul cetatea, în deșert o păzesc păzitorii”. Însă mie mi să pare cum că mulți (din cei ce ascultă) pot să răspundă la câte am zis pînă acum, că noi și mult ne rugăm lui D<u>mn<e>zeu, cînd ne vin scîrbele și nevoile și cădem la mila lui, dară nu vedem nici o mîntuire, nici sîntem încredințați cum că ajung rugăciunile noastre la ceriu, măcar că aceasta nu o crez să o facă nimeni. Iar să vă spuîu ce au răspuns Tiveriu cheșarul unui tînăr, carele pentru multele lui răutăți să afla la închisoare și să căznîia ticălosul multă vreme în legături, cu foame, cu sete, întru întunerecul pușcării. Și, de vreme ce cunoaștea că nu iaste pentru dînsul nici o nădăjde de mîntuire, au cerșut de la împăratul, cu mare rugăminte, să poruncască să-i dea moarte, pentru ca să se mîntuiască din caznile ce pătîmîia, căruia i-au zis Tiverie : „Tu încă n-ai aflat har înaintea ochilor miei și-mi ceri o facere de bine ca aceasta?” Și de vreme ce un vinovat n-are îndrăzneală înaintea împăratului celui pămîntesc, măcar să-i čară moarte, dară noi, că sîntem vinovați înaintea a tot puternicului împăratului D<u>mn<e>zeu și încărcăți de grēle păcate, cum pohtim să asculte D<u>mn<e>zeu rugăciunea noastră și să dea bunătățile ce cērem? Cetiț la 59 de capete, la Isaia, să înțeleget pîcina pentru ce rugăciunile noastre nu află ascultare la ũrechile lui D<u>mn<e>zeu. Zice pror<o>cul : au nu poate mîna d<o>mnului a mîntui? Au îngreuit-au ũrēchîia lui ca să nu asculte? Ce socotiț — zice — cum că nu poate preaputērnică mîna lui D<u>mn<e>zeu, să vă mîntuiască din nevoile voastre? Au doară socotiți că are astupate ũrechile lui și nu ascultă rugăciunea voastră? Ba nu iaste așa; ci pentru păcatele voastre (zice) au întors fața lui de la voi, ca să nu vă miluiască. Păcatele

1 puteria B, puterea C/lipsește și cu înțelepciunea noastră B// 2 care C/D<u>mn<e>zeu C// 3 Dar C// 4 D<a>v<i>d B// 5 iar C/ dășart B, deșart C// 7 lipsește C// 8 și de ne rugăm mult C// 9 dar C// 11 ninimeni B/Iară B// 12 Tiverie C/cheșaru C// 13 vreme C// 14 legături B/sete C/întunerecul C/pușcării C// 15 vreme C/cunoștia B/ nădejde C// 16 cerșut] cerut C// 17 mîntuiască B, C/den B// 18 caznele B// 19 faceri B// 20 vreme C// 21 dar C// 22 puternicului C// 23 grele C// 25 Citiți B, cetiți C/ lipsește de C/Isaia C/înțelegeti B, înțelegeti C// 27 prorocul B, C// 28 îngreuiat-au C/urechîia C// 29 socotiți B, C/puternica C// 30 Dumnezeu B/mîntuiască C/din] de C// 31 doară] dar C// 32 păcatele C// 33 Păcatele C//

voastre cele multe sînt aceluia ce opresc mila lui și aceluia nu lasă rugăciunile voastre să ajungă înaintea scaunului d<u>mn<e>-zeeshii lui mării. Căci minile voastre (zice) pingărite-s cu sînge; buzele voastre grăesc fără-de lege; limba voastră strînbătate cugetă; piçoarele voastre aleargă pre calea răutății; nimeni nu grăiaște drept, nimeni nu sfătuiăște bine, nimeni nu va să facă judecată adevărată. Și, cum dară, să vă asculte D<u>mn<e>-zeu? Cum să vă mîntuiască din nevoile voastre? Și cum, ziceți mai bine, cum îndelung rabdă, cum îngăduiaște și cum poate suferi și nu ne cufundă pre toți, ca pre sodomleni? (Slavă, îndelungii răbdării tale, d<oa>mne, slavă ție).

Via, filosoful, mergia odată pre mare cu corabiia și era împreună cu el, niște oameni răi. Și, apucîndu-i furtună mare, era să piară. Iar oamenii cei răi au început a să ruga dumnezeilor lor, să-i mîntuiască din nevoe. Iar filosoful le-au zis: rogu-vă, tăceți, să nu vă priăpă carea cumva dumnezeii că sînteți aici, că adevărat vă va cufunda. Asemenea zic și eu cătră păcătoșii ce să roagă, că mai bine iaste să tacă, decît cu buzele lor, cele spurcate, să aducă rugăciuni, cătră Dumnezeu la nevoile lor, că în loc de a afla mîntuire, poate să piară desăvîrșit pentru păcatele lor. Să cuvine întîi să lăsăm răutatea, jafurile, strîmbătățile, ūriciunea, vrajba, zavistiia și atunce să ne rugăm, pentru căci atunce vom afla ascultătoare ūrechile lui D<u>mn<e>-zeu. Că zice sfi>ntul Ioann Zlatoust: Cînd din buze curate iase rugăciunea atunce ajunge la nemomita ūrechia stăpînului. Cînd noi sîntem curăț, atunce ajunge și rugăciunea noastră la ceriu. Însă afară de aceasta trebuiaște și alta, pentru ca să ne mîntuim de nevoile noastre, cu mijlocul rugăciunii. Să cuvine, că precum iaste răutatea și întîmplarea de obște, să fie și rugăciunea de obște. Toți să ne rugăm, toți să cêrem ajutoriu, precum au făcut și apostolii astăzi în corabie, de au

1 cele C/ acelea ¹⁻² C// 2 d<u>mnezeeshii C// 4 buzele B/ lege C/ după lege ad. și C/ strîmbătate C// 5 lipsește cugetă C/ piçoarele B, C// 6 grăește C/ sfătuește C// 7 judecată dreaptă și adevărată C/ dar C// 8 mîntuiască B, C// 9 Și cum nu ziceți C/ îndălung C/ îngăduiaște B, îngăduiește C// 10 cum poate suferi! suferi C/ și de C/ toți C/ sodomleni C// 12 Via B, șters și ad. un filosof C/ mergea C// 14 pîlără B// 15 mîntuiască B// 16 tăceți B/ lipsește vă B/ care C/ dum<ne>-zeii B, dumnezei C// 17 sînteți B, C/ Asemenea B, asemenea C// 18 buzele C// 19 cele C/ D<u>mn<e>-zeu B, C// 20 pîlără B// 21 păcatele C/ întîiu B// 22 după zavistiia ad. și altele C/ atunce C// 23 atunce C// 24 Ioan C// 25 iase B, C/ atunce C/ urechiia C// 26 corați B, curăți C/ atunce C// 27 trebuiește C// 30 toți ² B, C/ cêrem C// 31 ajutor C//

strigat toți cu o gură și cu o inimă : „D<oa>mne, mîntuiește-ne
că perim”. Iară nu unul să se roage și altul nici să gîndească ;
unul să plîngă și altul să rîză ; unul să se întristeze și altul să
se bucure. Pentru căci atunce adevărat, Dumnezeu nu ne
ascultă.

5

Zice H<risto>s la Matthei, în 18 capete, că : „De să vor
tocmi doi dintru voi pre pămînt de tot lucrul carele ar cere,
fi-va lor, de la tatăl meu cel din ceriuri”. Deci dară, cînd doi,
uniți, să vor ruga, cîștigă mila ; cu cît mai vîrtos vor cîștiga,
cînd tot norodul și toată mulțimea, cu un glas și cu o gură și
cu o inimă, vor cere de la D<u>mn<e>zeu ajutoriu. Pentru
ačasta vă pohtesc, feții miei, așa să vă rugați, p<u>r<u>rea și
toți deodată. Și mai vîrtos întru aceste vremi ce s-au înmulțit
nevoile și pre toți, împreună, de toate părțile ne-au încungîurat
nenorocirile, necazurile și scîrbele. Că zice D<a>v<i>d : „Voia
celor ce să tem de el va face și rugăciunea lor va auzi și-i va
mîntui pre dinșii”. Ne va asculta pururea D<u>mn<e>zeu,
cînd toți cu inimă curată îl vom ruga și ne va mîntui de toate
primejdiiile și din toate nevoile, prin rugăciunile marelui m<u>-
cenic Dimitrie, ce să prăznuiește astăzi, a căruia rugăciuni să
păzească pre înălțatul domnul nostru și toată cinstita boerime
și tot norodul creștinesc. Amin.

10

15

20

ÎNVĂȚĂTURĂ LA NOEMVRIE 8, ÎN ZIOA SĂBORULUI SF<I>NȚILOR ÎNGERI

„Socotiți să nu obidiți pre vreunul dintru acești mici”.
Math<ei> 18. 25

Nu să cuvine cîntea și lauda numai oamenilor celor mari
și bogați, că sînt vrădnici acestui dar și cei mici și smeriți. Că
măcar că cei mari strălucesc cu hainele cele de mult preț și

1 mîntuește-ne C// 2 Iar C// 3 întristeze C// 3—4 să să C// 4 adevăratul
B/D<u>mn<e>zeu B, D<u>mnezeu C// 7 care B// 8 dar C// 11 inimă B/cere
C/ ajutor C// 12 rugați C// 13 toți B/ această B, aceste C/vremi B// 15 David C//
16 celora C/și-i] și C// 17 p<u>r<u>rea B, C// 19 mucenic C/ prăznuiește C// 21
nostru domn C// 22 lipsește Amin C// 23—24 Cuvînt la noemvrie 8, în zioa sfinților
C// 24 soborului B// 25 Socotiți B, C/obidiți B, C/vreunul B/după acești ad.
mai C// 26 margine Matthei 18 A, B, lipsește C// 27 cinstia B// 28 bogați B,
C/vrednici C/ smeriți B, C// 29 hainile C/cele C//

cei mici n-au cu ce să-ș acopere trupul ; cei mari să odihnesc
 pe așternuturi moi și frumoase și cei mici să culcă pe pământul
 gol și pe pae ; aceia însoțiți cu mulțime de slugi, iar aceștea
 lipsiți, pustii și de ajutoriu și de priăteni ; aceia între răsfățări
 5 și între bogății și aceștea între primejdii și între întristăciuni.
 Însă, cu toate acēstia māriri despărțite, nu să cuvine celor mici
 mai puținică cinste și dragoste decît aceia ce să cuvine celor
 mari și bogăți, nici iaste cu dreptate celor mari să li să închine
 lumea și pre cei mici să-i batjocorească : de aceia să se teamă
 10 și pre aceștea să-i obidească ; de aceia să se rușineze și pre
 aceștea să-i înfrunțeze, pentru căci măcar că cei mari cu sila
 și cu putērea rāsplătesc sudălmile, iar cei mici au îngeri sprijini-
 tori în ceriu de pedepsesc pre cei ce-i obidesc.

Drept acēia și d<o>mnul nostru I<isu>s H<risto>s porun-
 15 cēște tuturor în Ev<an>g<he>lia de astăzi, să se păzească, să
 nu socotească pre unii ca aceștea batjocură norocirii și necurății
 ale lumii. „Socotiți, zice, să nu obidiți pre vreunul dintru acești
 mici”. Și pricina iaste, pentru ce aceștea atita să iubească de
 D<u>mn<e>zeu că au cu dinșii îngeri carii pururea văd fața lui
 20 D<u>mn<e>zeu, în ceriuri, dintru care cuvînt ev<an>g<he>-
 licesc luom pricină astăzi să arătăm înaintea dragostei voastre
 māririle acestor mici, ce zice Ev<an>g<he>lia, pentru ca să
 pricāpă cei ce îndrăznesc de-i obidesc, cît păcătuesc de greu
 și ce răspuns vor să dea. Și lāsînd la alți înțelepți și învățați
 25 să prāznuiască precum să cade sāborul fericitilor îngeri, ce
 prāznuiaște, astăzi besērica lui D<u>mn<e>zeu, eu mă voiu
 nevoi să-i veselesc cu acāstă vorbă ce voiu să fac, de va lumina
 mila lui D<u>mn<e>zeu, pre vreunul din păcătoși să vie la
 pocăință, de vrēme ce să face mare bucurie în ceriu, pentru un
 30 păcātos ce să va căi ; ci să ascultați cu dragoste, de pohtiți să
 vă folosiți.

1 cu ce să-ș] cu ce-ș C/acoperi C// 2 pă² C/pre C/pămînt C// 3 pă C/acēia B/însoțiți B, C/ acēstia B// 4 lipsiți B, C/ ajutor C/prietini C/ acēia B// 5 acēstia B// 6 cu] după C/aceștea C/după despărțite ad. dar tot C// 7 acēia C// 9 batjocurească C/să să C// 10 acēstia C/după să-i ad. osîndească și să-i obidească C/aceia C/să să C/rușineze C// 11 înfrunze C// 12 puterea C// 14 aceia C/domnul B/poruncește C// 15 Ev<an>ghea B, Evanghelīa C/după astăzi ad. margine cea de la Utrānie C/să să C// 16 ūnii B/șters norocirii și necurății ale C// 17 obidiți B, C/ pe C/ acēstia B// 19 Dumnezeu C/p<u>r<u>rea C// 20 D<u>mnezeu C/evangelicesc C// 21 luām C/șters înaintea dragostei voastre C// 22 micilecuvinte C/Ev<an>g<he>liā B, C// 23 priceapă B// 25 prāznuiască B/soborul C/lipsește îngeri C// 26 prāz-
 nuește C/beserica C// 28 pă C/vreunul B// 29 vreme C// 30 ascultați B, C//

De doao feliuri de mici să află în lume și pre doao feliuri de mici să obiñuesc de obște oamenii, de-i obidesc: cei dintii sînt sārácii și cei de a dooa sînt preoții. Pentru cei sāraci, zice înțelepciunea lui Sirah la 13 capete: „Scirbă e la cel bogat, sāracul”. Și d<u>mn<e>zeescul Iacov, fratele d<o>mnului, la 5 poslaniia lui, la al doilea cap zice: „Iară voi aț necistit pre sārac”. Și pentru preot mărturisēște obiçaīul cel de obște și mai vīrtos acela al locului acestuia, întru care preoții sînt cei mai necinstiți și mai obidiți. Înșă aceștea, pre carii lumea îi socotēște mici și proști, nu sînt mici, ci sînt a unii vrednicii 10 și a unii māriri; cā poci zice pentru dīnșii, prin rostul apostolului, cum cā pentru aceștea nu iaste vīrdnicā lumea. Cei sāraci sînt atita de mari cit iaste însuș H<risto>s de mare, de vrēme ce pre aceștea nu-i numēște slugi, nici priiateni, ci-i numēște în Ev<an>g<he>lie fraț zicīnd cā: „Ce aț făcut ūnuia dintru 15 acești fraț mai mici ai miei, mie aț făcut”. Și preoții iară, atita sînt fār-de asemīnare, cā după D<u>mn<e>zeu nu să află nici în cerīu nici pre pāmīnt, nimeni carele să poatā să fie asēmenea cu ei; cu D<u>mn<e>zeu sînt, mai mici decīt el și cu oamenii sînt mai mari decīt ei. Nu sînt, firēște, īngeri, iar pentru darul 20 ce au sînt mai mari decīt īngerii. Drept acēia zice și d<u>mn<e>zeescul Efrem Syrianul, la cuvīntul cel dintīu ce face pentru preoție: „Preaslāvītā minune iaste preotul și putēre nespūsā; de cer să atinge, cu īngerii petrēce și cu D<u>mn<e>zeu are mare amestecare”.

25 Și pentru ca să cunoașteați cu lucrul și cu ispita māririle acestor mici, adecā a preoților, ce-i batjocorēște lumea, luaț seama, rogu-vā, cu socotealā întreagā și vedeț putērea cea mare ce au și în cerīu și pre pāmīnt, pre līngā oameni și pre līngā D<u>mn<e>zeu. Cīnd d<o>mnul nostru I<isu>s H<risto>s 30 au ertat pācatele slābānogului aceluia ce l-au fost adus īnaintea

1 feliuri ¹⁻² B, C/margine să află în lume B// 2 dintīu B// 4 margine s<ti>h 52 A, B// 5 d<u>mnezeescul C/domnului B// 6 al 2 C/Iar C/margine s<ti>h 6 A, B/ați B, C// 7 preoți B, C/mărturisēște C/obițeīul C// 9 care C// 10 socotēște C/ ūnii B// 11 pocīu B, C// 12 ap<o>st<o>lului B/aceștia B/vrednicā C// 13 vrēme C// 14 numește C/priiateni B, prietini C/numește C// 15 Evanghelie C/frați B, fraci C/ați B, C// 16 frați B, C/ați B, C/iar C// 17 asemīnare C// 18 poate C/ asēmenea C// 19-20 șters cu D<u>m<ne>zeu sînt mai mici decīt el și cu oamenii sînt mai mari decīt ei C// 20 firește C// 21 acēia C// 22 Sirianul B, Syrianul C/dintii C// 23 putere C// 24 cerīu C/petrēce C// 25 amestecare] īnpārtășire C// 27 adicā C/batjocurește C/luatī C// 28 vedeți B, C/putēria B, puterea C// 29 lipsește și ¹ C// 31 slābānogului B//

lui, să-l tămăduiască, știți ce au zis cărturarii și fariseii, ce era
 acolea de față : „Cine poate erta păcatele, fără numai singur
 D<u>mn<e>zeu?” Ūnul ce poate să iarte păcatele oamenilor
 cu adevărat, au D<u>mn<e>zeu iaste, au putere d<u>mn<e>-
 5 zeiască are în sine. Deci dară de o fac această preoții în toate
 zilele cu păcătoșii și au atîta putere să iarte păcatele, precum
 cu toții o credem, puteț să ziceț cum că acești mici nu sînt
 alți d<u>mn<e>zei în lume?

Ascultați și alta, mai mare. De aț vedea, aici de față, de o
 10 parte mulțime de arapi negri carii să fie răniț de vrăjmaș cu
 rane de moarte și legați cu lanțuri tari și de altă parte un om
 puternic și să le zică : să fiț slobozi, să fie tămăduite ranele
 voastre, să fugă din trupurile voastre acea negreală ce vă întu-
 necă și, zicînd așa, de aț vedea să cază din minile și din pićoa-
 15 rele acelor ticăloș legăturile, să rămie îndată sănătoș de rane
 și să se prefacă în albiciune acea negreală întunecată întreb,
 oare ce aț putea zice pentru acel om? Cum v-ar părea puteria
 lui? Eu sînt incredințat cum că aț zice și aț mărturisii cum că
 acel om iaste preste toț oamenii, cum că iaste om pogorit din
 20 ceriu, cum că iaste alt D<u>mn<e>zeu și om. Acuma dară
 socotiț cum că acest om iaste ūnul din cei mici, ce nu-i bagă
 lumea în seamă. Arapi negri sînt ticăloșii de păcătoș pre carii
 păcatul îi face mai întunecați decît dracii; aceștea sînt toți
 răniți pentru căci de cîte ori păcătuiesc, de atîtea ori să tipă-
 25 rește în suflitul lor rane de moarte. Sînt legați cu lanțuri grële
 pentru căci păcatul îi face robi diavolului. Aici vine micul acela
 netrēbnicul preot și cu un cuvînt al lui, cu un : „Ertate să-ț fie
 păcatele”, face la sufletele păcătoșilor mai slăvite lucruri decît
 acēlia ce aț auzit mai sus; dezleagă legăturile păcatelor, vin-
 30 decă ranele, îi curățește de tina păcatului, îi mîntuiește din
 minile diavolului, îi prietenēște cu D<u>mn<e>zeu, îi face de
 pătrec cu ingerii.

1 tămăduieșcă C/farisei C// 3 să iarte] erta B, să erte C/păcatile C//
 4 putere C/dumnezeieșcă C// 5 dar C// 6 putere C/iarte B, erte C/păcatile C// 7 cre-
 dem C/puteți ziceți B, C// 8 d<u>mnezei C// 9 ați B, C// 10 răniți B, C/vrăjmași
 B, C// 12 puternic C/fiți B, C/ranile C// 14 ați B, C/minile B, C/pićoarile C// 15
 ticăloși C/sănătoși C// 16 să să C/albiciuni B// 17 ați C/puterea C// 18 ați 1-2
 B, C// 19 toți B, C// 20 după ceriu ad. și C/dar C// 21 socotiți B, C// 22 păcă-
 toși C// 23 aceștia B// 24 typărește C// 25 rană B/legaț B/lanțuri B/după lanțuri
 ad. de moarte grea C// 27 netrēbnicul C/lipsește cu C/ ūn 1-2 B/să-ți B// 28 su-
 flitle C// 29 aceia C/ați B, C// 30 curățește C/mîntuește C// 31 minile B, C/prii-
 tenēște B, ĩnprietenēște C//

Acuma dară și acest mic, cum vă să pare? Socotiți să aibă pre pământ pre altul mai tare decît el? Dară ce zic : pre pământ, nici în ceriu, afară din D<u>mn<e>zeu, nu are micul acesta asemenea lui în putere. Și voiu dovedi-o. Luați seama pentru omul acela ce zice în sf<i>nta Ev<an>g<he>lie, că să pogoria 5 din Ier<u>s<a>lim la Ierihon și au căzut în tîlhari; să fie fost ca noi, creștin și drept în credință mi să pare că-l văz mai mort de rane, să zacă pre pământ și să čară ajutoriu de la toț să se întristeze și să plîngă, nu atita pentru viață, ce răpunea, cît pentru suflet, care pentru multele lui păcate sta în nevoe să-l 10 piarză. Vie acum, aici, împărații cei mari și puternicii pămîntului, să vedem de au atita putere să mintuiască sufletul acelui ticălos, din nevoia vécinicii morți. Dară ce zic : împărații și puternicii? Vie îngerii răului, heruvimii cei cu ochi mulți, serafimii cei cîte cu 6 arepi, scaunele, domniile și toate cetele 15 îngeresti, să vedem de le va ajunge pînă într-atita puteria. Lasă să ia împreună cu ei, într-ajutoriu toate cetele sf<i>nților, să alerge măcnicii, să năvălească ap<o>st<o>lii, să grăbească cuvioșii, dreptii, pror<o>cii, patriarșii, să se pogoare împreună cu ei însăși preacurata stăpînă, maica lui D<u>mn<e>- 20 zeu, împărăteasa îngerilor și a oamenilor, ce vă să pare? Socotiți că va putea toată čata această cerească și toț sf<i>nții să dezlege din legătura păcatelor, ce-l trag în iad, sufletul acelui ce zăcea mai mort? De o va zice cineva această (că va putea), acela nu crede drept, așăzămînturile sf<i>nței noastre credință, 25 nici iaste din turma lui H<risto>s, de vrême ce nu ține aceia ce zice H<risto>s pentru această la Ev<an>g<he>lie. Îngerii tot să mijloască, sf<i>nții să se roage, dreptii să se cucere, maica lui D<u>mn<e>zeu să mijloască pentru ca să ia, ticălosul acela de păcătos, dezlegare păcatelor lui, iar să-l dezlege 30 de păcate, cu puteria lor nu pot nici unul din sf<i>nți. Și pricina iaste pentru căci puteria a lega și a dezlega nu o au fericitii, în

1 dar C/Socotiți B, C// 2 Dar C// 3 din] de B/D<u>mnezeu B// 4 asemenea C/putere C/Luați B, C// 5 Evanghelie C// 6 Ierusalim C/ Ierihon B// 7 creștini B// 8 ajutor C/toți B, C// 9 întristeze C/viață B, C// 11 piarză B/ puternicii C// 12 putere C/mintuiască C, mintutuiască B// 13 vécinicii B,C/Dar C// 14 puternicii C// 15 cu cîte B, C/aripi B,C/scaunile B,C/cetile C// 16 puterea C// 17 intr-ajutor C/cetile C// 18 alerge C/mucenicii B, C/ap<o>stolii B, apostolii C// 19 prorocii, B, C/patriarșii B, C// 20 însuș C/stăpîna B// 21 vi să C// 22 toți C// 23 dezlege C// 24 cineva B// 25 crede C/credința B,C// 26 vrême C/aceia C// 27 Evanghelie C// 28 tot] pot B, toți C/ să să ¹⁻² C// 29 lipsește D<u>mn<e>zeu B// 30 lipsește de C/ dezlege C// 31 puterea C// 32 puterea C//

- ceriu, ci o au preoții, oamenii, pre pământ. Acuma (dară) aceia
ce în ceriu nu o pot face toate cetele sf<i>nților, vedeți cum o
săvârșaste pre pământ unul dintru acești mici. Lasă să se pogoare
și aici, după întâmplare, un preot oarecarele și să vază pre cel
5 ce zăcea pre cale mai mort, carele cere ajutoriu și mîntuire
sufletească; lasă să vază lacrămile, să vază suspinurile, să se
uite voinței și, bk<a>goslovind cu mina aceia ce nu primesc
cei mari să o sărute cu evlavie, lasă să zică numai : te sloboz
de toate păcatele tale. Să vedeți streine, înfricoșate și preaslă-
vite, îndată să mîntuiaște sufletul acela din nevoia vécniciei
10 munci, să dezleagă legăturile păcatelor, fug dracii, să bucură
fericiții îngeri și aciaș d<u>mn<e>zeiască dreptate, ce ținea
goală sabiia răsplătirii o pune iarăș în teacă și toată să îmblîn-
zește.
- 15 Nu iaste, drept aceia, lucru înfățișat că nici în ceriu nu
iaste nimeni, afară din D<u>mn<e>zeu să aibă atîta putere,
atîta stăpînire, cîtă au pre pământ acești mici, acești preoți.
Iară să vedeți și alta, lucru mai minunat acestor mici.
Au rămas toată zidirea ūimită cînd Iisus al lui Navi au poruncit
20 soarelui să stea pre cer, nemișcat, pînă va birui pre vrăjmașii
lui; dară cu cît mai vîrtos socotiți că s-ar minuna cînd ace<s>taș
I<isu>s ar zice soarelui, nu să stea nemișcat preceriu, ci să se
pogoare din ceriu pre pământ. Adevărat, înfricoșat lucru ar
fi acesta, iar nu iaste nimica întru asemenea cu aceia ce face
25 preotul în toate zilele, în sf<i>ntul jărtăvnic. El nu poruncște
soarelui cestui ce să vîde, ce pune supt datorie cu cuvintele lui
și cu rugăciunea lui, pre soarele cel de taină al dreptății, pre
însuș unul născut fiul lui D<u>mn<e>zeu, să se pogoare din
ceriu și supt întâmplările piinii și a vinului să se facă iară jărtvă
30 vie pentru ertăciunea păcatelor noastre. Și aceasta nu odată sau

1 margine oamenii A, lipsește C/fără paranteze C/aceia C// 2 după ceriu ad. oamenii C/cetile B, C// 6 vază²] fază B// 7 bk<a>g<o>slovind B// 3—9 Lasă... preaslăvite șters și ad. O, ce vederi streine, înfricoșate și preaslăvite, pravoslavnicilor creștini! Că pre un păcătos, care cere ajutor și mîntuire sufletească, micul acela de preot, blagoslovindu-l cu mina aceia ce nu primesc cei mari să o sărute cu evlavie și zicînd : te sloboz și te ert de toate păcatele tale C// 9 vedeți B// 10 mîntuește C// 11 să¹] și i să C// 12 aciași B, aceiaș C/d<u>mnezeiască C// 13 îmblînzesc B, îmblînzește C// 15 aceia C// 16 nimenea C/putere C// 17 pământ] mînt B/preoți B, preoți C// 18 Iar C/alt lucru B, C// 20 ceriu C// 21 dar C/acestași B// 22 să să C// 24 aceia C// 25 jărtvnic B, jărtvenic C/poruncște C// 26 vede C/ce²] ci C/lipsește cu B, C// 27 rugăciunile soarele C// 28 însuși C/să să C// 29 întâmplările ad. și fêlul B/să să C/iar C//

de doao ori, ce peste tot anul, în toate zile, cînd el va vrea și în ce loc va pohti. Și nu iaste ačasta o putere de carea să minunează și ingerii? Pre Melhisedec îl numește, marele Pavel, asemenea cu fiul lui D<u>mn<e>zeu, la al 7 cap cătră Ovrei, pentru căci aducea pîine și vin jărtvă lui D<u>mn<e>zeu, carele 5 era închipuire d<u>mn<e>zeeștilor taini.

Și noi cum vom numi cu nevrednicie pe preoții noștrii carii în toate zilele aduc, nu închipuirile, ci adevărul, nu umbrele, ci acelaș trup și sînge a mîntuitorului nostru, D<u>mn<e>zeu. Cu cît mai virtos decît Melhisedec iaste acesta asemenea cu 10 fiul lui D<u>mn<e>zeu? Cu adevărat, nu poate afla mintea gînduri, nici limba cuvinte, pentru ca să vădească măririle acestor mici. Și cu acēstia toate, ce cinste le face lumea? Au să zic mai chiar, care obide n-au de la oameni, de la creștini și de la fiii lor cei d<u>hovnicești? „Cu tot sufletul tău teme-te de 15 d<u>mnul (poruncește sf<i>ntul duh la al 7 cap a lui Sirah) și pe preoții laudă”. Și iarăș: „Teme-te de d<u>mnul și slăvește pe preotul”. Și iaste cineva să o facă ačasta? Iaste cineva să aibă cucerie cătră preot, să-i cinstească, să-i slăvească?

În lēgia vēche atîta de mare socotiia necinstea preoților 20 cît însuș D<u>mn<e>zeu au dat poruncă, precum serie la a Dooa lēge, în 17 capete, ca de va îndrăzni cineva, cu semeție, să necinstească pe preot și să nu asculte porunca lui, omul acela să se dea morții.

Acuma dară a cită osîndă socotiț că sînt vrēdnici cei se 25 îndrăznesc, cu atîta semeție, de fac necinste preoților, a sf<i>ntei besēricii noastre, carii covîrșase și în dar și în vrednicie și în putere, pe preoții legii vechi.

Pentru marele Antonie serie în viața lui d<u>mn<e>zeescul Athanasie cum că măcar că era atîta de mare și vestit 30 întru bunătăți, că să cutremura de el dracii și hiarăle pustiuului

1 ce/ci C/șters peste tot anul C/zilele B, zilele C// 1—2 șters cînd el va vrea și în ce loc va pohti C// 2 Și nu/l șters și ad. Deci au nu C/putere C/care C// 3 numește C// 4 asemenea C// 5 D<u>mnezeu B// 6 d<u>mnezeestilor C// 7 cum nu vom C/după vom ad. putea C/vrednicie B, C/pre B, pă C// 8 umbrile B, C// 10 asemenea C// 12 gîndului C// 13 acestea C// 15 fii C/d<u>h<o>vnicești C/Cu] Că B/lipsește tău B/teme-te C// 16 poruncește C/ fără paranteze C/ a] al C/ 17 pă C/iarăși B/Teme-te C/slăvește C// 18 pă C/margine iaste B// 19 preoți B, C// 20 legea C/veche C/necinstia B// 21 însuși C// 23 pă C// 24 să să C// 25 dar C/socotiți B, C/ vrednici C// 27 bisēricii C/tipsește în³ B// 28 putere C/ pă C/lēgii C// 29 marile C/ viața B, C/d<u>mnezeescul C// 31 hiarăle B//

i să supunea, iar cînd vrea întîmpina vreun preot îs pleca genunchele înaintea lui și nu să scula de la pămînt pînă nu-i săruta întîi mîna și să ăa de la el bl<a>goslovenie. Și acum nu Antonii, nu sf<i>nți, ci oameni netrēbnici și păcătoși, nu numai
 5 să priimească să sărute mină de preot, ce pornesc asupra lor cu atîta semeție limbilor cēle slobode, de-i dojenesc, de-i înfruntează și-i necinstesc. Și iaste ačasta credință d<u>mn<e>zeiască, sau faptă creștinească? Mi să pare însă că auz pre mulți de-m dau rāspuns cum că preoții nu sînt ca preoții acei vremi. Aceia,
 10 zic, era cu fapte bune, aceștea sînt înrăutățați; aceia era cuciar-nici și aceștea lēneși. Aceia era postnici, aceștea sînt bețivi; aceia era făr-de răutate și aceștea viclēni. Aceia era toți duh și aceștea toți trup și pentru acēia cu dreptate să și necinstesc de lume (trebuie dară să nu avem preoție nicidecum, ci să fim
 15 ca dobitoacele cēle necuvîntătoare). Însă eu voiu zice cum că cu adevărat bună pricină iaste ačasta și așa să fie. Numai întîi voiu zice și eu, cu sf<i>nta Sriptură, fieștecăruia: „Cine te-au pus pre tine boiarin și judecătoriu preste noi?” Și iarăși împreună cu mine zice sf<i>ntul Pavel: „Tu cine ești cela
 20 ce judeci pre sluga streină?” Și la al 2 cap cătră evrei, zice: „Și gîndești o, oame, cela ce judeci pre ceia ce ca acēștia fac și făcînd acēștia că tu vei scăpa de judecata lui D<u>mn<e>zeu?” Cine au dat volniciia ačasta mirēnilor, să înfruntēze pe preot, să ăa seama petrecaniia lor, să viclenească la faptele lor? Nu
 25 era împărat — și împărat creștin — marele Constandin? Iar cînd i-au spus pentru un preot, cum că petrēce viață rea și preacurvească n-au vrut să-i cērce, nici să-i iscodească viața și fapta lui ci, ca un iubitoriu de H<risto>s, ce era, au zis: de aș vedea cu ochii miei pe preotul să facă păcatul, l-aș acoperi cu
 30 cabanița mea. Și iară, la săborul cel dintîi de la Nichea, aducînd

1 supunea C, ad. și pleca A/întîmpina C/ genuchile C, genunele B// 3 întîiu C/bl<a>g<o>s<lo>venie B, blagoslovenie C// 4 netrēbnici C/păcātos B// 5 serute B/mîna B/ ceļci B, ci să C// 6 a limbilor C/ cele C/dojānesc C// 7 d<u>mnezeiască C// 8 sfat creștinesc C// 10 înrăutățați B, C/ cucērnici B, cucernici C// 11 acēștia 1-2 B/lēneș B, leneși C// 12 fără C/ceștia B/vicleni C// 13 acēștia B/toț B/aceia C// 14 lipsește de lume C/dar C/preoți C// 14-15 fără paranteze C// 15 dobitoacile C/cele C/lipsește voiu zice C// 16 lipsește cu B// 17 întîiu B/māgine Eșirea, cap. 2 stih 14 A, B, paranteze C// 18 boiariu C/judecātor C/ iarăș B, C// 20 al doilea C// 21 șters Și gîndești C/lipsește o B/ aceștea C// 22 aceștea C/după aceștea ad. gîndești C// 23 mirenilor C/ înfrunteze C/pre C/preoții B, preoți C// 24 faptile C// 25 Cos-standin B, C// 26 ūn B/petrece C/viiață B, C// 27 cerce C/viiață B, C// 28 iubitor C// 29 pă C// 30 iar C/soborul C/dintîiu C/Nicheia B, C//

oarecarii o scrisoare împotriva unor preoți și episcopi, n-au vrut fericitul nici cum să o cetească, ci îndată au rupt-o și au băgat-o însuș în foc, de au ars și au zis și aceste cuvinte vrednice de pomenire : să nu dea Dumnezeu zeu să judece eu vreodată pe preoții lui Dumnezeu.

Deci acumă aceia ce n-au făcut un împărat atîta de mare și atîta de sfînt, cum îndrăznește să o facă un om de rînd, un om păcătos, nenorocit și nevrédnic ? A dooa răspunz : aceste greșale, ce ziceți că au preoții, oare din copilărie le-au avut, au le-au cîștigat după ce au luat preoția ? De le-au avut din copilărie, vina nu iaste a lor, ci iaste a mirénilor, că n-au vrut să-i crească cu frica lui Dumnezeu, cu învățături folositoare și cu pilda lor cea bună. Iar de le-au cîștigat pre urmă, iară de la miréni le-au luat și de la dânșii au învățat răutatea, că ei n-au născut preoți, ci miréni. Și pentru ce nu cleveți înșivă, pre voi și să vă înfrunțați că ați dat pricină rea ? Ce necinstiți pe preoți carii, de s-au făcut ucenici răi, s-au făcut pentru căci au avut pre voi dascali răi ? Însă eu mă voi uni cu gîndul vostru și aceștia ce ziceți pentru preoți zic și eu că iaste așa. Însă să ascultați o pildă.

Evdoxia, împărăteasa lui Arcadie, au fost înțeles cum că norodul de la Gaza nu petrec creștinește, de vreme ci cei mai mulți să închina idolilor. Și zicea împăratului și-l îndemna să facă în tot chipul să-i supue supt creștinătate, pentru ca să nu să necinstească împărăția și numele lui Hristos și al credinții. Iar împăratul Arcadie i-au răspuns : o știu eu aceasta de mult, cum că acel norod pleacă mai mult la închinăciunea idolilor, dară ce voi să fac ? Să cuvine să mă fac cum că nu-mi iaste în știre și să-i las să trăiască cum vor vrea, pentru căci are mare cîștig împărăția noastră din dările lor.

Acum dară, dintr-acest răspuns iau și eu pricină ca să astup gurile mirénilor acelora carii, cu atîta îndrăzneală iscodesc, cu tot denadinsul faptele lor, preoților. Ce ziceți voi, rîvnitorii,

1 oaricarii C/împotriva C/înor] ynor B/preoți B, C/episcopi B, C// 2 cetească] cîntească B, citească C// 3 aceste C/vrednice C// 4 Dumnezeu B// 5 pă C// 6 aceia C// 7 îndrăznește B, C/șters de rînd și ad. prost B// 8 nevrédnic C// 9 aceste C/ziceți B// 11 mirenilor C// 12 Dumnezeu C// 13 pă C// 14 iar C/miréni C// 15 preoți B, C/miréni C/clevețiți B, C// 16 înfrunțați B, C/ați B// 17 Ci C/pă C/preoți B, C/ucenici B// 18 dascali C/uni B// 19 acestea C/preoții B, preoți C// 20 ascultați B, C// 22 creștinește C/șters de vreme C// 24 supue C// 28 dar C/voi B/cum] nu C/nu-m B, C// 31 dar C// 32 mirenilor C// 33 faptele C/șters lor B/ziceți B, C//

cum că preoții sînt răi și păcătuiesc. Adevărat, eu încă zic că păcătuiesc. Numai aceștea ce voi îi socotiț păcătoș, aceștea sînt cei ce vă dau blagoslovenii. Aceștea sînt cei ce vă sf<i>n-
 5 țesc. Aceștea sînt cei ce vă nasc de a doa oară în baia sf<i>n-
 tului botez. Aceștea vă pecetluiesc cu darul d<u>hului. Aceștea
 sparg zăpăsul păcatelor voastre. Aceștea vă împrietenesc cu
 D<u>mn<e>zeu. Aceștea vă fac părtași cu trupul și cu sîngele
 d<o>mnului. Aceștea sînt ce vă folosesc cu rugăciunile lor, la
 10 boalele voastre, la nevoile voastre, în viață, la moarte și după
 moarte. Și nu căutați la atîta cîștig și bunătați ce vă fac, la
 atîtea daruri, la atîtea faceri de bine ce vă împart, numai vă
 uitați cu atîta pizmă și cu atîta minie la greșalele ce au, ca
 niște oameni ce poartă trup și viețuiesc în lume. Dară pe cine
 15 vatămă preotul, de greșaste, au de face ceva neplăcut? Și de nu
 vatămă pre nimeni, ci mai vîrtos face folos norodului lui
 D<u>mn<e>zeu și besericii, pentru ce vă îndemnaț pentru ũn
 rău, carele nu va face pagubă, să obidiți și să necinstiți ũn bine
 ce vă dă atîta folos? Dară ce voiu să zic? Răutatea cea multă
 a lumii orbăște ochii a fieștecăruia și nu lasă să se ũite la păcatul
 20 cel mare ce face, cînd necinstăște ũnul dintru acești mici.
 Însă zice chiar marele Zlatoust, la al șaptesprăzășelea vorbă
 ce face la Ev<an>g<he>lia lui Matthei: „Cei ce țin locul lui H<ris-
 to>s sînt preoții și cel ce cinstăște pe preotul lui H<ris-
 to>s, pe H<ris-
 25 to>s cinstăște; iar cel ce sudue pe preot, pre
 preot au lăsat în locul lui ispravnici în beserica sa (și de vrăme
 ce un boiar nu poate suferi să-i necinstească cineva pe isprav-
 nicul său, carele îl va lăsa la niscăi case a lui), dară H<ris-
 to>s cum
 va putea suferi? Și la cea de apoi, ce dar socotiț că vor lua
 30 ũinii ca aceia și în căstă viață și în cășalaltă? N-aț cetit vreodată

2 acăștia B/socotiți B, C/ păcătoși C// 3 bl<a>g<o>s<lo>venie B, blago-
 slovenie C/Acăștia B// 4 lipsește Aceștea sînt cei ce vă nasc C/de a dooară B, de
 a doară C// 5 după d<u>h<u>ului ad. sfînt C// 6 împrietenesc B, împrietinesc C//
 7 Acăștia B// 8 Aceia C// 9 boalele C/ viață B, C/ dup C// 11 atîta¹⁻² B, C//
 12 uitați B/greșalile C// 13 Dar C// 16 îndemnați B, C// 17 obidiți C/necinstiți B,
 C// 18 Dar C// 19 orbește C/să să C// 20 necinstește C/după necinstește ad. margine
 pre B// 21 chiar B, C/șaptesprezășelea B, 17 C/vorbă] cuvînt C// 22 Ev<an>g<he>-
 lia B, Evanghelia C// 23 cinstăște C/pă C// 24 pă¹⁻² C/cinstiaște B, cins-
 tește C// 25 însuș B, C/necinstește C/pă C// 26 preoți B, C/biserica C/fără paran-
 teză C/ vreme C// 27 pre C// 28 nescăi B/a] ale B, C/fără paranteză C/ dar C//
 29 socotiți B, C// 30 viață B, C/ cășalaltă C/ citit B//

în sf<i>nta Scriptură ce s-au întîmplat lui Noe cînd au băut și s-au îmbătat? S-au dezbrăcat de tot în casa sa și dormiia și au văzut fiiu-său Ham golicîunea lui și, în loc de a-l acoperi ca pre un tată, au eșit afară și l-au grăit de rău cătră frații lui. Iară aceia, ca niște înțelepți și cučîarnici au mers de au acoperit 5 golicîunea tatălui lor, făr-de a-și întoarce fêțele lor, să-l vază. Și dintru aăasta ce au ūrmat? „Și să trezvi (zice Scriptura) Noe din vin și cunoscū cîte îi făcu lui fečorul lui cel mai tînăr și zise: blestemat Ham, fečorul, slugă va fi fraților lui, de vrēme ce mi-au făcut aăasta Ham și m-au grăit de rău în lume. 10 Să fie blestemat și el și copiii lui și averile lui; stăpînire să nu ia, în viața lui, ci să se facă slugă suppusă fraților lui”. Atîta au zis bătrînul Noe și pînă astăzi și în vēcî va fi, pururea, bles- temat neamul lui Ham

Și aăasta socotiți, feții miei iubiți, că să va întîmpla și la 15 cei ce obidesc pre ūnul dintru cești mici. Iar iubitōrii de D<u>-mn<e>zeu și creștinii să se păzească de clevetirea cea preo- țească, pentru ca să cîștîge bl<a>g<o>s<lo>veniia lui Sîm și a lui Iafeth, carea rugăm să vă o dăruiască milostivul D<u>-ne<e>zeu și în căstă lume și în cea viitoare. Amin. 20

**CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN 26 A LUNII LUI OCTOMVRIE,
ASUPRA CUTREMURULUI ȘI A MARELUI M<U>ČNIC
DIMITRIE IZVORÎTORÎULUI DE MIR**

„Și iată cutremur mare să făcu în mare, cît să acoperiia corabiia de valuri”.

Precum ūn tată din cești pămîntești, fiind din sine bun și 25 drept, are firească dragoste a iubi pre toț fečōrii lui, tot într-o potrivă și a-i cinsti tot întocma și a le împărți avēria și bună- tățile lui, tot într-un chip, nedînd ūnuia mai mult și altuia

2 margine Face<rea>, 9, 28 A// 3 fii-său C// 4 ūn B// 5 Iar C/ cučērnici B, cucernici C// 6 a-ș B/fētile B, fētile C// 8 fečoru C// 9 fečoru C// 10 vreme C// 11 copii C// 12 viiața B, C/să C/ supusă C// 13 veci B, C/p<u>r<u>rea B, C// 15 iubiți B,C// 16 acești C// 17 creștini C// 18 preoțeasc B/blagosloveniia C// 19 care C/m<i>lostivul B// 21 de învățatură] al doilea C/a lunii] ale B,C/oct<omvrie> C// 22 la marele C/mucenic C// 23 izvoritorul B, C/ mayr C// 25 margine Math<ei> 8 A, B// 27 toți B, C// 28 lipsește tot C/ averea C//

mai puțin, sau să iubească pre cel dintîi mai virtos decît pre cel de pre urmă, fără numai cînd însuș feçorul să va face mai ascultătoriu, sau mai neascultătoriu poruncilor tătine-său; și așa cu acest mijloc, poate fi el pricina a înmulți dragostea

5 tătine-său asupra lui, sau a o împuțina, precum pentru ascultarea ačasta și neascultatea ni-o însemnează în pildă Matthei ev<an>g<he>listul, zicînd, cum că un om avea doi feçori și ũnuia îi zicea să facă voia lui și să făgăduia, iară nu o făcea; și celuialalt îi zicea și el nu să făgăduia și făcea. Așa iaste de

10 bun și de drept tatăl tuturor, D<u>mn<e>zeu, cît toate zidirile, ca niște faceri ale lui le-au născut și bunătatea o face întocma, la toate, după vredniciia a fieștecăriia.

Drept aceia va să cinstiască pre ingeri, ca pe niște zidiri mai aproape și fără de trupuri, ce strălucesc cu nemurirea, va

15 să cinstească pre oameni ca pre niște chipuri ale sale, va să cinstească și cele neînsuflețite, adecă ceriul și pămîntul și toate cite-s pre dînsul. Și iaste cinstea cea mai aleasă la aceștea toate îndoită: cinstea cea dintîi au fost la venirea cea dintîi pre pămînt a lui H<risto>s, iară a dooa cinste va să fie la înfri-coșata a dooa venirea lui. Deci cu venirea lui cea dintîi au slăvit

20 pre ingeri, căci au învrednicit pre Gavriil a fi slugă întîi la taina purtării de grijă, iar celiialalte mulțimi de ingeri la naș-terea lui cea sf<în>tă, din precurata feçoară, lăudînd pre D<u>mn<e>zeu și zicînd: „Slavă D<u>mn<e>zeului celui din

25 nălțime și pre pămînt pace”. Pre oameni încă i-au cinstit cu dragostea, precum zice preaînțeleptul Pavel, la 5 capete cătră roman<i>, că: „Vrăjmaș fiind, ne-am împăcat cu D<u>mn<e>zeu, prin moartea fiului lui, cu mult mai virtos fiind împă-cați ne vom mîntui întru viața lui”. Așijderea și celiialalte toate

30 le-au cinstit Dumnezeu, ca toate să le aducă supt ũn cap în domnul nostru I<isu>s, precum zice iarăș Pavel, la capul cel dintîi cătră Efeseni, adecă: „Arătîndu-ne noao taina voii sale,

1 pre] pă C/ dintîu B/virtos] mult C// 2 de pre] duple C/pre]/pe B/insuși C// 3 ascultător C/margine sau mai neascultător B/neascultător C// 4 dragostia B// 7 evanghelistul C/margine Mathei 21 A, B// 8 iar C// 13 aceia C/cinstească B, C/pe] pre C// 14 făr-de C// 16 cele C/adică C// 17 acestîa B, ačasta C// 18 îndoite B, C/cinstia B/dintîu ¹⁻² B// 19 iar C// 20 dintîu B// 21 întîu B// 22 celelalte C/mulțime C// 24 margine Luc<a> 2, A, B// 26 dragoste B// 27 romani C/ Vrăjmași C/margine Rom<ani> 5 A, B// 29 viața B, C/celelalte C// 30 D<u>mn<e>zeu C/d<o>mnul C// 31 iarăși B// 32 dintîu B/ Efeseni C/margine Efes<eni> 1 B/adică C/voi C//

după bună plăcerea sa, carea au pus mai înainte întru dînsul, spre isprăvnicia plinirii vremilor, ca toate să le adune supt
în cap, întru H<risto>s, cele din ceriu și cele de pre pămînt,
întru dînsul". Și iarăș una cite una le-au cinstit cu oarecare
podoabă ce le-au dat ; văzduhul l-au cinstit cu pogorîrea îngere- 5
rilor și a d<u>hului sf<i>nt, că au trecut printr-însul ; apele
cele dulci le-au cinstit cu sf<i>ntul botez ; pămîntul l-au cinstit
cu cutremurul, cu deschiderea mormintelor și cu învierea
morților. Urma, drept aceia, să cinstească și marea cea sărată ;
și au cinstit-o cu turburarea cutremurului. 10

„Și iată, cutremur mare să făcu în mare". Pentru cutremur
spun filosofii ellinilor cum să se fie făcut din amestecarea sti-
hiilor, zicînd unii într-un chip, alții într-alt chip, fieștecarele
după puterea sa, scoțînd însă de la mijloc pre D<u>mn<e>zeu,
carele iaste pricina cea dintîi. Ci noi, acum, de această dată, 15
vom lăsa într-o parte cele ce au zis Anaxagora, Aristotel, Dimo-
crit și Anaxament și vom crede mai vîrtos pre dumnezeescul
filosof, pre D<a>v<i>d, carele zice : „Cele ce caută pre pămînt
și-l face de să cutremură și, întorcîndu-și fața, să vor turbura".

Drept aceia, socotînd și noi a fi pricina cea dintîi a cutre- 20
murului D<u>mn<e>zeu, avem să zicem la această vorbă 3 lu-
cruri : întîi, pentru ce să se facă cutremurul în mare ; a dooa,
pentru ce să doarmă H<risto>s în corabie ; a treia, pentru ce să
lase pre ucenici să se turbure.

Și zicem la cea dintîi. Marile D<u>mn<e>zeu, în sf<i>nta 25
Scriptură, îndoit să zice a fi în lucrare : spre chivernisirea nea-
mului omenescu, certînd și miluînd. Certînd însemnează la
Isaia în 9 capete, unde spune ũrgia lui D<u>mn<e>zeu cea
multă asupra lui Israil, zicînd : „Și au luat domnul de la Israil
capul și coada", mare și mic, într-o zi. Și, miluînd, iară la Isaia 30
mărturiseste lui D<u>mn<e>zeu, însuș Israil zicînd : „Bine te
voiu cuvînta, d<oa>mne, căci te-au ũrgisit asupra mea și ai

1 plăcerea C/ care C/nainte C// 3 într-un B/cele 1-2 C//7 cele C// 8 învierea B, învierea C// 9 aceia C// 10 cinstit C// 12 elinilor C/să să C/făcînd C// 13 margine alții într-alt chip B/fieștecare C// 14 puterea B, puterea C/Dumnezeu C// 15 dintîi B// 16 căia B, cele C// 17 Anaxamen B/crede C/d<u>mnezeescul B, C// 18 David C/care C/după zice ad. psalm 103 C, margine A, B// 19 întorcîndu-ș B// 20 aceia C/dintîi B// 22 întîi B/să să C/ cutremurul în mare] cutremur mare C// 24 ucenici C/să să C// 25 dintîi B/Marele B,C// 27 omenesc B, C// 28 Isaia C// 29 margine Isaia 9, 14 A, B/ d<o>mnul C// 30 iar C/Isaia B, C// 31 mărturiseste C// 32 Isai<a> 12 A, B//

întors mîniîa ta şi m-ai miluit pre mine”. Pentru ūrgiîa lui Dumnezeu zice şi pror<o>cul D<a>v<i>d : „Tinerii lor i-au mîncat focul şi fetele lor neîjălite era ; preoţii lor de sabie au căzut şi văduvele lor nu s-au tînguit”. Iar pentru mila lui D<u>mn<e>zeu zice la psalomul 68 : „Ascultă-mă, d<oa>mne, că e bună mila ta şi, după mulţimea îndurărilor tale, caută asupra mea”.

Şi, de vrîme ce am zis că D<u>mn<e>zeu iaste îndoit în lucrare, spre chivernisirea oamenilor, amîndoa cu înţelepçune le lucrează. Iar încăş zic şi acăsta cum că, de demult, D<u>mn<e>zeu mai mult să arăta certătoriu şi certa lumea cu armele stihii-
 10 lor, adecă cu focul, cu văzduhul, cu apa şi cu pămîntul acesta, carele este maica tuturor oamenilor. Cu apa au certat pe vrîmea lui Noe, cînd au făcut potopul şi au înecat tot trupul, de la om pînă la dobitoc, precum zice Moysi la al 7 cap. Cu focul au certat
 15 pre sodomitēni în zilele lui Avraam, arzîndu-le cetăţile lor, precum zice la cartea Facerii, la 19 capete. Cu pămîntul au certat pe vrîmea lui Moysi, pre Core şi pre Dathan şi pre Aviron, pre carii, crăpînd pămîntul, i-au înghiţit şi pre toţ cîţ era
 cu dînşii, precum zice la cartea Numerelor. Cu văzduhul au
 20 certat pre faraon cel vîrtos la cerbice, că prin sila vîntului de la Austru l-au înecat în Marea Roşie, cu toată călărimea lui, precum zice la 14 capete, la Eşire.

Drept acēia, de demult era D<u>mn<e>zeu mai mult d<u>mn<e>zeul răsplătirilor, iar acum iaste al milii şi al îndurării;
 25 şi pentru acēia lucrează cu acēliaş stihii, ca să arate mila lui cea bogată : apa, prin botez, pentru ca să înēce păcatele ; focul, prin limbile cēle de foc, la pogorîrea sf<i>ntului d<u>h asupra capetelor sf<i>nţilor ap<o>st<o>li ; pămîntul prin sf<i>nta naşterea lui din feçoară, în peşteră şi prin ūmbletul şi prin moartea
 30 cea de pe cruce şi prin îngropăçune şi prin înviarea din morţi ; văzduhul, prin înălţarea la cerū.

2 prorocul B, prorocu C David C/margine psalm 77 A, B// 3 fetele C// 4 lipşeşte lor B/D<u>mnezeu C// 5 psalm B, psalmul C/Ascultă B// 7 vreme C// 8 amîndoa B/înţelepçune B// 9 încăşi B/D<u>mnezeu B// 10 mai de demult C/cercetător C// 11 adică C// 12 iaste C/pă C/vremea C// 15 sodomiteni C/zilile C// 16 cap C// 17 pe]pă C/vremea C// 18 toţi B, C/cîţi B, C// 19 Numerilor B, C/margine Arith<moi> 16 A, B// 22 cap. C// 23 acēia C/Dumnezeu C/dumnezeul B,d<u>mnezeul C// 25 acēia C/aceleaşi C// 26 păcatele C// 27 cele C/d<u>hului sfînt B, C// 28 capetilor C/ap<o>stoli B, apostoli C// 30 de pe] după B, C/înviarea B, învierea C//

Aceste îndoite lucruri vrînd să le arate astăzi, face cutremurul cel mare ce povestiește Matthei ev<an>ghe<listul zi-
cînd : „Și iată cutremur mare să făcu în mare”, cu cutremurul
să dea puținică certare, ca cum ar fi arătat cu aceasta cum că
acesta însuș au fost și de demult, carele certa prin stihii și cu
certarea să arate mila lui. Că zice : „Atunce certă vînturile și
marea și să făcu liniște mare”. În mare face cutremurul, pentru
ca să cunoască toți cum că a lui iaste marea și el au făcut-o pre
dînsa : „Și ȕscatul mîinile lui l-au zidit”. Și încăs, să nu gîndească
lumea cum că numai pre pămînt să ocolește puteria lui H<ris-
to>s d<u>mn<e>zeului nostru, ce în toată zidirea, neocolit
lucrează puteria lui, ca a unui stăpin : „Tu stăpînești puteria
mării și turburarea valurilor ei tu o îmblînzești”.

A dooa, pentru ce să doarmă în corabie, zice Matthei, cum
că H<risto>s dormia, iar Marco zice : „Și el era la cîrmă, dor-
mind pre căpătîiu”. Și oare pentru ce, dormind, să se facă cutre-
murul ? 3 lucruri socotesc că urma să se facă, de ar fi fost deș-
teptat : întii urma să nu să facă cutremur ; a dooa, de ar fi
fost deșteptat urma că de ar fi început puțin oarece cutremu-
rul, îndată l-ar fi încetat, că de nu l-ar fi încetat îndată ar fi zis
cei ce era de față, cum că nu poate ; a treia, ca de ar fi fost deș-
teptat, nu l-ar fi rugat ȕcnicii și să-i zică : „D<oa>mne, mîn-
tuește-ne pre noi, că perim”.

Iar încăs să mai zic și alta, ca doară s-ar mai cuveni. D<o>m-
nul nostru H<risto>s, ca ȕn D<u>mn<e>zeu adevărat, iaste
mai nainte cunoscătoriu și cunoștea împutîinarea credinții ce avea
apo<o>st<o>lii ; și pentru aceasta au dormit și s-au depărtat
să se facă cutremurul, pentru ca să se arate împutîinarea cre-
dinții lor, ca să-i certe puținel și să-i înfruntăze. Căci de ar fi
crezut deplin să cuvenia să nu zică cuvintele ce au zis, nici să
se teamă, ci să socotească cum că d<o>mnul nostru și cînd doarme
mîntuește, după cea desăvîrșit putiarea d<u>mn<e>zeirii lui ;
și să cuvenia să zică : de vreme ce d<o>mnul iaste cu noi,

1 Aceste C// 2 povestește B, povestește C/evangelistul C// 4—5 lipsește
cu acesta cum că acesta B// 5 au fost însuș C// 6 Atuncea B,C// 9 mîinile B,
C/margine psalm 94 A, B/ încăși C// 10 ocolește C/puterea B,C// 11 dumnezeului
B,d<u>mnezeului C/ ci B, C//12 putiaria B, puterea C// ca a unui] ca ȕnui B,
C/ puterea B, C// 13 margine psalm 88 A, B// 16 să să C// 17 să să C// 18 întîiu
B/cutremurul C// 22 ucenicii C// 23 mîntuești-ne C/lipsește pre noi C// 24 doară
B, doar C/Domnul B, C// 26 cunoscător C// 27 apostolii B, C/adormit C/ dăpărtat
C// 28 ca să se] ca să B// 29 certe C/înfrunteze C// 31 domnul C// 32 mîn-
tuește C/puteria B, puterea C/ d<u>mnezeirii C// 33 vreme C/ domnul B//

ce rău poate să ni să întâmple? Că zice fericitul Pavel, la 10 capete
cătră romani: că tot oricarele va chema numele d<o>mnului,
să va mîntui, necum să-l aibă înaintea ochilor pre H<risto>s, ci
numai avînd credință curată și chîmînd preacîstit numele lui
5 să mîntuiește de nevoi. Dară ei, că-l avea și cu lucrul și cu
numele?

Deci pentru aceia domnul nostru au înfruntat necredința
lor și drept aceia le-au arătat de față boala lor cea suflească,
adecă puținica lor credință, cu acea puțînă înfruntare, zîcîndu-le:
10 „Ce sînteți fricoși, puțîn credințoșilor?” Apoi, sculîndu-se, au
certat vîntul și marea.

Socotiț, iubiții miei, de vedeț purtare de grijă vindecătoare
a dohtorului celui ceresc, dohtorul cel desăvîrșit. Întîi cură-
țește ranele de carnea cea putredă, apoi pune erburile cele vinde-
15 cătoare. Nu voîu lenevi a zice cum că de n-ar fi tămăduit necre-
dința, n-ar fi încetat cutremurul și să facă liniște. Și această
taină ascunsă și acoperită o socotesc și de pe alte minuni ce au
făcut d<o>mnul nostru H<risto>s, ca și slăbănogului; că i-au
zis întîi: „Cutează fiiule, iartă-ți-să păcatele”. Au scos și de la el
20 întîi putrejunea păcatelor, apoi îi zice: „Scoală, ia-ți patul tău
și mergi în casa ta”. Să nu vă pară lucru de minune căci am zis
pentru ap<o>st<o>li cum că au avut puțînă credință, căci acea
frică ce avea ei le dovedește credința, precum și cînd au intrat
în corabie, cătră Vithsaïda, unde s-au și temut noaptea, că-l
25 vedea pre H<risto>s ca o nălucă și s-au spăimîntat și pentru ce
zice Marco ev<an>g<he>listul că nu înțeleseră din pîini, căci
era inima lor împietrită. Și aici iară așa: frica și cuvintele ce
zicea cătră H<risto>s arăta necredința lor, „Deșteaptă-te
— zice — că ne înecăm”. Iară H<risto>s le zice: „Ce sînteți
30 fricoși, puțîn credințoșilor”.

Oare ce socotiț iubiții miei, puteț dară zice cum că aceste
cuvinte sf<i>nte să fie fost goale, numai dojăniçoase? Ba. Ce

1 cap. C// 2 rămani C/margine rom<ani> 10 A, B/ chema C// 3 necum] pre-
cum B// 4 chemînd C// 5 mîntuește C/ Dar C/lucru B// 7 aceia C/d<o>mnul C// 8
acea C// 9 adică C/credința C// 10 fricoș B/puțîni C// 12 Socotiți B, C/vedeți B,
C/purtarea B// 13 dohtorului B,C/dohtorîul B, dohtorul C/Întîiu B, C// 14 cură-
țește C/ranile C/erbile C// cele C// 16 și să] și să să C// 17 de pe] dupe C// 18
domnul B// 19 întîiu B/, iartă-ți-să] iartă-ți-se ție B, iartă-ți-să ție C/păcatele
C/margine Math<ei> 9 A, B, lipsește C// 20 întîiu B, C/ ia-ți C/ 21 am] au C// 22
apostoli B, C/puținică B// 23 dovedește C// 25 ca o] ca pre o C// 26 evanghelistul
C/înțeleseră C/pîine B// 27 iar C// 28 necridința B// 29 Iar C/zise C// 30 fricoși
B, C/ puțîni B// 31 socotiți B,C/puteți B, C/dar C/ aceste C// 32 Ci B, C//

numai cuvintele acestia asemenea erburilor celor amară ce dau dohtorii cei aleși, carele la gust sînt amară și oțărtoare, iar apoi au lucrare puternică a trage veninul și flegmele și să curățe trupul de toate răutățile și să mijloască sănătate. Așa era cuvintele bl<a>g<o>s<lo>vitului I<isu>s, cuvinte de săn<ă>tate și de viață, 5 măcar că era și puțin amară, precum zice fericitul Petru : „D<oa>-mne, cătră cine vom merge ? Cuvintele vieții de veac ai”. Aceste cuvinte sînt încredințate cum că au rădicat necredința de la ũcnici și cum au auzit necredința, au certat vînturile și marea și să făcu liniște mare. 10

Stau puțin de mă mir de ačasta. Oare pentru ce să cërte H<risto>s stihiiile cële neînsuflețite și nesimțitoare : marea și vîntul ? Nu socotesc să fie certat H<risto>s stihiiile, ci pre dracii aceia carii din depărtarea lui D<u>mn<e>zeu lucrează ũnile ca acestia, spre ispita noastră. Și de pe ce mă încredințez cum 15 să fie așa ? De pe cuvintele ev<an>g<he>listului Marco, că au zis vîntului : taci, cuvînt carele era običnuit H<risto>s să-l zică la draci, precum au zis în Capernaum la omul cel ce avea duh necurat și la omul ce au adus pre fiū-său și avea duh mut și surd, precum spune Mathei că tot cu acel cuvînt : taci, au certat 20 vînturile și marea.

A 3 întrebăciune, pentru ce să lase pre ũcnici să se turbure.

Din ceput, I<isu>s H<risto>s D<u>mn<e>zeul nostru, carele s-au făcut om, pre sf<i>nții lui ũcnici și cu cuvinte și cu fapte îi învăța să petreacă în strimtorime, în scîrbe și în ispite, pentru 25 ca să le arate cum că ačasta iaste calea cea adevărată, că întii el, din ceputul vieții lui au pătimit goane, scîrbe și ispite, pînă la moarte. Drept aceia, le zicea și lor : „Vă vor da și pre voi în scîrbe și vă vor ũcide pre voi și veți fi ũriț de toate limbile pentru numele meu”. Să se turbure i-au lăsat și să vie în nevoi, 30 pentru ca să facă minunea mare și cu minunea să-i mîntuiască din puțina credință. Și adevărat, pentru căci pricina minunii

1 acestea C/asămîna C// 2 dohtorii C/aleși B, C// 3 puternică C/ curăță C// 5 blagoslovitului C/sănătate B/vîiață B, C// 7 merge C/ margine Ioan 6 A, B/Aceste C// 9 uce niți C// 11 certe C// 14 D<u>mnezeu C// 15 acestea C/ de pe] dupeB, după C// 16 După B, Dupe C/ evanghelistului C// 19 margine Luc<a> 4 A, B/ce au adus] cel ce au dus B// 20 după Mathei ad. cap. 8 C/margine Math<ei> 8, A, B// 22 treia B/ ũcnici B,C// 23 D<u>mn<e>zeul] d<o>mnul C// 24 uce nici C// 25 strimtorime B// 26 întii B// 27 margine ceputul vieții lui au pătimit goane și B/ după goane ad. și C/lipsește scîrbe B// 28 aceia C/ lipsește și² B// 29 ũriți C/margine Math<ei> 24 A, B, paranteză Mathei, 24 C// 30 vie] fie C/margine în nevoi B// 31 minune B, minuni C/mari C// 32 Și] Așa B/ minunei B//

iaste mare și numai lui D<u>mn<e>zeu să cuvine. Că n-au făcut minunea cu toiagul, ca robul lui D<u>mn<e>zeu Moysi, în Marea Roșie, sau cu cojocul, ca Elisei cu chemarea lui Ilie, de au trecut Iordanul, sau cu chivotul, ca Iisus fiul lui Navi, de au
 5 stătut apele lui Iordan de-o parte și de altă parte, ce numai cu poruncă și cu certare, ca un stăpîn slugii lui. Zise mării și vînturilor : taci și îndată au încetat. Și atîta i-au plecat pre ũcnici minunea aăasta, cît să temură. Zice Marco : „Frică mare și zicea între dînșii : oare cine iaste acesta, că și vîntul și marea
 10 ascultă pre dînsul ?”

Iară stau de mă minunez, cum putu fi aăasta, de s-au întîmplat astăzi să prăznuim 2 cutremuri de-o dată : ũnul ce s-au făcut în mare din depărtarea lui D<u>mn<e>zeu, de draci, pentru ca să se îndrepteze puțina credință a ũcniciilor, al doilea
 15 cutremur ce s-au făcut pre pămînt, din sălbătăciia și cruzimea inimilor lui Dioclitian și Maximian, părechîia dracului, pentru ca să se adevereze credința cea multă a sf<i>ntului, marelui m<u>čnic Dimitrie, a căruia preznuim cinstita pomenire. Că atît cutremur au făcut și atîtea valuri sălbatece au pornit asupra
 20 bl<a>g<o>s<lo>vitei corăbiei lui Dimitrie cît siliia să între întru cele mai din lăuntru ale fericitului său suflet, să-l cufunde, neștiind turbații aceia de oameni, ca niște fiară sălbatece, cum că Dimitrie nu era corabie deșartă, ci avea catart bun și corăbiiar vrédnic și vėtrile iscusite și cirmaci foarte învățat. Catartul
 25 era cinstita cruce, întru carea să lăuda că iaste pururea tare și nou și poate să rabde vînturile d<u>hului sf<i>nt, întru inima lui ; căci îi da atîta îndrăzneală fericitul Pavel, după cum scrie la 6 capete cătră galatēni : „Mie să nu-m fie a mă lăuda, fără numai în crucea domnului nostru I<isu>s H<risto>s”. Iar mai
 30 vırtos cuvîntul d<o>mnului I<isu>s, ce zice în sf<i>nta Ev<an>g<he>lie : „Și cine nu va lua crucea sa și să vie după mine nu iaste mie destoinic”. Iar corăbiiarîul iaste știut de toț cum că altul

2 după minunea ad. numai C// 3 ca] lui B/chemarea B, C// 4 I<isu>s B, C// 5 ci B, C// 6 ũn B// 7 uenici C// 8 Mare frică B/ margine Mar<u> 4 A, Math<ei> 4 B// 11 Iar C// 13 Dumnezeu C// 14 îndrepteze C/ucenicilor C// 16 Dioclitian B, Dioclitian C/ Maxmian B, C/păreche B, părechea C// 17 adevereze C// 18 mucenic C/ prăznuim B, C/ atîta B, C// 19 sălbatece B, C// 20 blagoslovitei C/ corăbii C// 21 cele C// 22 hiară B// 23—24 catarg și corăbier vrédnic C// 24 vėtrele B, vėtrile C/cirmaci C// 25 care C/p<u>r<u>rea C// 27 dup<ă> C// 28 galatēni C/nu-mi B// 29 d<o>mnului C/margine Galat<eni> 6 A, B// 30 Evanghelie C// 32 dăstoinic C/corăbiiarul B, corăbierul C/ toți B, C//

nu era fără numai însuș H<risto>s, foarte învățat întru călătoria cetății cei cerești, căci de acolo iaste; și moșiia lui iaste ceriul, precum zice la Ioan în 18 capete: „Împărăția mea nu iaste din lumea aceasta”; și la al 6 cap: „Eu sint piinea cea vie, carea s-au pogorît din ceriul”. Acesta însuș era întru adîncul sufletului lui Dimitrie, lăcuiitor și cînd îl vedea puțin că să înfricoșă, îi zicea: Dimitrie, tu ești oaiia mea și foarte bine te cunosc, că urmezi după mine; nu te teme, că nu te va răpi nimeni din mîna mea. Și-ț voi da ție viață večnică și acoalea unde vor să pătrunză trupul tău cu sulile, eu sint; loviturile tale le voi primi eu și nu te voi lăsa să aibi durori. Aleargă curînd, că ai vreme bună. Eu am umplut vėtrila credinții tale cei curate, cu d<u>hul meu cel sf<i>nt. Dimitrie fă-te pãrtași morții mele, că te voi face pãrtași și învierii mele; cu d<u>hul lui D<u>mn<e>zeu petreci în patemi, pentru aceasta fiul lui D<u>mn<e>zeu ești. Nu voi lăsa să aibi d<u>hul robiei spre frică, ci-ți voi da d<u>hul moștenirii fiești, carele să mărturisească cum că ești fiul lui D<u>mn<e>zeu și, ca un fiu al lui D<u>mn<e>zeu, vei fi și moștean lui și moștean împreună cu mine, iubitul tău H<risto>s. Fiul meu, Dimitrie, vezi crucea? În inima ta am înfipt-o. Pre crucea aceasta dormu somnul patemii, a morții, carea au mijlocit viața a toatei lumi; ce m-au deșteptat mila preaputėrnicului D<u>mn<e>zeu, cu înviarea, pentru multa dragoste ce am cătră tine și cătră toată lumea.

Furtunile acēstia și cumplete valurile voi înceta și pre tine te voi răpi din mijlocul lor. Ce vino după mine, că am întors cirma din partea cea slobodă a deșărtăciunii, spre frumosēțele cele nemuritoare ale împărăției mele. Vino, prin moartea lui, în viața cea večnică, să mă vezi și să te veselești.

Drept acēia și noi, smeriții robii tăi, mare mucenice Dimitrie, te rugăm, de vreme ce într-atita cînste te-ai învrednicit D<u>mn<e>zeu, ca să te faci fiul lui și sf<i>nta lui dreaptă să te ia și să te sue întru împărăția lui, ca să te răsfeț cu fericității ingeri,

3 Ioann B// 4 margine Ioan, 18 A, B// 5 care C/ însuși C// 6 lăcuiitor C// 8 ūrmezi B/teme C// 9 viiață B, C// 10 sulile C/lovitorile C// 11 vreme C// 12 vėtrela B, vėtrila C// 13 pãrtaș B, C/ mele C// 14 pãrtaș C/înviării B, împărății C/duhul B// 15 patimi B, C// 16 robii C/sfrică B/ci-ț C// 17 moștenirii B, C/fiul B// 18 ūn B// 21 dorm B, C/patimii B, C/al morții C// 22 viiața B, C/ preaputėrnicului C// 23 Dumnezeu C/învierea C// 25 Furtunile C/acestea C/cumpletele C/valuri B, C// 26 Ci B, C// 27 frumosēțile B, frumusețile C// 28 împărății C// 29 viiața B, C// 30 acēia C// 31 vreme C/te-au B, C// 32 facă B/fiul B, C// 33 răsfeți B, veselești C//

cuvîntul tău și rugăciunea ta poate mult. Drept aceia ado-
 aminte și de noi, carii ne turburăm în furtuna cea mare a vrăj-
 mașilor și în valurile deșărtăciunilor celor lumești și de doarme
 D<u>mn<e>zeu, adecă de să face ca cea ce doarme, și nu va vrea
 5 să ne asculte, tu ai multă îndrăzneală ce-l deșteaptă și te roagă
 lui tu, cel vîrednic, pentru noi, cei nevrédnici; tu, cel iubit a lui
 D<u>mn<e>zeu, pentru noi, cei ūriți, pentru neascultarea și nesu-
 ppunerea poruncilor lui; tu, cel desăvîrșit priiaten a lui D<u>m-
 n<e>zeu, pentru noi, vrăjmașii, pentru păcat. Să înceteze fur-
 10 tuna și să alinăze valurile, că iaste dator să facă voia ta. Și fă
 această osteneală ca să ne aduni în corabiia ta, cea bl<a>g<o>s-
 <lo>vită, cînd va răspunde preamilostivul stăpin să stăm de
 față, în zioa cea dulce a răsplătirii, ca dinpreună să binecuvîntăm
 prealăudat numele tatălui și al fiului și al d<u>hului sf<î>nt,
 15 în vécii. Amin.

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN DUMINECA FLORILOR

„Bine e cuvîntat cel ce vine în numele d<o>mnului. Osanna
 întru cei de sus”.

Astăzi ne povestéște Matthei ev<an>g<he>listul istoriia
 20 zilei acestui sf<î>nt praznic, întru care au intrat d<o>mnul
 nostru I<isu>s H<risto>s în Ier<u>s<a>lim, într-acesta chip
 zicînd: „Veni I<isu>s din Vithania la muntele Maslinilor și au
 trimis doi din ūcnicii lui, zicîndu-le lor: Mărgeți în satul carele
 iaste înaintea voastră și numai decît veți găsi o asină legată și
 25 mînzul cu ia; dezlegîndu-o, o aduceți. Și de va zice voao cineva
 ceva, veți zice că acéștiia d<o>mnului trebuie și numai decît le
 va trimite pre iale.

Și acéștiia toate au fost ca să se plinească ce s-au grăit prin
 pror<o>cul ce zice: Spuneți fetei Sionului, iată împăratul tău vine
 30 la tine blind și șazînd pre asină și pre mînz, fiul cei de supt jug”.

1 după poate ad. mai C/ Drept aceia] Deci C/ adu-ți B, C// 3 dășărtăci-
 unilor B, C// 4 adică C// 5 ci-l B, C// 6 vrednic C/ nevrednici C// 8 nesupunerea
 C/ prietin C/a] al B, C// 9 pentru păcat] și cufundații în păcate C/ înceteze
 C// 10 alineze C// 11 blagoslovită C// 14 d<u>h<u>lui C// 15 veci B// 16
 Cuvînt al 4 la Dumineca florilor C// 17 Osana B// 19 povestéște C/ evanghelistul
 C// 20 zilii B, C/ domnul B/ 21 Ierusalim C/ instr-această C// 22 Vithaniia B
 C/ muntile C// 23 ucenicii C/ Mărgeți C// 24 veți B, C// 25 aduceți C// 26 veți B/
 acestea C// 27 ele C// 28 aceste C// 29 prorocul B, C/ Spuneți B, C/ fetei B, fetei C//

Ci noi, acum, de această dată, vom lăsa cuvintele ev<an>g<he>listului într-o parte și vom zice numai pentru cuvintele prorocului carele zice: „Iată împăratul tău vine, blind”. Și nu numai singur acest pror<o>c, ci toată căta pror<o>căscă, cu un glas mărturisesc pre d<o>mnul H<risto>s a fi împărat și pentru această pricină îi zic Mesia (adecă împărat, miruit). Iar poate să zică cineva pentru H<risto>s cum că cîta vrîme au fost pre pămît, ce lucru de mărire împărătească au arătat? Sau ce pohfală au făcut? Unde-i sînt curțile? Unde-i iaste scaunul? Unde-i sînt gloatele și slugile cele împărătești? Unde-i iaste stema și podoabele și celiălalte lucruri ce să cuvin împărăților? Adevărat, nici unele de acēstia n-au avut, căci împărăția lui H<risto>s, nevăzută și nepreceptă, iaste vécnică și nemutată, iaste nebiruită și făr-de moarte, iaste cerească și sufletească, iar nu pămîntească și trupească, precum însuș au zis înaintea lui Pilat: „Împărăția mea nu iaste din lumea această”.

Drept acēia, dascalul și împăratul acest ceresc toată lucrarea Ev<an>g<he>liei au numit-o a fi împărăția ceriurilor, adecă acēle ce sînt scrise în sf<i>nta Ev<an>g<he>lie sînt cerești și dumnezeești, că ne îndreptează pre noi pre calea cea dreaptă ce mērgе la împărăția ceriului și cu d<u>h ceresc ne întărește, învățîndu-ne să petrecem viața cerească, pentru ca să cîștigăm și lăcașurile ei și să ne facem desăvîrșit, d<u>mn<e>zeești și cerești. Și de vrîme, dară, ce iaste așa, cu cuviință au numit d<o>mnul H<risto>s Ev<an>g<he>lia sa cu numele împărăției ceriului, pentru că nimic nu iaste într-însa alta, fără numai lucru ceresc și d<u>mn<e>zesc.

Drept acēia, pre împăratul acesta ca cu degetul ni-l arată astăzi Zaharia pror<o>cul zicînd: „Iată împăratul tău vine la tine blind”, pre care împărat văzîndu-l fariseii, de zavistie rupștia asupra lui. Iar pruncii cei mici, fiind porniți de d<u>hul

1 lipsește acum C/evangelistului C// 4 lipsește singur C/ proroc C/prorocăscă B, proorocăscăC// 5 în B// 6 adică C// 7 ceneva B/lipsește că B, C/vrîme C// 9 pohvală C/ Unde îi¹ C// 10 gloatele C/cele C// 11 celelalte C// 12 unile B, C/acestea C// 13 după H<risto>s ad. au fost C/margine nevăzută și nepreceptă A, lipsește B/după nepreceptă ad. și C/nemutată] neclătită C// 15 însuși B// 17 acēia C/dascalul și împăratul acest ceresc] împăratul ceresc C// 18 Evanghelii C/au] o au C/ceriului C/ adică C/acele C/Evanghelie C// 20 d<u>mn<e>zeești B, d<u>mnezeești C// 21 merge C/ întărește C// 22 petrecem C/viață B, C// 24 vrîme C/dar C// 25 Ev<an>g<he>lia B, Evanghelia C/ împărății C// 27 dumnezeesc B, d<u>mnezeesc C// 28 acēia C/degetul C// 29 Zaharia B, C/prorocu C// 30 văzînd B/farisei C// 31 răpștia B, C//

sf<i>nt, cu glasuri de veselie îl măria, zicînd : „Bine e cuvîntat cel ce vine în numele d<o>mnului. Osanna întru cei de sus”, care cuvinte să înţeleg : Mîntuiaşte-ne, drept aceia, pre noi, cea ce ai venit din nălţime.

- 5 Multe şi alése lucruri trebuiesc a le săvîrşi împăraţii cei buni şi vrédnici ; iar mai virtos au datorie să păzească pre norodul său de armele şi de stricăciunile vrăjmaşilor, care lucru şi datorie d<o>mnul H<risto>s foarte din destul l-au săvîrşit. Căci noi, fiind ocoliţ de 5 vrăjmaş nebiruiţ, carii stau de-a pururea
10 împotrivă şi ne aducea la mare şi nevindecată stricăciune, cu preaputernicia d<u>mn<e>zeirii, i-au biruit şi i-au omorît. Care vrăjmaş sînt aceştia ? Păcatul, moartea, iadul, diavolul şi trupul.

- Păcatul, prin vărsarea prea scumpului său sînge l-au stins
15 şi nu poate nimic să ne strice de nu ne va fi stăpînind vreo răutate. Moartea, carea s-au născut din păcat, precum zice fericitul Pavel : „Printr-un om au intrat păcatul în lume şi, prin păcat, moartea”, ca un vrăjmaş nemilostiv ce iaste asupra noastră, cu moartea lui au omorît-o. Iadul, carele iaste plata
20 cea desăvîrşit a păcatului, prin pogorirea lui într-însul l-au deşărtat şi l-au sfărîmat. Pre diavolul, ca pre un începător tuturor păcatelor şi muncitoriu sufletelor noastre, l-au legat şi l-au îmbeznat întru prăpăstiile cele mai adînci ale iadului. Trupul
25 prin patemiile sale şi prin răstignirea cea de pe cruce de patemi l-au domolit şi l-au curăţit.

- Şi, cum că ne-au mîntuit d<o>mnul H<risto>s de aceşti 5 vrăjmaş nemilostivi, ce am zis, putem să ne încredinţăm şi din mărturiile sf<i>nteii Scripturi. Că întii, pentru păcat, Mihea pror<o>cul zice : „Lepăda-va toate strîmbătăţile noastre şi va
30 arunca toate păcatele noastre întru adîncul mării”. Aceştia sînt eghipténii cei sufleteşti carii, gonind pre fiii lui Israil, fură înecaţi şi omoriţi în Marea Roşie (ădecă întru sîngele lui H<ris-to>s).

3 Mîntuieşte-ne B, mîntueşti-ne C/aceia C// 4 liseşte din nălţime C// 6 vrednici C// 7 norodu C/vrăjmaşului B// 9 ocoliţi B,C/vrăjmaşi B,C/nebiruiţi B,C/ deap<u>r<u>rea B, C// 10 împotrivă C// 11 d<u>mnezeirii C// 12 vrăjmaşi B,C/aceştia B, aceştia C// 15 să ne| ca să ne C/nu ne va fi| nu va fi B// 16 care C// 19 lipseşte cu C/o au omorît B// 21 dăşărtat C/începătoriu C// 22 muncitor C/noastre [voastre B// 23 întru] în C/cele C// 24 patimiile B,C/ de pe| după C/patimi B, C// 27 vrăjmaşi B, C// 28 întîiu B, C/Micheia B, C// 29 prorocul B,C// 30 păcatele C/Aceştia B// 31 eghiptenii C/fii C// 32 înecaţ B/omorîţ B/adică C//

Pentru moarte zice ap<o>st<o>mul Pavel, la cartea cea dintîi cătră corintheni, în 15 capete : „În vrîmea cea noao (adecă la vrîmea învierii cei de obște a trupurilor) vrăjmașa moarte să va strica și dintr-acēia zi înainte nu va mai avea loc întru oameni”.

Pentru iad tot aceștași ap<o>stol luminat arată, grăind : „Nimica păgubitoriu nu iaste acelora carii sînt întru H<risto>s I<isu>s, carii nu dupe trup, ci dupe suflet ūmblă.”

Pentru diavolul însuș d<o>mnul zice la Ioan, în 12 capete : „Acum iaste judecata lumii ; acum mai marele lumii aceștia să va lepăda afară”.

Pentru patima trupului, putēria crucii minunat ne păzēște, pre carea omul nostru cel vechiu s-au răstignit, după cum zice la rîmlēni, în 6 capete : „Ca să se strice trupul, adecă tăriia și putēria păcatului, ca de acum să nu mai slujim păcatului”.

Că prin moartea lui, tuturor credinčoșilor li s-au dat bună-tate, cu care, prin d<u>hul lui întărindu-să omul cel din lăuntru, pre omul cel dinafară și vechiu să-l răstignească, împreună cu greșalele și pohteile sale și să îmbrace pre omul cel nou, carele iaste întru sf<i>nția și dreptatea [ade]adevărului.

Iară de vei pohti a cunoaște firea și năravurile acestui împărat, ev<an>g<he>listul (tîlcuind cuvintele pror<o>cului) le-au scris, zicînd : „Vine ție blind”. Oamenii pohtesc pre împăraț a-i vedea înălțat întru trufie și să poruncască cu putere și cu groază mare. Iar precum grăiaște Solomon : „Mila și adevărul iaste paza împăratului și cu dreptatea să întărește scaunul lui”. Ačasta iaste dară, lauda cea mare a împăratului nostru. Bine au grăit de dînsul Zahariia, zicînd : „Vine ție blind”. Blind zic, iar nu groaznic și înfricoșat ; că n-au venit să rădice oști, sau să arunce dări preste noroade, sau să-i îngreuiaze cu lucruri mari și grele, nici ca să ia bunătăț pămîntești, cela ce dăruiaște poadoabe cerești. Ci au venit „ție blind”, adecă spre ocăr, spre necazuri, spre batjocuri, spre scuipări și spre bătăi a răbda ; că

1 apostol B, apostolul C/ dintîiu B// 2 corintheni C/ vremea C// 2-3 fără paranteze C/adică C// 3 vrîmea B, vremea C// 4 acea C// 5 aceștași B, C/ap<o>st<o>l B, apostol C// 6 păgubitor C// 7 după ¹⁻² B, C// 8 diavolul C/Ioann B/lipsește în B// 9 marile B, C// 11 puterea C/păzește C// 12 care C// 13 rîmlēni C/adică C// 14 puterea C// 15 margine tuturor B// 16 întărindu-se B, C// 18 greșalile C/pohtile C// 19 după iaste ad. margine făcut B/sfînția C// 20 Iar C// 21 evanghelistul C/fără paranteze C/margine cuvintele B/prorocului B, C// 23 împărați B, C/înălțați B, C/ putere C// 24 grăește C// 25 dreptate C/întărește C// 26 dar C// 29 sau] au C/ îngreuze C// 30 grele C/bunătăți B, C/dăruiește C// 31 adică C/ocări C// 32 că] cu A//

trupul său, după cum zice Isaia : „L-au dat celora ce-l bătea și obrazul său scuipătorilor”. Și încă atîta au fost blindetele împăratului acestuia și atîtea bunătăți ne-au adus noao printr-însa, căci vrînd ca să cără ap<o>st<o>lul ceva de la oameni, cu den-a-

5 dinsul îi jura pre dînșii, pre blindetele lui H<risto>s zicînd : juru-vă pre voi, fraților, pre blindetele lui H<risto>s. Și de vreme ce toț urmează împăratului și ascultă de dinsul, căci să nu ne îndreptăm și noi viața noastră spre blindetele acestui împărat ? Ce ținem în piepturile noastre mîniia hiarălor celor sălbatice și

10 pohta izbîndirii, limba aspidei, gura șarpilor, cu carea toată zioa clevetim, batjocorim, ocărim, înjurăm și ne pohtim unul altuia răul și paguba.

După aceia pomeneste ev<an>g<he>listul a fi săvîrșit ũcnicii porunca domnului și a fi adus asina, împreună cu mînzul ei.

15 Iară n-au lipsit aceia carii striga și zicea : ce faceț, dezlegînd mînzul ? Care cuvinte nu s-au scris în deșărt de Marco ev<an>g<he>listul, că cu acēstia au vrut să însemneze cum că niciodată de acum nu vor lipsi aceia carii vor sta împotriva apostolilor, cu cuvinte grēle și împotriva celor ce vor urma lor și tuturor

20 celor ce ar vrea să petreacă întru H<risto>s cu dreptate și să se nevoiască a întoarce și a învăța pre norod, spre bunătăți. Că așa iaste scris împotriva binelui, rău și împotriva vieții, moarte ; așa și împotriva dreptului, cel păcătos.

După aceia, d<o>mnul, șazînd pre asină, mergea în Ier<u>-

25 s<a>lim și toată cetatea, pornindu-să de dragoste, să bucura de o intrare fericită ca ačasta și cu ramuri de finic și de maslin l-au întîmpinat, cu acēlia propoveduînd nu numai biruința, ce și mila lui. Și cei ce era aprinși de d<u>mn<e>zeiasca dragoste, așternea pre cale veșmintele sale, care felu de cînte și de întîm-

30 pinare nu aflăm nicăiri să se fie făcut, nici ũnui împărat biruitoriu. Iar acest felu de cînte de pre urmă, sufleteste, o dau lui

1 paranteze după cum zice Isaia C// 2 blindetele C// 3 atîta C// 4 apostolul C// 5 blindetele B, blindetele C// 6 blindetele B, blindetele C/ vreme C// 7 toti B, C// 8 viața B, C/ blindetele B, blindetele C// 9 Ci C/ sălbatice B, sălbatice C// 10 care C// 13 aceia C/ pomeneste C/ evangelistul C/ a fi] că ar fi C/ ũcnicii C// 14 d<o>mnului C/ și a fi adus] de au adus C// 15 Iar C/ faceți B// 16 dășart C// 17 evangelistul C/acestea C/ însemneze C// 18 cari C/ împotriva B, C// 19 împotriva B, C/urma B// 22 împotriva ¹⁻² B, C// 23 împotriva B, C// 24 aceia C/ Ierusalim C// 25 cetatea] čata C/ pornindu-se B, C// 27 întîmpinat B, C/ acelea C/ ci și B, C// 28 d<u>mnzeiasca C// 29 fel B/ întîmpinare C// 30 să să C/ biruitor C// 31 fel B/ sufleteste C//

H<risto>s, carii, pre omul cel vechiu lepădîndu-l, obiçaîurile
c ele vechi, pentru m arirea lui H<risto>s a le lep ada, s a nevoesc ;
care lucru, m acar c a  i  intr-alt a vr eme, iar mai v irtos cînd iaste
vr emea poc a  n ii, trebuia ste a-l face, ca, r astignind p acatul
  ntru H<risto>s,   mpreun a cu dînsul înviind întru   noirea vieții 5
s a   mbl am.

Drept ac e ia, de pohtim s a facem ac ast a cînste  i întimpinare
d<o>mnului, cre  tine ste, trebuie s a lep ad am m  ni a, s a scui  m
pizma, s a stingem pohta izb  ndirii, s a gonim de la noi gura cea
viclean a  i buzele c ele hulitoare, s a lep ad am de la noi.  i de 10
am luat cuiva, ceva, cu str  mbul, s a-l dăm înapoi, a cui iaste.
 i de sîntem   nso  ti cu vreo so  ie oarecare, netr  bnic a  i în-
demn atoare spre lucruri r  le  i de ac e ia s a ne lipsim. Căci toate
ac est ia sînt leg aturile diavolului ; că de nu vom face ac asta
acuma, când avem at  tea pilde înainte ochilor n  stri  i când ne 15
  ndeamn a atîta   nv   tur a bisericeasc a —  i   nc a tocma  i
moartea, crucea, piroanele, suli a, b  t  ile, scui  rile, ocările,
leg aturile,   nc a  i s  ngele cel vărsat a lui H<risto>s — nu ne vor
  ntoarce spre poc a  n  , dar a la focul c  nd ne vom mai întoarce ?
 i de vom vrea a prăznui, cu dragoste, patima  i   nv  ierea d<o>- 20
mnului  i de pohtim a priimi destoinic  ste pre d<o>mnul cel ce
vine spre mîntuirea noastr a, trebuie s a lep ad am veșmintele
omului celui vechiu, adec a s a zdrobim  i s a sfărâmăm obi  c  iurile
 i pohtele noastre c ele vechi  i a  a   i vom face întimpinare prii-
mit a  i c  nstit a.  i   mpreun a cu pruncii cei mici, carii sînt f  r-de 25
răutate, s a strigăm din inim a   milit a, cu bucurie sufleteasc a
 i cu cucerie : „Bine e cuv  ntat cel ce vine întru numele domnului.
Osanna întru cei de sus”.

1 care C/obi  c  iurile C// 1—2 *margin*e carii pre omul cel vechiu lep  d  ndu-l, obi  c  iurile c ele vechi, pentru mărirea lui H<risto>s B// 2 cele C/ a lepăda B// 3
vreme C// 4 vremea C/trebuie ste C// 7 ac e ia C/*dup a* ac e ia *ad.* cre  tine ste C/  nt  m-
pinare B// 8 *lipse te* cre  tine ste C/s a lepădăm, trebuie, m  ni a C// 10 buzele C/cele
C// 11 să-l] s a C// 12 netr  bnic a B, netrebnic a C// 13   ndemn atoare C/ac e ia C//
14 aceste C/di  avolului B// 15 atîta C// 16 bisericeasc a B,C/*lipse te*   nc a B/ în-
tocma B// 17 piroanele C/ ocările B,C// 18 al lui B,C// 18—19 *lipse te* nu ne vor
  ntoarce spre poc  n   C// 19 dar C/la focul] apoi B, *lipse te* C// 20   nv  ierea C/
domnului B// 21 d  stoinic  ste C, destoinic  ste *ad. margin*e  i cu destoinicie B// 23
adic a C/ obi  c  iurile C// 24 pohtele C/cele C/   ntimpinare C// 25 *lipse te*  i C/
care C// 27 d<o>mnului C//

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ ASUPRA OMULUI MORT *)

„Nu plîngeți, că n-au murit, ci doarme”. Așa au zis fiii lui D<u>mn<e>zeu, cînd au văzut moartă în pat pre fata lui Iair, mai marele Sinagogului. Și așa zic și eu către înțelepția voastră, 5 bl<a>g<o>sl<o>viților ascultători și către dumneata (cutarele) și către celi alalte iubite rudenii, carii cu tînguiri și cu lacrimi vă întristați împreună, pentru această de bun neam și cinstită cocoană, carea s-au odihnit în d<o>mnul.

„Nu plîngeți, că n-au murit, ce doarme”. Fericitul ei sfîrșit 10 iaste adormire, iar nu moarte. Drept aceia nu cere de la voi lacrimi, nu pohtêște suspinuri, nu priimêște întristăciune, nici plîngere. Vrédnici de plîns sînt limbile, că n-au credință, jidovii, că n-au botez, ereticii, că sînt despărțit din bratele bisăricii; pentru căci aceștea adevărat mor, aceștea iau vécinica moarte, 15 precum zice fericitul Pavel, la al șaselea cap către Romani: „Că cel ce au murit păcatului, au murit odată”.

Iar o cocoană creștinească, ca aceasta, ce s-au născut în baia sf<i>ntului botez, ce au supt laptele credinții, ce s-au hrănit în casa învățaturii d<u>mn<e>zeescului dar, ce s-au întemeiat 20 cu puterea cinstitelor taini, ce era îngrădită cu bunătăți, cu faceri de bine, cu lucruri plăcute lui D<u>mn<e>zeu, ăna ca aceasta adevărat, n-au murit, ci doarme. Așa ni-o adeverează nemincinoasa gura lui H<risto>s la sf<i>nta Ev<an>g<he>lie: „Cela ce crêde întru mine nu va muri în vécii”. Și de vrême ce 25 credinçosul nu moare, iaste lucru adevărat că sfîrșitul lui nu iaste moarte, ce adormire. O mărturisêște marele Vasile la cuvîntul ce face asupra morții: „Moartea dreptilor iaste (zice) adormire”. Și iarăș, la m<o>l<i>tvele Rusaliilor: „Că nu iaste, doamne, moarte robilor tăi, cînd eșim noi din trup și venim la 30 tine, D<u>mn<e>zeul nostru, ce schimbare dentru cêle mai cu grijă la cêle mai fericite și la cêle mai vesele și la odihnă și la bucurie”.

2 plîngeți // 4 marile // 7 întristaci // 9 ci// 11 nu] nici// 12 Vrédnice// 13 despărțiti/din]de/brățile/besărericii// 14 aceștia ¹⁻² /vécinica// 15 al 6// 20 puteria// 24 veci// 26 ci/marile/Vasile// 28 iarăși / molitvele// 30 dintr-acêlia//

*) Această predică lipsește în ms. C.

Și adevărat, cît iaste de dulce această adormire și cu cît iaste mai dorită decît adormirea cea firească, de toate zilele. La adormirea cea firească rămîne omul făr-de simțire : nu vede, nu aude, nu cunoaște, să uită pre sine, uită pre fiii lui, pre rudenii, pre priiateni, rămîne lipsit de toate răsfațărilor vieții 5 și de lumina aceștii lumi. Iar la adormirea căstă de pă urmă o, cît să bucură, cît să răsfață și cît înviiază, în loc de a-ș piiarde lumina. Îș deschide mai vîrtos ũșa cerîului, a luminii cei adevărate. O zice Isaia la al noalea cap : „Celor ce lăcuesc în locul și umbra morții, lumină îi va lumina pre ei”. În loc de a să lipsi 10 de răsfațări și de bogății, cîștigă frumosețile, carele pot singure să sature toate pohtele lui. O adeverează D<a>v<i>d, la psalomul 16 : „Sătura-mă-voiu cînd mi să va arăta mărirea ta”. În loc de a rămînea de cunoștința rudeniiilor și a priiatenilor, între strălucirile luminii cei neapropiiate, vede, în toate zilele, și pre 15 părinți și pre fii și veri ce alt au avut dorit în lume. O mărturisește marele Pavel cătră corintheni, în 13 capete : „Acum cunosc din parte, iar atunceă voiu cunoaște, precum și cunoscut sînt”.

Și de vrême ce aici, după adormirea cea firească, să întoarce iară omul la osteneli, la scîrbe, la supărări, la patemi, 20 acolo, după adormirea cea de pe urmă, carea o numim noi a morții, trêce din scîrbă la bucurie, din stricăciune întru nestricăciune, din orașul lacrărilor la locul veseliei, din turburarea vieții la adăpostirea cea lină a mîntuirii, din patemile Eghypetului în pămîntul cel fericit al făgăduinței din robiiia lumii la mîntuirea 25 cerîului, din petrecaniia omenească, în căta fericitilor îngeri. Și ce altă norocire iaste mai mare, decît această ? Ce altă adormire mai dorită, decît adormirea morții ?

Drept acēia zice și d<u>hul sf<i>nt la Eclisiastul, în 7 capete : „Mai bună e zioa morții, decît zioa nașterii, că nașterea 30 iaste începutul durerilor, iar moartea iaste începutul vieții cei fericite”.

Drept acēia zic iară : „Nu plîngeț că n-au murit, ci doarme”. și cu mine împreună vă zice și cel cu rostul de aur, Ioan : „Să cuvine la moarte să ne bucurăm, iară să nu plîngem”. Și pricina 35 iaste, zice sf<i>ntul : „De va fi tînăr, s-au mîntuit curînd din mijlocul rălelor, iar de va fi bătrîn, acēia ce i să părea mai

6 păl pe// 7 învîiază/ piiarde// 8 cerului// 9 noalea// 11 bucugății/ frumusețile// 20 ostenēle/ patimi// 24 patimile// 26 petrecanie// 29 Eclisiastul// 33 plîngeți// 34 Ioann//

dorită a fi, cu sațiu luîndu-l, s-au dus''. Și noi, de nu vărsăm
 lacrimi niciodată, cînd ruda sau priiatenul doarme, ei mai virtos
 liniștim, tăcem și ne nevoim ca să nu-i dăm vreo supărare, măcar
 că știm cum că adormirea iaste moarte trecătoare „sfîrșitul a
 5 unii zile'', precum zice d<u>mn<e>zeescul Zlatoust, dară pentru
 ce să le vărsăm pentru cei morți? Pentru ce să ne întristăm de
 sfîrșitul vieții fraților noștri, ce să odihnesc în d<o>mnul, ce să
 veselesc în slava cerească, ce lăcuesc în lăcașurile celor vii?
 Adevărat, moartea, ca o nemilostivă ce iaste, au secerat făr-de
 10 vrîme pre această floare aleasă și au răpit prea timpuriu podoaba,
 frumusețea neamului femeesc. Iar pentru aceasta nici lacrămele,
 sînt cu cale, nici întristarea cu dreptate. Că precum iaste mai
 norocit corăbiiarul acela, pre carele vîntul cel tare îl aduce cu
 grabă la liniște, decît acela ce cu mare liniște, făr-de vînt, călă-
 15 torêște, așa mai fericit iaste și cela ce fără vrîme, de moarte
 grabnică să mută la liniștea d<u>mn<e>zeestii fericiri. Zice
 înțeleptul Solomon: „Sfîrșindu-se preste puțin, au plinit ani
 mulți, că plăcut era d<o>mnului sufletul lui''. Au stătut cu bună
 mulțemită la D<u>mn<e>zeu și sufletul aceștii cinstite cocoane,
 20 pentru multa ei credință, pentru bunătățile ei cele creștinești,
 pentru curățeniia cea făr-de asemănare, pentru cuceriia cea mare,
 la cele d<u>mn<e>zeestii.

Drept aceia s-au sfîrșit preste puțin, pentru ca să cîștige
 rodurile lucrurilor ei, celor plăcute lui D<u>mn<e>zeu sau, să
 25 zic mai bine, s-au sfîrșit preste puțin, pentru ca să cîștige zilele
 ei și să-ș facă viața ei vîecnică.

O pasăre, ce să numește finix, de ce să săvîrșește făr-de
 vrîme de aceia mai mult îș adaoge zilele vieții lui, pentru căci
 moartea îi înoiaște viața și-i dăruiaște ani mai mulți. Deci
 30 această cocoană, de ar fi murit pentru ca să se săvîrșească, ar fi
 fost vrednic de plîns sfîrșitul ei, pentru căci s-ar fi pierdut un
 chip minunat ca acesta al darurilor și al bunătăților. Dară de
 vrîme ce s-au săvîrșit pentru ca să trăiască în vîci, pentru ca
 să se bucure, împreună cu îngerii, pentru ca să se nască de a doa
 35 ora, în ceriu, ca finixul, ce trebuiesc lacrămele? Să cuvine (zice

2 sau] și/priiatenii/dorm// 4 moartea/trăcătoare// 6 șters le/morții/intristăm//
 10 timpurie // 11 fâmeesc/lacrămile // 13 corăbiiarul // 15 acela// 16 liniștia// 17
 peste// 18 domnului// 24—25 margine rodurile lucrurilor ei, celor plăcute lui
 Dumnezeu sau, să zic mai bine, s-au săvîrșit pentru ca să cîștige// 26 viața/lipsește
 ei// 27 sevîrșește// 29 viața// 33 trăiască// 34—35 do oara//

fericitul Pavel) acest trup stricăcios să se îmbrace cu nestricăciune și acest muritoriu să se îmbrace cu nemurirea. Încetează, drept aceia, jalea, săvîrșască-se întristăciunea, că n-au murit, ce doarme. Și precum zicea ap<o>st<o>lii către H<risto>s pentru 5
Lazar, așa zic și eu pentru dînsa : „De-au adormit, mîntui-să-va”.
Va așăza, fără de nici un prepus, marele D<u>mn<e>zeu sufletul ei cel creștinesc în sînul lui Avraam și al lui Isac și al lui Iacov, în lăcașurile celor vii, în corturile celor drepți, unde strălucște lumina cea dep<u>r<u>rea a d<u>mn<e>zeestii lui mărire. Și de vrîme ce între cîlîalalte faceri de bine sînt folositoare cêrerile 10
sf<i>nței beserici și rugăciunile celor credincoș, pentru ca să cîștige fieștecare creștin fericirea cea neschimbată, pentru aceasta vă pohtesc pre toț, preasf<i>nțișilor arhieriei, cuvioșilor ieronomonași, cucernicilor preot, cînștișilor boiari și pre tot norodul ce vă aflat de față, să ziceț cu un glas și cu o inimă, toț deo- 15
dată, D<u>mn<e>zeu să o iarte și să o fericască, pentru ca să învredinicască și ia și noi toți (cînd va fi voia lui D<u>mn<e>zeu) să ne veselim împreună întru împărăția ceriului, unde iaste viața făr-de moarte și mărirea nedescoperită și bucurie stătătoare și vîcnică. Amin. 20

ÎNVĂȚĂTURĂ CÎND SĂ FACE PARASTAS *)

Un lucru peste fire văz în Sf<i>nța Scriptură la a doa[oa] carte a Împăraților, în 12 capete și foarte mă face de mă minunez. Împăratului David i-au fost bolnăvit copilașul cel dintîiu, ce avea din Virsavea. Și, pentru căci să afla în nevoia morții, 25
era p<u>r<u>rea trist și mîhnit și nici mînca nici bea, nici putea nimeni să-l mîngie. Iar după ce au murit, zice Sf<i>nța Scriptură, îndată s-au spălat și s-au uns cu mirosmuri și s-au îmbrăcat în haine luminate și, mergînd în casa d<o>mnului, au dat mulțemită lui D<u>mn<e>zeu. Și eșînd afară s-au ospătat și s-au vese- 30

1 nestricăciu// 2 înceteze// 3 ci// 4 apost<o>lii// 6 făr-de/în // 13 toți// 15 aflați// ziceți/toti// 19 viată/ nedescoperită/ nedespărțită// 20 lipsește și vîcnică// 22 Schiptură/ dooa// 24 D<a>v<i>d/dintîiu// 25 Virsaviia// 29 mulțămită//

*) Această predică lipsește în ms. C.

lit, de care lucru stau de mă mir, cum putu fi aceasta? Că pină era viu și bolnav plîngea și să întrista și, după ce au murit, s-au veselit. Răspunsul acesta ni-l dă însuș D<a>v<i>d. „Pină era — zice — bol<na>v, mi să cuveniîa să mă mîhnesc pentru
5 el, căci aveam nădêjde că mi-l va lăsa D<u>mn<e>zeu. Iar de vrême ce au murit, înapoi nu pocîu să-l mai întorc, ci-m caut mie a mêrge după el; și pentru acêia mă bucur că s-au odihnit în d<o>mnul și s-au mîntuit de grijile lumii”.

Drept acêia zic și eu cătră dumneata (cutarele) și cătră
10 cêlîalalte iubite rudenii să încetați întristarea și să părăsiț lacrămile, de vrême ce s-au odihnit în d<o>mnul această cințită cocoană ce să pomenêște astăz. Căci lacrămile și întristăcîunile nu dau nici ũn folos morților, nici pot să-i întoarcă din viața cea vêcnică, nici să-i scoată din gropi. Și pentru acêia au pus lêge
15 d<u>mn<e>zeeștii ap<o>st<o>li, să nu plîngem pre morți, ci să-i pomenim la înfricoșatele taini și să facem milostenii și alte faceri de bine pentru ei, că iaste plăcut înaintea lui D<u>mn<e>zeu și li să face mare folos și aduc multă dobîndă și mîntuință sufletelor, precum adeverează și sf<i>ntul Dionisie Areopa-
20 ghitul la cuvîntul ce face asupra morții. „Rugăcîunile — zice — ce să fac la sf<i>nte jertăvnice sînt de folos nu numai celor vii, ci mai vîrtos și celor morți”.

Și pentru acêia și sf<i>nta besêrică să roagă neîncetat bunătății lui D<u>mn<e>zeu să lase toate greșalele celui mort,
25 pentru neputința omenească și să-l odihnească în locul celor vii, în sînul lui Avraam și al lui Isaac și al lui Iacov, de unde lipsêște toată durêria, grija și suspinarea. Și să nu să ũite putêria lui D<u>mn<e>zeu pentru multa și nespusa a lui bunătate, spurcăcîunilor ce s-au făcut de cel mort, pentru neputința omenească,
30 de vrême ce nu iaste nimeni curat de spurcăcîuni, după cum iaste zis. Și de vrême ce și această cințită cocoană ce să pomenêște astăz, cu cuvioasă slujbă beseričască au viețuit în lume ca un om, să roagă, prin mijlocul mieu, tuturor cîți vă aflaț de față, ca ce va fi greșit înaintea lui D<u>mn<e>zeu și înaintea oameni-
35 lor, să ziceț toți, cu un glas și cu o inimă: D<u>mn<e>zeu să o iarte, pentru ca să ne învrednicim și noi a lua această ertăcîune, după petrecaniîa noastră. Amin.

2 plîngîa// 4 bolnav// 6 poč// 10 părăsiți// 12 astăzi// întristăcîunile // 13 viîața// 15 d<u>mnezeeștii// 16 milostenie// 19 sufletelor/ Ariopaghitul// 21 jertvenice// 32 astăzi/ ũn// 33 aflați// 35 ziceți/ ũn//

**CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ
ÎN 25 A LUNII DECHEMVRIE, LA NAȘTEREA
D<O>MNULUI NOSTRU I<ISU>S H<RISTO>S**

„Că iată vestesc voao bucurie mare, carea va fi la tot norodul, că s-au născut voao astăz mîntuitor, carele iaste H<risto>s, 5 d<o>mnul, în cetatea lui David”.

Multă veselie sufletească ne aduc noao, celor credinchoși și iubitori de prăznuire acēste cuvinte ale sf<i>nței Ev<an>g<he>lii de astăzi, dintru care cuvinte adunăm 2 lucruri minunate și peste fire : una, că înțelegem o veste bună, carea din v&eci 10 nu s-au auzit, nici să va mai auzi pînă în v&eci și alta, că auzim o bucurie mare carea stinge toată jalea, toată întristăciunea și toată lacrăma de pe fața pămîntului. Aș pohti însă acēste cuvinte să le întinz ca o masă desfătată înaintea dragostei voastre și să vă fac un ospăț sufletesc, după putință, puind în loc de bucate, 15 cu multe f&eliuri de bunătăți dr&ese, cuvîntul cel de bună vestire și, în loc de băutură veselitoare, să dreg în păharul preaînțel&ptelor capetelor voastre cuvîntul cel de mare bucurie, pentru care lucru c&erem put&ere de la H<risto>s, carele înțelepț&este pre cei neînvățați, ca să ne lumin&eze mintea și să ne dea ajutor ca să 20 putem îndulci cu ospățul vorbelor inimile și auzurile celor ce vor ospăta suflet&este.

Decît c&ăl&alte nume, cu carele zice Isaia să se numească mîntuitor&ul, decît toate iaste, cel dint&ii, minunat ; și cu cuvînță i să cuvine acest nume, că nu numa într-un lucru ci în toate 25 faptele sale minunat au fost : minunată zemislirea lui, minunată și nașterea, minunată și viața, învățătura, moartea, înv&ierea, înălțarea la cer&u ; minunată au fost și pohfala înălțării lui, că toate întru d&insul au fost noao înălțate și minunate. Iar ce

1—3 Cuvînt al doilea la z&ioa nașter&ii lui H<risto>s C// 2 a lun&ii ale lui B/ dichemvrie B// 3 domnului B// 4 vestit, *ad. margine* și vestesc B//care C// 5 ast&ăzi B/mîntuitor&u B, mîntuitor&ul C//care C// 6 D<a>vid C// 7 credinchoș B// 8 aceste C/ Ev<an>g<he>liei B, Evanghel&ii C// 10 înțelegem C//veste C//care C//veci C// 11 veci C// 12 care C//j&al&ia B// 13 de pe] după C//îns&ă] ca C//aceste C// 14 întinzu B/ dragost&ii C// 16 feluri B, f&eliuri C//*margine* de bunătăți B//vestire]voire B// 17 *margine* veselitoare B/p&aharu C//preaînțel&ptelor C// 19 c&erem C//put&ere C//înțelepț&iaște B, înțelepț&este C// 20 ajutor&u B// 21 ce vor] ce să vor B, C// 22 sufletește C// 23 celel&alte C//care C//Isa&ia C//s&ă C// 24 mîntuitorul C// 25 numai B,C//întru un B, întru acest C// 26 faptele C/ z&amislirea C// 27 viț&a B, C/ înv&ierea C// 28 pohvala C//

P. Nic. St. N. G. m.
3 oct. 1964

- iaste spre prăznuirea noastră, căstă de acuma, iaste mai minunată decît toate, carele pomenêște ev<an>g<he>listul zicînd : „Și au născut pre fiul său cel întîi născut și l-au înfășat pre dinsul și l-au pus în iasle, pentru că nu avea ei loc în casă”. Că ce
- 5 iaste mai minunat decît a zăcea în iasle domnul tuturor? Și nu fu lui alt loc în lume? Ce iaste mai minunat decît o mărîre ca aăasta, să fie aruncat la locul dobitoacelor? Și pentru căci vād îngerii pre domnul cerîurilor, aruncat în gunoae, cîntă : mărîre lui D<u>mn<e>zeu, celui din nălțime.
- 10 Și nașterea aăasta n-au fost numai mîntuitoare, ce și minunată. Că despre o parte trebuie să ne minunăm de sfatul cel minunat al înțelepției lui D<u>mn<e>zeu, iar de altă parte trebuie să mărim lucrul cel mare al bunătății lui. Că am cîștigat astăzi pre judecătorîi cerîului și al pămîntului, carele, surpînd
- 15 zăpisul răutăților noastre, s-au milostivit de au rupt și legăturile. Cîștigat-am astăzi pre domnul, carele jugul cel vechîu al robiei noastre, de pe grumazii noștri fărămîndu-l, întristăciunea lumii au veselit-o, cu slobozirea cea vécnică. Cîștigat-am pre împăratul cel blind carele, în toată lumea călcînd cu pașii dreptății cerești, tirăniia vrăjmașului celui răpștitoriu au sfărîmat-o.
- Astăzi au strălucit noul Adam, carele nu iaste lăcuiorîu, ci domn și stăpîn raîului, pre carele frumosetia pomului celui oprît nu-l va înșăla, șarpele nu-l va vicleni muîarea nu-l va amăgi.
- 25 Astăzi au răsărit lumina întru întunêrec.
- Astăzi, pre acela de carele să turbura cerîul și cerîul cerîurilor avîndu-l, lumea, neștiînd, l-au cîștigat.
- Văzut-au sf<i>nții, strămoșii noștri, minuni mari și fără de număr ; că Marea Roșie, desfăcîndu-se în doao le-au făcut cale ;
- 30 focul, ca un stîlp luminîndu-le noaptea, le-au slujit ; norul, de arșița și zăduful zilii i-au umbrît ; cerîul, hrană îngerească le-au dat ; piatra cea vîrtoasă, păhar dulce li-au deschis ; Iordanul curgerile sale cële repede, spre fugă li-au întors ; zidurile cële tari

1 acum C// 2 pomenêște C/evangelistul C// 3 întîi B, C// 5 d<o>mnul C// 6 o mărîre] șters omorîrea și ad. o smerire B// 7 dobitoacilor C// 8 d<o>mnul C/ cerurilor B// 10 ci și B, C// 12 înțelepciunii C/ trebuie B, trebuie C// 14 judecatorîul C// 15 nostre B// 16 d<o>mnul C/robii C// 17 de pe] dupe C/ noștri C// 20 răpștitor C// 22 lăcuior C// 23 d<o>mn C/ frumuseția B, frumusețea C// 24 muerea C// 25 întunec C// 26 care C// 27 cerurilor B// 28 sfinții C// 31 arșița, ad. și arsura B, arsura C// 32 piatra B/le-au C/deșchis C// 33 repede C/le-au C/ cele² C//

ale vrăjmașilor, de glasul trîmbițelor au căzut ; soarele, pre ceriu zăbovind cu călătoria, au mărit zioa pentru izbînda. Iar minune ca aceasta nu s-au văzut niciodată, nici s-au auzit, ca cea ce iaste unul născut celui prea înalt, pre carele puterile arhangelilor cu frică îi slujesc, a să arăta pre sine, cu trup, oamenilor și trupul carele l-au luat de la oameni să-l înd<u>mn<e>-zeiască. 5

Drept acéia, decît iaste taina această mîntuitoare, de atîta iaste și mai minunată ; carea necum limba omenească poate a o grăi, ce și înge<r>ii, carii ne vestesc noao astăzi bucuria cea mare și cîntă mărirea lui D<u>mn<e>zeu, nu iaste cu puțință ca să o adevăreze. 10

Eșit-au — zice — poruncă de la chesariul Avgust, să se scrie toată lumea, adecă ca fieștecine numele său, la moșiia sa și la locul nașterii sale să și-l spue. Drept acéia, cu pricina aceștii porunci, s-au suit și Iosif din Galilea, din cetatea Nazaretului, la Indea, în cetatea lui David, carea să chiamă Vithleem (pentru că era el din casa și din moșiia lui D<a>v<i>d), să se scrie cu Mariia cea logodită lui, muiare, fiind grea. Iar osteneala și greutatea călătoriei aceștii pre<a> lesne o va putea cunoaște 20 fieștecine, de va vrea să socotească vremea și cine au fost cei ce călătoria. Că era pre la miezul ernii, cînd pămîntul și apele sînt înghețate de ger și de vînturile cele reci ; și feçoara tînără și rușinoasă, carea nici din casă nu era obișnuită a eși, și, fiind aproape de a naște, purcede pre o cale grea și cu anevoe ca aceasta. 25 Și, apropiindu-să de Vithleem, doară s-ar fi găsit vreo casă cuvioasă, ca să nască feçoara această într-însa, iară însuș iubit-oriul de sărăcie, d<o>mnul, au pohtit într-o coșare smerită, ca să se nască.

Și fu, drept acéia (zice ev<an>g<he>listul), fiind acolo 30 s-au împlut zilele ei să nască. Și era noaptea, carea noapte era mai luminată decît soarele, întru carea au răsărit soarele dreptății. Însă eu mai bine voiu numai zioa acéia a fi noapte întru

1 trîmbiților B/soarele C// 2 minună B// 3 că cea B, C// 5 slujăsc B, C/ oamenilor cu trup C/ trupul B// 6 înd<u>mnezăscă C// 8 acéia C/decît ad. și cu cit B/de ad. și cu C// 9 care C/necum] cu B// 10 ci și B, C/ ingerii B, C/ care C// 12 adevăreze C// 13 să se] să C// 14 adică C// 15 acéia C// 16 Galileia B, C// 17 Iudeia B, C/ D<a>vid C/care C/ chiamă B/ Vithleem B/ fără paranteză C// 18 D<a>vid C/fără paranteză C// 19 muere C// 20 greutatea B,C/călătorii C// 24 care C/ a eși] să Iasă C// 25 purcede C// 26 apropiindu-se B/Vithleem B/doar C// 27 iar C/ iubit-oriul B// 30 acéia C/evangelistul C// 31 care C// 32 care C// 33 acéia C//

care a omul cel dintii, Adam, au pohtit a fi asemenea lui D<u>m-n<e>zeu. Și noaptea aceasta, întru carea au strălucit lumina cea cerească în lume, noul Adam, o voiu numi zio.

- Iar sf<i>nta feçoară aștepta, cu mare pohtă časul acela
- 5 întru care, pre D<u>mn<e>zeu ca un prunc, să-l ăa în brațele sale și cu minile sale să-l cuprinză și cu țîțele sale să-l aplice, fiind, drept acēia, toate întru liniște și întru tăcere. Făcîndu-ș și noaptea calea sa jumătate eșit-au aici, în lumina aceasta a noastră, ca un mire din cămara sa; eșit-au, zic, nădējdea tuturor vēcilor,
- 10 bucuriia ingerilor, mîntuirea neamurilor, scularea celor morți, izvorul milii, rădăcina vieții. Eșit-au cuvîntul tatălui, cu trup îmbrăcat, din trupul feçoarei; eșit-au gol, pentru ca să ne îmbrace pre noi, sărac ca să ne îmbogățască, smerit ca să ne înalțe la ceriū, ca un prunc ca să ne facă pre noi desăvîrșit și să ne dea
- 15 noao bucuriia cea vēcnică. Auzitu-s-au, rogu-vă, vreodată, veste ca aceasta? Au socotiț că să va mai auzi? De aduce atita bucurie la oameni o veste bună de cēste trecătoare, dară această veste cu cît mai virtos va aduce bucurie mare la tot norodul, după cum au zis ingerul? Precum căldura soarelui trage aburul
- 20 de pe pămînt, în sus și de acolo să pogoară roao și face pămîntul de rodēște și să veselēște așa și preacuratul sîngele feçoarei, cu putēria sf<i>ntului d<u>h, făr-de nice o sămînță de bărbat, zemislindu-se, s-au făcut trupul d<o>mnului H<risto>s carele, eșind la lumină, ca cela ce iaste lumina cea adevărată, minu-
- 25 nat au veselit tot neamul omenesc; și născîndu-l, l-au făcut mai frumos decît ar fi fost înfrumusețat cu tot fēliul de bunătăț. Că el iaste izvorul bunătăților făr-de nici o stricăciune a fečoriei sale și făr-de nici o simțire de durere au strălucit în lume acest sf<i>nt prunc.

- 30 Obicai iaste, în multe părți, ca tot cela ce ar duce roadă noao de vînzare iaste ertat de toată datoriia vămii lui. Drept acēia, vrēdnic lucru au fost să fie și sf<i>nta feçoară mîntuită de toată vama datoriei durerii nașterii sale, că numai ăa singură

1 care C/dintii] din B/cu D<u>mnezeu asemenea C// 2 care C// 3 zioă C// 4 sfinta C/ mare] multă C// 5 ūn B/ brațile B// 6 minile B, C/ coprinză C/ țîțele B// 7 acela C/ tăcere C// 9 cămarea B/nădejdea C// 11 milii C// 12 feçoarii B,C/pentru] pentru A// 14 ūn B// 16 socotiți B,C// 17 veste C/ceste C/ dar C// 18 veste cît] mu<l>t B// 20 de pe]dupre C// 21 rodește C/veselește C/ preacurat C/ feçoarii C// 22 puterea C/ nici B, C// 23 zămislindu-să C/ domnului C// 26 înfrumusețat B/ cu tot] cu de tot C/feliul B,C/bunătăți B,C// 27 feçoarei B// 28 durere C// 30 Običaju B, obicei C// 32 acēia C/vrednic C//

au adus lumii roadă noao. Că toate muerile cîte au născut în lume au adus roduri vechi, zemislite în tina păcatului celui strămoşesc; iar acesta pre carele l-au născut sf<i>nta feçoară cu adevărat iaste roadă noao, că iaste om zemislit din d<u>hul sf<i>nt şi nu numai om singur, ce şi D<u>mn<e>zeu. Că singură 5
ia au adus în lume această roadă frumoasă şi pentru aceia au rămas mîntuită de toată vama naşterii cea cu durere, precum şi de toată stricăciunea feçoriei au rămas întreagă. Că cel ce venise în lume ca să facă pre toţi oamenii curaţi şi făr-de stricăciune n-ar fi fost nicidecum cu cuviinţă să facă maicii sale stricăciune. 10

Drept aceia, ce iaste mai minunat şi mai slăvit decît această naştere? Că să întunecă mintea omului şi nu poate a le pricêpe acêstia, cum poate ca să nască feçoara fiu? Şi prin venirea ũnui dar în lume să săvîrşeşte taina a doao daruri; că ziditoriul să naşte din zidirea sa şi muma cea neîmpreunată cu bărbat să 15
minunează de rodul pîntecelui său şi muîarea să face începătōriului său începătoare.

Şi nu ştiu de ce mă voiu minuna întîi? De zemislirea cea făr-de sămînţă, au căci prin naşterea aceasta mai mult s-au slăvit feçoriia? Şi nu iaste minune de au născut şi au rămas feçoara 20
curată, că au născut pre cela ce iaste începutul feçoriei şi întru tot curat.

Cine va putea spune cu ce dragoste şi cu ce frică împreună va fi cuprins feçoara pre acest fiu al său, că fiind plină de credinţă îl cunoştea pre acesta a fi D<u>mn<e>zeu şi-l cunoştea 25
a fi şi fiul său; să cunoştea pre sine a fi şi mumă şi slujnică. Drept aceia, ca o mumă cu dragoste îl cuprîndea şi-l săruta şi ca o slujnică, ca pre un D<u>mn<e>zeu înalt abiia cu preacuratele mîinile sale cuteza a-l apîpăi. Căci ştiia că nici preoţilor nu era slobod a să atînge de lada legii, carea era ca o ũmbră îpăintea 30
aceştii taine şi ştiia a fi scris ca să se curăţească cei ce purta vasele domnului. Şi de pohtiia arămurile beséricii atîta curăţie, cu cît mai vîrtos pohtêşte acesta curăţiia carele iaste începă-

2 zămislite B,C// 3 strămoşesc B,C// 4 zămislit B, C// 5 ci şi B,C// 6 ia C/ aceia C// 7 durere C// 8 feçoarii C// 9 ca să] să C/ toţi B, C// 10 margine n-ar fi fost nicidecum cu cuviinţă să facă stricăciune maicii sale B// 11 aceia C/ slăvită B// 12 pricepe C/ 13 aceste C/ lipseşte feçoara C// 16 muerea C// 18 întîiu B, C/zămislirea B,C// 25 cunoştia¹⁻² B// 26 cunoştia B/ şi mumă a fi C// 27 Drept aceia] Deci C/coprîndea C// 28 preacuratele C// 29 sale mîini C/ mîinile B/pîpăi B, C/Că B// 30 lēgii C/care C// 32 vasele C/d<o>mnului C/ arămurile ad. şi vasele B, arămuri C// 33 pohtêşte C//

- toriul și izvorul curăției. Drept acēia preaînțeleapta feçoară, cu frică și cu dragoste, împreună cu multe lacrimi, carele le scotea dragostea cea multă ce avea cătră cela ce să născuse dintru dinsa, ūda trupul preasf<i>ntului cocon; și luindu-l cu
- 5 scutece l-au înfășat și cu brațele l-au cuprins și țite fečurești dîndu-i în gură, cu lapte curat l-au adăpat. Și ce s-au mai întîmplat iaste lucru cu adevărat că covîrștaște toată minunea minții omenēști. Că zice : „Și-l puse pre dînsul în iasle, pentru că nu
- 10 avea ei loc în casă”. Înfățișînd, drept acēia, ūn lucru prea de jos, cu un lucru prea înalt, cum nu te vei cutremura de minune? Că pruncul acesta, carele să vîrgulește în iasle, de ne vom rădica ochii credinții noastre îl vom cunoaște făcînd tunete și fulgere în nori și pre cer ūmbletul stēlelor rînduînd, soarele și luna de
- 15 raze împlîndu-se și mișcarea cerîului îndreptînd și toată greimea lumii acest prunc înfășat o cîrmuiaște. Cine iaste acela așa mic și așa mare, așa smerit și așa înalt, cît în iasle zăcînd, în cerîu cu glasuri îngerești să mărește? Că ce iaste mai mic și mai smerit decît a să naște în iasle, care loc nu iaste al oamenilor, ci al dobitoacelor? Și ce iaste mai mare și mai înalt decît tot
- 20 întru ačastaș naștere, pămîntul cu mare lumină a străluci și mulțimea oștilor cerești a cînta și cētele îngerilor a să veseli cîntînd : „Mărire lui D<u>mn<e>zeu întru cei de sus”? Și împlînd văzduhul de glasuri dulci și mîngăioase, cînd, de la începutul lumii, s-au mai auzit, la nașterea vreunui om, glasuri
- 25 și cîntări îngerești? De nu poți crēde, omule, cu slăbiciunea ta, cum că s-au născut D<u>mn<e>zeu din muțare, cunoaște că s-au născut din feçoară. De-ți pare lucru prost a fi scutecele acēlia întru carele iaste înfășat, minunează-te de îngerii și de mulțimea oștilor lor cerești, cu ce cîntări îl măresc. Și de te scîrbești de iasle, rădică-ți ochii puținel și vei vedea pre cerîu stea
- 30 noao, carea mărturisēște lumii nașterea d<o>mnului. Și de vrēme ce crezi altele mai mici, crēde și cēle minunate. Și de te pricești de cēle ce sînt ale smereniei, cînstēște cēle cerești și înalte.

1 curății C/ acēia C/ feçoara C// 3 dragostia B// 4 cocon] prunc C// 5 scutece B/coprins C/ țite B, C/fečorești B,C// 7 covîrștaște B, C/lipsește toată B// 8 esle C// 9 Înfațișînd C/aceia C/lipsește prea C// 10 ūn B// 11 vîrgulește *ad. margine* și sălășlufiaște B/carele să vîrgulește] care iaste C/esle C// 13 cerîu B, C/stelelor C/soarele C// 14 umplîndu-se C// 15 cîrmuește C// 16 esle C// 17 mărește C// 18 esle C// 19 dobitoacilor C// 21 cetile C// 22 Dumnezeu C// 24 s-au] au B// 25 crede C// 26 Dumnezeu C/muere C// 27 De-ț B/ scutecele B, C/acelea C// 30 rădică-ți B, C// 31 care C/ mărturisește C/ vreme C// 32 crede C/ cele C/ pricești] pripești C// 33 cele C/ smerenii C/ cînstēște C//

Cine, drept acéia, întru înălțimea mării a acestuia fiind împreunată cu atita smerenie, nu va cunoaște a fi doao firi, dintru cari una iaste vrednicie mării și alta priimința bunătății; carele amîndoa le arată pror<u>cul Isaia, zicînd : „Prunc s-au născut noao și fiu s-au dat noao”. Numindu-l prunc, însemnează 5 smereniia omenirii și numindu-l fiu dat, arată înălțimea mării. Că s-au născut noao, cel ce luiș era; dat iaste, drept acéia, din d<u>mn<e>zeire și născut din feçoară. Născut iaste cela ce simte apusul; dat iaste cela ce n-are început; născut iaste cel ce iaste mai tînăr decît mulți; dat iaste decît carele nu iaste 10 nici părintele mai vechiu; născut iaste cel ce va să moară; dat iaste acela dintru carele viața să naște și așa, cel ce era, dat iaste și cel ce nu era s-au născut. Acela stăpînește, iar acesta să smereste. Luiș stăpînește și noao, celor credincoș, ne gătêște moștenire; și nimeni să nu socotească că, luînd trup, s-au micșorat 15 ceva din mărirea cea d<u>mn<e>zeiască. Nu s-au născut îngerilor, căci acei ce au rămas în dreptate nu le trebuia mîntuire și cei ce căzuse nu putea ca să se mîntuiască. Noao iaste, drept acéia, dat d<u>mnul acesta și născut. Și de vrîme ce îngerii îl măsre pre dînsul, cu cîntări, neîntorcîndu-i pre dînșii de la răutate, nici 20 cîtele lor să le mai slăvească, dară noi, cu cit mai virtos să cuvine să-l mărîm și să-i mulțemim pentru vîstia cea bună a împăcaciunii ce ne-au adus de la D<u>mn<e>zeu tatăl pentru bucuriia cea mare ce au vărsat peste tot pămîntul, pentru mîntuirea noastră din mîna vrăjmașului, pentru deschiderea ușilor raiului 25 și pentru multele și nenumăratele faceri de bine ce ne-au făcut și ne face totdeauna, pentru carele trebuiaște, cu bucurie sufletească și cu laude de mulțemiri și de slavoslovie să-i zicem: Slavă ție, D<u>mn<e>zeule, celui din nălțime. Și să ne închinăm nașterii lui, aducîndu-i cu dragoste, cu frică și cu multă cucerie, 30 împreună cu filozofii și daruri de bunătăț: aur, tămîe și zmirnă în locul aurului să-i aducem credință dreaptă, ca unui împărat

1 lipsește drept acéia C/dintru C/mării C/acestii C// 2 doao]2 C// 3 dintru care B, dintre care C/vrednicia C/priimința ad. margine și priința B// 4 prorocul C/Isaia C// 5 șters și B// 7 noao]voao B/ acéia C// 8 d<u>mnezeire C// 11 lipsește nici C/părinte B// 12 care C/ viața B, C/ așa]alta C// 13 stăpînește C/smereste C// 14 stăpînește C/ credincoși B, C/gătêște C// 16 d<u>mnezeiască C// 17 acéia C// 18 mîntuiască C// 19 acéia C/datu C/ vrîme C// 20 după neîntorcîndu-i ad. creștini C/dînșii]ei C// 21 cetelor C/ lipsește lor C/ dar C// 22 mulțumim C/vestea C// 23 Dumnezeu B, D<u>mnezeu C// 24 preste C// 26 nenumăratele C// 27 care B, C/trebuiește C// 28 mulțămiri B, C/slavoslovii C// 29 D<u>mnezeule C/după D<u>mn<e>zeule ad. slavă ție B// 31 bunătăți B, C// 32 unui B//

ce iaste al cerului și al pământului și a tuturor adâncurilor; în locul tămiei să-i aducem dragoste curată, ca unui D<u>mn<e>zeu vécnic; și în loc de zmirnă să-i aducem nădăjdia cea bună, că el iaste toată nădăjdia lumii.

- 5 Și așa, cu acest mijloc făcînd, vom fi adevărați prăznuitori și închinători nașterii d<o>mnului H<risto>s, căruia ne rugăm ca unui mult îndurătoriu, măcar că sîntem și nevrédnici, să arate bunătatea lui cea desăvîrșit; și precum s-au milostivit de au surpat cu smerenița lui cea de margine, pre mîndrul acela Luțifer, să surpe și pre toț vrăjmașii cei văzuț și nevăzuț a prealuminatului, înălțatului și iubitului de H<risto>s domnului nostru Io Costandin voevod. Și precum au înorit cu nașterea sf<i>nției sale toată lumea și viața omenească, așa să înoiască și anii vieții mării sale, ca să poată prăznui în mulți ani luminat și pe plăcerea lui D<u>mn<e>zeu acest luminat praznic cu fericită și întreaga sănătate, cu lină pace și cu viață norocită și să-l învredniască D<u>mn<e>zeu întru adînci bătrînețe, să stăpînească întru înălțat scaunul mării sale și să oblăduiască cu blîndețe turma și norodul ce i s-au încredințat, împreună cu toată luminata și de D<u>mn<e>zeu bl<a>goslovita casa mării sale, cu luminata doamnă, cu luminatele odrasle, coconi și cocoane ale mării sale și cu toată cinstita și bl<a>gorodnica boerime, cu cei mari și cu cei mici, cu cei ce sînt de față și cu cei ce lipsesc, cu toată creștinătatea și cu toată țara cu bl<a>goslovenița
- 25 preasf<i>nților mitropoliți și a iubitilor de H<risto>s ep<i>scopi, cu rugăciunile cuvioșilor egumeni și a cucîrnicilor preoț și a tot cinul besericesc, ca cu o gură și cu o inimă, cu bucurie sufletească să zicem împreună cu îngerii: Slavă lui Dumnezeu celui din nălțime și pre pămînt pace, întru oameni bunăvoire.

1 cerului B// 2 tămiei C/ D<u>mnezeu C// 3 smirnă C/nădăjdea B, nădejdea C// 4 nădăjdea B, nădejdea C// 5 adevărați B// 6 domnului B// 7 îndurător C/nevrédnici C// 9 de margine *ad. și prealnalță B, nemărginită C// 10 Luțifer C/toți B, C/văzuți și năvăzuți B, C// 12 v<oe>v<o>d C/ sf<i>nției B, C// 13 viața B, C/ înoiască B/lipsește și B// 14 mării B, C/că să B/pepă C/plăcerea B, plăcerea C// 16 viață B, C// 17 Dumnezeu C/ bătrînețe C// 18 mării B, C/ oblăduiască C/blîndețe C// 20 bl<a>g<o>s<lo>vita B, blagoslovita C/mării B, C// 21 prealuminata B/ luminatele C/coconi și cocoane *ad. și beizadèle și domnițe B// 22 mării B, C/ blagorodnica C// 24 blagoslovenița B, C// 25 preasfinților C/ episcopi C// 26 igumeni C/cucîrnicilor B, cucernicilor C/ preoți B, C// 27 cinului B, C/bisericesc C// 28 D<u>mn<e>zeu B, D<u>mnezeu C// 29 dintru înălțime C//**

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA DUMINECA FLORILOR

„Ziceț fătii Sionului : iată împăratul tău vine la tine blind și mîntuind”, ne povestește Matthei ev<an>g<he>listul, în Ev<an>g<he>liă de astăz.

La acest preacinstit și sf<i>nt praznic de astăz aflu doao 5 lucruri improtivitoare, carele, amîndoao de-odată, întru acestăș čas, îmi pricinuesc și veselie și întristare. Văz, de-o parte, pre mîntuitorîl lumii că întră, biruitorîu, în Ier<u>s<a>lim, însoțit cu de tot fêlîl de rînduială și de vîrstă omenească, dintru carii, ũnii, mergea înainte și alții ũrma. Alții tăia ramuri din copaci și alții așternea hainele lor pre pămînt. Alții 10 îl lăudă și alții îi cuvînta măriri : „Osanna, fiîl lui D<a>v<i>d”. Și de bucurie tot sufletul mi să veselêște.

De altă parte iară văz pre acestăș mîntuitorîu H<risto>s că apropiindu-să de Ier<u>s<a>lim, varsă lacrămi amară pentru dînsa, din ochii lui cei d<u>mn<e>zeești. „Și văzînd cetatea 15 (zice ev<an>g<he>listul) au plîns pentru dînsa”. Și, de multă întristăciune, mi să amăraște inima și stau de mă mir cum poate aici de să ũnește lumina cu întunêricul, liniștea cu furtuna, săltările cu suspinul, bucurîia cu întristarea, cîntările cu lacrămile? Cum așa amăraște, dulcele I<isu>s, cu plînsul, bucurîia biruinții sale? Cum nu să veselêște împreună cu norodul ce-l laudă? Cum nu să bucură cu cei ce-l propoveduesc, petutindenea, împărat : bk<a>g<o>s<lo>vit cel ce vine în numele domnului, împăratul lui Israil? 20

Plînge, feții miei, între bucurii, domnul nostru I<isu>s H<risto>s, pentru căci întră întru nemulțumitoarea de cetate, cu totul blind, pentru ca să o mîntuiască de păcatele ei. „Ziceț 25

1 Cuvînt al 5 la Dumineca Florilor C// 2 Ziceți B, C/fătii B, fătii C// 3 povestește C/evang<helistul> C//4 Eev<an>g<he>liă B Evangheliă C/ astăzi B, C// 5 astăzi B, C/2 C// 6 împotrivitoare C/care B//8 biruitor C/Ierusalim C// 9 feliul B, C/rînduială B// 10 mergia B/după alții ad. îi C// 11 hainile C// 12 David C// 13 veselăște B, veseleşte C// 14 iarăș B, iar C/mîntuitor C// 15 Ierusalim C// 16 dînsa]dînsul C/d<u>mnezești C/după d<u>mnezești ad. precum zice evanghelistul C// 16—17 lipsește „Și văzînd cetatea au plîns pentru dînsa C// 19 ũnește]numește C/întunerecul C/liniștia C// 20 suspinuri B// 21 dulcile C// 22 veselêște B, veseleşte C// 23 pretutindenea B// 24 blagoslovit B/în]întru C//25 d<o>mnului B, C// 26 șters feții miei și ad. fraților C/d<o>mnul B, C// 27 nemulțămitoarea B, C// 28 păcatile C/ziceți C//

fetii Sionului” i proci. Și în loc de a afla într-însa pocăință și
 5 de margine îi chiamă la pocăință și pohtêște să-i mîntuiască.

Și iaste cu puțință să aibă pricină să se întristeze astăzi
 H<risto>s și să plîngă și pentru voi, fiii miei cei sufletești, carii
 cu stîlpări și cu ramuri aț venit, cu toții, vêseli, întru întim-
 10 să-m dăruîț puținică ascultare, pentru ca să se mîngăe și cu-
 ceriîa voastră și dorința mea.

La învățatura ce am făcut în a dooa duminecă a postului,
 de veți ținea minte, aț auzit cît iaste fără de asămînare mi-
 15 lostivirea lui D<u>mn<e>zeu și cu cîtă dragoste părințescă
 au rînduit D<u>mn<e>zeu în sf<î>nta a lui beserică aceste
 40 de zile ale postului acestuîa, pentru ca să aibă păcătoșii
 pricină să se pocăiască de păcatele lor și D<u>mn<e>zeu să-ș
 arate cătră ei milostivirea lui. Au rînduit această vrême să fie
 20 ca o zeciuială anului, nu pentru dînsul, ci pentru folosul nostru,
 pentru ca să lăsăm răutățile, pentru ca să înfrînam patemile,
 pentru ca să supunem trupul, pentru ca să facem lucruri crești-
 nești și plăcute lui D<u>mn<e>zeu: să hrănim pre săraci, să
 25 miluim pre cei streini, să ertăm pre cei greșiț, să arătăm dra-
 goste cătră D<u>mn<e>zeu și cătră vecinul nostru, iar mai
 vîrtos pentru ca să ne curățim cugetele noastre de tina păca-
 tului și cêrem ertăciune de la D<u>mn<e>zeu pentru necinstele
 ce i-am făcut, peste tot anul, cu gîndul, cu cuvintele și cu
 30 lucrurile cêle făr-de lège.

Acum, toate acêstîa, oare făcutu-lî-am? Oare cine iaste
 sluga cea credincoasă și înțeleaptă? (Întreb și eu, cu gura
 mîntuitorîului H<risto>s, după cum zice la 24 de capete
 a lui Matthei). Carele, viind domnul lui, va afla făcînd așa?

1 fetii C// 3 fel B, C/obișnuîți B, C//4 oamenii B, C/Dumnezeu C//5
 chiamă B/pohtêște C/mîntuiască B// 6 Și iaste pricină să se întristeze C/ astăz
 C// 8 ați B, au C/veseli C//9 să se cunoască B, C// 10 să-mi B, C/dăruîți B//13 veț
 C/ați C/făr-de C// 15 chiamă B/păcătoși B, C/numai B, C//16 a lui//lui C/biserică
 C/aceste C// 18 păcatele C/D<u>mnezeu B// 19 vrême C// 21 patimile B, C//23
 pre//pă C// 24 striini B/greșiți B, C// 26 cugetile C// 27 și//și să B, C/cerem C/
 necinstele C// 28 i-am C, am B// 29 cele C// 30 aceste C/făcutu-le-am B, C//
 31—33 fără paranteze C// 32 mîntuitorului C// 33 Care C/d<o>mnul B, C//

Cine iaste creștinul acela carele într-aceste sf<i>nte zile ș-au plătit datoriia? Cine iaste acel drept în credință și îmbunătățat, carele să fie postit și sufleteste și trupește, să se fie pocăit de păcatele lui, să fie alergat, cu umilință adevărată la milostiviria lui D<u>mn<e>zeu și să cără ertăciune? Cine iaste sluga cea credincoasă și înțeleaptă? 5

Marele Vasilie, la cuvîntul al doilea ce face pentru post, zice cum că îngerii a fieștecării beserici au cite o carte, întru carea, de la începutul postului scriu pre cei ce să postesc pen-ca să știe cei ce nu-ș fac datoriia. Beserica încă are o carte, carea 10 au luat-o de la H<risto>s, după a căruia învățătură sint să se întrebe toț ciț să laudă a fi creștini, următori lui H<risto>s și fii adevăraț ai sf<i>ntei beserici. Și oare ce carte socotiț să fie această? Iaste acēia ce stă în lăuntru, în sf<i>ntul jărtăvnic, pre sf<i>ntul pr<e>stol, căriia ne închinăm cu toții și o crēdem; 15 adecă iaste sf<i>nta și d<u>mn<e>zeiasca E<v>a<ng>h<e>lie.

În cartea îngerilor poate să fie mulți nescriș, sau pentru vreo nevoe lumească, sau pentru vreo boală trupească, cu carele li se-au zătienit postul, iar în cartea besericii iaste să se afle, negreșit, scriș toț și cei tineri și cei bătrini, bogații și să- 20 racii, arhieriei și preoții, boiarii și stăpînitorii și toț ciț mărturisesc dreapta credință. Pentru căci cine nu să va afla într-acea carte nu să va învrednici împărăției ceriului.

Pentru această sf<i>ntă carte, pror<o>cind D<a>v<i>d, cu d<u>hul zice ũn lucru prea slăvit la psalomul 138, care mă 25 pune la mare mirare. Și cuvintele lui sint acēstia: „Și în cartea ta toț să vor scrie: zile să vor zidi și nimeni întru dinșii”. Adecă zice că în cartea lui D<u>mn<e>zeu toți să vor scrie și cum că să vor rîndui niște zile despărțite, întru carele nimeni nu să va afla scris. 30

1 creștinu C/ care C/întru B/într-aceste C// 3 care C/ lipsește și¹ C/sufletește C/trupește C// 4 ũmilință B/milostivirea B// 4—5 cu milostivire și cu umilința adevărată la milostivirea lui D<u>m<ne>zeu cea multă C// 8 fieștecării B/ biserici C// 9 care C/pre]pă C// 9—10 pentru ca să știe B, pentru ca să să știe C// 10 Biserica C/ care C// 11 de l<a> C// 12 întrebe C/toți B, C/ciți B, C// 13 adevărați C/ biserici C/socotiți B, C// 14 acela C/jărtvënic B, jărtvenic C// 15 prēstol B, C/credem C// 16 adică C/ d<u>mnezeiasca C/ Evanghelie C// 17 nescriși C// 19 care B/ li s-au B, C/bisericii C// 20 scriși C/ toți C// 21 boiarii B/ toți C/ciți C// 22 întru B// 23 împărății C// 24 prorocind B, C/David C// 25 lipsește la B/psalm B, C// 26 aceste C// 27 toți B, C/în zile B/ Adică C// 29 rîndui]zidi C/ dăspărțite C/care C//

Acēste cuvinte a lui D<a>v<i>d foarte mi sǎ par întunecate și nepricepute. Eu știu din Scripturǎ cum cǎ în cartea lui D<u>mn<e>zeu nu numa sǎ scrie fieștecarele, ce sǎ scriu încǎ și a fieștecǎruia și faptele cēle bune ce au lucrat și pǎcatele
 5 ce au fǎcut și zilele și ȃsul și locul întru carele le-au fǎcut. Cǎ zice iarǎș D<a>v<i>d : „Și cel nelucrat de mine au cunoscut ochii tǎi”. Darǎ oare care sînt zilele acēlia întru carele nici ȳnul nu va fi scris? Multe sînt, peste tot anul, iar mai multe
 10 ale sf<i>ntului post. Întru acēste zile mǎ tem, adevǎrat cǎ nimeni nu sǎ va fi scris în cartea lui D<u>mn<e>zeu, cǎci așā mi se pare cum cǎ nimeni n-au fǎcut pocǎinȃa adevǎratǎ.

Cartea lui D<u>mn<e>zeu iaste sf<i>ntǎ Ev<an>g<he>lie, precum am și mai zis. Nu zic pentru cēlǎlalte zile ale anului, ci numai pentru acēstia ale sf<i>ntului post. Cine s-au scris
 15 într-însa? Cine au fǎcut acēlea ce l-au învăȃtat Ev<an>g<he>liia?

În dumineca de lǎsata secului de brînzǎ ne-a învăȃtat Ev<an>g<he>liia sǎ ertǎm pre vrǎjmașii noștri, pentru ca sǎ ne iarte și pre noi pǎrintele cel ceresc, sǎ nu facem lucrurile noastre în fǎȃrie, sǎ nu adunǎm comori pre pǎmînt, ce comorile sǎ le
 20 adunǎm în ceru, ȳnde nici moliile, nici rugina nu o stricǎ și ȳnde furii nu o sapǎ nici o furǎ. Și acēstia, cine din noi le-au fǎcut? Au trecut acea zi și în carte nimeni nu s-au scris. „Zile sǎ vor zidi și nimenea întru dînșii”.

Au venit și dumineca cea dintii a postului, întru carea
 25 au zis Ev<an>g<he>liia cum cǎ fiul lui D<u>mn<e>zeu ne-au vǎzut supt smochin; smochinul iaste semnul pǎcatului. Și din noi care creștin au lǎsat pǎcatul? Cine s-au asemînat lui Nathanail, sǎ alērghe cu pohtǎ și cu dragoste cǎtrǎ H<risto>s, sǎ-l mǎrturiseascǎ „fiul lui Dumnezeu” și sǎ ȳrascǎ din tot
 30 sufletul pre blestematul de smochin, pre pǎcatul? Au trecut zioa și în carte nu s-au scris nimeni, carele sǎ se fie pocǎit. „Zile sǎ vor zidi și nimenea întru dînșii”.

Au venit a dooa duminecǎ, a slǎbǎnogului și cu pilda cǎr-turarilor și a fariseilor, carii au clevetit pre H<risto>s și-l

1 Aceste C/a]ale C/ David C// 3 numai B, C/ci sǎ B, C// 4 faptele C/cele C/pǎcatele C// 5 care B, C// 6 David C// 7 Dar C/zile B/acelea C//9 aceste C// 11 lipsește cum C// 12 Evanghelie C// 13 acēlǎlalte B, celelalte C// 14 acestea C// 15 acēlia B, acelea C/Evanghelii C// 16 lǎsatului sec C/Evanghelii C// 17 noștrii C// 19 ci B, C/comorile B/sǎ le]sǎ ne C// 21 acestea C// 22 În zile B// 24 dintiū B, C/care C// 25 Evanghelii C// 27 asǎmînat B// 28 alerge C// 29 D<u>mn<e>zeu B, C// 31 care C// 32 nimeni C// 33 dupǎ duminecǎ ad. întru care s-au zis Evanghelii C/lipsește și C//

facea hulitor, pentru căci erta păcatele, zicînd : ce grăiaște acesta așa hule ? Ni-au învățat Ev<an>g<he>liă să părăsim clevetirile, să nu grăim de rău pre vecinul nostru, să nu-i zicem cuvinte grozave, să nu-l necinstim. Și cine au făcut-o aceasta ? Cine ș-au oprit limba de rău și buzele lui să nu grăiască vicleșug ? 5 Au rămas și într-acea zi cartea nescrisă. „Zile să vor zidi și nimenea întru dînșii”.

Au venit a treia duminică, a închinării cinstitei cruci, întru carea ne sfătuia H<risto>s să ne lepădăm de lume, să fugim deșărtăciunile și să rădicăm crucea lui : „Cine va vrea — zice —, 10 vie după mine, să se lăpede de sine și să-ș ia crucea sa și să vie după mine. Și carele din creștini au primit sfatul lui ? Cine au făcut acel lucru plăcut lui D<u>mn<e>zeu ? „Zile să vor zidi și nimenea întru dînșii”. Au trecut și acea zi și nimenea nu s-au scris. 15

Au venit a 4 duminică și ni-au pus Ev<an>g<he>liă de față pre fiul celui om ce avea, din copilărie duh mut. Și oare ciț s-au învățat dintru această să tacă păcatele cele streine și să-ș ispoveduiască, cu umilință, precum să cade, păcatele lor ? „Zile să vor zidi și nimenea întru dînșii”. Ciț era obișnuiț 20 să-ș ascunză greșalele și să nu-și vădească păcatele lor, la d<u>hovnic, au rămas iarăș aceia, precum au fost și mai înainte. Au trecut și zioa aceia și în carte nimeni nu s-au scris.

Au sosit și a cincea duminică a fiilor lui Zevedeu și cu dojana ce le-au făcut H<risto>s, zicîndu-le : „Nu știți ce cêreți” 25 au vrut să ne învețe să nu fim trufaș, să nu cêrem măriri deșarte, să nu purtăm grijă pentru bogății și pentru slave trecătoare, ci pentru împărăția lui D<u>mn<e>zeu. Și cu această ce am sporit ? Că au rămas și într-acea zi cartea nescrisă și nimeni întru dînșii. 30

Și la cea de pe urmă au venit și zioa de eri, a lui Lazar, carele de patru zile zăcea în groapă și au înviiat. Și cine, au

1 făcia B/hulitoru B/ce grăește C// 2 Ne-au B, C/Evangheliă C// 4 făcut C// 5 de]de la B, C/buzile C/ grăiască B, C// 6 lipsește cartea B/ În zile B// 8 după venit ad. și C// 9 care C// 10 de deșărtăciuni B, de dășărtăciuni C/ paranteze zice C// 11 să vie C/lepede C/ lipsește sa C// 12 Și carele]deci care C// 13 acest C/ În zile B// 14—15 șters Au trecut și acea zi și nimenea nu s-au scris B//16 a patra B, C/ne-au B, C/pus]spus B/Evangheliă C// 18 ciți B/păcatele C/cele C/striine B// 19 păcatele C// 20 În zile B/Ciți B, C/obișnuiți B, C// 21 greșalile C/ nu-ș B,C/ păcatele C// 22 d<u>hovnici C/aceia B// 23 nainte B, C/ lipsește și¹ B/aceia C// 24 Zevedei C// 25 le-au] au B/ cereți C// 26 învețe C/trufași C/cerem C// 31 de pe]după C/urmă B// 32 care C/înviat B, C//

din cei tineri, au din cei bătrâni, s-au sculat din groapa păcatului? Cine ș-au deschis ochii să vază lumina darului? Cine au ascultat glasul fiului lui D<u>mn<e>zeu, carele cu pilda lui Lazar îl chema la pocăință? Au trecut și această zi și cu
 5 dînsa s-au săvîrșit și sf<i>ntul post și unde să se scrie cineva în sf<i>nta carte „Zile să vor zidi și nimenea întru dînșii”.

Dară acēstia sînt rodurile pocăinții? Acest folos ne-au mijlocit postul? Aăcsta dobîndă au făcut zeciūiala acestui an? Precum vāz eu și pentru noi are pricină să se întristeze H<risto>s
 10 precum să întrista și plîngea și pentru Ier<u>s<a>lim, cînd intra cu ramuri și cu stîlpări. Dară cînd vor fi zilele acēlia întru carele au să facă creștinii hotărîre să schimbe firea să schimbe viața și să se facă îmbunătățit, de nu vor fi acēstia ale postului, carele să numesc zilele plîngerii și ale ūmilinței?
 15 Ce acēstia iată că au trecut, făr-de folos și nu iaste cu putință vrēma ce au trecut să se mai întoarcă înapoi.

Acum, dară, ce altă vrēme ni-au mai rāmas pentru ca să putem să ne scriem în cartea lui D<u>mn<e>zeu, cu o pocăință adevărată și cu ispovedanie? Vāz în sf<i>nta Scriptură, la
 20 Eșire, în trei capete cum cînd au chemat D<u>mn<e>zeu din rug pre Moysi și i-au descoperit cum că va, prin mijlocul lui, să mîntuiască din robiia lui faraon pre neamul jidovesc, i-au poruncit să meargă, să zică acēste cuvinte: „Așa să zici fiilor lui Israil: d<o>mnul D<u>mn<e>zeul jidovilor ne-au chemat
 25 pre noi să mērgem cale de trei zile în pustiu, să-i facem jărtvā”. Aăcstă poruncă iaste taină ascunsă și trebue să o descoperim, pentru ca să se înțeleagă. Aici vedem patru lucruri: Eghypet, faraon, Moysi și trei zile în pustiu.

Eghypetul iaste lumea aăcsta, neascultătoare și vicleană,
 30 întru care iaste întins întunērecul păcatului, unde să omor toate întii născute, adecă sufletele cēle cuvîntătoare, unde să prefac apele în sînge, adecă faptele omenēști în sudālmi

2 deschis C// 3 care C// 4 chema C/ Au]A B// 6 În zile B// 7 Dar C/ a-
 cēstea C// 8 zeciūiala B, C// 9 întristeze C// 10 plîngia B/ Ierusalim C// 11 Dar C/
 acelea C// 12 care C/ margine să facă B/ creștini C// 13 vīlața B, C/ îmbunătă-
 țiti C/ aēstea C// 14 ūmilinții B, C// 15 Ci B, C/ aēstea C// 16 vrēma C/ să
 să C// 17 dar C/ vrēma C/ ne-au B, C/ ca să ne B// 20 trei]3 C/ șters cum B/ che-
 mat C// 23 aēste C// 24 D<u>mnezeul B, C/ jidovesc B/ chemat C// 25 mergem
 C/ 3 C// 27 patru]4 C/ Eghipet C// 29 Eghipetul C// 30 întunerecul C// 31 după
 toate ad. cēle B/ adică C/ sufletele C/ cele C// 32 adică C/ faptele C//

și în batjocură lui D<u>mn<e>zeu, unde stăpînește lăcusta și omida, adecă apucăturile, strîmbătățile, ūra, zavistiia și vrajba.

Faraon iaste diavolul, carele cu înșălăciunile și cu vicleșugurile, adecă cu desfătările trupului, cu deșărtăciunile cēle lumești, cu pohtele cēle rēle prinde pre oameni în cursă și ține 5 robiț pre creștini, carii sînt Noul Israil și norodul cel ales a lui D<u>mn<e>zeu.

Moysi sînt eu, nevrēdnicul, păstorîl vostru și cîț alți arhieriei propoveduesc Ev<an>g<he>liia, carii sîntem trimiși de D<u>mn<e>zeu să vă chiem la pocăință, să faceț jărtvă lui 10 D<u>mn<e>zeu, să-i jărtvuiț tot sufletul vostru, tot gîndul vostru și toată inima voastră. Că așa zice D<a>v<i>d : „Jărtvă lui D<u>mn<e>zeu, duh zdrobit și inimă înfrîntă”; și ap<o>s<t<o>lul Pavel : „Jărtve ca acēstia sînt plăcute lui D<u>mn<e>zeu”. Așa ne iaste poruncit la al doilea cap al lui Ioil : „Trîm- 15 bitaț — zice — cu trîmbiță în Sion, sf<i>nțiț post, strigați slujbă, adunați norod, sf<i>nțiți adunare, alēgeț bătrîni, adunați prunci”.

Și de vrēme ce acēste 40 de zile ale sf<i>ntului post le-aț trecut în Eghypetul patemilor, întru grijile vieții, întru de- 20 șărtăciunile lumii, D<u>mn<e>zeu, carele iaste tot, cu totul milostiv și îndurătoriu, iară vă chiamă pre toți în pustiu, adecă întru ačastă sf<i>ntă săptămînă, carea să cuvine să fie pustie, adecă slobodă de grij, de păreri lumești, de desfătări, de mîncări și de odihne trupești și vă rînduiaște cale de trei 25 zile, carele sînt acēste trei zile ce au mai rămas, adecă luni, marți și miercuri, pentru ca să vă curățiț cu pocăința, pentru ca să vă îndreptați cu ispovedaniia, pentru ca să vă împodobiți cu lucrurile cēle sufletești și pentru ca să vă gătiț cu rugăciuni și cu milostenii, în zioa cea mare și înfricoșată a sf<i>ntelor 30

1 D<u>mnezeu B// 2 adică C/ ūra] uriciunea C// 3 diavolul B// 4 adică C/desfătările C/dășărtăciunile C/ cele C// 5 cele C/ robiți C// 6 a]al B, C/D<u>mnezeu B// 8 Moisi C/nevrednicul C/păstorul C/ciți C// 9 Evanghelii C/ trimiș B// 10 chiemăm B, chemăm C/ faceți B, C// 11 jărtvuiți B, C/tot¹⁻²] cu tot B// 12 cu toată B/David C// 13 d<u>h C/apostolul B, C// 14 acestea C/D<u>mnezeu B// 15 Trîmbitați B, C// 16 sf<i>nțiți B, C// 17 alēgeți B, alegeți C// 19 vreme C/aceste C/ le-ați B, C// 20 Eghipetul C/patimilor B, C// 21 deșărtăciunile] desfătăciunile B, dășărtăciunile C/D<u>mnezeu C// 22 îndurător C/iar C/toț B, C// 23 adică C/care C// 24 adică C/griji B, C// 24—25 lipsește de desfătări, de mîncări C// 25 rînduește C/trei]3 C// 26 care B, C/sînt după adecă B/aceste C/ adică C// 27 curățiți B, C// 29 cele C/gătiți B, C//

taini. Să aduceți lui D<u>mn<e>zeu jărtvă de laudă, să vă împreunați cu trupul și cu singele fiului lui D<u>mn<e>zeu, să vă uniți toți cu D<u>mn<e>zeu și toți să vă scrieți în cartea lui.

- Acuma, iaste cu puțință să se afle cineva atîta de vrăj-
 5 maș luiș, cît să lase să treacă și aceste trei zile și să rămîie nepocăit, să rămîie nemișcat din Eghypetul răutăților, să rămîie lipsit de darul și de milostivirea lui D<u>mn<e>zeu, ce-l chiamă la pocăință? Aăasta iaste, feții miei, vremea cea bine priimită, ce zice marele Pavel. Și zilele aceștii sf<i>nte săptămîni sînt
 10 zilele mîntuirii, întru care să cuvine să răscumpărăm vremea, carea în deșărt o am pierdut; pentru căci cēlialalte zile ce așteptăm sînt viclene, sînt zilele lumii, zilele trupului, zilele deșărtăciunii, întru carele nu s-au folosit cei ce au ūmblat și întru acēștia trebuie să se vază cuceriia voastră, întru acēștia
 15 să strălucască rîvna creștinătății voastre, întru acēștia să cunoască lumea putēria credinții voaste.

- Norodul ce au eșit astăzi întru întîmpinarea mîntuitorului H<risto>s — zice sf<i>n taEv<an>g<he>lie la Matthei în
 24 de capete — cum că ūnii au așternut veșmîntele lor pre
 20 cale și alții frîngea stîlpări den copaci și așternea pre cale și măcar că Matthei nu zice ce fel de stîlpări era, iar Ioan zice că era stîlpări de finic și Luca zice că era stîlpări de maslin și aăasta să cuvine să facă fieștecare creștin într-aceste zile, pentru ca să cinstească patemile lui H<risto>s și pentru ca să
 25 priimească cu vrednicie d<u>mn<e>zeeștile taini, să aștearnă pre pămînt veșmîntele lui și să ție în mînă stîlpări de finic și de maslin.

- Veșmîntele — zice d<u>mn<e>zeescul Theofilact — cum că închipuesc trupul, că trupul iaste veșmînt sufletului. Drept
 30 acēia să cuvine să supue neștine trupul sufletului, să-l smerească cu posturi, cu țineri și cu strimtorimi, pentru ca să se facă

1 aduceți B, C/D<u>mnezeu B, C// 2 împreunați B, C/D<u>mnezeu B// 3 uniți B, C/toți¹⁻² C/scrieți C// 4 Acum C/vrăjmași C// 5 aceste C// 6 Eghipetul C// 7 D<u>mnezeu B/ lipsește ce-l chiamă B// 8 șters la pocăință B/vremea C// 9 zilele C// 10 carea B/ vremea C// 11 care C/dășărt C/celealte C// 12 viclene C// 13 dășărtăciunii C/care C// 14 acestea¹⁻² C// 15 acestea C// 16 puterea C/voastre B, C// 17 Norodu C/întîmpinarea C// 17—18 lui H<risto>s, mîntuitoru nostru C// 18 Evanghelie C/lipsește în B// 19 veșmîntele B, C// 20 frîngia B/den|de B, C/copaș B// 21 margine ce făr-de <sic> stîlpări era, iar Ioan zice B// 23 într-aceste C// 24 patimile B, C// 25 dumn<e>zeeștile B, dumnezeeștile C// 26 veșmîntele B,C// 28 Veșmîntele B, C/d<u>mnezeescul B, C// 30 aceia C// 31 strimtorime B//

lăcaș D<u>mn<e>zeului celui viu și vas curat fiului lui D<u>mn<e>zeu.

Stîlpările cele de finic închipuiesc răbdarea, iar cele de maslin închipuiesc îndurarea. Și să cuvine aceste doao bunătaț
să le arate creștinul mai mult decît cēlialalte, întru aceste
sf<i>nte zile și cu acēstia să primească pre mîntuitorul lumii;
să rabde puținică scîrbă pentru dragostia celuia ce au răbdat
crucea și moartea. Aăasta să se înțeleptească întru voi, carea
și în H<risto>s I<isu>s ne învață marele Pavel. La toate sim-
țirile au pătimit domnul nostru : la vedēre, la auz, la miros,
la pipăire și la gust și la toate simțirile iaste cu cale și cu drep-
tate să pătimească cine iaste creștin și următoriu mîntuito-
riului : ochii lui să vērse lacrămi, pentru ca să-ș plîngă păcatele ;
ūrechile lui să asculte cu răbdare, în toate zilele, cetaniile bese-
ricești, cîntările și slujbele ; cu mirosul să nu mirosească alta
făr-numai mirosul cel d<u>hovnicesc, ce iase din sf<i>nte
cuvinte și din darul d<u>hului sf<i>nt. Gustul să păzească post
desăvîrșit și ținere cu pîne și cu apă, numai să îplinească
trebuința și nu cu bucatele cele de multe feluri și cu băuturile
cele multe. Pipăirea iară, pentru căci iaste de cît cēlialalte
simțiri mai vinovată, să cuvine să se smerească mai mult decît
cēlialalte, cu neodihna, cu metanii și cu alte osteneli cu cîte
să înfrinează trupul.

Și acēstia sînt stîlpările cele de finic ; dară n-ajung numai
acēlia, ce trebuiesc și stîlpările cele de maslin.

Cînd au mers priiatenii lui Iov să-l vază la acea nevoe mare
ce i s-au întîmplat, zice sf<i>nta Scriptură cum că au stătut
7 zile numai ūtîndu-se la el, făr-de a-i grăi ūn cuvînt măcar.
Și aăasta să cuvine să facă și sufletele cēle creștinești, într-
aăastă săptămînă. De iubesc pre fiul lui D<u>mn<e>zeu, să
se ūite la el, să tacă și să se minuneze ; să gîndească pentru
a cui dragoste pătimēște ūn D<u>mn<e>zeu, făr-de păcate

3 cele¹⁻² C// 4 aceste C/ bunătați B, C// 5 creștinu C/celelalte C/ aceste C// 6 acestea C/lumini C// 7 dragostea C// 8 înțeleptiască B/care C// 9 paran-
teze Filipiseni, cap. 2 C, margine Filipis, cap. 2 A, lipsește B// 10 d<o>mnul B,
C/vedere C// 11 lipsește iaste cu cale B// 12 următor C// 13 verse C/ pacatele
B, păcatile C// 14 citaniile C/bisericești C// 16 fără B, C/d<u>h<o>vnicesc C/iasc
B, C// 17 d<u>h<u>lui C// 18 ținere C// 19 și nu iar nu C/bucatile C/lipsește și² B//
20 iar C/ celelalte C// 21 să să C// 22 celelalte C// 24 acestea C/dar C/nu ajung C//
25 acelea C/ci B, C/cele C// 26 prietini G/în nevoia cea C// 29 sufletele C/cele
C/ întru B// 30 D<u>mnezeu B, Dumnezeu C// 30—31 să să¹⁻² C// 31 minuneze C//
32 pătimește C/D<u>mnezeu C//

- și dimpreună să simță durere, pentru dure<rile> lui, să se întristeze pentru întristarea lui și dinpreună să pătimească cu dînsul, cu gîndul și cu inima. Și așa făcînd, într-acest fîl, veț
- 5 veț face vrédnici să vă împreunați cu preacuratele taini ale mîntuitorîului, vă veț scrie făr-de nici o îndoială în cartea lui D<u>mn<e>zeu. Și domnul nostru I<isu>s H<risto>s, viînd blind și mîntuînd, va avea pricină nu să se întristeze, nici să vërse lacrămi pentru sufletele voastre, și să vă bl<a>goslovească, să vă sfințească și să îmbogățească cu darul lui cel d<u>mn<e>zeesc, a căruia noianul milostivirii să fie pururea acoperemînt, putere și mîntuire sufletelor voastre. Amin.

ÎNVĂȚĂTURĂ ASUPRA POCĂINȚII

- „Întoarce<ți>-vă cătră mine, din toată inima voastră și
- 15 cu post și cu plîngere și cu tînguire rumpeți inimile voastre și nu hainele voastre și mă voi întoarce cătră voi”, zice d<o>mnul, la Ioil, în 2 capete.

- Cine au văzut vreodinioară între zidiri atîta dragoste cîta iaste acéia ce arată soarele spre pămînt, că de și iaste luminătoriu mare al cerîului și împărat al tuturor stălelor, iar lăsînd
- 20 cēlialalte stihii, îndrăgește și iubește mai mult pre smeritul acesta de pămînt și spre dînsul are închinată toată pohta lui, pre dînsul luminează cu razele sale, pre dînsul împodobēște cu de toate fēlîurile de copaci, pre dînsul încununează cu flo-
- 25 rile, pre dînsul îmbogățește cu rodurile, pre dînsul hrănēște cu lucrurile sale. Și, pentru ca să nu să depărtēze de la el nicio-dată, face pururea o învîrtejire împrejurul <lui>, cu ũn ũmblet necontenit.

1 durere C/durerile B, C/să să C// 2 întristeze C// 3 dînsul] dunsul A/fe B, C/veți B// 4 răscumra B/vremea C// 5 veți B/vrednici C/impreună B, a vă împreuna C/preacuratele C// 6 vă] și vă C/îndoială B// 7 d<o>mnul B, C// 8 întristeze C// 9 verse C/sufletele C/blagoslovească B, C// 11 dumnezeesc B/noianul B/ p<u>r<u>rea C// 12 putere C/voastre] noastre C// 13 Cuvînt pentru pocăință C// 14 Întoarceți-vă B, C/șters și B// 15 rumpeț C// 16 hainele C// 17 doao B// 19 aceia C/soarele C// 20 luminător C/cerului B/stelilor C// 21 cēlialte B, celelalte C/ îndrăgește C/iubește C// 22 închinată, ad. și plecată B// 23 razele B, C/împodobēște C// 24 fēlîurile B, C// 25 îmbogățește C/ hrănēște C// 26 nu se B/dăpărteze C// 27 p<u>r<u>rea B, C/învință C/imprejurul C/ lui B, său C/cu] ca B//

Asămene aceștii pohte, sau, mai vîrtos să zic, mai cu mult făr-de asămînare arată marele D<u>mn<e>zeu, ziditorul și făcătorul a toate, spre sufletul cel smerit și păcătos al omului, măcar că are în mîinile lui cele d<u>mn<e>zești toate marginile pămîntului, măcar că bunătățile noastre nu-i trebuiesc, 5 după cum zice D<a>v<i>d, iar spre acest suflet are pusă toată dragostea lui cea d<u>mn<e>zeiască; pentru dînsul poartă grijă să-l mîntuiască, pre dînsul încă, pre dînsul iubește și, ca cum ar avea vreo trebuință, de la el pleacă d<u>mn<e>zeiasca lui mîrire și pohtêște dragostea lui, pohtêște prieteșugul lui, 10 pohtêște să umble pururea împreună cu dînsul. Drept aceia trimite cătră dînsul proroc<i>, trimite dascali, îl încă în toate părțile pămîntului, îl încă în toate ținghiurile lumii. Și, pentru căci pohtêște să fie pururea împreunat cu el și nedespărțit de împărăția lui, îi arată calea, îi spune mijlocirea, pentru ca să 15 se mîntuiască de păcat și să se întoarcă spre dînsul.

Oare care iaste mijlocirea aceia? Iaste aceia a pocăinții, carea nu are greșală. „Întoarceți-vă — zice — cătră mine și mă voi întoarce cătră voi”. Deci pentru pocăința aceasta sint gata astăzi să grăesc puțințele cuvinte, înaintea înțelepției 20 voastre, feții miei. Ci vă pohtesc să ascultați cu dragoste, căci aceasta iaste mai trebuincoasă decît toate și mijlocire făr-de greșală pentru mîntuînța noastră.

Mare iaste, cu adevărat, darul acesta al pocăinții, dintru care poate cunoaște fieștecarele, mai ales dragostea cea multă 25 ce arată D<u>mn<e>zeu spre noi creștinii și pohta ce are ca să ne vază mîntuiți, de vrême ce numai pentru noi au rînduit-o, numai pentru noi au dat-o, numai pentru noi au vrut să fie pocăința în lume. Și cum că iaste adevărul așa o dovedește socoteala; pentru căci de ar fi vrut să o rînduiască pentru alții 30 și nu pentru noi, credincoșii creștini, să cuveniia această rînduială să fie sau pentru îngeri sau pentru draci, sau pentru dobitoace, sau pentru celi alalte ale lui făpturi. Și de vrême ce pentru

1 Asămenea B, Asemenea C/aceștiia B// 2 asemînare B/marile B, C/Dumnezeu C// 4 cele C/ d<u>mnezești C/ după marginile ad. lumii C// 6 David C// 7 d<u>mnezeiască B, d<u>m<ne>zeiască C// 8 iubește C// 9 d<u>mnezeiasca B, dumnezeiasca C// 10 pohtêște ¹⁻² C/prieteșugul B, prieteșugul C// 11 pohtêște C/p<u>r<u>rea B, C/ aceia C// 12 proroci B, C// 14 pohtêște C/p<u>r<u>rea B, C/nedăspărțit C// 17 aceia ¹⁻² C// 18 care C// 20 puțințele C/înțelepții C// 21 ascultați B, C// 26 D<u>mnezeu C/ creștini C// 27 vreme C/rînduit-o] rădicat B// 28 dat B// 29 dovedește C// 30 rînduiască C// 31 rînduială C// 33 celelalte C/fapturi B/ vreme C//

îngerii nu iaste, căci îngerii cei buni nici au greșit, nici pot să greșască, drept aceia nici pocăință le trebuie. Nici pentru draci, pentru căci ei dintru a sa voință fiind împietriți în viclesug nu priimesc nici vor pocăința. Iar nici pentru dobitoace, pentru
 5 căci n-au nici minte, nici cuvînt, ce lucrează pururea fără-de greșală, precum îi învață firea lor. Nici iaste pentru altă faptură din cîte să află în lume, pentru căci sînt toate nesimțitoare și urmează a nu fi priimitoare de pocăință. Și iată dară că numai pentru noi, oamenii, au dat îndurătoriu Dumnezeu
 10 acest dar de mîntuire al pocăinței; sau, să zic mai bine, pentru noi creștinii, pentru căci păcătuesc și jidovii și turcii, iar nu le folosêște, nici le ajută pocăința, nimic, pentru căci sînt afară de lege. Iar noao cu adevărat ne ajută și ne dă mare folos, pentru căci avem credință, pentru căci avem nădêjde, pentru
 15 căci prin mijlocul sf<î>ntului botez ne-am făcut fii lui D<u>mn<e>zeu, după cum zice Ioan la capul cel dintîi: „Le-au dat lor putere ca să fie fii lui D<u>mn<e>zeu, celor ce cred întru numele lui”.

Și adevărat, ce alt ajutoriu mai mare, sau ce alt folos mai
 20 trebuințos poate să fie decît acela al pocăinții? Minunată iaste puteria ei, preaslăvite sînt lucrurile ei și darul fără-de asemîinare.

Ūn lucru minunat să vêde în sf<î>nta Scriptură, la a patra carte a Impăraților, în 15 capete, zicînd cum să se fie întîm-
 25 plat după moartea pror<o>cului Elisei, de au fost murit ūn jidov în cetatea Samariei și, după obiçaîul ce avea acolo, au rădicat ūnii trupul mortului și-l ducea afară din cetate, să-l îngroape. Și mergînd pre cale, la locul cel rînduit, fără-de veste au eșit dintr-un crîng, ce era acoloa aproape, niște tilhari moa-
 30 viteni, ca să-i omoară. Și văzînd îngropătorii o nevoe ca aceia,

2 grășască B/aceia C// 3 lipsește pentru C// 4—5 pentru căi|că ele C// 5 ci B// 5—6 ci deap<u><u>rea urmează precum le învață C// 7 lipsește pentru C// 8 dar C// 9 îndurătoru C/D<u>mnezeu B, D<u>m<ne>zeu C// 10 pocăinții B, C// 10—20 însă pentru noi, creștini, că noao cu adevărat ne ajută pocăința și ne dă mare folos, căci sîntem fii lui D<u>m<ne>zeu, prin mijlocul sfîntului botez (precum zice Ioan la capul cel dintîi: „Le-au dat lor putere ca să fie fii lui D<u>m<ne>zeu, cei ce cred întru numele lui”) și pentru căci avem credință și nădêjde. Minunată dar C// 15 D<u>mnezeu B// 16 Ioann B// 17 D<u>mnezeu B// 20 trebuințoasă B// 21 puteria ei| puterea pocăinții C/după darul ad. ei C// 23 vede C/ patra| 4 C// 24 cap. C// 25 prorocului B, C// 26 Samarii C/obițeîul B, obiceîu C// 28 veste C// 29 crîngul B/acolia B// 30 moa-viteni C/omoare C/aceia C//

neasteptată, de frică să făcură mai morți decît mortul ce ținea. Și, pentru ca să-ș mintuiască viața lor, au aruncat pre mortul într-o groapă ce s-au aflat acolo și îndată au fugit, întru care groapă era îngropat pror<u>cul Elisei. Și, îndată ce s-au atins trupul mortului de oasele pror<u>cului, au înviiat și au venit iară în viață. 5

Frumoasă închipuire a pocăinții înțelegem a fi acest lucru preaslăvit ce s-au întîmplat. Că după ce face omul păcatul rămîne mort. Mort, pentru căci piiarde darul cel d<u>mn<e>zeesc; mort, pentru căci să desparte de Dumnezeu, carele iaste viața cea adevărată și ca pre un mort patemile lui, pohtele lui cele rële și îndulcirile trupului său îl aduc să-l îngroape. Unde? Afară din cetate, afară din pămîntul cel fericit al raiului, în groapa vécniciei munci. Dară ce să întîmplă? Indurătoril D<u>mn<e>zeu, carele prin rostul pror<u>cului zice: „Nu voesc moartea păcătosului, precum a să întoarce și a fi viu”, trimite împotriva lui, făr-de veste, o năvală de tîlhari înfricoșat. Dară cine sînt tîlharii aceștea? Frica morții, cutremurul muncii de vécî, zioa cea înfricoșată a judecății, dreapta răsplătire a lui D<u>mn<e>zeu. 20

„Durerile iadului m-au încungîurat; întîmpinatu-m-au lațurile morții”. Să ūită păcătosul la nevoe, vede aiavea pierzarea lui, tremură, să îngrozêște și de frică fug îngropătorii: pohtele cele rële, patimile cele neînfrîinate, odihnele, desfătările trupești. Și unde îl aruncă? În groapa lui Eliseu. 25

Groapa iaste pocăința, pentru căci precum groapa strică, răsîpêște și piiarde trupurile cele împutite ce să pun într-însa, așa și pocăința șterge, strică și topêște împuciciunea păcatelor ce înfășură sufletul.

Aici dară, într-acastă groapă a pocăinții, căzînd păcătosul, 30 afle pre Elisei cel de taină, carele iaste d<u>mnul nostru

2 viița B, C/mort C// 3 s-au] au C// 4 prorocul B, C// 5 prorocului B, C/inviiat B, C// 6 iar C/ viițată B, C// 7 înțelegem C// 9 lipsește Mort, pentru căci piiarde darul cel d<u>mn<e>zeesc C// 10 d<u>mnezeesc B/ dăsparte C/D<u>mn<e>zeu B, C// 11 viița B, C/patimile, B, C// 12 pohtile C/ cele C// 13 Unde B// 14 Dar C/ după întîmplă, paranteză C/indurătorul C// 15 prorocului B, C// 16 șters precum a să și ad. ci ca să se B/ după viu paranteză C// 16—17 lipsește trimite împotriva lui C// 17 veste C/ înfricoșati B, C/Dar C// 18 aceștia B, aceștia C// 19 veci C/infricoșată B, C// 22 la nevoia cea de aiavea B/vede C/aevea C// 23 îngrozêște C// 24 pohtile C/odihnele B, C// 25 dăsfătările C/trupului C/Elisei B, C// 27 răsipește C/ pierde C/cele C// 28 șterge C/topește C/împuticiunea C// 30 dar C//

I<isu>s H<risro>s. Că Elisei să tilcuiaște D<u>mn<e>zeu mîntuitoriu; și cu puterea acestuia și cu daru acestuia i să iartă păcatele, să îndreptează și să întoarcă iară la viață. „Și trăi mortul — zice sf<i>nta Scriptură — și să sculă pre picioarele lui”.

5 De pe ačasta dară să pričapă fieștecarele cîtă iaste putēria pocăinții, de vrēme ce înviază sufletul cel mort al păcătoșului, îi dă iară podoaba d<u>mn<e>zeescului dar ce au pierdut, îi deșchide ușile ceriului carele i le-au închis păcatul, îl face soție fericiților ingeri, îl face moștean, lăcaș lui D<u>mn<e>zeu
10 și părtaș slavei lui cei d<u>mn<e>zești. Dară nu săvîrșăște numai acēste preaslăvite, acastă bunătate mare a pocăinții, ci iaste alta și mai minunată, care face mintea să se mire și inima să se ūimească: biruiaște pre însuș D<u>mn<e>zeu. Și cînd iaste mînios de sudălmile, de necinstirile și de hulele ce-i fac
15 în toate zilele păcătoșii, cu faptele lor cēle făr-de lēge, cu strimbătățile lor, cu jafurile lor, cu multa a lor trufie, cu zavistie ce hrănesc în inima lor, cu atîtea necurății cu carele spurcă și trupul și sufletul, stă gata să facă asupra lor răsplătire, să arunce asupra lor trăsnetele ūrgiei sale, să-i piarză de pe toată
20 fața pămîntului. Aleargă atunce pocăința și cu o cucernică îndrăzneală, cu doao lacrăme ce varsă din ochi, cu un suspin ce înalță la ceru dintru adîncul inimii (cutez a zice), că leagă mîinile lui D<u>mn<e>zeu, îi ia armele a drēptei lui răsplătire prefăce ūrgiia lui spre ertăciune, îl face blînd, ertătoriu, îndelung răbdătoriu, milostiv, iubitriu asupra celui păcătoș,
25 carele atîta l-au necinstit și nu l-au băgat în seamă.

Și, pentru ca să nu socotiț, feții miei, cum că acēstia sînt aflări ale mēle, ascultați o pildă.

La a treia carte a Împăraților, la 21 de capete, zice cum că
30 au vrut dreptul judecătoriu, D<u>mn<e>zeu, să pedepsească

1 tilcuește C/ mîntuitoriu B, mîntuitor C// 2 putēria B, puterea C/ darul B, C// 3 iar C/ viată B, C// 4 picioare B, picioarele C/ lipsește lui B// 5 Dupe C/ dar C/ putiarea B// 5 — 6 ce putere are pocăința C// 6 vreme C/ înviază B, C// 7 iar C/ dumnezeescului B// 8 carele] ce C// 9 lăcașului C/D<u>mnezeu B// 10 părtași C/dumnezești C// 10 — 12 Și nu numai aceste, ci alta și mai minunată, care face C// 12 să să C// 13 biruește C/ Și de B// 14 necinstele C/ lipsește de B/ hurile C// 15 faptile C/ după cele ad. făr-de rușine și C/ lege C// 16 a lor] lor C// 17 atita B, C/ care C// 19 trăsnetile C/ ūrgiia B, ūrgii C/ piarză B/ lipsește toată C// 20 margine fața B/ atunce B, atunci C/ cucernică C// 21 doao] 2 C/ în B// 22 fără paranteze B// 23 dreptei C/ răsplătirii C// 24 ertător C// 25 răbdător C/ iubitriu C// 26 care C// 27 socotiți B, C/ acestea C// 28 mele C// 29 tr.ia] 3 C/ cap 21 C// 30 dreptul B/ Dumnezeu dreptul judecător C//

pre Ahaav, împăratul lui Israil, pentru multele păgînatăți și nedreptăți ce făcea în toate zilele și nu numai din răutatea lui ce și din sfatul înrăutățatei fămeii lui, a Iezavelii. Și i-au trimis cuvînt cu pror<u>cul Ilie cum că va să-i rădîce împără- 5
 țiia, să-i piarză casa lui, să-i răsipească avuțiia lui, să nu mai aibă după aceia nici vrednicie, nici cinste și la cea de pe urmă să se facă mincare ciinilor și a pasărilor ceriului. Răspunse Ahaav : atîta răutate să-mi vie mie și atîta pedeapsă ? Eu să aflu mijlocire ca aceia, să prefac dreapta a lui D<u>mn<e>zeu minie. Și ce au făcut ? Cum au auzit Ahaav cuvintele acestia 10
 îș rumpse haina lui și încinse sac peste trupul lui și puse cenușă pre capul lui și posti și făcu o pocăință ca aceia, cît au schimbat îndată D<u>mn<e>zeu mîniia lui și au împlînzit ūrgiia lui. Și chîemînd iară pre Ilie i-au zis : n-ai văzut ce smerenie au arătat înaintea mea Ahaav și ce pocăință au făcut ? Deci, 15
 pentru căci s-au smerit înaintea fîții mîle, nu voiu aduce răutate în zilele lui, ce în zilele feçorului lui voiu aduce răutatea peste casa lui. Dară ce poate fi ačasta ? Pînă acum cu bătăi, cu ūrgie, cu minie, înfricoșă D<u>mn<e>zeu pre Ahaav și zicea să-l piarză, să-i ia și stăpînirea și viața și acum zice (cum) că nu 20
 poate să-i facă rău. Iaste cu puțină cea puținică cenușă ce au pus Ahaav în capul lui, acel sac cu carele s-au îmbrăcat, acel puțin post ce au făcut acea pocăință ce au arătat să fie slăbit d<u>mn<e>zeiasca ūrgie și să îndemne pre D<u>m-
 n<e>zeu să facă aceia ce vrea păcătosuș acela Ahaav și nu 25
 aceia ce cerca d<u>mn<e>zeiasca dreptate ? Adevărat, așa iaste. Pocăința au întors ūrgiia lui, pocăința au oprit mîniia lui, pocăința i-au zmult din mîinile lui cêle preaputêrnice sa-
 biia răsplătirii, pocăința au șters răspunsul cel înfricoșat și pur-
 tător de moarte. „Nu voiu aduce — zice — răutate în zilele lui”. 30

1 Ahav C// 2 și nu numai] uniori C// 3 ce și] ci și B, alteori C/ lui] sale B, C// 4 cu] pre C/prorocul B, C// 5 piarză B// 6 aceia C/ de pe] după C// 8 Ahav C/ să-m C// 9 aceia C/prifac B/a lui] lui C// 10 lipsește minie C/ Ahav C/acestea C// 11 rupse C/ lipsește și¹ C/preste B// 12 aceia C// 13 D<u>mnezeu C/lipsește lui C/și au] și ș-au C/ lipsește lui C// 14 chemînd C/iar C/ smerenie C// 15 Ahav C// 16 feții C/ mele C// 17 ci B, C/ după peste ad. toată C// 18 Dar C// 19 D<u>mnezeu C/Ahav C// 20 piarză C/ viața B, C/fără paranteze B, C// 22 Ahav C/care C// 23 acel]cel B// 24 d<u>mnezelasca B, dumnezelasca C/îndemne C/D<u>mnezeu B, Dumnezeu C// 25 aceia C/Ahav C// 26 aceia C/ d<u>mnezeiasca C// 28 cele C/preaputernice C// 30 purtătoriu B//

Însă, pentru ca să poată pocăința să săvîrșască aceste lucruri preaslăvite, să cuvine să fie pocăința adevărată, iar nu mincinoasă; pocăința curată, iar nu vicleană, pocăința a inimii, iar nu a gurii, că precum iaste aur adevărat și aur mincinos, așa iaste și pocăința adevărată și pocăința mincinoasă. Mult socotesc, pentru căci zic: am greșit și d<oa>mne iartă mie, păcătosul, cum că adevărat, să pocăiesc și nu știu, ticăloșii, că pocăința nu stă numai în cuvinte. Că zice H<ris-to>s la Ev<an>g<he>lie: „Nu tot cel ce-mi zice mie d<oa>mne, d<oa>mne va intra întru împărăția lui D<u>mn<e>zeu, ci cel ce face voia tatălui meu, celui ceresc”.

Între ceilalți ce s-au pocăit, doi să află vestiți în sf<înta> Scriptură: unul iaste Saul și altul David. Greșit-au Saul, au greșit și D<a>v<i>d și vin amîndoi în cunoștiința greșălii lor. „Am greșit” zice unul, „am greșit” zice și celalalt. Dară D<a>v<i>d au auzit acest fericit glas: „Și D<u>mn<e>zeu au lăsat păcatul tău: nu vei muri”. Și pentru Saul să roagă Samuil proroc<u>cul cu lacrimi și D<u>mn<e>zeu îi răspunde cu ũrgie „Pînă cînd vei plînge tu pentru Saul? Și eu l-am defăimat pre el”. Dară pentru ce pricină drept judecătoriule, d<oa>mne, 20 arăț despărteală ca aceasta, cu acești doi ce să căesc? De iaste adevărat, precum o cunoaștem, prea adevărat, cum că înaintea ta nu iaste nici o fățarie și cum că primești cu multă milă și dragoste pre cei ce să căesc, pentru ce, aici primești pre D<a>v<i>d și pre Saul îl gonești? Nu iaste împărat și unul 25 și altul? N-au greșit amîndoi înaintea ta? Dară drept ce, D<a>v<i>d, carele au făcut păcat mai mare și îndoit, adică preacurviia și ũciderea, află milă înaintea ta și Saul să defaimă și să leapădă, carele s-au arătat numai neascultoiu? Adevărat, feții miei, pe dinn afară așa să vîde, iar D<u>mn<e>zeu, carele iaste 30 cunoscători de inimi și vîde dinn lăuntru acéia ce noi nu vedem au văzut despărteala pocăinții și a unuia și a altuia. Că pocăința

1 aceste C// 5 pocăința¹⁻² B// 6 Mulți B, C/ căci zic|un cuvînt care zic C// 7 iartă mie| iartă-mă C// 9 Evanghelie C/ ce-m C/ lipsește mie C// 14 David B, C/ cunoștiința C// 15 celălalt C/ Dar C/ David C// 16 D<u>mnezeu B, C// 18 prorocul C/ D<u>mnezeu C// 19 dăfăimat C// 20 Dar C/ drepte B/ doamne C// 21 arăți C// 22 lipsește adevărat C/ după o ad. și C/ șlers prea adevărat B// 25 David B, C// 26 după altul ad. margine: Nu iaste jidov și unul și altul? B/ Dar C/ David C// 27 adică C// 29 neascultoiu| dar nu ascultă B, neascultător C// 30 pă C/ din afară C/ vede C/ care C// 31 cunoscător B, C/ vede C/ din B, C/ aceia C/ nu|nu o B//

lui D<a>v<i>d era pocăință adevărată, „cu duh umilit și cu inimă înfrîntă și smerită”, precum zice sf<i>nta Scriptură, iar a lui Saul pocăința era mincinoasă și vicleană, din gură numai, iar nu și de la inimă, că inima lui nu era dreaptă cătră
5 D<u>mn<e>zeu. Și pentru aceasta aceea a lui D<a>v<i>d s-au arătat priimită și a lui Saul s-au defăimat.

Drept aceia dară, pentru căci iaste pocăința lucrătoare și bine priimită înaintea lui D<u>mnezeu, să cuvine să fie pocăință adevărată, ca a lui D<a>v<i>d. Și, pentru ca să poată
10 fieștecarele să cîștige această pocăință adevărată, desăvîrșit, curată și priimită, d<u>hul sf<i>nt în Scriptură ne arată în ce chip să o facem, cu pedeapsa ce au dat lui Navuhodonosor, împăratul asirîianilor. Pre acesta, vrînd d<u>mn<e>zeiască dreptate să-l pedepsească într-această viață, pentru multa
15 a lui trufie și iară să-l miluiască, au făcut asupra lui acest răspuns, precum să vede la al patrulea cap al lui Daniil: „Cu hiarăle partea lui, în buruiianul pămîntului; inima lui de l<a> oameni să va schimba și inima de hiară să va da lui și șapte vremi să vor premeni preste el”. Adecă l-au osîndit să pască
20 împreună cu hiarăle și ca o hiară să mănince erburile pămîntului; să i să schimbe inima lui cea omenească și să i să dea inimă de hiară și să se afle într-aceasta pînă să vor premeni șapte vremi și atuncia să i să dea ertăciunea. Și adevărat așa s-au întîmplat, de au pătimit Navuhodonosor, după cum au
25 rînduit dreapta judecata lui D<u>mn<e>zeu și într-acesta chip ș-au luat ertăciunea, desăvîrșit.

Să cuvine, drept aceia, aceste trei lucrure să facă fieștecare creștin, pentru ca să arate pocăință adevărată și plăcută cătră D<u>mn<e>zeu. Întîi, să fie partea lui în iarba pămîntului.
30 Cînd păcătuiaște omul lasă trupul lui slobod, în desfătări, în pohte, în beții și în mîncări mult și alta nu socotește, fără numai cum îș va dezmierda trupul cum să-i dea odihne, cum

1 David C// 3 pocăință C// 4 repetă și B// 5 D<u>mnezeu B/ David C// 7 aceia C/dar C// 9 David C// 11 ne arată prin Scriptură C// 12—13 după facem ad. pre Navuhodonosor, împăratul asirienilor, vrînd dumnezeiasca C// 13 d<u>mnezeiasca B// 14 viață C// 15 a lui] lui C// 16 vede C/patrulea] 4 C// 17 buruiianul C/ la C// 19 primeni B, C/Adică C// 22 primeni C// 23 atunci C/ ertăciune C/ lipsește așa B// 24 Navuhodonosor C// 24—25 precum dreapta jud<e>cată a lui Dumnezeu au rînduit C// 25 D<u>mnezeu B/intr-acest C// 27 aceia C/aceste C/3 C/ lucruri C// 29 D<u>mnezeu B/ Întîiu C// 30 păcătuiește C/ dăsfătări C// 31 socotește C// 32 dăzmierda C//

să-l hrănească cu multe feliuri de bucate, dintru carele urmează bețiile, curviile, preacurviile și alte pohte neînfrinate, carele fac pre suflet lăcași diavolului.

- Drept acéia să cuvine, cînd va avea să se pocăiască adevărat, să schimbe firea, să schimbe viața, să supue trupul. Cu ce? În iarba pămîntului, cu ținéria, cu posturile, cu ajunările, cu depărtarea mincărilor și a desfătărilor. Pentru căci, precum zice marele Vasilie, postul iaste stricăciune păcatului, înstreinare patemilor, omorîre trupului; și cînd slăbește cu postul omul cel dinn afară, atunce cel din lăuntru să întărește, atunce să face casă lui D<u>mn<e>zeu și vas curat darului celui d<u>mn<e>zeesc.

- Al doilea lucru ce trebuiaște iaste să schimbe inima lui și să ia inimă de hiară („și inimă de hiară să va da lui”). Omul, precum are inima iscusită, așa o are și mult pohtitoare și pe neplăcere; nu iaste pururea întru o stare: acum să prefăce spre bine și acum să schimbă spre rău, acum pohteste în lucru și acum îl ūraște, acum iubește și acum vrăjmășuiește. Împotriva acestora hiară are pururea acéiaș inimă, neprefăcută, stătătoare și nemișcată. Și de vrème ce omul, cînd păcătuiaște, pentru căci are inima prefăcătoare, să depărtează de la D<u>mn<e>zeu și dă toată voința lui și dragostea la zidiri. Și, pentru ca să facă pocăință adevărată, trebue să schimbe — zice D<u>mn<e>zeu — acea inimă a lui, vicleană și amăgitoare carea iaste nestătătoare și lesne mutătoare și să ia inima de hiară, adecă o inimă stătătoare, o inimă neschimbătoare, o inimă carea să rămîie pururea nemișcată de la bine, de la dragostea mea și de la paza poruncilor mele, carea să nu mai pohtească răul,

1 feliuri B, C/ din care C/urmează B// 3 lăcaș C// 4 lipsește Drept acéia C/să] ci să C/ să să C/ pocăiască] ispoveduiescă C// 5 viața B, C/ supue C// 6 ținerea C// 7 dăpărtarea C/ dăsfătărilor C// 8 marile C// 9 înstreinare B, înstreinarea C/patimilor B, C/omorirea C/slăbește C// 10 din C/ atunce B, C/ întărește C// 11 atunci C// 13 șters ce trebuia B, trebuește C// 14 să va da] i să va da B// 15 și] mai B// 16 lipsește și pe neplăcere C/p<u>r<u>rea B, C/ într-o C// 17 priface B/ pohtește C// 18 iubește C/ vrăjmășuește C// 19 Împotriva B, Împotriva C/hilara B/p<u>r<u>rea B/ acéiaș C/ neprefăcută C// 20 vrème C/ păcătuiește C// 21 inimă B/dăpărtează B, C// 22 dă] de C/ lipsește și dragostea la zidiri C/ Și] Ci C// 24 carea] ce C// 25 adică C// 26 lipsește o C/ stătătoare] statornică C/ lipsește o inimă ²⁻³ C/ care C// 27 p<u>r<u>rea C// 28 carea] și C//

nici să se abată la păcat. Și aceasta iaste acēia ce zice pror<o>cul
Ioil : „Rumpeți inimile voastre”.

Și la cea de pre urmă, al treilea lucru carele să urmăze
pocăinții cei adevărate iaste aceasta : „7 vremi să vor premeni
preste dînsul”.

Păcătosul, cînd iase din calea lui D<u>mn<e>zeu și să
face pre sine rob pohtelor celor trupești, săvîrșaste toate păca-
tele cēle de moarte, dintru carele cēle mai mari sînt, precum ne
învăță lēgia lui D<u>mn<e>zeu și sf<i>nta Ev<an>g<he>lie,
adecă : trufia, iubirea de argint, păcatul cel trupesc, zavis- 10
tiia, lăcomiia, mîniia și lēnea. Deci acēste păcate sînt cēle 7
vremi carele să cuvine să le schimbe cela ce va vrea să se pocă-
iască cu adevărat, adecă să prefacă trufia în smerenie, iubirea
de argint în milostenie, păcatul cel trupesc în curățenie, zavis-
tiia în dragoste, lăcomiia în post, mîniia în blîndēte și lēnea în 15
rugăciune și într-alte fapte bune. Și precum cînd făcea acēste
păcate să bucura, să desfăta și rîdea, așa și cînd să pocăiaște
să cuvine să se mîhnească, să suspine și să plîngă, pentru ca să
facă premeneală vremilor și să se arate prefacerea adevărată.

Cu acest fēl de mijloace să face pocăința desăvîrșit și plăcută 20
și cîștigă păcătosul ertăciunea deplin, să împrietenēște cu D<u>-
mn<e>zeu și să face iară vas, darului celui d<u>mn<e>zeese.

Drept acēia dară, feții miei, de vrēme ce pocăința are putere
ca aceasta, precum aț auzit și nu iaste altă cale și altă mijlocire
pentru ca să vă mîntuiț sufletele voastre, fără numai cu pocă- 25
ința, trebue dară toț și cei tineri și cei bătrîni și cei bogați și
cei săraci, să alergați cu osîrdie la această pačnică liniște a mîn-
tuirii, pentru căci veți afla toț odihnă sufletelor voastre, după
cum zice H<risto>s la Ev<an>g<he>lie și toți vă veț mîntui.

1 acēia C/ prorocul B, C// 2 Rumpeți B C/ după voastre ad. iar nu hainile
voastre C// 3 de pre] după C/care C/ urmăze B, urmeze C// 6 iase C/ D<u>mnezeu
B// 7 săvîrșaste] săvîrșaste A// 8 păcatile C/ cele C/ dintru] din B, C/ care
C/ cele C// 8—9 paranteze precum ne învăță legea lui D<u>m<ne>zeu C// 9 D<u>m-
nezeu B/Evanghelie C// 10 adică C// 11 lēnia B, lēnea C/aceste C/ cele C// 12 după
vremi ad. ci acela ce va vrea C// 13 adecă] i să cuvine C// 13—14 lipsește iubirea
de argint în milostenie C// 15 blîndēte C/lēnia B, lēnea C// 16 aceste C// 17 dās-
făta C/pocăeste C// 19 primeneală B, primenēle C// 20 fel, B, feliu, C// 21 ertăciune
C/ deplin]deprin B/imprietenēște B, împrietenēște C// 22 D<u>mnezeu B/ iar
C/ margine vas B// 23 acēia C/ dar C/ putere C// 24 ați B// 25 mîntuiți
B, C/ sufletele C/ lipsește fără numai cu pocăința C// 26 dar C/ toții C/ lipsește
și cei 1-3 C/ tin<e>ri B// 27 lipsește și cei C/ cu osîrdie să alergați C// 28 pentru
căci] că C/veț C/toți B, C/ 28—29 după cum] precum C// 29 Evanghelie C/veți B//

Pocăința acăsta iaste cetatea cea minunată în patru cornuri ce au văzut sf<i>ntul Ioan la Apocalipsis, în 21 de capete, carea avea 12 uși : 3 de spre răsărit, 3 de spre miazănoapte, 3 de spre amiazăzi și 3 de spre apus, pentru ca să poată intra
 5 printr-insele toți și cei mici și cei mari, bătrînii și tinerii și fieștecarele după rînduiala sa și după vîrsta sa : prin cële de spre răsărit să între cei tineri, ca cei ce sînt la răsăritul vieții ; prin cële de spre amiază să între bărbații carii să află la mijlocul vîrstii ; prin cële de spre amiazănoapte cei bătrîni, al
 10 căroră le iaste sîngele rece și albiciunea zăpăzii o țin în barbă ; și prin cële de spre apus să între, fără de nici o deznădăjduire cei ce sînt la sfîrșitul vieții și au amîndoaș pîcoarele în groapă și sufletul în buze, al căroră milostivirea lui D<u>mn<e>zeu le va priimi pocăința.

15 Drept acéia, în toată vrēmea, iar mai vîrtos în zilele acēstia a sf<i>ntului post, vă chiamă pre toț milostivul D<u>mn<e>zeu, carele pohtēște mîntuirea tuturor, zicînd : „Întoarceți-vă cătră mine și mă voiu întoarce cătră voi”.

Drept acéia nu învîrtoșat inimile voastre, ci cu vitejie
 20 creștinească lepădat lucrurile întunērecului, adecă strîmbătățile, jafurile, clevertirile, zavistiia, ūriciunea, vrajba, curviile și toate necurățiile și vă îmbrăcați cu armele luminii, cu credința cu nădējdia, cu dragostea, cu frica lui D<u>mn<e>zeu, cu cuceriia și cu smereniia, pentru ca să supuneți cu acēste
 25 bunătăți pre împrotivnicul vostru, pre diavolul, trupul ce tirănēște și patemile cële ce strică sufletul și să vă faceți moșteni împărăției cerîului, a căriia să vă învredniciți toți, cu darul și cu mila lui Dumnezeu. Amin.

1 după cea ad. mare și C// 1 — 2 după minunată ad. ce zice sfîntul Ioann C// 3 care B, că C/ după răsărit ad. și B/ miazănoapte B// 5 toț B// 6 fieștecare C/ orînduiala C/ cele C// 7 tiniri B// 8 cele C/ amiazăzi B// 9 cele C/ miazănoapte B/ după amiazănoapte ad. să între C/ al] ial B// 10 rece C// 11 cele C/ fără de C/ lipsește de 2 B/ deznădăjduire B// 12 pîcoarele B, C// 15 acéia C/ vremea C// 16 aceștia C/ a] ale C/ toți B, C// 17 D<u>mnezeu B/ care C/ pohtēște C// 18 după și ad. eu C// 19 Drept acéia] Deci C/ învîrtoșati B// 20 lepădați C/ întunērecului C/ adică C// 23 nădējdea B, nădējdea C/ Dumnezeu B// 24 lipsește pentru C/ supuneți C/ aceste C// 25 diavolul B/ după diavolul ad. și pre C// 26 tirănēște C/ patimile B, C/ cele C/ faceți B// 27 moșteni C/ împărății C/ lipsește a C/ căruia B/ învredniciți B// 28 după D<u>mn<e>zeu ad. acum și p<u>r<u>rea și întru veci de veci. C/ după Amin ad. Sfîrșit și lui D<u>mn<e>zeu laudă C//

**CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ LA POGREBANIĂ
OMULUI PRESTĂVIT *)**

Mult pătimașul acela și îngăduitorul Iov, piatra răbdării, după luptele cele mari ce i-au făcut vicleanul diavol și l-au golit ca într-o clipă de čas de toate averile lui și l-au lipsit de toată cinstea, de toată bogăția, de toată slava și de toate soțiile lui și au rămas numai cu mușarea, afară din casa lui, șazănd într-un gunoîu, cu multă ticăloșie, plin de bube și de viermi, iar încăș la acēstia toate, pentru ca să rușinėze pre vicleanul diavol și să-l biruiască cu bărbăția sufletului lui și cu răbdarea precum zice mai pre larg istoriia lui, n-au dat nebunie lui D<u>mn<e>zeu, nici au greșit cu buzele lui, măcar că cu acēstia toate, socotind și el deșărtăciună și ticăloșia aceștii vieți și multe învîrtejiri și prefaceri ale lucrurilor omenēști plîngea și să tînguia și suspinînd zicea : „Pre moartea am chieamat-o să-mi fie tată”, Iov, 17, adecă, ca cum ar zice : moartea-mi iaste tatăl, carele mă naște.

Oare ce poate fi acasta, iubiții miei, ce zice dreptul acesta, Iov ? Nu iaste lucru împrativă, nu iaste lucru neunit. Moartea tae și strică ca o sēcere, iar tatăl naște. Dară cum poate nașterea și stricăciunea să se ūnea<scă>, fiind amîndoa împotrivă ? Poate că de ispitele cele multe ce i s-au întîmplat și de pagubele cele multe ce l-au ajuns iș va fi pierdut mintea, de zice că moartea îi iaste tată, sau de multele dureri poate că nu va fi știind ce grăiaște ?

Ba, iubiții miei, ba ! Nu ș-au pierdut mintea și știe ce grăiaște. Ci numai socotind cum că cu alta nu să poate mîntui omul, nici să poate odihni de patemile și de ticăloșiile aceștii vieți, fără numai cu moartea, precum și într-alt loc zice : „Moartea iaste odihna omului”. Iov, 3.

Dară stau de mă mir pentru ce nu zice : pre moartea am chieamat-o să-m fie mîntuire, ce zice : pre moartea am chieamat-o să-mi fie tată.

4 diavolul // 5 avērele // 6 cinstia // 10 biruiască / lipsește lui // 13 deșărtăciunea // 14 plîngia // 16 margine Iov, 17 A, lipsește B / moartea-mi / moartea // 21 ūnească // 24 tatăl // 28 patimile // 30 margine Iov, 3 A, lipsește B // 32 să-mi /

*) Această predică lipsește în ms. C.

Ascultați, iubiții miei, socoteala și învățătura cea creștinească. Au cunoscut și au preceput cum că iaste la fieștecare creștin trei nașteri : una trupească, alta sufletească și alta mintuitoare. Deci, nașterea cea trupească iaste acēia ce să naște

5 neștine trupēște, din tată și din mumă, precum o vedem această totdeauna, nu numai la oameni, ce și la dobitoace. Și pentru această să numēște naștere trupească, precum zice și d<o>mnul H<risto>s : „Că ce e născut din trup, trup iaste”.

A dooa naștere iaste cea d<u>hovnicască și nu iaste la toți

10 oamenii, ci numai la cei ce s-au născut d<u>hovnicēște din baia sf<i>ntului botez, pentru carea iarăș aceșai H<risto>s zice cătră ūnicul cel ascuns, cătră Nicodim : „De nu să va naște neștine din apă și din duh nu va putea să între întru împărăția cerului”.

Iară a treia naștere, ce am zis că iaste mintuitoare, iaste

15 această ce zice dreptul Iov, cum că-i iaste tată moartea, pentru căci că precum la nașterea cea dintii trupească, născîndu-să omul, iase dintru întunecatele chisori ale pîntecelui maicii sale și vĕde strălucita lumina soarelui și precum la a dooa

20 naștere, a băii cei d<u>hovnicești a sf<i>ntului botez, iase omul dintru întunĕrecul necredinții și vine la lumina cunoștinții de D<u>mn<e>zeu, strălucîndu-se și luminîndu-se din lumina cea cu trei străluciri a sf<i>nteĭ tro<i>țe, într-această chip și la nașterea cea de a treia, carea iaste mintuitoare, să

25 naște sufletul omului și iase dintru întunĕrecul și tina trupului, ca dintr-o pușcărie întunecată și mĕrge să vază lumina cea strălucitoare și slava cea fericită a vieții cei de<a>pururea.

Acăsta naștere a mîntuirii pohtiia să vază și pror<o>cul David și pentru această zicea : „Scoate, d<oa>mne, din temniță

30 sufletul meu, ca să mărturisească numele tău”, psalm. Așijderea și fericitul Pavel zicea : „Pohtesc să mă sloboz din trupul acesta și să fiu împreună cu H<risto>s”, Filipis, 1.

Acăstă naștere, a treia iaste cu mult mai bună și mai de folos decît cĕlialalte, pentru căci nașterea cea trupească

35 să numēște naștere întunecată, iar nașterea cea d<u>hovnicască,

1 ascultați // 2 priceput // 6 ci și // 9 *repetă* iaste¹ // 11 această // 12 ūcē-
nīcul // 15 iaste² // iată // 17 dintīu / născîndu-se // 18 închisori / pîntecelui //
22 D<u>mnezeu / stălcîndu-se / din] dintru // 27 dep<u>r<u>rea // 29 D<a>-
v<i>d // 30 numelui / *marginē* psalm A, *lipsește* B // 32 *marginē* Filipis 1 A,
lipsește B // 33 iaste a treia // 34 cĕlialalte //

a sf<i>ntului botez, să numește luminată. Și pentru această sf<i>ntul botez să zice luminare și cei botezați să numesc luminați.

Iar a treia naștere, a morții, care iaste mintuitoare, iaste făr-de greșală și făr-de primejdie la omul cel credinșos și drept, 5 căci nu poate să mai păcătuiască după moarte.

Drept aceia alergăm toți credinșoșii și mergem împreună cu priiatenii noștri și cu rudeniile, petrecându-i pînă la groapă (sau beserică), cu adunare de preoți cucernici, cu mulțime de creștini credinșoși, cu cîntări sf<i>nte, cu făclii aprinse și cu 10 tîmieri și cu toate alte slavoslovii și podoabe luminate. Dintr-acastă naștere sau născut astăzi și sufletul cel curat <al> acestui fericit frate (cutarele) ce au murit. Și de vrème ce ș-au dat obșteasca datorie, după rînduiala cea creștinească și-l petrecem la groapă și să desparte de noi dintr-acastă viață, pre carele 15 nădăjduim și noi să-l vedem în cēialaltă viață, trebuiaște să-i dăm cu toții o ertăciune și mă rog să ziceți cu toții, din tot sufletul vostru : D<u>mn<e>zeu să-l iarte. De vrème ce au viețuit ca un om și au petrecut cu noi într-acastă lume poate că va fi amărit sau va fi scîrbit pe cineva, sau cu cuvîntul, sau cu 20 fapta ; și pentru aceasta iară să-i zicem cu toții : D<u>mn<e>zeu să-l iarte, căci această călătorie iaste să o facem cu toții. Și pentru ca să putem ciștiga și noi, după moarte, această plată a ertăciunii de la cei vii, pentru aceasta să zicem și a treia oară : D<u>mn<e>zeu să-l iarte și pre noi să ne miluiască, ca un bun 25 și iubitōriu de oameni. Amin.

CUVÎNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ IARĂ LA PRESTEVIREA OMULUI *)

Întristat, jalnic și amar să vede a fi răspunsul morții la om, de vrème ce D<u>mn<e>zeu pe strămoșul nostru Adam, 30 pentru păcatul neascultării, l-au osîndit spre moarte, zicîndu-i : „Pămînt ești și în pămînt vei merge”. Însă de va sta neștine să

6 păcătuiască // 13 lipsește cutarele // 14 rînduiala // 15 viață // 15—16 margine pre carele nădăjduim și noi să-l avem în cēialaltă viață // 18 D<u>mnezeu // 19 ūn // 21 iar /D<u>mnezeu // 25 D<u>mnezeu / ūn // 28 prestăvirea // 30 D<u>mnezeu / pre //

*) Această predică lipsește în ms. C.

ia seama cu tot dinadinsul socoteala aceii osinde și sfîrșitul acelui
răspuns a lui Dumnezeu nu o va afla să fie muncă și pedeapsă,
ce mare facere de bine și mare dobîndă. Pentru căci de n-ar
fi hotărit D<u>mn<e>zeu moartea la om era să se facă răutatea
5 nemoartă și păcatul necurmat. Și pentru aceasta zice sf<i>nta
Scriptură și acum „ca nu cumva să întinză mîna sa și va lua
din lemnul vieții și va mîncea și va trăi în vêci”.

Preceput-aș pricina, cum că după ce au mîncat din lemnul
cunoștinții și au căzut în păcatul neascultării l-au oprit D<u>m-
10 n<e>zeu să nu carea cumva să mănince și din lemnul vieții și
va trăi în vêci și să se facă răutatea nemoartă și va rămînea
omul cu păcatul făr-de moarte. Și apoi ce altă nevoie mai rea
și mai cumplită ar fi putut fi la ticălosul om, decît aceasta ?

Drept ac&eacirc;ia, mare folos și mare dar și milostivnică vinde-
15 care s-au dat omului de la D<u>mn<e>zeu, ca să moară și să
se strice acest trup al păcatului și să învîiaze la învîierea cea
de obște alt trup, d<u>hovnicesc, făr-de stricăciune și făr-de
moarte; că mare dobîndă să face omului moartea, după cum
zice și sf<i>ntul Grigorie B<o>goslov, că să tae păcatul, pentru
20 ca să nu rămîie răutatea nemoartă și să face munca milostivire
și iubire de oameni. Pentru aceasta (s-au zis în Scriptură):
„Pămînt ești și în pămînt vei m&er;ge”. Pentru aceasta l-au scos
d<o>mnul D<u>mn<e>zeu din raîu, să lucr&eacirc;e pămîntul, dintre
care s-au luat. Pentru aceasta i-au zis : „Întru sudoarea f&eetilde;ii
25 tale vei mîncea pîinea ta, pînă te vei întoarce în pămîntul dintru
carele te-ai luat”. Pentru aceasta s-au înv&al;it cu foi de smochin.
Pentru aceasta s-au îmbrăcat cu îmbrăc&aminte de piei, care
îmbrăc&aminte nu iaste alta, după cum zice iar&as; sf<i>ntul
Grigorie „f&ar;ă numai acest trup gras și muritoriu”.

30 Drept ac&eacirc;ia „acest trup gras”, o, iubiții miei ascultători,
ca un trup al păcatului l-au dezbrăcat ast&az;i și l-au aruncat
la p&am;nt ca o haină vêche și stricată.

Și acest fericit răposat, fratele nostru (cutarele) s-au
dezbrăcat, zic, de trupul acesta, pentru ca să se îmbrace cu
35 altul, f&ar;ă de stricăciune, au l&asat l∾asăul cel p&am;ntesc pentru
ca să cîștigel alt l∾ăș, în cer&u;ri, precum mărturis&ește fericitul

1 denadinsul // 2 D<u>mnezeu // 3 ci / *margine* mare // 4 D<u>mnezeu /
răutatea // 7 veci // 10 D<u>mnezeu // 13 acesta // 14 după ac&eacirc;ia *ad. margine*
dar // 15 D<u>mnezeu // 16 învieze // 25 pînă ce // 28 iar&as; // 29 după numai/
ad. margine pentru // 30 lipsește miei // 31 ūn / dezbrăcat // 33 lipsește cutorale //

Pavel, zicînd : pentru că ştim că de să va surpa casa noastră cea pămîntească a trupului, avem zidire de la D<u>mn<e>zeu casă večnică în ceriuri, nefăcută de mină. Şi de vrême ce petrecem fericitul lui suflet în mîinile lui D<u>mn<e>zeu, cu adunare de preoţ cucîarnici, cu mulţime de creştini credinčoşi, cu cîntări sf<i>nte, cu făclii aprinse şi cu tămieri şi cu toate alte slavoslovii şi podoabe luminate. Dintr-ăastă naştere s-au născut astăzi şi sufletul cel curat <al> acestui fericit frate (cutarele) ce au murit. Şi de vrême ce ş-au dat obşteasca datorie, după rînduiala cea creştinească şi-l petrecem la groapă şi să desparte de noi dintr-ăastă viaţă, pre carele nădăjduim şi noi să-l vedem în cēialaltă viaţă, trebuiaşte să-i dăm cu toţii o ertăciune şi mă rog să ziceţ cu toţii, din tot sufletul vostru : D<u>mn<e>zeu să-l iarte. De vrême ce au vieţuit ca ūn om şi au petrecut cu noi într-ăastă lume, poate că va fi amărit sau va fi scribit pre cineva, sau cu cuvîntul, sau cu fapta şi pentru aceasta iară să-i zicem, cu toţii : D<u>mn<e>zeu să-l iarte, căci această călătorie iaste să o facem cu toţii. Şi pentru ca să putem cîştiga şi noi, după moarte, această plată a ertăciunii de la cei vii, pentru aceasta să zicem şi a treia oară : D<u>mn<e>zeu să-l iarte şi pre noi să ne miluiească, ca un bun şi iubitōriu de oameni. Amin.

SCRISOAREA LA LEAT 7220, ÎN LUNA GHENARIE

ÎN 13 ZILE

Duminecă, la vrême de chindie, prealuminatul domn Io Costandin B<a>sarab B<rîncoveanu> voevod, avînd prepus pentru nişte lucruri ce le-au adus întîmplările vremii de s-au făcut, cum să se fie făcut cu învăţătura şi îndemnarea noastră şi fiind măriia sa îndemnat de nişte obraze mari besericeşti şi mireneşti, pline de zavistii şi de răutate au trimis la noi cu

1 surpa *ad. margine* şi strica // 2 D<u>mnezeu // 4 D<u>mnezeu // 5 preoţi cucîrnici // 8 *lipseşte* cutarele // 11 dintru viiaţă // 12 viiaţă // 13 zicem / şters vostru / D<u>mnezeu // 16 ceneva // 17 iar // 19 acei // 20 oara / D<u>mnezeu // 21 miluiească / ūn // 22 *lipseşte* Amin // 23—24 Scrisoarea ce au scris vl<ă>d<ica> Anthim cătră măriia sa Constandin v<o>d<ă> B<rîncoveanu>, la leat 7220, în luna lui ghenarie 13 C/*lipseşte* Scrisoarea B/*după* luna ad, lui B// 25 vreme C/*d<o>*mn B/*Io* Ion B// 26 B<asarab> B, Basarab C/*lipseşte* B<rîncoveanu> C/*v<oe>*v<o>d C// 28 să se|să B, să să C// 29 besericeşti C// 30 mireneşte B//

poruncă mare pre d<u>hovnicul lui pre ep<i>scopul Nisis chir Mitrofan Thasitul, carele era s<fe>tagoreț de la măn<ă>stirea Dionisiului, de ni-au zis au să fac paretisis de bună voia mea, și să-mi las scaunul, să es, au să mă scoată măriia sa cu sila
 5 și să scrie la T<a>rigrad să mă și catherisească. Pentru care lucru, mergînd eu la curte marți seara și, vorbind în taină cu măriia sa, i-am zis cum că mă las de vl<ă>d<i>cie, de voia mea, și într-acel čas i-am dat și scris aceste 12 capete, carele însă-
 10 și să cunoască fieștecine și nevinovăția noastră.

„D<o>mnul au fost luminarea mea și mîntuitorul meu”, Psalm 26. Aastă scrisoare ce o închin întru înțeleapta socoteala mării tale, mă rog ca ũnui domn milostiv și iubitoriu de H<risto>s să o citești, cînd vei avea îndelête, cu blindête,
 15 pentru dragostea τοῦ πρωτάτου Χυ < = > (preablindului H<risto>s) și cêle scrise să le socotești toate cu amăruntul, cu judecată dreaptă, că le vei afla adevărate; și scoate den inima mării tale acel ghimp, că nu sînt (știe d<o>mnul) precum mă socotești măriia ta și precum με γλωσσαλοῦν < = > (mă lim-
 20 buțesc) împotrivnicii miei și am nădêjde pre D<u>mn<e>zeu că să va descoperi dreptatea mea fără de zăbavă; ὅτι ἐγὼ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύσην, σοὶ δέ, Κύριε, ἐλέησον με < = > (că eu întru nerăutatea mea am ũmblat, iar tu, d<oa>mne, mă miluiăște). Știu că vrăjmașii miei λόγον παράνομον κατέθεντο
 25 κατ’ ἐμοῦ < = > (cuvînt făr-de lêge au pus asupra mea) înaintea făcătorîului meu de bine, carele ești măriia ta; și la ačasta ce alta pocîu zice întîi, fără numai:

1) De am viclenit pre măriia ta, au casa mării tale, au am vreun gînd rău să fac (în cît va îndelung răbda D<u>m-
 30 n<e>zeu să trăesc pre pămînt), au în viața mării tale, au după petrecaniia a mulți ani ai mării tale, să fiu eu supt legătura cea grea a afurisaniei; iar de nu, să fie cei ce au grăit rău cătră

1 d<u>hovnicul C/episcopul B/ Nysis C// 2 sfetagoreț C/mănăstirea B, C// 3 Dionisiu C/ ne-au B, C// 5 Tarigrad C// 7 vlădicie C// 8 și² în C/ aceste C// 9 însemnă B, C/dupre C/ aducerea C// 11 mîntuitoru C// 12 margine Psalm 26 A, B, lipsește C// 13 mării B, C/d<o>mn B/ iubitor C// 14 blindete C// 15 – 16 margine preablindului H<risto>s A, margine preablindului I<isu>s B, lipsește C// 17 din B, C// 18 lipsește acel B// 19 – 20 margine mă limbuțesc A, lipsește B, C// 20 împotrivnicii C/nădêjde C// 21 dăscoperi C/ lipsește de C// 23 – 24 margine traducerea A, lipsește B, C// 25 margine traducerea A, lipsește B, C// 27 zice|să zic C/întîi B// 29 lipsește să fac C/D<u>mnezeu C// 30 viața B, C/mării B, C// 31 mării B, C// 32 afurisanii C//

măria ta (asupra nevinovatului) fără de lege în trufie și în defăimare.

2) A dooa, de am grăit au în beserică (propoveduind cuvîntul lui D<u>mn<e>zeu), au afară, în taină, sau de față înaintea măriei tale, au și pe după dos vreun cuvînt carele 5 să nu fie fost pre plăcerea măriei tale, l-am grăit χρεοστικῶς¹ ca un păstoriu sufletesc, iar nu cu vicleșug, să te vatăm, au trupēste au sufletēste.

3) Eu aici, în țară, n-am venit de voia mea, nici de vreo sārăcie sau lipsă; nici mănăstirea Sneagovului o am luat-o 10 cu de-a sila. Iară ce am lucrat în 7 ani, ce am făcut acolo (nu atîta din venitul casei, cît din sudorile fēții mēle), lucrurile acēlea mărturisesc la toți, și măcar că măria ta nu pohtîiai să es de acolo, iar cine au fost pricinitorii eşirii mēle vor da seama înaintea lui D<u>mn<e>zeu; iară încailea am eşit cu 15 cînste și nimenea nu mi-au luat seama, căci să vedea că am făcut și am adaos, iară n-am stricat, iar nici datorie am lăsat.

4) La ep<i>scopiia Rîmnicului puîu martur τὸν κρυφοκαρδιογνώσιν. Ὡν² că nici în visul mieu δέν τὸ ἐφαντάστικα³ să mă fac arhiereu, cunoscîndu-mă pre mine mai păcātos și 20 mai nevrēdnic decît toț oamenii pāmîntului. Iar de vrēme ce ὁ τὰ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομὸν θεὸς⁴, așa au vrut, să rădice, din pāmînt sārăc și din gunoîu să înalțe measer τοῦ καθῆσι αὐτὸν μετὰ ἀρχόντων λαοῦ αὐτοῦ⁵ eu ce puteam face? ὑποτάγην τῷ ᾧ καὶ ἐκέλευσα αὐτόν⁶. 25

Am șăzut și acolo 3 ani, fără doao luni. Ce am lucrat și acolo (nu atîta din veniturile casei, cît, iară, din osteneala și sudoarea fēții mēle), iaste φανερὸν τοῖς πάσι⁷.

1 lege C// 3 A dooa] Pentrucă și C/biserică C// 3-4 fără paranteze C// 5 măriei B, C/pă C/carile B// 6 plăcerea C/măriei B, C// 7 ūn B/păstor C// 8 trupește C/sufletește C// 10 o am] nu o am B// 11 Iar C/făcut] fost C// 12 casii C// 13 acelea C/toț B// 14 pricinitorii C// 15 D<u>mnezeu C/iar C// 17 iar B, C// 18 episcopiia B, C/martur] matur B, martor C// 21 nevrēdnic C/toți B, C/vreme C// 26 doao] 2 C// 27 casii B, C/iar C// 28 fēții C//

¹ din datorie.

² pe Dumnezeu, care cunoaște ascunzișurile inimii.

³ nu mi-am închipuit.

⁴ Dumnezeu, cel ce pe toate le orînduește spre mai bine.

⁵ pentru a-l așeza pe el cu boerii poporului său.

⁶ m-am supus Domnului și l-am rugat pe el.

⁷ vederat tuturor.

Eșirea mea de acolo n-au fost cu voia mea. Eram odihnit cu atîta și mi-ajungea din destul necazurile ce petreceam; iar apoi am eșit cu cinste și nici seama mi-au luat nimenea, nici datorie am lăsat, că așa ni-au slujit vrîmea.

- 5 5*) Mitropoliia n-am luat-o cu sila, nici cu mite, nici cu rugăciuni. Facă-mi D<u>mn<e>zeu răsplătire de va fi urmat vreuna de acéștia, ci așa au fost plăcut înaintea stăpînului D<u>mn<e>zeu și au luminat pre măriia ta și te-au făcut ὄργανον¹ la mijloc, de mi s-au făcut mutare dintr-un scaun într-altul.
- 10 Și, știind că această συνάφεια² iaste d<u>hovničască, am pus osteneli peste osteneli întru toate și am trudit din zi din noapte să înmulțesc talantul d<o>mnului, pentru ca să nu mă număr în rîndul leneșii slugi; și am silit, după putința mea și după proastă ajungerea minții mele, de am lucrat în viaa d<o>mnului.
- 15 de nu ca cel de la al noalea čas, măcar ca cel de la al unsprăzēcelea čas și nădăjduesc că voiu lua de la stăpîn plata deplin „că iaste volnic pre al său”. Și acéștia cîte am lucrat cu mîinile și cîte am grăit cu limba, cine va vrea, să le socotească με ὁρθὸν λογισμὸν ἀπροσωπολήπτως καὶ κατὰ θεὸν³ nici ūna nu va afla ca
- 20 să nu fie spre slava lui D<u>mn<e>zeu, spre cinstea măriei tale și spre folosul țării.

- 6) Răutatea și zavistiia din lume nici au lipsit, nici va lipsi, pentru căci iaste pornit omul din tinerēțele lui spre cēle viclene și nu să părăsește a nu zavistui binele și cinstea altuia.
- 25 Și pentru acéia știu că să nevoesc mulți ca să strice cu vorbele lor cēle otrăvicioase τὰ χρηστά σου ἡθῆ⁴ și silesc cu vicleșug ca să te îndēmne pre măriia ta să faci cēlia ce n-ai făcut în tinerēțe, spre sufleteasca vătămare și spre clevetirea oamenilor.

2 mi-ajungia B, și-mi ajungea C/petrēcem B// 3 mi-au] nu mi-au B// 4 ne-au B, C/vremea C// 6 răsplătire B// 7 dintr-acestea C// 9 dintr-un] dintru B// 10 d<u>h<o>vničască C// 13 leneșii C// 15 lipsește la¹ C/noalea B/ unsprăzēcelea B, unsprezēcilea C// 17 acestea C/ mîinile C// 20 Dumnezeu B/cinstia B/mării. B, C// 21 țării B, C// 23 tinerēțile B, tinerēțile C/ cele C// 24 viclene C/părăsește C/cinstia B// 25 acéia C/vorbele] bărbățiile C// 26 cele C// 27 îndemne C/celea B, cele C/ n-ai] n-au B/tinerēțe C// 28 clevetirea B//

* punctele 5--12 nu sînt numerotate în ms. B.

¹ instrument.

² urmare.

³ cu cuget drept, fără părtinire și după Dumnezeu.

⁴ bunele tale moravuri.

7) Pre cei ce sînt pricina răutății îi știu cine sînt, ca cum mă știu însumi pre mine : ūnii de aicea și alții dintr-altă parte, carii sînt ἀμετάτρεπτοι¹ din rău; iară aș pohti să stau de față cu dinșii, înaintea mării tale și înaintea a mult norod ὁ παρὰ σοφῆσόν² cēle neadevărate, cu carele mă lupt în zadar. Și măcar că mie nu mi să cuvine, ca ūnui arhieru, să grăesc pe nimenea de rău, nici să pîrăsc, iar mi să pare că cu ajutoriul lui D<u>mn<e>zeu foarte tare s-ar rușina.

8) Între cēlalalte mozavirii și vînzări ce-mi fac, ca Iuda pre H<risto>s, au zis cătră măriia ta, cel ce au zis, cum să fiu făcut 24 de capete asupra mării tale împotrivă, ce și ce voiu să fac. Întreabă pre părintele Nisis, să-ț spue acēle capete ce zic, că i le-am cetit într-acel čas ce au pomenit de iale, fiind de față și Odrianul, care capete eu vream să le arăt mării tale tocma de atunce și să-ț cer voe să mă laș să-i afurisesc de față pre cei ce le scornesc; dară n-au vrut să mă lase ūnii. Iar de vei pohti măriia ta să ți le trimiț să le cetești, să vezi ce cinste îmi fac fiii miei cei sufletești și ce vorbesc pentru mine; ci zicînd eu aceľuia ce ți le-au spus, cum că s-au lunecat și el cu firea, ca toț oamenii și cum că toate le am însemnate capete și nevrînd să i le cetesc, că nici aveam vrēme, nici îmi iaste drag să le mai auz, au zis cătră măriia ta τὸ ἀναπάλον³. D<u>mn<e>zeu să facă plată fieștecăruia dintr-inșii, după faptele lor; eu sînt gata.

9) Iară pentru paretisis ce mi-au venit poruncă de la măriia ta ca să fac, zic cum că nu îndrăznesc, pentru făgăduialele care dăm noi, arhieriei, înaintea lui D<u>mn<e>zeu, cînd ne hirotonim (precum și cu mîna scriem în condic<ă>, după cum iaste rînduiala beseriăscă și iscălim înaintea celor

2 pre mine însumi C// 3 iar C/ași C// 4 mării, B, C// 5 cele C/ lipsește cu C// 6 pă C// 7 nimenea] nimea B// 9 cēlalalte B, celelalte C// 10 pe C/ fie B// 11 mării B, C// 11—12 lipsește ce și ce voiu să fac C// 12 Nysis C/să-ți B/ acele C// 13 citit B/ iale C// 14 Odrianul C/mării B, C// 15 lipsește tocma C/atunca C/lipsește să mă laș C// 16 dar C// 17 trimiți B/ citești B, C// 18 după fac ad. mie C// 20 toți B, C// 21 citesc B, C/ vreme C// 23 D<u>mnezeu C// 25 iar C// 26 făgăduielele C// 27 lipsește arhieriei C// 28 condică B, C// 29 rînduiala C/biseriăscă C//

¹ neschimbători.

² să arate.

³ contrariul.

ce vor să hirotonească), să facem paretisis înșine, noi, de voia noastră, căci călcăm porunca și făgăduiala și D<u>mn<e>zeu nu glumeste. Că zice marele Pavel: *ἐκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη ἐκεῖ καὶ μενέτω*¹; iar pentru dragostea mării tale, de ne vei porunci, vom face, pentru ca să nu socotești că-ț stăm împotrivă; numai 5 făr-măria ta, socoteală dreaptă și cu frica lui D<u>mn<e>zeu. De iaste cu dreptul să zică cineva, unui om, cu sila : desparți-te de muiarea ta și lipssește din casa ta și din toată agonisita ta, făr-de nici o vină, pentru carele iaste zis (măcar că iaste împre- 10 unare trupească) : „Unde D<u>mn<e>zeu au împreunat, omul să nu desparță”, dară cu cît mai vîrtos să îndemne cineva pre un arhieru să-ș lase eparhiia, făr<ă> vină și făr-de judecată, că iaste împreunare d<u>hovničască, carele are datorie, pînă la vîrsarea singelui, să nu-ș părăsească turma, după cum zice 15 H<risto>s : „Păstorul cel bun iș pune sufletul pentru oi”; iară încăș eu pohtesc să fac voia mării tale, iară nu a mea.

10) Judecă, măriia ta, ca un domn creștin, de iaste cu cale și de să cuvine să fiu lipsit acuma, la bătrînețele mele, de amîndoao : și de turma ce mi s-au încredințat de la D<u>m- 20 n<e>zeu, ca unui nevrêdnic și de munca și osteneala tinerêțelor mele? Că zice Sf<î>nta Scriptură : „Ὅτι ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τῷ αὐτῷ”². Și de vei afla măriia ta că iaste cu dreptate, fie numele d<o>mnului bl<a>g<o>s<lo>vit, de acum și pînă în vîci.

11) Iară de vei zice măriia ta, pentru ce am îndatorit 25 casa, de am făcut cele ce am făcut, am multe, de mi s-ar ținea în seamă, carele nu sînt făr-de cale, numai le las și zic că am cheltuit ca la o casă a mea, cum cheltuiaște fieștecine la casa sa și ca un păstoriu adevărat, iară nu ca un năemit carele

1 să¹] să se C// 1—2 după hirotonească : care și înșine noi de voia noastră, de vom face paretisis, călcăm ... C// 2 noastră B// 3 glumește C/lipsește marele B// 4 mării B, C// 5 că-ți C// 7 iaste B/desparță-te C// 8 muerea C/lipsește C// 9 carele] că C// 11 dăspărță C/dar C/indemne C// 12 fără B, făr-de C// 13 d<u>h<o>vničască C// 14 nu-și C// 15 Păstorul C// 16 iar¹⁻² C/margine iară încăș eu pohtesc B/mării B, C// 17 ūn B// 18 bătrînețile B, bătrînețile C// 19 încredința B// 20 nevrêdnic C/tinerêților B, tinerêților C// 23 bl<a>g<o>s<lo>vit] binecuvîntat C/acum] cum B/lipsește și B// 24 Iar C/îndatorat C// 25 cele C// 26 și] să B// 27 cheltuiește C// 28 ūn¹⁻² B/păstor C/Iar C/năimit C//

¹ fiecare, unde a fost chemat, acolo să rămînă.

² nu vei pedepsi de două ori pentru aceeași (faptă).

junghe și strică. Și alta : pre aceste vremi aş pohti să ştiu, cine nu iaste datoriu, din ciu ne fiarbem într-acastă ticăloasă de țară? Că întâi și pre măriia ta te auz totdeauna zicind cum că iaste datoare țara cu doao sute și mai multe de pungi; oare 5
acea datorie măriia ta o faci, au întâmplările vremii? Adevărat, întâmplările vremii. Și aceștia au adus și pre alții și pre mine la datorie. Iar mă rog mării tale să nu rămîiu într-acasta, nici să fiu lipsit de mila mării tale.

12) Între altele să cuvintează și aceasta cum că sînt strein și nu s-au convenit să fiu eu mitropolit. În H<risto>s sîntem toți 10
îna. Și apoi n-am fost numai eu ep<i>scop și mitropolit strein în Țara Rumînească, ci au fost și alții, mulți, precum să văd în condice și precum să politiceste în toată beserica, precum și domni au stătut și de țară și streini, ca și în toată lumea; că D<u>mn<e>zeu au făcut lumea slobodă pentru toți. Și în 15
lucru ce nu să face, nici să strămută la o beserică de cele proaste, sau la o mănăstire, pentru carele nu iaste hotar besericesc, iară de să va și întâmpla vreo pricină η εὐλογη η ἄδικη¹) rîpșesc cei mai mulți și zic că iaste păcat; dară cu cît mai vîrtos să se strămute capul besericii a vreunii eparhii și să nu 20
să vatăme multe suflete și să nu urmăze multe lucruri necu-vioase, precum vedem că să fac în bogate locuri.

Și cum că poț măriia ta să faci ce vei vrea, după pohta mării tale, iaste lucru adevărat; iar eu încă zic să faci și după pohta lui H<risto>s; de mă ții cu tot dinadinsul greșit mării tale 25
tale „lăsaț și să va lăsa voao”.

Aceștia spre îndreptarea mea le scriu, în dreptate și în adevăr. Iar din ce am zis înaintea mării tale nu voiŭ eși; fie după cum pohtești și D<u>mn<e>zeul păcii să fie cu măriia ta.

¹ aceste B, acestea C// 2 dator C/ciți C/fierbem C// 3 întâi B, C/măriia B, C// 4 doao sute] 200 C/ multe] bine C// 5—6 lipsește Adevărat, întâmplările vremii C// 6 acestea C// 7 mării B, C// 8 mării B, C// 9 altile C/ striin B// 10 În] întru C/toți B, C// 11 episcop B, C// 13 politiceste C// 13—14 precum au stătut și alți domni de țară B// 14 strein B// 15 toți B, C// 16 biserică C/cele C// 17 besericesc C// 18 iar C/ lipsește și C/ tîmpla B// 19 rîpșesc C/ dar C// 20 să să C/ bisericii C// 20—21 să nu să] să nu e B// 21 urmeze C// 24 mării B, C/ fac C// 25 denadinsul B, C/ mării B, C// 26 lăsați B, C// 27 Acestea C// 28 mării B, C// 29 D<u>mnezeul C//

¹ sau dreaptă, sau nedreaptă

**DUMINECĂ LA FEVRUARIE 3 ZILE,
RĂSPUNSUL CE AM DAT A DOA OARĂ**

„Ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις σου μὲνῆσκου τὰ ἔσκατά σου, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα οὐχ' ἀμνησθήσεις ¹” zice Sirah. Iarăși și a do<a>
5 oară fac supărare măriei tale cu această puținică a mea cucărnică scrisoare și zic cuvîntul lui D<a>v<i>d: „Miniiați-vă și nu greșiți cēlia ce ziceți în inimile voastre”. Și ia seama (pentru dragostea lui H<risto>s) acestor scrise cu gînd drept și de pohtești ca să fii și măriia ta odihnit și fără vătămare sufletească
10 și să fii și eu mulțemit, mă rog ține cumpăna judecării drept și nu lăsa să-ț spurce ūnii și alții auzurile, cu vorbele lor cēle otrăvicioase. Că zice D<a>v<i>d: „Mincinoș fiii oamenilor în cumpene a face strîmbătate”.

Măriia ta, cînd ai trimis la mine pe părintele Nisis, mi-au
15 zis chiar în față, au să fac, după cum îmi poruncești măriia ta, paretisis de voia mea, au peste 15 zile vei face măriia ta precum vei ști, de mă vei scoate cu paguba mea și cu rușine. Eu încă, pentru ca să nu mă arăt cătră măriia ta iubit de scandale și să potolească minia măriei tale am zis cătră sfinția sa că voiu
20 face după cum îmi poruncești și voiu veni la măriia ta, precum am și venit. Și într-acei čas mi-am dat eu cucerie toată voința mea înaintea măriei tale și prin glas viu și în scris, socotind că după ce vei ceti măriia ta acele 12 capete ce am scris într-acea foiță ce ți-am dat θέλης μεταμεληθῇ ² și vei lăsa
25 pre Irod (pre carele te îndeamnă să faci aceasta) ca pre un mincinos, că nu știe a cînta alliluia și nu vei intra în păcat cu mine și în clevetirea a toatei lumi. Iar de vreme ce văz că te nevoești măriia ta, cu tot dinadînsul să o isprăvești aceasta, iarăși

1 fev<ruarie> C//lipsește zile C// 2 răspun<sul> B/ a dooară B, a doa oră C// 4 lipsește zice Sirah B, C//iarăș C// 5 mării B, C// 6 cucernică C//David C// Miniiați-vă B, C// 7 cele C//zeceți B, C//în] întru B/ ia C// 9 lipsește și ¹ B// 10 mulțemit C// 11 cele C// 12 David C// Mincinoși C// 14 pre C// Nysis C// 15 chiar B, C// 16 margine paretisis de voia mea, au peste 15 zile vei face măriia ta B// 18 iubit de scandale B, C// 19 mării B, C// sf<i>ntiia B// 20 îmi C// 21 lipsește Și C// 22 mării B, C// 23 citi B, C// acelea C// 24 țe-am B, C// 26 alliluia B, alliluia C// 27 vreme C// 28 denadînsul C// iarăș C//

¹ În toate cuvintele tale adu-ți aminte de cele de pe urmă ale tale și în veci nu vei greși.

² te vei răzgîndi.

zic că nu voiu eși din porunca măriei tale. Numai mă rog măriei tale să-ț fie milă de bătrînețele mele și de neputințele ce am; și precum te-au luminat D<u>mn<e>zeu de ai aflat chiverniseala acelor trei pungi (precum mi-au zis Nisis) să afli și celoralalte 4 și să-mi îai zapisele de la datornici să mi le dai în mîna mea. Și așa voiu face și eu scrisoare de la mîna mea τῆς παραιτήσεως¹. Și această nu pentru alta, fără numai ca să ia sfîrșit scandilile carele vei fi socotind măriia ta că doară să trag de spre mine; și așa vei fi măriia ta fără păcat și eu mulțemit și odihnit și cel ce va fi în urma mea va fi pre lege și nu fără de lege, pentru căci atunci mă voiu lăsa de voia mea. Iar într-alt chip, veri cu ce mijloc voiu eși, nu va fi nici să va putea numi, cel de pe urma mea, pre lege; că de să va face și catherisis², după cum înțelegem, va fi ca aceia ce au făcut acum lui Alixandrias; ce și aceia nu iaste catheresis, ce batjocură besericii lui D<u>mn<e>zeu și sf<i>n<e>telor taini, pentru care lucru cel ce lăcuiaște în ceriuri va rîde de dinșii și d<o>mnul va batjocori pre ei.

Iară măriia ta fă ca un domn creștin și milostiv și nu mă lăsa să es obodit și cu lacrămile pe obraz, că va fi păcat. Și precum nu te pripești la cële politicești a face răsplătire pentru cinstea domniei, așa nu te pripi nici la cële besericești, pentru cinstea lui D<u>mn<e>zeu; că răul a să face iaste lesne, iar a să desface iaste cu nevoe. Îț mai ia seama de această și D<u>mn<e>zeu să te lumineze să faci ce ar fi mai cu cinste și mai de folos, a căruia nespusă milă rugăm să fie pururea cu măriia ta.

Obiditul rugător al măriei tale,

A<ntim al> U<n>g<rovlahiei>

1 mării¹⁻² B, C/ 2 să-ți B, C/fie] faci B/ bătrînețile B, bătrînețele C/mele C/neputințele B// 3 D<u>mn<e>zeu B, C// 4 Nysis C// 5 îai] ei C/zapisele C// 6 voiu] pocîu C/și eu scrisoare de la mîna mea] paretisis C// 7 margine τῆς παραιτήσεως A, lipsește C/repetă fără numai B// 8 scandalile C/care C// 9, doar C// 10 mulțumit C// 11 făr-de C/ atunce B, atunce C// 12—13 lipsește nu va fi C// 13 de pe] dupre C/urma B// 14 înțelegem C// 15 aceia C/ Alixandriās B, Alexandriās C/ci și B, aceia C// 16 catherisis B, C/ ci C// 17 lăcuște C/ ceruri B// 18 lipsește de B// 19 Iar C/d<o>mn B// 20 pre B, pă C// 21 cele C// 22 cînstia B/domnii C/ besericești C// 23 cînstia B/ a să] a B// 24 anevoe C/Îți B, C// 26 p<u>r<u>rea C// 27 rugătoriu B/mării B, C//

¹ paretisis = renunțare.

² caterisire = demitere din tagma eclesiastică.

ÎNCEPĂTURĂ ȘI ÎNVĂȚĂTURĂ PENTRU ISPOVEDANIE *)

Cel ce va să se ispoveduiască să-l aducă să stea înaintea
icoanei d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s și să înăpă d<u>-
hovnicul, carele va fi: Благословенъ бгъ нашъ¹, стѣи бже², гдѣи
5 помяши³ 12, прїидѣтъ⁴. După aceia : Помыши ма бже⁵ să-l zică cel
ce va să se ispoveduiască (de va ști carte), iar de nu va ști,
să-l zică d<u>hovnicul.

Și după aceia să grăiască d<u>hovnicul către cel ce va
să se ispoveduiască : iată, fiul meu, că nevăzut stă înaintea
10 noastră d<o>mnul nostru I<isu>s H<risto>s, să-ț primească
ispovedania ta. Deci nimic să nu sfiești, sau să te rușinezi,
nici să te spăimîntezi și să ascunzi ceva de către mine, ci cu
îndrăzneală să-mi spui toate cîte ai greșit, ca să primești er-
tăciune de la domnul nostru I<isu>s H<risto>s. Iată chipul
15 sf<i>nției sale aici, înaintea noastră. Iar eu numai ce sînt mă-
turie, ca să mărturisesc înaintea sf<i>nției sale toate cîte-mi
vei grăi către mine. Iar de vei ascunde ceva de către mine
vei să aibi îndoit păcatul și osînda. Deci ia-te aminte, deaca
ai venit la doftor, să nu te duci netămăduit.

20 Și așa să-l întrebe pre acela foarte cu dinadinsul, una după
alta și să-i îngăduiască pînă ce-i va răspunde. Deci iar să gră-
iască d<u>hovnicul către dînsul : spune-mi, fiiule, au doară
țe-ai stricat curăția ta cu malachiia ? Și iar îmi spune : au
doară ai căzut în păcatul sodomiei cu cineva, sau cineva
25 cu tine ? Au doară ai căzut în păcat cu muiare ? Sau și cu
cîte ai căzut și ce chipuri au fost : de cîte văduve, au de cîte cu
bărbat ? Pentru că cela ce cade în păcat cu muiarea cîia ce are

2 după va ad. vrea// 4 Благословенъ/стѣи// 5 după прїидѣтъ ad. поклонимисѧ⁶// 6
după va ad. vrea/să se// 6 după ști² ad. carte// 8 grăiască/după va ad. vrea// 9
să se// 10 să-ți// 14 d<e> la/d<o>mnul// 15 sf<i>nții// 16 sf<i>nții/ cîte// 20
denadinsul// 21 să-i// 23 malachiia// 25 muiare//

*) Lipsește în ms. C.

¹ Binecuvîntat este Dumnezeuul nostru.

² Sfinte Dumnezeule.

³ Doamne miluiește (de 12 ori).

⁴ Veniți (să ne închinăm).

⁵ Miluiește-mă Dumnezeule (începutul Psalmului 50).

⁶ Ne închinăm.

bărbat, acela să chîmă preacurvari. Aşijderea şi muîarea carea va cădea în păcat cu altul, avînd ia bărbat să chîmă preacurvar.

Şi iar îl întreabă pre acela, pentru amestecarea de sînge : spune-mi, fiule, au doară ai căzut cu rudeniile tale, sau cu 5
fină-ta, sau cu naşă-ta, au ce chipuri au fost ? Că acěstia să chîmă amestecare de sînge ? Spune-mi au doară ai căzut cu dobitoc sau cu pasăre ?

Iar de va fi însurat acel ce să ispoveduiască să-l întrebe : spune-mi fiule, au doară ai căzut în păcat cu fămēia ta, peste 10
fire, afară den fire ? Au doară mai nainte de nuntă, fiind lo-godit cu dînsa, ai căzut în păcat ? Sau au doară ai căzut în păcat cu alt fēliu de oameni, care[i] sînt de altă lēge ? Că acel păcat să canonēste mai greu cu un an de alte păcate care sînt.

Spune-mi fiule, au doară ai omorît pre cineva cu voia 15
ta, sau făr-de voia ta ?

Şi iar îmi spune : au doară ai furat ceva şi mai pre urmă s-au făcut afurisanie ? Sau au furat altul şi au adus la tine ? Şi de vei fi furat ceva, să întorci ; şi îndată cum vei întoarce, să alergi la arhieru şi să-ţ iai canon de la dînsul şi să te iarte 20
de afurisanie, să întorci, adecă să plăteşti.

Spune-mi fiule, au doară ai jurat cu strîmbul şi în ce chip te-ai jurat : cu voia ta, au făr-de voia ta ? Au doară ai băgat vreun sărac în nevoe ? Au doară faci năpaste cuiva, au ai făcut ? Au ai oprit simbriia cuiva ? De vei fi năpăstuit 25
pre cineva, sau năpăstueşti, să întorci.

Spune-mi, fiule, au doară eşti cititoriu de stēle, au faci farmece ? Sau ai vărsat ceară, sau plumbu ? Au doară ai adus în casa ta fărmeacătoare, de te-au isbăvit de farmece ? Au dîcară le faci tu însuţi, sau le-ai făcut vreodată ? Sau ai făcut farmece 30
spre stricăciunea cuiva ? Au doară legi dobitoacele, ca să nu le mănince lupii ? Sau ai pus pre alţii de au făcut de acěstia lucrure ? Au doară ai legat pre bărbat cu fămēe ? Au altă le-gătură pentru vreo boală ? Au porţi niscari baere, au erbi ?

Şi de să va afla cum că au făcut el de acěstia, sau îi va 35
fi făcut lui alţii, ūnul ca acela să canonēste 6 ani, precum iaste porunca sf<i>intelor canoane. Iar meşterul acela carele le face

1 chîmă/ Aşijderia // 2 lipseşte ia// 4 lipseşte il// 7 chîmă/după
Spune-mi ad. fiule// 9 ispoveduiască// 10 lipseşte în păcat/ fămēia// 11 din// 13
feliu/care// 20 să-ţi ei// 23 au] sau// 28 plunb// 34 erburi//.

acest feliu de lucrare să canoniseşte ca un ūcigaş, adecă ani 20, precum poruncēşte marele Vasilie.

Şi iar îi zice: spune-mi, fiule, au doară ai ocărit pre părinţii tăi, sau pre vreun om, sau călugăr? Au doară ai vrajbă cu cineva? Pentru că de vei avea vrajbă cu cineva, darurile tale şi pravila ta nu iaste priimită înaintea lui D<u>mn<e>zeu şi nici alteceva, orice vei face, nu sînt priimate.

Spune-mi, fiul, au doară ai mîncat carne mortăcină, sau sînge de cel oprit, sau de lupi mîncat, sau de vulturi omorît? S-au te-ai spurcat cu altceva? Sau pre posturi, miercurea sau vinerea, te vei fi spurcat? Au doară ai închinat pre cineva diavolului? Sau ai hulit, sau ai înjurat sfînta lege, sau credinţa, sau altăceva hulă? Sau ai anathimit pre om? Sau grăeşti minciuni şi te juri în minciuni? Au doară eşti trufaş? Sau doară te îmbeţi, pentru care iaste această pericîune şi trupēşte şi sufletēşte?

Deci acēstia toate de acum înainte iaste să te păzeşti foarte şi să te îai aminte, pentru că iată că de a doao oară te botezi, duple cum iaste taina credinţii creştineşti şi de acum înainte să pui începătură bună, cu ajutoriul lui D<u>mn<e>zeu.

Şi de glume să te fereşti, să nu faci pre oameni să riză, că acēstia nu sînt creştineşti, ci cu dreptate şi cu curăţie şi cu smerenie să-ţ petreci viaţa, pentru ca să-ţ ajute Dumnezeu.

Şi după ce va zice el acēstia toate către dînsul cu amăruntul şi acela iar să va făgădui de acēstia, de toate să să părăsească, atunce îndată pleacă în genunchi cel ce să ispoveduiaşte şi să-i citească d<u>hovnicul m<o>litvă. Deci, după ce-i va citi molitva, să zică: Достойно ест¹, слава... и нѣк...² şi otpust³.

Atuncea îl canonēşte d<u>hovnicul pre dînsul, după cumu-i va fi greşalele lui. Şi de va avea acela multe păcate, îl canonēşte în care păcat iaste mai mare din cēlealalte, adecă care păcat are ani mai mulţi; şi cēlealalte păcate toate într-acel canon să iartă.

1 fel// 6 D<u>mnezeu// 9 omurit// 11 te vei// te-i// 12 diavolului// 13 altceva// 17 acēste// 18 a doară// 20 D<u>mnezeu// 22 acēstia// 23 smerenila/viaţa/să-ţi/D<u>mnezeu// 24 acēstia// 26 îndată să// 27 molitvă// 28 m<o>litva// 30 greşala// 31 cēlălalte// 32 cēlălalte//

¹ Vrednic este

² Slavă ... şi acum...

³ rugăciune finală.

Deci atunci iar zice' d<u>hovnicul cătră dînsul: iată, fiule, că atîtea ani poruncеște sf<i>nta pravilă ca să nu te priceştueşti sf<i>ntelor taini. Numai cînd va fi la praznicele cēle mari, cînd va fi vrēma de priceştenie, în loc de priceştenie să iai aghiazmă. Şi de te vei ţinea, adecă de te vei opri de sf<i>nta 5 priceştenie, pre cumu-ţ dau canon, şi să vor erta păcatele; iar de vei trēce, adecă de nu vei băga seamă, Iudă te vei face.

Al doilea şi să păzeşti, de şi să va tîmpla boală grea, de moarte, atuncea să te priceştueşti; şi de te vei scula iar să stai într-acel canon care şi s-au poruncit şi să pui măsură, 10 iar să ţii mai nainte cu un an, în care te-ai pricestit, să plineşti măsura anilor care-ţ sînt porunciţ.

Şi tu care eşti duhovnic ia aminte şi această că, dă să va părăsi omul de păcat, atuncea să canonisēşte şi să priimēşte, precum poruncēşte canonul al marelui Vasilie. Iar în cită 15 vrēme va fi el împăcat nimic nu să socoteşte canonul lui. Iar de va ţinea cităva vrēme să nu să pricestuiască şi apoi iar să va tîmpla de va cădea în păcat, iar să pue începătură canonul dentru-ntii. Iar după ce să va părăsi el de păcat şi să va fi oprit den voia lui şi de priceştenie, sau de porunca altui duhovnic, 20 atuncea i să socotesc lui şi acei ani în canon. Iar de să va afla vreun om cucerit şi de să va nevoi el să facă cităva seamă de metanii, în zi şi în noapte, să-i pogori lui ūn an, mai jos de măsura anilor de priceştenie. Iar de va nevoi el să dea milostenie, pre cît îi va fi putērea, iar să-i laşi lui, şi alt an. Iar de 25 va posti el miercurea şi vinerea, precum poruncēşte sf<i>nta pravilă, lasă-i lui şi alt an; de va ţinea luna, de dulce să nu mănînce, lasă-i lui şi alt an.

Iar de va fi omul de treizeci de ani, sau şi mai jos şi alt an să-i laş lui. Iar de va fi de douăzeci de ani, sau şi mai jos, 30 mai puţin să să canonească. Iar de nu va suferi acēstea care zisem mai sus, să plinească toţi anii care am zis mai sus, desă-vîrşit precum i s-au poruncit întii; că acēstea semuiiri, adecă tocmire, iaste a sf<i>ntului Ioan Postnicul şi mai mult acei 15

2 fiule/ fiul meu/atîția// 3 priceştueşti/praznicile// 4 priceştanie¹⁻²// aghiazmă// 8 grîa// 9 atuncea// 11 ūn/ pricestit// 12 care-ţ/carii/ porunciţi// 13 d<u>hovnic/de// 15 poruncēşte marele Vasilie la canon// 19 dintru-tii// 20 din/priceştanie/ d<u>hovnic// 25 putēria/ laş// 26 miercuria// 28 mănînce/mînne// 30 laş/lase// 31 să se/acēstia// 32 toţi// 33 întîiu/ căldă/acēstia// 34 sfîntului/ Posnicul//

ani ai preacurviei și ai sodomiei și ai dobitoacelor îi pogoară
 pînă la trei ani, însă cu adevărat de-i va posti acești trei ani
 necurmat, adecă desăvîrșit, cu post în zi odată să mănînce și
 5 osebi de simbătă și de duminică. Iar alți părinți de acêstea
 n-au poruncit, numai de sfînta pricestenie să fie oprît, după
 greșala lor. Iar de păcatul curviei, pînă la patru ani să-l pogoare
 dinpreună să ție cu ce i să va porunci, precum s-au zis mai sus.

Iar miercurea și vinerea să cuvine tuturor creștinilor să
 10 postească, ca și cei ce au canoane și cei ce n-au, pentru că
 ačasta iaste obiēnuită creștinilor.

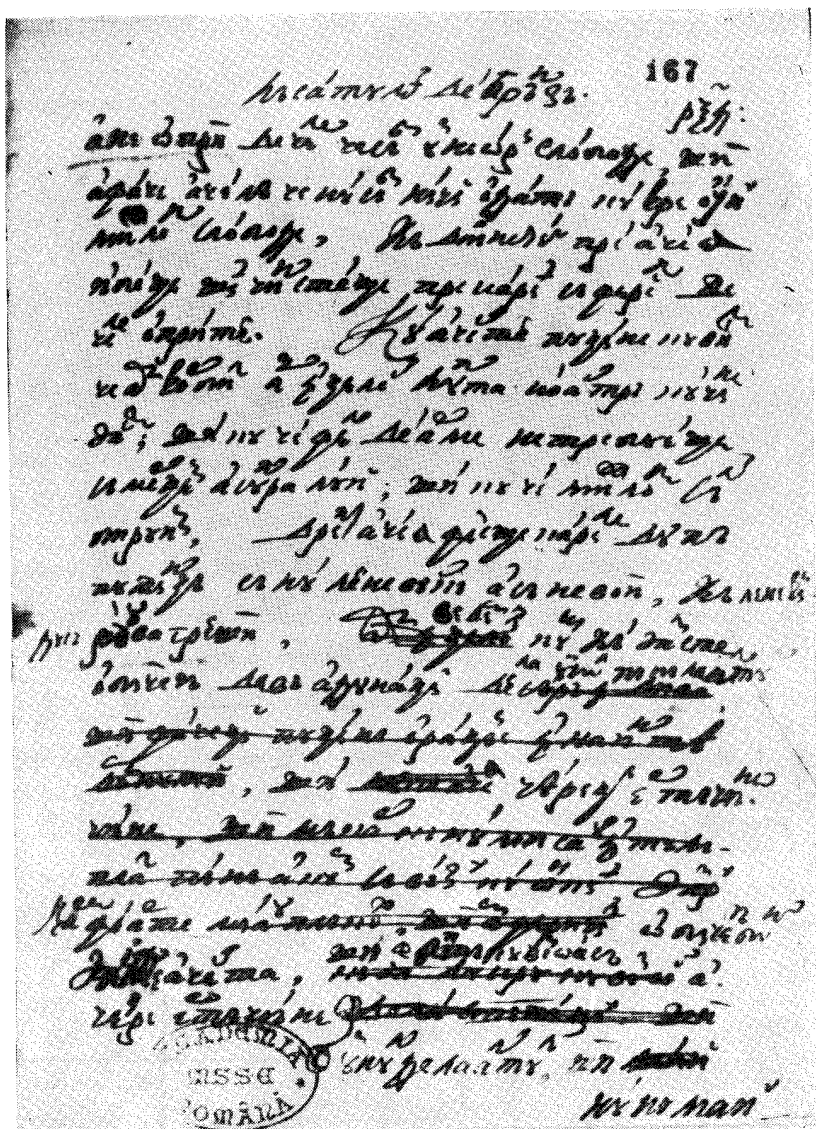
Iar după cădere în păcat, de va vrea acela să să călugă-
 rească, doao părți să ție și o parte să-i erți. Iar de va vrea să
 meargă la obște jăetie, lasă-i lui canon pre jumătate; iar după
 15 ce au luat cinul călugăresc și au căzut în păcat, cît ani i s-au
 poruncit, să-i plinească.

Așijderea și muerile să le întrebi, au doară vor fi purtînd
 erbi, sau vor fi băut erbi să nu facă copii. Sau, de să va afla
 să fie făcut iale lucru ca acesta, ca ūcigașii să să canonească. Iar
 20 de va fi lepădat ia copilul de vreo nevoe, ūn an să nu să pri-
 ceștiuască. Iar cēia ce va fi purtat erbi, sau va fi purtînd, să le
 lēpede și să să canonească șase ani. Iar de va face farnece, ca
 să știe ce copil va face, sau să știe alte lucruri, șase ani să nu să
 cuminece. Așijderea să fie întrebate iale de toate păcatele,
 25 ca și partea bărbătească și, în cîți ani să vor afla în canon,
 să n-aibă voe a frămînta prescuri.

2 lipsește cu/ 5 acēstia/ 6 pricestenie/oprît/ 12 să se/ 14 jitie/lip-
 sește pre/ 15 cîti/ 19 iale/ să se/ 21 priceștiuască/ cēia/ 22 lipsește și să
 să canonească șase ani/ 23 să nu se/

1. Mănăstirea Antim din București.

4. Pagină din ms. 524, copiat de arhimandritul Grigorie Deleanu în anul 1781.

[illegible]

6. Fila 34^v din ms. 549, cu adaosul marginal care probează copierea lui după ms. 3460.

GLOSAR

- Abur, 264
 adăsta, a — 101
 afurisanie, 294
 afurisi, a — 297
 agonisita (= averea), 107, 227, 298
 alsăuiri (= calităţi), 131
 alsăuri, 198, 199
 amestecare (= legătură), 233
 anathimi, a — 304
 apucări (= hoţii), 140
 arămuri, 265
 arap, 234
 aravon, 147
 ares (= eres), 207
 argat, 170
 armă, 155, 157, 282
 aspidă, 254
 astronom, 128
- Băcăi**, a — 124
 baere (= punguliţe), 303
 hasne 93, 123
 bdenie, 206
 bere, 171
 beteag, 205
 bezne (de supt...), 86
 blagocestie, 93
 blagocestiv, 183—187
 blagorodnic, 268
 blagoslovenie, 197, 238, 240, 241
 blagoslovi, a (blagoslovind, blagoslovit) 76, 112, 140, 151, 166,
- 179, 201, 208, 236, 247, 248, 250, 256, 268, 269, 278, 298
 blîndeşte, 72
 bogate (= multe), 93, 192, 244, 299
 borătură, 164
 bragă, 171
 broboană (de strugure), 142
 bubos, 99
 bucate, 106, 108, 112, 170, 277, 286
- Cabaniţă**, 238
 cămară, 114
 canon, 140, 163, 169, 170, 172, 303—306
 canoni, a (canonisi)—, 303—305
 cap, capete (= capitol, capitole), 75, 78, 81, 103, 104, 110, 111, 116, 124, 126, 127, 143, 144, 147, 149, 151, 159, 160, 165, 166, 168, 170, 172, 173, 188, 189, 192, 193, 195, 196, 203, 204, 209, 212, 216, 220, 222, 223, 227—229, 231, 233, 237, 238, 242—244, 248, 249, 253, 256, 257, 259, 270, 275, 278, 280, 282, 288, 294, 297
 casnic (= gospodar), 91
 catart, 248
 catherisi, a — 294
 catherisis, 301
 căuta, a-şi — 260
 caznă, 82
 căzut (= cuvenit), 90, 151, 152, 205

cerbice, 192, 228, 244
 cerca, a (= cerceta), 190
 certător, 244
 cetanie, 277
 chezăsie, 172
 chihribariu, 73
 chindie, 293
 chisoare, 142, 290
 chivernisi, a — 90, 97, 120, 126, 141, 229
 chivernisire, chiverniseală, 243, 244, 301
 chivot, 248
 cin, 268, 306
 cinie, 166
 ciur, 91
 cîrciumă, 141
 clevete, 171
 cleveti, a — 95, 150, 239, 254, 272
 clevetire, 164, 216, 241, 273, 288, 296, 300
 clevetnic, 197, 207, 216, 223
 clucă, 166
 cocoană, 113, 114, 256, 258, 260, 268
 cocon, 111, 112, 227, 266, 268
 comîndare, 94
 conceni, a (= distruge), 160, 162
 conteni, a (= opri, înceta), 85, 108, 159, 160
 corn (= colț), 288
 coșare, 263
 crăie, 226
 crîng, 280
 cuceri, a se — 91, 142, 151, 235
 cucerie, cucerire, 112, 153, 207, 223, 258, 270, 276, 288, 300
 cuciaric, 153
 cuhnie, 170
 cursă, 121
 cu strîmbul (= pe nedrept), 255
 cuvios, 109

Dascal, 103, 163, 186, 219, 222, 239, 251
 deatocma, 77
 deaputeria, 149
 defăimare, 295
 de gînd, 152
 de margine (= nemărginit), 145, 268, 270
 deosebi, 143
 destoinic, 248
 destoinicește, 255
 dezgoli, a se (= a se detașa), 169
 diadoh, 155
 dojăni, 78
 dosădit, 101
 dovedire (se vede...), 93
 durori, 79, 82, 249

Eres 185

Făicav, 221
 fățărie, 75, 121, 164, 272, 284
 fiere, 128
 filer (monedă), 121, 214
 finix (phōnix), 258
 flegmă (= puroi), 247
 fur (= tîlhar), 203, 272

Galben (monedă), 120
 gătirea (Evangheliei), 105
 gînd (ușa cea de...) 114
 gîngăvie, 98
 gloată, 251
 gonaciu, 130
 greime (= grăire), 88
 grozav (cuvînt...), 273

Har, 85, 86, 93
 horă, 141, 142
 hrăpi, a — 173
 hulă, 82, 89, 108, 112, 113, 145, 171, 282

huli, a — 111, 129, 145, 149, 304
hulitor, 130, 197, 207, 255, 273

Idiomata, 131

i proci, 93, 152, 198, 270

iscoadă, 194

iscodi, a — 75, 127, 153, 238, 239

ispiti, a (= cerceta), 196, 200

ispravnic, 73, 240

isprăvnicie, 243

istorie (= poveste), 138, 210, 250, 289

Îmbezna, a — 189, 252

împistrit, 89

împuta, a — 122

împuți, a — 174

împuțit, 209, 212, 281

încăile, 107, 123, 165, 295

încununa, a — 155, 156, 158, 200

îndoit (= dublu), 245

înfățișat (= trupesc), 72

înfrinare, 119

înfrunta, a — 85, 112, 232

înfruntare, 204, 205

îngrădi, a (= înconjura), 256

îngreuia, a se (= inerva), 171

înjugare (= asociere), 87

însărcinat (= împovărat), 99

înțelepție, 103, 144, 256, 279

întina, a — 160, 181

întinăciune, 128

întinătură, 128

învîrtejire (= schimbare), 278, 289

învîrtoș, a — 288

Jalbă, 161

La focul ! (exclamație), 255

lămuri, a — (= alege, deosebii), 148

legume, 171

lenevi, a — 91, 108, 158, 246

limbă (= popor), 72, 128, 131, 153, 155, 157, 222, 238, 247, 256

limbuți, a se — 294

liveji, 171

lucrare (= calitate, proprietate), 247

luneca, a se — 140

Mădular (= membru), 192

măgură, 124

măhramă, 130

mai vîrtos, 81, 144, 150, 188, 195, 231, 236, 242, 243, 255, 258, 265, 270, 279

mamon, 102, 107

măscări, a — 94

măsurăciune, 187

matcă, 118, 197

merinde, 105, 108

meser, 187, 295

mied, 171

mijloci, a — 247

mîngăios, 71, 266

mijloc (= pretext), 171

mirean, 168, 238, 239

mîrenesc, 293

mirosuri (= parfumuri), 259

mită, 296

mohoricune, 161

mojic, 165

molitvă, 304

moșie (= avere), 82, 178, 249, 263

moșnean, 178

moștean, 178, 282

mozavirie, 164, 297

munci, a — 82, 140, 145

Năemit, 203, 205, 206, 298

nălucă, 246

năpaste, 96, 124, 303

năpăstui, a — 165, 211, 303

năpîrcă, 185

nălucire, 197

năsip, 125
 năstrapă, 111
 neam (= popor), 93, 195
 neascultoi, 284
 nebiruită (puterea cea...), 144
 necăitor, 214
 necinste, 270
 necum, 246, 263
 necurmat, 206
 necuvios (= necuviincios), 96, 102,
 112, 121, 177, 183, 192
 nedichisit (= nedeprins), 74
 negură, 143
 nehotărît, 219
 nefnvrăjbitor, 204
 nemincios, 84
 nemomit, 230
 neocolit (= direct), 245
 nerăutate, 74
 neritoricit, 85
 nesaț, 164
 nesfadnic, 204
 nespusă (puterea cea...), 79
 neștine, 80, 88, 92, 117, 121, 159,
 161, 182, 203, 276, 290, 291
 nesuferit (= de nesuportat), 144, 226
 netrebui, a se — 95
 neurnat (adîncul cel...) 76
 nevoi, a se (= chinui), 83, 203, 206,
 232, 254, 255, 296, 300, 305
 nevoință, 91, 117, 182, 224
 niscăi, 122, 169, 198, 240, 303
 noian, 75, 163, 200, 278
 norod, 75, 97, 110, 119, 144, 151, 175,
 202, 205, 206, 208—210, 221, 222,
 226, 228, 229, 239, 240, 259,
 261, 264, 268, 269, 276, 297
 Obidă, 237
 obidi, a — 231—233, 240, 241, 301
 oblădui, a — 268
 obraz (= figură), 293

obroc, 119, 193
 obște jăetie (adunare de călugări),
 306
 obștesc, 291, 293
 ocarnic, 223
 oceanie (= deznădăjduire), 192
 ochian (= lunetă), 128
 ocoli, a se (= a se face simțită), 245
 odraslă, 185
 omidă, 275
 orăție, 108
 osebi (deosebi), 306
 osîndă, 123, 237, 292
 osîrdie, 75, 287
 ostoi, a se — 139
 ostrov, 158
 oști, a — 223
 oțăros, 247
 otpust, 304
 Paretisis (= renunțare), 294, 297,
 298, 300
 părăție, 106, 170
 păsa, a (= apăsa), 97
 pavăza, 105, 167
 peasnă, 138, 140, 147
 petrecanie, 77, 106, 170, 187, 238,
 257, 260
 petrece, a (= conduce), 293
 piatra magnitudinii, 73
 pizmătar, 215
 plod, 127
 poclon, 100, 149
 podnojie, 76, 147
 pogrebanie, 289
 pohfală, pohvală, 99, 110, 113, 132,
 186, 251, 261
 politici, a se (= pomeni), 299
 politia, 126, 132, 156, 206, 226
 ponciș, 149
 ponoslui, a (= reclama), 151
 porumb (porumbel), 136, 138, 139

postitoare (viață...), 171
 pravilă, 96, 129
 pravoslavie, 185
 preceda, a — 173
 premeneală (= scurgere de timp), 287
 premeni, a se (= scurge timpul), 285, 287
 prepuioriu, 85
 prepune, a — 212, 221
 prepus (= îndoiială, bănuială), 131, 143, 197, 220, 293
 prescură, 306
 prestăvire, 291
 prestăvit, 289, 291
 prestol, 271
 price, 223
 pricestanie, 305, 306
 priceștui, a — 305
 prici, a se — 266
 prieteni, a — 234
 prihană, 76, 90, 204
 priveală, 142
 procopseală, 183
 propovedui, a — 74, 98, 116, 132, 135, 157, 162, 200, 208, 219, 269, 295
 propoveduire, 133, 157, 158, 216
 propoveduitor, 72, 73, 216
 proslăvi, 227
 prostatec, 153
 pușcărie, 229

 Răpști, răpși, rupși, rîpști, a (= a se revolta), 170, 171, 173, 251, 299
 răpșitor, 262
 răpune, a — 150, 219
 răsadă, 167
 răsfăța, a se — 209
 răsfătăciune, 129
 ritor, 72, 73, 98

ritoricesc, 153
 rivnitor, 146, 147, 152, 155, 239
 rost (= gură), 179, 185, 215, 227
 rost (= tăiș), 197
 rotocolime (= rotunjime), 87
 roura, a — 180
 rudenie (= neam, loc), 221
 rugină, 164
 rușală, 161
 rușine (= golițiunea trupului), 168

 Saca, 166
 sațiu, 258
 săbor, 155, 185, 186, 207, 232, 238
 sălaș, 182
 sărindar, 165
 scandile, scandale, 211, 217, 300
 schiptru, 156, 186
 scîrbă (= neajuns), 83, 90, 96, 124, 142, 144, 148, 149, 152, 163, 201, 214, 219, 228, 229, 247, 257, 277
 scîrbi, a se — 99
 scîrbit (= supărat), 172, 291, 293
 scorpie, 185
 scuipa, a (= alunga), 255
 seminție, 76, 113, 195, 223
 semeț, 96, 223
 semeție, 151, 191, 237, 238
 semuire, 305
 sfetagoreț, 294
 silaves, 87
 simbrie, 170, 303
 sirep, 95
 singiuri (jertfe singeroase), 73, 199
 sirgui, a — 114
 slavoslovie, 267, 281, 293
 slobod, 108, 153, 175, 195, 234, 238, 249, 265, 275, 285, 299
 slovă, 154, 210
 sluji, a (= fi prielnic), 150, 296
 slujnică, 197
 smerin, 176, 186

sminteață, 78
 sminti, a — 79
 soroc, 112
 soție (= tovarăș), 146, 171, 255
 spăsenie, 75, 109, 159, 165, 177
 spăsi, a se — 116
 spurca, a — 93, 102, 139, 168, 300
 stemă, 251
 stepenă, 75
 sterp, 112
 sterpiciune, 112, 113
 stihie, 72, 137, 225, 243, 244, 245.
 247, 278
 stîlpări, 208, 210, 216, 270, 274,
 276, 277
 stîrv, 139
 strașină (= etaj), 130
 striin de fel, 74, 216
 strintorime, 247, 276
 struncinat, 204
 sudalmă, 232, 270, 274, 282
 sudui, a — 240
 suferi, a (= se feri), 99
 suferi, a (= suporta), 240

Șerbet, 171
 șoptitor, 223

Taină (gînd de...), 208
 tăiare (= întrecere), 200
 temei, 92, 106, 186
 ticălos (= nenorocit), 207, 229, 235
 ticăloși, a-și — 85, 98
 ticăloșie, 228
 tipări, a — 97, 131, 231
 tirăni, a — 288
 tiriac, 185
 tituluș, 85, 156—158
 tîmplă, 120
 toiag, 89, 111, 157, 204, 205, 248
 trezvi, a se — 241
 tropar, 138, 140, 117

trufaș, 216, 273
 truși, a se — 141, 216
 trufie, 129, 189, 191, 253, 282, 287,
 295

Țire, a (= socoti), 93

Ulcea, 148
 umbrire, 115
 umejos, 127
 umple, a se — (= împlini), 195, 263
 uniciune, 90
 urgie, 243, 244, 282—284
 urgisi, a — 112, 243
 userdie, 132
 usibi, a (= opri, împiedeca), 130

Vădi, a — 216
 vătăma, a — 295
 vătămare, 74, 205, 296
 vei (= o să), 123
 ver, veri (= ori), 92, 93, 96, 116,
 141, 149, 200, 257
 verhovnic, 131, 222
 vetrile (corăbii cu...), 74, 248, 249
 vină, 192
 vîrguli, a se — 266
 voile veghiate, 164
 volnic, 104, 178, 296
 volnicie, 104, 238
 vorovi, a — 170, 173
 vraci, 178
 vrajbă, 192, 230, 275, 288
 vrednicie, 128
 vreedinioară, 278

Za, 167
 zăbală, 95
 zăbavă, 139, 145, 225
 zăbovi, a — 171
 zăduf, 262
 zăpis, 200, 240, 262, 301

zăticienală, 150, 217

zătici, a — 99, 271

zavistie, 106, 109, 118, 124, 164, 171,

184, 191, 223, 230, 251, 275.

282, 287, 288, 293, 296

zavistnic, 215

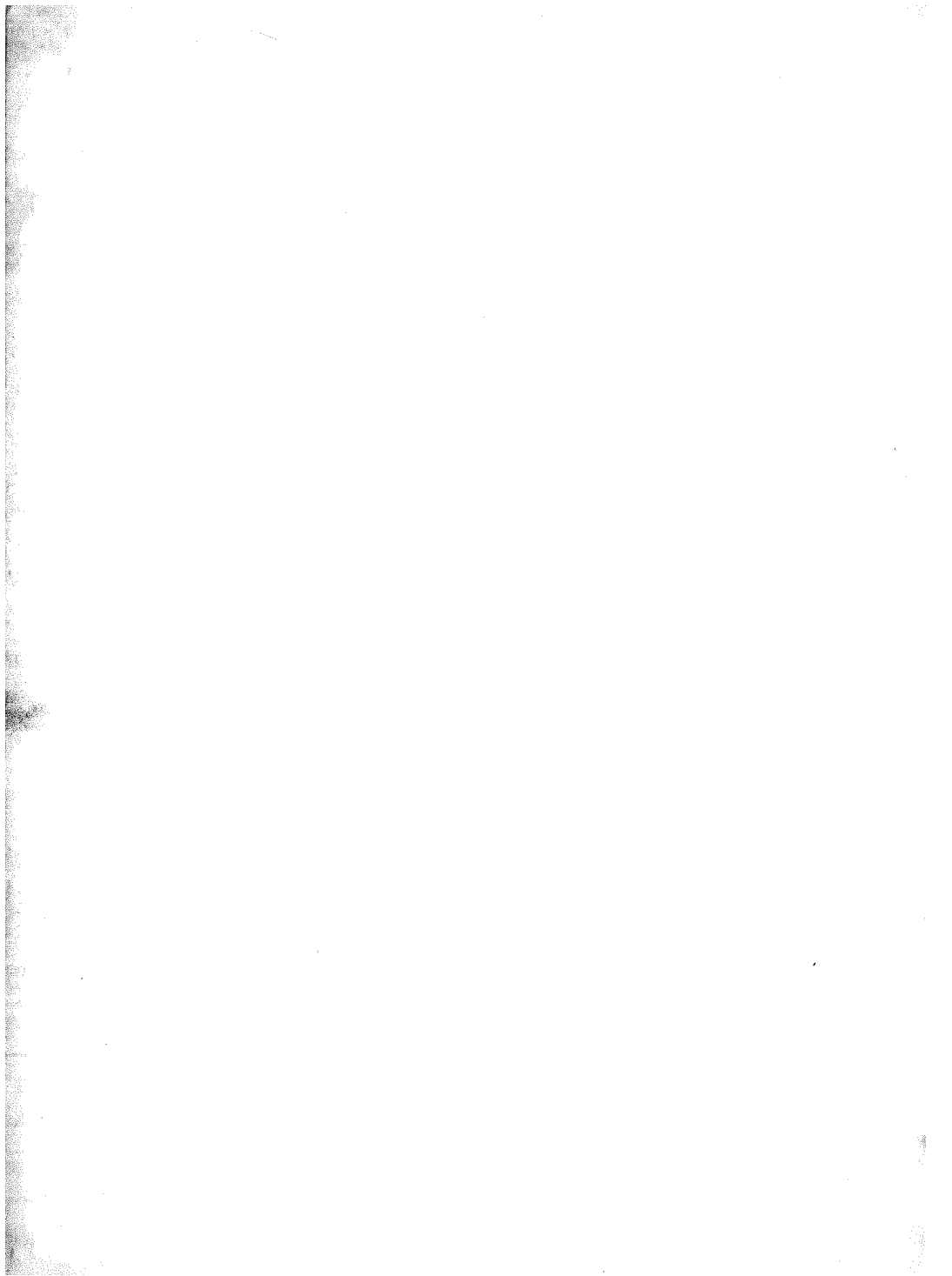
zavistui, a — 124, 150, 160

zeciuială, 270, 274

zemisli, a — 195, 264, 265

zemislire, 261

zmoli, a — 160

S U M A R

	Pag.
Introducere	5
Predilei	69—306
Aăst[a o am zis cind m-am făcut mitropo<lit>]	71
Luna lui avgust 6. Cazanie la Preobrajenîia d<o>mnului	77
Cazanie la Adormirea preasf<i>nteî Născătoarei de D<u>mnezeu	84
La duminica vameşului, cuvînt de învăţătură	91
Cuvînt de învăţătură la stretenîia domnului nostru I<isu>s H<risto>s	98
Cuvînt de învăţătură la duminica lăsatului de brînză	103
Cazanie la V<o>vedenie B<ogorodi>te Noem<vrie> 21	109
Luna lui dechemvrie 6, cazanie la sf<i>ntul Nicolae	115
Luna lui iunie 29 de zile. Cazanie la sf<i>ntîi Ap<o>st<o>li Petr<u> şi Pavel	125
Cuvînt de învăţătură la B<o>goiavlenie	133
Cuvînt de învăţătură la Preobrajenîia d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s	143
Cuvînt de învăţătură la sf<i>ntîi şi întoema cu ap<o>st<o>lii împăraţ Costandin şi Elena	152
Cuvînt de învăţătură la Duminica florilor	158
Cuvînt de învăţătură la Duminica lăsatului sec de brînză	166
Cuvînt de învăţătură la Duminica florilor	174
Cuvînt de învăţătură la sf<i>ntîi şi întoema cu ap<o>st<o>lii împăraţ Costandin şi Elena	182
Cuvînt de învăţătură la naşterea d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s	188
Cuvînt de învăţătură la obrezanîia lui H<risto>s	195
Cuvînt de învăţătură la adormirea preasf<i>nteî stăpînei noastre Născătoarei de D<u>mn<e>zeu şi pururea fecoarei Maria	197
Învăţatură la sf<i>ntul părintele nostru Nicolae	201
Predoslovie la cuvîntul de învăţătură în Duminica florilor	208
Cuvînt de învăţătură şi de umilinţă în Duminica florilor	209
Cuvînt de învăţătură la Preobrajenîia d<o>mnului nostru I<isu>s H<risto>s	217
Cuvînt de învăţătură la octomvrie 26, în zioa sf<i>ntului şi marelui mucenic Dimitrie, izvoritorului de mir, asupra cutremurului	224

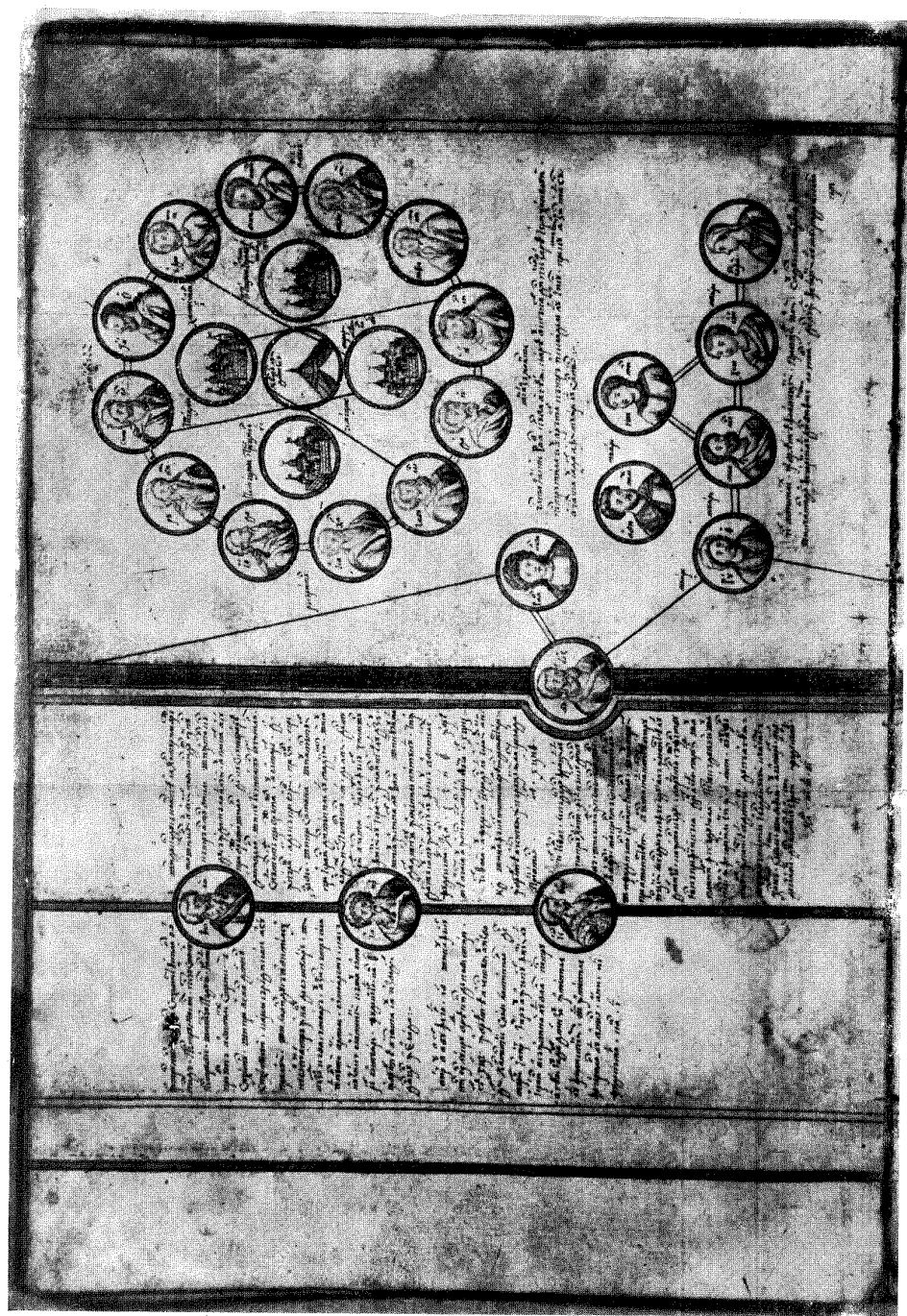
	<u>Pag.</u>
Învățătură la noemvrie 8, în ziua săborului sf<i>in</i>ților ingeri	231
Cuvînt de învățătură în 26 a lunii lui octomvrie, asupra cutremurului și a marelui m<u>enic Dimitrie izvoritorului de mir	241
Cuvînt de învățătură în Dumineca florilor	250
Cuvînt de învățătură asupra omului mort	256
Învățătură cînd să face parastas	259
Cuvînt de învățătură în 25 a lunii dechemvrie, la nașterea d<o>mnu- lui nostru I<isu>s H<risto>s	261
Cuvînt de învățătură la Dumineca florilor	269
Învățătură asupra pocăinții	278
Cuvînt de învățătură la pogrebania omului prestăvit	289
Cuvînt de învățătură iară la pretevirea omului	291
Scrisoarea la leat 7220, în luna ghenarie în 13 zile	293
Duminecă la februarie 3 zile, răspunsul ce am dat a doa oară	300
Începătură și învățătură pentru ispovedanie	302
Glosar	313

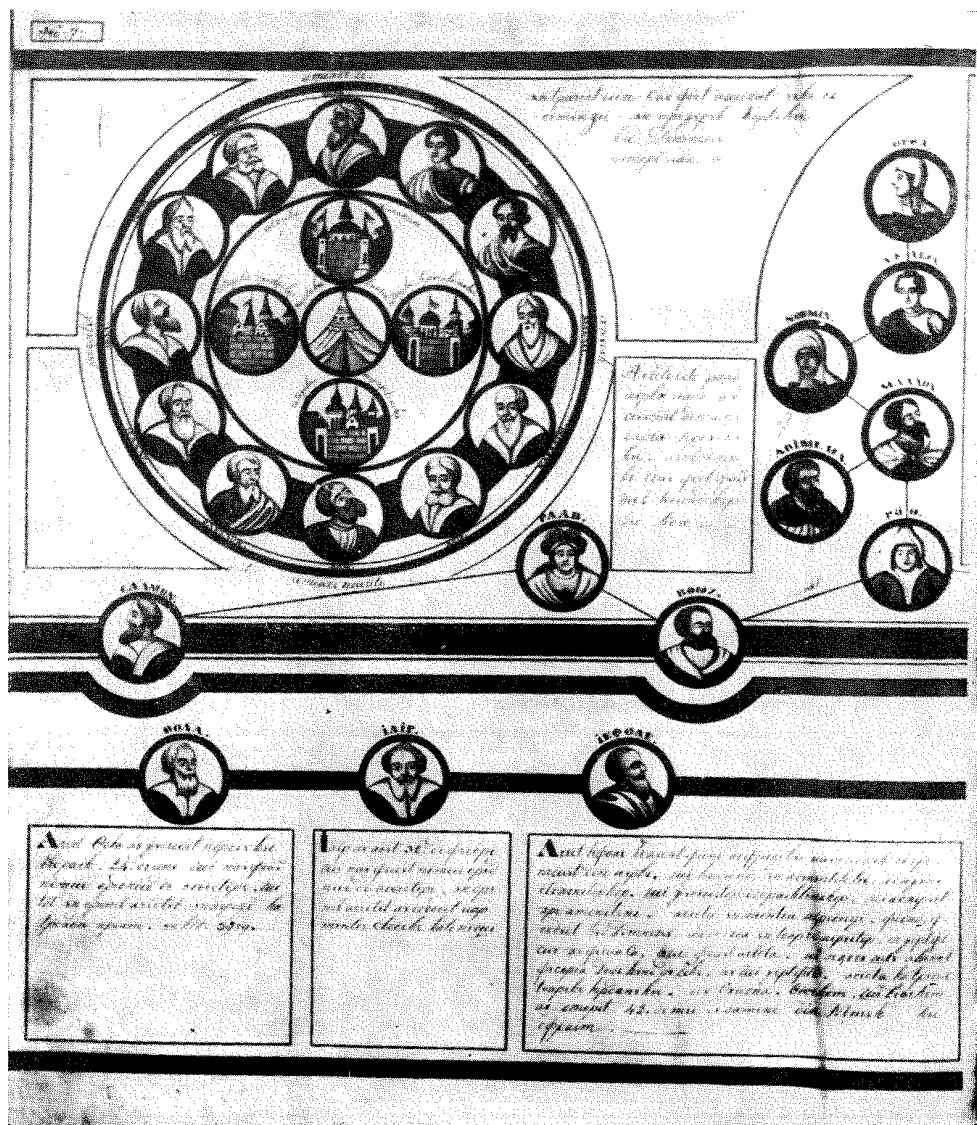
Redactor responsabil: STELLA NICOLAU
Tehnoredactor: ELENA NEGRU

*Dat la cules 20.02.1962. Bun de tipar 29.08.1962. Apărut 1962.
Tiraj 7000 ex. legate. Hîrtie semivelină de 65 g/m² 16/610 x 860.
Coli editoriale 22,37 Coli de tipar 20,25. Planşe tipo 2. A 001494/1961.
C.Z. pentru bibliotecile mari 859-52.C.Z. pentru bibliotecile mici 8R-5*

Întreprinderea Poligrafică nr. 2, str. Brezoianu nr. 23-25.
Bucureşti — R.P.R. Comanda nr. 1682

7. Pagina din ms. original al Chipurilor Vechiului și Noului Testament. Biblioteca de Stat din Kiev, nr. 379.

9. Pagină din Chipurite Vechiului și Noului Testament, copie aflată în Muzeul măn. Cernica și lucrată de zugravul C. Petrescu în anul 1847.

8. Fragment din ruloul ms. Chipurite Vechiului și Noului Testament, copiat de popa Flor la mijlocu sec. XVIII și păstrat la Biblioteca Academiei R.P.R.